N6258

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 1-4

1 şi 15 ianuarie 2014

APA CEA PURTĂTOARE DE HAR

Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu şi în acest an să cinstim în mod deosebit *Praznicul Botezului Domnului*, prin dorinţa noastră, a tuturor, de a fi cu toţii împreună, în rugăciune, pentru a ne manifesta, astfel, unitatea de credinţă şi de slujire în Hristos. După săvârşirea Sfintei Liturghii în catedrala mitropolitană şi în toate celelalte biserici parohiale ale oraşului, printr-o procesiune sfântă, ne-am adunat cu toţii în Piaţa Mare a cetăţii Sibiului şi am oficiat acum impresionanta slujbă a *Sfinţirii celei mari a apei* sau a *Agheasmei Mari*, care încununează întreaga ceremonie liturgică a *Bobotezei,* împărtăşindu-ne, astfel, harul care s-a pogorât peste întreaga făptură şi, mai ales, peste firea apelor.

În aceste minunate clipe dumnezeieşti ale *Epifaniei* sau *Arătării Domnului*, în chip tainic, ne-am aflat cu toţii pe malul Iordanului, unde L-am văzut pe Mântuitorul Hristos botezându-Se de către Sfântul Ioan. Dacă la Praznicul ce a trecut L-am văzut Prunc dumnezeiesc, născut în peştera Betlehemului, iată că acum Îl vedem în toată puterea şi slava Sa, ca *Dumnezeu adevărat* şi *Om adevărat*, intrând în apele

Iordanului, iar cosmosul întreg L-a preamărit şi s-a înfricoşat de puterea dumnezeirii Sale, recunoscându-L ca Stăpân. Iordanul şi-a întors apele înapoi văzându-L pe Creator că Se atinge de creatură, pentru a o recâştiga pentru Sine. Imaginea sau icoana descoperirii depline a lui Dumnezeu, în Sfânta Treime, este desăvârşită în momentul în care glasul *Tatălui* din ceruri a mărturisit că *Fiul Său* Cel iubit este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, iar *Duhul Sfânt* a întărit cuvântul Tatălui, pogorându-Se sub forma porumbelului deasupra Fiului. De aceea, sărbătoarea aceasta este numită şi *Teofania*, adică arătarea sau descoperirea lui Dumnezeu.

Dumnezeu, din iubirea Sa nemărginită, S-a descoperit omenirii, mai întâi prin întruparea Fiului Său, Care a luat trup omenesc, unind în Sine firea dumnezeiască cu firea omenească, pentru a o răscumpăra. La Praznicul Botezului Domnului, Domnul nostru Iisus Hristos este confirmat ca Unul din Preasfânta Treime, Dumnezeu Fiul, Care afundă în Iordan păcatele omenirii.

Astăzi, *„firea apelor s-a sfinţit"* prin atingerea Dumnezeirii de ele, ca lucrare tainică a Botezului Domnului, ne învaţă cântările liturgice ale Sfintei Biserici. *Natura* creată de Dumnezeu pentru om a suportat şi ea căderea, odată cu omul, dar, în acelaşi timp, a fost ridicată de Mântuitorul Iisus Hristos, prin Răscumpărare, la cinstea pe care Dumnezeu i-a rânduit-o de la început, pentru a putea atinge starea eshatologică de „cer nou şi pământ nou", la sfârşitul veacurilor, materia restabilită prin Hristos putând deveni *„purtătoare de har"*.

Acum, printr-o rugăciune ierurgică pe care noi, cu toţii, am săvârşit-o împreună, arhierei, preoţi, diaconi şi credincioşi, am invocat pe *Duhul Sfânt* să vină, să Se pogoare peste *apa* aceasta, peste materia căreia Dumnezeu, prin actul creaţiei, i-a rânduit ca *finalitate* a fi principiul vieţii şi al curăţirii fizice. Fără apă nu există viaţă şi nu se poate înlătura necurăţia fizică. Duhul Sfânt invocat, prin lucrarea Sa sfinţitoare, i-a *schimbat* acestei ape *firea*, nu substanţa sau compoziţia chimică, şi a transformat-o în materie *„purtătoare de har"*, ca o nouă finalitate a acesteia, pentru a deveni, după cum cerem în rugăciunea de sfinţire, *„izvor de nestricăciune, dar de sfinţenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolilor pieire, îndepărtare puterilor celor potrivnice, plină de putere îngerească. Ca toţi cei ce se vor stropi şi vor gusta dintr-însa să o aibă spre curăţirea sufletului şi a trupului, spre vindecarea patimilor, spre sfinţirea caselor şi spre tot folosul de trebuinţă"*.

Se bucură acum de binecuvântare cerească întreaga lume, creaţia lui Dumnezeu, de aceea, prin *vizita pastorală* a preoţilor pe la casele credincioşilor, s-a binecuvântat şi s-a sfinţit şi întreaga agonisită a omului, care constituie mediul lui de viaţă. Pentru ca binecuvântarea lui Dumnezeu să rămână cu noi, dar şi în noi, gustăm astăzi, în stare de ajun, de jertfă duhovnicească a trupului, din această *apă sfinţită*, numită şi ea *Agheasmă Mare,* şi o vom lua încă opt zile, cu nădejdea câştigării vieţii celei veşnice, ziua a opta fiind ziua Învierii, icoana veacului viitor.

Agheasma Mare îşi păstrează finalitatea pe tot parcursul anului şi nu şi-o consumă odată cu încheierea praznicului Bobotezei, precum celelalte feluri de apă sfinţită, precum agheasma mică şi apa baptismală, care sunt legate strict de o anumită lucrare sfinţitoare. Pentru aceasta, Agheasma Mare *nu se alterează*, fiind legată şi de lucrarea tainică şi sfinţitoare a Botezului Domnului, când *„s-a sfinţit firea apelor"*, şi se păstrează în fiecare casă ca un mijloc permanent de sfinţire a omului şi a mediului său de viaţă. Cu Agheasma Mare sunt binecuvântate vasele folosite în bucătărie şi se foloseşte în orice nevoie spirituală sau de îndepărtarea a lucrării celui potrivnic.

Când vom gusta din apa sfinţită de la Bobotează trebuie să o facem cu multă responsabilitate, cu credinţă şi evlavia cuvenită, în stare de *ajun total*, adică înainte de a gusta ceva,

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Frică de simboluri religioase?

Există în lumea în care trăim azi o frică faţă de simbolurile religioase? Dacă da, atunci care sunt cauzele acesteia? Este justificată frica faţă de simbolurile religioase ale unei religii în care nu credem? Pot fi simbolurile religioase ofensatoare pentru cei care nu sunt adepţi ai religiei care operează cu respectivele simboluri? Iată câteva întrebări la care vom încerca să răspundem în cele ce urmează. În loc de introducere, am ales ca punct de plecare modul în care diferite simboluri religioase sunt percepute într-o serie de romane scrise recent şi citite de milioane de oameni din întreaga lume. Înainte de a încerca să răspund la întrebările adresate aici, consider că este necesar să scriu câteva cuvinte despre puterea simbolurilor de a transmite mesaje şi despre responsabilitatea faţă de simbol. Mi se pare că este necesar ca ambele aspecte să fie scurt discutate înainte, întrucât stau în strânsă legătură cu formularea unor răspunsuri la întrebările de mai sus.

Un punct de plecare beletristic

Dan Brown este un scriitor american arhicunoscut prin romanele publicate în milioane de exemplare, traduse în numeroase limbi şi citite de nenumăraţi cititori. După romanul *Codul lui Da Vinci* (2003) mai menţionăm şi *Fortăreaţa digitală (1998), Conspiraţia (1999), Îngeri şi demoni (2000), Simbolul pierdut (2009)* şi, mai nou, *Inferno* (2013). Unele dintre aceste romane au stat la baza unor scenarii de filme care s-au bucurat de un succes asemănător cărţilor lui Dan Brown. Invariabil, acţiunea fiecăruia dintre romanele lui Brown îl are ca erou principal pe un profesor specialist în simbolistică de la Universitatea Harward care este solicitat să contribuie la dejucarea unor conspiraţii deosebit de periculoase pentru umanitate prin interpretarea unui simbol sau a unei serii de simboluri, cele mai multe dintre ele de natură religioasă. De fiecare dată, în conspiraţia complexă a fiecărui roman, Biserica

(continuare în p. 4)

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA

Din cuprins:

Dan Mohanu
O imagine a timpului: actul restaurării în spaţiul eclezial | pagina **6**

Costion Nicolescu
De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe | paginile **7** şi **9**

Pr. Dr. Adrian Roman
Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie – o interpretare a lui Origen | pagina **9**

88834

PENTRU UNII CARE SE CREDEAU DREPȚI...

– între dispreț și discreție

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Pentru a încerca să scriu rândurile ce urmează am să cer ajutor Evangheliei. Mai precis textului din **Luca 18, 9-14.** Un fariseu şi un vameş. Ei ne sunt puşi dinainte. Cu mentalitatea lor, cu toată cultura lor religioasă, cu ticurile şi lucrarea lor. Vizibil fariseul pierde. El ține, strict, Legea, iar asta nu e rău. Convingerea intimă că e mai bun decât celălalt doar pentru că împlinește ritualuri, comparația cu cei căzuți, hrăpăreți, nedrepți, adulteri ori chiar asemeni vameșului, pe care nici nu-l cunoaște, e limpede că nu-l face plăcut dinaintea Domnului. Celălalt, vameșul, conștient de nedeplinătatea efortului său, așezat în colțul umilinței, nu compară, nu judecă, nu concluzionează. Se lasă în mâna lui Dumnezeu și-I cere milă. Faptul că Domnul ni-l pune la îndemână este dătător de ton. Să-și aducă aminte Dumnezeu de tine și să te dea pildă nu-i de ici, de colo.

Pilda are însă o cheie de duh mai adâncă decât simpla exemplificare prin ea. Este dată „pentru unii care se credeau drepți și îi disprețuiau pe ceilalți" (Luca 18, 9). Adică și pentru noi, oamenii zilelor de acum, mereu puși pe comparații și disprețuirea aproapelui. Și, Doamne, câte motive de disprețuire a aproapelui nu găsim. Cariera, familia, averea, așezarea în „eșicher politic" sau câte o patimă ce-l face vulnerabil pe celălalt. Lumea în care vorbea Hristos era o lume constituită pe disprețuire. Dar a noastră, ce scuză mai avem când din dispreț a scos-o prețul Golgotei, Sângele Mântuitorului? Toate aceste gânduri îmi vin când, odată cu praznicele cele mari ori aducerea unor Sfinte Moaște, odată cu sfințirea Agheasmei Mari, de exemplu, media explodează revenind asupra îmbulzelii create în astfel de momente. Desigur că sunt de nedorit. Că dovedesc o relativizare nedreaptă a marilor emoții legate de întâlnirea cu Hristos Domnul și Sfinții Săi. Orice abuz înseamnă lipsă de asceză, orice lipsă de asceză anulează posibilitatea unei mistici cu adevărat legate de Biserică. Pentru cei învățați cu liniștea chiliei ori răcoarea pelerinajelor spre vârfuri de munte și de trăire ortodoxă, toate acestea dor. Nu înțeleg însă de ce ar trebui să ne simțim jigniți că există, de ce anume disprețuim pe cei care stau la cozile răbdării. De ce un reporter și părerea lui sunt mai importante decât vocația întâlnirii pe care o dezvoltă, umil și obosit, pelerinul. De ce îmbulzeala la catafalcul divelor suicide ori al unor personalități profesionale e mai vrednică de respect, în reacția mediei, decât prezența oamenilor simpli în nopțile de așteptare și bucurie ale pelerinajelor, cu sfinții pentru sfințirea vieții.

Sunt preot crescut în cartier de oraș. Parte din copilărie mi-am petrecut la coadă, așteptând pâine și lapte, ori apă minerală ori fructe proaspete. Acolo s-au legat prietenii, am citit cărți – colecții întregi –, am aflat istoria demachiată de comunism a neamului meu. Nu spun că erau necesare, ferească Dumnezeu, dar erau mai de preț cu mult decât cozile la rating din platourile de televiziune ce au devenit complete de judecată ale poporului, erau mai umane decât modul prin care știriștii umplu astăzi ecranele. Probabil că de acolo ni se trag destule, din cultura îmbulzelii. Deși, plecat dincolo, am văzut și în orașe italiene cum oameni, ce coborau din *Alfa Romeo* ori erau îmbrăcați după ultima modă, se îmbulzeau în câte o cofetărie ce deschidea în prima zi și oferea gratis înghețată, am fost martor la ieftiniri în rafturile magazinelor din Germania ori Franța, cu îmbulzeli strașnice. Tot așa cum intuiesc foarte bine în ce mod se petrec aglomerările în studiourile ce vânează îmbulzeli ori în redacțiile ce cultivă știri numai despre scăderile bisericașilor. Mai ales când se eliberează un post ori se propun modificări de grilă. Cum nu pot uita îmbulzeala politicienilor pe liste și locuri eligibile ori... vizibile. Doar că aceste îmbulzeli nu sunt în spații al sfințeniei, veți zice. De acord, sunt mai „sterilizate" în dezinfectantul civilizațional, dar virusează și devin normalitate în spațiile mai permisive.

Este limpede că Biserica are obligația de a regândi pastorala sa legată de marile evenimente. Să propună o serie de infomări, să colaboreze cu specialiști în organizarea de profil, să dezvolte programe de catehizare și de creștere a conștiinței legate de astfel de evenimente. Ea trebuie să provoace televiziunile la decență, propunând mereu campanii de informare publică, emisiuni de lămurire a amănuntelor de organizare. Dar e limpede că nici în aceste situații nu vom eradica întru totul tulburarea și negrija la liniștea aproapelui. Ele sunt reacții la marile provocări ale secularizării instinctelor noastre de bun simț. Chiar și atunci când de partea ta sunt toți colegii din presa locală, și Sibiul este un exemplu în acest caz, efortul și atenția trebuie menținute. Dintre misiunile amintite cea mai grea este să ne creștem credincioșii pentru întâlnirea cu sfințenia în diferitele forme pe care le propunem, evitarea ierosiliei ca divertisment, a showului liturgic. Când nu ținem cont de sensibilitatea lui Hristos Domnul în construirea și activarea unor modele de pastorație activă, cum este cazul celor amintite, suntem vinovați.

Organizare strictă, decență în propunerea programului, sonorizare și rostire publică atentă pentru a se înțelege slujba, cuvânt plin de sevă și viu, cordialitate în colaborare pentru a nu avea de suferit obrazul Bisericii, limpezimea lui Hristos. Pentru a nu crește disprețul în care sunt aruncate momentele noastre de bucurie și oamenii noștri, cuminții emoționați și decenții ce ne însoțesc în toate zilele vieții noastre pastorale. Pentru că, dacă îmbulzeala credincioșilor este regretabilă, și mai dureroasă îmi pare disprețuirea lor, expunerea lor la disprețul reporterilor și al observatorilor de pripas. Este o obligație fundamentală de a nu-i mai expune, lucrând, fie și un an, pentru câteva zeci de minute în *agora*. Sau evitându-le atunci când folosul nu-i dinspre partea Bisericii. Ea nu este un vast supermarket de dorințe, ci Trupul cel tainic al lui Hristos. Să opunem disprețului discreția. Este o urgență pastorală.

APA cea purtătoare de har

(urmare din p. 1)

știind că harul lui Dumnezeu se pogoară asupra noastră, lucrează și rămâne în noi dacă îl chemăm și conlucrăm cu el.

Dacă harul lui Dumnezeu ar veni doar peste sufletele noastre, în mod tainic, spiritual, nu peste întreaga ființă, noi, ca *ființe dihotomice*, alcătuite din *trup* material și *suflet* imaterial, nu am avea posibilitatea să gustăm, să luăm, să fim părtași acestei lucrări dumnezeiești și prin simțurile trupului, firea omenească neputându-se împărtăși pe deplin de această lucrare sfințitoare. Cea mai importantă părtășie cu Dumnezeu este însă Sfânta Euharistie. Iată cum iubirea nemărginită și desăvârșită a lui Dumnezeu binecuvintează pâinea și vinul și le transformă în Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, neschimbând substanța materiei, numai ca să ne putem noi împărtăși de El, să mâncăm Sfântul Său Trup și Scumpul Său Sânge. Tot așa, pentru a putea fi consumată și a ne împărtăși de efectele ei sfințitoare, și apa, ca materie sfințită, își schimbă numai finalitatea, nu forma sau substanța în sine.

Pe lângă părtășia noastră de lucrarea sfințitoare a Agheasmei Mari, comemorarea liturgică a actului *Botezului Mântuitorului în Iordan* este și o *prefigurare* și un *model fundamental* al primei Taine creștine, poarta de intrare în Biserica lui Hristos, Taina nașterii din nou – ***Botezul cu Duh Sfânt***. Coborând în Iordan, *Hristos a sfințit firea apelor* și a consfințit actul afundării din Botezul creștin. Instituirea acestei Taine este prevestită de *Sfântul Ioan Botezătorul,* când zice despre Hristos: *„Eu v-am botezat pe voi cu apă, El însă vă va boteza cu Duh Sfânt"* (Mc. 1, 8).

După Jertfa Sa mântuitoare și după biruirea morții, prin Învierea cea de a treia zi, *Mântuitorul a instituit pe Sfinții Săi Ucenici și Apostoli ca săvârșitori ai lucrărilor sfințitoare,* ***hirotonindu-i ca arhierei***, când *„a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt..."* (In. 20, 22). Pe aceștia i-a trimis, apoi, la propovăduire, poruncindu-le: *„...mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"* (Mt. 28, 19). La *Cincizecime,* Duhul Sfânt S-a pogorât în mod văzut, în chip de limbi ca de foc, peste Sfinții Apostoli (Fapte 2, 3-4), iar aceștia *au botezat*, cu Botezul Duhului Sfânt *„ca la trei mii de suflete"* (Fapte 2, 41), constituindu-se prima comunitate creștină, *Biserica din Ierusalim*.

Botezul creștin a devenit, astfel, *condiția „sine qua non"* a intrării în Biserică și, implicit, a mântuirii, căci Însuși *Mântuitorul* condiționează acest lucru, când îi spune lui Nicodim: *„De nu se va naște* ***cineva*** *(adică* ***orișicine****) din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu"* (In. 3, 5).

Botezul creștin, cu apă și cu Duh Sfânt, este, întâi de toate, o *„naștere din nou"* (Tit 3, 5), *„în viața în Hristos", o moarte* și *o înviere împreună cu Hristos* (Rom. 6, 3-6). Prin întreita afundare în apa sfințită a botezului, *moare omul cel vechi* (Col. 2, 11), *robit păcatului* (Col. 3, 2), și *înviază omul cel nou* (Efes. 2, 15).

Nașterea din nou aduce *ștergerea păcatului strămoșesc* și *a păcatelor personale* săvârșite până la Botez, dacă sunt. A fi botezat în Hristos – ne spune Sf. Ap. Pavel (Rom. 6, 3-6) – înseamnă a fi unit cu El într-un mod precis, adică a fi părtaș Răstignirii, Îngropării, Învierii Sale și vieții celei noi. *Îmbrăcarea în Hristos*, prin Botez, înseamnă o acoperire și o aderare totală. Cel botezat devine *creștin, fiu al lui Dumnezeu după har* (Gal.4, 6), *membru al Trupului Său Tainic, Sfânta Biserică* (I Cor. 6, 15) *și moștean al Împărăției cerurilor* (Gal. 4, 7). Prin Botez se primesc harurile virtuților teologice: *credința, nădejdea și iubirea.*

Necesitatea Botezului pentru câștigarea mântuirii justifică, temeinicește și impune practica dintotdeauna a Bisericii de a administra această taină și *copiilor*, din fragedă pruncie, *pentru a nu priva pe cineva de câștigarea vieții veșnice.* Cei care mărturisesc *credința Bisericii, necesară la Botez* (*cf.* Mc. 16, 16), în locul pruncilor sunt *părinții* și *nașii lor,* care solicită Botezul celor mici.

Deci, Praznicul Botezului Domnului ne-a adus o întreita bucurie: prima este *„luminarea lumii",* după cum mărturisește troparul praznicului, prin descoperirea *Preasfintei Treimi,* a doua este împărtășirea noastră din sfințirea *„firii apelor",* prin stropire și gustare din Agheasma Mare, care aduce a treia bucurie, reactivarea în noi a harului mântuitor, primit prin Sfânta Taină a Botezului creștin.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 decembrie. A slujit Sf. Liturghie împreună cu Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. A săvârşit, apoi, pe esplanada din faţa catedralei slujba de Te Deum, prilejuită de serbarea Zilei Naţionale a României.

Luni, 2 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 3 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A participat, la Biblioteca Astra din Sibiu, la lansarea lucrării „Părintele Dumitru Stăniloae, un urmaş vrednic al patristicii clasice", realizată de prof. univ. dr. Gheorghe F. Anghelescu, adresând celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a primit, la Reşedinţa mitropolitană, vizita domnului Cristian Vasile Petcu, Secretar de Stat în cadrul Ministerului Culturii şi Patrimoniului Naţional.

Miercuri, 4 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A participat, în aceeaşi zi, la închiderea expoziţiei celor peste 100 de cruci de lemn realizate de copiii de la Centrul parohial „Sfinţii Timotei şi Mavra" din localitatea Slimnic, protopopiatul Sibiu, care au fost expuse vreme de două săptămâni la Biblioteca Astra din Sibiu. A adresat tuturor celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 5 decembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 6 decembrie – *Sărbătoarea Sf. Nicolae.* A participat la manifestările prilejuite de inaugurarea Campusului teologic universitar „Nicolae Ivan" din Cluj-Napoca.

Sâmbătă, 7 – luni, 9 decembrie. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a răspuns invitaţiei Preasfinţitului Părinte Episcop Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, participând la sărbătoarea hramului parohiei Romano di Lombardia. Duminică, 8 decembrie, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu P.S. Siluan şi un sobor de preoţi şi diaconi, şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. De asemenea, a dăruit parohiei „Sf. Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei" o părticică din moaştele sfântului şi marelui mitropolit ardelean.

Marţi, 10 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 11 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Joi, 12 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 14 decembrie. A participat, la Catedrala mitropolitană, la concertul de colinde susţinut de Corul „Armonia" din Baia Mare. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 15 decembrie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sf. Cuv. Parascheva" din localitatea Grânari, protopopiatul Rupea. A slujit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Marius Ţichindelean. La final, Î.P.S. Sa a acordat acte de cinstire principalilor ctitori şi binefăcători.

Luni, 16 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A primit, la Reşedinţa mitropolitană colinda unui grup de copii din localitatea Şinca Nouă, jud. Braşov. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a binecuvântat icoanele şi catapeteasma reînnoite ale Bisericii „Sfântul Gheorghe" din localitatea Noul Român, Protopopiatul Avrig. Cele patru icoane mari ale catapetesmei au fost restaurate în totalitate la Centrul de restaurare al Arhiepiscopiei Sibiului, starea lor de degradare fiind ridicată din cauza umezelii. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Marţi, 17 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, unde a primit şi colinda diferitelor grupuri de elevi de la şcolile şi liceele sibiene.

Miercuri, 18 decembrie. A primit, la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, colinda preoţilor din protopopiatul Sibiu, a preoţilor din protopopiatul Mediaş, a unui grup de copii de la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Avrig, precum şi a credincioşilor parohiei Dealu Ocnei, protopopiatul Sibiu. În aceeaşi zi, la invitaţia domnului Ioan Cindrea, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, a participat la şedinţa festivă a Consiliului, în cadrul căreia a adresat celor

Colindători la Reşedinţa Mitropolitană

prezenţi un cuvânt de mulţumire pentru sprijinul acordat, de-a lungul anului, Arhiepiscopiei şi parohiilor sibiene.

Joi, 19 decembrie. A participat la manifestările prilejuite de inaugurarea noii hidrocentrale de la Racoviţa, jud. Sibiu, eveniment la care a luat parte şi domnul Victor Ponta, Prim-ministrul României. A primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, colinda monahiilor de la mănăstirile Nocrich, Cârţişoara şi Orlat. În aceeaşi zi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu", Î.P.S. Sa a participat la serbarea de Crăciun a copiilor de la Centrele de zi parohiale din Sibiu. Peste 100 de copii care beneficiază de serviciile centrelor sociale de pe lângă Biserica „Pogorârea Sfântului Duh" – Valea Aurie, Biserica „Înălţarea Domnului" – Mihai Viteazul şi Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" – Ştefan cel Mare au pregătit, împreună cu preoţii şi voluntarii din parohii, un moment de colinde, poezii şi cântări specifice Crăciunului. La final, Î.P.S. Sa le-a oferit daruri. Seara, a participat, la Catedrala mitropolitană, la concertul de colinde susţinut de corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie din Sibiu, adresând, la final, celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 20 decembrie. A oficiat la monumentul eroilor din faţa Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu, o slujbă de pomenire pentru eroii Revoluţiei din Decembrie 1989. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A primit la Reşedinţa mitropolitană colinda angajaţilor Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 21 decembrie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvântare a militarilor din *Batalionul de instrucţie şi asigurare învăţământ, seria a doua – octombrie 2013*, care au depus jurământul la Şcoala de Aplicaţie pentru Unităţi Sprijin de Luptă „General Eremia Grigorescu" din Sibiu. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 22 decembrie. A oficiat slujba de resfinţire a Bisericii „Sf. Nicolae" din localitatea Sebeş, protopopiatul Făgăraş I. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom* pe părintele paroh Cosmin Moldovan.

Miercuri, 25 decembrie *(Ziua Praznicului Naşterii Domnului).* A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa a oferit distincţia „Crucea Şaguniană pentru Mireni" domnului avocat Dorin Suciu. La ora 17, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, iar în aceeaşi zi, la Reşedinţa mitropolitană, a oferit o recepţie oficială, la care au fost invitaţi preoţii din Sibiu, autorităţi locale, conducerea Universităţii „Lucian Blaga", decanii facultăţilor sibiene, profesori ai Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", precum şi angajaţii Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 26 decembrie *(A doua zi de Crăciun. Soborul Maicii Domnului).* A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Înălţarea Domnului" din Braşov. În aceeaşi zi, a oficiat slujba Vecerniei şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus-Răsăriteană. La sfârşitul slujbei, cetele de colindători şi de irozi au susţinut un recital de colinde şi obiceiuri specifice Ţării Făgăraşului.

Vineri, 27 decembrie *(A treia zi de Crăciun. Sf. Arhidiacon Ştefan).* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu. La sfârşitul slujbei, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru Mireni" domnului dr. ing. Ilie Carabulea.

Sâmbătă, 28 decembrie. A participat, la Sălişte, la sărbătoarea junilor, prilej cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 29 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor la biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din localitatea Râşnov, protopopiatul Bran-Zărneşti. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru iconom stavrofor pe P.C. pr. paroh Ioan Ovidiu Coroiu, iar apoi, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană" preoţilor parohi din localitate pentru sprijinul deosebit acordat dezvoltării patrimoniului şagunian.

Luni, 30 decembrie. Î.P.S. Sa a oficiat, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba specială la trecerea dintre ani şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

88834

Frică de simboluri religioase?

(urmare din p. 1)

Romano-Catolică, sau unii dintre reprezentanţii ei, joacă un rol negativ, fiind fie direct implicată în conspiraţie sau contribuind la aceasta într-un fel sau altul, dar în mod necesar malefic. Un rol important în fiecare roman este jucat de un personaj feminin care-l ajută pe specialistul în simbolistică în munca lui, deschizându-se astfel calea – se putea oare altfel? – spre o posibilă idilă între cei doi. Munca reputatului profesor de simbolistică constă în descifrarea unor simboluri religioase, acţiune care duce la identificarea conspiraţiei puse la cale de forţe oculte. Simbolul devine, în romanele lui Brown, purtător al unui mesaj ocult, adresându-se doar iniţiaţilor şi fiind folosit de către aceştia pentru a indica punerea la cale a unor acţiuni ce trebuie să rămână ascunse marelui public. Simbolul trece astfel aproape exclusiv în domeniul esotericului. În cel mai bun caz simbolul are un mesaj primar, general, înţeles de către toţi, dar în mod necesar şi unul ascuns şi ocult, înţeles doar de către iniţiaţi.

Nu doresc să discut aici calitatea romanelor lui Dan Brown sau a filmelor turnate după acestea. Fiecare cititor, respectiv privitor al filmelor, este liber să o facă pentru sine. Nici nu doresc să-l fac pe Dan Brown vinovat de deturnarea sensului real al simbolului. Ceea ce doresc să scot în relief aici este faptul că Dan Brown operează cu o anumită concepţie despre simbol care este simptomatică pentru o parte din lumea în care trăim, el făcându-se eventual vinovat de răspândirea acestei false percepţii deja existente. Probabil că, cel puţin în parte, aşa se explică şi succesul romanelor lui: publicul rezonează cu modul în care el operează cu simbolurile.

Mesajul simbolurilor

Nu doresc să teoretizez aici pe marginea simbolului. Există o enormă literatură de specialitate pe această temă, scrisă de specialişti în istoria religiilor şi de teologi. Doresc să mă refer pe scurt doar la puterea simbolurilor de a transmite mesaje. Sunt întru totul de acord cu afirmaţa lui Dan Brown din ultimul său roman, *Inferno*, că „orice simbol de succes" este „simplu, distinctiv şi uşor de reprodus"[1]. În simplitatea lui, simbolul are puterea de a transmite mesaje complexe devenind „reprezentarea nereprezentabilului"[2]. Să luăm ca exemplu cel mai comun simbol creştin, care este Crucea, fiind acceptat ca atare de mai toţi creştinii. Ca reprezentare, Crucea este deosebit de simplă: o linie verticală mai lungă este suprapusă la 90 de grade de o linie orizontală ceva mai scurtă. Totuşi acest simbol simplu, chiar banal la nivelul reprezentării, transmite un mesaj primar extrem de complex: este vorba de întreaga taină a mântuirii, aşa cum o înţelegem noi, creştinii. Dar Crucea nu transmite numai acest mesaj soteriologic şi transcedental primar. O serie întreagă de alte mesaje secundare adiacente sunt posibile. Fiind simbol al creştinismului, Crucea va fi asociată cu tot ceea ce reprezintă această religie, fiecare interpretându-i mesajul în funcţie de modul în care se raportează faţă de această religie. De exemplu, un păgân din secolul al III-lea putea vedea în Cruce un instrument de tortură, care, în ultima vreme, a devenit simbol pentru o ciudată şi obscură religie pentru că Întemeietorul acesteia a murit răstignit pe Cruce. Pentru un mahomedan din secolul al XIII-lea care trăia în Orientul Mijlociu, Crucea putea reprezenta simbolul adepţilor lui Isa (Iisus) care au tăbărât peste ei în haine marcate cu semnul Crucii (cruciaţii), răspândind teroare şi moarte. Chiar şi între creştini, Crucea are înţelesuri secundare diferite. Să ne oprim doar asupra faptului că diferitele tradiţii creştine au dezvoltat diferite „cruci" specifice. Adăugarea la semnul Crucii a unor elemente suplimentare ne face să vorbim azi de Cruce greacă, celtică, armeană, rusă, etiopiană, georgiană etc. Vederea, de exemplu, a crucii ruseşti ne face să asociem cu aceasta o întreagă tradiţie şi spiritualitate creştină ortodoxă. Iată cum simbolul poate transmite o multitudine de mesaje, pe lângă cel principal. Simbolul religios, spre deosebire de simbolul ne-religios, are capacitatea de a transmite un mesaj principal *transcedental* căruia pot să-i fie asociate o serie de mesaje legate de această lume, dar în legătură cu transcedentalul. Mă opresc din nou la simbolul Crucii: mesajul primar este de natură transcedentală: taina mântuirii noastre. Celelalte simboluri posibile şi multiple sunt asociate mesajului transcedental primar şi religiei care-l propovăduieşte în lume. În parte, respectul şi de aici frica de simbol se explică prin puterea lui de a transmite mesaje complexe.

Responsabilitatea faţă de simbolurile religioase

Printre multiplele caracteristici ale simbolurilor se numără contextualitatea, complexitatea şi istoricitatea lor[3]. Chiar dacă simbolurile religioase transmit un mesaj iniţial transcedental, faptul că ele operează în istorie, şi într-un context anume, le face să fie dependente de modul în care religia pentru care operează este percepută. De aici rezultă responsabilitatea adepţilor unei religii faţă de propriile simboluri. Acestea pot fi promovate sau retrogradate, aşa cum a demonstrat un recent studiu[4], tocmai datorită istoricităţii lor. Ca şi creştini, avem o responsabilitate directă faţă de mesajele multiple pe care Crucea, dar şi alte simboluri cu care operăm, ar putea să le transmită în lume.

Câteva concluzii

Pe baza celor scrise mai sus aş îndrăzni să concluzionez următoarele: da, există în lumea de azi o oarecare frică faţă de simbolurile religioase. Ea se datorează, cred, greşitei lor interpretări şi accentului prea mare pus pe esoteric şi ocult. Mesajul transcedental nu poate deveni ocult decât dacă este greşit interpretat. Taina mesajului trancedental invită la reflecţie, poate trezi mirare şi respect, dar nu frică. De greşita percepere a simbolurilor se pot face vinovaţi atât adepţii religiei care utilizează respectivul simbol religios, cât şi cei care decriptează simbolul respectiv din poziţia de outsideri. Multe dintre simbolurile religioase transmit mesaje secundare care trezesc amintiri şi sentimente neplăcute adepţilor altor religii sau nereligioşilor. Pe de altă parte, există în rândul areligioşilor şi ateilor de azi o anumită alergie la simbolurile religioase. Aceasta s-a tradus în Franţa, de exemplu, prin interzicerea simbolurilor religioase în şcolile publice primare şi secundare. Legea respectivă este un amendament la codul educaţiei şi nu specifică simbolurile religioase interzise, ci doar că toate „semnele religioase" nu sunt permise, în numele arhicunoscutei laicităţi franceze (laicité). Aşadar, teama de simbolurile religioase ale altor religii s-ar explica, în parte, desigur, prin faptul că ele transmit mesaje secundare care trezesc emoţii sau aduc aminte de un trecut trist, dar şi prin – de ce să nu o spunem deschis? – intoleranţa celor care sunt areligioşi şi atei. Există în lumea de astăzi o intoleranţă în numele toleranţei care numai armonie nu aduce. De dragul unei „corectitudini politice" debile, unei largi majorităţi i se impun principii artificiale de comportament. Aceeaşi „corectitudine politică" îi face pe mulţi să trăiască cu iluzia că odată aceasta impusă, problemele complexe ale unei societăţi care realmente nu împărtăşeşte aceleaşi valori au fost deja rezolvate. Este cu adevărat o iluzie din care trezirea este urgent necesară.

În principiu, nu ar trebui să ne fie frică de simbolurile altor religii. Acestea ar trebui să ne fie, în cel mai rău caz, neutre. Dacă însă ele trezesc emoţii negative, atunci fie trebuie să lucrăm la propria noastră toleranţă şi înţelegere faţă de alţii, fie trecutul istoric este responsabil pentru aceasta. Ca şi creştini, trebuie să reţinem că avem o responsabilitatea faţă de propriile simboluri şi de modul în care operăm cu ele. Dacă ele trezesc frică altora, suntem datori să analizăm dacă nu cumva este şi vina noastră.

---

[1] Dan Brown, *Inferno,* trad. de Adriana Bădescu, Ed. RAO CLASS, Bucureşti, p. 57.

[2] E. Rolf, *Symboltheorien: Der Symbolbegriff im Theoriekontext,* Walter de Gruyter, Berlin, 2006, p. 7.

[3] J. Beyers, *Can symbols be „promoted" or „demoted"? Symbols as religious phenomena* în *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies* 69:1, Art. 1239, 10 pages., p. 9 din 10.

[4] Vezi nota precedentă.

OIKOUMENE ECUMENICA

Liderii Bisericilor creştine din Sudanul de Sud au publicat o scrisoare comună despre recentul conflict din ţara lor. Scrisoarea, semnată la 18 decembrie anul trecut de 15 lideri creştini sud-sudanezi, cere încetarea conflictelor şi instaurarea păcii în ţara lor. Textul scrisorii arată o deosebită preocupare pentru a nu se considera conflictul din Sudanul de Sud ca fiind unul etnic, între triburile Dinka şi Nuer, precizându-se că are la bază „diferenţe politice între Partidul Mişcării de Eliberare a Poporului Sudanez şi liderii politici ai Republicii Sudanului de Sud". Scrisoarea se încheie cu un apel către armata şi organele de securitate ale Sudanului de Sud, către Preşedintele acestei ţări, Salva Kiir Mayardir, alţi lideri politici sud-sudanezi, dar şi către comunitatea internaţională să-şi unească eforturile pentru restabilirea păcii în ţară. Sudanul de Sud a fost înfiinţat în 2011 după ce un referendum a decis separarea de Sudan, după mai multe decenii de război civil. Separarea a urmat criterii de natură etnică, dar şi religioasă. În vreme ce cea mai mare parte a populaţiei din Sudan este de origine arabă şi de religie musulmană, majoritatea populaţiei Sudanului de Sud este de culoare şi majoritar creştină (60,5%). Cea mai mare Biserică din Sudan este Biserica Presbiteriană din Sudan cu aproximativ un milion de membri. Alte Biserici din Sudanul de Sud sunt Biserica Romano-Catolică, Biserica Episcopală şi Biserica Africană din Interior, Sudan. Recentul conflict a izbucnit datorită vechilor diferende dintre actualul preşedinte al Sudanului Salva Kiir Mayardir (romano-catolic) şi vicepreşedintele Riek Machar (presbiterian). Conflictul nu are nicio valenţă religioasă, ci doar tribală şi mai ales politică.

Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB) a organizat a nouă conferinţă despre Siria înainte de aşa-numitele negocieri „Geneva II". Au participat în jur de 30 de reprezentanţi ai creştinilor din Siria, precum şi reprezentanţi ai altor biserici. A fost emisă o declaraţie care reafirmă convingerea că nu există o soluţie militară pentru Siria, cerând „încetarea imediată a tuturor confruntărilor militare şi ostilităţilor din Siria" asigurându-se astfel că „toate comunităţile vulnerabile din Siria şi refugiaţii din ţările învecinate primesc asistenţă umanitară potrivită" şi că se va iniţia „un proces comprehensiv spre stabilirea unei păci juste şi pentru reconstruirea Siriei". „Creştinii au menţinut o continuă prezenţă pe pământul Siriei din zorii creştinismului şi până astăzi. Astăzi, în calitate de biserici şi agenţii umanitare bisericeşti, noi suntem prezenţi alături de poporul Siriei zilnic, atât în interiorul, cât şi în afara Siriei şi printre refugiaţi. Prin acest comunicat noi căutăm să facem auzită vocea lor", mai spune comunicatul. Domnul Lakhdar Brahimi, care este însărcinat special pentru Siria din partea Naţiunilor Unite şi a Ligii Arabe, a primit sarcina de a transmite acest mesaj în cadrul negocierilor Geneva II.

Conferinţa Geneva II pentru Siria, numită aşa pentru că a fost precedată de conferinţa Geneva I (iunie 2012), a avut loc la Montreux şi Geneva în ianuarie a.c. încearcă găsirea unei soluţii paşnice pentru încheierea războiului civil din Siria. Soluţia propusă este instaurarea unui regim de tranziţie cu o largă reprezentare, atât a rebelilor, cât şi a actualului regim sirian.

Papa Francisc a emis, în 26 noiembrie anul trecut, o exortaţie apostolică intitulată *Evangelii Gaudium* (Bucuria Evangheliei). Este primul text de mari dimensiuni publicat de papa Francisc în calitate de suveran pontif. Exortaţia are un puternic accent misionar, cuprinzând, în opinia observatorilor, reperele de bază pentru o nouă eră misionară în mileniul al treilea. Ortodocşii sunt pomeniţi în mod explicit doar o singură dată în paragraful 246, ca exemplu pozitiv legat de dialogul bilateral în cadrul căruia „noi catolicii am avut oportunitatea de a învăţa mai mult despre înţelesul colegialităţii episcopale şi experienţa lor cu privire la sinodalitate". Sper ca într-unul din următoarele numere ale *Telegrafului român* să am ocazia să scriu pe larg despre acest document.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

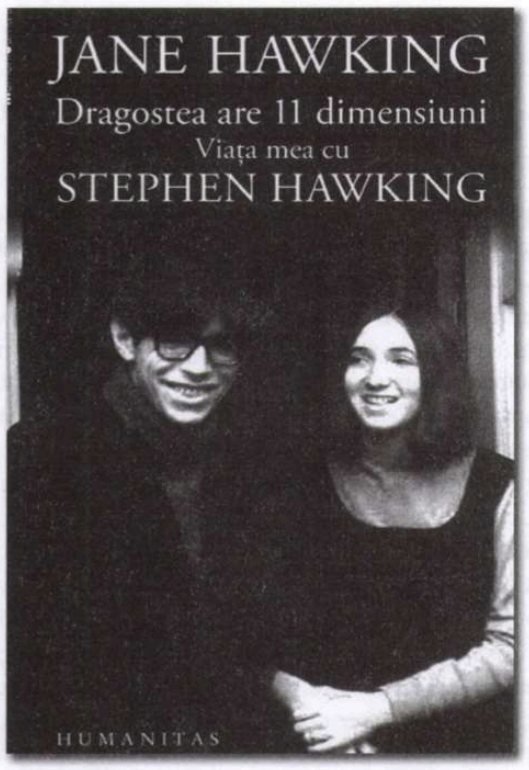

Între Dumnezeu şi fizică. O experienţă personală

Această experienţă îi aparţine primei soţii a cunoscutului cosmolog şi fizician Stephen Hawking (n. 1942), Jane. Într-un volum de memorii[1], aceasta îşi descrie viaţa alături de una dintre cele mai cunoscute personalităţi ale lumii ştiinţifice din a doua jumătate a secolului XX şi începutul secolului al XXI-lea: autor de *best-seller*-uri de popularizare, traduse în multe limbi[2], ca şi de mini-serii cu caracter ştiinţific în care-şi ilustrează teoriile, Stephen Hawking este cel puţin la fel de cunoscut în întreaga lume datorită stării fizice în care îşi duce existenţa. Suferind de o boală neurologică degenerativă, el se află imobilizat într-un scaun cu rotile şi poate vorbi doar cu ajutorul unui computer (dar, după cum mărturiseşte la începutul documentarului „Marele Plan", această stare deplorabilă nu-l împiedică să fie un visător).

Volumul de memorii amintit este marcat de evocarea dificultăţii de a trăi alături de un om care este deopotrivă un copil – datorită degradării continue a sănătăţii, care îl duce la necesitatea de a fi îngrijit neîncetat – şi un geniu – recunoscut de comunitatea academică, invitat să ţină conferinţe peste tot în lume şi preocupat să facă cât mai accesibile cele mai dificile teme de fizică în ceea ce priveşte originea şi mecanismul de funcţionare ale universului. În cele din urmă, necesitatea ca Jane să-şi pună neîncetat energiile în slujba lucrării lui S. Hawking o vor secătui de puteri. Se ajunge la o despărţire inevitabilă, iar pe alocuri confesiunile autoarei nu par a fi altceva decât lungi justificări pentru imposibilitatea de a fi fost permanent în stare de jertfă în slujba marelui savant. (Ironia face că Stephen o părăseşte pe Jane, plecând şi apoi căsătorindu-se cu una dintre infirmierele din echipa medicală ce-l îngrijea. După câţiva ani se va despărţi şi de aceasta.)

Ceea ce ni s-a părut interesant este însă un alt motiv care a stat la baza despărţirii celor doi soţi, şi anume convingerile religioase divergente. După cum se ştie, Stephen Hawking este un ateu mărturisit, iar în cea de-a treia parte a filmului „Marele Plan" el îşi fundamentează opţiunea religioasă – cea a alternativei certitudinii raţionale la credinţa iraţională. Dimpotrivă, Jane mărturiseşte a fi o persoană cu convingeri religioase, iar antiteza dintre cele două poziţii se întâlneşte de mai multe ori în carte. Pentru cineva interesat de raportul dintre religie şi ştiinţă reflecţiile lui Jane pe care le vom reda în continuare sunt un bun studiu de caz pentru o analiză atât din punct de vedere obiectiv, cât şi din punct de vedere subiectiv: „Astăzi mai mult ca oricând, religia îşi vede adevărurile revelate ameninţate de teoriile ştiinţifice şi se retrage în defensivă, pe când savanţii pornesc la atac, insistând că argumentul raţional este singurul criteriu valid în înţelegerea fenomenelor universului. Poate că ambele tabere şi-au înţeles greşit rolurile. Oamenii de ştiinţă au toate cele necesare să răspundă la întrebarea: Cum a apărut universul cu tot ce conţine el, inclusiv viaţa? Dar, cum modul lor de a gândi se bazează pe criterii pur raţionale şi materialiste, fizicienii nu pot pretinde să răspundă la întrebările: de ce există universul şi de ce noi, fiinţele umane, suntem aici să-l cercetăm, aşa cum specialiştii în biologie moleculară nu pot să explice de ce – dacă acţiunile noastre sunt determinate de un cod genetic egoist – ascultăm uneori de vocea conştiinţei şi manifestăm altruism, compasiune şi generozitate. Chiar şi aceste calităţi umane au fost atacate de psihologii evoluţionişti, care au încadrat altruismul într-o teorie genetică rudimentară, după care colaborarea familială se presupune că favorizează supravieţuirea speciilor. În mod asemănător, sofisticarea spirituală a activităţilor muzicale, artistice şi poetice este considerată doar o funcţie foarte evoluată, dar cu origini primitive". Aceste reflecţii îl privesc nu doar pe fizicianul Hawking, ci şi pe biologi evoluţionişti de genul lui Richard Dawkins, iar ceea ce scrie apoi Jane Hawking este tulburător: „Deseori, în mulţii ani ai căsniciei noastre, stimulată de un articol ştiinţific sau un program de televiziune, îmi puneam întrebări de acest gen şi încercam să le discut cu Stephan. La început, controversele noastre în asemenea chestiuni erau glumeţe şi destul de voioase. Cu timpul, au devenit din ce în ce mai personale, generatoare de dispute şi jignitoare. Schisma nocivă dintre religie şi ştiinţă părea să fi pătruns în viaţa noastră: Stephan era de neclintit în atitudinea lui pozitivistă, insensibilă, pe care eu o găseam prea deprimantă şi limitată în comparaţie cu viziunea mea asupra lumii; pentru că aveam neapărată nevoie să cred că există mai mult în viaţă decât faptele simple ale legilor fizicii şi lupta de zi cu zi pentru supravieţuire. Iar Stephen detesta compromisul pentru că presupunea un grad inacceptabil de incertitudine, iar el nu opera decât cu certitudinile oferite de matematică"[3].

În general, se consideră că există patru mari poziţii în ceea ce priveşte raportul dintre religie şi ştiinţă: 1) o opoziţie, un „război" între ştiinţă şi religie, fiecare sistem făcând afirmaţii contradictorii despre realitate (vezi disputa evoluţionism-creaţionism), 2) o separaţie între religie şi ştiinţă, în sensul în care între cele două nu poate exista nici conflict, nici identitate, deoarece sunt axate pe domenii ale experienţei total diferite (ştiinţa răspunde la întrebări de genul *cum*, iar religia la cele de genul *de ce*), 3) un dialog ştiinţă-religie, continuare a unei lungi tradiţii ce ţine de aşa-numita „teologie naturală", şi 4) o integrare a ştiinţei şi religiei, conform principiului că cele două sunt în mod esenţial una, fiind separate doar în chip artificial (vezi opera lui Pierre Teilhard de Chardin)[4].

În mod cert, Stephan Hawking se plasează pe poziţia de conflict între religie şi ştiinţă, deopotrivă cu afirmarea superiorităţii celei din urmă (pe baza posibilităţii unei demonstraţii din punct de vedere logico-empiric). Nu este însă obligatoriu ca toţi oamenii de ştiinţă să îmbrăţişeze acest punct de vedere. Jane Hawking evocă una dintre întrunirile ştiinţifice la care l-a însoţit pe Stephen, care a fost numit membru în Royal Society. Aici a luat parte un alt celebru fizician, John Polkinhorne. Acesta, ajuns la apogeul carierei sale ştiinţifice, se pregătea de o alta: aceea de a urma studiile teologice pentru a deveni preot paroh, tocmai cu intenţia de a demonstra că ştiinţa şi religia nu se aflau în opoziţie, ci erau aspecte complementare ale unei unice realităţi[5]. Pe de altă parte, Hawking însuşi nu putea respinge ideea că cercetarea ştiinţifică presupune, atunci când alegi să urmezi o ipoteză de lucru, acelaşi act major de credinţă ca şi convingerile religioase[6].

În concluzie, volumul de memorii scris de Jane Hawking este o dovadă vie că raportul dintre religie şi ştiinţă reprezintă mai mult decât o simplă discuţie la nivel intelectual. A alege o cale sau cealaltă implică o „turnură existenţială" cu implicaţii asupra întregii vieţi a omului. În fapt, în cazul familiei Hawking credinţa soţiei şi ateismul soţului a făcut să se erodeze o iubire, sau, în cuvintele lui Jane, „lipsa de comunicare devenise o forţă care ne înstrăina, coborând între noi o barieră de suferinţă". Cu referire la finalul cărţii, călătoria spre infinit era ţelul ambilor soţi, dar fiecare a ales o altă cale…

[1] Jane Hawking, *Dragostea are 11 dimensiuni. Viaţa mea cu Stephen Hawking*, trad. Alexandru Macovescu, Humanitas, Bucureşti, 2013, 467 p.

[2] Cele mai cunoscute cărţi ale lui S. Hawking au fost traduse şi în limba română: *Scurtă istorie a timpului*, trad. Michaela Ciodaru, Humanitas, Bucureşti, 2012; *Universul într-o coajă de nucă*, trad. Gheorghe Stratan, Ovidiu Ţânţăreanu, Anca Vişinescu, Humanitas, Bucureşti, 2004; *Marele Plan*, Humanitas, Bucureşti, 2012 (cu Leonard Mlodinow); *Visul lui Einstein şi alte eseuri*, trad. Gheorghe Stratan, Humanitas, Bucureşti, 2005.

[3] J. Hawking, *op. cit.*, p. 171-172.

[4] Bertrand Russel, *Religie şi ştiinţă*, trad. Monica Medeleanu, Herald, Bucureşti, 2012, p. 7-9.

[5] J. Hawking, *op. cit.*, p. 210-211.

[6] *Ibidem*, p. 373.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

A apărut *Îndrumătorul bisericesc* pe anul 2014 al Arhiepiscopiei Sibiului. În fiecare an, urmaşii pe scaunul mitropolitan al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna au îndatorirea de a veghea la păstrarea, transmiterea şi îmbogăţirea patrimoniului cultural al sfântului şi marelui nostru model de urmat. Din acest patrimoniu cultural face parte integrantă şi publicaţia anuală *Îndrumătorul bisericesc,* de la Sibiu, care, în anul de la Hristos 2014, împlineşte 162 de ani de apariţie neîntreruptă. Sunt tot atâţia ani de propovăduire scrisă a învăţăturii de credinţă ortodoxă şi a bogăţiei tezaurului liturgic ortodox, de răspândire şi de cunoaştere, în

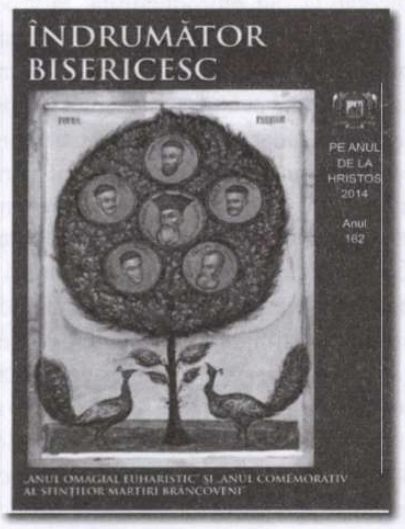
ÎNDRUMĂTOR
BISERICESC
PE ANUL DE LA HRISTOS 2014
Anul 162
„ANUL OMAGIAL EUHARISTIC" ŞI „ANUL COMEMORATIV AL SFINŢILOR MARTIRI BRÂNCOVENI"

rândul preoţimii şi al credincioşilor de la oraşe şi sate, a unor aspecte importante din viaţa Bisericii noastre.

Acest interval de timp, de peste un secol şi jumătate de apariţie continuă a *Îndrumătorului bisericesc,* oferă publicaţiei noastre valoarea de sursă istorică de documentare, în vederea cunoaşterii şi urmăririi vieţii şi evoluţiei anumitor instituţii spirituale şi culturale şi, în special, a misiunii desfăşurate de Biserică în situaţiile istorice diferite, care, nu de puţine ori, s-au reflectat în paginile sale. *Îndrumătorul bisericesc* este o sursă documentară importantă pentru oricine doreşte să întocmească un istoric al parohiilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, urmărind evenimentele şi personalităţile comemorate, cât şi şirului preoţilor parohi sau al celor care s-au ostenit în slujirea cântării bisericeşti. Bogate informaţii istorice, cu date precise, ne oferă şematismul, nelipsit din paginile *Îndrumătorului bisericesc,* cu întreaga structură bisericească, care vin să dea mărturie despre permanenta activitate misionar-pastorală a preoţilor noştri. Sunt menţionate locaşurile de închinare ale parohiilor, cu vechimea lor şi patrimoniul lor pictural, cât şi cu sfinţii lor protectori, ceea ce exprimă una din modalităţile de cinstire a sfinţilor, mai vechi sau mai noi.

Pe lângă cele menţionate mai sus, *Îndrumătorul bisericesc* de la Sibiu din acest an cuprinde o serie de materiale teologice pentru folosul preoţilor şi al credincioşilor noştri. Pentru prima dată, după mulţi ani, am reunit aici contribuţii ale ierarhilor membri ai Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului şi ale altor ierarhi, născuţi în Ardeal, pentru a exprima răspunderea noastră comună pentru păstrarea, îmbogăţirea şi perpetuarea patrimoniului cultural şagunian. Totodată, încercăm să promovăm, spre folosul tuturor, diverse materiale care se încadrează în tema anului **2014** din **Patriarhia Română**, ca **An Omagial al Sfintei Euharistii şi al Sfinţilor Martiri Brâncoveni**.

Ca în fiecare an, avem şi materiale care tratează subiecte legate de aniversările şi comemorările ce au loc în anul 2014, materiale semnate de unii dintre cei mai constanţi colaboratori de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, şi nu numai. De asemenea, în acest an am îndemnat pe mai mulţi preoţi să facă cunoscută şi celorlalţi experienţa lor pastoral-misionară, prezentând realizările şi greutăţile pe care le au sau le întâmpină în parohiile lor, în aşa fel încât să poată fi luaţi ca exemplu şi să încercăm să găsim soluţii constructive pentru a preîntâmpina pe viitor întâmplările nedorite.

Mărturisindu-ne încă o dată aprecierea pentru cei care au contribuit la realizarea şi întocmirea numărului din anul 162 de apariţie al *Îndrumătorului bisericesc,* rugăm pe Atotmilostivul Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toţi, realizatori şi cititori, învrednicindu-ne de *„tot darul desăvârşit de sus",* spre dobândirea mântuirii.

Mitropolitul LAURENŢIU

O imagine a timpului: actul restaurării în spațiul eclezial

O dezbatere intensă, ce capătă adeseori asperități polemice, se duce, fără perspectiva unei rezoluții, în jurul statutului intervenției asupra patrimoniului în spațiul eclezial. De la arhitectură la ansamblul pictural sau piesele de mobilier, plasate adeseori în sfera obiectelor „minore", ce pot primi ușor permisiunea migrării, toate se supun dublei condiții de elemente funcționale, aparținând unui spațiu liturgic și de obiecte ce pot fi calificate, în sensul cel mai vast, ca opere de artă.

În raport cu instanța majoră, cea liturgică, ansamblul eclezial capătă o dimensiune metafizică, mereu egală cu ea însăși, repetabilă sau reproductibilă, fără perspectiva diminuării. Dimpotrivă, instanța patrimonială, care califică ansamblul bisericii cu toate articulațiile sale în sfera valorilor materiale, aduce cu sine perspectiva pierderii substanței din care este plăsmuit. Așadar, o contradicție, cel puțin aparentă, între ceea ce am numi spațiul fizic și spațiul spiritual.

Pe frontul acestei confruntări se află, într-un continuu balans între reușită și oprobiul public, restaurarea patrimoniului. Ce se așteaptă de la actul restaurării și ce este de fapt, această muncă pe care și-o revendică deopotrivă domeniul artelor, al științelor sau al iconografiei?

Apărută sub forma pe care o cunoaștem astăzi, în plină ofensivă a secularizării, restaurarea se definește și se justifică prin intervenția asupra a ceea ce numim, în complexitatea ei, de la arhitectură la fragilul manuscris miniat, opera de artă. Construită exclusiv prin gândirea estetico-filozofică a veacurilor XIX-XX, restaurarea a urmat drumul recunoașterii sale odată cu fenomenul patrimonializării bunurilor culturale. De la sistemul valorilor ce definește „cultul modern al monumentelor", în textul vizionar al lui Alois Riegl[1], la teoria lui Cesare Brandi[2], devenită imbatabila armătură juridică a practicii moderne a ocrotirii patrimoniului, restaurarea a dobândit statutul unei discipline de frontieră, destinată exclusiv materiei operei de artă ca loc al „epifaniei" imaginii. Convingerea brandiană că actul restaurării privește doar materia operei de artă, purtătoare de mesaj, ne conduce la metoda intervenției critice în care deciziile și soluțiile de restaurare rezultă din confruntarea celor două instanțe majore care guvernează, în accepția lui Brandi, operațiunile: instanța istorică, protectoare a condiției de document a obiectului intervenției, și instanța estetică, apărătoare a esenței atemporale a obiectului identificat și recunoscut ca operă de artă. Brandi se oprește la frontiera spațiului spiritual și pare a evita cu strășnicie orice imixtiune care ar putea tulbura rigoarea criticismului său. Prin teoria sa pare a apăra doar conservarea, în autenticitatea lor, a valorilor patrimoniale și a mesajului lor istorico-artistic.

Față de noua viziune pe care disciplina restaurării a adus-o în mediul nostru eclezial, Biserica a manifestat, la sfârșitul de veac XIX și la începutul secolului XX, anii formării unui sistem legislativ de ocrotire a patrimoniului românesc, un anumit imobilism sau, mai bine spus, o pasivă îngăduință.

Instalată aparent statornic în tradiția iconică a zugravilor care, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, încă mai copiau textele Erminiilor, Biserica lăsa în același timp pătrunderea necenzurată în spațiul liturgic a picturii occidentalizante.

Rămasă în condiția minoră a reparației, absentă din zona discursului teologal care se rostea la nivelul arhitecturii sau al artei zugrăvirii, restaurarea a rămas multă vreme tributară actului iluzoriu al reîntoarcerii la „ceea ce a fost" sau „cum a fost". Ceea ce s-a așteptat și se așteaptă încă de la actul restaurării este evenimentul spectaculos al unei restituiri *ex novo*.

În acest drum paralel, desfășurat multă vreme într-o reciprocă ignorare, ce a adus teoria brandiană a restaurării și ce poate recupera, în dimensiunea sa metafizică, Biserica?

Răspunsul la întrebare îl vom da considerând spațiul eclezial ca o totalitate în care architectura și spațiul pictural coexistă într-o unitate indestructibilă: teologia prin imagine. Actul restaurării se adresează, așadar, unui patrimoniu în ipostaza sa cea mai vastă, de la desfășurarea spațială a edificiului la muralul pictural sau obiectul liturgic, într-o tratare unitară și egalitară. Absența segregării, patrimoniu major – patrimoniu minor și tratarea detaliului în unitatea ansamblului liturgic sunt premisele restaurării în accepția brandiană a termenului.

Biserica-patrimoniu reprezintă o imagine a timpului în dubla sa ipostază: a timpului suspendat, în condiția perpetuă a Liturghiei; a timpului fizic irepetabil, în inexorabila sa trecere. În acesta din urmă este îngăduit a se situa examenul critic și intervenția restaurării. Timpul legitim al restaurării, în accepția brandiană, este cel al momentului în care realizăm noua lectură a obiectului intervenției, când el se definește cu întregul său parcurs, de la evenimentul creației, trecând apoi prin propria sa istorie, până în momentul în care este supus examenului critic al restauratorului. Existența acestui interval, între timpul în care arhitectul, zugravul sau meșterul orfevru lansează opera sa în istorie și clipa receptării de către restaurator, este hotărâtoare și nu poate fi suprimată fără a știrbi, uneori în mod catastrofal, autenticitatea operei. Prin urmare, chipul bisericii-patrimoniu va trebui să fie supus examenului critic împreună cu urmele trecerii sale prin timp. Intervențiile epocilor istorice, aducând uneori noi și valoroase adaosuri care împlinesc opera, alteori mediocre sau revolute manifestări ctitoricești, intervenții ce își asumă misiunea unor refaceri, uneori în formele revitalizante ale unor epoci istorice marcante, alteori devenind mutilante reforjări ale chipului autentic al patrimoniului, constituie rodul trecerii prin timp a bisericii-patrimoniu. Toate acestea se petrec în paralel cu transformările materiei operei în procesul inevitabil de îmbătrânire naturală. Examenul critic, inseparabil restaurării, va trebui să deceleze ceea ce este valoros sau ireversibil în urmele trecerii prin timp a bisericii-patrimoniu, restituindu-le odată cu obiectul autentic.

Momentul irepetabil al zidirii, cu întreaga sa podoabă iconică, a ansamblului eclezial devine cu atât mai inaccesibil cu cât „textul" inițial al operei ajunge la noi mai incomplet sau denaturat de ireversibile reluări care pot face din chipul ei originar un veritabil palimpsest sau o construcție stratigrafică cu diferite și fragmentare coborâri în timp. Brandi recurge la argumentul filologic pentru a da un înțeles incontestabil metodologiei sale de restituire a „textului" operei. Irepetabil, prin natura unică și inefabilă a gestului artistic, „textul" operei este din ce în ce mai puțin restituibil în autenticitatea sa pe măsură ce lacunele care îi întrerup curgerea sunt mai ample și situate în puncte cheie. Actul restaurării imaginii rămâne, în metodologia brandiană, precaut, recurgând la intervenția distinctivă sau, în situațiile limită, la restituirea „textului" întrerupt, așa cum a supraviețuit.

Apare, așadar, în acest punct, conflictul posibil între „textul" reconstituibil și veșnic repetabil al imaginii iconice și „textul" nereconstituibil și irepetabil al operei de artă. Imaginea iconică, aparținând în același timp patrimoniului, se află în fața insolubilei dileme: rigoarea teologală sau respectul față de autenticitatea operei de artă. Există însă în teoria brandiană o explicație a statutului imaginii, a raportului între parte și întreg în existența operei de artă: *distrusă fizic, opera de artă continuă să subziste ca întreg prin fiecare din fragmentele sale.*

Am în minte chipul prelung și astral al Mântuitorului, cuprins odinioară în ansamblul Deisis, zugrăvit de Sf. Andrei Rubliov, a cărui prezență fragmentară nu face decât să sublinieze taina frumuseții sale nestricăcioase în raport cu inexorabila trecere a timpului.

Devenită imagine-simbol a timpului fizic aflat în dialog cu timpul liturgic, biserica-patrimoniu păstrată în autenticitatea sa devine cea mai puternică mărturie a trecerii noastre și a subzistenței mesajului său dincolo de sfărâmarea sa fizică ireversibilă. Ruina, iar mai apoi locul însuși în care s-a produs gestul ctitoririi sunt păstrătoare ale memoriei spirituale pe care permisivitatea triumfalistă a reconstituirilor abuzive o poate definitiv șterge.

---

[1] Alois Riegl, *Der moderne Denkmalkultus, sein Wesen und seine Entstehung*, Viena-Leipzig, 1903. O traducere în limba română, sub titlul *Cultul modern al monumentelor, esența și geneza sa*, a fost realizată în 1999 de către prof. dr. arh. Sergiu Nistor în cadrul Catedrei de istorie, teoria arhitecturii și restaurarea monumentelor istorice a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu" din București.

[2] Cesare Brandi, *Teoria del restauro*, 1977, Giulio Einaudi Editore, Torino. Versiunea românească, *Teoria restaurării*, a fost publicată în 1996, Ed. Meridiane, București.

Dan MOHANU

CÂNTAREA CA SIMBOL LITURGIC

Între simbolurile liturgice care în cultul creştin mijlocesc accesul la realităţi nevăzute, spirituale, dumnezeieşti[1], *cântarea* ocupă un loc specific. Această poziţionare aparte este legată de o anume *vocaţie* de factură *religioasă* a cântării sau chiar a muzicii în general (în măsura în care şi cântarea poate fi considerată drept un caz particular al muzicii, ca *muzică vocală*), ce poate fi regăsită chiar şi în afara religiei (sau religiilor) explicite.

În acest sens poate fi amintit caracterul *temporal* al muzicii, care obligă la un efort spiritual, ce nu poate fi evitat, pentru a cuprinde înlăuntrul nostru un mesaj de dincolo de clipa/clipele trecătoare a(le) lumii acesteia. Este o vocaţie simbolică ce ţine de firea creată a muzicii/cântării înseşi şi în Biserică mai ales această vocaţie şi stare simbolică a cântării îşi (re)găseşte o adevărată împlinire. Aşa este, legat de temporalitatea muzicii, amintirea Creaţiei dintru început, oglindită în rânduiala calendaristică a cântărilor încadrate în slujbele bisericeşti, ce urmează zilelor, săptămânilor, lunilor şi anilor, aşa cum au fost toate rânduite de Însuşi Dumnezeu, atunci când în *zilele săptămânii* Facerii a zis „să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii" (Fac. 1, 14). Peste ciclul acesta calendaristic al lunilor (mineal) se pogoară apoi ciclul liturgic al *Octoihului*, care începe în Ziua Învierii şi care cuprinde chiar *Cântările Învierii pe cele opt glasuri pentru toate zilele săptămânii*. Numărul celor *opt* glasuri bisericeşti simbolizează ziua a opta a veşniciei eshatonului, aceeaşi cu ziua cea unică şi neînserată a Împărăţiei lui Dumnezeu.

De asemenea, legat de vocaţia simbolică a cântării, mai este vorba despre situaţia cu totul neobişnuită a cântării/muzicii în lumea văzută – şi „auzită", cea a simţurilor în general –, în sensul în care a cânta sau a face muzică reprezintă o activitate care este rezervată doar unor momente (şi uneori unor persoane) speciale. Nu cântăm şi nu facem sau ascultăm muzică oricând şi oricum, ba, din contră, aceasta se întâmplă destul de rar în viaţa cotidiană. Altfel spus, în cazul cântării mai ales, care prin caracterul său vocal este oricând la îndemâna oricărui om (aflat în media normală a înzestrării naturale), preferăm de obicei să ne exprimăm (şi să trăim) *prozaic*, ca o caracteristică (de la sine înţeles?) a „seriozităţii" vieţuirii în lumea aceasta.

Cine mai rămâne în categoria celor „neserioşi", care cântă şi la momente „nepotrivite" pentru cei „serioşi" (sau chiar supăraţi pe această viaţă)? Probabil că în primul rând *copiii*, care, la modul general, cântă mult mai mult decât adulţii, enervându-i pe aceştia uneori sau adesea – dar copiii sunt aceia despre care Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat a spus că „a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor" (Mat. 19, 14) şi dacă „nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor" (Mat. 18, 3). Astfel, aceştia par a fi printre cei mai apropiaţi „de îndeletnicirea îngerilor, care fără somn, fără odihnă, neîntrerupt laudă pe Domnul din ceruri şi binecuvântează pe Mântuitorul"[2]. De aceea, cântarea în această lume, prin „nefirescul" ei pentru lumea ocupată cu măruntele ei treburi „importante", aminteşte despre o altă lume, o altă realitate, mai bună şi mai fericită decât cea prezentă – realitatea nevăzută, cerească, a împărăţiei cerurilor, unde cântarea este „la ea acasă", pentru că ea este *jertfă de laudă*, arderea de tot a egoismului fiinţei celui care laudă pe Cel singur vrednic de laudă, pe Însuşi Dumnezeu.

Acelaşi sens eshatologic, de dincolo de orizontul trecător al lumii prezente, pare să-l indice şi practicarea cântării la ocazii sărbătoreşti, deorece *sărbătoarea*, ca o excepţie în terna curgere a timpului istoric, constituie şi ea o icoană a Împărăţiei veşnice a lui Dumnezeu[3], mai ales dacă este vorba despre sărbătoarea (prăznuirea) bisericească, Biserica fiind ea însăşi o icoană a Împărăţiei.

Asemenea copiilor şi îngerilor, a căror cântare îi şi inspiră, mai sunt apoi *melozii*, *Sfinţii* cântăreţi şi imnografi

(continuare în p. 7)

Pr. Vasile GRĂJDIAN

De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe

Orice dezbatere şi orice reflecţie referitoare la simbol în spaţiul eclezial nu poate fi pornită fără să se aibă în vedere două texte fundamentale pe această temă ale Părintelui Dumitru Stăniloae (*Simbolul ca anticipare şi temei al posibilităţii icoanei* în *Studii Teologice*, anul IX, nr. 5-6/1957, p. 427-452 şi *De la creaţiune la întruparea Cuvântului şi de la simbol la icoană* în *Glasul Bisericii*, anul XVI, nr. 12/1957, p. 860-866). Rezumând foarte pe scurt, teologul consideră că *„istoria se mişcă între idol, simbol şi icoană, fiecare exprimând un anumit raport al ei cu Dumnezeu: idolul un raport negativ, iluzoriu, de înstrăinare de Dumnezeu, simbolul şi icoana, etapa de pregătire şi cea de realizare a mântuirii. Idolul, simbolul şi icoana corespund păgânismului, Vechiului şi Noului Testament"* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 429). Aşadar, în istoria raportării omului la Dumnezeu avem de a face cu un urcuş: de la idol la simbol şi de la simbol la icoană. Creştinismul respinge apăsat orice urmă de idolatrie. Trebuie menţionat însă că pentru cei neatenţi sau prost implicaţi în vieţuirea creştină, valori creştine pot ajunge a fi abordate de o manieră idolatră (de exemplu: Sfânta Cruce, rugăciunea *Tatăl nostru*, apa sfinţită ş.a.). Un timp a existat o anumită tensiune şi luptă în Biserică între simbol şi icoană, rezolvată, nu fără jertfe importante, de sinoadele iconodule. Deodată împlinire şi început de drum, icoana veştejeşte (ofileşte) în-*chip*-uirile şi înfloreşte întru-*chip*-ările.

Sunt simboluri cu varii conţinuturi, folosinţe şi destinaţii, de la cele pur formale ale ştiinţelor la cele mustind de semnificaţii şi încărcătură emoţională ale Poesiei.

În textele Vechiului Testament întâlnim cu osebire simboluri teologice, care trimit spre întruparea Fiului lui Dumnezeu şi încearcă să spună câte ceva, întrezărit, despre El. Dar, totodată, e de observat încărcătura poetică a textelor biblice, precum şi a celor liturgice, care vin în prelungirea lor. Simbolurile textelor biblice sunt date şi folosite pentru a trece prin ele dincolo de ele, spre Dumnezeu. Ele sunt cel mai adesea profetice. Scrierile Vechiului Testament sunt pline de astfel de simboluri. Ele se bucurau de *„alegere divină"*, beneficiind uneori şi de *„o învestire (...) cu o putere deosebită"* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). Simbolurile profetice spuneau *„cu anticipare pe Cuvântul întrupat, intenţia Lui de a Se face om"* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). În acel context, simbolurile reprezentau o cale de cunoaştere, poate cea mai fecundă, la graniţa inefabilă dintre catafatic şi apofatic, o modalitate de străvedere, pusă la îndemâna credincioşilor de Însuşi Dumnezeu, pentru a-i conduce spre El, atât cât le este cu putinţă oamenilor. Ele constituiau un veşmânt în care Dumnezeu Se lasă îmbrăcat uneori pentru a Se face accesibil minţii omeneşti. Este una dintre formele de manifestare a chenozei Sale. Simbolurile ţin echilibrul, măsura justă, între ignoranţă şi o cercetare uneori prea iscoditoare. În simbolurile biblice există o fericită cooperare între credinţă şi raţiune. Simbolurile, la marii poeţi mistici ai Scripturii, nu rămân abstracte, suspendate în afara timpului. Ele intră în timp şi se înscriu în cursul istoriei mântuirii, conducând spre punctul final al ieşirii din timp. Este ceea ce Părintele Dumitru Stăniloae numea *realism simbolic* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 439). De altfel, ar fi de observat cum Hristos, în spunerile Sale, foloseşte cu osebire metafore, comparaţii, parabole, în mai mică măsură simboluri.

Biserica creştină originară a căutat să stăpânească simbolul şi să-l folosească cu moderaţie. Am putea vorbi în cazul ei de un simbolism „bine temperat". Realitatea generează simbolul, iar simbolul nu mărgineşte realitatea, ci încearcă numai să trimită la ea, dar la o alta, în cazuri fericite una transcendentă. Biserica Ortodoxă nu dispreţuieşte simbolul, dar nici nu-l supralicitează, el rămânând subiacent realităţii. Ceea ce deosebeşte, în mod practic, dreapta credinţă a Bisericii celei una a începuturilor, precum şi a celor ce au păstrat-o (cea Ortodoxă) sau provin direct din ea (cele „necalcedoniene" şi cea „Catolică") este tocmai preponderenţa unui realism nemărginit faţă de seducţiile simbolismului, căruia i-au căzut pradă cultele protestante şi neoprotestante, precum şi majoritatea tuturor celorlalte religii, care nu au Taine, ci numai simboluri, trimiteri de gând. S-ar putea afirma că şi statuile catolicilor au un conţinut mai apropiat de simbolic decât de iconic. Simbolul marchează o anumită depărtare faţă de Dumnezeu, încercarea de a face sesizată şi simţită existenţa Lui şi a lumii Sale printr-un fel de mulţime corespondentă, paralelă şi inferioară, dar accesibilă raţiunii şi simţurilor.

Exprimarea simbolică nu era de-ajuns, deoarece *„simboalele profetice sunt încă un zid prea puţin transparent între om şi Dumnezeu, ridicându-se mai degrabă ca un perete despărţitor pe care abia întruparea de fapt a Cuvântului îl va surpa."* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). Ca atare, se impunea venirea icoanei, posibilă însă numai în urma întrupării Fiului lui Dumnezeu. Aceasta va conduce implicit şi la o *„subţiere a simboalelor"*, după exprimarea Părintelui Dumitru Teologul (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 865). Ceea ce fac simbolurile este folositor, dar limitat: *„Singurul lucru clar pe care ni-l fac cunoscut simboalele este existenţa lui Dumnezeu şi relaţia Lui cu ele şi prin ele cu noi."* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 441).

Chiar dacă după întruparea lui Hristos Biserica a atins treapta superioară a suişului său spiritual în ceea ce priveşte maniera de raportare personală la Dumnezeu, anume cea iconică, simbolul persistă în Biserică, aşa cum persistă Vechiul Testament cu toate valorile sale pe lângă cel Nou. Acum unul dintre rolurile sale cele mai importante este acesta, subliniat de Părintele Dumitru Stăniloae: *„Simbolul în sens creştin e expresia acestei viziuni care distinge lumea de Dumnezeu şi, în acelaşi timp, o leagă de El."* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 436). Totodată: *„Înţelegerea simbolică a lumii e o anticipare a lumii viitoare, străluminată de slava prototipurilor ei dumnezeieşti"* (*Simbolul ca anticipare ...*, p. 452). În aceasta îşi păstrează o încărcătură profetică.

(continuare în p. 9)

Costion NICOLESCU

Cântarea ca simbol liturgic

(urmare din p. 6)

ai Bisericii, cei care (tr)aduc în lumea aceasta trecătoare cântarea Împărăţiei celei veşnice a lui Dumnezeu, după ce le-a fost dat să audă „cele ce... urechea n-a auzit" (1 Cor. 2, 9). Pentru sfânta lor îndeletnicire ei sunt numiţi în cântările dedicate lor „trâmbiţă tăinuitoare [...] şi organ mişcat de Dumnezeu" (despre Cuv. Iosif, scriitorul de cântări, pomenit la 4 aprilie), „alăută care cânţi Duhului" (Cuv. Andrei Criteanul, la 4 iulie), „vioara cea de cântare, struna cuvintelor Duhului" (Cuv. Roman Melodul, la 1 octombrie)... Ei, inspiraţii Duhului lui Dumnezeu, robi ai chemării Duhului care „suflă unde voieşte" (Ioan 3, 8), sunt cu totul altfel decât *profesioniştii* muzicii „domesticiţi" pentru „lumea bună" şi îndrituiţi/îngăduiţi să cânte (ceva) mai des în lumea oamenilor „serioşi" – compozitorii (ce „com-pun" sunete chiar şi în lipsa inspiraţiei) şi interpreţii a tot felul de muzici –, care „execută" muzici „la comandă", fiind de obicei şi plătiţi („lumeşte", desigur) pentru prestaţie, şi a căror adecvare la lume face ca muzica lor să fie cea care cel mai adesea ră-sună în difuzoarele eletro-mecanice. Este adevărat şi faptul că şi unii dintre marii muzicieni laici au adus lumini de dincolo, din partea nevăzută, spirituală, a creaţiei. Dar la fel de adevărat este că lipsind dreptarul credinţei, cele aduse au fost adesea lumini înfricoşătoare, pentru că între fiinţele spirituale cu care duhul omului vine în atingere se numără şi îngerii căzuţi, cei ce pot inspira muzici ispititoare sau titanice, dar totodată tragice, muzici ale înălţării frânte prin păcatul mândriei şi al neiubirii celuilalt...

Cântăreţii Bisericii sunt icoane şi următori nu numai ai puterilor îngereşti, ci, mult mai mult, ei o au drept întâi-stătătoare pe însăşi Preacurata Fecioară şi Maica Domnului, „ceea ce este mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii" (din cântarea Axionului duminical), a cărei cântare („Măreşte sufletul meu pe Domnul şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu ..." – Luc. 1, 46-47) şi-o însuşesc în slujba Utreniei, ca apoi, nemăsurat mai mult, să aibe dinainte pilda Cuvântului lui Dumnezeu Însuşi, a lui Dumnezeu Celui Întrupat, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cel Care la sfârşitul Cinei celei de Taină împreună cu ucenicii Săi „au cântat laude" (Mat. 26, 30).

Aici trebuie amintit şi faptul că prezenţa permanentă a *cuvântului teologic* (biblic şi dogmatic) în *cântarea* bisericească ortodoxă este o icoană a Cuvântului dumnezeiesc întru slavă „înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti", aşa cum ne descoperă cuvintele cântării Heruvicului de la Sfânta Liturghie.

Iar părtăşia duhovnicească în Biserică a cântăreţilor la cântarea oştirilor îngereşti, ca şi la cântarea Maicii Domnului şi la cea a Mântuitorului Însuşi cu ucenicii Săi – ai căror urmaşi sunt credincioşii creştini din toate timpurile – îşi găseşte o reflectare simbolică în *cântarea de obşte*, ca expresie a *unităţii eclesiale*, după chipul unimii perihoretice din sânul Sfintei Treimi.

Există astfel o *epectază*, un urcuş spiritual, şi pentru cântarea bisericească şi pentru slujitorii săi, de la cele mai căzute, dar încă având o „nostalgie" a stării fericite originare, către cele mai înalte, la care sunt chemate printr-o „sfântă prefacere" şi cele mai de jos...

Şi ar mai trebui amintit un aspect adesea neglijat, poate sub înrâurirea gălăgiei lumii prezente, gălăgie care câteodată are pretenţia de a fi primită în rândurile „muzicii"... Este vorba despre *tăcere*, atât de prezentă în Biserică şi ajutată de tradiţia zidurilor groase şi a spaţiilor liniştite din jurul locaşelor de cult, ca şi de educaţia din frageda pruncie a generaţii nenumărate întru purtarea cuviincioasă şi liniştită în Casa Domnului. Tăcerea – ca un post, o abţinere simţuală de la cele „auzite" spre a face loc celor nevăzute sau (mai bine spus) celor neauzite, duhovniceşti – poate fi un simbol al inexistenţei dinainte de aducerea la fiinţă prin Creaţie, dar şi al apropierii tainice, apofatice, de cele dumnezeieşti. De aceea „culmea cea mai înaltă, cea supranecunoscută şi suprastralucitoare a proorocirilor mistice, unde stau cufundate în întunericul supra-luminos al *tăcerii* (s.n.) iniţiatoare de mistere tainele cele simple, absolute şi imuabile ale teologiei"[4] nu se descoperă decât „acelora care străbat toate cele necurate şi curate şi trecând dincolo de toate culmile sfinte lasă în urmă toate luminile divine şi sunetele şi cuvintele cereşti şi pătrund în întunericul în care se află, după cum spune Sf. Scriptură, Cel care-i dincolo de toate"[5].

*

Bogăţia simbolică a cântării bisericeşti a făcut ca uneori – spre exemplu, în Biserica Rusă, până prin sec. al XVII-lea[6] –, printr-o lărgire de sens simbolic, însuşi ansamblul slujirii liturgice în Biserică să fie numit, simplu, *cântare*.

---

[1] Alexander Schmemann, *Euharistia – Taina Împărăţiei*, trad. de Boris Răduleanu, Bucureşti, 1992, p. 44 ş.u.

[2] Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cântării de psalmi (De psalmodiae bono)*, trad. de Şt. C. Alexe, „Mitropolia Banatului", 1971, nr.1-3, p. 140.

[3] Alexander Schmemann, *Introduction to Liturgical Theology*, ed. a III-a, New York, 1986, p. 180.

[4] Sf. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Teologia mistică*, trad. de Theodor Simenschy, ed. a II-a, Iaşi, 1993, p. 147.

[5] *Ibidem*, p. 148.

[6] Irenäus Totzke, *Dir singen Wir (Beitrage zur Musik der Ostkirche)*, St. Ottilien, 1992, p. 22.

DONARIUL DE LA CHINEDRU (BIERTAN) – SENSURI ŞI SEMNIFICAŢII CREŞTINE DIN SECOLUL AL IV-LEA

Termenul „*donarium*” provine din limba latină şi desemnează o ofrandă sau un dar oferit unei divinităţi. Donariul de la Chinedru (Biertan) este un candelabru de bronz din Antichitatea romană, databil în sec. IV d.Hr., din care s-au păstrat două piese: o tăbliţă de bronz cu torţi triunghiulare (*tabula ansata*), care conţine o inscripţie votivă cu litere ajurate („*Ego Zenovius votum posui*”) şi monograma Mântuitorului Iisus Hristos cu majuscule greceşti (X + P), încadrată într-un cerc. Această monogramă este de fapt o cruce („*crux monogrammatica*”) fiind chiar semnul văzut pe cer de Sf. Împărat Constantin cel Mare în anul 312, înainte de bătălia de la Podul Milvius, alături de cuvintele: „*In hoc signo vinces*”, intrate în istorie.

În afara celor două obiecte menţionate se pare că au mai existat şi câteva fragmente de vase liturgice din tablă de bronz, care nu s-au păstrat.

Donariul a fost descoperit în urmă cu aproape 250 de ani de către un locuitor sas din Biertan, la rădăcina unui stejar bătrân doborât de furtună.

Locul unde s-a făcut descoperirea se numea pe atunci „*mlaştina de la fântână*” („*Moor beim Brunnen*”), iar astăzi se cheamă „*La Chinedru*”. Chinedru este numele unui cătun românesc apărut în acea zonă în secolul al XIX-lea şi dispărut după colectivizare. Trebuie precizat, de la început ,că zona Chinedru este situată geografic în Valea Copşei Mari, nu în Valea Biertanului.

Obiectele descoperite în 1775 au ajuns în posesia primarului Mediaşului Conrad von Heydendorff cel Bătrân, om de ştiinţă, care le-a analizat primul. Într-o scrisoare publicată mai târziu, primarul von Heydendorff ajungea la o concluzie extrem de importantă: biserica valahilor (biserica grecească sau ortodoxă), considerată până atunci tolerată (ca şi românii) şi neacceptată de oficialităţi, este mai veche decât bisericile „recepte” din Transilvania şi s-a folosit iniţial de limba latină.

Ulterior obiectele de la Chinedru vor ajunge (în 1779) în colecţia baronului Samuel von Brukenthal, unde vor rămâne „*uitate*” până în anul 1941, când prof. Kurt Horedt de la Universitatea din Cluj le va „*redescoperi*” şi le va prezenta într-o lucrare ştiinţifică: „*Eine lateinische Inschrift des 4. Jahrhunderts aus Siebenbürgen*”. În felul acesta candelabrul descoperit la Chinedru (Biertan) a intrat în circuitul ştiinţific internaţional.

Până în momentul de faţă cea mai corectă interpretare a descoperirii de la Chinedru (Biertan) rămâne cea oferită de profesorul Kurt Horedt: candelabrul creştin (donariul) a făcut parte din dotarea unei capele de lemn aparţinând unui sihastru (misionar creştin) retras „*în valea adâncă a Copşei*” pentru a propovădui Evanghelia şi a boteza populaţia vorbitoare de limbă latină din zonă. El a folosit în acest scop un *baptisterium* alimentat din izvorul puternic, cu apă foarte bună, care există acolo şi astăzi.

Există, evident, şi alte interpretări. O serie de istorici străini (A. Alföldi – 1942, Uwe Fiedler – 1996 ş.a) au negat orice valoare cultică creştină a obiectelor descoperite la Chinedru. Ei afirmă că acel candelabru ar fi fost jefuit de vizigoţi dintr-o bazilică creştină de la sud de Dunăre, din Imperiul Roman, şi abandonat pe drumul de întoarcere către nord-estul Transilvaniei, drum care ar fi trecut prin Biertan. Se ştie că în cursul secolului al IV-lea vechea Dacie ajunsese sub stăpânirea vizigoţilor (goţii de vest). Prin Biertan trece, într-adevăr, un drum important care traversează şi astăzi masivul păduros dintre Valea Hârtibaciului şi Valea Târnavei Mari, drum care figurează pe hărţile medievale şi care ar fi putut fi utilizat de vizigoţi în antichitate, în deplasarea lor către nord-estul Transilvaniei. Dar donariul nu a fost descoperit în Biertan. Donariul a fost descoperit într-o mică vale secundară, greu accesibilă şi astăzi, situată la distanţă de 6-7 km sud-est de Biertan, în partea superioară a Văii Copşei Mari, pe unde nu trece niciun drum important. Istoricii străini, necunoscând realitatea de pe teren, au căzut în capcana donariului „de la Biertan”.

În realitate, locul unde a fost descoperit donariul (Chinedru) face parte din masivul păduros cu centrul pe cumpăna apelor dintre Valea Hârtibaciului şi Valea Târnavei Mari. Acest masiv de păduri şi păşuni era cunoscut în trecut sub denumirile de „munţii satului Fetea” („Fetendorfergebirge”), „codrul Fetea” sau, simplu, „Fetea”. La rândul său, Fetea a fost parte integrantă a unui vast areal menţionat în documentele medievale sub denumirea „Silva Blachorum et Bissenorum” (pădurea românilor şi pecenegilor), pădure precizată în „Andreanum” în anul 1224 şi identificată de acad. Şerban Papacostea cu sus-amintitul masiv. Această pădure porneşte din apropierea Sibiului şi se întinde spre est, până aproape de Rupea.

În cadrul unor cercetări arheologice de teren, efectuate între anii 2008 şi 2010 împreună cu dr. Mihai Adonis, dr. Dan Lotoţchi, ing. Ştefan Ciortea, prof. Adrian Şovrea, s-au descoperit urmele unei aşezări umane vechi, aflate nu departe de Chinedru. Pe suprafaţa acestei aşezări au fost găsite fragmente de vase de provizii de certă tradiţie romană, din ceramică cenuşie, lucrate la roată rapidă, databile larg în secolele III-IV. Avem, aşadar, urmele unei aşezări umane situate în pădure, foarte probabil contemporană cu donariul de la Chinedru.

Această descoperire modifică parţial datele problemei. Ea pune în evidenţă un fenomen istoric mai puţin cunoscut, de retragere a comunităţilor daco-romane de pe traseul văilor principale ale Transilvaniei (Valea Târnavei Mari, în cazul nostru), din calea marilor migraţii, către „zonele de deal şi de munte ale fostei Dacii romane”. Deci sihastrul de la Chinedru pare să fi fost mai degrabă un episcop „de sat”, „de la ţară” (horepiscop) sau un „episcop periodeut” (misionar), cu activităţi de misionarizare creştină în folosul locuitorilor daco-romani retraşi în pădure.

Ulterior, prin extinderea cercetărilor asupra zonei Fetea, aflată pe cumpăna apelor, am constatat existenţa unor importante toponime vechi româneşti, precum şi alte urme de aşezări arheologice. În anul 2010 aceste cercetări au fost brusc stopate.

Aşadar, la Chinedru (Biertan) a existat în cursul secolului al IV-lea una dintre primele biserici de lemn de pe teritoriul fostei Dacii romane intracarpatice, unde s-au oficiat Botezuri creştine şi Sfinte Liturghii în limba latină populară. Acolo se află unul din locurile în care destinul poporului român în curs de formare a început a se împleti cu destinul Bisericii.

Creştinismul rural al daco-romanilor şi apoi al românilor, benevol acceptat, a pătruns atât de adânc în sufletele oamenilor, încât a devenit cheia supravieţuirii limbii şi poporului român pe parcursul mileniului întunecat al migraţiilor, dar şi în secolele următoare.

Se poate afirma că poporul român s-a salvat ca entitate etnică şi lingvistică distinctă graţie adoptării creştinismului încă din primele secole.

În anul 2012, din iniţiativa Părintelui Adrian Dobre din Sighişoara, cu binecuvântarea Î.P.S. Laurenţiu Streza, Mitropolit al Ardealului după o prealabilă discuţie cu Părintele Prof. Mircea Păcurariu de la Sibiu, la Chinedru s-a ridicat o cruce şi s-a amenajat vechiul izvor din Antichitate. Doamna inginer Mariana Pupăză de la CESIRO Sighişoara a susţinut financiar proiectul. La transportul şi ridicarea crucii au participat, alături de Părintele Adrian Dobre, Părintele Bruno Frölich de la Biserica Evanghelică din Sighişoara, doamna Mariana Pupăză, domnii Claudiu Moldovan, Gheorghe Costea Băia, Remus Bozoşan cu fiii şi nepoţii din Biertan.

La fixarea icoanei, în anul 2013, au participat, alături de Părintele Adrian Dobre, domnii Nicolae Codrea din Sighişoara, Gheorghe Costea Băia, dr. Adonis Mihai, prof. Adrian Şovrea.

În felul acesta s-a precizat în peisaj locul unde a fost descoperit unul din cele mai importante obiecte paleocreştine din fosta Dacie intracarpatică, Transilvania de astăzi.

Dr. Gh. BALTAG, arheolog

Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie

– o interpretare a lui Origen –

Fiecare erudit sau scriitor îşi defineşte noţiunea de simbol în raport cu o anumită realitate în contextul interpretării personale şi al epocii. Succintul nostru articol face obiectul unei încercări de sesizare a modului în care Origen înţelege realitatea comuniunii euharistice, în contextul învăţăturii şi credinţei noastre în unirea omului cu Hristos prin Sfânta Împărtăşanie.

Dacă Harnack nu vedea la Origen o sinteză între jertfa lui Hristos şi jertfa liturgică, von Balthasar remarcă în gândirea lui ideea unei jertfe prelungite a lui Hristos, centru al unei teologii liturgice (A. HARNACK, *Der kirchengeschichtlische Ertrag...*). El remarcă faptul că ***ritualul este o parte esenţială a sacrificiului interior***, Hristos fiind oferit prin Taina Bisericii, nefiind necesar, „chiar dacă este în mod infinit dorit ca nivelul ierarhic exterior să corespundă nivelului de participare la jertfa interioară, ca Preoţia să coincidă cu Taina". La Origen ***σύμβολον coincide cu μυστήριον*** (cf. *Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 229, nota 2) ***şi în raport cu Taina Sfintei Împărtăşanii.***

Alexandrinul subliniază frica de Dumnezeu ca necesară pentru împărtăşirea cu Trupul lui Hristos şi, apropiindu-se de Euharistie, să „atingă" carnea lui Hristos. Curăţia şi neprihănirea sunt cele care fac pe om demn de a-L primi. Trebuie să ai un discernământ asupra sinelui pentru a intra „în comuniune cu Biserica sau ceea ce înseamnă a avea acces la taine atât de mari şi sublime". Cel care a păcătuit cere participarea la Euharistie, dar Biserica este cea care trebuie să aibă certitudinea că acesta a făcut penitenţă (*Hom. in Jer.* XII, 5, *SC* 238, p. 26), pentru că „atunci când participi la comuniune, ne spune Origen, conformându-te rânduielii Bisericii, în duhul învăţăturii sfinte, tu nu eşti doar circumcis, ci circumcis pentru Dumnezeu" (Idem, V, 14, *SC* 232, p. 316). Această concepţie a comuniunii euharistice va influenţa în mod sigur învăţătura Bisericii, în special cea occidentală, din Antichitate până la Reformă şi până în prezent, şi chiar cultul care săvârşeşte această Taină şi pregătirea sufletească pentru participarea la Euharistie.

Participarea în cultele greceşti (cu precădere în religiile de mistere) la masa sacrificială crea o unitate (κοινωνία), participanţii devenind „una" cu mâncarea consumată, iar în Biserică Cuvântul devine „adevărată mâncare" şi omul participă la aceasta. Cultul mozaic „regăseşte adevărul său în jertfa unică a lui Hristos care împlineşte toate jertfele simbolice" la care participă Trupul Său mistic – *„neamul preoţesc"*, fiecare membru al Trupului, după gradul sacrificiului lui interior, fiind în unire cu Ofranda sau Jertfa unică. Sufletul este hrănit de Pâinea care se pogoară din Cer pentru că Dumnezeu îi oferă „hrana înţelepciunii divine" pentru a nu fi dominat de „foametea duhovnicească" sau „foametea de Cuvântul lui Dumnezeu" care îi supune pe cei nedrepţi. Pregătirea necesară este „mărturisirea nedreptăţii" sau „mărturisirea păcatului" *(Hom. in Ps.* 37, II, 6, *SC* 411, p. 316-318), o altă pocăinţă, dar nu publică. Origen spunea celui care se preocupa de păcatul său: „Ţie nu îţi e teamă să te împărtăşeşti cu Trupul lui Hristos apropiindu-te de Euharistie ca şi când ai fi curat şi neprihănit, ca şi cum în tine nimic nu este nedemn...?"

Păcatele care trebuie să fie mărturisite nu sunt doar cele mai grave, şi care ar necesita o mărturisire publică, ci toate păcatele. A te mărturisi, după Origen, este o condiţie subînţeleasă pentru a intra „în comuniune cu Biserica" sau „de a avea acces la Taine aşa de mari şi sublime". A lua Împărtăşania fără a avea conştiinţă şi fără a sonda păcatele personale şi a fi astfel nevrednic cauzează pierderea sufletului. În timp ce consumă „Paştile", omul trebuie să evite „întinăciunea unirii carnale", să aibă „mijlocul încins" şi „să-şi înfrâneze pornirile care duc la relaţiile carnale atunci când noi ne împărtăşim de cărnurile lui Hristos" (*P. Pascha* 36, 1-9, Ed. Guéraud et Nautin, p. 224; cf. *Sel. in Ezech.* VII, 22, *PG* 13, 793 B).

Mărturisirea şi Euharistia sunt deci legate. Creştinii nu trebuie să se apropie de moarte, devenind membri aparenţi ai Bisericii (*Hom. in Jer.* XV, 5, 32, *SC* 238, p. 118) „pentru că nu este mântuire pentru nimeni în altă parte decât în Sângele lui Hristos (*nulli esset salus nisi in sanguine Christi*)", spune Origen în mod asemănător cu ceea ce Sfântul Episcop Ciprian, contemporan cu Origen, va spune la Cartagina: *„salus extra Ecclesiam non est"*. Comuniunea sacramentală este, dacă ţinem seama că Hristos este Trupul mistic, *communicare cospus Ecclesiae*.

Păcatul reprezintă o ofensă adusă comuniunii cu Hristos care este Biserica, şi, de asemenea, o greşeală în raport cu comunitatea. Mărturisirea este un act de supunere faţă de Dumnezeu, cu condiţia de a scăpa de întinăciunea sufletului pentru a se putea uni cu cel care este Dreptate, Pace, Sfinţire şi Adevăr. Toate făpturile sunt supuse lui Hristos pentru a putea deveni desăvârşite. Creştinii sunt membre ale lui Hristos, sunt Trupul Tainic al lui Hristos. Cei care suferă de o boală a păcatului nu sunt supuşi lui Hristos. Ei nu pot participa la pâinile binecuvântării (*Com. in Mat.* X, 25, *SC* 162, p. 262). Comuniunea Trupului mistic este afectată de păcat, care este semn al neglijenţei în participarea la viaţa lui Hristos, la virtuţi. Omul trebuie să se examineze pentru a nu deveni prin păcatele sale contrar lui Dumnezeu, Care este Adevărul. Păcatul este supunere faţă de diavol, şi nu faţă de Hristos. Pentru a intra din nou în comuniune cu Hristos, şi deci cu Biserica, creştinul trebuie să se pocăiască, cerând iertare de păcate (*Hom. in Ps.* 36, II, 1, 10-104, *SC* 411, p. 92-100). Remarcăm, aşadar, cum realitatea împărtăşirii sacramentale sau liturgice este legată şi chiar substituită comuniunii cu Biserica şi cu Cuvântul ei cel Viu.

(continuare în numărul următor)

Pr. Dr. Adrian ROMAN

De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe

(urmare din p. 7)

Pericolul simbolului este acela că poate ajunge formă goală, folosită în mod superstiţios şi, ca atare, mincinos. Gestul simbolic poate deveni abstract sau neimplicat sau repetat în mod mecanic, puţin sau mult superficial. Când nu este bine stăpânit (şi, în general, este greu de stăpânit), simbolul conduce fie spre idolatrie, fie spre panteism. O lume de simboluri fără acoperire în realitate poate deveni mortifiantă prin descarnarea ei. Pe bună dreptate se ridicau akmeiştii (în frunte cu Lev Gumiliov şi Osip Mandelştam) împotriva excesului de simbolism, şi ceea ce susţin ei în legătură cu poezia este valabil, în mare măsură, şi pentru credinţă. De pildă, datorită faptului că gestul dăruirii unui trandafir simbolizează iubirea, se ajunge ca, blocat în simbolismul gestului, să nu mai vezi nici trandafirul, nici fata şi chiar nici iubirea, în realitatea lor primă şi ultimă. Se ratează trăirea autentică, pentru una părelnică. Pentru creştinul adevărat, Dumnezeu este o prezenţă proximă în măsura în care el, omul, este dispus şi deschis acesteia. Biserica topeşte simbolurile în creuzetul a cărui flacără este Duhul şi le transformă în realităţi iconice, în care nu numai se trimite cu gândul sau cu inima la Dumnezeu, ci El devine prezent haric în preajma credinciosului şi chiar înlăuntrul lui. Creştinul trăitor al credinţei drepte trece dincolo de perdeaua simbolurilor, în parte aluzivă, pentru o relaţie directă cu Dumnezeu, prin gesturi spirituale de un realism neţărmurit. În două feluri poate fi simbolul desfiinţat: prin golirea lui de conţinut, când devine o coajă fără miez, sau prin apropierea de Dumnezeu, când păleşte şi se stinge în faţa realităţii absolute. Simbolurile biblice profetice îşi ating finalitatea şi finitudinea lor în întruparea lui Hristos, când este depăşită acea vedere *„ca prin oglindă, în ghicitură"*, despre care vorbeşte Apostolul Pavel (1 Corinteni 13, 12). Fără a fi ignorat sau dispreţuit, simbolul rămâne pentru ortodox doar un reper, un vector, un indicator dinamic pentru calea de la o realitate palpabilă creată spre una transcendentă necreată. O anumită încărcătură simbolică persistă totuşi în Biserică. De pildă, uleiul, vinul, pâinea, apa au semnificaţii şi trimiteri simbolice, dar odată supuse binecuvântări şi sfinţirii, în cadrul Sfintelor Taine sau al ierurgiilor, caracterul lor suferă un salt din simbolic în iconic. Icoana vine la un etaj superior, ca o punte conducând pe o scurtătură la Dumnezeu: scurtătura sfinţeniei! Icoanele ni-L aduc pe Hristos şi pe Sfinţii Lui în preajmă, se fac membrană osmotică, înlesnind întâlnirea, însoţirea, împreună-lucrarea întru mântuire.

Se cuvine luat aminte la *realismul simbolic* al Bisericii, despre care spunea Părintele Dumitru Stăniloae. Prin toate slujbele sale Biserica se străduieşte să refacă parcursul lui Hristos în această lume, iar aceasta nu cu simplu scop comemorativ sau simbolic, ci pentru a ne ajuta să transformăm viaţa noastră întreagă după Modelul Hristos. Gesturile, veşmintele, obiectele liturgice nu sunt decât în mică măsură simbolice, conţinutul lor fiind preponderent real. Asta face ca fiecare moment, fiecare amănunt, fiecare mişcare a trupului, a cuvântului sau a gândului să poarte o încărcătură extraordinară, ce se cere integral asumată. Crucea pe care Hristos a fost silit s-o poarte pe Golgota, la deal, spre locul de supliciu, n-a fost una simbolică, după cum nici crucea fiecăruia dintre noi nu este simbolică. Aşa cum în fiecare fărâmă şi picătură din Potirul euharistic Îl avem pe Hristos întreg (real, iar nu simbolic), tot aşa în fiecare cruce (fie obiect, fie semn-însemn) avem prezentă, în chip mistic real, Crucea lui Hristos. În felul acesta suntem dincolo de simbol şi intrăm într-o realitate absolută, veşnică. Sfintele Taine ale Bisericii noastre beneficiază de prezenţa reală, iar nu simbolică a Duhului Sfânt şi acest lucru le dă valabilitate, şi valoare, şi realitate încărcate de Adevăr. Împărtăşirea credincioşilor în Biserica Ortodoxă se face cu Hristos real şi integral, Cel care S-a întrupat, a fost răstignit şi a înviat. Apoi dacă ne gândim la Sfântul şi Marele Mir, prin structura sa atât de savantă trimite simbolic la unitatea înmiresmată a Bisericii. Dar prin sfinţire el depăşeşte simbolul, fără să-l lepede, şi se încarcă iconic, devenind capabil să fie pecete a Duhului Sfânt, aparţinând aşadar unei realităţi transcendente ş.a.m.d.

În legătură cu simbolul, Părintele Dumitru Stăniloae ne spune acest lucru tulburător: *„Lumea a fost creată ca simbol şi ca ansamblu de simboale"* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 433). În acelaşi duh, Sfântul Efrem Sirul vede lumea întreagă ca pe un imens simbol hristologic, menit să conducă spre taina nemărginită a lui Dumnezeu. Mai mult chiar, Sfântul Efrem consideră în legătură cu Creaţia că ea, în integralitatea ei, a dat naştere lui Hristos în chip simbolic. Pe parcursul istoriei mântuirii, lumea este chemată să parcurgă drumul anevoios şi frumos de la simbol la icoană. Faţă de simbolic, legătura iconicului cu realitatea transcendentă este una cu oarece încărcătură metaforică. Dar cred că în situaţiile de mai sus putem introduce conceptul de *simbol iconic*, simboluri încărcate de prezenţa harică a Treimii Sfinte. Într-o astfel de viziune, putem considera simbolul ca fiind suprem şi veşnic.

Simbolul suprem pentru Biserica noastră este *Simbolul de credinţă* (cel niceo-constatinopolitean, de la 325-381), care nu este simbolic în sensul modern al cuvântului, ci în sensul primar, acela de ceva unic care se împarte între fraţi şi foloseşte drept semn de recunoaştere în ceea ce priveşte apartenenţa la credinţa cea dreaptă, aşa cum a fost ea revelată şi revărsată de Dumnezeu prin cele două izvoare veşnic vii ale ei: Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

THALES DIN MILET ȘI METAFIZICA APEI

Alături de Anaximadru, Anaximene, Pitagora, Heraclit, Xenofan, Parmenide, Empedocle, Anaxagora, Democrit sau Leucip, Thales din Milet încearcă să găsească acel principiu unic (*arche, initium rerum*), responsabil de întreaga coerență cosmică, fiind primul dintre filosofii presocratici care s-a angajat într-un astfel de demers cognitiv.

Născut într-o familie ilustră, Thales din Milet (n. cca. 630 î.Hr. – d. cca. 545 î.Hr.) este cunoscut ca astronom, geometru, moralist, arhitect, economist și filosof, motiv pentru care a fost considerat unul dintre cei *Șapte înțelepți* ai lumii.

Autenticitatea scrierilor lui Thales este controversată. Unii istorici ai filosofiei sunt de părere că nu a lăsat nimic scris, alții susțin că a scris doar *Astronomia mautică*, în timp ce alții pun pe seama lui lucrările *Despre solstițiu* și *Despre echinocții*[1].

Ca geometru și astronom, filosoful din Milet studiază mișcarea stelelor din Carul Mic, după care se orientau navigatorii fenicieni, prevede o eclipsă de soare aproape totală[2] din 28 mai 585 î.Hr., calculează distanța dintre corăbii pe mare, aduce geometria din Egipt în Grecia, contribuind în mod decisiv la dezvoltarea acestei științe.

Lui Thales i se atribuie cinci teoreme:

1. Diametrul împarte cercul în două părți egale.
2. Unghiurile de la baza unui triunghi isoscel sunt egale
3. Dacă două linii drepte se intersectează, unghiurile opuse sunt congruente.
4. Unghiul înscris într-un semicerc este unghi drept.
5. Un unghi este determinat dacă sunt date o latură și unghiurile adiacente ei[3].

Pentru Thales din Milet, temeiul ultim al lumii este apa (*hydor*). Vorbind de ubicuitatea apei, de calitatea ei de *principiu prim*, Thales investește acest element cu semnificații metafizice.

În lucrarea *Nașterea filosofiei în epoca tragediei grecești*, Nietzsche va intui cu multă exactitate intenția acestei încercări de transcendere și deschidere a particularului spre orizontul infinit al universalului: „Thales a văzut unitatea Ființei, iar atunci când a vrut să o spună, a vorbit de apă."

Pentru Guthrie, termenul de *arche* se referă nu numai la starea inițială, la elementul din care se naște lumea, ci și la temeiul existenței[4]. În opoziție cu el, Emile Brehier[5], de pildă, rezervă căutarea temeiului lumii exclusiv lui Aristotel, în timp ce milesienilor le atribuie doar încercarea de a găsi originea existenței.

Dincolo de dilemele și disputele istoricilor filosofiei cu privire la accepțiunea milesiană a termenului *arche*, nu putem ignora implicațiile ontologice ale *principiului prim*, cu atât mai mult cu cât respectiva substanță care constituie *arche*-ul e prezentă și la finalitatea lumii și a lucrurilor, nu numai la originea lor, ceea ce înseamnă că el, principiul, este consubstanțial lumii, și are și o funcție ontologică, nu numai una cosmogonică.

E posibil ca Thales din Milet să fi ajuns la concluzia că apa este principiul lumii, pornind de la miturile cosmogonice ale babilonienilor, după care lumea a fost creată din elementul acvatic, gratie voinței zeului Marduk. Mitologia greacă referitoare la apă, așa cum o regăsim în poemele homerice (Okeanos, jurământul zeilor pe apele râului Styx) ar putea constitui o altă sursă de inspirație a filosofului milesian.

Doctrina filosofică thalesiană ar putea fi rezumată în următoarele idei:

1. Apa este esența tuturor lucrurilor.
2. Apa curge veșnic, iar acolo unde există mișcare, există viață.
3. Apa nu are început, nici sfârșit.
4. Pământul plutește pe apă.
5. Toate se nasc din apă și se întorc în apă.
6. Întreaga materie este însuflețită.
7. Prin umiditate, care sălășluiește în toate, puterea mișcării divine pătrunde întreg Universul.
8. Forța interioară a apei o face să se preschimbe în pământ, aer și foc.
9. Hrana oamenilor și a animalelor este umedă.
10. Apa nu este altceva decât principiul ascuns al umedului.
11. Divinitatea este „ceea ce nu are nici început, nici sfârșit"[6].
12. Lumea este însuflețită și plină de zei[7].
13. Moartea nu este cu nimic diferită de viață[8].

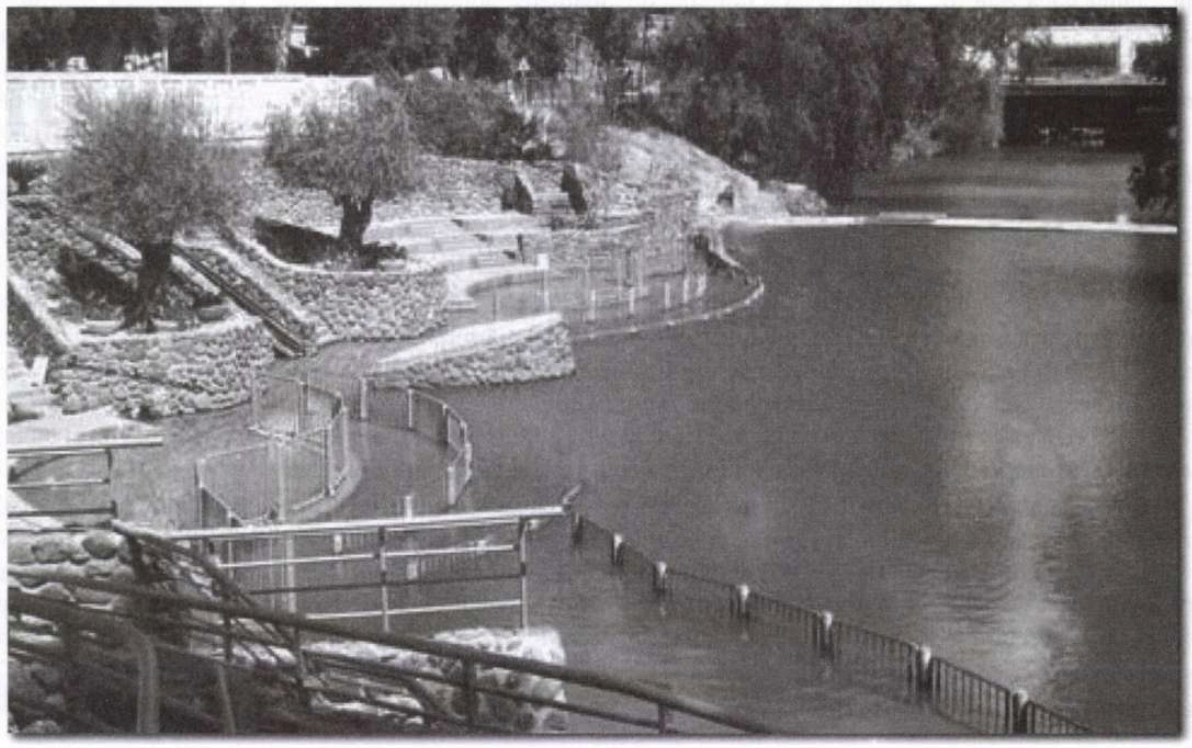

14. Sufletul omului este de apă și se află într-o continuă mișcare.
15. Soarele, ca să poată străluci, bea din apa mării, iar stelele sunt nori aprinși.

Pentru Thales, apa nu reprezenta neapărat ceea ce înțelegem noi modernii prin formula H_2O. Fluiditatea, subtilitatea, maleabilitatea, lichiditatea, transparența și finețea acestui element îi sugerau filosofului milesian ideea de infinit, chiar dacă granița dintre materialitate și imaterialitate nu era încă bine definită. Important este că acest prim cosmolog a reușit să se debaraseze de gândirea mitologică, adânc impregnată în mentalul colectiv al vechilor greci care considerau că tot ce se întâmplă în natură ține de voința unor zei[9], mai mult sau mai puțin capricioși, că a intuit dincolo de acest element material, posibilitatea reducerii multiplului la unitate.

*

Abluțiunile, imersiunile, scufundările în apă au fost prezente la toate popoarele arhaice și în toate religiile. *Rig Veda* aduce imne de laudă apelor, considerându-le pline de viață, de forță și de puritate. În istoria religiilor există numeroși zei marini, sirene, nimfe, oceanide, dar și ritualuri acvatice. Pe lângă dimensiunea ei purificatoare, apa are și un înțeles negativ: este simbolul distrugerii, habitatul întunecos al puterilor satanice, locul monștrilor marini (vezi leviathanul din cartea lui *Iov*).

Cele două dimensiuni ale stihei acvatice pot fi întâlnite și în *Sfânta Scriptură*: apa ca simbol al purificării (botezul lui Ioan Botezătorul), dar și ca instrument al mâniei divine (*Potopul lui Noe* sau episodul trecerii egiptenilor prin Marea Roșie). De altfel, mitul potopului (apocalipsa acvatică) se regăsește în toate culturile orientale. Avem versiunimesopotamiene și indiene ale potopului. De asemenea , Biblia, în *Cartea Genezei,* face referire la habitatul acvatic primordial: „Și pământul era netocmit și gol. Întuneric era deasupra adâncului și Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor" (Facere 1, 2).

La începuturile creștinismului se face frecvent apel la metafora acvatică și ihtiologică: unii dintre apostoli erau pescari, Iisus Se botează în apele Iordanului, umblă pe mare, predică lângă fântână, înmulțește pești, Pilat se spală pe mâini, din coasta lui Iisus curge sânge și apă (element care, alături de pâine și vin, va intra ulterior in compoziția Sfintei Euharistii).

Botezul are și o însemnătate transpersonală în sensul că omul se unește cu natura prin apă, elementul cel mai propriu al existenței. În acel moment devenim nu numai *păstori ai Ființei,* așa cum spunea Heidegger, ci și păstori ai Cosmosului. Există o cosmologie spirituală prin care omul este intim legat de întreaga fire.

Botezul este actul de cetățenie spirituală a nou-născutului, pașaportul metafizic al ființei. După ieșirea din apa botezului, omul (copilul) devine hristofor, i se imprimă chipul lui Dumnezeu, nu în epidermă, ci în hematiile sufletului.

Sfințirea apei este un proces haric prin care se elimină din acest lichid energiile negative și se încarcă pozitiv cu molecule pnevmatice, cu informație spirituală care o va menține proaspătă și îi va conferi, în plus, puteri miraculoase. Cu alte cuvinte, se transformă din apă oligotropă în apă politropă, în sensul că i se adaugă nutrienți spirituali.

Ca unic element din natură care cunoaște toate cele trei stări (lichidă, solidă și gazoasă), apa cade din cer și se urcă în el, ne potolește setea și ne scaldă, hrănește peștii, duce corăbiile, învârte roțile morilor sau generatoarele de energie electrică.

Apa este *fons et origo* (izvor și origine), reacționează la comunicarea verbală, la sentimente (așa cum a demonstrat, prin experimentele sale, Dr. Ermoto Masaru, publicate în lucrarea *Mesajele ascunse din apă*), reflectând într-un fel propriu străfundurile conștiinței umane.

Apa este o substanță conaturală ființei umane. În procent de 70%, corpul uman este constituit din apă. Totul mustește în univers de la frunze la nori! Suntem cu toții ființe de apă, pești de uscat. Ne începem viața în apă (lichidul amniotic), ne naștem spiritual în apa baptismală, ca apoi să înotăm în această mare de aer care este lumea.

Pentru a salva metafizic o ființă umană, trebuie să o scufundăm în apă. Dacă apa are în general proprietatea de a îneca, de a ucide, de a provoca teamă (acvafobie), în mod paradoxal, în actul baptismal, învie spiritual, înființează.

---

[1] Vezi Vasile Chira, Istoria filosofiei presocratice în 492 de capete. Editura Univ. „Lucian Blaga", Sibiu, 2007, apud. W.K.C. Guthrie, *O istorie a folosofiei grecesti*, vol. I, Editura Teora, Colecția Universitas, București, 1999, p. 57.

[2] Herodot, *Hist*., I, 74.

[3] Vezi Diogene Laertios, *Viața și doctrinele filosofilor*, Editura Polirom, Iași, 2001, I, 23

[4] Vezi W.K.C. Guthrie, *op. cit.*, vol. I., p. 59-60.

[5] Emile Brehier, *Histoire de la philosophie*, vol. I, Qudrige, Presses Universitaires de France, 1991, p. 38.

[6] Diogene Laertios, *op. cit*., I, 36.

[7] *Ibidem*, I, 27.

[8] *Ibidem*, I, 35.

[9] Spre desosebire de tradiția mozaică, unde revelația supranaturală joacă un rol esențial, inițiativa aparținând de fiecare dată lui Dumnezeu, în Grecia antică avem de-a face cu o revelație inversată în cadrul căreia, omul, mânat de o dorință nestăpânită de cunoaștere, se descoperă pe sine, descoperă natura, identificând în punctele esențiale ale realității câte o zeitate. Pentru grecii antici, zei nu sunt incompatibili cu imanența, cu devenirea istorică. Dacă exista o transcendență a lor, aceasta e orientată mai mult într-o direcție mundană, asemenea *Dasein*-ului heideggerian, decât în direcția unei instanțe inteligibile.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 1 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu. În cadrul aceleiaşi zile a participat la manifestările oficiate cu prilejul Zilei Naţionale a României.

Miercuri, 4 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Varvara" din Parohia Petroşani, Prot. Petroşani, cu prilejul hramului sfântului lăcaş.

Joi, 5 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Catedrala Veche din Hunedoara. A oficiat slujba Vecerniei unită cu Litia în Catedrala Episcopală din Deva, a participat la concertul de colinde.

Vineri, 6 decembrie. P.S. Sa a participat la hramul Catedralei Episcopale din Deva, a slujit Sfânta Liturghie împreună cu un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Sâmbătă, 7 decembrie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena", cu prilejul sărbătoririi hramului „Sf. Mc. Filofteia de la Curtea de Argeş" din Sibiu.

Duminică, 8 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii „Sf. Ierarh Nicolae" din Predeal.

Miercuri, 11 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 13 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 15 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Nicolae" din Parohia Dârlos, Protopopiatul Mediaş.

Duminică, 22 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Miercuri, 25 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Joi, 26 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 27 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Sâmbăta de Sus.

Înaltpreasfinţia Sa Nicolae Corneanu. Omul şi opera
(Editura Academiei Române, 2013)

La sărbătoarea Intrării în biserică a Maicii Domnului din AD 2013 presa bisericească şi cea laică din România ne-a reamintit că onorabilul mitropolit al românilor bănăţeni, ÎPS Nicolae Corneanu, îşi serbează ziua de naştere. Nu era vorba de o sărbătoare ca oricare alta, ci era vorba de aniversarea a 90 de ani de viaţă, dintre care mai bine de jumătate închinaţi slujirii Bisericii şi semenilor. Cu acest prilej, colaboratorii de la Centrul Eparhial din Timişoara au pregătit un volum omagial în care se dă mărturie despre Omul şi opera sa. Lucrarea, în stilul volumelor omagiale, *festschrift-urilor* dedicate marilor personalităţi din diverse domenii, mai ales în Occident, dar preluate şi de mediul românesc al ultimilor ani, cuprinde, de fapt, două părţi. În prima parte, personalitatea ÎPS Nicolae Corneanu e prezentată de diverse personalităţi ale vieţii ecleziale şi academice româneşti. Astfel, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel vorbeşte despre atenţia şi responsabilitatea de care cel omagiat a dat dovadă de-a lungul activităţii sale, dar şi despre opera sa teologică bogată (p. 7-8). Secretarul general al Academiei Române, Păun Ion Otiman, creionează o scurtă prezentare biobibliografică a acestui membru de onoare al celui mai prestigios for academic românesc, iar Preasfinţitul Paisie Lugojanul, episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei, vorbeşte despre figura ÎPS Nicolae, izvorâtă din prisma misiunii şi activităţii pastorale realizate la Timişoara în cei peste 50 de ani de arhipăstorire.

Dacă în primele prezentări s-a insistat mai mult pe aspectele legate de activitatea misionar-pastorală şi administrativă, penultimul material al primei părţi din prezentul volum vine şi vorbeşte despre „modelul patristic al mitropolitului Nicolae". Materialul, aflat sub semnătura Conf. Dr. Claudiu T. Arieşan, vine să ne amintească faptul că ÎPS Nicolae a avut şi o carieră didactică promiţătoare, ajungând până la gradul de conferenţiar în cadrul Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu (actuala Facultate de Teologie „Andrei Şaguna"), el fiind un ucenic al Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman. Sub impulsul celui din urmă, ÎPS Nicolae va începe să scrie articole încă din perioada studenţiei bucureştene, la 20 de ani semnând primul articol, dedicat Sf. Ciprian al Cartaginei, publicat în *Foaia Diecezană* de la Caransebeş. Acesta a fost debutul scrierilor patristice ale Mitropolitului Nicolae, scrieri ce vor căpăta o amploare tot mai mare, chiar şi după alegerea sa în ierarhia superioară bisericească.

În încheierea primei părţi, Pr. Conf. Dr. Nicolae Morar face o analiză a întregii opere a Mitropolitului Nicolae Corneanu, vorbind despre teologie şi teologhisire, având în vedere că aceasta este „axa în jurul căreia se concentrează toată cugetarea şi scriitura ierarhului" (p. 23). ÎPS Nicolae a abordat teme de interes care au animat viaţa Bisericii, venind cu clarificări şi cu prezentarea poziţiei ortodoxe vis-à-vis de aceste teme. O altă preocupare a fost traducerea şi interpretarea literaturii patristice, având în vedere uimirea şi admiraţia faţă de această literatură, lucruri mărturisite de către ierarhul bănăţean, dar şi regretul că nu s-a reuşit traducerea în limba română a mai multor Sfinţi Părinţi din epoca primară care tratează aspecte ce sunt de mare actualitate chiar şi în zilele noastre. De altfel, Mitropolitul Nicolae a pus teologia în dialog cu realităţile vremurilor, abordând aspecte legate de modernitatea şi actualitatea teologiei creştine. Astfel, el arată cât de deschisă e învăţătura creştină faţă de noutate, faţă de raţiune şi de construcţiile ei.

Următoarele trei părţi ale volumului omagial vin să dea mărturie despre cele afirmate de părintele Nicolae Morar cu privire la opera şi temele abordate de către cel omagiat, aceste trei părţi fiind constituite din extrase din opera

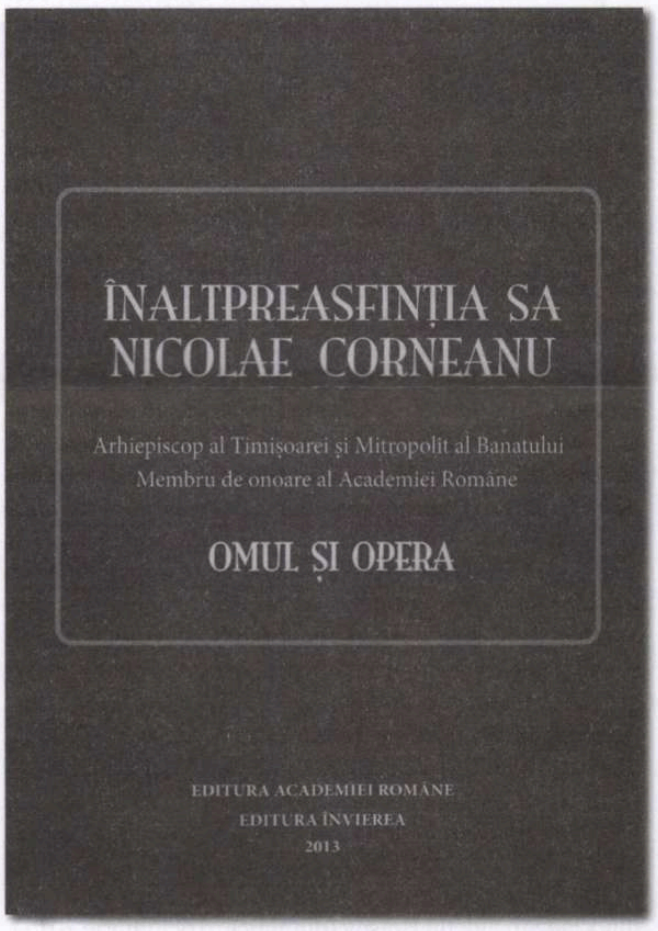

înaltului ierarh bănăţean. Astfel, regăsim în continuare 3 capitole referitoare la *teologie şi teologhisire, Literatura patristică în lectura, traducerea şi interpretarea Mitropolitului Nicolae Corneanu,* precum şi *Modernitatea şi actualitatea în reflecţiile şi meditaţiile Mitropolitului Nicolae Corneanu.*

Toate acestea nu fac decât să dea mărturie, într-o variantă sintetică, despre învăţătura de credinţă creştin ortodoxă propovăduită de cel omagiat, dar şi să suscite interesul pentru lectura operei sale impresionante ce se regăseşte cuprinsă în tomuri ce dau şi ele mărturie despre anvergura autorului rândurilor cuprinse în ele.

Emanuel TĂVALĂ

„La această sărbătoare binecuvântată, de împlinire a 90 de ani de viaţă şi de multă activitate misionară, aflate sub semnul rodirii binecuvântate şi împlinite în statornica slujire la Altarul Banatului, adresăm Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Nicolae calde doriri de sănătate, pace, bucurie şi mult ajutor sfânt de la Dumnezeu în păstorirea clerului şi a credincioşilor din Mitropolia Banatului."

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

ŞEDINŢELE CONSILIULUI EPARHIAL ŞI ALE ADUNĂRII EPARHIALE DIN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

În Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" au avut loc sâmbătă, 18 ianuarie, şedinţele Consiliului şi Adunării Eparhiale din Arhiepiscopia Sibiului. Şedinţele au fost precedate de Sfânta Liturghie şi un Te Deum oficiate de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi un sobor de preoţi şi diaconi, în prezenţa IPS Mitropolit Laurenţiu şi a membrilor celor două organisme de conducere eparhială. După slujbele religioase, au avut loc şedinţele amintite, sub preşedinţia IPS Mitropolit Laurenţiu, alături de PS Episcop Andrei Făgărăşanul şi vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, pr. Ilarie Benchea.

La final, IPS Mitropolit Laurenţiu a oferit acte de cinstire tuturor membrilor Adunării eparhiale, ca semn de mulţumire şi apreciere pentru întrega activitate din mandatul care se încheie acum. Acte de cinstire au primit şi cei 11 protopopi din Arhiepiscopia Sibiului, prezenţi la lucrării Adunării Eparhiale, aflaţi, la rândul lor, la final de mandat.

Şi membrii onorifici ai Adunării Eparhiale au fost prezenţi la şedinţă şi au primit acte de cinstire din partea ierarhului. Un punct important pe ordinea de zi a fost participarea Arhiepiscopiei Sibiului la sprijinirea lucrărilor de zidire a „Catedralei Mântuirii Neamului", eparhia aflându-se pe locul al doilea în lista donatorilor. În anul 2014, Arhiepiscopia Sibiului îşi propune să rămână unul dintre principalii ctitori ai edificiului naţional-bisericesc.

Expunere asupra activităţii Arhiepiscopiei Sibiului pe anul 2013

Sub aspect **cultural-educaţional,** în cadrul programului privind ***Anul omagial al „Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena" şi Anul comemorativ „Dumitru Stăniloae", în Arhiepiscopia Sibiului***, **Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Dr. Laurenţiu Streza,** ***Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului***, în calitate de redactor-şef al *Telegrafului Român* şi preşedinte al comisiei ştiinţifice a *Revistei Teologice,* a căutat ca aceste teme comemorative să se reflecte în paginile acestor două publicaţii eparhiale, prin studii şi articole de referinţă. Astfel, s-a publicat un număr special din *Telegraful Român* (nr. 19-20/2013) dedicat ***Anului omagial al „Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena"***.

Dintre manifestările cu **caracter comemorativ** prilejuite de ***Anul comemorativ „Dumitru Stăniloae" în Arhiepiscopia Sibiului,*** organizate cu binecuvântarea şi participarea **Î.P.S. Dr. Laurenţiu,** amintim: slujba parastasului pentru Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, în biserica din Vlădeni, judeţul Braşov (duminică, 6 octombrie 2013), cu participarea fiicei părintelui, Lidia Stăniloae, împreună cu alţi membri ai familiei, autorităţi locale, oameni care l-au cunoscut pe părintele Dumitru Stăniloae şi numeroşi credincioşi. Comemorarea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae a continuat la Vlădeni cu mai multe comunicări ştiinţifice şi evocări.

Mitropolitul Ardealului a acordat **15** distincţii *Crucea Şaguniană pentru Mireni,* pentru sprijinirea şi apărarea *patrimoniului şagunian,* unor demnitari locali din Sibiu, Preşedintelui Consiliului Judeţean şi Prefectului din Sibiu, Generalului Academiei Militare şi Comandantului Inspectoratului de Jandarmi, unor membri ai Consiliului Eparhial şi ai Adunării Eparhiale, unor oameni de afaceri, precum şi unor demnitari ai judeţului Mureş şi rectorilor Universităţilor din Târgu Mureş, cu ocazia întrunirii Sinodului Mitropolitan în acest oraş, cât şi unor demnitari locali din Alba Iulia şi Deva.

Activitatea organismelor eparhiale

În anul 2013 au avut loc **4** şedinţe ale Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, în cadrul cărora s-au analizat şi s-au adoptat o serie de hotărâri de natură administrativă, culturală şi social-misionară, de o deosebită relevanţă pentru fiecare eparhie sufragană în parte. La acestea se adaugă şi o ***şedinţă comună*** a celor două mitropolii din Transilvania.

Activitatea misionară şi pastorală a Bisericii

O preocupare constantă şi responsabilă a **Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu** a fost *viaţa bisericească parohială*, fiind numiţi noi preoţi pentru toate parohiile vacante, care să corespundă exigenţelor pastoral-misionare, dar şi administrative. Astfel, în perioada anului 2013, au fost ocupate **13** parohii vacante, prin **7** preoţi transferaţi la ce-

rere şi **6** numiri de tineri teologi. În vederea îmbunătăţirii activităţii misionare din eparhie, au fost hirotoniţi, ca preoţi şi diaconi misionari, **4** tineri teologi, aflaţi la dispoziţia părinţilor protopopi.

La activitatea Chiriarhului locului se adaugă şi *activitatea pastoral-misionară* a **Preasfinţitului Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.**

Pe baza îndrumărilor Sfântului Sinod, administraţia Arhiepiscopiei a întocmit ***situaţia confesională centralizată a populaţiei din Mitropolia Ardealului,*** pe baza datelor Direcţiilor de Statistică ale judeţelor Sibiu, Braşov, Alba, Mureş, Bihor, Covasna, Harghita şi Hunedoara, privind recensămintele populaţiei şi locuinţelor, din anii 1992, 2002 şi 2011, şi s-a făcut *analiza şi evaluarea* rezultatelor acestor recensăminte – din punct de vedere demografic şi confesional, pe baza analizelor efectuate la nivel eparhial şi mitropolitan, însoţite de concluzii şi propuneri pentru identificarea unor metode şi activităţi pastoral-misionare şi sociale care să conducă la stabilizarea şi consolidarea demografică şi confesională, întru întărirea Bisericii noastre Ortodoxe strămoşeşti.

În cadrul *Departamentului pentru tineret al Arhiepiscopiei Sibiului* s-a continuat editarea revistei *Cuvânt către tineri* – Supliment al „Telegrafului Român", adresată tinerilor din licee şi şcoli generale, precum şi cadrelor didactice, s-au realizat o serie de activităţi pastoral-culturale în şcoli şi licee şi s-a colaborat cu o serie de asociaţii de tineret şi de misiune culturală.

Î.P.S. Laurenţiu a coordonat procesul de învăţământ şi activităţile ştiinţifice din cadrul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. Activitatea de cercetare ştiinţifică a cadrelor didactice ale Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" s-a materializat prin publicarea de cărţi, studii, articole, recenzii şi predici, apărute la Editura „Andreiana" şi în publicaţiile: *Revista Teologică*, *Telegraful Român* şi *Îndrumătorul bisericesc*.

Sub atenta supraveghere şi coordonare a Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu a stat, în anul 2013, şi ***lucrarea social-filantropică*** a Eparhiei. Cu binecuvântarea Î.P.S. Sale, Departamentul social al Eparhiei a desfăşurat multiple proiecte şi acţiuni sociale în diferite centre sociale, cămine de bătrâni, orfelinate sau centre de zi. Pe parcursul anului 2013, au fost luate în evidenţa biroului de asistenţă socială peste **550** de persoane, iar Înaltpreasfinţia Sa a aprobat acordarea de ajutoare materiale (constând în alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte) şi financiare pentru **592** de persoane. Ajutoarele financiare s-au acordat pentru problemele de natură medicală sau pentru unele situaţii de urgenţă: ajutor de înmormântare, ajutor de incendiu, ajutor pentru finalizarea studiilor, achitarea unor taxe la întreţinere etc.

Viaţa monahală în cuprinsul eparhiei

În Arhiepiscopia Sibiului viaţa monahală se desfăşoară în **32** de aşezăminte monahale (**18** mănăstiri şi **14** schituri). În anul 2013 s-a aprobat înfiinţarea unui nou metoc la Moeciu de Jos (Bran), jud. Braşov.

Activitatea de pregătire şi perfecţionare a clerului

În perioada 9-20 septembrie 2013 avut loc la Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna" din Sibiu sesiunea de formare a preoţilor din cadrul Mitropoliei Ardealului. În anul 2013 au fost organizate şi două sesiuni pentru examenul de **capacitate preoţească** pentru **25** de candidaţi.

Aspecte şi preocupări privind locaşurile de cult

În anul 2013 au fost continuate lucrările de investiţii (restaurări, consolidări şi dezvoltări de imobile) la obiectivele cuprinse în patrimoniul Arhiepiscopiei Sibiului (corpul administrativ al Arhiepiscopiei, finalizarea Centrului de Conferinţe „Sfântul Andrei Şaguna", din cadrul Complexului Monahal Păltiniş, şi lucrări la alte imobile aflate în proprietatea Eparhiei).

Situaţia construirii de noi biserici este următoarea:

– în construcţie sunt **28** de locaşuri (**12** locaşuri de cult în mediu urban şi **16** în mediu rural);

– au fost încheiate lucrările şi au fost sfinţite **22** de locaşuri noi.

În privinţa reparării, restaurării şi întreţinerii locaşurilor de cult şi a altor edificii bisericeşti, care nu sunt monumente istorice, altele decât cele nou construite menţionăm că sunt în curs de reconstruire-consolidare şi de restaurare **71** de locaşuri de cult (8 în mediu urban şi 63 în mediu rural).

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 5-8

1 şi 15 februarie 2014

TAINA SFINTEI SPOVEDANII

Preotul în scaunul Spovedaniei

Fiecare credincios, ca mădular al Sfintei Biserici, Trupul tainic al Domnului, năzuieşte continuu spre ţinta bucuriei sufleteşti, unirea cu Hristos-Domnul prin Sfânta Euharistie, după cuvântul Mântuitorului: *„Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el”* (*In* 6, 56). Pentru realizarea acestui ideal, credincioşii se pregătesc în mod deosebit, curăţindu-şi păcatele prin Taina Sfintei Spovedanii, care a fost numită de sfinţii şi părinţii bisericeşti *„al doilea Botez”*.

Spovedania este taina Bisericii prin care se împărtăşeşte credinciosului harul iertării şi al împăcării cu Dumnezeu, adică restabilirea noastră în har. Dar, în acelaşi timp, este şi o *„instituţie de pedagogie divină”*, în cadrul căreia duhovnicul, printr-o înrâurire personală asupra penitentului, în lumina învăţăturilor Mântuitorului şi prin mijloace psihologice şi pedagogice, contribuie la îndreptarea acestuia. În calitate de *slujitor* (iconom) al tainelor lui Dumnezeu, în cadrul spovedaniei, preotul mijloceşte pogorârea harului iertării păcatelor, iar ca *păstor* de suflete îşi concentrează toate puterile sale spre îndreptarea celui căzut, oferindu-i mijloacele, căile necesare ridicării din păcat, spre a deveni practicant al virtuţilor. Rolul său de duhovnic va fi complet, în scaunul spovedaniei, numai dacă va stărui, cu multă atenţie şi responsabilitate, să-l determine pe cel căzut să rupă legătura cu păcatul şi să devină un om virtuos.

– Prima datorie a preotului, în legătură cu această taină, este aceea de a da credincioşilor cuvenitele îndrumări privind pregătirea lor pentru o mărturisire sinceră, completă, din toată inima şi cu multă umilinţă. Preotul duhovnic va învăţa din timp pe credincioşii săi cum trebuie să-şi facă, fiecare în parte, *„examenul de conştiinţă”*, înainte de a se prezenta la scaunul mărturisirii.

Conştiinţa, glasul lui Dumnezeu în om, judecătorul nemitarnic, este chemată să se pronunţe asupra valorii morale a faptelor săvârşite. Cel care se pregăteşte pentru Sfânta Spovedanie mai întâi îşi cercetează toate faptele săvârşite de el, aducându-le în faţa conştiinţei, care îi va dezvălui povara care apasă asupra sa şi-l va determina să aleagă calea uşurării – scaunul mărturisirii.

Examenul de conştiinţă este un act profund, răscolitor care amplifică în sufletul nostru căinţa, trezind părerea de rău şi dezgustul pentru păcatele săvârşite, hotărârea de a nu mai păcătui şi dorinţa de a ne vindeca.

În cercetarea conştiinţei, credinciosul va urmări cele trei aspecte ale îndatoririlor sale faţă de Dumnezeu, faţa de semeni şi faţă de sine, având ca ajutor în această privinţă Decalogul şi poruncile bisericeşti. Toate abaterile de la poruncile lui Dumnezeu constatate e bine să fie *notate pe hârtie,* spre a uşura mărturisirea în faţa duhovnicului, după cum ne îndrumă sfinţii şi părinţii bisericeşti.

Astfel pregătit, penitentul se apropie de *scaunul spovedaniei,* pentru a-şi mărturisi în faţa lui Dumnezeu, cu ajutorul duhovnicului, toate păcatele sale şi a dobândi iertarea acestora şi îndreptarea sa.

1. După poveţele pregătitoare privind necesitatea şi rostul spovedaniei, rolul duhovnicului şi secretul mărturisirii, preotul va încerca, prin întrebări, cunoaşterea, cât e posibil, a sufletului penitentului, mai ales atunci când acesta este necunoscut. Primele întrebări adresate penitentului se vor referi la *ultima sa mărturisire* şi *împărtăşire* şi *la săvârşirea canonului* primit, aşa cum consemnau şi vechile cărţi de învăţătură pentru duhovnici. Apoi, va continua cunoaşterea individualităţii pacientului său în ceea ce priveşte vârsta, starea civilă, profesiunea, condiţiile sociale, aptitudinile intelectuale etc.

Această investigaţie se poate face şi pe parcursul mărturisirii. Ea trebuie prezentată penitentului ca absolut necesară stabilirii intensităţii suferinţelor sale sufleteşti, cât şi pentru tratarea acestora, spre a nu fi înţeleasă ca o pătrundere indiscretă în viaţa sa particulară şi socială.

În scaunul mărturisirii, duhovnicul va ţine cont de *vârsta* penitentului, cu slăbiciunile şi frământările ei, de *sex*, cu diferitele probleme pe care le implică, de *starea civilă,* cu diversele sale obligaţii şi responsabilităţi, de *profesiune,* cu vocaţiile, împlinirile şi neîmplinirile ei, de *condiţiile sociale* şi *aptitudinile intelectuale,* îndreptate în permanenţă spre mai bine, de *talentele şi darurile fiecăruia, de starea sănătăţii trupeşti,* strâns legată de conduita morală. Cu cât va intui mai bine particularităţile penitentului, cu atât va pătrunde mai uşor în sufletul acestuia, administrându-i tratamentul adecvat.

2. În scaunul spovedaniei duhovnicul va putea folosi metoda expozitivă, ascultând mărturisirea penitentului, cea a întrebărilor sau una mixtă, intervenind din când în când, dirijând şi completând mărturisirea şi dând îndrumările necesare. În cazul când penitentul este necunoscut duhovnicului, acesta va cerceta mai întâi *integritatea, ortodoxia şi tăria credinţei lui,* fiindcă aceasta stă la baza vieţii religios-morale a credinciosului. Temeinicia, profunzimea şi corectitudinea credinţei determină, în mare parte, evlavia, religiozitatea şi moralitatea faptelor penitentului.

Cercetarea vieţii morale a celui care se mărturiseşte trebuie făcută cu discreţie şi cu prudenţă, spre a nu se interpreta ca o cercetare juridică, ea urmărind de fapt stabilirea gradului de gravitate a păcatului, cauza lui şi vinovăţia penitentului.

Chestionarul prevăzut în Molitfelnic rămâne pentru preot ca un *ghid orientativ*, necesitând o adaptare la condiţiile zilelor noastre. Preotul va proceda cu mult tact pastoral la adresarea întrebărilor pentru completarea mărturisirii sau pentru cunoaşterea gravităţii păcatului săvârşit de penitent şi a vinovăţiei acestuia.

– Mai întâi va cerceta, dacă e cazul, starea credinţei penitentului.

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Spovedania preoţilor şi a credincioşilor în Diaspora

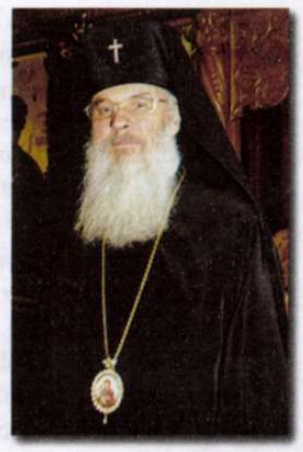

La iniţiativa Prefericitului Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii noastre ne cheamă anul acesta să aprofundăm însemnătatea crucială a două Sfinte Taine pe care se întemeiază viaţa creştină, şi anume Taina Mărturisirii păcatelor (sau Spovedania) şi Taina Euharistiei (sau a Sfintei Liturghii). Acuzată, adeseori pe bună dreptate, de inerţie şi rutină în ce priveşte săvârşirea Sfintelor Taine, iată că Biserica, prin vocea Întâistătătorului ei, ne cheamă pe toţi: ierarhi, preoţi şi credincioşi, să depăşim această stare şi să pătrundem prin credinţă şi mai adânc în misterul liturgic pentru ca să ne lăsăm transformaţi de el. Cu totul altfel vom trăi Sf. Liturghie şi celelalte Sf. Taine şi rugăciuni ale Bisericii când le cunoaştem semnificaţia adâncă şi participăm la ele cu pregătirea pe care o cere sfinţenia lor.

Este adevărat că tainele credinţei nu pot fi cuprinse cu mintea, altfel ele n-ar mai fi taine. Taina nu este un obiect de cercetare pur intelectuală, pentru că raţiunea umană, neluminată de credinţă, nu poate pătrunde decât în domeniul creatului, pe când taina ne deschide spre lumea de dincolo. De aceea în faţa tainei, raţiunea trebuie să se smerească; mai mult chiar, să se crucifice pentru a accepta credinţa care o transfigurează şi o ridică la o înţelegere superioară, existenţială. În faţa tainelor ne prosternăm şi contemplăm pe Dumnezeu Care Se ascunde în ele.

Dar taine nu sunt doar realităţile care ţin nemijlocit de credinţă, adică tainele credinţei (adevărurile de credinţă, adică

(continuare în p. 4)

† Dr. SERAFIM JOANTĂ,
Arhiepiscop şi Mitropolit

Din cuprins:

Pr. Lect. Dr. Mihai Iosu
Duhovnicul, între măreţie şi răspunderi | paginile **5** şi **9**

Pr. Conf. Dr. Irimie Marga
Epitimia după sfintele canoane | pagina **6**

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda
Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor | pagina **9**

Preotul în scaunul Spovedaniei

(urmare din p. 1)

– Apoi păcatele făcute cu *cuvântul:* împotriva lui Dumnezeu (hulă, înjurături etc.), împotriva aproapelui (batjocuri, certuri, minciuni etc.), împotriva sa (jurăminte, blesteme etc.).

– Păcatele săvârşite cu *gândul:* toate păcatele gândite, însă nesăvârşite.

– Păcatele săvârşite cu *fapta:* păcate uşoare şi păcate grele sau de moarte. Păcatele de moarte: păcate capitale (mândria, iubirea de argint, desfrânarea, invidia, lăcomia, mânia, lenea), strigătoare la cer (uciderea trupească şi sufletească, păcatul împotriva firii, asuprirea văduvelor şi a orfanilor, înşelătoria, furtul, necinstirea părinţilor) şi păcate împotriva Duhului Sfânt (încrederea prea mare în bunătatea lui Dumnezeu şi deznădejdea).

Chestionarul va fi adaptat în funcţie de vârsta, sexul, starea civilă sau alte particularităţi ale penitentului.

3. În vechile cărţi de învăţătură pentru duhovnici se recomandă ca duhovnicul să amintească penitentului, după fiecare păcat mărturisit, urmările şi osândirea lui în Sfânta Scriptură. Din *confident,* duhovnicul devine acum *judecător, spre îndreptare* al faptelor săvârşite sau a celor neîmplinite, apreciind, în funcţie de individualitatea religios-morală a penitentului, gravitatea fiecărui păcat mărturisit, consecinţele acestuia în viaţa penitentului şi implicaţiile lui sociale. Viciile şi păcatele mari, cum sunt: beţia, lăcomia, desfrânarea, pruncuciderea ş.a., sunt nu numai încălcări ale poruncilor divine, care atrag pedeapsa lui Dumnezeu, ci şi încălcări ale rânduielii firii omeneşti, generând astfel multe maladii trupeşti, cât şi tulburări în contextul familial şi social în care trăim.

Dezvăluirea gravităţii şi a consecinţelor fiecărui păcat va contribui la adâncirea regretului pentru cele săvârşite, sporind dorinţa celui care se căieşte de a-şi îmbunătăţi viaţa pe calea virtuţilor. Păcatul este judecat cu *„acrivie”,* iar penitentul cu *„iconomie”.* De aceea, duhovnicul nu judecă cu asprime pe cel care se mărturiseşte, ci cu blândeţe, compătimire şi iubire, ca un adevărat părinte.

4. După judecarea păcatelor şi a consecinţelor lor, duhovnicul devine *îndrumătorul, învăţătorul* penitentului, indicându-i cu precizie calea de urmat şi mijloacele necesare îndreptării şi progresării lui pe calea virtuţilor. Ca pedagog şi doctor duhovnicesc, preotul va administra tratamentul adecvat, vindecând rănile pricinuite de păcate şi călăuzind cu multă dragoste şi răbdare, pe fiecare penitent în parte, pe drumul cel drept.

Preotul îşi va dovedi acum toată iscusinţa şi experienţa sa de învăţător, pedagog şi părinte duhovnicesc, conştient de menirea şi răspunderea sa.

După caz, celor puţin edificaţi în cele duhovniceşti le va face o *instruire religioasă,* ca bun cunoscător al Sfintei Evanghelii, spre luminarea minţii lor.

Acţiunea duhovnicului se răsfrânge şi asupra sentimentului, împărtăşindu-i iubirea nemărginită a lui Dumnezeu, care nu voieşte moartea păcătosului, temeinicindu-se astfel nădejdea iertării şi a vindecării.

Penitentul va fi îndrumat spre săvârşirea virtuţilor, prin care voinţa lui slăbită de păcat se va întări, dobândind *libertatea morală.* Duhovnicul va îndemna la săvârşirea virtuţilor opuse păcatelor mărturisite. Găsindu-se astfel antidotul fiecărui păcat, se va putea restabili echilibrul sufletesc al penitentului.

5. Actul următor, în cadrul spovedaniei, este stabilirea epitimiei sau a canonului de pocăinţă.

Canonul nu este o pedeapsă sau un mijloc de ispăşire pentru păcatul săvârşit, ci o expresie a pocăinţei şi a îndreptării, un exerciţiu spiritual de practicare a virtuţilor. De aceea el este un *element indispensabil* al spovedaniei.

Scopul acestui tratament curativ, prescris penitentului spre a-l îndeplini după spovedanie, este pozitiv, de a disciplina simţurile acestuia, aducând permanent în mintea lui ororile păcatelor săvârşite.

Duhovnicul poate recomanda drept canon orice faptă bună, care nu intră în obligaţiile zilnice ale credinciosului. Rugăciunile stăruitoare, meditaţiile, postul, milostenia, binefacerea, ajutorarea Bisericii, acte cu caracter altruist, acte sociale în folosul obştii, de ajutorare a unor copii orfani, a unor văduve sau bătrâni şi cu mai puţin sprijin, familii cu mulţi copii, sunt câteva din multele categorii de fapte care pot fi date canon la sfânta spovedanie.

În stabilirea canonului, preotul duhovnic va ţine cont de temperamentul şi individualitatea fiecărui penitent, de nivelul lui moral şi intelectual, de puterile fizice şi sufleteşti, de mentalitatea timpului, de natura, felul şi gravitatea păcatului şi de dispoziţia lui de îndreptare. *Canonul nu trebuie să fie mai mic decât păcatul săvârşit de penitent!*

Multă prudenţă şi chibzuinţă trebuie să aibă preotul în dezlegarea sau admiterea la împărtăşirea cu Sfintele Taine a celor cu păcate mari, înaintea îndreptării, prin împlinirea canonului. De asemenea, aplicarea rigoristă a canonisirii, după vechile prescripţii canonice cu oprire de la Sfânta Împărtăşanie pe perioade îndelungate, nu este o metodă folositoare pentru ridicarea celor căzuţi, care vor rămâne îndepărtaţi de Biserică pe toată durata opririi de la cele sfinte. Nu foloseşte, însă, nici diminuarea rolului canonului, minimalizarea lui. Fiecare tratament trebuie făcut cu medicamentul potrivit pentru îndreptare, ţinându-se cont de gradul de pocăinţă exprimat de cel care se mărturiseşte. Cea mai bună metodă de recuperare a celui căzut este cea a controlului periodic, prin spovedanie, pentru al ajuta în impas sau a schimba tratamentul dacă este cazul.

6. După ce s-a convins de sinceritatea şi deplinătatea mărturisirii, de căinţa şi dorinţa de îndreptare a penitentului, duhovnicul *pune mâinile pe capul acestuia* şi rosteşte formula de dezlegare a păcatelor. Credinciosul care s-a mărturisit se va simţi de acum uşurat de greutatea apăsătoare a păcatelor sale şi, hotărât de a se feri de păcat, îşi va îndeplini cu râvnă canonul rânduit, făcând să rodească în viaţa sa virtuţile creştine.

O mărturisire săvârşită temeinic şi cu responsabilitate, atât din partea penitentului, cât şi a preotului, este o nouă treaptă de progres duhovnicesc în viaţa credinciosului.

Bibliografie selectivă:

– Sf. Nicodim Aghioritul, *Carte foarte folositoare de suflet*, Craiova, 2010.

– Pr. Prof. Ene Branişte, *Din înţelepciunea şi experienţa duhovnicilor de odinioară,* în rev. *„Biserica Ortodoxă Română”*, nr. 1-2, 1960, p. 141-161.

– Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Spovedania, prilej de pastoraţie individuală,* în rev. *„Studii Teologice”*, nr. 9-10, 1949, p. 695-712.

Editorial

Spovedania unui duhovnic

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Îmi aduc aminte şi azi, cu mare emoţie, de seara aceea târzie, când aburiţi de scorţişoara unui vin fiert, puneam la cale, cu un coleg mai în vârstă de la Seminar, destinele întregii Biserici. Atunci am auzit pentru prima dată că ar fi bine, ca atunci când eşti hirotonit preot să-ţi pui o dorinţă, chiar în momentul invocării Duhului Sfânt de către episcop. Deşi n-am dat importanţă acestui detaliu, se pare că nu mi l-am putut scoate din minte nici azi din moment ce-l aştern pe hârtie. Ce-şi poate dori un tânăr în acel moment solemn al vieţii sale, dacă nu cel de a fi un duhovnic bun?

S-au scris o mulţime de lucruri frumoase despre duhovnic şi duhovnicie, se dau exemple minunate despre chipurile recunoscute de duhovnici mari, observ de multe ori credincioşi şi mai puţin credincioşi care dau sfaturi duhovniceşti erijându-se într-o calitate pe care nu o pot avea, şi totuşi... lucrul cel mai puţin înţeles, în această lucrare, este libertatea duhovnicului de a lucra „după Duh”, şi nu după un sistem, oarecum, impus.

Tocmai legat de această libertate a duhovnicului se pot face o sumedenie de speculaţii. Libertatea lui nu e infailibilă, e responsabilă şi are ca suport şcoala uceniciei pe lângă propriul duhovnic. Nu cred să existe un duhovnic bun fără duhovnic. Poate prima grijă a duhovnicului ar fi aceea de a nu fi pierdut calitatea de ucenic.

Poetul Nichita Stănescu spunea undeva că fiecare epocă îşi are poeţii pe care-i merită. Cred că această sintagmă se aplică şi în ceea ce-i priveşte pe preoţi.

Provocările societăţii contemporane plasează duhovnicul într-un alt dinamism ce pendulează între nevoia de a fi informat şi cea de a fi aşezat. Poţi observa cu ochiul liber diferenţele dintre duhovnici: unii sunt mai tineri-alţii mai bătrâni, unii mai aspri, alţii par mai îngăduitori, unii sunt mai veseli, alţii mai trişti etc.

Cred că lucrarea de azi a duhovnicului se circumscrie şi spaţiului în care îşi desfăşoară activitatea, precum şi spaţiului pe care şi-l revendică drept apartenenţă.

Există pentru unii duhovnici tineri nevoia de a-şi acoperi lipsa de experienţă cu un zel/devotament oarecum încrâncenat. Condiţia duhovniciei e una a răbdării şi a ascultării hrănite de smerenie. Acestea nu le dobândim de la sine, ci sunt suma rodirii în ascultarea propriului duhovnic.

Ispita „proaspătului” duhovnic este de multe ori meschină şi porneşte de la situaţii aparent banale: curiozitatea de a afla o sumedenie de evenimente despre o persoană, evenimente care nu au neapărat relevanţă cu situaţia duhovnicească a penitentului sau orgoliul de a crede că ai rezolvat „tehnic” cazul aplicând canoanele „ca la carte”.

Este greu să înţelegi nevoia unei „păci strâmbe” faţă de un „război drept”. E necesar ca dialogul cu propriul duhovnic să fie neîntrerupt, nu din „acrivia” de a nu greşi, ci din nevoia de a simţi „deosebirea duhurilor”.

Aşa cum cerem creştinului o minimă orientare duhovnicească, ar fi frumos să avem şi noi orientarea necesară în duhul unei rugăciuni de toată vremea. Părintele Rafail Noica a dezvoltat frumos această idee spunând că rugăciunea noastră, ca duhovnici, trebuie să fie, în general, o rugăciune zilnică, poate o stare de rugăciune în toată clipa, ca Dumnezeu să ne dea cuvânt. Să fim convinşi că acel cuvânt pe

(continuare în p. 11)

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 1 ianuarie. Î.P.S. Sa a săvârşit, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, rânduiala liturgică specifică pentru noaptea dintre ani şi a adresat credincioşilor un cuvânt de binecuvântare. Dimineaţa, în acelaşi loc, a oficiat Sf. Liturghie şi slujba de Te Deum şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La sfârşit, l-a hirotesit întru *arhidiacon* pe P.C. diac. Emanuel Benchea.

Joi, 2 ianuarie. A vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus.

Vineri, 3 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 4 ianuarie. A vizitat Complexul Monahal Păltiniş.

Duminică, 5 ianuarie – *Ajunul Bobotezei.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. A săvârşit, apoi, în acelaşi loc, slujba Aghiesmei Mari, explicând credincioşilor semnificaţiile acestei rânduilei.

Luni, 6 ianuarie – *Praznicul Botezului Domnului.* A săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană. La sfârşitul Sfintei Liturghii l-a hirotesit întru *protosingel* pe P.C. ierom. Emilian Man. De asemenea, a acordat distincţia *Crucea Şaguniană* P.C. pr. prof. dr. Ioan Ică sn. În aceeaşi zi, a oficiat, în Piaţa Mare a oraşului, slujba de Sfinţire Mare a apei, la care au participat preoţii şi credincioşii din municipiul Sibiu, precum şi o serie de oficialităţi locale. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 7 ianuarie – *Soborul Sf. Ioan Botezătorul.* A săvârşit Sf. Liturghie la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, a participat la sărbătoarea tradiţională a întrunirii „cetelor de feciori" din Ţara Făgăraşului, ocazie cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Miercuri, 8 ianuarie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 9 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 10 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 12 ianuarie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din localitatea Haşag, protopopiatul Sălişte. A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Ioan Scheau, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire. În aceeaşi zi, a vizitat Biserica „Sf. Ioan Botezătorul" din localitatea Loamneş, protopopiatul Sălişte.

Luni, 13 ianuarie. A avut o întâlnire la Reşedinţa mitropolitană cu dl prof. dr. Ştefan Firu, Inspector Şcolar General al jud. Sibiu. În aceeaşi zi, a avut program de audienţe.

Marţi, 14 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Miercuri, 15 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la capela Facultăţii de Teologie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 16 ianuarie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 17 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie, cu ocazia hramului, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sf. Antonie cel Mare" din Sibiu.

Sâmbătă, 18 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie şi la slujba de Te Deum, oficiate de către P.S. Andrei Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, la Capela mitropolitană, cu ocazia deschiderii lucrărilor şedinţei Consiliului Eparhial şi a Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat şedinţele Consiliului Eparhial şi Adunării Eparhiale, desfăşurate în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie, în cadrul cărora s-au prezentat rapoartele de activitate pe anul 2013, pe sectoare şi protopopiate. În aceeaşi zi, la Biserica „Buna Vestire" din Sibiu, a oficiat slujba de pomenire pentru roaba lui Dumnezeu Simona Chifăr, soţia P.C. pr. prof. dr. Nicolae Chifăr.

Duminică, 19 ianuarie. Î.P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Sf. Cuv. Parascheva" din localitatea Tălmăcel, protopopiatul Avrig. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, precum şi Biserica „Înălţarea Domnului" din localitatea Viştea de Jos, protopopiatul Făgăraş II.

Luni, 20 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 21 ianuarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie.

Miercuri, 22 ianuarie. A participat la Sf. Liturghie, oficiată la capela Facultăţii de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 24 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 25 ianuarie. A examinat la Teologie Liturgică pe studenţii anului IV de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Duminică, 26 ianuarie. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" din municipiul Făgăraş şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotesit întru *duhovnic* pe P.C. pr. Ciprian Adomnicăi de la parohia Şoarş, protopopiatul Făgăraş II.

Luni, 27 ianuarie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 28 ianuarie. A vizitat Complexul Monahal Păltiniş şi Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 30 ianuarie – *Sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan.* A săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană şi a adresat credincioşilor şi studenţilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a oferit distincţia „Crucea Şaguniană pentru Clerici" pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, pentru activitatea rodnică din ultimii ani la conducerea academiei şaguniene. Aceeaşi distincţie a fost oferită pr. prof. univ. dr. Dorin Oancea, ca semn de mulţumire şi apreciere pentru anii de slujire la catedra de Istorie a Religiilor, iar pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr i s-a oferit distincţia pentru activitatea didactică şi pentru reprezentarea Arhiepiscopiei Sibiului în Adunarea Naţional-Bisericească. Nu în cele din urmă, părintele Mihai Sămărghiţan de la „Biserica dintre Brazi" din Sibiu a fost cinstit de ierarh pentru slujirea pastorală şi pentru activitatea din Comisia de Cultură şi Culte a Consiliului Judeţean Sibiu. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie din Sibiu la sesiunea de comunicări ştiinţifice organizată cu prilejul prăznuirii Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz şi Ioan Gură de Aur, în cadrul căreia P.C. pr. lect. dr. Mihai Iosu a prezentat lucrarea „Sfântul Vasile cel Mare. Scurte poveţe din moştenirea sa pastorală".

Vineri, 31 ianuarie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Editura Basilica a Patriarhiei Române a publicat, în condiţii dintre cele mai bune, ediţia a treia a lucrării ***Sfinţi daco-romani şi români***, a **Părintelui Acad. Prof. Dr. Mircea Păcurariu**. Lucrarea se impunea a fi retipărită având în vedere procesele de canonizare încheiate cu proclamări solemne în ultimii ani, fapt care arată cât de binecuvântată este ţara noastră care a odrăslit de-a lungul vremii atâţia sfinţi. Iată că în sprijinul celor spuse mai înainte vine acest volum care dă mărturie scrisă despre lucrarea minunată a celor peste o sută douăzeci de sfinţi daco-romani şi români ale căror vieţi şi lucrări se regăsesc în cele 382 de pagini ale cărţii.

Sunt prezentate aici, desigur în ordine cronologică, după cum ne-a obişnuit deja Părintele Profesor, mai multe cete de sfinţi, unii martiri, alţii trecuţi în sinaxare pe baza evlaviei populare, datorită vieţii lor deosebite (cum este cazul Cuv. Daniil Sihastrul), ajungându-se până în contemporaneitate. Astfel, se regăsesc aici sfinţii ierarhi mărturisitori canonizaţi la mijlocul secolului XX, sfinţii voievozi drept-credincioşi şi iată că pentru prima dată în această lucrare este cuprins sfântul protector al Mitropoliei Ardealului, Sf. Ierarh Andrei Şaguna.

Citind lucrarea de faţă ne simţim din nou în sălile de curs, dar deopotrivă şi în biserică. În sala de curs ne simţim ascultând discursul magistrului nostru despre istoria Bisericii Ortodoxe Române şi despre cei care au ilustrat această istorie în modul cel mai profund, ajungând peste veacuri să fie ridicaţi la cinstea sfintelor altare. Dar ne simţim totodată în ziua de sărbătorire a fiecărui sfânt în parte, pentru că citind cele scrise, în stilul său inconfundabil, autorul ne plasează la momentul chinonicului, atunci când se obişnuieşte să se citească sinaxarul sfinţilor pomeniţi. Această impresie de lectură a cărţii şi de plasare în spaţiul liturgic al bisericii ne-o dau şi condacele, troparele sau icoasele pe care autorul le-a introdus după fiecare prezentare a unui sfânt.

La final, lucrarea are reprezentările iconografice ale tuturor sfinţilor români, aceste anexe fiind deosebit de importante în zilele noastre, având în vedere numeroasele şantiere de pictură existente şi lipsa unor îndrumări de erminie privind reprezentarea sfinţilor noştri români.

Recomandăm lucrarea aceasta tuturor preoţilor şi credincioşilor noştri pentru o mai bună cunoaştere a lucrării celor care s-au nevoit odinioară în aceste locuri pentru a le putea urma pilda şi pentru a dobândi şi noi Împărăţia cerurilor.

La ultima şedinţă a Sfântului Sinod am primit din partea PS Macarie al Europei de Nord **numărul 6** al revistei eparhiale ***Candela Nordului***. Prezentul număr este dedicat anului omagial al Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena în Patriarhia Română şi altor aspecte misionar pastorale din cadrul eparhiei scandinave. Sunt prezente aici o serie de materiale dedicate Sfinţilor împăraţi semnate de autori români şi străini.

Totodată acest număr cuprinde şi portretul arhiepiscopului Adrian Hriţcu, trecut la cele veşnice în cursul anului 2013, care a avut în păstorire şi aceste ţinuturi nordice ale Europei. Personalitatea vlădicăi Adrian este prezentată de către Părintele Arhim. Timotei Aioanei, după mesajul adresat de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la plecarea pe calea veşniciei a ierarhului misionar odinioară în Europa. Aflăm în paginile revistei despre activităţile misionar-pastorale ale tinerilor şi credincioşilor în frunte cu episcopul şi preoţii lor, despre pelerinajele în România pentru conştientizarea legăturii cu ţara şi Biserica mamă, precum şi despre proiectele filantropice ale parohiei de la Oslo, păstorită de către un fost student de-al nostru, de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Îl felicităm pe Preasfinţitul Macarie şi întregul comitet editorial pentru această publicaţie, realizată în condiţii grafice deosebite şi cu subiecte şi materiale interesante spre folosul sufletesc al cititorilor.

Mitropolitul LAURENŢIU

Spovedania preoților și a credincioșilor în Diaspora

(urmare din p. 1)

dogmele) sau Tainele Bisericii, ci taine sunt şi adevărurile care privesc omul şi existenţa, în general. Omul, creaţia, viaţa în sine şi întâmplările de fiecare zi sunt, de asemenea, Taine, pentru că în ele este prezent şi lucrător Dumnezeu prin harul Său. „Totul este har", deci totul este taină, zic toţi sfinţii, nevoitori ai credinţei. Iar unde este Dumnezeu, acolo este taina.

Dumnezeu este cu deosebire prezent şi lucrător în Sfintele Taine ale Bisericii pe care El a întemeiat-o tocmai ca să fie cu noi în toate zilele, până la sfârşitul veacului (cf. Matei 28, 20). Fără participarea la Tainele Bisericii şi împărtăşirea de harul lor, n-am recunoaşte şi înţelege nicio altă taină, am rămâne opaci faţă de misterul vieţii, ne-am închide în lumea aceasta şi ne-am pierde odată cu ea. Numai în măsura în care ne împărtăşim de harul Sfintelor Taine, înaintăm în cunoaşterea lui Dumnezeu şi a tainelor vieţii, ne cunoaştem pe noi înşine şi lumea în care trăim, înţelegem în mod existenţial că „totul este har" şi ne vom sili să câştigăm harul. Pentru că, deşi harul este gratuit, el se câştigă totuşi cu sudoare. „Dă-ţi sângele ca să primeşti harul" este, de asemenea, o maximă care subliniază nevoia absolută a efortului personal pentru primirea harului. „În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge", se spune în Epistola către Evrei (12, 4). Deşi contradictorii din punct de vedere logic, aceste două maxime: **„Totul este har"** (iar harul este gratuit) şi **„Dă-ţi sângele ca să primeşti harul"**, totuşi ele sunt amândouă adevărate în planul credinţei. Aşa cum am spus, trebuie să ne crucificăm mintea ca să pătrundem taina. Aceasta nu înseamnă să ne conducem după dictonul: „Cred, pentru că este absurd", pentru că în tainele lui Dumnezeu nimic nu este absurd, ci să credem pentru ca să înţelegem („cred, pentru ca să înţeleg"). *„Crezut-am, pentru aceea am grăit şi m-am smerit foarte..."* (Psalm 115, 1). Numai prin credinţă şi smerenie putem înţelege că harul prezent în viaţa noastră încă de la Botez aşteptă împreuna lucrare cu el prin osteneala de zi cu zi pentru ca să producă roade. Pământul nu aduce roadă dacă nu este lucrat cu sudoarea frunţii. Dar roada este exclusiv a lui Dumnezeu. *„Eu am sădit, Apolo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească"* (I Cor. 3, 6). Deci fără osteneală, nu putem înainta în credinţă, nu putem să ne bucurăm de roadele duhovniceşti ale harului lucrător în noi. La bucuria roadelor se ajunge numai prin rugăciune multă (cf. I Tes. 5, 17), prin nevoinţă ascetică (post şi înfrânare de la plăcerile vieţii), prin lupta împotriva păcatelor şi patimilor, prin asumarea necazurilor şi purtarea lor cu răbdare, prin iertare şi iubire. Iar osteneala noastră are ca ţintă tocmai dobândirea harului sau a Duhului Sfânt, Dătătorul harului. Spunând că **„scopul vieţii creştine este dobândirea Duhului Sfânt"**, Sf. Serafim de Sarov († 1833) a rezumat, în fond, întreaga Tradiţie duhovnicească ortodoxă.

Cum ştim, Duhul Sfânt cu toate darurile Sale se primeşte în Taina Botezului şi a Mirungerii. El se înnoieşte mereu în noi prin Taina Euharistiei sau a Împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Domnului ca şi prin celelalte Taine şi Ierurgii ale Bisericii. El se înnoieşte, de asemenea, prin rugăciunea personală şi prin fiecare faptă bună săvârşită în numele lui Hristos. Dar Duhul Sfânt, din respect faţă de libertatea noastră, ne părăseşte sau Se retrage în adâncurile fiinţei atunci când păcătuim, chiar şi numai cu gândul. Căci şi numai un gând necurat Îl alungă pe Duhul Sfânt din noi. De aceea Sf. Ap. Pavel ne îndeamnă, zicând: *„Nu întristaţi Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru care aţi fost pecetluiţi"* (Ef. 4, 30). Totuşi Duhul Sfânt revine în noi dacă ne smerim şi ne întoarcem la Dumnezeu prin pocăinţă şi rugăciune.

Viaţa noastră duhovnicească de zi cu zi este ţesută din căderi şi ridicări. Până şi dreptul cade de şapte ori pe zi, dar se şi ridică de fiecare dată prin părere de rău şi rugăciune. Numai cei fără de lege se poticnesc în căderea lor şi nu se mai ridică (cf. Pilde 24, 16). Dacă păcatul în care cădem este grav, „păcat de moarte" sau „păcat strigător la cer" (adică păcat deosebit de grav care cere pedeapsa lui Dumnezeu încă din această lume), trebuie neapărat mărturisit în faţa preotului duhovnic, căci nimeni altcineva nu ne poate elibera deplin de conştiinţa vinei decât Dumnezeu Însuşi, Care a dat puterea iertării păcatelor Sf. Apostoli şi, prin ei, episcopilor, succesori ai Apostolilor. Iar episcopii deleagă această putere preoţilor, prin Taina Hirotoniei şi a hirotesiei întru duhovnic. Păcatele uşoare sau păcatele care nu sunt de moarte se iartă prin rugăciune şi cerere de iertare de la cei pe care i-am întristat. Dar şi aceste păcate trebuie mărturisite, chiar dacă mărturisirea n-o facem de fiecare dată după ce am greşit, cum trebuie s-o facem în cazul păcatelor mari. Numai păcatele grave trebuie spovedite imediat după ce le-am săvârşit, pentru ca să nu se înrădăcineze în fiinţa noastră. Altfel vom avea mult mai mult de suferit.

După 40 de ani de slujire, ca preot şi ca arhiereu, am ajuns treptat la convingerea fermă că nu există progres real în viaţa duhovnicească fără practica deasă a Tainei Spovedaniei, indiferent de starea pe care o are fiecare în Biserică: mirean, călugăr, preot sau arhiereu. Spovedania ne priveşte pe toţi, se cere de la toţi, fără excepţie, pentru că toţi suntem păcătoşi şi toţi trebuie să ne pocăim dacă vrem să ne mântuim. Aş spune chiar că pentru preoţi şi arhierei, Spovedania este şi mai necesară pentru că misiunea lor de *„slujitori ai lui Hristos şi iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu"* (I Cor. 4, 1) este

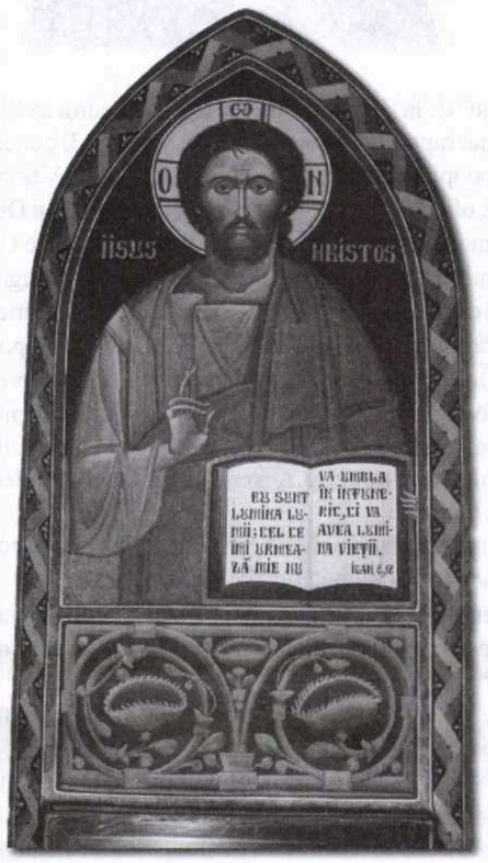

împreunată cu cea mai mare responsabilitate în Biserică şi în lume. De împlinirea sau neîmplinirea ei depinde mântuirea sau pierderea oamenilor. De aceea, diavolul ne ispiteşte mai mult pe noi, slujitorii Bisericii, decât pe ceilalţi credincioşi, pentru ca, prin noi, să piardă pe cât mai mulţi. Păcatul preotului sau arhiereului este mult mai grav decât al unui mirean, pentru că preotul şi arhiereul sunt chemaţi, cei dintâi, să fie *„lumina lumii"* şi *„sarea pământului"*. Arhiereul şi preotul cunosc mai bine ca oricine voia lui Dumnezeu, iar cel ce cunoaşte voia lui Dumnezeu şi o încalcă se va bate mai mult decât cel ce n-a cunoscut-o. Apoi sminteala produsă de păcatul arhiereului sau al preotului este mult mai mare decât sminteala pe care o poate produce păcatul unui mirean.

Ca şi spovedania mirenilor, spovedania preoţilor (arhiereilor) trebuie să se facă cât mai des cu putinţă. Părintele Dumitru Stăniloae spune în cartea sa „Chipul nemuritor al lui Dumnezeu" că **„numai printr-o mărturisire deasă devii tot mai mult persoană conştientă de responsabilitatea proprie"** şi că **„Mărturisirea este un exerciţiu în comunicarea sinceră şi în înălţarea prin smerenie"** (Editura Basilica, 2013, p. 409). De aceea este foarte recomandată **spovedania lunară**. Se înţelege de la sine că preoţii şi arhiereii trebuie să se spovedească la duhovnici cu multă experienţă. Căci *„orb pe orb nu poate să călăuzească"* (Luca 6, 39). Şi cum duhovnicii cu multă experienţă, ca şi doctorii buni, nu sunt foarte mulţi, trebuie căutaţi, mai cu seamă prin mânăstiri. Dacă duhovnicul este departe, cum se întâmplă de regulă în Diaspora, este bine să ne spovedim la un preot din apropiere, dar să ţinem legătura şi cu duhovnicul nostru cu care să ne consultăm mereu prin scrisoare, telefon sau e-mail. Spovedania la duhovnicul propriu-zis se va face de fiecare dată când îl putem întâlni. În cazul păcatelor grave, spovedania trebuie făcută neapărat la episcopul locului (respectiv la mitropolit, pentru episcopul sufragan, sau la patriarh pentru mitropolit). Această rânduială canonică ţine seama de faptul că numai episcopul locului poate dezlega un preot al său căzut în păcate mari. La fel şi pentru arhierei. În vechime, când numărul episcopilor era mult mai mare, eparhiile numărând cel mult câteva zeci de parohii, cum este încă situaţia în Grecia şi devine tot mai mult în Rusia, preoţii se spovedeau la episcopul lor. Spovedania la episcop este lucrul cel mai firesc, pentru că episcopul este Părintele duhovnicesc al tuturor preoţilor şi credincioşilor din eparhia sa, care formează Biserica lui Hristos concretizată local. Regula din vechime era aceea ca fiecare episcop să-şi cunoască pe nume pe toţi preoţii şi credincioşii din eparhia sa şi să aibă o legătură personală cu fiecare. Numai astfel un episcop poate fi cu adevărat Părinte duhovnicesc al tuturor. Din păcate, astăzi nici măcar preoţii nu-şi cunosc pe nume pe credincioşii încredinţaţi de episcop spre păstorire!

Trebuie să ştim şi aceea că împărtăşirea cu Sfintele Taine ale lui Hristos, atât a mirenilor, cât şi a preoţilor, nu este legată de Spovedanie, dacă n-am săvârşit păcate de moarte. În cazul păcatelor mari însă, nimeni nu se poate împărtăşi cu Trupul şi Sângele Domnului decât după mărturisirea lor şi împlinirea canonului rânduit de duhovnic. Canonul, care constă, în general, din rugăciuni, post, milostenie, participarea regulată la Sf. Liturghie şi chiar oprirea pentru o vreme de la Sf. Împărtăşanie, nu este pedeapsă pentru păcatele săvârşite, ci leac de pocăinţă care vindecă sufletul. Se ştie că în primele secole creştine, spovedania era publică, adică se făcea în faţa episcopului sau, în lipsa acestuia, a preotului şi în prezenţa credincioşilor adunaţi pentru săvârşirea Liturghiei. Se spovedeau păcatele grave, opritoare de la Sf. Împărtăşanie care sunt: lepădarea de Hristos, crima (inclusiv avortul chirurgical sau prin medicamente anticoncepţionale, care toate sunt abortive), desfrânarea, ura şi ţinerea de minte a răului (neiertarea celor care ne-au greşit), nedreptăţirea semenilor prin minciună şi hoţie. Făcută public, spovedania avea un profund efect vindecător datorită smereniei penitentului care avea tăria de a-şi mărturisi în faţa semenilor păcatele. Păcatele mici nu sunt opritoare de la Sf. Împărtăşanie. Ele se mărturisesc regulat, cum am spus, dar nu de fiecare dată când ne împărtăşim. Aşadar Sf. Împărtăşanie nu este legată de spovedanie, decât în cazul păcatelor mari.

Situaţia din Diaspora îngreunează foarte mult desfăşurarea unei vieţi liturgice normale, datorită împrăştierii credincioşilor şi deci distanţelor mari până la cea mai apropiată parohie românească, ca şi lipsei de biserici proprii. Totuşi cei cu adevărat credincioşi fac efortul de a ţine o legătură strânsă cu Biserica prin aceea că se spovedesc şi se împărtăşesc regulat. Aceasta depinde, firesc, şi de misiunea preotului care trebuie să ţină mereu contact, prin toate mijloacele, cu credincioşii săi şi să-i îndemne să se spovedească şi să se împărtăşească cât mai des. Avem parohii unde majoritatea credincioşilor se împărtăşesc în fiecare duminică, după cum avem şi parohii unde foarte puţini se împărtăşesc. Dar în toate parohiile, împărtăşirea copiilor a devenit tradiţie. Activitatea unui preot poate fi apreciată şi după numărul credincioşilor care se împărtăşesc în fiecare duminică. În Italia, de pildă, PS Siluan cere regulat preoţilor situaţia cu numărul celor care se împărtăşesc duminical.

Împărtăşirea la fiecare Sf. Liturghie cu pregătirea cuvenită reprezintă normalitatea vieţii liturgice. Cine participă la Sf. Liturghie şi nu se împărtăşeşte, fără să fie în mod expres oprit de duhovnic, acela se află sub osânda canoanelor (a se vedea canoanele 8 şi 9 apostolice, canonul 2 al Sinodului din Ancira, 341 şi altele). Pe motivul că nu sunt vrednici (dar este cineva vrednic de împărtăşirea cu Sf. Taine?), majoritatea credincioşilor noştri se lipseşte de cel mai mare dar al lui Dumnezeu pe care-l poate primi un creştin. Desigur, vina o purtăm noi, preoţii şi arhiereii, pentru că nu îndemnăm mereu pe credincioşi să se apropie de Sf. Potir.

În legătură cu păcatele grave ale unor preoţi, trebuie să ştim că păcatul lor nu împiedică totuşi lucrarea harului prin Sf. Taine pe care aceştia le săvârşesc. Harul Sf. Taine nu depinde de vrednicia slujitorului, ci de credinţa şi evlavia celor care-l primesc. Totuşi liturghisirea şi împărtăşirea preotului cu păcate grele pe conştiinţă i se face spre judecată şi osândă. Harul nu numai zideşte pe cel ce-l primeşte cu evlavie, ci şi ucide pe cel ce-l primeşte cu nepăsare şi în stare de păcat.

Taina Spovedaniei ne ajută pe toţi, preoţi şi credincioşi, să rămânem sensibili la harul lui Dumnezeu care este în noi şi să-l înmulţim printr-o angajare tot mai mare în credinţă. Această angajare începe prin slujirea şi trăirea cu bucurie a Sf. Liturghii care, deşi mereu aceeaşi în ritualul ei, ne împărtăşeşte atâta har încât o simţim de fiecare dată nouă. Şi tot harul Sf. Liturghii, prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului, ne ajută să facem din toată viaţa noastră o Liturghie continuă.

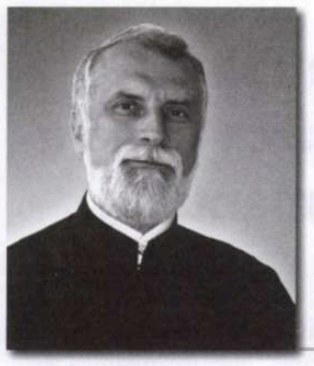

Duhovnicul, între măreţie şi răspunderi

Pr. Lect. Dr.
MIHAI IOSU

L-am înţeles şi l-am receptat ca un om pentru alţii, ca pe un om al Bisericii, ca pe un om al lui Dumnezeu, gratulat şi identificat cu darul şi grija de a purta în sufletul şi în inima sa, dacă nu destine, cel puţin, crâmpeie din atâtea existenţe umane, mai ales cele răvăşite de negura păcatului, de nesiguranţă şi alte multe instabilităţi. Împovărat, uneori, dar vai cu ce poveri! Alteori atacat, dureros de nedrept! Nu este stăpân pe destinul nimănui, dar, prin calităţile sale şi prin felul în care îşi manifestă responsabilităţile, poate dăltui în sufletele fiilor duhovniceşti înscrisuri pentru eternitate, scoţând din întuneric la lumină umanul, definit a fi „chipul slavei celei negrăite măcar că poartă rănile păcatului". Un laic, preocupat de rolul şi rostul părintelui său duhovnicesc, a lăsat posterităţii un adevărat „cod deontologic" ce-şi dovedeşte, peste decenii, actualitatea: „El trebuie să cunoască pe oameni, să aibă mâna delicată, plină de înţelepciune şi de măsură, când atinge patimile omeneşti. Are în sarcina lui păcatele, căinţa, mizeria, nevoia şi sărăcia oamenilor. Trebuie să aibă o inimă plină de mângâiere, de milostivire, de blândeţe şi de iertare. Uşa lui trebuie să fie deschisă în tot ceasul, candela lui aprinsă veşnic... Să nu cunoască nici anotimpuri, nici depărtare, nici boală, nici soare, nici vifor când e vorba să ducă untdelemn rănitului, iertare vinovatului şi pe Dumnezeu celui ce se sfinţeşte." (G.D. Mugur, *Florile,* Bucureşti, 1928, p. 86).

Instalat şi investit cu purtarea de grijă, acceptat şi agreat de credincioşii săi, perceput ca cineva, dar şi ca prieten, duhovnicul sau părintele spiritual „e omul în faţa căruia poţi plânge fără să te simţi umilit. E omul în faţa căruia poţi plânge de mila ta, te poţi răzvrăti împotriva ta, te poţi acuza fără teama de urmări, te poţi pedepsi numai spre îndreptare, te poţi smeri cu adevărat fără teama că vei fi dispreţuit, te poţi simţi iubit, îţi poţi reface încrederea în bine, adevăr şi dreptate, şi în puterea şi în iubirea lui Dumnezeu" (Antonie Plămădeală, *Cuvinte duhovniceşti,* Sibiu, 2000, p.162).

Pentru Clement Alexandrinul, duhovnicul este ca „un înger al lui Dumnezeu sau înger al pocăinţei, apt să pătrundă şi să deschidă sufletul păcătosului". Lucrarea lui nu este una oarecare, misiunea lui nu este doar încredinţare umană. Nu este îndreptăţit să facă experimente spirituale şi nici nu oferă garanţii sută la sută. Nu desface produse, ci reface vieţi. Programul lui se înscrie în aria celor ce lucrează *cu timp şi fără timp* (II Tim. 4, 2). Este chemat să mijlocească între Dumnezeu şi om, să ajute la identificarea punctelor slabe ce îndepărtează fiinţa umană de Divinitate, să ajute la reintegrare în mediul sănătos şi generos *unde nici molia, nici rugina şi nici furii* nu mai pot deteriora. (Mt. 6, 20). Fără a avea o calificare expresă şi exclusivă în „a fi un expert în arta de a scruta sufletele, duhovnicul, prin simpla intuiţie proprie slujitorilor lui Dumnezeu, descifrează în adâncurile întunecate, în zăcămintele de dureri prefăcute în cristale, un fel de prisme, prin care lumina cea mai lină, dacă le străbate, se frânge şi se împrăştie. În asemenea străfunduri ale sufletelor roase de păcate,…aceste blocuri îngheţate sunt rămăşiţele unor vinovate înstrăinări de Dumnezeu" (Pr. Sebastian Chilea, „Doctor al sufletelor", M.O., 6-7/1956, p. 333).

Sf. Grigorie Palama, din profunzimea cugetării sale şi având o experienţă pe măsură, sfătuieşte cu insistenţă: „Tu să te străduieşti, de-a lungul întregii vieţi, să ai un părinte spiritual la care să-i mărturiseşti toate greşelile şi toate gândurile tale şi să primeşti de la el remediu şi iertare". Un teolog rus, contemplându-şi binefăcătorul său pe linie duhovnicească, îl descria aşa: „Faţa sa ardea şi era luminoasă ca cea a unui înger al lui Dumnezeu. Privirea era blândă, vorba sa aşezată şi fără pretenţii. Duhul său era în mod constant unit cu Dumnezeu, printr-o rugăciune interioară neîncetată. Prin puterea acestei rugăciuni interioare, faţa sa răspândea o bucurie duhovnicească şi strălucea de dragoste pentru aproapele" (Nicolas Arseniew, *La pieté russe,* Ed. Delachaux et Niestle, Neuchatel, 1963, p. 13).

Un alt Sfânt Părinte insistă asupra investigaţiilor necesare pentru o benefică soluţie, cuvântul său având o claritate şi o greutate la superlativ. „Caută pe cineva care să fie un mijlocitor, un medic şi un sfătuitor bun, care, ca un bun sfătuitor, să-ţi înfăţişeze feluri de căinţă potrivite sfatului bun; ca medic să-ţi prescrie leac potrivit pentru fiecare din rănile tale, iar ca mijlocitor să ţi-l facă milostiv pe Dumnezeu stând înaintea Lui faţă către faţă şi aducându-I rugăciuni şi mijlociri pentru tine". Căutarea se impune ca o necesitate stringentă, dar, să nu uităm, ea nu este suficientă. Instrumentele de căutare trebuie să aibă „omologarea" divină. Acelaşi Sfânt Părinte insistă: „Cheamă neîncetat pe Dumnezeu ca El să-ţi arate un om în stare să te povăţuiască, de care să asculţi ca şi când ar fi Dumnezeu Însuşi… să faci ceea ce spune şi o să te

(continuare în p. 9)

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului prin revelarea sensului autentic al omenescului din om

Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii: Dumnezeu S-a arătat... (I Tim. 3, 16)

Fiecare om îşi caută în viaţă împlinirea, indiferent ce ar putea însemna această împlinire din punct de vedere personal. Strâns legat de împlinirea pe care o caută şi şi-o doreşte omul este sensul vieţii lui. Sensul vieţii este astăzi aproape un loc comun, o temă care revine în discuţie în mod repetat şi este îndeobşte vehiculată ideea că omul de azi se situează într-o perspectivă fadă, că viaţa lui se desfăşoară fără niciun sens.

Ori, devine tot mai vizibil faptul că omul reuşeşte, în cele din urmă, o oarecare împlinire, dar o împlinire care nu mai are niciun sens, o împlinire închisă în sine şi ruptă de orice sens al propriei existenţe. Ce ar fi de făcut pentru a ieşi din blocajul fără perspectivă în care se află? Soluţia creştină la această problemă este tocmai deschiderea spre Dumnezeu prin mărturisirea de sine. Însă, omul, nu poate să mărturisească acest lucru – nici sie însuşi, nici altcuiva – pentru că, pur şi simplu, nu ştie ce ar trebui să mărturisească.

Având în vedere cele spuse anterior, considerăm potrivită încercarea de a aborda spovedania, mărturisirea, din perspectiva credinţei că „omenescul" autentic sau ceea ce-l face pe om să fie om se naşte din asimilarea existenţială a faptului revelat sau, cu alte cuvinte, din eficienţa orientării în viaţă potrivit unei logici aparte, care este logica Revelaţiei. Aceasta ar însemna, din punctul de vedere al împlinirii cu sens a vieţii umane, o permanentă raportare/referire a omului la Dumnezeu. Iar, raportarea sau referirea la Dumnezeu se realizează, din punct de vedere al referatului biblic, prin aceea că noi, oamenii, suntem zidiţi *după chipul lui Dumnezeu* (Fac. 1, 27), ceea ce implică, tot din punct de vedere biblic, realizarea *asemănării cu Dumnezeu* (Fac. 1, 26).

Revelaţia este taina cea mare a arătării lui Dumnezeu (cf. I Tim. 3,16). Posibilitatea omului de a-L cunoaşte pe Dumnezeu rezidă în faptul că Dumnezeu Se arată, Se descoperă, Se revelează omului. Motivul? Dumnezeu vrea ca omul să-L cunoască, deoarece cunoaşterea lui Dumnezeu aduce omului împlinire, întru bucurie. De fapt, omul ar trebui să ştie că, singură cunoaşterea lui Dumnezeu îi poate aduce bucuria împlinirii de sine. Celelalte stări, pe care omul le trăieşte şi pe care i le mijloceşte lumea, în zadar şi le defineşte drept bucurii, deoarece acestea sunt doar modalităţi de a-şi ascunde teama, tristeţea, disperarea. Sunt modalităţi inventate de om pentru a se ascunde de Dumnezeu, de ceilalţi şi de sine însuşi.

Justificarea atitudinii defensive sau de evitare cu privire la ceilalţi oameni, la semenii săi, este justificată prin aceea că, omul încearcă să se protejeze de o anumită incertitudine lăuntrică referitoare la propria fiinţă [Cf. Rollo May, *Descoperirea fiinţei. Fundamentele analizei existenţiale,* trad. din engleză de Victor Popescu, Editura Trei, Bucureşti, 2013, p. 9]. Însă, odată ce conştientizează faptul că el, şi existenţa sa, este pus în permanenţă în faţa lui Dumnezeu, omul realizează şi faptul că nu se mai poate ascunde, deoarece *nici o făptură nu este ascunsă de El, ci totul este gol şi descoperit înaintea Aceluia cu care avem a face* (Evr. 4,13).

Din acest motiv, singura atitudine legitimă pe care o poate aborda omul cu privire la Dumnezeu este aceea de ieşire din ascundere, de apropiere, de asemănare, de imitare a lui Dumnezeu. Imitarea lui Dumnezeu – a Celui Care Se arată, Se revelează –, asemănarea cu El ar implica, din punct de vedere logic, că şi omul trebuie să se reveleze, să se descopere.

Descoperirea omului este, în primul rând, autoadresată. Omul se descoperă pe sine – cu dorinţele sale, cu speranţele şi cu ratările sale –, sie însuşi. Se descoperă sie-şi, apoi, se descoperă celorlalţi. În această descoperire de sine celorlalţi, precum şi în descoperirea celorlalţi sie însuşi, stă însăşi posibilitatea stabilirii comuniunii.

Comuniunea se realizează doar atunci când descoperirea este liberă, reciprocă şi sinceră. Altfel, descoperirea/revelarea de sine – care, astăzi, poate fi întâlnită într-un mod tot mai frecvent în context cu valenţe terapeutice sau psihoterapeutice –, nu reuşeşte să răspundă cu adevărat nevoilor omului. Poate că reuşeşte, într-o anumită măsură, să le amâne împlinirea sau să dea un fals sentiment de împlinire a lor, însă faptul că ele rămân undeva, în adâncul omului, nerezolvate, neîmplinite, sporeşte sentimentul de „gol" existenţial.

Totodată, persoanele care speră să scape de acel sentiment existenţial de gol interior aşezându-se pe divanul

(continuare în p. 6)

Pr. Vasile GAFTON

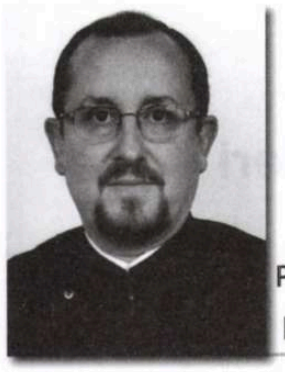

Epitimia după sfintele canoane

Pr. Conf. univ. Dr.
IRIMIE MARGA

Epitimia este medicamentul de vindecare sufletească şi trupească, pe care îl primeşte penitentul de la duhovnicul său, în urma Tainei Mărturisirii. Aşa cum vindecarea poate veni şi fără medicamente, tot aşa şi Mărturisirea nu trebuie să includă neapărat o epitimie. Dar, atunci când epitimia este necesară, ea urmăreşte trei aspecte: întărirea pocăinţei, conştientizarea păcatelor şi creşterea dorinţei de mântuire.

Întotdeauna epitimia trebuie asumată liber şi conştient potrivit cuvintelor psalmistului: „Toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mângâiat" (Ps. 22, 5), sau cuvintelor Sf. Pavel: „Făcând aceasta, şi pe tine te vei mântui, şi pe cei ce te ascultă" (I Tim. 4, 16).

Ceea ce dă unicitate Sf. Mărturisiri este faptul că în această Taină se află în lucrare, în sinergie, atât mântuirea penitentului, cât şi mântuirea preotului. Această interdependenţă nu este aşa de bine evidenţiată în nici o altă Taină, poate cel mult în Taina Hirotoniei („Nu-ţi pune degrabă mâinile peste nimeni, nici nu te face părtaş la păcatele altora", I Tim. 5, 22). De aceea can. 84 Vasile c.M. reproduce textul de la Fac. 19, 17, care spune „mântuind, mântuieşte-ţi sufletul". În acest sens, canoanele 28 şi 30 ale Sf. Nichifor Mărturisitorul recomandă ca epitimia să se dea *potrivit dispoziţiei sufleteşti* a penitentului şi după *chibzuinţa duhovnicului*, ambele aspecte fiind foarte importante în reuşita creşterii duhovniceşti.

Cel mai important canon cu privire la epitimie este can. 102 Trulan, supranumit şi *cheia canoanelor*, care redă principiul iconomiei, sau principiul dreptei socoteli între *acrivie* şi *pogorământ*. El condamnă atât acrivia necontrolată, cât şi pogorământul nechibzuit. Accentuarea unilaterală a acriviei poate duce la bigotism, iar a pogorământului, la indiferentism. De aceea canonul 102 Trulan recomandă duhovnicului *să cerceteze* starea penitentului, *să vegheze* întoarcerea acestuia şi *să măsoare* vrednicia lui, şi aşa să dea epitimia cuvenită, aşa încât penitentul să nu cadă nici în deznădejde, nici în nepăsare. Sensul epitimiei potrivite nu este altul decât „vindecarea potrivită", aşa cum spune şi can. 1 Grigorie de Nisa.

De reţinut este **principiul vindecării** sufleteşti prin epitimie, care este formulat de can. 84 Vasile c.M., şi anume: *vindecarea nu depinde de timp, ci de pocăinţă.* De asemenea, atunci când se cercetează păcatele, nu pot fi pedepsite *gândurile* (can. 4 Ioan Aj.), ci doar *consimţământul cu păcatul,* care constituie cauza şi începutul epitimiei (can. 7 Ioan Aj.).

Pornind de la cele de mai sus, potrivit sfintelor canoane, atunci când se hotărăşte epitimia, fiecare duhovnic trebuie să cunoască următoarele:

1. Sf. Canoane prevăd epitimia *maximă* şi ea are caracter *orientativ.* Aceasta înseamnă că duhovnicul nu trebuie să le aplice formal şi întocmai, ci în funcţie de situaţia concretă.

2. Epitimia se hotărăşte în mod *diferenţiat,* adică ea trebuie să reflecte măiestria duhovnicului (Pravila Mică, Govora, 1640, îl numeşte pe duhovnic „maestru ca un vraci") şi, astfel, să ţină cont de situaţie, de felul şi implicaţiile păcatului (intenţie, cuvânt, faptă), de vârstă, de gen, de starea de sănătate, de situaţia socială, de starea civilă, de pregătirea intelectuală etc. Deasupra tuturor se află intensitatea pocăinţei. De ex., Sf. Vasile cel Mare pedepseşte desfrâul în funcţie de starea civilă (7 ani pentru cei necăsătoriţi, 15 ani pentru cei căsătoriţi), în timp ce Sf. Ioan Ajunătorul pedepseşte în funcţie de vârstă (2 sau 3 ani înainte de vârsta de 30 de ani, şi 3 sau 4 ani după vârsta de 40 de ani).

Pentru diferenţierea corectă a epitimiei, duhovnicul rugător trebuie să se lase condus de inspiraţia divină, de aceea can. 13 Teofil al Alex. îl îndeamnă pe duhovnic să procedeze „cum îl va lumina Dumnezeu".

3. Pornind de la epitimia maximă, duhovnicul *poate să scadă* din ea, până la anularea formală a ei. A scădea din epitimie mai poate însemna şi faptul că duhovnicul ia asupra lui din crucea penitentului. Can. 3 Ioan Aj. dă şi exemplu cum se poate scădea epitimia, respectiv dacă penitentul face o jertfă în plus, dacă se abţine, pe o anumită perioadă de timp, de la alcool, sau de la carne, sau de la brânză, ouă, peşte, ulei, dacă face metanii sau milostenii, pentru fiecare se poate reduce câte un an, până la zero. Părintele Arsenie Boca spunea că cea mai mare epitimie este: „să nu mai faci păcatele pe care le-ai mărturisit!".

4. Canoanele Sfinţilor Părinţi prevăd *epitimii diferite.* Acest lucru este de la sine-înţeles, fiecare Sf. Părinte este în felul lui, iar canoanele nu uniformizează, ci îmbogăţesc, arătând optici şi strategii diferite, complementare. De ex. Sf. Teodor Studitul nu dă epitimii mai mari de 3 ani, în timp ce Sf. Vasile cel Mare stabileşte epitimii de peste 20 de ani. Mai mult, Sf. Părinţi au chiar opinii antinomice, dar nu contradictorii, precum Sf. Nicolae al Constantinopolului care, prin can. 11, îndeamnă să nu se urmeze canoanele Sf. Ioan Ajunătorul, pentru că sunt prea blânde (!).

5. Sf. Părinţi considerau, încă de atunci, că *oprirea de la Împărtăşanie nu poate fi văzută întotdeauna ca o epitimie eficientă.* De aceea Sf. Nicodim Aghioritul (în „Carte foarte folositoare de suflete") recomandă epitimii practice, precum în situaţia avortului consideră că vindecarea ar veni mai bine prin hrănirea unui copil sărac, iar ucigaşul ar trebui să primească epitimie întreţinerea familiei rămase. Părintele Dumitru Stăniloae afirma de asemenea că oprirea de la Împărtăşire nu mai poate fi văzută astăzi ca o epitimie eficientă („Teologia Dogmatică Ortodoxă", vol. III, Bucureşti, 1978, p.140), ci, mai degrabă, penitenţii ar trebui îndrumaţi spre fapte milostive, în timp ce împărtăşirea îi ajută la vindecarea lor.

Din nefericire, astăzi mulţi duhovnici accentuează unilateral oprirea de la cele sfinte, or – aşa cum afirma şi Pr. Rafail Noica – frica de a împărtăşi trebuie pusă mereu în balanţă cu frica de a ***nu*** împărtăşi. Împărtăşania este medicamentul cel mai potrivit în vindecarea sufletului şi iertarea păcatelor, de aceea duhovnicii ar trebui să ştie că *răspunderea este cel puţin la fel de mare atunci când nu împărtăşesc.*

6. Niciodată nu se pot da două epitimii pentru aceeaşi vină. Principiul îl găsim în Sf. Scriptură (Naum 1, 9), în dreptul roman sub forma dictonului *„non bis in idem"* şi în can. 46 Ioan Aj. Acest principiu înlătură nedreptatea dublei pedepsiri, dar întăreşte şi credinţa în eficienţa epitimiei unice.

7. Un ultim aspect în viaţa duhovnicească şi în stabilirea epitimiei, este *situaţia limită a eşecului.* Adică a situaţiei realiste în care, orice ar face duhovnicul, penitentul refuză îndreptarea, nu din vina duhovnicului, ci din neputinţele personale ale penitentului. Astfel de situaţii întâlnim chiar în activitatea de propovăduire a Mântuitorului, pentru că Dumnezeu nu mântuieşte cu forţa (de ex., tânărul bogat care nu ascultă, sau localnicii din ţinutul Gherghesenilor care Îl alungă pe Hristos).

În aceste cazuri trebuie urmat canonul 85 Vas.c.M care prevede: „de nu vom putea să-i salvăm, să ne sârguim a mântui măcar sufletele noastre". Acest canon mai înseamnă indirect că penitentul nu poate niciodată să-l şantajeze pe duhovnic, în a-l determina să recurgă la compromisuri spirituale. Uleiul din candelă nu se împarte. Duhovnicul nu poate fi duplicitar, nu poate ierta de frică, nu poate fi constrâns (mai ales în divulgarea secretului Spovedaniei). Dacă penitentul nu se supune, răspunderea îi aparţine în întregime, iar duhovnicul trebuie să-şi apere sufletul său de cei care nu vor să-şi asume mântuirea.

Ca şi concluzie, putem aminti prescripţia a 4-a a Sf. Ioan Gură de Aur, care sintetizează sugestiv felul în care se poate da epitimia: „Epitimia să nu se dea simplu, după cantitatea păcatului, ci să aibă în vedere şi voinţa celor ce păcătuiesc, ca nu cumva, voind să cârpeşti ceea ce s-a rupt, mai mare să faci ruptura, sau străduindu-te să ridici ceea ce a căzut, mai mare să faci căderea".

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului...

(urmare din p. 5)

ori pe fotoliul destinat „clientului" nu fac altceva decât să-şi depună fiinţa în mâna terapeutului. Rezultatul acestui gest este, în multe cazuri, o disperare profundă însoţită de resentimente care duc la răvăşirea persoanei şi pot ajunge chiar până la autodistrugerea ei.

Comuniunea arătării sau descoperirii de sine, despre care vorbeam mai sus, dă mărturie despre o nevoie lăuntrică a omului, nevoie care îşi poate găsi răspuns doar în cadrul oferit de o mărturisire de sine autentică. Această nevoie este nevoia de împlinire întru libertate [*Ibidem*, p. 10].

Toate se întâmplă în lume sub privirea lui Dumnezeu. Din acest motiv, Mărturisirea ca Taină relevă caracterul personal şi liber al intrării în relaţie cu Dumnezeu prin intermediul altuia, a asumării ca martor al mărturisirii pe un celălalt, care este, în acest caz, duhovnicul.

Spovedania implică astfel toate cele trei aspecte ale descoperirii, ale arătării de sine: descoperirea de sine sie însuşi, descoperirea de sine celuilalt – unui altul, duhovnicul – şi, implicit, în ambele cazuri, descoperirea de sine lui Dumnezeu. Ce este important în toate cele trei cazuri? Să fie păstrată libertatea celui care se mărturiseşte şi să nu se confunde niciodată referentul. Duhovnicul este cel ce trebuie să vegheze în special asupra acestui ultim aspect. El poartă responsabilitatea acestei libertăţi de sine asumate a celui ce se mărturiseşte, precum şi a suscitării în cel ce se mărturiseşte a responsabilităţii ce decurge din libertatea asumată, astfel încât să reuşească să facă în permanenţă referire la sine şi la Dumnezeu, iar nu la alţii.

Trebuie înţeles foarte bine, din acest punct de vedere, faptul că nu trebuie să fie toţi ca noi înşine, să se confunde cu noi înşine, şi nici noi nu trebuie să fim ca ceilalţi. Însă, toţi trebuie să ne raportăm în permanenţă la Dumnezeu, pentru a ajunge să ne asemănăm cu Dumnezeu. Cum putem realiza acest lucru? Prin credinţă. Mai precis, prin acea credinţă autentică, care este adeverirea sau arătarea lucrurilor nevăzute (Evr. 11,1-2), a lucrurilor ascunse şi, din acest punct de vedere, putem vorbi despre credinţă ca despre o revelare de sine, ca despre o descoperire permanentă de sine lui Dumnezeu, printr-un celălalt uman – duhovnicul.

Găsim exemple în acest sens în scrierile marilor părinţi duhovniceşti. Dintre aceste scrieri, una, mai cu seamă, ni se pare a fi potrivită contextului evocat de noi. Astfel, printre povăţuirile Avei Pimen era şi aceea prin care îl sfătuia pe un frate din mânăstire de a nu fi asemenea unui dătător de lege, ci, mai degrabă, un exemplu sau model de urmat. De asemenea, Sfântul Varsanufie scria unui ucenic: „Eu nu te-am legat, frate, nici nu ţi-am poruncit, ci te-am povăţuit; drept aceea, tu fă cum voieşti" [Preluate de la John Chryssavgis, *Reîntregirea sufletului: arta îndrumării duhovniceşti,* trad. în limba română de Luminiţa-Irina Niculescu, Ed. Sophia, Bucureşti, 2006, p. 94]. Sau, cu alte cuvinte, fii liber şi responsabil de alegerile tale!

(continuare în nr. următor)

Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (I)

Introducere

Auzim adesea ştiri despre situaţia tensionată din diferite regiuni ale Orientului Mijlociu şi ne întrebăm despre situaţia Locurilor Sfinte ale creştinătăţii aflate în regiune, dar mai ales despre starea creştinilor care trăiesc acolo. Vreme de mai mulţi ani, de multe ori ştirile de la radio sau televiziune începeau cu prezentarea stării încordate din Israel sau Palestina, adesea chiar din Ierusalim, oraş atât de important pentru creştinism şi pentru celelalte două religii numite „avraamite" (iudaism şi islam). În ultimii ani situaţia din această parte a lumii s-a îmbunătăţit simţitor, fapt pentru care nu mai auzim atât de des despre conflicte în Israel şi/sau Palestina. În schimb am auzit adesea ştiri despre războiul din Irak şi cum acesta a schimbat viaţa creştinilor care trăiesc în această ţară. Sporadic am auzit în ultima vreme despre atacuri împotriva creştinilor din Egipt. La sfârşitul anului 2010 au început aşa-numitele „revoluţii de iasomie" [Vezi Daniel Buda, *Revoluţiile de iasomie din ţările arabe şi creştinii,* în *Telegraful Român,* 1 şi 15 mart. 2011, p. 2] în ţările arabe, mai ales din Orientul Mijlociu, care au adus cu ele răsturnări ale vechilor regimuri politice dictatoriale şi instaurarea unor noi lideri politici aleşi în mod democratic. La ora actuală avem informaţii aproape zilnice despre situaţia gravă din Siria, iar un final al conflictului nu poate fi încă întrevăzut. Nu putem să nu ne întrebăm care este situaţia creştinilor din această regiune la ora actuală? Interesul aparte al creştinilor din toată lumea pentru Orientul Mijlociu se datorează, fără îndoială, faptului că creştinismul a apărut în această regiune, aici aflându-se locurile unde a trăit şi a activat Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi urmele sfinte legate de activitatea Sa pământească. Tot în Orientul Mijlociu se află multe dintre principalele centre ale creştinismului primar şi dintre locurile sfinte legate de activitatea şi martirajul Apostolilor şi ale sfinţilor din primele veacuri creştine. Iată motivele principale pentru care creştinii din întreaga lume şi din toate timpurile, indiferent de confesiunea sau tradiţia creştină din care fac parte, au avut şi vor continua să aibă un interes deosebit faţă de situaţia din această regiune şi faţă de starea creştinilor care trăiesc acolo.

Câteva precizări

Propun în cele ce urmează un şir de 10 episoade despre istoria, situaţia actuală şi perspectivele de viitor ale creştinilor din Orientul Mijlociu. Prezentarea de natură istorică va fi scurtă, iar accentul va cădea în special pe situaţia actuală şi pe posibile scenarii de viitor. Prezentarea trecutului istoric este absolut necesară pentru a înţelege situaţia actuală a creştinismului din Orientul Mijlociu precum şi a celorlalţi actori principali care influenţează situaţia din regiune. Înţeleg prin „situaţia actuală" descrierea detaliată a stării creştinilor din Orientul Mijlociu începând cu perioada de după cel de-al doilea război mondial. Există mai multe motive pentru a descrie în acest mod «situaţia actuală»căci sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial a adus numeroase schimbări în regiune: începutul sfârşitului dominaţiei coloniale, descoperirea de mari zăcăminte de petrol şi, nu în ultimul rând, întemeierea, în 1948, a statului Israel.

Prin „Orientul Mijlociu" sau „Orientul Apropiat" înţeleg definirea clasică folosită de Naţiunile Unite, fără regiunea Caucazului şi fără Nordul Ciprului, dar incluzând partea asiatică a Turciei de azi. Cu alte cuvinte, Orientul Mijlociu, în această prezentare, se va referi la teritoriul cuprins la ora actuală de următoarele state: Turcia asiatică (deja amintită), Egipt, Iran, Irak, Israel, Iordania, Kuwait, Liban, Oman, Palestina, Qatar, Arabia Saudită, Siria, Emiratele Arabe Unite, Bahrain şi Yemen. Sunt pe deplin conştient că „Orientul Mijlociu" ca noţiune ce desemnează o regiune este, prin origine şi mod de abordare, profund europocentric şi, în consecinţă, contestat de mulţi care trăiesc în această regiune, totuşi voi opera cu el din două motive: (1) această prezentare se adresează unor cititori români, deci europeni, obişnuiţi cu utilizarea lui; (2) globalizarea a adus cu sine mondializarea acestei noţiuni încât chiar dacă nu are, din punct de vedere strict literal, niciun sens pentru, de exemplu, un utilizator din Japonia, ea este folosită ca atare în virtutea faptului că desemnează o regiune destul de bine definită, chiar dacă destul de diversă.

Cititorul ceva mai avizat al acestor rânduri s-ar putea întreba de ce anume ţin să mă refer şi la aşa-numitele ţări din regiunea Golfului (mai ales Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Qatar, Bahrain şi Oman), unde creştinismul aproape că a dispărut odată cu apariţia islamului. Există trei motive principale pentru care ţin să mă refer şi la situaţia creştinilor din aceste ţări: (1) existenţa acolo a unei prezenţe creştine incontestabile înainte de apariţia islamului; (2) intensificarea prezenţei creştinilor în aceste ţări în ultimele decenii datorită migraţiei, chiar dacă autorităţile islamice nu recunosc întotdeauna această dinamică; (3) existenţa, în ţările Golfului, a unei diaspore creştine de origine din celelalte ţări ale Orientului Mijlociu, mai ales din Siria, Liban, Iordania şi Irak, care influenţează direct dinamica actuală, dar şi pe cea de viitor, a creştinismului din regiune.

Prezentarea va avea ca obiect pe toţi creştinii din Orientul Mijlociu: ortodocşi răsăriteni, ortodocşi orientali (aşazişii „necalcedonieni"), caldeieni (aşa-zişii „nestorieni"), catolici (latini), uniaţi (de toate categoriile), anglicani, protestanţi şi evangelicali. De asemenea, va avea în vedere prezenţa altor religii (iudaismul, islamul de diferite tradiţii, religia druzilor şi chiar zoroastrismul) şi diversitatea etnică şi politică din regiune. Excluderea acestor aspecte ar duce inevitabil la o analiză care nu ar opera cu toate elementele care compun situaţia complexă a acestei regiuni.

Ţin să precizez, în finalul acestei introduceri, că această prezentare se bazează pe două tipuri de surse: de natură bibliografică, precum şi pe contactul direct pe care l-am avut cu creştini din Orientul Mijlociu, fie vizitând în mai multe rânduri această regiune, fie întâlnind, în diferite părţi ale lumii, creştini din această regiune. Acest al doilea tip de surse mi-a folosit mai ales la redactarea părţilor care se ocupă de situaţia prezentă şi de perspectivele de viitor ale creştinilor din Orientul Mijlociu. Am avut privilegiul de a locui vreme de trei luni în Israel în perioada cât am fost student la Teologie. În 2008 am efectuat o călătorie de studii cu Universitatea Humboldt din Berlin, Germania, în Siria şi Turcia. În calitate de Secretar Executiv pentru relaţiile bisericeşti şi ecumenice din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor am vizitat în mai multe rânduri Israelul, Siria şi Libanul şi cel puţin o dată Egiptul şi Qatarul, întâlnindu-mă cu lideri creştini de diferite confesiuni, cu lideri ai altor comunităţi religioase, cu profesori universitari, oameni politici, preoţi, monahi şi simpli creştini. Toate aceste contacte sper să-mi permită creionarea unei imagini holistice a situaţiei creştinilor din Orientul Mijlociu.

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

ECUMENICA

Două organizaţii ecumenice şi-au mutat sediul de la Geneva începând din acest an. Comuniunea Mondială a Bisericilor Reformate şi-a mutat sediul de la Geneva, Elveţia, la Hanovra, Germania începând cu luna ianuarie a acestui an. Decizia luată deja de forumurile conducătoare ale acestei organizaţii anul trecut i-a surprins pe mulţi, întrucât Geneva este considerată capitala spirituală a tradiţiei reformate. Întemeietorul acesteia, Jean Calvin, a trăit şi a activat vreme de mai mulţi ani în acest oraş. Motivele mutării de la Geneva a comunităţii reformate sunt, în primul rând, de ordin financiar, Geneva fiind cunoscută ca unul dintre cele mai scumpe oraşe din lume (locul al treilea în cele mai recente statistici, după Londra şi Oslo). O mare parte din membrii forumurilor conducătoare ale Comuniunii Mondiale a Bisericilor Reformate au cerut mutarea acestei organizaţii în emisfera sudică, unde trăiesc la ora actuală cei mai mulţi creştini reformaţi şi unde se aşteaptă ca pe viitor numărul acestora să crească. S-au discutat ca posibile variante Africa de Sud, Ghana şi Brazilia, totuşi până la urmă s-a decis mutarea în Germania, din raţiuni de natură financiară, Bisericile Germane Reformate promiţând un susţinut suport financiar organizaţiei aflate în criză. Comuniunea Mondială a Bisericilor Reformate este cea mai reprezentativă organizaţie a tradiţiei reformate (calvini, presbiterieni, congregaţionalişti, waldenzieni, biserici unite – calvino-luterane), având 229 de biserici membre din 108 ţări. Actualul secretar general al acestei organizaţii este Rev. Dr. Setri Nyomi, reformat din Ghana.

Tot din raţiuni financiare, Conferinţa Bisericilor Europene (CEC) a decis în Adunarea Generală ţinută la Budapesta, Ungaria, în iulie 2013, să-şi mute sediul de la Geneva la Bruxelles, Belgia. Un alt motiv pentru luarea acestei decizii a fost dorinţa de a fi mai aproape de instituţiile europene cu sediul în acest oraş. CEC este organizaţia ecumenică europeană fondată în 1959 şi are la ora actuală în jur de 125 de biserici europene membre. Actualul secretar general al CEC este Guy Liagre, Biserica Protestantă Unită din Belgia.

Bisericile din Portugalia au decis oficial recunoaşterea reciprocă a Botezului într-o ceremonie care a avut loc la sfârşitul lunii ianuarie în catedrala anglicană „Sfântul Paul" din Lisabona. Semnarea solemnă a documentului de recunoaştere a avut loc în cadrul săptămânii de rugăciune pentru unitatea creştinilor. Bisericile semnatare au fost: Biserica Romano-Catolică, Biserica Anglicană din Portugalia, Biserica Ortodoxă – jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice – Biserica Metodistă şi Biserica Presbiteriană din Portugalia. Portugalia este o ţară majoritar catolică (85% din populaţie), iar celelalte biserici ne-catolice formează 2-3% din populaţia ţării. Acordul cu privire la recunoaşterea reciprocă a Botezului a fost rezultatul eforturilor Consiliului Portughez al Bisericilor Creştine, principala organizaţie ecumenică portugheză, fondată în 1971.

Guvernul socialist francez nu va opera nicio schimbare în legislaţia familiei până la sfârşitul acestui an, a anunţat biroul prim-ministrului francez Jean-Marc Ayrault. Decizia vine după ce peste 100.000 de protestatari s-au adunat la Lyon şi Paris să-şi exprime dezacordul cu privire la intenţia guvernului francez de a legaliza procrearea asistată în cazul cuplurilor de lesbiene şi mamele-surogat pentru cuplurile de homosexuali. La proteste au participat mai ales creştini catolici, dar şi musulmani. Decizia este interpretată de către analişti ca fiind o strategie politică a preşedintelui francez Francois Hollande, a cărui popularitate a scăzut vertiginos. Întrucât luna viitoare au loc alegeri municipale în Franţa, luarea deciziei mai sus amintite ar putea fi o încercare de evitare a unui dezastru electoral pentru Partidul Socialist Francez aflat la guvernare, care l-a susţinut pe preşedintele Hollande în alegerea sa ca preşedinte în mai 2012. Anul trecut, Franţa a legalizat căsătoria între persoanele de acelaşi sex, precum şi dreptul acestora de a adopta copii. De asemenea, în limbajul public şi juridic, noţiunile de „mamă" şi „tată" au fost înlocuite cu noţiunea de „partener 1" şi „partener 2". Aceste decizii au creat enorme proteste din partea creştinilor, mai ales catolici, din Franţa, precum şi a unor organizaţii musulmane şi au contribuit în mod sigur la erodarea popularităţii preşedintelui François Hollande.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel Buda, Sibiu/Geneva

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. habil.
ȘTEFAN L. TOMA

O întâlnire relevantă pentru dialogul global al Bisericii Ortodoxe cu Biserica Anglicană: Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, a primit vizita Arhiepiscopului de Canterbury, Eminența Sa Justin Welby

Pe 13-14 ianuarie a.c., actualul Arhiepiscop de Canterbury, Eminența Sa Justin Welby, a efectuat o vizită oficială la Patriarhia Ecumenică, răspunzând astfel unei calde invitații primite din partea Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I.

Actuala vizită a Primatului Bisericii Anglicane pe malurile Bosforului este prima vizită de acest fel, de la întronizarea sa ca Arhiepiscop de Canterbury.

În cuvântul de bun venit, Patriarhul Ecumenic a evocat relațiile de prietenie care au existat, generații de-a rândul, între Bisericile care formează Comuniunea Anglicană și Biserica Ortodoxă, în ansamblul ei, exprimându-și aprecierea pentru progresul realizat prin lucrările Comisiei Internaționale de Dialog Teologic dintre cele două Biserici.

În timpul prezenței sale la Istanbul, Arhiepiscopul de Canterbury a avut discuții private cu Patriarhul Ecumenic, întâlnindu-se și cu membrii Comisiei Sinodale pentru Relații Intercreștine. Arhiepiscopul Justin Welby a vizitat „Sfânta Sofia" și a participat la o recepție oferită de către Consulatul General al Marii Britanii la Istanbul, cu ocazia prezenței sale în zonă; reușind să viziteze și Institutul Teologic din Halki.

Cu ocazia acestei vizite s-a semnat și o *Declarație comună*, semnată atât de către Patriarhul Bartolomeu I, cât și de către Arhiepiscopul Justin Welby, prin care s-a exprimat preocuparea profundă în ceea ce privește actuala criză din Orientul Mijlociu, relevanța preocupărilor de protecție a mediului înconjurător, ca și speranța redeschiderii, în viitorul apropiat, a Institutului Teologic din Halki.

În discursul rostit de către Patriarhul Ecumenic, în Sala Tronului din reședința patriarhală, relevând istoria legăturilor dintre cele două Biserici, Sanctitatea Sa a făcut referire la Patriarhul Chiril Lukaris, fost Patriarh de Alexandria, apoi de Constantinopol (sec. XVII), care a dezvoltat multe contacte cu Biserica și Statul englez. Ca și exemplu, s-a făcut referire la trimiterea de către el a unui „Codex Alexandrinus" regelui James I (unul dintre cele mai vechi manuscrise ale Bibliei în limba greacă), care este astăzi una dintre piesele de valoare expuse la *British Library* din Londra. Contactele s-au aprofundat prin Asociația Bisericii Răsăritene, înființată îm 1864 (cunoscută astăzi și ca *Anglican and Eastern Churches Association*), ca și prin Fundația „Sfinții Alban și Sergius", înființată în 1928. „Aceste două societăți au dus la crearee a multor prietenii ecumenice; și fără astfel de prietenii ecumenice, la nivel direct și personal, nu putem spera la a construi o fundație puternică unității creștine", afirma Sanctitatea Sa.

După cum se știe, din anul 1973 există un dialog teologic oficial între Biserica Ortodoxă și Biserica Anglicană. „Comisia Internațională pentru dialogul teologic anglicano-ortodox" a emis deja trei documente importante: „The Moscow Agreed Statement" (1976), „The Dublin Agreed Statement" (1984) și, cel mai recent, „The Cyprus Agreed Statement" (2006), intitulat: „Biserica Dumnezeului Treimic". În prezent, Comisia Internațională în cauză pregătește un alt document relevant, dedicat înțelegerii creștine a persoanei umane, rolului căsătoriei și poziționării omului față de mediul înconjurător.

Exprimându-și convingerea că, sub păstorirea sa ca Arhiepiscop de Canterbury, dialogul teologic dintre cele două Biserici va continua să înflorească și să înregistreze progrese semnificative, Patriarhul Bartolomeu I a subliniat necesitatea ca acest dialog, intitulat „teologic", să fie și unul al unei „teologii vii". „Discuțiile doctrinare nu trebuie să fie niciodată separate de aspecte de interes practic, în spectrul filantropic și social. În acest moment, ca anglicani și ortodocși, ne exprimăm în mod concret preocuparea pentru situația creștinilor din Orientul Mijlociu, care sunt confruntați cu probleme din ce în ce mai complexe, în multe zone fiind supuși unei adevărate persecuții".

În ceea ce privește relația dintre Patriarhia de Constantinopol și Biserica Anglicană, Patriarhul Ecumenic a mai arătat că, în permanență, Institutul Teologic din Halki a oferit (de-a lungul vremii) burse teologilor anglicani, care nu doar că au avut posibilitatea să cunoască mai bine spiritualitatea ortodoxă, dar, odată reîntorși în spațiul anglican, au și promovat-o, prin prietenii ecumenice întreținute constant. În acest sens, Patriarhul Bartolomeu I l-a asigurat pe Arhiepiscopul de Canterbury că, în perspectiva viitoarei redeschideri a Institututului Teologic din Halki, această tradiție va fi dusă mai departe.

Într-un alt discurs oficial adresat Arhiepiscopului de Canterbury, Patriarhul Ecumenic a afirmat: „În lumea de astăzi, adesea atât de dominată de reportofoane și email-uri, constituie o importanță vitală ca creștinii să se înâlnească unul cu altul și în mod direct, față către față, persoană către persoană. Un mare lider al Bisericii Catolice a sec. al XX-lea, Cardinalul Suenens, obișnuia să spună: «Dacă vrem să ne unim, atunci, în primul rând, trebuie să ne iubim unul pe celălalt; și dacă ne iubim unul pe celălalt, trebuie să

ne și cunoaștem unul pe celălalt». Cu adevărat, așa este! În misiunea noastră de reconciliere creștină, să nu subestimăm niciodată nevoia esențială de dialog teologic profund; în același timp însă, există și o nevoie similară, la nivel personal, de prietenii ecumenice. Din acest motiv, Eminența Voastră, prezenta vizită are o astfel de mare importanță".

Mulțumindu-i Patriarhului Ecumenic pentru călduroasa primire, în cuvântul său de răspuns, la discursul de bun venit al Sanctității Sale, Arhiepiscopul Justin Welby a afirmat că o astfel de vizită, în primul său an de slujire ca Arhiepiscop de Canterbury, spune mult despre relevanța unei astfel de deplasări: „Sanctitatea Voastră, ați menționat, la un moment dat că, într-o lume devenită din ce în ce mai mică în termeni de distanță fizică, nevoia comunicării personale a devenit un imperativ. Văd scurta mea vizită în această lumină. A fi cu Sanctitatea Voastră, în acest loc sfânt și istoric, este cu adevărat un privilegiu. Căldura primirii a adăugat și mai multă profunzime privilegiului de a vă întâlni".

Referindu-se la poziția pe care Constantinopolul o ocupă în istoria creștină a lumii, Arhiepiscopul de Canterbury a evocat diferite aspecte importante, petrecute de-a lungul timpului, ajungând până în vremurile noastre: „Sanctitatea Voastră, distinșii mei predecesori, Arhiepiscopul Robert Runcie în 1982, Arhiepiscopul George Carey în 1992 și Arhiepiscopul Rowan Williams în 2003, cu toții au vizitat acest loc sfânt și au fost binecuvântați de întâlnirile avute și de cele discutate. După cum Arhiepiscopul Rowan evidenția în timpul vizitei sale, rădăcinile noastre merg în urmă, până la misiunile creștine inițiate în timpul împăratului Constantin cel Mare. Prin activitatea sa, el a exprimat, în mod deosebit, această reconciliere a tradițiilor apusene și răsăritene ale Bisericii. O astfel de reconciliere este foarte dragă inimii mele, constituind o prioritate a slujirii mele. Voi lua împreună cu mine înapoi căldura și ospitalitatea Sanctității Voastre, precum și o preocupare reînnoită și reînsuflețită pentru o unitate și mai mare, pentru o prietenie și mai apropiată. Suntem în situația de a purta *crucile* diviziunilor dintre noi, însă să le umplem cu speranța și bucuria care vin din harul și iubirea lui Hristos. Aceste aspecte vor putea fi dezvoltate, pe mai departe, în cadrul întrunirilor Comisiei Internaționale de dialog teologic anglicano-ortodox, ca și prin și mai multe discuții informale reciproce. Vă pot asigura că voi oferi încurajarea necesară pentru călătoria noastră ecumenică comună. Sanctitatea Voastră, cunosc faptul că sunteți cunoscut ca și „Patriarhul verde". Vă suntem recunoscători pentru energia și eforturile depuse, în privința sensibilizării necesității protecției mediului înconjurător. Ați fost vocea inițiatoare a exprimării preocupărilor și a inițierii unui mare număr de seminarii și dialoguri, de asemenea, și cu sprijinul Alteței Sale Regale, Prințul Philip, în a mobiliza spiritual și moral în direcția asumării unei armonii între umanitate și natură".

Considerându-l pe Patriarhul Bartolomeu I un exemplu la nivel global, de inițiator al păcii și reconcilierii, al modului de raportare față de liderii politici ai lumii, față de mediul înconjurător, dar și în exercitarea actului de diplomație bisericească (prin prezența personală la întronizarea Papei Francisc I), Arhiepiscopul Justin Welby a declarat că așteaptă cu bucurie privilegiul de a-l primi pe Patriarhul de Constantinopol la Palatul Lambeth, la Londra, în anul 2015.

După cum este cunoscut, Biserica Anglicană a apărut pe parcursul sec. al XVI-lea, când, în timpul domniei regelui Henric al VIII-lea (1509-1547), Biserica din Regatul Britanic s-a separat de Biserica Romei. Odată cu expansiunea Imperiului Britanic, Biserica Anglicană s-a răspândit în întreaga lume, numărând astăzi 54 de Biserici, grupate în 34 de provincii. Din anul 1867, Conferințele de la Palatul Lambeth, la care participă toți episcopii anglicani și care au loc la 10 ani distanță una de cealaltă, reprezintă forul de manifestare al Comuniunii Anglicane.

Arhiepiscopul Justin Welby s-a născut în anul 1956, la Londra, studiind ulterior la Eton College și Trinity College din Cambridge (Istorie și Drept). Pentru o perioadă de 11 ani și-a desfășurat activitatea în domeniul *business industrial*, dedicându-se unor proiecte din Africa de Vest și Marea Nordului. În acest timp, a devenit lider al laicatului parohiei „Sfânta Treime" din Brompton (Londra), dar și membru în Consiliul parohial al comunității „Sfântul Mihail" din Paris (unde a lucrat 5 ani). În anul 1992 a absolvit studiile de Teologie, la St. John's College din Durham, axându-se pe analiza unor aspecte de etică în business. În anul 1992 a fost hirotonit diacon, slujind pentru 15 ani Dioceza de Coventry. În anul 2002 a devenit *Canon* al Catedralei din Coventry, dedicându-se unor proiecte misionare în Africa și Orientul Mijlociu. La data de 8 decembrie 2007 a fost instalat ca *Dean* de Liverpool (unde se află cea mai mare catedrală din Anglia). Pe data de 2 iunie 2011 a fost ales episcop de Durham, fiind nominalizat pe 9 noiembrie 2012 ca cel de al 105-lea Arhiepiscop de Canterbury, fiind întronizat la 21 martie 2013, succedându-l astfel pe dr. Rowan Williams.

Pentru oricine s-a dedicat analizei dialogului dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Anglicană, pentru cei însuflețiți (și de facto) de idealul unității creștine, pentru oricine a trecut și dincolo de porțile Palatului Lambeth din Londra sau pentru cei care o vor face de acum încolo, evenimentul prezentat în actuala rubrică de actualitate bisericească panortodoxă trebuie să aibe o relevanță aparte!

Surse: www.patriarchate.org; www.amen.gr; www.archbishopofcanterbury.org.

Împărtășire deasă? Spovedanie deasă! (I)

Mitropolitul Kallistos Ware considera că în secolul al XX-lea tema teologică dominantă a fost cea eclesiologică [Mitropolitul Kallistos Ware, *Orthodox Theology in the Twenty-First Century*, Foreword by Pantelis Kalaitzidis, WCC Publications, Geneva, 2012, în special p. 28 ş.u.]. La rândul său, teologul Karl Christian Felmy scria că, pe de o parte, o accentuare mai puternică a Bisericii şi a ecleziologiei se regăseşte nu doar în spaţiul ortodox, ci şi în cel general ecumenic (vezi, de exemplu, teologia romano-catolică de după Conciliul II Vatican). Pe de altă parte însă, „dezvoltarea ecleziologiei ortodoxe e însă deosebit de remarcabilă, dat fiind că în nici o altă problemă teologia ortodoxă nu a fructificat atât de puternic teologia altor confesiuni ca în ecleziologie, şi în nici o altă problemă teologia ortodoxă însăşi n-a pus accente atât de diferite, ba chiar opuse uneori, ca în ecleziologie" [Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienţei eclaziale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, introd. şi trad. Ioan Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 208].

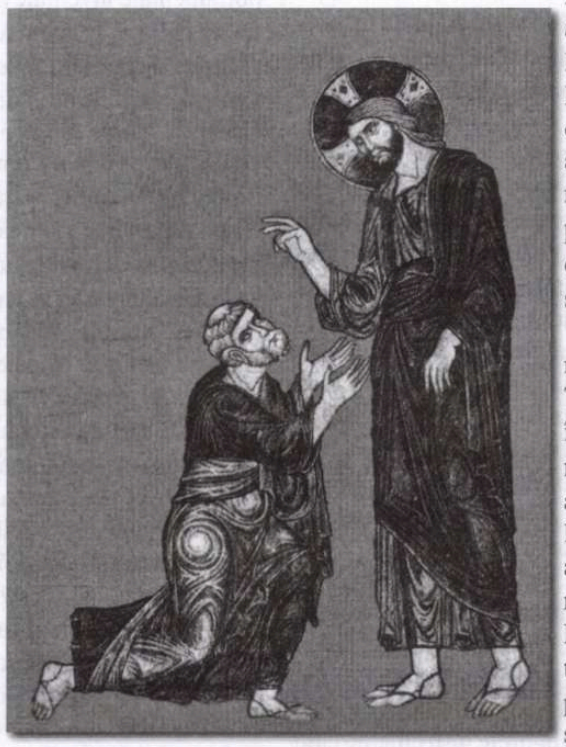

Una dintre cele mai originale şi provocante direcţii din teologia ortodoxă din secolul al XX-lea a fost reprezentată de aşanumita „eclesiologie euharistică". Aceasta are ca punct de plecare opinia că diversele mutaţii istorice suferite de Biserică de-a lungul istoriei ar fi îndepărtat-o pe aceasta de conştiinţa eclesială şi practica liturgică a primelor secole. Primul reprezentant al direcţiei amintite, teologul şi liturgistul rus al emigraţiei pariziene Nikolai Afanasiev, enumera câteva din simptomele acestei crize liturgice: separarea Euharistiei de adunarea liturgică, Împărtăşirea apărând ca un act izolat de comunitate (cei ce nu se împărtăşesc primesc ca un substitut anafura, o practică nouă, „inventată", prin care se dorea să se determine un scop pentru cei care nu se împărtăşeau, dar asistau la Liturghie până la sfârşit [Nikolai Afanasiev, *L'Eglise du Saint-Esprit*, Les Editions du Cerf, Paris, 1975, p. 89-90]), şi „trădarea" funcţiei Liturghiei prin neparticiparea tuturor credincioşilor în fiecare duminică la comuniunea euharistică [Idem, *The Lord's Supper*, traducere Michael J. Lewis, SVSP. Crestwood, New York, 1988, p. 93: „În practica liturgică contemporană primirea comuniunii s-a transformat într-un *act separat* (s.n.). Desigur, în marea majoritate a cazurilor Euharistia este săvârşită ca adunare euharistică. Dar săvârşirea ei nu mai este în mod necesar legată de comuniunea credincioşilor. Euharistia poate şi chiar este săvârşită exceptând comuniunea sau împărtăşirea credincioşilor". Nu aceasta a fost practica în Biserica veche. Atunci momentul culminant al întregii adunări euharistice a fost participarea la comuniunea euharistică. Aceasta nu poate fi izolată sau separată într-un mod izolat. De la început credincioşii au primit comuniunea şi doar aceia ce s-au împărtăşit au luat parte la adunarea euharistică.]. Fapt şi mai important, privită doar ca una din cele şapte Taine ale Bisericii, Euharistia a încetat să mai fie înţeleasă ca Taina Bisericii şi astfel s-a distrus, prin individualism, principiul eclezial al Bisericii vechi: „Întotdeauna fiecare şi întotdeauna împreună a devenit opus; nu toţi şi nu împreună, fiecare pentru el însuşi şi fiecare separat" [*Ibidem*, p. 95].

Pentru depăşirea acestei crize şi a efectelor sale negative, N. Afanasiev va încerca să regăsească etosul specific Bisericii primare – caracterizat prin sintagma „unde este adunarea euharistică este Biserica şi unde este Biserica este adunarea euharistică" [Idem, *L'Eglise du Saint-Esprit*, p. 6]. În acest demers el va fi urmat de mai tânărul său coleg din diaspora, Alexander Schmemann, care va dezvolta anumite trăsături specifice „ecleziologiei euharistice".

Aspiraţiile teologiei liturgice ale Părintelui Schmemann vizează, la rândul lor, depăşirea unei „crize" în care se găseşte lumea actuală, dominată de revolta împotriva lui Dumnezeu şi a Împărăţiei Sale (consecinţă a faptului că „omul a devenit măsura tuturor lucrurilor") [Alexander Schmemann, *Euharistia – Taina Împărăţiei*, trad. Boris Răduleanu, Ed. Bonifaciu, Bucureşti, 2003, p. 15]. Pe urmele trasate de Părintele Georges Florovsky [vezi studiul nostru „Părintele Georges Florovsky, precursor al «eclesiologiei euharistice»", în volumul *Omagiu Părintelui Prof. Univ. Dr. h.c. Ioan Ică*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2007, p. 243-261], Alexander Schmemann vede ca o cauză a acestei crize liturgice, ce se manifestă şi în Biserica Răsăriteană, „captivitatea apuseană a teologiei ortodoxe". Cu alte cuvinte, sub influenţa teologiei scolastice cultul a fost redus la un ansamblu de rituri cu o funcţie dublă – obiect de adoraţie în sine însuşi şi pentru satisfacerea necesităţilor practice ale credincioşilor –, şi aceasta în pofida faptului că „în timpul nostru viaţa Bisericii a devenit aproape exclusiv liturgică" [Alexander Schmemann, *Introducere în teologia liturgică*, trad. Vasile Bârzu, Ed. Sophia, Bucureşti, 2002, p. 70]. Dar însuşi „liturgismul" excesiv care predomină în Ortodoxia de astăzi nu face altceva decât să reflecte, în esenţă, o criză liturgică profundă, caracterizată de o pseudo-evlavie faţă de ceremoniile şi slujbele Bisericii.

Principala deviaţie ce a survenit are ca subiect percepţia rolului Tainelor, şi mai ales a Euharistiei, în viaţa Bisericii. Tainele Bisericii nu sunt simple imagini mistice ale unor realităţi supranaturale, iar cultul nu înseamnă doar actualizarea sau descrierea evenimentelor importante din viaţa Mântuitorului. Aspectul anamnetic şi aspectul eshatologic se împletesc în Biserică şi simbolurile sale sunt „porţi" prin care viaţa Împărăţiei viitoare intră încă de aici şi de acum în Biserică. Prin urmare, Liturghia nu este o „comemorare" simbolică, o „preînchipuire", un „teatru sacru" sau un „spectacol", „film" al lui Iisus Hristos, ci chiar modul prin care Persoana şi lucrarea mântuitoare a Acestuia se fac accesibile tuturor membrilor Trupului Său tainic în Sfânta Euharistie.

Revenind, criza liturgică a Bisericii Ortodoxe de astăzi constă în „lipsa de concordanţă dintre ceea ce se săvârşeşte şi înţelegerea Tainei care se săvârşeşte, respectiv trăirea ei". Pentru depăşirea ei, Părintele Schmemann recurge la o „renaştere euharistică a Bisericii", care nu coincide cu unele „reforme", „acomodări" sau „modernizări"; dimpotrivă, este vorba de o regăsire a esenţei şi rolului cultului din Biserica primară, „o întoarcere la acea vedere, la acea trăire cu care a trăit dintru început Biserica" [Idem, *Euharistia – Taina Împărăţiei*, p. 14-16.]. Într-o asemenea perspectivă între Hristos, Biserică şi Euharistie există o legătură indisolubilă. În Biserica veche, este de opinie liturgistul rus, toate Sfintele Taine erau centrate în jurul Euharistiei, „Taina Tainelor", pentru că aici are loc prezenţa deplină a lui Hristos în Biserică. Din acest motiv ea nu mai trebuie văzută doar ca una dintre cele şapte Taine (de regulă a treia), ca în manualele „de şcoală", ci ca „Taina Bisericii" prin excelenţă. Bogăţia sa nu poate fi deci epuizată trimiţând la un singur aspect al ei, A. Schmemann tratând-o ca un şir de Taine succesive: Taina adunării, a Împărăţiei, a iubirii, a cuvântului, a celor credincioşi, a aducerii, a unităţii, a jertfei, a mulţumirii, a aducerii-aminte, a Duhului Sfânt, a împărtăşirii [conform titlurilor capitolelor din cartea sa *Euharistia – Taina Împărăţiei*]. Mai mult chiar, Euharistia constituie atât începutul, cât şi sfârşitul vieţii ecleziale, semnul care marchează neîncetat şi neîntrerupt existenţa credinciosului, întrucât „dacă natura şi esenţa ultimă a Bisericii se revelează în şi prin Euharistie, dacă Euharistia este realmente taina Bisericii, şi nu numai o taină a Bisericii, atunci, în mod necesar, a intra în Biserică înseamnă a intra în Euharistie şi Euharistia este realmente împlinirea Botezului" [Idem, *Din apă şi din Duh*, trad. Ioan Buga, Ed. Symbol, Bucureşti, 1992, p. 107].

Ciprian Iulian TOROCZKAI

Duhovnicul, între măreţie şi răspunderi

(urmare din p. 5)

mântuieşti" (Sf. Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice şi etice,* Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 450).

Duhovnicul caută mereu atuuri reprezentative pentru sine şi totodată pentru instituţia pe care o reprezintă prin „neastâmpărul" pe care-l manifestă, de a fi într-o continuă regăsire şi fructificare a sensurilor vocaţiei sale. Această nobilă acţiune ce se înscrie în perimetrul unei şi mai nobile misiuni, îl determină pe părintele duhovnicesc să cunoască şi să urmeze etapele unui itinerariu spiritual care conduce la Hristos. Fidel unui crez limpede, luptător, prin excelenţă, şi pacificator, prin performanţă, el nu-şi neglijează dedicarea şi dedicaţia pentru fiecare fiu încredinţat. Mereu în actualitate, susţinând acea contemporaneizare, ce-i sporeşte, nu faima, ci rostul, simte şi trăieşte prezentul în care se impune cu tărie ca el, nu doar ca persoană, ci ca cel ce ilustrează instituţia duhovniciei, „să-şi dovedească şi să pună în aplicare toată arta, iscusinţa şi experienţa lui de învăţător al virtuţii, de îndrumător spiritul al sufletelor, de pedagog creştin şi părinte duhovnicesc, conştient de menirea şi de răspunderea lui şi totodată cu durere de inimă pentru pagubele pricinuite de păcat fiilor săi" (Pr. Prof. Ene Branişte, „Din experienţa duhovnicilor de odinioară", B.O.R., 1-2 /1960, p. 148).

Asumarea conştientă a acestei slujiri, disponibilitatea de a se ruga, precum şi capacitatea de a face aceasta cât mai profund şi cu utilitate maximă, înălţarea şi înălţimea date de bucuria de a-i iubi pe fiii săi duhovniceşti şi nu în ultimul rând, ilustrarea acelui duh al comuniunii, un umăr pus la ajutorarea semenului, îl determină pe cel ce dă nume acestei instituţii, să demonstreze, că în misiunea sa poate să îngemăneze sublimul lucrării preoţeşti cu responsabilitatea activităţii duhovniceşti.

Sub aureola sublimităţii, purtând mantia responsabilităţii, om al Bisericii şi al comunităţii, cel ce „leagă şi dezleagă" se defineşte a fi, în toate timpurile, omul vremii, chemat să *răscumpere vremea* (Ef. 5,16), să-l împace pe credincios cu sine, cu semenii, cu Dumnezeu. Din scaunul de spovedanie, un fel de „scaun de sus" al implicării în statornicirea unui climat de mai bine sau, mai concret, mai util, benefic, cel învrednicit să spună: *Iată, Hristos stă nevăzut…* se simte atât martor, cât şi mijlocitor în procesul de alinare şi împăcare. Simţind că pe umerii săi apasă răspunderea pentru viaţă şi vieţi, se vede conectat la acea realitate care avertizează, conştientizând: „Ia seama, de vreme ce ai venit la doctor să nu te întorci nevindecat".

Având căldura, spiritul de jertfă şi anvergura optimistă a învăţătorului, priceperea şi ambiţia de a fi şi de a da leac şi salvare, asemenea doctorului, precum şi „asprimea blândă", vindecătoare, şi nu vindicativă a judecătorului, duhovnicul îşi descoperă cu claritate locul şi rolul în angrenajul atât de complex al comunităţii, indiferent de vreme şi vremi. Între măreţie şi răspunderi, va milita pentru bine, adevăr şi frumos. Va iubi blândeţea şi curajul. Se va folosi de valorile discernământului. Îşi va asuma consecvenţa şi jertfa. Va fi şi va rămâne constant în a sluji lui Dumnezeu şi semenilor. Indiferent de încercări! De pe piscul cel înalt al slujirii preoţeşti, *aşa să lumineze lumina lui...* (Mt. 5,16).

Arhitectonica inteligibilă a lumii la Franz Kafka

Autorul cărţii lui Iov lasă să se întrezărească un sistem de pârghii cosmice, un background metafizic care a scăpat sistematic nu numai filosofilor catafatici, idealişti (Platon, Descartes, Spinoza, Leibniz etc.), dar chiar şi apofaticilor, nihiliştilor, subteranilor. Există probabil o arie a spiritului unde nu avem acces la răspunsuri decât printr-un cod lingvistic complicat, printr-o „chineză" a Absolutului. Nagarjuna, scepticii greci, Pirhon, Schopenhauer, Nietzsche sau Cioran au refuzat să înveţe această limbă, s-au împotmolit în fonetica ei.

Franz Kafka este probabil singurul om de spirit care stăpâneşte această limbă, încăpăţânându-se să sondeze abisurile maşinăriei cosmice, să descifreze torsiunea, feţele şi contrafeţele infinitului, să schiţeze geografia inteligibilă a lumii.

Autorul *Procesului* se naşte la 3 iulie 1883 [În acelaşi an se nasc Jaspers, Ortega y Gasset, Kazantzakis şi Urmuz] într-o familie de evrei din Praga. Dacă pe linie paternă avea descendenţi pragmatici, robuşti fizic şi psihic (bunicul măcelar, iar tatăl comerciant prosper), ascendenţa maternă e dominată de figuri excentrice, de savanţi iudaişti, de firi romantice şi bizare.

După absolvirea liceului german din palatul Kinsky, unde devenise membru al unei asociaţii cu tendinţe anticlericale, în 1901 se înscrie la Universitate, finalizându-şi studiile în 1906 cu un doctorat în ştiinţe juridice. În timpul studenţiei este interesat de dialogurile lui Platon şi de filosofia lui Franz Brentano. Începând cu anul 1908 se angajează ca jurist la o agenţie de asigurări. Citeşte Kierkegaard, Heinrich von Kleist, Martin Buber şi Maimonides. Printre lecturile sale mai figurau: Pascal, Thomas Mann, Hesse, Flaubert, Strindberg, Dostoievski, Cehov şi Goethe.

Călătoreşte în Italia, Elveţia, Germania, Franţa şi România [în 1917, Kafka vine împreună cu logodnica sa, Felice Brauer, la Arad, în vizită la sora acesteia]. Se logodeşte de două ori, cu Felice Brauer şi cu Dora Dymant, însă fără să finalizeze aceste relaţii printr-o căsătorie. În august 1917 îi apar primele simptome de tuberculoză. Se stinge din viaţă la 3 iunie 1924, fiind înmormântat în cimitirul nou din Praga.

Franz Kafka era o fire tragică, sceptică, taciturnă, chinuită de gândul morţii, de întrebări, incertitudini, angoase şi fobii, o fire hipersensibilă, introvertită, sinceră, scrupuloasă, nocturnă, insomniacă, timidă, sfioasă, solitară şi reflexivă, trăsături pe care le regăsim în alchimia sufletească a oricărui scriitor de geniu.

Principala perioadă de creaţie începe în 1912 cu *Sentinţa* (*Das Urteil*) şi cu *Metamorfoza* (*Die Verwandlung*). Doi ani mai târziu scrie *Colonia penitenciară* (*In der Strafkolonie*), publicată în 1919, şi romanul *Procesul* (*Der Proces*), care se va publica postum în 1925.

Între anii 1916 şi 1917 scrie volumul de povestiri *Un medic de ţară*. După debutul bolii redactează *Scrisoare către tata* (1919) şi *Scrisori către Milena* (1920-1922). Anii 1921 şi 1922 sunt dedicaţi enigmaticului roman *Castelul* (*Das Schlos*), publicat în 1926. Începând cu anul 1910 scriitorul conduce un jurnal care va fi publicat abia în 1951. Moartea îl surprinde corectând volumul *Un artist al foamei* (*Ein Hungerkünstler*).

Opera kafkiană este receptată la adevărata ei valoare abia postum. Prietenul scriitorului, Max Brod îi ignoră dorinţa testamentară de ardere a manuscriselor, punându-le la dispoziţia editorilor.

Disoluţia Imperiului Habsburgic, condiţia mizeră a muncitorului oprimat de o burghezie bolnavă, agitaţiile politice, condiţia de minoritar evreu, ororile primului război mondial, atmosfera dezolantă a capitalei cehe, relaţiile alterate cu tatăl, iubirile ratate, suferinţa provocată de infecţia cu bacilul koch etc. sunt, evident, importante pentru decriptarea operei kafkiene, însă nu determinante.

Marile opere ale lui Franz Kafka: *Procesul, Castelul* sau *Colonia penitenciară* pot fi interpretate şi din perspectiva ierarhiei juridice, sociale, administrative şi politice a mecanismelor birocratice care alienează şi strivesc identitatea fiinţei umane (*cătuşele omenirii chinuite sunt confecţionate din coli ministeriale*), ceea ce şi face, de altfel critica literară facilă, însă adevăratele pariuri ale parabolelor kafkiene transcend aceste comentarii epidermice. Sensul operelor lui Kafka, Dostoievski, Thomas Mann, Hesse, Borges sau Cioran depăşeşte literatura, nu poate fi decelat prin analize filologico-critico-esteticoide. Filosofia, ontologia, metafizica şi teologia sunt singurele instrumente care ne pot salva de la ratarea mesajului kafkian.

Autorul *Procesului* vizează, în primul rând, arhitectura inteligibilă a lumii, principiul de posibilitate a legii, transcendenţa ei, ontologia, fenomenologia şi psihologia structurilor juridice (laice şi religioase), metafizica vinii, stranietatea, neverosimilitatea, culpabilitatea şi eşecul fiinţei umane. Kafka ar fi scris *Procesul, Castelul* şi *Colonia penitenciară* sau, în orice caz, o operă cu un fond ideatic similar chiar dacă s-ar fi născut la Londra, Paris, Bucureşti sau Ocna-Şugatag, indiferent de timpul sublunar care i-ar fi măsurat trecerea, pentru că humorile, natura prometeică, intuiţiile abisale, metabolismul său spiritual l-ar fi condamnat la un astfel de demers creator.

Literatura lui Kafka are un înţeles secund care se originează în metafizica iudaică, în *Tora*, în *Talmud*, în *Cabala* sau în *Epistola lui Pavel către Romani*.

Exegeza operei kafkiene prin prisma unor tare psihocomportamentale inventate (halucinaţii, delir de persecuţie) e la fel de puerilă. Evident, depresiile şi tuberculoza au activat anumite disponibilităţi creatoare ale scriitorului, însă n-au fost responsabile de geneza lor. Dacă Franz Kafka a fost sau nu un *caz clinic* e mai puţin important. Cert este că marea artă s-a făcut în proximitatea clinicii, a sifilisului, a palorii, a ştreangului, a mocirlei, a vertijului şi a excesului. Sănătatea, robusteţea psihică de bucătar, de primar comunal, e întotdeauna perdantă, neproductivă în plan creator.

Pe de altă parte, suferinţa, sfâşierea existenţială a artistului, scriitorului, filosofului etc. ar putea fi tributul plătit Inexprimabilului, Nicăieripestetotului divin pentru forţarea graniţelor ontologice. Dacă viaţa este făcută să fie trăită (cu veselia şi ignoranţa păstrăvului de munte căruia nu-i pasă cine i-a ascuţit coada şi i-a pictat şalele) sau e făcută să fie interogată, rămâne deocamdată o dilemă.

Dacă Augustin şi Leibniz încearcă să justifice dreptatea lui Dumnezeu, primul întemeind ponirologia, iar cel din urmă consolidând acest eşafodaj argumentativ prin *Eseurile de teodicee*, discursul kafkian ţinteşte într-o direcţie opusă, şi anume în aceea a justificării existenţei omului, dar nu a unei existenţe senine, auguste, neproblematice, ci a unei existenţe precare, absurde, atinse iremediabil de cangrena culpei şi, în definitiv, a morţii. Aşa că nu avem de-a face cu o antropodicee, ci mai degrabă cu o antiantropodicee.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

Viaţa unui rege – din prisma unui pion

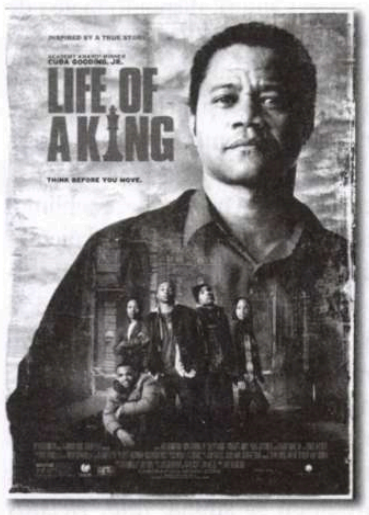

Dacă prima parte a anului cinematografic 2013 a fost dominată de tema supereroului şi a conflictului universal de care atârnă însăşi existenţa omenirii, ultimele luni au adus pe marile ecrane câteva producţii inspirate de întâmplări reale sau verosimile, bazate pe o serie de biografii de excepţie, şi merită amintite scurt titlurile câtorva pelicule mai sensibile, care se numără deja între favoritele la premiile Oscar: *All is Lost*, *12 Years a Slave*, *Captain Phillips*, *Dallas Buyers Club*, *Gravity*, *The Secret Life of Walter Mitty*. Toate aceste filme se focalizează pe drama personală şi găsirea resortului care îl împiedică pe protagonist să se predea definitiv în faţa ostilităţilor de tot felul.

Cumva atipică, în sensul absenţei scenelor de nuditate, a consumului de droguri, a violenţei extreme sau a limbajului trivial, este ecranizarea intitulată „Life of a King". Inspirat de fapte reale, filmul prezintă povestea lui Eugene Brown, care, după mai bine de 15 ani de detenţie, se dedică găsirii unei soluţii pentru a-i împiedica pe tineri să ajungă în situaţia lui. Deşi a fost întâmpinată de câteva critici mai puţin favorabile care acuzau caracterul nefinisat al scenariului, uzul de stereotipuri, omiterea unor detalii care ar fi facilitat înţelegerea acţiunii sau neexplorarea unor elemente biografice, pelicula aduce în atenţie problema integrării tinerilor în societate şi a dezvoltării unor activităţi alternative în vederea combaterii delicvenţei juvenile.

Spre deosebire de alte programe convenţionale care îşi propun acelaşi lucru Eugene a încercat să-i iniţieze pe tineri în surprinzătoarea lume a şahului, un sport care ascunde un incredibil potenţial de formare morală şi spirituală.

Aşa cum remarca Bogdan Anicescu – un autor din blogosfera ortodoxă autohtonă –, între viaţă şi şah se pot construi numeroase paralele şi alegorii. Cele două lumi au parametri comuni, fiind determinate de desfăşurarea lor în etape diferite de la deschidere la final, respectiv de la naştere la moarte, ambele au dinamici ce presupun răsturnări de situaţie şi mişcări imprevizibile, au o durată limitată de timp alocată unei decizii, ca în cazul şahului de tip Blitz, Bullet, Lightning sau Armageddon, precum şi resurse diverse, dar limitate de care dispunem pentru a ne atinge ţelul şi cu care acţionăm în diferite „câmpuri" sau într-o anumită direcţie, ocupând poziţie după poziţie într-un asalt susţinut al obiectivului final, căci până şi Împărăţia cerurilor se ia cu sila (βιάζεται – *Mt* 11, 12).

În ciuda apelului la rege, indicat de însuşi numele jocului (shāh – rege în lb. persană), atât şahul, cât şi viaţa cotidiană presupun conştientizarea finalităţilor şi sensurilor cu care au fost înzestrate „piesele", precum şi acceptarea faptului că, deşi nu reuşim să vedem uneori scopul şi rostul vieţii noastre, avem totuşi de jucat un rol cât de mic în planul lui Dumnezeu. *Viaţa unui rege* face referire tocmai la această asumare a statutului şi a condiţiei cu care a fost înzestrat fiecare dintre noi.

Protagonistul îşi acceptă rolul de pion şi îşi ia în serios munca de reabilitare, încercând să contribuie la educaţia tinerilor care nu mai reuşesc să vadă ţelul ultim al vieţii lor şi care îşi duc existenţele purtaţi de val şi sub presiunea unei societăţi confuze, lipsită de valori şi de direcţie. Având mişcările limitate, Eugene Brown avansează câmp după câmp cu o îndrăzneală atipică ce îl face imun la ameninţări sau la „ispita" unei vieţi de confort la umbra compromisului. Familiarizarea cu şahul şi cu exigenţele unui joc al minţii îl ajută pe erou să treacă peste prejudecăţile celorlalţi, inerente reintegrării unui deţinut în societate. Mai mult, sinceritatea cu care îşi îmbrăţişează locul umil care îi este atribuit dă forţă mărturiei lui şi îi convinge pe tineri să aleagă iniţierea într-un sport ce disciplinează mintea şi o antrenează pentru pregătirea cu câteva mutări înainte a oricărui gest, apreciind avantajele şi dezavantajele şi anticipând pe cât posibil repercusiunile propriilor acţiuni. După mai bine de 10 ani de funcţionare şi implementare în zeci de aşezăminte din câteva state americane, se poate spune că programul derulat sub deviza „Think B4U Move!" („Gândeşte înainte să muţi!") a fost un real succes şi reprezintă un exemplu demn de urmat.

Că vrem să recunoaştem sau nu, toţi suntem într-o oarecare măsură pioni chemaţi să ne jucăm rolul în slujirea Împăratului a toate, trimişi să ne sacrificăm în deschidere pentru ca alţii să triumfe prin jertfa noastră sau îndemnaţi să parcurgem cu seninătate întreaga tablă de şah de la un capăt la celălalt pentru a deveni mai buni, mai puternici şi mai utili celor din jur. La urma urmei, esenţial este să avem dispoziţia de a ne accepta soarta şi de a ne asuma poziţia, aparent nesemnificativă, în care am fost rânduiţi de Dumnezeu şi, împlinind cu responsabilitate puţinul peste care am fost puşi, să întrezărim rostul pentru care am fost creaţi.

Dragoş BOICU

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Miercuri, 1 ianuarie. De praznicul *„Tăierii împrejur, cea după trup, a Domnului”*, P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu, iar la final a oficiat slujba de „Te Deum” la Anul Nou, ţinând un cuvânt de învăţătură.

Joi, 2 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Sfântul Vasile cel Mare* de la Spitalul de Psihiatrie nr. 3 din Sibiu, al cărei preot paroh este P.C. Ciprian Cândea unde a ţinut şi un cuvânt de învăţătură.

Vineri, 3 ianuarie. P.S. Sa a oficiat slujba de înmormântare în Biserica *Buna Vestire*, pentru preotul pensionar Vasile Pascu, în localitatea Ticuşu Vechi a cărei preot paroh este P.C. Ioan Drăghici, unde a ţinut şi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 5 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Luni, 6 ianuarie. De marele praznic al *Botezului Domnului,* P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu, unde a ţinut şi un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, alături de Î.P.S. Laurenţiu şi preoţii Protopopiatului Sibiu, a oficiat slujba sfinţirii Aghiasmei Mari, în Piaţa Mare din Sibiu.

Marţi, 7 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Sfântul Ioan Botezătorul* din Parohia Sălişte II, Protopopiatul Sălişte, al cărei preot paroh este P.C. Nicolae Bădilă.

Vineri, 10 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 12 ianuarie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sfânta Treime* din Comuna Orlat.

Miercuri, 15 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 17 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Sâmbătă, 18 ianuarie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu dimpreună cu un sobor de preoţi consilieri ai administraţiei eparhiale sibiene, urmată de slujba Te Deumului, şi a participat la lucrările Adunării Eparhiale şi ale Consiliului Eparhial.

Duminică, 19 ianuarie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Cuvioasa Paraschiva* din localitatea Caşolţ, Protopopiatul Sibiu, al cărei paroh este Pr. Insp. Corneliu Voinea.

Miercuri, 22 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 24 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 26 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în Biserica *Adormirea Maicii Domnului* din localitatea Apoldu de Sus, al cărei preot paroh este P.C. Adrian Moldovan.

Miercuri, 29 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu. În cadrul acelei zile a participat la slujba Vecerniei unită cu Litia, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Joi, 30 ianuarie. De praznicul *Sfinţilor Trei Ierarhi*, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu alături de Î.P.S. Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, şi un mare sobor de preoţi profesori, fiind prăznuiţi ocrotitorii Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna” din Sibiu.

Vineri, 31 ianuarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Întocmit de Diac. Mureşan Ovidiu

Spovedania unui duhovnic

(urmare din p. 2)

care îl spunem nu este de la noi, ci este lucrarea Duhului ce se împlineşte prin rugăciunea noastră neîncetată.

Căutând „cuvânt de la Dumnezeu”, duhovnicul se smereşte pe sine în faţa ucenicului, îşi anulează propriul „eu”, ca Dumnezeu să-i pună în inimă cuvântul cel mai potrivit pentru ucenic, chiar dacă acest cuvânt îl înţelege sau nu. Lucrarea duhovnicului este o lucrare harică şi responsabilă în măsura în care e asumată deplin, dar pentru această asumare e nevoie, în primul rând, de conştientizare. Ca duhovnic, nu mai ai dreptul să gândeşti că „şi eu sunt om”, ci să-ţi asumi lucrarea Duhului Care te alege din lume şi te dăruieşte lumii nu doar ca exemplu, ci şi ca mărturisitor al Evangheliei lui Hristos.

Cred că şi noi, ca duhovnici, avem nevoie de timp ca să ne asumăm lucrarea smereniei prin răbdare şi ascultare. Ne vine greu să ne recunoaştem autoritatea propriului duhovnic, pentru că plecăm de la premiza „că ştim noi mai bine”, „că avem mai multă şcoală”, dar ce nu avem, în chip esenţial în astfel de momente, este smerenia.

Miguel de Unamuno spunea undeva că felul în care cineva trăieşte conferă adevăr ideilor sale şi nu acestea vieţii sale. Autoritatea duhovnicească vine, în primul rând, ca recunoaştere a unui model de viaţă care şi-a asumat adevărul ideilor pe care le trăieşte.

Suntem tentaţi spre o anumită formă de clericalism, taxată pe bună dreptate de Christos Yannaras în „Contra religiei”, care exclude de multe ori dialogul. Formele rigide de care duc până la fanatism ne-au lăsat suficiente exemple de creştini care ucid în numele milei creştine sau, care, pentru a-şi salva aproapele, l-au dus la rug.

Realitatea duhovnicească a omului modern ar trebui să-l vindece de neputinţa dialogului şi, în definitiv, a iubirii. Un om duhovnicesc nu are mâhniri. Atunci când se măreşte dragostea şi inima se arde de focul dumnezeiesc, mâhnirea nu mai are loc. Marea dragoste pentru Hristos biruieşte durerile şi chinurile ce i le pricinuiesc oamenii refuzând orice formă de dialog.

Olivier Clement ne făcea atenţi că numai rugăciunea poate birui ispita narcisismului, numai ea poate reda oamenilor conştiinţa caracterului lor finit, acceptat, dar deschis în lumina privirii celuilalt, în natura obişnuită a zilelor.

Poate în acelaşi duh, părintele Rafail Noica amintea că partea duhovnicului este de a-l pregăti pe ucenic să vină cu rugăciunea la el, în aceeaşi măsură în care duhovnicul să-l întâmpine cu rugăciune, ca Dumnezeu să lucreze în acea inimă prin inima duhovnicului, în virtutea căutării şi rugăciunii ucenicului.

Această relaţie duhovnic-ucenic/chemare-răspuns este menită să dea sens dialogului Umanităţii ce devine din ce în ce mai indiferent şi lipsit de frumuseţea comuniunii. În definitiv domnul Pleşu avea dreptate: viciul e mai atrăgător decât virtutea. Prezenţa viciului e orgolioasă, iar a virtuţii e smerită. Răul e agresiv, e la vedere, la îndemână, sare în ochi. Binele e ascuns, e discret, îţi lasă libertatea de a alege; răul e de suprafaţă, binele e de adâncime.

Întâlnirea cu duhovnicul este acea „venire în fire” din Pilda Fiului Risipitor, este răspunsul nostru la chemarea plină de iubire a Tatălui ceresc: „Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este” (Mt. 5, 48).

Cercetarea duhovnicului ţine nu doar de autoritatea pe care a dobândit-o, ci de modul în care a reuşit să transmită ucenicului autenticitatea mesajului lui Hristos, de sinceritatea vieţii sale şi de felul în care ştie să-L mărturisească pe Dumnezeu.

Duhovnicia e o şcoală ce are ca obiect principal de studiu conştiinţa. Cu cât vom reuşi să fim mai sinceri, cu atât vom fi mai conştienţi de limitele noastre, dar şi de frumuseţea aşezării în adevărul ce ne face liberi.

Pentru un creştin adevărul nu poate fi altul decât Hristos. El e reperul!

Există o legendă care spune că Zaheu a fost întrebat de prietenii lui: Ce-a văzut în ochii lui Iisus când a venit în casa Sa? El ar fi răspuns: L-am văzut pe Zaheu aşa cum trebuia să fie!

Cred că aici este măsura drumului nostru: a-L vedea mereu drept reper pe Hristos şi a ne strădui, duhovniceşte, să-I împlinim cea mai grea poruncă: „Să vă iubiţi unii pe alţii!” Altfel, nu cred că vom avea vreo şansă să ne numim ucenici ai Săi.

In memoriam

Pr. Ioniță Paraschiv
(17.06.1951 – 29.12.2013)

Cu durere în suflete, vă aducem la cunoştinţă că în data de 29 decembrie 2013 a trecut din această lume preotul Ioniţă Paraschiv, preot paroh al Parohiei Calvaser din Protopopiatul Mediaş.

Născut la data de 17.06.1951, în localitatea Turnu Roşu, din părinţii Paraschiv şi Ana Ioniţă, părintele Ioniţă Paraschiv a pornit încă din copilărie pe drumul iubirii şi slujirii Bunului Dumnezeu.

După terminarea studiilor liceale ale Liceului Pedagogic din Blaj a urmat cursurile teologice ale Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu.

După absolvire, la data de 04.04.1976, a fost hirotonit preot de către Înaltpreasfinţitul Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, pe seama Parohiei Buia, Protopopiatul Mediaş. După 10 ani de rodnică slujire, la data de 22.12.1986, a fost transferat la Parohia Calvaser, Protopopiatul Mediaş, pe care a păstorit-o timp de 28 de ani.

În perioada slujirii, părintele Ioniţă Paraschiv a desfăşurat o activitate pastoral-misionară şi administrativ-gospodărească luminată de evlavie şi credinţă, dovedindu-se un zelos păstor de suflete şi un bun chivernisitor al patrimoniului bisericesc.

Părintele Ioniţă Paraschiv a avut o frumoasă viaţă de familie, începută la data de 20.07.1975, prin Taina Căsătoriei primită alături de Katona Lucia, căsătorie binecuvântată de Bunul Dumnezeu cu doi copii, Laura-Luciana şi Flavius-Florin.

Ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos Cel Înviat din morţi să aşeze sufletul părintelui Ioniţă Paraschiv întru împărăţia Sa, în lumina, pacea şi iubirea Preasfintei Treimi.

Protopop Pr. Ovidiu Ioan GĂBAN

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Prima publicaţie dedicată anului omagial 2014 în Mitropolia Ardealului

Editura Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului a publicat recent o valoroasă şi consistentă lucrare dedicată relaţiilor pe care Sfântul Constantin Brâncoveanu le-a avut cu fraţii români din cetatea Braşovului şi mai ales din Şcheii aşezării de sub Tâmpa. Volumul este realizat de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului,

în colaborare cu pr. prof. dr. Vasile Oltean, directorul Muzeului „Prima Şcoală Românească" din Şcheii Braşovului.

Anul acesta, în Patriarhia Română sunt comemoraţi Sfântul Domnitor Constantin Brâncoveanu şi cei patru fii ai săi, Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, la împlinirea a 300 de ani de la martiriul lor. Încă de la începutul anului s-au publicat lucrări ştiinţifice prin care sunt amintite şi preţuite viaţa, activitatea şi mai ales moartea cruntă pentru Hristos a celor cinci mari bărbaţi sfinţi ai neamului, alături de sfetnicul domnitorului şi ginerele său, Ianache Văcărescu. Deşi a condus 26 de ani poporul pravoslavnic din Ţara Românească, Sfântul Constantin Brâncoveanu a avut în inima sa şi pe fraţii români de peste munţi, în special pe cei din Transilvania, asupriţi de stăpânitorii vremii şi de mişcări religioase, cum ar fi Uniaţia, şi care se aflau în pericol de a-şi pierde identitatea şi credinţa strămbună.

Lucrarea „Sfântul Constantin Brâncoveanu şi braşovenii", apărută în aceste zile la Sibiu, sub egida Editurii Andreiana, vine să aducă un plus de informaţie şi un prinos de recunoştinţă faţă de marele domnitor al Ţării Româneşti, un ctitor de biserici în Ardeal şi un stâlp al Ortodoxiei româneşti pe aceste meleaguri.

Dacă în Ardeal Sfântul Constantin Brâncoveanu a ctitorit marea lavră a Ortodoxiei transilvane, Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus, aşezare monahală care îi poartă până astăzi sfântul nume, sau Biserica „Sfântul Nicolae" din Făgăraş, ambele cu profunde elemente ale artei brâncoveneşti, relaţiile cu cetatea şi Şcheii Braşovului au fost speciale, date fiind şi aşezarea geografică, la graniţa celor trei ţări româneşti, dar şi importanţa economică şi politică a oraşului.

Interesul domnitorului faţă de Braşov a fost de la sine înţeles, iar influenţa mişcării artistice, arhitecturale din vremea sa se poate observa şi acum în vechea cetate transilvană.

„Oricine străbate Braşovul şi îi este dat să facă popas de odihnă în străvechea vatră istorică a Şcheilor Braşovului nu poate să nu fie surprins de particularitatea acestei aşezări, în care arhitectura brâncovenească este mărturisită de toate vechile case, care nu au cunoscut încă ultragiile chiciului modern", subliniază autorii în „Prefaţa" volumului.

Relaţii cu Şcheii Braşovului

Dacă în relaţiile cu cetatea Braşovului domnitorul a arătat de la început o largă deschidere, iar marii istorici s-au aplecat mai mult spre studierea acestor relaţii, faţă de românii din Şcheii Braşovului marele domnitor a avut oarecare rezerve până la 1690, după bătălia de la Râşnov, când pretendentul la tronul Ţării Româneşti, aga Constantin Bălăceanu, dar şi rudele şi foştii boieri ai lui Şerban Cantacuzino au părăsit Şcheii, unde erau refugiaţi.

Toate mărturiile păstrate de la acel moment până la sfârşitul domniei arată că Sfântul Constantin Brâncoveanu s-a preocupat de binele românilor din Şcheii Braşovului. În 1701, domnitorul a cumpărat case în Şcheii Braşovului şi un han la Bartolomeu, iar pe cele două fiice ale sale, Ancuţa şi Bălaşa, le-a adus în cele două case de pe actuala stradă ce-i poartă numele.

Tot în Şchei, domnitorul a adus administratori pentru proprietăţi, diplomaţi şi boieri. Împreună cu mitropoliţii Teoctist şi Antim Ivireanul, a reuşit să sprijine rezistenţa românilor din Şcheii Braşovului în faţa ofensivei uniatiste, prin cărţi şi scrisori de încurajare. Mai mult decât atât, domnitorul a adus la curtea sa pe reprezentanţii bisericii din Şcheii Braşovului, iar pe şcheianul David Corbea, aflat la curtea sa, îl trimite în mijlocul fraţilor din Şchei pentru a raporta voievodului tot ce se întâmplă acolo. În urma acestor rapoarte, domnitorul avea posibilitatea să se adreseze autorităţilor din Transilvania şi de la Viena în favoarea românilor din Şcheii Braşovului.

Toate aceste relaţii dintre domnitor şi braşoveni sunt prezentate pe larg în volumul elaborat de IPS Mitropolit Laurenţiu şi părintele Vasile Oltean. Bogatul material documentar din arhiva istorică a Şcheilor, alături de mărturiile cronicarilor de aici, constituie baza pe care s-a născut acest volum. Sunt amintite şi contribuţiile familiei, în special ale celor două fiice care au trăit în Şchei şi ale nepotului Grigore Brâncoveanu, care a avut o activitate bogată şi mai puţin cunoscută. Amintim aici că ultimul descendent al familiei Brâncoveanu la Braşov a lăsat moştenire o valoroasă bibliotecă, cu lucrări provenite din tipografiile brâncoveneşti.

Lucrarea se apleacă şi asupra vieţii şcheienilor din acele vremuri şi a preoţilor slujitori la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, ctitorie a domnitorilor moldoveni Aron-Vodă şi Gheorghe Ştefan şi a domnitorilor munteni Nicolae Pătraşcu, Neagoe Basarab şi Petru Cercel, pentru a înţelege mai bine contextul în care Constantin Brâncoveanu s-a implicat în viaţa comunităţii de aici.

Dacă cea mai mare parte a lucrării este dedicată relaţiilor cu şcheienii, nu este trecută cu vederea nici legătura domnitorului cu cetatea Braşovului, în contextul politicii brâncoveneşti de echilibru între cele două imperii cu influenţă în ţările române: otoman şi austriac.

Nu sunt trecute cu vederea nici cele două vizite făcute de Sfântul domnitor în Şcheii Braşovului, prima la 1674, când avea 20 de ani şi când dorea să-i convingă pe cantacuzini să revină în ţară, iar a doua la 1707, când s-a refugiat de frica unui firman turcesc adus de Hasan-aga.

Danii, hrisoave, inscripţii

Primele două capitole ale volumului apărut la Sibiu sunt dedicate vieţii românilor din Şcheii Braşovului până la urcarea pe tron a domnitorului Constantin Brâncoveanu şi contextului social, politic şi economic al Ţării Româneşti în timpul Sfântului Martir. Un important capitol al lucrării studiază consemnările de pe catastife, protocoale şi manuscrisele păstrate în Şchei şi care se referă la daniile voievodului Constantin Brâncoveanu. Amintim aici cel mai vechi catastif, început la 1683 de David Corbea, care consemnează danii precum „un stihar roşu de lastră cu flori galbine de la Constantin Voevod B(râncoveanu) B(asarab)", sau „un petrafir de lastră ghinghiliu cu flori mărunte cu ciucuri", de la acelaşi domnitor.

Într-un alt capitol al lucrării sunt descrise Hrisoavele emise de domnitor şi păstrate integral în Şcheii Braşovului, realizate cu o grafie impresionantă, ornamentate şi stilizate, cu un limbaj similar celui din Biblia de la 1688, o capodoperă a scrierii româneşti. Hrisoavele brâncoveneşti nu sunt doar prezentate, ci sunt însoţite de descrieri ale evenimentelor legate de respectivul document.

Mai amintim şi capitolul închinat luptei pe care a dus-o Sfântul Constantin Brâncoveanu pentru românii din Şcheii Braşovului, a căror apartenenţă la Ortodoxie era pusă în pericol de propaganda dură a Uniaţiei. Nu în ultimul rând, cititorii vor găsi la finalul cărţii şi fotografii ale documentelor, manuscriselor, inscripţiilor şi altor surse de informaţii despre legăturile dintre Sfântul Constantin şi braşoveni, majoritatea păstrate în arhivele Muzeului „Prima Şcoală Românească" din Şcheii Braşovului.

Drd. Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural.* ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com.* Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 9-12

1 şi 15 martie 2014

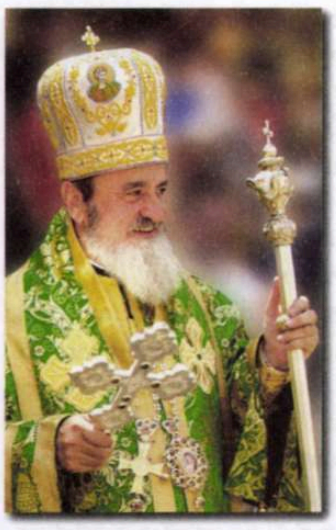

ADUMBRIREA SFINTEI CRUCI, pe drumul nevoinţelor spirituale ale Postului Mare

La mijlocul Postului Păresimilor, Sfânta noastră Biserică a rânduit ca Duminica a treia şi întreaga săptămână care îi urmează să fie puse sub ocrotirea Sfintei Cruci.

În această duminică a Crucii, Mântuitorul Iisus Hristos ne adresează chemarea sfântă: *„Oricine voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie”* (Mc. 8, 34).

Dar cum putem noi cu adevărat să răspundem acestei chemări, renunţând la noi înşine, să ne luăm crucea şi să-i urmăm lui Hristos?

Chemarea aceasta a lui Hristos are *patru* elemente componente:

Mai întâi, observăm că prin expresia *„oricine voieşte”* Dumnezeu respectă şi binecuvântează *libertatea* noastră de voinţă, de la care vine şi libertatea de conştiinţă, ca într-adevăr să fim doritori de a-L urma pe Hristos, de a ne lua crucea şi de a-L urma pe El. Primul dar de care ne-am împărtăşit, ca fiinţe create de Dumnezeu, *darul vieţii*, a fost urmat de cel al *libertăţii,* omul fiind dintru început persoană *conştientă, liberă* şi *responsabilă* de faptele sale. Omul în rai putea să nu păcătuiască, putea să nu moară. A păcătuit şi a murit.

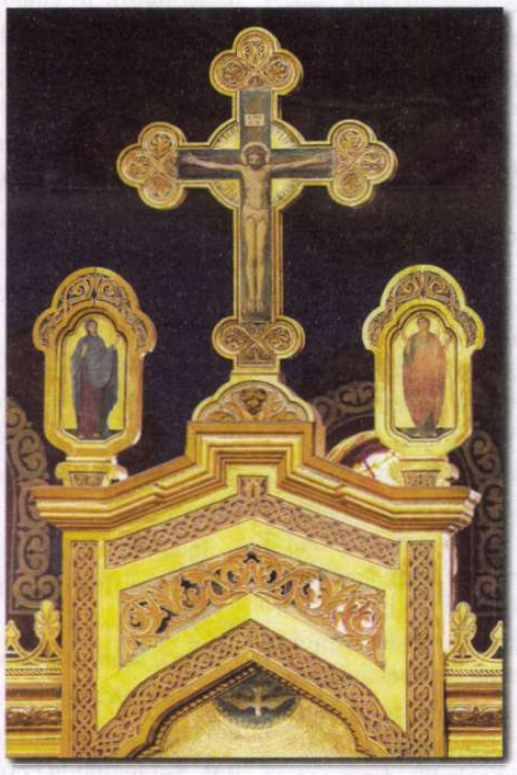

Al *doilea* element al acestei chemări este *lepădarea de sine. „Să se lepede de sine”,* spune Mântuitorul, ca o primă condiţie pe care voinţa liberă a omului trebuie să o împlinească, pentru a-L urma pe Hristos, adică să renunţe la tot ceea ce ţine de eul său, de propria sa fiinţă, de egoismul său, de interesul său, pentru a deveni o persoană liberă.

Lepădarea de sine nu este o depersonalizare, o dezonoare, o umilire a noastră sau o desconsiderare voită, ci este o regăsire de sine, o *smerenie sfântă*, al cărei Model desăvârşit este tocmai Hristos, Care S-a întrupat şi S-a jertfit pe cruce pentru noi. Sfinţii Părinţi vorbesc despre *smerenia prin excelenţă a lui Dumnezeu*, Care, din iubirea de oameni, S-a deşertat pe Sine, S-a micşorat pe Sine, Cel nemărginit, pentru a lua Fiul Său, din pântecele Fecioarei Maria, firea umană, pentru ca Hristos, Dumnezeu-Omul, să mântuiască neamul omenesc.

Cel de-al *treilea* element al acestei chemări, după asumarea libertăţii şi lepădarea de sine, este *luarea crucii*.

Care este crucea pe care trebuie să o purtăm?

Termenul Cruce se referă mai întâi la jertfa Mântuitorului şi *lemnul crucii* pe care l-a purtat pe umeri Fiul lui Dumnezeu. Părticele din Sfânta Cruce sunt venerate în întreaga lume creştină.

Crucea are şi înţelesul de *semn* de binecuvântare şi apărare de cel potrivnic, pe care îl facem pe trupul nostru, pecetluind cu pecetea Sfintei Treimi, prin cele trei degete unite de la mâna dreaptă: fruntea, pieptul şi umerii, adică mintea, inima şi puterile fizice, pe care le dăruim lui Dumnezeu. Semnul crucii este, în acelaşi timp, o scurtă şi profundă rugăciune, dar şi o scurtă mărturisire de credinţă, atât prin doxologia care-l însoţeşte: *„În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”*, cât şi prin semnul în sine. Ne însemnăm fruntea, spunând: *„În numele Tatălui”* şi coborâm mâna spre piept, mărturisind că Dumnezeu Tatăl L-a trimis pe Fiul Său în lume, din iubire. Însemnăm apoi inima, sălaşul iubirii, spunând: *„şi al Fiului”*, mărturisind jertfa iubitoare săvârşită de Hristos, pentru noi. Ridicăm mâna la umărul drept şi apoi la cel stâng şi spunem: *„şi al Sfântului Duh”* şi, lăsând mâna în jos, spunem: *„Amin”,* adică „aşa să fie”, mărturisind că Fiul S-a înălţat la ceruri, a şezut de dreapta Tatălui şi a biruit pe vrăjmaş.

Prin *purtarea crucii*, asemenea lui Hristos pe Golgota, la care suntem chemaţi, ca a doua condiţie, după lepădarea de sine, de a-I urma Mântuitorului, înţelegem asumarea şi suportarea cu bucurie şi fără cârtire a tuturor încercărilor vieţii, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate.

Crucea fiecăruia dintre noi este pe măsura puterilor noastre de a o purta. În acest sens, ne va ajuta mult un exemplu concludent din Pateric:

Un părinte se ruga stăruitor lui Dumnezeu ca să-i uşureze crucea, căci i se părea prea grea. Îngerul Domnului în vis l-a trimis la o biserică, înconjurată de cimitir, pentru a-şi vedea crucea sa. Sculându-se, s-a dus la locul indicat, unde îl aştepta preotul bisericii, care i-a zis: Iată, ai cerut de la Dumnezeu să îţi schimbe crucea. Alege dintre crucile acestea pe aceea pe care crezi tu că ai putea să o porţi pe umeri, fără să cârteşti şi aceea va fi crucea ta. Şi a ales el, desigur, o cruce uşoară, de lemn. Şi i-a zis preotul: Citeşte ce scrie pe crucea aleasă. Şi a văzut că pe cruce se afla scris numele lui. Şi s-a înţelepţit atunci, dându-şi seama că lângă el erau alţii care aveau de purtat cruci mult mai grele decât a lui şi aceştia nu cârteau împotriva lui Dumnezeu.

Purtarea crucii nu este o simplă resemnare sau o abandonare a noastră în lipsuri şi privaţiuni, ci este o *angajare* directă, cu ajutorul lui Dumnezeu, în lupta pentru depăşirea suferinţelor şi a necazurilor, care sunt cauzate de păcatele noastre. De aceea, Biserica ne oferă, când suntem bolnavi, rugăciuni de mijlocire. Ne oferă Taina Sfântului Maslu, ne oferă posibilitatea de a ne curăţi sufletele prin baia lacrimilor, în Sfânta Spovedanie, şi de a ne împărtăşi cu

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

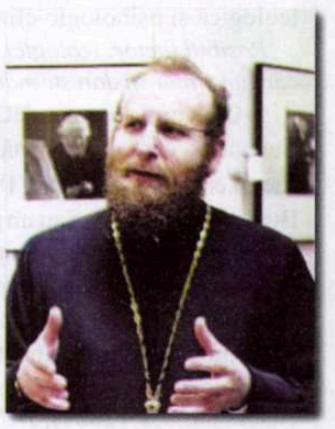

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

A fi creştin astăzi. Iată o chestiune care ne preocupă pe fiecare dintre noi tot atât de intens pe cât ne interesează destinul nostru veşnic. Comemorarea, anul trecut, a 1700 de ani de libertate religioasă şi de manifestare neîngrădită sau chiar favorizată a creştinismului, iniţiată de Sfântul Constantin cel Mare prin Edictul de la Mediolan, precum şi pomenirea, anul acesta, a 300 de ani de la martiriul voievodului Constantin Brâncoveanu împreună cu fiii şi ginerele său la ordinul „înaltei” Porţi otomane şi în faţa privirii (nu ştim dacă sau cât de) nepăsătoare, dar oricum acedică şi neputincioasă a ambasadorilor „marilor” Puteri creştine ale Europei de atunci, fac ca problematica pe care o avem în atenţie să dobândească un plus de actualitate.

În condiţiile create de actuala libertate de mişcare şi de muncă atât la nivel european, cât şi global, precum şi de plecarea din Ţară a multor confraţi ai noştri, ne vedem tot mai mult confruntaţi şi cu problematica trăirii credinţei noastre creştine ortodoxe în spaţii eterodoxe. În general, cei care pleacă fac aceasta în căutarea unor condiţii materiale de viaţă mai bune. Întâlnirea cu spaţiul occidental provoacă mai întâi un sentiment de admiraţie. Admiraţie faţă de aşezarea acestei societăţi, faţă de gradul înalt de civilizaţie şi democraţie la care s-a ajuns, faţă de – cum altfel – nivelul

(continuare în p. 5)

Episcop-vicar
† SOFIAN BRAŞOVEANUL

Din cuprins:

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu
Zaharia Boiu – „fala amvonului românesc” – 180 de ani de la naştere | pagina **4**

Pr. Lect. Dr. Daniel Buda
Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II) | paginile **5** şi **7**

Pr. Dr. Adrian Roman
Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie – o interpretare a lui Origen | pagina **6**

Editorial

Un crochiu comportamental și psihologic din perspectiva teologiei și a psihologiei clinice

Dincolo de mediatizarea excesivă a cazului elevei Iulia Ionescu, orice analiză pluridisciplinară a cazului se impune. Informaţiile provenite din mass-media sunt valoroase, însă dincoace de acestea vom încerca să interpretăm acest gest de „fugă" din două perspective: teologică şi psihologic-clinică.

Posibili factori teologici, psihologici sau micşti pentru care un minor îşi doreşte mânăstirea de la o vârstă timpurie

1. O lectură recomandată sau o carte „cu miza călugăriei" peste care o persoană poate da, la un moment dat. (de exemplu, Lecca, P. (1997), *De la moarte la viaţă,* Bucureşti: Paideia). Sau un posibil fragment dintr-o carte. Sau un posibil cuvânt căruia (mai apoi), la nivel inconştient, îi este prelucrată semnificaţia, iar la nivel conştient, el este „rumegat în gol" (în limbajul psihologiei clinice, acest proces este identificat ca mecanism de apărare sub denumirea de „ruminaţie" sau „ruminare mentală", vezi Blackman, J.S. (2009), *101 mecanisme de apărare,* Iaşi: Polirom, p. 104.

2. Fuga la mânăstire încă de la vârsta de 15 ani (cu o ruminare a gândului de la vârsta de 13 ani) poate fi expresia unei dorinţe de identitate spirituală, a unei dorinţe exprimate inconştient prin comportamentul de a se supune, prin dragoste, unei autorităţi. Adolescenţii se simt confortabil psihic, psihosomatic, fiziologic atunci când ei sunt recunoscuţi pe planul familiei ca **centru** al existenţei părinţilor, nu ca perifericul acestora.

3. Fuga la mânăstire poate reprezenta expresia comportamentală a dorinţei Iuliei de a fi acceptată necondiţionat, adică de a i se spune, de a i se arăta şi de a simţi „pe propria piele" că întreaga ei fiinţă şi personalitate este acceptată fără reproşuri, fără critică şi fără imputări din partea părinţilor şi/sau a celor apropiaţi. A fi acceptat necondiţionat de părinţii tăi înseamnă a ţi se recunoaşte meritele de **persoană umană.**

4. A fugi la mânăstire încă de la vârsta de 15 ani se poate traduce în termenii unei tulburări sau boli psihice, într-un stadiu latent. Cazul Irinei Cornici („cazul Tanacu"), de exemplu, identifică o complexitate „de dedesubt" a personalităţii sale care se manifestă odată cu apariţia acelor factori situaţionali cu rol declanşator ai bolii (mai multe despre acest subiect, în Leş, A. (în lucru), *Psihologie, psihopatologie şi religie*). Poate fi fuga la mânăstire un puseu al impulsiilor biologice decelate comportamental în dorinţa omului de a excela sub „umbrela lui Dumnezeu" –mânăstirea? Da şi nu! Pe de-o parte, psihologii clinicieni şi educaţionali sunt direct implicaţi în evaluarea psihologică a copiilor atât la şcoală, cât şi în spaţiul privat. Anumite teste de screening psihiatric pot depista o predispoziţie sau o vulnerabilitate a copilului/adultului pentru suicid, somatizare sau... depresie! În acest mod, clinicianul este cel care poate trage semnalul de alarmă că adolescentul a intrat într-o stare de „luptă sau fugi". Pe de altă parte, fuga la mânăstire poate fi mecanismul de apărare al Eului. Mai exact, din „teama ca intensitatea pulsiunii să nu devină excesivă" (Ionescu, Ş., Jacquet, M.-M., Lhote, C. (2007), *Mecanismele de apărare*, Iaşi: Polirom, p. 25), actul comportamental tocmai s-a produs pentru că pulsiunea nu a putut fi stăvilită de alte forţe, precum autoritatea şi educaţia părinţilor. *Acest motiv se întâlneşte la copii şi apare ulterior în anumite perioade de transformare fiziologică, precum pubertatea sau menopauza (manifestări normale), şi la începutul unui puseu psihotic (manifestări patologice).*

5. Oricât ar suna de complex şi naiv sau pueril în acelaşi timp, fuga la mânăstire a unui copil la vârsta de 15 ani poate fi tradusă prin ieşirea din anonimatul casei. Poate fi soluţia favorabilă unei imagini de sine nu departe de pierderea speranţei în ceva mai bun!

6. A fugi de acasă, cu dorinţa în suflet de călugărire, poate reprezenta dorinţa acută şi intransigentă de ataşament paternal. Ştim că din punct de vedere al ataşamentului, fetele, de la o anumită vârstă, îşi doresc o puternică identificare cu tatăl pentru a-şi asigura psihologic climatul protecţiei, al securităţii. Absenţa tatălui, sub o formă sau alta, din relaţia afectivă „Iulia–tată" poate a tradus dorinţa de substituţie cu preotul. Sub o altă formă, dorinţa de ataşament a Iuliei poate fi atitudinea „recalcitrantă" faţă de relaţia afectivă cu tatăl său şi caldă-împăciuitoare cu propriul Ego, înlăturând posibila anxietate pe cale să se exprime tot mai acut. *Prezenţa unui sistem de control al ataşamentului şi conexiunea cu modelele de lucru ale sinelui şi ale figurii (sau figurilor) de ataşament – care se construiesc în minte în timpul copilăriei – sunt considerate a fi caracteristicile centrale ale funcţionării personalităţii pe parcursul întregii vieţi a individului* (în Bowlby, J. (2011), *O bază de siguranţă*, Bucureşti: Trei, p. 199).

7. Fuga la mânăstire poate fi echivalentă posibilei chemări pe care Dumnezeu o poate face omului. În termeni creştini, vorbim de un act al Providenţei care – acolo unde există dicernământul proprioceptiv al chemării intrinseci, de har – excelează într-un suflet curat (sau murdar). Cazul părintelui Ilie Cleopa care pleacă spre mânăstire la vârsta de 17 ani este doar unul dintre exemple.

8. Discuţiile intense dintre mama şi bunica Iuliei, toate trei având acelaşi părinte duhovnic. În creştinismul răsăritean există o diferenţă subtilă şi certă între „părinte duhovnic" şi „părinte duhovnicesc". Confuzia probabilă la nivelul simţului comun („theory of mind"), dar şi sentimentul de siguranţă că la părintele duhovnic se poate vorbi „pe-ndelete" (ca la un părinte duhovnicesc), îi fac pe mulţi „să alerge" într-o direcţie vitală pentru duhovnicia lor în derivă. Diagnosticul „diferenţial" dintre părintele duhovnic şi cel duhovnicesc este, de departe, mai mult de-o vocală şi două consoane. *Spiritualitatea ortodoxă ne spune că trebuie să ne descoperim gândurile părinţilor duhovniceşti. Aici trebuie făcută în mod imperios o remarcă: „părinte duhovnic" se referă astăzi, în mod special, la preoţii de parohie care săvârşesc Taina Spovedaniei, deci mărturisirea păcatelor. „Părintele duhovnicesc", cum este şi în contextul nostru, este părintele care întruneşte anumite calităţi «văzute de mulţi», părintele care are un anumit duh, al discernământului, al deosebirii. Şi acest duh ne trimite în mod precis la deosebirea gândurilor. Aşadar, este o diferenţă ce trebuia precizată: una este mărturisirea păcatelor prin Taina Sfintei Spovedanii şi altceva este* ***exagoreusis****, adică mărturisirea gândurilor către părintele duhovnicesc* (în Leş, A. (în curs), *Gândurile rele. De la patrologie la psihologie criminologică*).

Oricare dintre aceşti factori (şi alţii neregăsiţi aici) au putut contribui la „trecerea la act" a minorei Iulia Ionescu.

Alin LEŞ, psiholog

Adumbrirea Sfintei Cruci, pe drumul nevoinţelor spirituale ale Postului Mare

(urmare din p. 1)

Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, spre sănătatea sufletului şi a trupului.

Partea finală a chemării evanghelice – al *patrulea* element al ei – este de a-I *urma lui Hristos*. Dacă îndeplinim condiţiile lepădării de sine şi purtării crucii, putem cu uşurinţă să devenim următori ai Lui, trăind cu adevărat viaţa în Hristos, după afirmaţia Sfântului Apostol Pavel: *„M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine"* (Gal. 2, 20).

Cum Îi urmăm noi lui Hristos? Îi urmăm Lui prin împlinirea poruncilor dumnezeieşti, dintre care iubirea de Dumnezeu şi iubirea aproapelui sunt cele mai importante. Îi urmăm Lui prin credinţă statornică şi viaţă curată, prin conlucrarea cu harul mântuitor şi prin primirea Sfintelor Taine, prin care dobândim viaţa veşnică. Toate sunt încununate de faptele milei trupeşti.

Rânduiala liturgică a Bisericii ne oferă o modalitate practică de a *„călători împreună cu Hristos"*, prin duminicile şi praznicele anului bisericesc, care sunt popasuri duhovniceşti, dar şi trepte ale înaintării noastre pe calea desăvârşirii. În călătoria noastră cu Hristos, prin Postul Mare, Sfânta Cruce are o semnificaţie deosebită în această duminică şi în întreaga săptămână, fiind scoasă solemn la închinare şi străjuind toate slujbele acestei perioade.

Sfânta Cruce, semn al biruinţei şi al puterii, este comparată acum cu un *copac* cu ramuri multe, sub care noi ne „ocrotim" de arşiţa nevoinţelor, la mijlocul postului, pentru a ne întări forţele spre continuarea călătoriei noastre cu Hristos spre Sfintele Sale Pătimiri şi spre măreaţa Sa Înviere din morţi.

Evanghelia de astăzi se încheie cu cuvintele: *„De cel ce se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat şi păcătos, şi Fiul Omului Se va ruşina de el, când va veni întru slava Tatălui său cu sfinţii îngeri"* (Mc. 8, 38).

Închinătorii Crucii sunt şi mărturisitorii neînfricaţi ai Preasfintei Treimi şi apărătorii statornici ai credinţei celei adevărate.

Deci, ce mărturisim noi prin semnul crucii? Mărturisim pe scurt întreaga istorie a mântuirii, că Dumnezeu Tatăl, din iubire, L-a trimis pe Fiul Său în lume. Acesta ne-a mântuit, S-a înălţat la ceruri, şade de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl şi a biruit pe vrăjmaşi. Închinarea cu Sfânta Cruce este pentru noi şi o recunoaştere a demnităţii de care ne-a învrednicit Dumnezeu, prin Taina Sfântului Botez, de a fi *„fii ai lui Dumnezeu după har"*. Pe cel care se va ruşina de Sfânta Cruce, de acela Se va ruşina, în faţa Tatălui, Cel Care S-a răstignit pe cruce.

Toţi cei care Îl tăgăduiesc pe Hristos, precum şi cei care au părăsit Biserica cea adevărată sunt duşmanii crucii, se sperie de cruce şi doresc să dezarmeze şi pe alţii. Crucea lui Hristos, cu care ne închinăm, a fost şi va rămâne cea mai simplă şi mai puternică armă pe care o avem la îndemână pentru întărirea şi apărarea noastră.

Când suntem în necaz şi suferinţe, în încercări şi îndoieli sau suntem ispitiţi de alţii care vor să ne ducă pe alt drum, fără crucea lui Hristos, fără Maica Domnului, fără Sfinţii Lui, să cerem ajutorul lui Dumnezeu, prin însemnarea cu Sfânta Cruce, şi vom deveni biruitori, spre a noastră mântuire.

Să îndrăznim cu încredere în mila lui Dumnezeu spre Masa Împărăţiei, gustând din hrana cerească, dată nouă ca arvună, împărtăşindu-ne cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos, pentru încununarea nevoinţelor spirituale ale sfântului post.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Sâmbătă, 1 februarie. Î.P.S. Sa a vizitat șantierul de lucru de la Complexul Monahal Păltiniș.

Duminică, 2 februarie – *Praznicul Întâmpinării Domnului.* A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Luni, 3 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 4 februarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 5 februarie. A examinat, la Teologie Liturgică, masteranzii anului I de la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeași zi, a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 6 februarie. A vizitat atelierul de icoane pe sticlă de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

Vineri, 7 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, la Capela Facultății de Teologie din Sibiu. A examinat, la Teologie Liturgică, studenții anului IV de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Sâmbătă, 8 februarie. Î.P.S. Sa a participat, la Catedrala Mitropolitană, la slujba Vecerniei, la care au fost prezenți sute de credincioși, membri ai Oastei Domnului, cu ocazia împlinirii a 76 de ani de la trecerea la cele veșnice a părintelui Iosif Trifa, întemeietorul mișcării. Cu această ocazie, a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Duminică, 9 februarie. A săvârșit Sf. Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" din localitatea Miercurea Sibiului, Protopopiatul Sălișteː A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumusețare a lucrărilor efectuate la locașul de cult. La sfârșitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Ioan Brădilă, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire. În aceeași zi, a vizitat șantierul de pictură al Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" a Parohiei Miercurea Sibiului II.

Luni, 10 februarie. A participat la inaugurarea noii școli din localitatea Apoldu de Sus, județul Sibiu. A oficiat slujba de sfințire a clădirii noi, la eveniment participând și prefectul județului Sibiu, Ovidiu Sitterli, președintele Consiliului Județean, Ioan Cindrea, inspectorul școlar județean, prof. Ștefan Firu, primarul orașului Miercurea Sibiului, Ioan Troancă, parlamentari, cadre didactice și elevii ce vor învăța în noua clădire a școlii din Apoldu de Sus. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Marți, 11 februarie. A prezidat comisia de susținere și evaluare a tezei de doctorat „Devenirea verbului întru Logos la Sfinții Părinți. Prototip al continuei deveniri", elaborată de avocatul și teologul Daniel Dumitru Ionașcu, sub îndrumarea magistrului arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu.

Miercuri, 12 februarie. A participat, la Patriarhia Română, la ședința anuală de lucru a Adunării Naționale Bisericești.

Joi, 13 februarie. A participat la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În aceeași zi, s-a întâlnit la sediul Ministerului Afacerilor Externe cu domnul ministru Titus Corlățean.

Vineri, 14 februarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 16 februarie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Ilie Tesviteanul" din localitatea Mândra, Protopopiatul Sălișteː A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumusețare efectuate la biserica parohială. La sfârșit, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Nicolae Cazacu, iar principalilor ctitori și binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 17 februarie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 18 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna".

Miercuri, 19 februarie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela Facultății de Teologie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 20 februarie. A vizitat șantierul de lucrări de la Schitul Bazna.

Vineri, 21 februarie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 23 februarie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Buna Vestire" din Brașov. A oficiat apoi slujba Botezului pentru prunca Maria Zuba, fiica P.C. pr. paroh Dacian Zuba.

Luni, 24 februarie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 25 februarie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La ultima ședință a Sfântului Sinod, **Preafericitul Părinte Patriarh Daniel** ne-a dăruit ultimul volum publicat sub semnătura Preafericirii Sale, ***Știința mântuirii. Vocația mistică și misionară a teologiei.*** Lucrarea a apărut sub egida Editurii Basilica a Patriarhiei Române în contextul anului omagial euharistic.

Volumul cuprinde studii, articole, conferințe, alocuțiuni, prelegeri și mesaje elaborate de-a lungul anilor, de când a fost chemat să păstorească Biserica Ortodoxă Română în calitate de patriarh. După cum ne-a obișnuit deja, Preafericirea Sa vorbește și în acest volum despre frumusețea ortodoxiei, despre bucuria pe care o emană Ortodoxia pentru cei care trăiesc într-un mod autentic. După cum arată și autorul, este evidențiată „frumusețea acestei teologii care este deodată profundă și accesibilă, fidelă și înnoitoare, deschisă și mărturisitoare, mistică și misionară ca explicitare a comuniunii Bisericii și umanității cu Preasfânta Treime, ca știință a mântuirii și vieții veșnice în Hristos, prin Duhul Sfânt".

Lucrarea este structurată în șapte părți, prima dintre ele cuprinzând o abordare trinitară a teologiei ortodoxe, pentru ca partea a doua să fie dedicată bucuriei Învierii, Ortodoxia fiind *Biserica învierii și a bucuriei.* În partea a doua autorul ne prezintă argumentele bine întemeiate teologic cu privire la importanța rugăciunii unite cu filantropia. Liturghia este în același timp lucrare de mulțumire a poporului pentru Dumnezeu, precum și lucrare sfințitoare a lui Dumnezeu pentru popor. Dragostea nemărginită a Sfintei Treimi, care a mers până la jertfă, atenția Ei plină de milă și compasiune față de noi, este darul cel mare al existenței noastre, este darul care ne angajează, care ne mișcă pentru a ni-l face propriu și a-l împărtăși și altora. Toată viața omului nu este decât un schimb de daruri între noi și Dumnezeu. În partea a treia este tratată tema *Teologiei, ca liturghie a gândirii,* fiind urmărită această temă din perspectiva abordării academice a teologiei, precum și a rolului Liturghiei în formarea teologică ortodoxă. Formarea teologică a viitorilor slujitori ai Bisericii este abordată într-un material referitor la *Sarcinile teologiei ortodoxe de azi.* Cu foarte multă obiectivitate, Preafericirea Sa ne îndeamnă spre o eliberare de o atitudine defensivă, în primul rând, și să privim critic către noi înșine, în așa fel încât să realizăm fiecare ce avem de făcut, să vedem dacă și în ce măsură teologia elaborată și predată în școlile teologice este în legătură cu viața Bisericii de azi și contribuie la o mai bună înțelegere a acesteia, dar mai ales „la rezolvarea problemelor și la edificarea Trupului lui Hristos în lumea contemporană" (p. 163). Tot în această direcție este nevoie de o adeziune reînnoită la Tradiția apostolică (p. 166), o gândire consubstanțială Cuvântului lui Dumnezeu (p. 167), un dialog constructiv cu exegeza critică, precum și împărtășirea experienței lui Hristos astăzi (p. 168). Poate una dintre cele mai palpabile și necesare acțiuni ale teologiei de azi este de a răspunde la problemele reale ale omului de astăzi, trebuind să devină mai pastorală, prin luarea în considerare a contextului istoric și cultural.

Nu se putea ca în această parte dedicată teologiei academice să nu fie prezentată și analizată figura Părintelui Dumitru Stăniloae, figură prezentată atât de frumos de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, ucenicul Părintelui Stăniloae.

În directă legătură cu această a patra parte urmează un capitol în care este prezentată vocația misionară a teologiei ortodoxe, care iată că în ultima vreme a îmbrăcat și alte forme, referindu-mă aici la *Cuvântul lui Dumnezeu transmis prin mass-media,* dar și prin revenirea la normalitate prin reintroducerea orei de religie în școlile noastre publice, caracterizat de către autor ca *act de dreptate și necesitate permanentă.* Partea a șasea a lucrării vine cu o abordare ceva mai nouă și pentru lipsa căreia Biserica a fost acuzată, anume dialogul dintre știință și credință, autorul subliniind necesitatea unui asemenea dialog, care este și posibil, și necesar, având în vedere faptul că în dialogul dintre teologie, filozofie și știință este o cale necesară pentru a înțelege viața. Odată abordată această perspectivă a deschiderii Bisericii către dialogul cu știința, iată că partea a șaptea a lucrării vine să sublinieze rolul cultului ca sâmbure al culturii. Această ultimă parte cuprinde două materiale, unul referitor la binecuvântarea Bisericii către artele luminate de credință și unul prin care se trage un semnal de alarmă, referitor la satul românesc între tradiție, supraviețuire și speranță. Acest ultim material se referă la spațiul rural românesc în general, dar cu precădere la situația satelor transilvane, fiind rostit la Cluj-Napoca, este subliniată starea precară și incertă a satului românesc amenințat odată cu colectivizarea, și, iată, acum în vremurile de pe urmă, cu emigrarea populației.

Mitropolitul LAURENȚIU

ZAHARIA BOIU – „fala amvonului românesc”

– 180 de ani de la naştere –

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

În urmă cu cinci ani Sf. Sinod a hotărât trecerea în rândul sfinţilor a celui care a fost mitropolitul Ardealului Andrei Şaguna. Cu acest prilej a fost pusă în lumină personalitatea sa de excepţie, cu realizările sale de ordin bisericesc, naţional-politic, cultural, social şi economic. Între altele, s-a arătat că el a fost şi un adevărat creator de „şcoală teologică” ortodoxă la Sibiu, prin numeroşii tineri formaţi în centre universitare din Europa, cu burse oferite de el: Ioan Popescu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Ilarion Puşcariu, Daniil Popovici-Barcianu, Dimitrie Comşa şi alţii. Pentru că acum se împlinesc 180 de ani de la naşterea lui Zaharia Boiu, am considerat că este bine să ne aducem aminte de el, mai ales pentru faptul că a fost, timp de trei ani, şi redactor al ziarului „Telegraful Român”.

Zaharia Boiu s-a născut la 4 martie 1834, în familia preotului Zaharia Boiu sn, în Sighişoara, mai târziu protopop al „tractului” Sighişoara. Era descendentul unei vechi familii de preoţi, el însuşi va avea un fiu, apoi un nepot care vor fi preoţi în Sibiu, deci este vorba de o adevărată „dinastie” de preoţi ardeleni.

A învăţat carte în şcoala primară confesională din Sighişoara, apoi la Gimnaziul Evanghelic-Luteran de acolo, fiind primul român care a susţinut examenul „de maturitate” la acel gimnaziu, în 1854. În anul şcolar 1854/55 a fost învăţător la şcoala confesională din Săcele, lângă Braşov, iar între anii 1855-1857 a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu, pe atunci numai cu doi ani de studii; a fost coleg cu viitorul pedagog şi profesor Ioan Popescu. Apreciaţi de Andrei Şaguna, în 1857 i-a numit pe amândoi profesori suplinitori în „secţiunea pedagogică” a Institutului sibian. În 1859, tot Şaguna le-a oferit câte o bursă pentru a studia la Universitatea din Leipzig. În 1861 s-au reîntors de la studii şi au fost numiţi amândoi profesori titulari în ambele „secţiuni” ale Institutului. Zaharia Boiu a predat Omiletica şi Exegeza Sfintei Scripturi în „secţiunea” teologică, iar în cea pedagogică alte discipline. A activat în învăţământ până în 1870, când a fost numit „asesor consistorial” (consilier) la Arhiepiscopia Sibiului, unde a funcţionat până în 1902, când s-a pensionat. După ce a intrat în vigoare „Statutul Organic” şagunian, a fost ales membru în Sinodul Arhidiecezan (Adunarea Eparhială) şi în Congresul Naţional Bisericesc al Mitropoliei. De la 1 ianuarie 1863 până la 14/26 octombrie 1865 a fost redactor al ziarului „Telegraful Român”, remarcându-se prin articolele publicate. Din 1863 până la sfârşitul anului 1884 a fost preot-paroh al bisericii cu hramul „Schimbarea la Faţă” (numită şi „grecească”), care devenise catedrală mitropolitană (situată pe locul actualei catedrale). Între anii 1865-1875 a fost şi „catehet” al elevilor ortodocşi români de la Liceul de Stat din Sibiu (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr”).

Deşi a activat puţini ani ca profesor, totuşi Zaharia Boiu s-a impus şi ca un remarcabil autor de manuale pentru şcolile „poporale” româneşti, alături de colegul său Ioan Popescu. Îndată după ce s-a întors de la studii, Andrei Şaguna i-a încredinţat redactarea unui *Abecedar*, care a şi apărut în Tipografia Diecezană în anul 1861. În anii următori au apărut noi ediţii, încât în 1886 Abecedarul ajunsese la 14 ediţii (!).

În 1865 a apărut în Tipografia devenită acum „arhidiecezană”: o *Carte de citire* pentru şcolile poporale româneşti; partea a doua a apărut abia în 1869. În anii următori au apărut alte ediţii, revizuite, încât partea întâi a ajuns la nouă ediţii, iar partea a doua la trei ediţii.

Au urmat apoi: *Elemente de geografie* (1869, ed. a III-a, în 1872), *Elemente de istorie naturală şi fisică* (1869, ed. a III-a în 1872) şi *Elemente de istorie patriotică şi universală* (1869, ed. a III-a în 1872); mult mai târziu a tipărit un *Catehism mic*, tot pentru şcolile poporale (1897).

Zaharia Boiu a fost însă şi un remarcabil predicator, a fost „fala amvonului românesc”, cum l-a caracterizat Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei Române. Primul volum de predici se intitula *Cuvântări funebre şi memoriale*, cu un adaos de texte biblice pentru cuvântări funebre (1889, 240 p.). Au urmat alte trei volume sub titlul *Seminţe în agrul (ogorul) lui Christos*, care aveau următoarea împărţire: I. *Cuvântări la toate duminicile* (Sibiu, 1898, X + 324 p., cu 56 de predici); II. *Cuvântări la praznicele şi sărbătorile de peste an* (1899, 325 p., cu 38 de predici) şi III. *Cuvântări bisericeşti la înmormântări, parastase şi alte festivităţi funebrale*, cu un adaos de texte… (1899, 352 p., care era o reeditare a volumului din 1889, dar cu 20 de cuvântări în plus). Această operă omiletică impresionantă a fost distinsă de Academia Română cu premiul „Adamachi” în anul 1900. Cuvântările lui Z. Boiu erau originale, multe inspirate din viaţa de toate zilele, împreunate cu texte biblice, scrise cu un remarcabil talent literar. Generaţii întregi de preoţi ardeleni le-au folosit în lucrarea lor omiletică.

Zaharia Boiu a fost un apreciat poet; cele mai multe dintre poeziile sale au apărut în „Telegraful Român”, dar şi în revista „Transilvania” şi în ziarul „Tribuna” de la Sibiu. Primul volum a apărut la Sibiu, sub titlul *Sunete şi răsunete. Cercări poetice*, cu poezii inspirate după Dimitrie Bolintineanu şi Vasile Alecsandri. Un număr impresionant de poezii a dedicat Războiului de Independenţă din 1877 (inspirate după Vasile Alecsandri), publicate iniţial în „Telegraful Român”, iar în volum mult mai târziu, în 1904, sub titlul *Frunze de laur*.

A făcut numeroase traduceri din marii scriitori germani: fraţii Grimm, Lessing, Herder, iar din limba latină a tradus *Confesiunile* Fericitului Augustin. Tot Zaharia Boiu, împreună cu Ioan Popescu, a tradus în limba germană volumul II din *Istoria bisericească universală* a lui Andrei Şaguna, care se ocupa cu istoria Bisericii Româneşti. Şi tot Zaharia Boiu a tradus în limba germană cunoscutul *Memorandum* al românilor ardeleni din 1892.

Mai trebuie să notăm că Zaharia Boiu a fost unul dintre cei mai activi membri ai Astrei (Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român). A deţinut chiar şi calitatea de membru în Comitetul central, apoi cea de secretar prim al Astrei şi redactor al revistei „Transilvania”, organ de publicitate al Astrei (1892-1895), în paginile căreia a publicat articole, biografii, poezii ş.a. A rostit mai multe conferinţe în cadrul Adunărilor generale ale Astrei.

Pentru toată această bogată activitate culturală, Academia Română l-a ales pe preotul Zaharia Boiu ca membru corespondent, în şedinţa sa din 13/25 septembrie 1877; tot atunci a fost ales ca membru corespondent colegul său Ioan Popescu, iar ca membru onorariu arhimandritul vicar Nicolae Popea, toţi trei „ucenici” ai Sfântului Ierarh Andrei Şaguna.

Zaharia Boiu a trecut la cele veşnice în ziua de 6 noiembrie st.n. 1903, fiind aşezat spre veşnică odihnă în cimitirul „bisericii din groapă”. Predica funebră a fost rostită de asesorul Nicolae Ivan, viitorul episcop al Clujului, care i-a pus în lumină strădaniile depuse în slujba Bisericii şi a neamului.

Să ne aducem aminte şi noi de acest ilustru autor de manuale şcolare, poet, gazetar, orator bisericesc şi slujitor la altarul Domnului, care a fost Zaharia Boiu.

ECUMENICA

În Malaysia **nu s-a luat încă o decizie finală cu privire la posibilitatea creştinilor** şi a altor comunităţi religioase decât cea musulmană **de a folosi cuvântul „Allah” pentru „Dumnezeu”.** Curtea Supremă din Malaysia a decis în octombrie, anul trecut, că doar comunitatea musulmană are dreptul de a folosi „Allah” pentru a exprima divinitatea. Biserica Catolică din Malaysia a depus un protest la care Curtea Supremă care urma să dea un verdict în 4 martie a.c. Amânarea luării unei decizii i-a determiant pe câteva sute de musulmani să protesteze în faţa Curţii Supreme Malaysiene. Disputa în jurul acestei chestiuni delicate a divizat Malaysia şi a scandalizat comunitatea internaţională. Mai multe organizaţii ecumenice şi Biserici şi-au exprimat sprijinul faţă de creştinii şi Bisericile malaysiene prin trimiterea de scrisori către Conferinţa Catolică a Episcopilor din Malaysia, Singapore şi Brunei şi către Consiliul Naţional al Bisericilor din Malaysia care reuneşte celelalte biserici din această ţară. Malaysia are o populaţie de aproximativ 28,4 milioane locuitori formată din 61,3% musulmani, 19.8 % budişti, 9,2% creştini, 6,3% hinduşi, restul aparţinând altor religii. În Malaysia libertatea religioasă este garantată de constituţie. Islamul este religie de stat, iar musulmanii sunt obligaţi să urmaze sharia, o formă extremă a islamului.

Situaţia politică din Uncraina îngrijorează întreaga lume. Actuala situaţie politică din Ucraina nu a trecut neobservată şi necomentată nici de liderii religioşi şi ecumenici din lume. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse Chiril, sub jurisdicţia căruia se află Biserica Ortodoxă Ucraineană recunoscută canonic, a apelat în repetate rânduri la pace, rugându-se pentru stabilitate în regiune. Papa Francis a făcut în repetate rânduri apel la pace în Ucraina şi s-a rugat pentru această ţară. La 3 martie 2014, Secretarul General al Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB), Rev. Dr. Olav Fykse Tveit a spus următoarele despre situaţia din Ucraina: „Situaţia creată pune într-un grav pericol numeroase vieţi inocente. Asemeni unui vânt rece venind dinspre războiul rece, situaţia riscă o continuă desconsiderare a capacităţii comunităţii internaţionale de a acţiona acum sau în viitor în cazul multor probleme care vor necesita un răspuns colectiv şi principial… În afara preocupării pentru viaţa şi securitatea tuturor oamenilor care sunt sau ar putea fi afectaţi pe viitor de eşecurile continue de a rezolva paşnic această situaţie, doresc să adresez un apel tuturor părţilor implicate să se abţină de la violenţă, să se angajeze în dialog şi diplomaţie şi să evite escaladarea conflictului prin declaraţii şi acţiuni pripite. Consecinţele eşecului rezolvării paşnice a conflictului vor fi în mod inevitabil o mai mare suferinţă umană în Ucraina şi o mai mare ruptură în structura socială şi politică a regiunii şi a comunităţii internaţionale”.

Grupul de maici luate ostatice în Siria au fost eliberate în noaptea de 9 spre 10 martie, ca parte a unui schimb de prizonieri, arată un raport media din Siria. Eliberarea maicilor a fost confirmată de mai multe televiziuni internaţionale, precum şi de Patriarhia Ortodoxă a Antiohiei. Schimbul a avut loc la graniţa libanezo-siriană, cele treisprezece maici fiind predate autorităţilor libaneze, după care au fost imediat transferate în Siria. Călugăriţele fuseseră răpite din mănăstirea ortodoxă Sfânta Tecla din Maalula în decembrie anul trecut, după care s-au ştiut puţine lucruri despre situaţia lor. Potrivit primelor ştiri, nu s-au plătit bani pentru eliberarea maicilor, ci au fost eliberate în schimb 150 de femei siriene care aparţineau rebelilor sirieni şi se aflau sub arestul regimului sirian. Nu este clar nici motivul pentru care au fost răpite maicile în decembrie, anul trecut. În vreme ce regimul sirian a raportat comunităţii internaţionale că terorişti care nu respectă nicio convenţie internaţională au răpit maicile, rebelii şi-au explicat gestul prin faptul că au avut nevoie de maici ca şi garanţie că nu vor fi atacaţi de armata guvernamentală. Această ştire a eliberării maicilor întăreşte speranţele că o soluţie similară va fi găsită şi în cazul răpirii celor doi mitropoliţi de Alepo, Mar Yohanna Gregorios Ibrahim al Bisericii Ortodoxe Siriene (Necalcedoniene) şi Paul Yazigi al Bisericii Ortodoxe a Patriarhiei Antiohiei. În afară de răpirea celor doi mitropoliţi, despre care s-a scris atât de mult în media, alţi trei clerici au fost răpiţi de la începutul conflictului în Siria. Este vorba de preotul ortodox Maher Mahfouz, preotul armeano-catolic Michael Kayyal şi de preotul iezuit Paolo Dall'Oglio.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel Buda, Sibiu/Geneva

Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II)

I. Creştinismul în Orientul Mijlociu până la apariţia islamului

Am arătat deja că interesul creştinilor din întreaga lume şi din toate timpurile pentru Orientul Mijlociu se datorează, în primul rând, faptului că creştinismul ca religie s-a născut în ceea ce azi numim Orientul Mijlociu, anume în Palestina care a fost parte a Imperiului Roman. Din Ierusalim, creştinismul s-a răspândit mai întâi în restul Orientului Mijlociu, în primul rând, în Damasc şi Antiohia, de unde a trecut repede peste Marea Mediterană în Cipru şi în ceea ce astăzi numim Europa şi Nordul Africii. Cartea Faptele Apostolilor relevă cu prisosinţă importanţa misionară a unor centre misionare creştine, precum Ierusalimul sau Antiohia. Antiohia a fost metropola Imperiului Roman cea mai apropiată de Ierusalim, unde creştinismul a ajuns la câţiva ani după Învierea lui Hristos, unde s-a născut prima controversă serioasă în sânul celor care credeau în Hristos – anume dacă şi cum pot fi primiţi păgânii la Hristos – şi unde ucenicii Domnului au fost numiţi pentru prima dată „creştini" (Fapte 11, 26). Pentru a înţelege dimensiunea misionară a Antiohiei este suficient să amintim că aceasta este pomenită de şaptesprezece ori în cartea Faptelor, iar cuvântul *ekklesia* este folosit pentru prima dată pentru a descrie o comunitate a celor ce cred în Hristos aflată în afara Ierusalimului. [Stephen J. Strauss, *The Significance of Acts 11:26 for the Church at Antioch and Today*, în *Biblioteca Sacra* 168 (iul-sept. 2011, p. 283-300; aici p. 283.] Căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr. a făcut ca importanţa Antiohiei ca centru creştin să crească.

Mult mai puţine ştiri avem despre răspândirea creştinismului primar în Alexandria. Eusebiu de Cezareea (HE 2, 16, 24) îl consideră pe Evanghelistul Marcu drept întemeietor al Bisericii din Egipt. În orice caz, datorită legăturilor strânse dintre Palestina şi Egipt, a apropierii geografice şi a existenţei unei mari comunităţi iudaice în Alexandria, dar şi în alte oraşe egiptene, este sigur că creştinismul a pătruns şi s-a răspândit în Egipt în vremea Apostolilor. Centrul creştinismului egiptean a fost de la începuturi Alexandria. Dacă despre activitatea Sfântului Apostol Pavel suntem destul de bine informaţi din Faptele Apostolilor şi din corpul epistolar paulin, ştim mult mai puţine despre activitatea celorlalţi Apostoli şi despre modul în care creştinismul a pătruns în alte regiuni, precum Nordul Africii. Este însă lesne de presupus că şi în Nordul Africii creştinismul a pătruns deja în vremea Apostolilor, urmând căile comerciale care legau centrele deja amintite din Orientul Mijlociu, anume: Ierusalimul, Antiohia sau Alexandria, de oraşele-porturi din Nordul Africii. [Clare K. Rothschild, Jerns Schröter (editori), *The Rise and Expansion of Christianity in the First Three Centuries of the Common Era,* Tübingen, 2013, p. 57-58.]

Cei care s-au ocupat cu studierea începuturilor expansiunii creştine în primele veacuri s-au străduit să dovedească

mai ales faptul că creştinismul a devenit repede o religie bine răspândită în tot spaţiul mediteraneean, considerând de la sine înţeles faptul că în regiunea unde s-a născut creştinismul a cunoscut o răspândire deosebită. O imagine despre dinamica creştinismului în Asia Mică la cumpăna dintre secolele I-II d.Hr. ne oferă cartea Apocalipsei: toate cele şapte oraşe pentru care autorul Apocalipsei are un mesaj (Apocalipsa, cap. 2-3) se află în Vestul Anatoliei, pe teritoriul Turciei de azi şi în ceea ce numim azi Orientul Mijlociu.

Dacă despre răspândirea creştinismului în cadrul Imperiului Roman ştim atât de multe, mai puţin cunoscută este răspândirea acestuia la răsărit de Imperiul Roman. Nu trebuie să uităm că teritoriul pe care azi îl numim Orientul Mijlociu a fost împărţit între Imperiul Roman şi Imperiul Part (numit mai apoi Sasanid), care până la apariţia islamului a rămas principalul adversar politic în Răsărit. Creştinismul s-a răspândit foarte de timpuriu şi în cadrul Imperiului Persan, Ctesifonul, capitala acestuia, fiind o ţintă pentru misionarii creştini din primele secole. [Diarmaid MacCulloch, *Istoria creştinismului,* trad. de Cornelia Dumitru şi Mihai-Silviu Chirilă, Iaşi, 2011, p. 133.] În cadrul Imperiului Persan, creştinii au fost mai întâi toleraţi, atâta vreme cât au fost persecutaţi în Imperiul Roman. După ce creştinsimul a fost tolerat şi a început să fie privilegiat în Imperiul Roman de către Constantin cel Mare şi urmaşii lui, a început să fie persecutat în Imperiul Persan. După ce aşa-numiţii creştini nestorieni au fost condamnaţi în cadrul Imperiului Roman, şi-au găsit refugiu în Imperiul Persan. Pe scurt, politica Imperiului Sasanid faţă de creştini a fost determinată de rivalitatea faţă de Imperiul Roman vecin.

Un alt element important de amintit este răspândirea creştinismului în rândul arabilor înainte de apariţia islamului. Eusebiu de Cezareea (HE 6, 20) ne informează despre organizarea unui sinod şi alegerea unui episop în jurul anului 240 în Bostra (Sudul Siriei de azi) care era un centru vorbitor de limbă arabă. Tot Eusebiu (HE 6, 37) scrie despre organizarea unui sinod la Petra (azi în Iordania), tot un centru vorbitor de limbă arabă. Avem ştiri despre triburi arabe creştine care au trăit la graniţa de răsărit a Imperiului Roman, mişcându-se cu turmele prin Peninsula Arabică. Astfel, tribul *gasanizilor* a migrat în secolul al III-lea din Peninsula Arabică spre graniţa Imperiului Roman şi s-a convertit la creştinism, luptând ca aliaţi (*foederati*) ai Imperiului Roman contra perşilor. Se ştie, de asemenea, de existenţa unui alt trib arab creştin, al *lahmizilor*, care acţionau ca aliaţi ai perşilor. Există o tradiţie potrivit căreia în Mecca şi în Medina au existat creştini înainte de apariţia islamului, iar la locul unde se află ka'ba exista o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul. Toate acestea spun ceva despre dinamica creştinismului înainte de islam în Peninsula Arabică.

Să nu uităm faptul că creştinismul s-a răspândit din Orientul Mijlociu nu numai spre spaţiul mediteraneean, ci şi spre Caucaz, la armeni şi georgieni, prin misiuni venind în special din Capadocia, în Sud-Vestul Indiei, datorită legăturilor comerciale dintre Peninsula Arabică şi această regiune, şi în Abisinia (Etiopia şi Eritrea de azi), datorită legăturilor comerciale cu Orientul Mijlociu.

Este semnificativ, pentru influenţa teologică a regiunii numite azi Orientul Mijlociu, să amintim că cele două cen-

(continuare în p. 7)

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

(urmare din p. 1)

ridicat de viaţă al oamenilor, precum şi faţă de realizările tehnice atotprezente, admiraţie faţă de amabilitatea afişată a oamenilor, faţă de confortul atât de ispititor pentru fiecare dintre noi. Curând însă românul creştin ortodox plecat de acasă constată şi greutăţile depărtării de casă şi de cei dragi, ale traiului într-o societate care îi este totuşi străină, căreia adesea nu-i înţelege bine nici limba, darămite modul de gândire şi simţire, într-o lume care are regulile ei, nu toate bune, între oameni pe care nu-i cunoaşte şi care adeseori, deşi îi acceptă alteritatea, îl constrâng, chiar fără a vrea aceasta, prin modul de alcătuire şi funcţionare a lumii lor, să devină tot mai mult după chipul şi asemănarea lor. Părintele Arsenie Boca a exprimat această stare de lucruri prin sentinţa: „În România e mai bine pentru suflet; în Occident e mai bine pentru trup".

Câteva caracteristici şi principii de funcţionare ale societăţii occidentale actuale şi ale raporturilor interumane din mijlocul ei – caracteristici care devin tot mai mult şi ale spaţiului nostru românesc – fac ca dorinţa cuiva de a trăi o viaţă creştină după rânduielile noastre ortodoxe să implice o mărturisire conştientă, consecventă şi cu multă înţelepciune a iubirii sale faţă de Dumnezeu. Ne vom ocupa de ele pe rând pentru a aduce un spor de claritate în perceperea lor atât pentru cei care au ales deja calea străinătăţii cât şi pentru cei care se gândesc la acest lucru, în vederea facilitării raportării la această societate şi a conştientizării vieţii mărturisitoare pe care suntem chemaţi să o ducem în lumea la care ne este luarea-aminte.

Venind dintr-un spaţiu în care Ortodoxia era la ea acasă, în care totul în jur poartă pecetea acesteia, iar relaţiile interumane sunt destul de calde, românul ortodox se confruntă în Occident destul de rapid cu un spaţiu mult mai secularizat, cu o societate, de la caz la caz, pluriconfesională, multireligioasă, indiferentă sau chiar ostilă faţă de elementul religios. Credinţa religioasă în Occidentul european este tot mai mult împinsă din spaţiul public spre sfera privată a omului. Convieţuirea oamenilor de credinţe şi confesiuni diferite sau lipsiţi de credinţă religioasă, proveniţi adeseori din medii sociale, culturale, religioase foarte diferite, deşi, pe de o parte, este o realizare demnă de apreciere, face, pe de altă parte, ca relaţiile interumane să rămână distante, fiecare să rămână în lumea lui, cu universul propriu. Microuniversuri spirituale se află astfel îngrămădite laolaltă, fără însă a interacţiona, decât în măsura în care această interacţiune este impusă de convenienţele sociale sau de relaţiile de serviciu. Bineînţeles că şi credinţa cuiva care nu şi-a pus întrebări referitoare la ea, nu a trecut-o prin filtrul reflecţiei, se poate clătina întâlnindu-se cu o varietate de alte credinţe care toate se pretind adevărate. De asemenea, faptul că în spaţiul public se vorbeşte destul de puţin despre religie, că manifestarea religioasă este privită adeseori ca ceva perimat, învechit, conjugat cu mirajul bunăstării materiale, face ca adeseori românul venit în căutarea unei situaţii mai bune de viaţă să amâne manifestarea religioasă sau chiar s-o uite pentru un timp.

Ar fi bine ca fiecare să conştientizăm cât mai repede faptul că, veniţi în lume şi crescuţi într-un anumit spaţiu şi timp, avem fiecare dintre noi o anumită moştenire genetică, socială, culturală, spirituală, care toate contribuie la devenirea noastră, ne configurează identitatea şi în absenţa cărora aceasta are de suferit. Ori, dacă acasă identitatea ţi se alcătuieşte într-un firesc al dezvoltării, în străinătate elementele constitutive ale acesteia trebuie mai bine conştientizate şi cultivate. Acest lucru este perfect valabil mai ales cu referire la identitatea noastră religioasă, la marile întrebări referitoare la destinul nostru, la sensul vieţii noastre pe pământ, pentru că în funcţie de răspunsurile pe care ni le dăm urmează şi stabilirea priorităţilor din viaţa noastră. Iar faptul ca cineva să-şi neglijeze sau să-şi uite anumite caracteristici ale propriei identităţi îl conduce mai devreme sau mai târziu la o situaţie de criză şi are consecinţe şi asupra celor din jurul lui, mai ales asupra copiilor lui. Astfel, oricine are în vedere faptul de a trăi o perioadă mai scurtă sau mai lungă din viaţă în străinătate ar fi bine să-şi pună problema unei asumări conştiente a devenirii sale în noile condiţii de viaţă.

Am spus deja că trebuie avută în vedere raportarea la un mediu de obicei foarte secularizat care parcă devorează tot

(continuare în p. 7)

Simbol și realitate duhovnicească în Sfânta Împărtășanie (II)

– o interpretare a lui Origen –

Știm că prin participarea la Fiul lui Dumnezeu omul devine „fiu" al lui Dumnezeu prin adopție. Această „calitate" se realizează concret prin împărtășirea cu pâinea cea spre ființă (ἐπιούσιος), care întărește inima, în timp ce cel care „se împărtășește (μετέχων) cu un șarpe nu este decât un etiopian duhovnicesc", transformat prin perfidie în șarpe. Pâinea lui Hristos sfințește „datorită lui Dumnezeu și rugăciunii" (I Tim. 4, 5), dar cel care se împărtășește din Pâine (μεταλαμβάνῃ τοῦ ἄρτου) trebuie să aibă conștiința curată. Cuvântul este carne și mâncare adevărată, Pâine vie, iar cel care o va mânca va trăi veșnic (cf. In. 6, 51, 54, 56; 1, 14, *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 346). Cel care „atinge" carnea lui Iisus, carnea jertfită, se apropie, de fapt de El ca și Cuvânt făcut trup (carne), fiind astfel sfințit. Această participare la Cuvântul lui Dumnezeu sau faptul de a-i atinge carnea, reprezintă, de asemenea, starea de desăvârșire a sfinteniei, când omul primește cunoașterea dumnezeiască și a tainelor lucrurilor ascunse, în timp ce sufletul care este îndepărtat și neatent nu poate să se împărtășească cu această mâncare. Euharistia sau, mai bine zis, în cazul lui Origen, comuniunea duhovnicească cu Cuvântul lui Dumnezeu nu este posibilă decât în Biserică și nicidecum *extra templum Dei,* unde se regăsesc credința, nădejdea și dragostea care unesc comunitățile (*Hom. in Lev.* IV, 8, ed. Muraru, p. 154-156; *Ad in Ex.* 8, 9, ed. Muraru, p. 410-412).

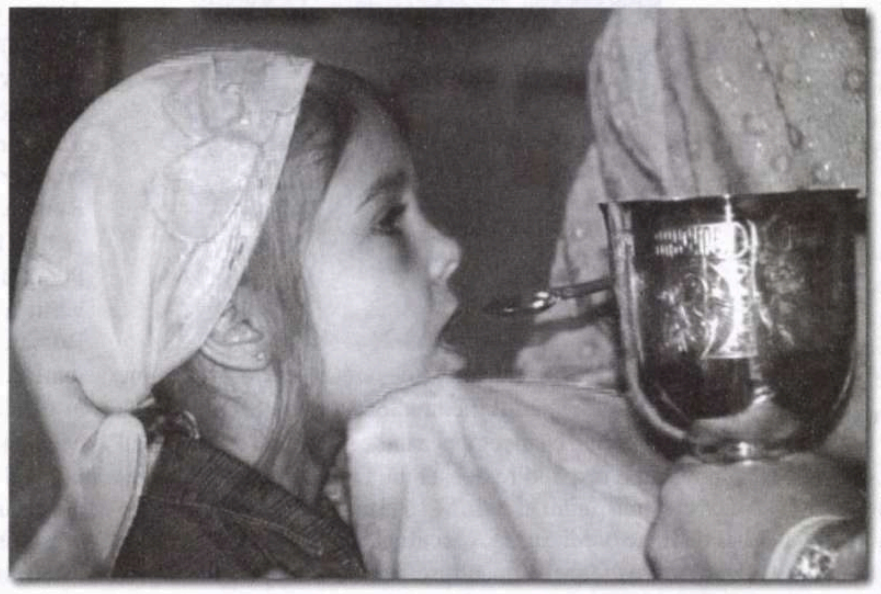

În rugăciune, cuvintele Sfântului Evanghelist Luca: „Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă în fiecare zi" (Lc. 11, 3) și cele ale Sfântului Apostol Matei: „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi" (Mt. 6, 11) nu se referă la o cerere de pâine materială, ci de una ἐπιούσιος – ființială (pentru substanță sau subzistență) (*P. Euch.* XXVII, 1, *GCS* 2, p. 363, 24-28; *PSB* 7, p. 257). Adevărata Pâine este cea care vine din Cer, care hrănește și dă Viața, această hrană proprie sufletului fiind Cuvântul lui Dumnezeu care este Înțelepciune și Adevăr; Pâine care nu diferă de natura sa. Hristos, vorbind despre Sine, zice: „Eu sunt Pâinea Vieții" (In. 6, 35) sau „Eu sunt Pâinea cea Vie, coborâtă din Cer. Cel care va mânca această Pâine va trăi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este carnea Mea" (In. 6, 51). Această Pâine este trupul lui Hristos, și Trupul Lui și Sângele Lui dau viață veșnică și Îl fac prezent pe Hristos în cel care le mănâncă. Acesta va fi înviat la sfârșitul veacurilor și va trăi prin Domnul (cf. In. 6, 51, 53-57, *P. Euch.* XXVII, 2-4, *GCS* 2, p. 364-363; *PSB* 7, p. 258-259), care i-a dat „darul Trupului Său și al Sângelui Său" (*Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 230). Participarea la Euharistie reprezintă hrana Învierii și a mântuirii omului, viața lui Hristos primită în Taină. Origen este astfel foarte clar: creștinul nu poate să se împărtășească cu această Taină (σύμβολον) înainte de a fi vindecat. Dacă el se împărtășește (μεταλαμβάνῃ) din Pâinea și Cupa Domnului, el poate deveni slab, bolnav sau poate muri (cf. I Cor. 11, 26-27, 39, *Com. in Mat.* X, 25, *SC* 162, p. 262-264). Vindecarea sau curățirea sunt posibile prin comuniunea cu Dumnezeu, care este în suflet foc devorator și iubire în același timp, făcându-i pe sfinți participanți la dumnezeirea Sa până ce totul în ei se va preface prin puterea Lui (*Fragm. in Cant.* 80, 6-9; 81, 3-6, *BP* 42, p. 274).

Când omul mănâncă Trupul lui Hristos, „pâinea cea spre ființă", acesta locuiește în El, și în timp ce Cuvântul se dăruiește, omul vede slava lui Dumnezeu (*P. Euch.* XXVII, 4, *GCS* 2, p. 365, 24-26; *PSB* 7, p. 259), pentru că în mod asemănător pâinii materiale care se transformă în substanța celui care o consumă, Pâinea cea Vie, care coboară din Cer, primită de rațiune și de suflet, dă putere celui care se hrănește, îi „dă propria nemurire... căci Cuvântul lui Dumnezeu este El Însuși nemuritor" (Idem, XXVII, 9-10, *PSB* 7, p. 261-262). Termenul ἐπιούσιος sau ceea ce este necesar pentru subzistența noastră zilnică nu este folosit, conform lui Origen, în limbajul comun nici de erudiții greci, ci este inventat de Evangheliști. Precum termenul de περιούσιος (λαὸς περιούσιος – popor ales de Dumnezeu – Ex. 19, 5), cel de ἐπιούσιος ar deriva din cuvântul οὐσία. Deci ἐπιούσιος ar exprima transformarea pâinii în substanța umană (*P. Euch.* XXVII, 7, *GCS* 2, p. 367, 9-12; *PSB* 7, p. 260-261).

Comuniunea euharistică este duhovnicească, realismul ei fiind eclipsat de imaginile alegorice sau de comuniunea cu Logosul spiritual, dar participarea la „Tainele divine", în cult, este foarte bine nuanțată la Origen, unde credinciosul primește cu adevărat Trupul lui Hristos sfințit și oferit în mâinile sale. Neglijența de a face să cadă Trupul lui Hristos din mâini sau o părticică reprezintă un sacrilegiu echivalent neglijenței față de Cuvântul lui Dumenzeu (*Hom. in Ex.* XIII, 3, *SC* 321, p. 386).

Doctrina și cunoașterea dumnezeiească sunt strâns legate, după Origen, de Euharistie: „nimeni nu poate să asculte Cuvântul lui Dumnezeu dacă nu este mai întâi sfințit, adică dacă nu este sfânt cu trupul și cu duhul, dacă el nu și-a spălat veșmintele sale, pentru că el va intra apoi la masa de nuntă, va mânca carnea Mielului și va bea Cupa mântuirii. Nimeni să nu intre la această nuntă cu hainele murdare". El exprimă încă o dată necesitatea pregătirii prin penitență, prin mărturisirea păcatelor, în vederea participării la Cina sfântă, la Euharistie. Pâinea tainică *(panem mistericum),* Tainele Trupului lui Hristos (*dominici corporis sacramenta*) sau Sfintele Taine *(sancta mysteria)*, sfințite prin harul Duhului Sfânt, nu trebuie luate de un suflet întinat de păcat. Este hrana sfinților (cum declarăm și azi în Sfânta Liturghie), care nu este comună tuturor. Același lucru este valabil și pentru cuvântul lui Dumnezeu. Nu toată lumea poate să asculte taina acestui Cuvânt, ce este pâine tainică, adică cuvântare tainică și ascunsă, ci doar sfinții care sunt curați cu mintea și cu inima (*Hom. in Ex.* XI, 7, *SC* 321, p. 350). Cuvântul primit ia în gura fiecăruia dintre cei participanți gustul pe care îl dorește sau va deveni pentru acela tot ceea ce el își dorea (*Hom. in Ex.* VII, 8, *SC* 321, p. 234-236).

Von Balthasar crede că la Origen prezența reală și liturgică este afirmată cu toată claritatea, dar în mod evident, nu în sensul teologiei catolice de „transubstanțiere", ci a unei „transituări" ontologice (Hans Urs von Balthasar, *Le Mysterion,* în *RSR*, t. XXVI/XXVII, 1936 și 1937, p. 549 și 59). În plus, el afirma faptul că, fără îndoială, Cuvântul Bisericii este pentru Origen un semn al prezenței lui Hristos mai reală decât prezența Lui în Pâine. După părerea sa, formula consacrării se vizează, să zicem așa, ea însăși, înainte de a viza pâinea (cf. *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 342-346, cf. von Balthasar, *Le Mysterion,* în *RSR*, t. XXVII, 1936, p. 61, nota 10).

Textul din *Comentariu la Evanghelia după Matei* XI, 14 ne vorbește despre dispoziția celui care se împărtășește cu pâinea Domnului ca o condiție de a fi sfințit ori cauză de pedeapsă. „Alimentul care sfințește datorită cuvântului și a rugăciunii" (I Tim. 4, 5), deci și datorită unei „forme" a Tainei – concepție tomistă, natura după formă fiind mai importantă la Aristotel decât natura materială (Aristotel, *Părțile animalelor* I, 640 *b*, p. 6; *Met.* VI, 7, 1032 *a*, ed. Tricot, p. 377-380) –, nu sfințește doar prin cuvântul celui care îl utilizează, căci astfel cel care este nevrednic, mâncând, va fi și el sfințit și nu ar deveni slab, bolnav sau mort, după cuvântul apostolului (I Cor. 11, 30). Nu este vorba doar de participarea fizică la euharistia care sfințește, ci și de cea duhovnicească, dreptatea și buna conduită a credinței (I Cor. 11, 30). „Deci, este vorba de Trupul lui Hristos, eficacitatea lui fiind simțită de fiecare dintre cei care îl consumă, cu condiția ca el să se împărtășească de această pâine cu un duh curat și o conștiință nepătată" (*Com. in Mat.* XI, 14, trad. Jean Danielou, *Origène*, Paris, 1948, p. 76) pentru că „nu materia pâinii, ci cuvântul rostit asupra ei oferă un beneficiu celui care o mănâncă (*Com. in Mat.* XI, 14, SC 162, p. 344-346). Această concepție care concepe vizibilul sau materia ca un semn al unei realități duhovnicești trădează influența platoniciană a lui Origen (Cf. Jean Danielou, *Origène*, p. 74. Vezi și p. 75-79. Danielou arată aici opoziția între două Taine, una a cuvântului și alta a ritualului, două împărtășiri ale Cuvântului, prezent în cuvânt și în pâinea trupului tainic, τυπικοῦ καὶ συμβολικοῦ (cf. *Com. in Mat.* XI, 14, *SC* 162, p. 346)).

Reluăm anumite texte origeniene care par a dovedi părerea lui von Balthasar. În *Contra lui Celsus* alexandrinul afirmă că „noi mâncăm pâinile oferite ca euharistie și cu rugăciune asupra ofrandelor, pâini devenite prin rugăciune un trup sfânt și care sfințește pe cei care îl iau cu o intenție dreaptă" (*CC* VIII, 33, *SC* 150, p. 246). Danielou vede în acest text o aluzie precisă la rugăciunea de sfințire a pâinilor de la euharistie (Cf. Jean Daniélou, *Origène*, p. 75). Învățătura despre euharistie este expusă de Origen și în alte texte ale dialogului cu Celsus. Pâinea jertfită și oferită este „numită εὐχαριστία" (*CC* VIII, 57, *SC* 150, p. 304). În acest comentariu, Origen vorbește și despre εὐλογία, în cadrul căreia creștinii mănâncă „cuvintele", pe Cuvântul Însuși, în binecuvântarea pâinilor (*Com. in Mat.* X, 15, *SC* 162, p. 208). Este posibil ca εὐλογία să fi precedat εὐχαριστία, dar nu putem să fim siguri de existența în ritualul primitiv al Bisericii unei „celebrări a cuvântului" care preceda probabil euharistia, decât dacă ne gândim la două părți ale celebrării duminicale, una a citirilor, cântărilor și omiliilor ca o împărtășire de cuvântul evanghelic și o alta a aducerii și sfințirii darurilor, ce se finaliza cu împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului. Unii traducători ai textelor lui Origen au identificat εὐλογία cu εὐχαριστία și așa cum face și Girod, termenul εὐλογία este tradus prin „euharistie" (*SC* 162, p. 208-209, și nota 1). Însă în altă parte Origen vorbește clar despre Trupul și Sângele Domnului oferite de Hristos în εὐλογία (cf. *Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 230).

„Dumnezeu îl cheamă pe om la comuniune, El bate la ușa noastră pentru a avea părtășie la cina Lui" (*P. Euch.* XXVII, 11, GCS 2, p. 370, 24-26; *PSB* 7, p. 263). Prin preotul altarului jertfa sau Hristos se dă, iar acestea trei concid de fapt, omul participând la Hristos prin preot, care este simbolul exterior al sacrificiului tainic (*Com. in Rom.* III, 5 (8), 178-179, Bammel, I, p. 244). Cultul rămâne la Origen subiacent unirii misticii cu Logosul divin (*Hom. in Ex.* XIII, 3, *SC* 321, p. 386; *Hom. in Lev.* XVI, 5, ed. Muraru, p. 538 *Hom. in Lev.* VII, 5, ed. Muraru, p. 288; *Com. in Jo*. XXXII, XXIV, 310, *SC* 385, p. 320; *Hom. in Num.* XVI, 9, *SC*, 29, p. 334-335). Tot ceea ce Dumnezeu dă este dar (*Com. in Rom.* X, 38, 6-7, Bammel III, p. 850). Pentru Origen Hristos este sămânța și Biserica, sămânța care dă viață. El este Biserica Dumnezeului celui Viu. În persoana lui Hristos, prin taine, timpul viitor, desăvârșirea sau Cincizecimea, au trecut, „ziua pregătirii" devine prezent, având în permanență „sentimentul că ești mereu în ziua Domnului, că prăznuiești o duminică veșnică" sau „zilele Pogorârii Duhului Sfânt" (*CC* VIII, 22, SC 150, p. 224).

Pr. Dr. Adrian ROMAN

Creştinii din Orientul Mijlociu: istorie, situaţia actuală, perspective de viitor (II)

(urmare din p. 5)

tre teologice principale ale creştinismului secolelor IV-VI, şcoala alexandrină şi şcoala antiohiană, se aflau ambele în Orientul Mijlociu, avându-şi reprezentanţi şi adepţi ocupând scaunele episcopale din cele două mari oraşe (Alexandria şi Antiohia) şi din împrejurimi. Polemica dintre aceste două şcoli teologice a dus la apariţia a două mari diviziuni în interiorul creştinismului preislamic, ambele afectându-i mai ales pe creştinii din Orientul Mijlociu. Prima dintre ele a fost formarea treptată, după condamnarea lui Nestorie – patriarh al Constantinopolului între 428-431, dar de origine din Antiohia – de către Sinodul al III-lea Ecumenic de la Efes (431), a unei biserici numite „nestoriene". Condamnaţi în cadrul Imperiului Bizantin, nestorienii şi-au găsit refugiu în Imperiul Persan. Centrul lor teologic a fost Edesa, la marginea Imperiului Roman, mutat, după ce împăratul Zenon (474-491) a ordonat închiderea şcolii din Edesa, la Nisibis, în Imperiul Persan. Liberi de persecuţiile bizantine, creştinii nestorieni au cunoscut o puternică răspândire în Imperiul Persan şi în Peninsula Arabică. Centrul nestorianismului în Peninsula Arabică a fost Bahrainul de azi, unde în secolul al V-lea existau două episcopii nestoriene. [Peter Hellyer, *Nestorian Christianity in the Pre-Islamic UAE of Southeast Arabia,* în *Journal of Social Affairs,* vol. 18: 72, p. 88.] Nestorienii au desfăşurat o intensă activitate misionară în Peninsula Arabică, China, India, iar după unele opinii chiar până în Vietnam, Coreea şi Japonia. Apariţia şi dezvoltarea islamului, care a dus la slăbirea centrelor din fostul Imperiu Persan şi din Peninsula Arabică a pus capăt acestor misiuni încă insuficient studiate.

A doua mare ruptură din interiorul creştinismului din Orientul Mijlociu a început cu Sinodul al IV-lea Ecumenic (Calcedon, 451), când a fost condamnat monofizismul. Mari grupuri de creştini din Egipt, Siria şi Palestina nu au acceptat dogma de la Calcedon, pe care au considerat-o a fi o trădare a teologiei Sfântului Chiril al Alexandriei. Separarea doctrinară a fost dublată de o separare de natură etnică. În general – dar nu exclusiv –, negrecii nu au acceptat Calcedonul: copţii din Egipt, sirienii din Siria şi Palestina, armenii. Autorităţile imperiale bizantine au realizat dimensiunea negativă a acestei separări şi au iniţiat imediat procese de refacere a unităţii religioase a Imperiului Bizantin, fie prin dialog teologic, fie prin forţă. Cele mai dramatice scene s-au desfăşurat în Egipt, unde în mai multe rânduri patriarhul calcedonian, care a fost instalat cu ajutorul armatei în Alexandria, a fost imediat alungat şi uneori chiar ucis de către populaţia înfuriată. Dacă Ierusalimul a devenit un centru al credinţei calcedoniene, în Alexandria şi Antiohia s-au format ierarhii paralele, cu un ierarh caldenonian şi altul ne-calcedonian, care s-au păstrat până astăzi.

Nu trebuie să uităm nici faptul că creştinismul preislamic din Orientul Mijlociu a prezentat o mare diversitate de natură etnică, diversitate care s-a păstrat, ba chiar s-a îmbunătăţit de-a lungul timpului. Primii creştini au fost evrei vorbitori de aramaică, evrei grecizaţi, greci, sirieni, asirieni mesopotamieni, arabi sau armeni trăind în Orientul Mijlociu.

Nu se poate spune cu precizie care era procentul de creştini în Orientul Mijlociu la apariţia islamului. Sigur însă este că creştinismul era în această regiune extrem de divizat la apariţia noii religii, de unde şi atitudinile extrem de diferite ale diferitelor grupări creştine faţă de noua religie. Despre aceasta voi scrie pe larg în episodul următor. Doresc în final să relatez o întâmplare care mi-a fost povestită de către un preot romano-catolic care lucrează într-o ţară din zona Golfului şi care mi se pare relevantă atât pentru prezenţa creştinismului în Peninsula Arabică înainte de islam, cât şi pentru atitudinea faţă de acest adevăr istoric în aceste ţări astăzi. Într-o noapte acest preot catolic a fost trezit de către doi agenţi ai serviciilor secrete şi i s-a cerut să-i urmeze fără a lua nimic cu el. Primul gând al preotului a fost că probabil va fi încălcat legea strictă în respectiva ţară de a nu vorbi deloc cu musulmani, misiunea lui fiind tolerată doar pentru că se limita strict la activitate pastorală în rândul creştinilor migranţi romano-catolici. A urmat un lung drum cu o maşină de teren prin deşert. Gândul preotului a fost că probabil va fi asasinat în deşert, iar trupul lui lăsat acolo. După mai mulţi kilometri au ajung la un loc în deşert unde se aflau adunate mai multe utilaje şi maşini de teren, toate adunate în cerc şi cu farurile aprinse spre locul liber lăsat în centru. S-a apropiat de preot guvernatorul provinciei din zona respectivă şi l-a condus la locul luminat. Spre surprinderea preotului, acolo se afla un minunat mozaic bizantin păstrat impecabil, care odată a fost pavajul unei biserici creştine. Guvernatorul i-a spus: „Binecuvântează acest loc!" Surprins, preotul a făcut semnul Crucii în formă de binecuvântare, după care utilajele au acoperit cu nisip mozaicul. Preotul mi-a explicat apoi că din superstiţie, astfel de locuri sfinte nu sunt în general distruse de către musulmani şi nici nu pot fi acoperite până ce nu se realizează un act de „împăcare" între cei care le-au descoperit şi locurile respective. Aşa se explică cererea de a binecuvânta descoperirea înainte de a fi reacoperită cu nisip. Astfel de descoperiri sunt destul de rare şi rămân neraportate. Va trece încă multă vreme până ce arheologii vor putea lucra fără nicio opreliştе în anumite ţări din Orientul Mijlociu. Prezenţa creştină în Peninsula Arabică înainte de apariţia islamului este încă un subiect tabu. În alte ţări, precum Turcia, unde într-o mai mare măsură decât în zona Golfului complexele legate de trecut au fost depăşite, vestigiile arheologice sunt renovate şi conservate în scop turistic.

Gânduri referitoare la un creştinism mărturisitor astăzi

(Referire la situaţia creştinilor ortodocşi în Diaspora)

(urmare din p. 5)

ce întâlneşte. Trebuie ca cineva să ţină cu maximă tărie la nişte principii de viaţă proprii, dacă vrea să nu fie înghiţit de moara secularismului. Lucru nu tocmai uşor dacă ne gândim că avem tentaţia să copiem ceea ce se întâmplă în jurul nostru, că modul de viaţă individualist, consumist, egoist şi indiferent la nevoile semenilor constituie o mare ispită pentru românul care s-a smuls, s-a dezrădăcinat de acasă, din propria sa comunitate, pentru a-şi găsi pe cont propriu, individualist, împlinirea.

În aceste condiţii, faptul de a-ţi trăi credinţa ortodoxă înseamnă o asumare responsabilă a moştenirii proprii, o viaţă în acord cu ea, precum şi faptul de a o transmite mai departe urmaşilor, adică a duce un mod de viaţă mărturisitor. Căci mărturisire este faptul de a te manifesta ca om credincios într-un cadru în care ceilalţi sunt indiferenţi religios sau chiar manifestă dispreţ faţă de manifestările religioase. Mărturisire este ca, la sfârşit de săptămână, când colegii de serviciu sau de şcoală pleacă în vacanţă, să alegi a merge duminica zeci sau uneori chiar sute de kilometri pentru a participa la o Sfântă Liturghie ortodoxă. Mărturisire este ca, într-un context individualist, să contribui conştient şi susţinut la formarea unei comunităţi româneşti ortodoxe, să nu te gândeşti doar la propăşirea proprie, ci să-i ai în atenţie pe semenii tăi cu nevoile şi neputinţele lor. Mărturisire este ca, atunci când în jur bisericile (evanghelice sau catolice) sunt transformate în spaţii profane sau chiar demolate pentru că oamenii cred că nu mai au nevoie de ele şi nu le mai înţeleg rostul, tu să te implici cu toate puterile în construirea unei biserici, care să devină centrul şi luminătorul comunităţii din care faci parte.

O deosebită mărturisire o presupune faptul de a-ţi educa creştineşte copiii. Îmi amintesc un cuvânt citat adesea de Părintele Teofil Părăian: „Mai ales două lucruri nu pot face oamenii fără credinţă: să crească copii buni şi să suporte o suferinţă grea". Şi, într-adevăr, pentru a creşte copii buni este necesar să trăieşti mai întâi tu ca părinte având o orientare, iar apoi să te străduieşti să dai o orientare în viaţă şi copiilor. Ori această orientare este foarte greu de găsit în lipsa credinţei, pentru că doar raportându-ţi viaţa la Dumnezeu, căutând să-ţi descoperi destinul vremelnic şi veşnic, poţi trăi orientat spre împlinirea acestuia, te poţi raporta corect la tine însuţi, la semeni şi la întregul univers. Şi este cu adevărat o cruce ca în mijlocul societăţii de consum, care încearcă pe toate căile să-ţi stimuleze poftele şi să-ţi exacerbeze egoismul, să-ţi asumi asceza înţelegerii adevăratelor tale necesităţi şi a luptei împotriva patimilor. Cu mult mai greu este însă să poţi transmite aceste valori adevărate copiilor care la şcoală şi în interacţiunea cu colegii lor sunt formaţi după chipul societăţii în care trăiesc. Este dificil ca atunci când copilul învaţă la şcoală că toate religiile sunt egale, toate fiind drumuri pentru a ajunge în vârful muntelui care ar fi Dumnezeu, să-i explici că religia ortodoxă oferă trăirea autentică a relaţiei cu Dumnezeu. E distrugător pentru sufletul lui fraged ca profesorii să-i spună că Dumnezeu este probabil o idee, o putere, dar să-l malformeze continuu cu poveşti despre vrăjitoare sau alte monstruozităţi. Este greu să-l înveţi a se înţelege pe sine şi a se raporta la lume corect, dacă la şcoală învaţă că fiecare om nu este ce se naşte, ci ceea ce simte sau alege el însuşi să fie. Este greu, dar totuşi nu imposibil. Iar această educaţie este făcută posibilă de o viaţă trăită de părinţi cu credinţă, cu nobleţe sufletească, cu dragoste şi cu multă înţelepciune, care să-i determine pe copii să-şi dorească să stea sub ocrotirea părinţilor, să-i asculte şi să-i urmeze.

O adevărată mărturie de credinţă o constituie faptul de a nu-ţi petrece timpul „liber" omorându-l sau făcând toate nebuniile asemenea celor din jurul tău, ci făcând ceva cu folos. Acum, când scriu aceste rânduri, ne găsim în săptămâna dinaintea Postului Mare. În toate ţările din Vestul Europei se „propovăduieşte" prin toate canalele media destrăbălarea carnavalului care premerge aici începutul Postului, care nu mai există. Şi nu e uşor, când întreaga clasă merge la carnaval, să-ţi convingi copilul să rămână departe de această manifestare dăunătoare; şi să le poţi eventual, argumenta şi profesorilor lui această atitudine spunându-le adevărul fără a le răni prea tare orgoliul. O aşezare solidă în sânul familiei şi în relaţia cu Dumnezeu îi e necesară unui tânăr pentru a rezista îndemnurilor colegilor la diferite aventuri de fiu risipitor sau la experienţe extatice provocate prin consumul de droguri.

Având în vedere cele de mai sus, ne putem lesne imagina şi greutatea mărturisirii pe care este chemat să o dea un preot ortodox în Occident. Pentru că el trebuie să lupte mai întâi cu greutăţile lui şi ale propriei familii, iar apoi cu ale credincioşilor pe care-i păstoreşte şi care, adesea, poartă urmele dezrădăcinării şi ale greutăţilor cu care se confruntă. Mai mult, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe, el are de dus şi greul dialog cu celelalte confesiuni creştine, fiind dator a mărturisi cu înţelepciune adevărul de credinţă care nu este posesia lui, dând mărturie despre frumuseţea Ortodoxiei fără a-i brusca pe ceilalţi cu propria mărturisire. Despre greutatea slujirii în condiţii de misionarism, în biserici puse la dispoziţie de alte confesiuni creştine, în care trebuie să-şi ducă în maşină duminical cele necesare slujirii, înfruntând adesea mari lipsuri materiale, ce mai putem spune, decât că toate acestea constituie o asumare mărturisitoare a Crucii lui Hristos, asumare ce presupune o jertfă adeseori mare.

De cele mai multe ori alegerea locului unde trăim nu ne aparţine sau suntem constrânşi de situaţii foarte dureroase să luăm calea străinătăţii. Să avem atunci încredinţarea că al lui Dumnezeu este întregul pământ, că binecuvântarea Lui se va revărsa oriunde asupra noastră dacă o căutăm şi să spunem cu Psalmistul: „În tot locul stăpânirii lui, binecuvântează suflete al meu, pe Domnul". Şi să-i rugăm pe sfinţii care au trecut prin greutăţi asemănătoare cu ale noastre să ne îndrume şi să ne apere cu rugăciunea lor. O vor face cu siguranţă.

Împărtăşire deasă? Spovedanie deasă! (II)

Examinând mai cu atenţie cauzele care au dus la practica împărtăşaniei rare în Biserica Ortodoxă – caracteristică acesteia timp de mai multe secole –, Alexander Schmemann crede că poate identifica două tipuri de spiritualitate: o spiritualitate a laicilor (comunitară), bazată pe oficierea Liturghiei numai duminica, post comunitar, spovedanie sacramentală şi tipic eclezial comunitar, şi o spiritualitate a monahilor (individualistă), apărută din secolul al IV-lea şi bazată pe săvârşirea zilnică a Liturghiei, post ascetic, spovedanie harismatică şi tipic monahal [Cornel Toma, „*Lex orandi, lex est credendi* sau unitatea dintre dogmă, spiritualitate şi cultul Bisericii", în Alexander Schmemann, *Introducere în teologia liturgică*, p. 35.]. Consacrarea „tipicului monahal" a însemnat o „trădare" a funcţiei avute de monahism. Apărut iniţial dintr-o efervescenţă eshatologică, ca o mişcare strict laică, „ceva elementar şi sporadic" şi nu un „aşezământ sau o instituţie a Bisercii", el a triumfat apoi, pătrunzând în toate sferele Bisericii, lucru grav pentru că acea concepţie a sa iniţială s-ar fi şters în detrimentul unei înţelegeri în limbajul şi categoriile tradiţiei speculative neo-platonice (pornind de la Origen, prin Părinţii Capadocieni, Evagrie şi Pseudo-Dionisie, până la Maxim Mărturisitorul) [*Ibidem*, p. 190-210 şi 264-287.].

Monahismul ar mai fi dus, de asemenea, şi la apariţia şi generalizarea practicii de mărturisire a păcatelor înainte de împărtăşire. Iată ce scria A. Schmemann referitor la Taina Spovedaniei: „Monahii au introdus o nouă formă de spovedanie de tip nesacramental prin mărturisirea gândurilor în faţa unui călugăr bătrân, numită spovedanie spirituală. Cele două spovedanii au fuzionat şi au produs o denaturare a spiritualităţii" [Idem, *Postul Mare*, ediţia a II-a, trad. A. şi L. Constantin, Ed. Doris, Bucureşti, 1998, p. 140.].

Convingerea teologului rus era că în Biserica primară toţi credincioşii care participau duminica la Sfânta Liturghie se şi împărtăşeau. Spovedania nu poate fi pentru el deci decât un obstacol în calea comuniunii cu Hristos [*Ibidem*, p. 141: „Neglijarea Tainelor a dus la o împărtăşire rară sau anuală a credincioşilor; spovedania a devenit un obstacol pentru comuniunea euharistică, întrucât credincioşii se excomunică singuri prin neparticiparea la Euharistie …".], fapt care nu avea loc până în secolul IV [Trebuie spus că practica mărturisirii publice a păcatelor, urmată de o împărtăşire „în masă" a credincioşilor, nu a dispărut în secolul al IV-lea, ci poate fi întâlnită chiar în secolul al XIX-lea, în Rusia, la Sf. Ioan de Kronstadt (canonizat în 1990 de Patriarhia Moscovei). Părinte harismatic, acesta era căutat de o mare mulţime de credincioşi: zilnic se împărtăşeau între 300-500 de credincioşi, iar în Postul Mare câteva mii. Atunci scotea cinci agneţe mari, de câte 5 kg fiecare, şi patru sau cinci potire mari, tot de câte 5 litri fiecare, pe care le binecuvânta la un loc. S-a ajuns ca în anii 1890 să aibă un număr de 150-300 de penitenţi zilnic, iar în Postul Mare 4000-5000 pe zi. În consecinţă, a primit din partea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse permisiunea de a practica spovedania publică, alături de cea privată, pe care o cerea de la cei care aveau de mărturisit lucruri grave. „Renaşterea euharistică" a Sf. Ioan de Kronstadt nu a rămas însă nepusă în discuţie: un alt sfânt (canonizat în 1988), episcopul ascet Teofan Zăvorâtul, i-a cerut explicaţii, cerând mai multă acrivie. Conflictul s-a stins însă rapid, în urma explicaţiilor epistolare transmise de Sf. Ioan. Totuşi, rămâne deschisă întrebarea: în ce măsură este canonică practica liturgică a acestuia? Pentru a se găsi răspunsul corect, trebuie amintit că Sinodul a dat dispensa amintită cu titlu excepţional, doar datorită calităţilor de sfinţenie evidente; apoi, actul canonizării Sf. Ioan de Kronstadt nu înseamnă automat canonizarea tuturor opiniilor şi practicilor sale, ca un model de urmat de toţi preoţii. Detalii la Ioan I. Ică jr., „Sfântul Ioan de Kronstadt între Liturghie şi revoluţie", în Sf. Ioan de Kronstadt, *Liturghia: cerul pe pământ*, trad. Boris Buzilă, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 5-35.]. Doar atunci, odată cu accentuarea rolului tipicului monahal în practica liturgică, s-ar fi renunţat la împărtăşirea duminicală generalizată; înainte doar păcatele de moarte – diferite de păcatele uşoare – ar fi fost privite ca un impediment pentru primirea Euharistiei: este vorba de apostazie, ucidere şi desfrânare. Relativizând importanţa Tainei Spovedaniei, Schmemann scrie: „Teologia scolastică a mutat accentul de la o pocăinţă-împăcare cu Biserica spre o iertare dată de preot, reprezentată aproape exclusiv în termenii puterii juridice, în care iertarea devine o putere în sine" [A. Schmemann, *Postul Mare*, p. 142.]. Indispensabilă în primirea Euharistiei nu ar fi deci mărturisirea păcatelor, ci alte condiţii – dragostea faţă de Dumnezeu şi rugăciunile pentru iertarea păcatelor. „Motivul principal pentru participarea la Împărtăşanie e dragostea. Primirea Împărtăşaniei pur şi simplu pentru că-L iubim pe Hristos şi dorim să fim uniţi cu El. Dragostea e dincolo de dorinţă şi de iertare, împăcare şi tămăduire. Ea transcende şi problema vredniciei şi a nevredniciei pentru că scopul întregii pocăinţe şi rugăciuni e să-L iubim pe Hristos" [*Ibidem*, p. 135.]. Ideea de vrednicie şi nevrednicie este pentru A. Schmemann o reminescenţă a „teoriei meritelor" din teologia scolastică apuseană, care neagă „nevrednicia" creaturală a fiinţei umane în raport cu Hristos, „Chipul Dumnezeului Celui nevăzut" (Col. 1, 8). Aceasta este cauza pentru care „Biserica primară cunoaşte că nimeni – în întreaga creaţie – nu este vrednic ca prin virtuţile sale spirituale, prin demnitatea sa, să se apropie de Sângele şi Trupul lui Hristos, şi că niciodată pregătirea nu constă în calcul şi analiza pregătirii şi nepregătirii, ci în răspunsul iubirii la iubire" [*Ibidem*, p. 243.].

Tentativa de a desemna două tipuri de spiritualităţi este nefondată; mărturisirea gândurilor în faţa unui bătrân (*geron*, *startsi*) nu a fost confundată cu Spovedania sacramentală, care aducea şi iertarea păcatelor; Taina Spovedaniei se întâlneşte în istoria Bisericii şi înainte de secolul IV [Vezi „Didahia sau Învăţătura celor doisprezece apostoli", în *Scrierile Părinţilor Apostolici* (PSB, vol. 1), EIBMBOR, Bucureşti, 1979, p. 27: „În Biserică mărturiseşte-ţi păcatele tale şi nu te duce la rugăciune cu conştiinţa rea." „Când vă adunaţi în duminica Domnului frângeţi pâinea şi mulţumiţi după ce mai întâi v-aţi mărturisit greşelile pentru ca jertfa voastră să fie curată. … Cine este sfânt să vină, iar dacă nu, să se pocăiască".]; în fine, practica ascetică este necesară pentru Împărtăşanie căci, după cum se subliniază şi în textele neo-testamentare, aceasta se poate da spre Împărăţia cerurilor, dar şi spre osândă, în funcţie de vrednicia sau nevrednicia credinciosului (I Cor. 11, 27-29: „Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de trupul şi sângele Domnului. … Cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului") [C. Toma, „*Lex orandi, lex est credendi* sau unitatea dintre dogmă, spiritualitate şi cultul Bisericii", în Alexander Schmemann, *Introducere în teologia liturgică*, p. 32-45.].

Plecând de la aceste „revizuiri" ale teologiei liturgice contemporane în ceea ce priveşte „locul" şi semnificaţia Sfintelor Taine (şi mai ales a Tainei Euharistiei), cum este înţeleasă Taina Spovedaniei? În prim plan se află chiar rezervele exprimate de Părintele Schmemann vizavi de pregătirea pentru Împărtăşanie. Ca „Taină a Bisericii, Taină a comunităţii, Taină a unităţii" [A. Schmemann, *Postul cel Mare*, p. 146.], ea ar trebui privită nu dintr-o perspectivă monahală restrictivă, ci din perspectiva iubirii comunitare „ce depăşeşte orice obstacol". Respingându-se Pocăinţa ca o pregătire *sine qua non* a Împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, se ajunge, *volens nolens*, şi la punerea sub semnul întrebării a necesităţii acestei Taine în viaţa credinciosului.

Practica actuală, prin care se impune tuturor celor ce vor să se împărtăşească să se spovedească înainte de fiecare cuminecare, chiar dacă au trecut doar câteva zile de la ultima spovedanie este considerată de către unii teologi ca fiind o denaturare şi o formalizare a actului spovedaniei. Transformarea Tainei Spovedaniei într-o condiţie formală şi, de fapt, unica condiţie pentru împărtăşanie, înlocuieşte adevărata pregătire pentru împărtăşire, pregătire ce consta întotdeauna, într-o adevărată pocăinţă lăuntrică. Accentuarea, întreaga trăire a acestei Taine se schimbă de la pocăinţă la dezlegare, şi este înţeleasă în lumina unor puteri aproape magice. Astăzi în Taina Spovedaniei nu se caută împăcarea credinciosului cu Biserica, ci această dezlegare formală, jumătate magică, jumătate legalistă; iar aceasta se întâmplă nu din cauza faptului că păcătoşenia îl deranjează pe cel ce vrea să se împărtăşească (de obicei o găseşte ca pe ceva firesc şi inevitabil), ci pentru că îi dă dreptul să se apropie de Sfintele Daruri cu „conştiinţa curată" [Alexander Schmemann, „Sfânta Spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie", la http://www.crestinortodox.ro / dogmatica / dogma/sfanta-spovedanie-sfanta-impartasanie-69027.html (site accesat la 30.01.2014).]. Această problematică se reflectă foarte bine în perioadele de post (mai ales în Postul Mare), când grupuri de credincioşi aşteaptă să-şi împlinească „obligaţia anuală" printr-o sumară spovedanie de trei până la cinci minute. Însă o astfel de situaţie creează nenumărate probleme, atât în ceea ce priveşte percepţia asupra Spovedaniei în mentalul colectiv, cât şi în practica săvârşirii şi primirii acestei Taine.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

POST CLERICAL VACANT ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Post clerical, categoria numire

Preot paroh –
Parohia Ortodoxă Română
BOGATU ROMÂN
Protopopiatul Ortodox Român Sălişte, judeţul Sibiu
Termen de depunere a dosarelor:
1 martie 2014 – 15 martie 2014

Pentru postul de preot paroh categoria numire, îşi vor putea depune dosarele licenţiaţii în Teologie Ortodoxă – Secţia pastorală, care au susţinut examenul de Capacitate preoţească.

Certificatul de capacitate preoţească este valabil 1 an de la data susţinerii, iar începând cu sesiunea septembrie 2013, pentru candidaţii care au obţinut cel puţin media 9,00, valabilitatea certificatului este de 2 ani.

Cei care doresc să ocupe acest post vor înainta cererea şi dosarul personal în termenul legal la Protopopiatul Sălişte de care aparţine parohia vacantă.

După expirarea termenului de depunere a dosarelor, P.C. Pr. Protopop de Sălişte va înainta Centrului Eparhial dosarele cu cererile candidaţilor.

P.C. Protopop este îndrumat să verifice dosarele candidaţilor care vor cuprinde documentele specificate.

Cererile care nu cuprind aceste date sau nu au acte doveditoare ale acestora nu vor fi luate în considerare.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului
Consilier administrativ-bisericesc
Pr. Cătălin-Nicolae MIRIŞAN

Pregătirea pentru Sf. Spovedanie (I)

Prima săptămână din Postul Sf. Paşti este considerată de foarte mulţi credincioşi un fel de *„săptămână mare”, „săptămână duhovnicească”*. Când eram copil observam cum bunica, dar şi alţi credincioşi mai în vârstă, participau la slujbele săvârşite în biserică în această primă săptămână. Vinerea şi sâmbăta se spovedeau, urmând ca duminica, la Sf. Liturghie, să se împărtăşească. Când am mers la Facultatea de Teologie de la Sibiu, am întâlnit ceva asemănător. Prima săptămână a Postului Sf. Paşti, a Postului Crăciunului, dar şi ultima săptămână de şcoală din aceste posturi era socotită *„săptămână duhovnicească”*. În aceste săptămâni eram îndatoraţi să ne spovedim la unul din duhovnicii sau preoţii profesori ai facultăţii, urmând ca cei care primeau dezlegare să se împărtăşească la Sf. Liturghie. În aceste săptămâni erau invitaţi părinţii profesori sau preoţi cu o bogată experienţă pastorală şi duhovnicească să ne ţină cuvântări şi meditaţii care aveau ca scop pregătirea noastră duhovnicească pentru a ne împărtăşi cu vrednicie de aceste două sfinte taine. Când am mers în parohie am întâlnit acelaşi obicei duhovnicesc bun: în prima săptămână a posturilor veneau mai mulţi credincioşi să participe la sfintele slujbe, să se spovedească şi să se împărtăşească, pentru că, ziceau ei, *„la noi prima săptămână din post o numim săptămână mare, deoarece cei mai în vârstă se spovedesc şi se împărtăşesc de două ori în posturile mari”*.

Suntem în Postul Sf. Paşti. Cu toţii, credincioşi mireni şi călugări, ne-am angajat în această lucrare duhovnicească a postului, în aceste *„zile preacinstite”*, cum sunt numite în rugăciunea amvonului de la Sf. Liturghie a darurilor mai înainte sfinţite.

Urmărim prin această lucrare duhovnicească ca să ne zidim pe noi înşine şi cu toţii întreolaltă *„casă duhovnicească”* în care să sălăşluiască Duhul lui Hristos (Cf. I.P.2,5), adică, dorim să ne curăţim sufletele şi trupurile, să ne înfrânăm de la pornirea poftelor păcătoase, toate acestea pentru a ajunge să ne închinăm cu vrednicie de marele praznic al Învierii Domnului, aşa cum mărturisim tot la Sf. Liturghie a Darurilor celor mai înainte sfinţite (Rugăciunea Amvonului).

A ne zidi pe noi înşine şi cu toţii întreolaltă *„casă duhovnicească”* nu este un lucru chiar atât de uşor. În Evanghelia de la Luca, la cap. 14, se spune că un om înţelept înainte de a-şi zidi turn (casă) stă mai întâi să-şi facă o socoteală asupra cheltuielilor care le necesită această lucrare, ca nu cumva punând temelia să nu o mai poată termina, căci va fi luat în râs de ceilalţi oameni care vor zice*: „Acest om s-a apucat să zidească, dar nu a putut isprăvi”* (Lc. 14, 30).

Parafrazând aceste cuvinte în legătură cu lucrarea duhovnicească la care ne-am angajat, putem spune că fiecare dintre noi suntem chemaţi să ne zidim pe noi înşine şi unii pe alţii *„casă duhovnicească”*. Am mai clădit şi până acum, va trebui să clădim până la sfârşitul vieţii. Dar poate s-a întâmplat că uneori nu am clădit bine şi, în astfel de situaţii, casa noastră duhovnicească s-a dărâmat, când cărămizile au fost prea grele, sau numai s-a avariat. Şi într-un caz şi în altul trebuie să începem lucrarea noastră din nou. Pentru a putea face lucrul acesta este nevoie să chibzuim asupra cauzelor care au dus la dărâmarea sau avarierea *„casei noastre duhovniceşti”*. Este nevoie, cu alte cuvinte, de o pregătire a noastră înainte de a începe lucrul duhovnicesc.

Se pune întrebarea: Cum să ne pregătim pentru a putea face o spovedanie bună, pentru că de acest lucru depind ostenelile noastre în aceste *„prea cinstite zile”*.

Pe parcursul anilor de activitate pastorală am constatat că mulţi credincioşi care vin la spovedanie nu ştiu să se spovedească. Unii spun la spovedanie faptele bune pe care le săvârşesc, dar lucrul acesta nu aparţine de spovedanie. În spovedanie mărturisim păcatele, fărădelegile şi relele pe care le săvârşim în viaţă. Alţii vin şi spun la spovedanie că au săvârşit toate păcatele, dar fără să spună care sunt. Nici o astfel de spovedanie nu e bună. Sunt şi din aceea care spun: Întrebaţi-mă dumneavoastră, părinte! Nici acest mod de spovedanie nu este prea bun! Spovedania este mărturisirea păcatelor de către credincios în faţa preotului duhovnic, primind de la Dumnezeu, prin mijlocirea preotului duhovnic, iertare şi dezlegare, dacă sunt îndeplinite, bineînţeles, condiţiile iertării şi dezlegării.

De aceea, pentru a putea face o spovedanie aşa cum cere învăţătura de credinţă a Bisericii noastre Ortodoxe, şi anume sinceră, completă, cu responsabilitate faţă de Taina Spovedaniei, trebuie neapărat să ne pregătim şi să chibzuim la acest lucru, şi nu numai în momentul când plecăm genunchii în faţa preotului duhovnic.

Cum putem realiza lucrul acesta?

Prin rugăciune, prin meditare, prin conştientizare, prin responsabilizare şi reflexie asupra stării noastre religios-morale.

1. Primul lucru este să citim *„Canonul de umilinţă către Mântuitorul Iisus Hristos”*, care se găseşte în Ceaslov. Lucrul acesta să-l facem cu 2-3 zile înainte de a merge la spovedit. De ce să facem lucrul acesta? Alcătuirile acestui canon au darul şi puterea de a ne introduce într-o adevărată atmosferă de umilinţă şi căinţă faţă de felul cum ne chivernisim darul vieţii; au darul de a ne atrage atenţia asupra deşertăciunii trăirii în compania dulceţei păcatului, precum şi de paguba duhovnicească pe care ne-o creează această deşertăciune. Se spune într-una din aceste alcătuiri: *„Desfătată şi plăcută este calea dezmierdărilor, dar amară va fi ziua cea de apoi, când se va despărţi sufletul de trup. Deci, pocăieşte-te de acestea, suflete al meu, pentru împărăţia lui Dumnezeu”* (Peasna a 4-a), sau alta: *„Suflete al meu, pentru ce te îmbogăţeşti în păcate? Pentru ce faci voia diavolului? În cine îţi pui nădejdea? Părăseşte-te de acestea şi te întoarce către Dumnezeu strigând: Îndurate Doamne, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”* (Condac).

2. Creându-ne această stare de umilinţă, de căinţă, de responsabilizare şi de luare-aminte la viaţa noastră atât din punct de vedere sufletesc, cât şi trupesc, să mergem mai departe cu pregătirea noastră, şi anume examinarea propriei noastre stări sufleteşti, cercetându-ne felul cum ne îndeplinim sau nu ne îndeplinim îndatoririle noastre faţă de Dumnezeu, faţă de Biserică, faţă de oameni şi faţă de noi înşine.

Pentru a ne fi mai uşor lucrul acesta să citim cu luare aminte rugăciunea a treia, către Preasfântul Duh, din rânduiala *„Rugăciunii de seara”* şi rugăciunea a noua, către îngerul păzitor, din rânduiala *„Rugăciunii de dimineaţa,”* în care sunt înşirate mai multe păcate, în care ne putem regăsi fiecare dintre noi. Aceste două rugăciuni le-am putea socoti ca pe o spovedanie intimă, cu noi înşine, pe care trebuie să ne-o facem în fiecare seară şi dimineaţă.

3. De mare folos sufletesc sunt apoi cărţile de rugăciuni în care se găsesc povăţuiri asupra felului cum trebuie să ne facem mărturisirea păcatelor. Avem în aceste cărţi expuse păcatele după gravitatea lor: păcate de moarte, strigătoare la cer, grele, dacă împlinim sau nu faptele milei trupeşti şi sufleteşti, şi altele, lucruri care sunt în strânsă legătură cu Spovedania.

Făcând aceste lucruri înainte de spovedanie, ne dăm seama mai uşor de starea sufletească în care ne aflăm, ne dăm seama mai uşor dacă *„casa noastră duhovnicească”* este dărâmată sau numai avariată. În felul acesta suntem puşi în situaţia de a reflecta cu responsabilitate asupra stării noastre religios-morale.

În felul acesta pregătiţi duhovniceşte putem face un alt pas spre spovedanie, şi anume mărturisirea păcatelor, despre care nădăjduim să vorbim altă dată.

Dumnezeu să ne ajute ca să putem pune început bun ostenelilor noastre duhovniceşti.

Arhim. Visarion JOANTĂ,
M-rea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului prin revelarea sensului autentic al omenescului din om (II)

Mărturisirea oricărui om este, de fiecare dată, similară cu mărturisirea lui Adam: „Doamne..., m-am ascuns, căci sunt gol şi m-am temut” (Fac. 3,10). De ce este mărturisirea noastră similară celei a lui Adam? Pentru că omul mărturiseşte – la fel ca Adam – că nu este împlinit, că nu este desăvârşit, că există sectoare întregi din fiinţa sa „goale” de Dumnezeu. Aceste sectoare se chinuie omul fie să le ascundă – caz în care omul se simte singur şi trist –, fie să le descopere/mărturisească, să le ofere lui Dumnezeu, ca El să le umple cu prezenţa Lui mântuitoare.

Sfântul Siluan Athonitul, vorbind despre starea lui Adam după izgonirea din rai, arată că acea stare era caracterizată de lipsa bucuriei şi de plânsul după Dumnezeu, pe Care, datorită păcatului, nu-L mai întâlneşte. „Unde eşti, Doamne? – spune Adam plângând – Unde eşti, Lumina mea? Căci Ţi-ai ascuns faţa de la mine, şi sufletu-mi îndelung nu Te vede, şi tânjeşte dupre Tine, şi cu lacrămi Te caută pe Tine”(...) „Şi de aceea tânjeşte sufletul meu dupre Domnul până la moarte, şi râvneşte duhul meu către Dumnezeu, şi nimica pre pământ nu mă veseleşte” [La Arhimandritul Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul,* trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Ed. Accent Print, Suceava, 2013, p. 460-463].

Sfântul Grigorie de Nyssa numeşte această ascundere „înstrăinare”. Înstrăinarea este trăită de către om, dar ea nu este mărturisită. Aceasta înseamnă că, atunci când se mărturiseşte, omul nu se mai ascunde, ci, dimpotrivă, el se arată, se descoperă pe sine lui Dumnezeu şi, astfel, devine familiar Lui, casnic al lui Dumnezeu şi împreună-locuitor cu sfinţii (cf. Efes. 2,19). Este starea de normalitate, căci, unde să te ascunzi, când ai dinaintea conştiinţei mărturisirea psalmistului: *Doamne, unde mă voi duce de la Duhul Tău şi de la Faţa Ta unde voi fugi? De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti. De mă voi pogorî în iad, de faţă eşti. De voi lua aripile mele de dimineaţă şi de mă voi aşeza la marginile mării şi acolo mâna Ta mă va povăţui şi mă va ţine dreapta Ta* (Ps. 138, 7-10).

Însă, omul, crede în continuare că se poate ascunde. Unde? În spatele propriilor gânduri, ale propriilor planuri; în spatele propriilor cuvinte. Dar, ascunderea nu are eficacitate decât tot aici şi acum, pentru sine şi pentru ceilalţi, deoarece, Sfânta Scriptură avertizează pe oricine crede că poate folosi cuvintele drept paravan că *din cuvintele tale vei fi osândit, şi din cuvintele tale vei fi făcut viu* (Mt. 12, 37).

Nici cuvintele, aşadar, nu îl pot ascunde pe om. Dar, ce pot ele să facă? Îl pot descoperi. Cuvintele îl pot ajuta pe om să se descopere pe sine şi să se definească pe sine, pentru sine, pentru ceilalţi şi pentru Dumnezeu. Căutarea de sine şi cunoaşterea de sine nefalsificată este o spovedanie a fiecărui om, deoarece această cunoaştere se petrece în permanenţă dinaintea lui Dumnezeu.

În scaunul spovedaniei, ca om, trebuie să alegi din toate variantele „omenescului” trăit în planul existenţei, pe cea mai bună, pe cea mai autentică. Anume, în spovedanie trebuie să alegi acea variantă a ta care vizează maximul uman posibil, maxim uman care se defineşte în cadrul comuniunii cu tine, cu ceilalţi şi cu Dumnezeu. Din momentul în care ai făcut acea alegere şi te prezinţi cu ea înaintea lui Dumnezeu, trebuie să încerci să renunţi la celelalte „variante” de „omenesc” posibile, încercând să le subscrii celei alese drept autentică/validă.

Orice inconsecvenţă cu acea variantă aleasă, orice sincopă în trăirea acelui maxim uman pe care l-ai ales şi l-ai recunoscut în mod liber de orice constrângere au-

(continuare în p. 10)

Pr. Vasile GAFTON

Arhitectonica inteligibilă a lumii la Franz Kafka (II)

Înainte de a trece la analiza operei, trebuie spus că multe din personajele care populează misteriosul univers kafkaian nu sunt altceva decât alter-ego-urile scriitorului. Acesta este motivul pentru care autorul foloseşte frecvent anagrama (Karl Rossmann, Josef K. sau arpentorul K.). În configuraţia numelui Gregor Samsa din *Metamorfoza* regăsim cele două vocale „a" aşezate exact în aceeaşi poziţie ca în numele Kafka. *Vânătorul Gracchues* prezintă destinul unui om care nu-şi găseşte locul între cer şi pământ (*Gracchus = Dohle* în germană = *Kavka* în cehă, de unde numele de Kafka). [Max Brod, *Franz Kafka, Eine Biografie*, ed. a III-a adăug., Fankfurt am Main, 1954, p. 8, *apud* Radu Enescu, *Franz Kafka*, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1968, p. 12.]

Arestarea procuristului Josef K. nu este consecinţa unei delincvenţe sociale, a unor delicte comise la nivelul conştientului (*fără să fi făcut nimic se pomeni într-o dimineaţă arestat*). Romanul lui Kafka este centrat pe o culpă de cu totul alt ordin. E vorba de o vină eminamente metafizică petrecută în *illo tempore*, de o greşeală care a compromis fiinţa la nivel transcendental, prezentă de altfel şi în *Colonia penitenciară*. Stranietatea şi insolitul dimineţii în care a avut loc arestarea sugerează caracterul neaşteptat al conştientizării absurdului existenţial, debutul fulgerător al lucidităţii. Prima privaţie a acuzatului fără vină, după nedumerirea legată de prezenţa în dormitor a paznicului care venise să-l aresteze, este interzicerea mâncării. Angoasa thanatică este însoţită întotdeauna de inapetenţă, de greaţă fizică şi metafizică. Mai mult, micul dejun îi este savurat în linişte de către paznici. El nu are voie să mănânce miere, prin acest amănunt interzicându-i-se dreptul la fericire. Mierea, rezervată paznicilor, argaţilor infinitului, este asociată cu obedienţa, cu servilismul metafizic (ignoranţa, lipsa sensibilităţii, incapacitatea asumării interogaţiilor ultime este întotdeauna comodă, dulce).

Încă de la început, paznicii îi fac cunoscut caracterul inestricabil al procesului, dar şi structurile ierarhice ale instanţei infinite: *Te porţi mai rău ca un copil. Ce doreşti, la urma urmei? Îţi închipui că vei face să ţi se termine mai repede blestematul de proces dacă discuţi cu noi, paznicii, despre legitimaţii şi despre mandate de arestare? Noi suntem slujbaşi mărunţi; [...] Autorităţile pe care le reprezentăm, după câte ştiu – şi ţine seama că eu nu cunosc decât gradele inferioare – nu caută delictele populaţiei, ci, după cum prevede legea, sunt atrase de delicte şi ne trimit pe noi, paznicii. Asta este legea. Unde vezi că ar putea fi o eroare?* [Franz Kafka, *Procesul*, trad. din lb. germană de Gelu Naum, Ed. RAO International Publishing Company, Bucureşti, 1998, pp. 15-16.]

Paznicii şi inspectorul nu vin în locuinţa lui Josef K. să-l ridice, să-l închidă, ci se rezumă la a-i comunica faptul că este arestat. Această condiţie îi permite să circule liber, să meargă la banca unde lucra. Faptul că Josef K. lucrează la bancă e un amănunt relevant. Mecanismul bancar are unele similitudini cu infinitul legii. La bancă nu eşti persoană, ci creditor sau debitor după cum în lume eşti orice altceva (pe stradă pieton, în tren călător, la bibliotecă cititor, la primărie cetăţean, la biserică credincios, în piaţă client şi în cimitir mort) numai fiinţă nu. Pentru bancheri, omul este o sumă, nu o persoană. Josef K. are o sensibilitate sporită pentru birocraţia invizibilă a legii.

Toţi suntem acuzaţi, însă nu toţi realizăm acest lucru. Conştientizarea efectivă a vinei şi a momentului arestării survine doar în cazul fiinţelor ultrasensibile, faustice, hiperlucide, prometeice, a spiritelor bântuite de daimonul neliniştii şi interogaţiilor ultime, mai exact în cazul oamenilor de excepţie pe care îi numim convenţional genii. Acest concept, rodat de romantism este folosit adesea cu sensuri imprecise. Geniul e o problemă de luciditate, de privire, poate chiar de frunte, fiind proporţional cu gradul de înţelegere a fiinţei şi a coerenţei cosmice. O astfel de înţelegere însă nu poate fi dată decât de configuraţia genetică. E superfluu să spunem că există poeţi, romancieri, pictori, compozitori (peste 99%) cu opere de bun-simţ, dar care nu au nimic în comun cu genialitatea, care nu înţeleg, după cum există portari, sudori sau ţărani care par să fi înţeles divina şi lamentabila fugă a fiinţei.

Facultăţile, doctoratele, lecturile, bursele în străinătate, academia sau notorietatea nu te ajută să înţelegi. Densitatea de insensibilitate metafizică pe metru pătrat e la fel de mare în academie, în universităţi, în cercurile scriitoriceşti ca şi în piaţă.

Nu sunt arestaţi decât cei care înţeleg. De fapt, se poate spune şi altfel: nu înţeleg decât cei care sunt arestaţi.

Multe dintre operele kafkiene debutează cu un seism fiinţial care dizlocă individul din orizontul hibernării metafizice. Josef K. este arestat într-un moment în care se abandonează derizoriului. Acelaşi lucru i se întâmplă şi lui Gregor Samsa din *Metamorfoza* care, într-o dimineaţă, se trezeşte transformat în miriapod. Agrimensorul (arpentorul) K. din *Castelul* are sentimentul evadării din timpul vulgar, căutând în întuneric castelul: *În ce sat m-am rătăcit oare? E aici în definitiv un castel? [Idem, Castelul*, trad din lb. germană de Mariana Şora, Editura RAO International Publishing Company, Bucureşti, 1998, p. 11.]

Revelarea absurdului vieţii (arestarea) are loc întotdeauna în singurătate, într-un habitat familiar când omul are mai mult timp să stea faţă în faţă cu propria-şi sineitate. Ieşirea din orizontul acestei temporalităţi altinice, fierbinţi şi intrarea în infratemporalitatea cotidiană (serviciu, prieteni, companii amoroase, petreceri etc.) e întotdeauna reconfortantă, echivalează cu uitarea, te obligă să-ţi trăieşti viaţa în exterioritatea fiinţei tale adânci, impersonal, prin delegaţie. După arestare Josef K. spune: *La bancă, de pildă, sunt totdeauna gata; acolo ar fi imposibil să mi se întâmple asemenea lucruri; am la îndemână un om de serviciu, special pentru mine, şi apoi am pe birou în faţa mea, telefonul pentru exterior şi telefonul pentru interior. Şi vin mereu oameni, clienţi sau funcţionari, şi mai ales sunt mereu prins în iureşul muncii, de aceea am toată prezenţa de spirit.* [*Idem, Procesul*, p. 27.]

Personajele kafkiene evadează din temporalitatea obişnuită, rectilinie, însă nu plonjează nici în durata eternă, aşa cum ar fi de aşteptat în urma unor astfel de experinţe peratologice, ci se afundă într-o temporalitate dolorică.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

Despre Taina Spovedaniei, ca taină a împlinirii umanului prin revelarea sensului autentic al omenescului din om (II)

(urmare din p. 9)

tentic, înseamnă deviere, derapaj existenţial şi necesită o nouă afirmare a variantei optime, o reaşezare înaintea lui Dumnezeu, Care este solicitat să supervizeze şi să valideze alegerea ta în legătură cu modul tău „omenesc" de a fi.

În consecinţă, pezenţa înaintea duhovnicului, în scaunul spovedaniei este proba bunei tale credinţe şi a consecvenţei de a fi în permanenţă acomodat existenţial la o variantă de tine însuţi „omenească", variantă liber asumată înaintea unui altul – duhovnicul şi înaintea Altului Suprem – Dumnezeu. Spovedania este proba că tu poţi să te prezinţi în cuvinte, să-ţi defineşti ţie însuţi „omenescul", aşa cum numai tu şi Dumnezeu îl ştiţi. Spovedania este o probă a sincerităţii.

Duhovnicul este martor al bunei tale credinţe, al dorinţei tale de a fi cum eşti, al dorinţei tale de a nu te falsifica, de a nu te prezenta ca o carte de identitate falsă, fără acoperire din punct de vedere existenţial. Şi tu ştii acest lucru şi eşti de acord cu el, ba chiar eşti cel care simţi nevoia să (re)vii periodic asupra ta, să „te (re)verifici" şi să (re)verifici corelaţia între „omenescul" autentic, împlinit şi cu sensul pe care ţi l-ai definit şi l-ai asumat ca atare. În scaunul spovedaniei, tu, ca om, te (re)verifici în legătură cu ceea ce ţi-ai propus să fii raportat la Dumnezeu şi ceea ce (mai) eşti.

În spatele celuilalt, pe care ţi-l iei martor al alegerii tale – duhovnicul – sau dincolo de acela, trebuie să-L vezi întotdeauna pe Dumnezeu. De asemenea, putem spune că formula liturgică: *Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm,* se poate referi foarte bine şi la spovedanie. Noi îl luăm pe duhovnic martor înaintea lui Dumnezeu, că nu putem să ascundem, să punem deoparte ceva din viaţa noastră, să oprim o parte din viaţa noastră doar pentru noi, să o privatizăm; nu putem să autonomizăm o parte din noi pe care să o ascundem de Dumnezeu. Tot ce facem noi este cunoscut de Dumnezeu.

Faptul de a încerca să pui ceva deoparte din viaţa ta, ceva care să fie numai al tău sau al lumii, nu ţine de „omenescul" autentic, nu este legitim. Chiar şi ceea ce numim păcat şi ţine oarecum de o variantă „privată" a „omenescului" nostru, o variantă particulară, ferită, ţinută ascunsă de ochii celorlalţi, se săvârşeşte totuşi înaintea propriei noastre conştiinţe şi, din acest motiv, este descoperit, cunoscut de Dumnezeu.

Pe de altă parte, dacă varianta de viaţă umană pe care ne-o asumăm ca definitorie pentru noi are o finalitate în Dumnezeu, atunci, sensul acelei vieţi pe care am ales-o va fi împlinirea noastră reală, autentică. Dacă, dimpotrivă, viaţa pe care o alegem, viaţa care ne defineşte, va fi orientată spre una sau mai multe finalităţi strict lumeşti, atunci viaţa în sine ni se va goli încet, încet, de sens şi nu vom putea ajunge niciodată la o împlinire reală a ei.

În Taina Spovedaniei, aceasta încercăm să facem: încercăm să (ne) mărturisim că direcţia în care ne-am îndreptat a fost cu precădere lumea şi cele ale lumii şi că, cu cât am cultivat mai mult această orientare, am lăsat tot mai multe locuri din noi şi din viaţa noastră „goale" de Dumnezeu. Venim, deci, la El şi Îl rugăm să umple/împlinească aceste „goluri" cu marea Sa milostivire, spunându-i, asemeni lui Adam: „Doamne, mă tem că eu, ca om, vieţuind în lume, am devenit mult prea „gol". Gol de Tine, Doamne. Însă, aşa cum Tu Te descoperi mie şi Mă chemi la Tine, mă descopăr şi eu Ţie, mă arăt Ţie în goliciunea sufletului meu, pentru că, iarăşi, mă tem să nu rămân gol de Tine pentru veşnicie".

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 2 februarie. De praznicul *Întâmpinării Domnului*, P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul* din Sibiu al cărei preot paroh este P.C. Pr. Ioan Lupu. La final, a oficiat slujba Parastasului la un an de la trecerea în veşnicie a ctitorului sfintei biserici, Nicolae Lupu.

Miercuri, 5 februarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 7 februarie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 9 februarie. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Parohia Porumbacu de Jos, Protopopiatul Avrig, al cărei preot paroh este P.C. Pr. Ionuţ Popa.

Miercuri, 12 februarie. P.S. Sa a participat la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti la Bucureşti.

Joi, 13 februarie. P.S. Sa a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Duminică, 16 februarie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Întocmit de Diac. Ovidiu MUREŞAN

Cea mai bună ofertă sau despre ispita mai binelui

„În orice fals există întotdeauna ascuns ceva autentic!"

Deşi am avut câteva rezerve, anul cinematografic 2013 a fost unul extrem de rodnic, dar, spre marele meu regret, nu am regăsit pe lista nominalizărilor la Oscar (la nicio categorie) un film unic şi deosebit. Sunt cu atât mai trist cu cât sunt scoase în faţă producţii fără mesaj, lipsite de substanţă, care impresionează superficial cu ajutorul a câtorva succesiuni de efecte speciale sau a unor scene „şocante" prin imoralitatea lor. După ce triezi aceste mărgele colorate şi strălucitoare, dar fără valoare, ajungi să găseşti chiar nestematele şi capodoperele cinematografice, ascunse şi nepromovate, probabil din simplul motiv că ar demasca trivialitatea şi superficialitatea favoriţilor la cel mai râvnit premiu din branşă.

Întâmplător sau nu (dacă ţinem cont de etimologia explicată de către M. Eliade), producţia care atentează la ordinea axiologică hollywoodiană se intitulează *The Best Offer* (*Cea mai bună ofertă* sau *Oferta irezistibilă*) şi este regizată de către Giuseppe Tornatore, cunoscut publicului larg în special pentru producţiile Cinema Paradiso (1988) şi Malena (2000).

Alcătuind un scenariu genial, Tornatore îşi focalizează obiectivul asupra unui personaj ciudat, introvertit, cu deprinderi maniacale şi tulburări obsesiv-compulsive, Virgil Oldman – interpretat magistral de către Geoffrey Rush –, care şi-a creat o carieră de succes ca evaluator de antichităţi pentru o casă de licitaţii.

Singur, lipsit de respect pentru persoana umană, indiferent la presiunea societăţii şi la convenţiile mundane, protagonistul îşi urmăreşte scopul fără prea multe scrupule, după un set de reguli proprii pe care le urmează cu o stricteţe fanatică. Blindat într-o armură inexpugnabilă, bărbatul asocial, cu vicii acceptabile şi o selectă plăcere vinovată, pare o persoană invulnerabilă la tertipuri şi înşelăciuni, iar intriga o constituie tocmai ruperea acestui echilibru de neclintit.

„Avare, tibi nihil satis est!"

Crezând că stabileşte parametri şi determină regulile jocului pentru a pune mâna pe un artefact preţios, eroul se lasă atras într-o cursă elaborată şi este tentat să iasă tot mai mult din carapacea pe care şi-a construit-o atât de prudent, fiind dispus chiar s-o abandoneze, în cele din urmă, pentru a se putea bucura de „plăcerile simple ale vieţii", neglijate în timpul primelor două tinereţi.

Este foarte interesant procesul ispitirii lui Virgil şi stârnirea constantă a curiozităţii lui prin noi şi noi contradicţii care îl distrag permanent şi îl împiedică de la discernerea la rece a informaţiilor cu care este bombardat sistematic. Prin cadre unice şi foarte sugestive, completate de o coloană sonoră de excepţie, semnată de inconfundabilul Ennio Morricone, care acompaniază în chip lucid şi inspirat momentele de încordare şi detensionare ce se înlănţuie atât de firesc, telespectatorul este transpus nu doar în spaţiul scenei, ci mai ales în starea morală a personajului principal.

Concentrat pe desluşirea unui mister incitant care îşi relevă noi şi noi piese, ca un puzzle, protagonistul eşuează să sesizeze cât de convenabil sunt acestea dispuse tocmai pentru a-l conduce pe o pistă falsă. Manipulat prin jocul obsesiv al tainei care devine tot mai profundă pe măsură ce se descoperă, Virgil renunţă la programul draconic, la precauţia şi la regulile proprii, depăşind prag după prag într-o neglijenţă ce îl expune ridicolului, cu atât mai mult cu cât factorul determinant al acestui suspans este o prezenţă feminină care domină prin absenţă şi printr-o alternare a ademenirii cu respingerea. Fără să îşi dea seama, eroul se află într-o relaţie complexă, dificilă şi cu o dinamică continuă, care îi schimbă radical modul de a se raporta la viaţă, la lume şi la ceilalţi. Sacrificând timp şi energie, devine brusc empatic şi sincer îngrijorat, iar dragostea pe care crede că a găsit-o îl face nesperat de fericit. Prea fericit! De parcă ar fi prea bine ca să fie adevărat. Demersul descoperirii artefactului misterios era suficient pentru a-i aduce satisfacţii lăuntrice eroului, iar povestea de iubire ce se întrezăreşte şi care se potriveşte atât de bine îl face să spere la şi mai mult.

Şi totuşi, din prisma experienţei dobândite în lucrul cu obiectele de artă, Virgil nu se poate abţine să nu se întrebe dacă are în faţă o trăire autentică sau doar un fals, mai mult sau mai puţin reuşit. Este o teamă pe care o exprimă ceva mai bine complicele său, Billy (Donald Southerland): „Emoţiile sunt ca o operă de artă. Pot fi contrafăcute încât să pară identice cu originalul, dar sunt false [...] totul poate fi falsificat: bucuria, durerea, ura, boala, însănătoşirea ... până şi dragostea".

Dar, aşa cum afirmă Virgil, „în orice fals există întotdeauna ascuns ceva autentic". Şi poate tocmai de aici şi tentaţia sau ispita, care este caracterizată în spiritualitatea creştină ca o imagine deformată care ne atrage prin reprezentarea unui bine aparent. Iniţial imun la sugestie sau momeală (προσβολή), întrevederea unui câştig prin concretizarea gândului (λογισμός) îl aduce pe protagonist în pragul conversaţiei (ὁμιλια) cu „potenţialul bine", apoi

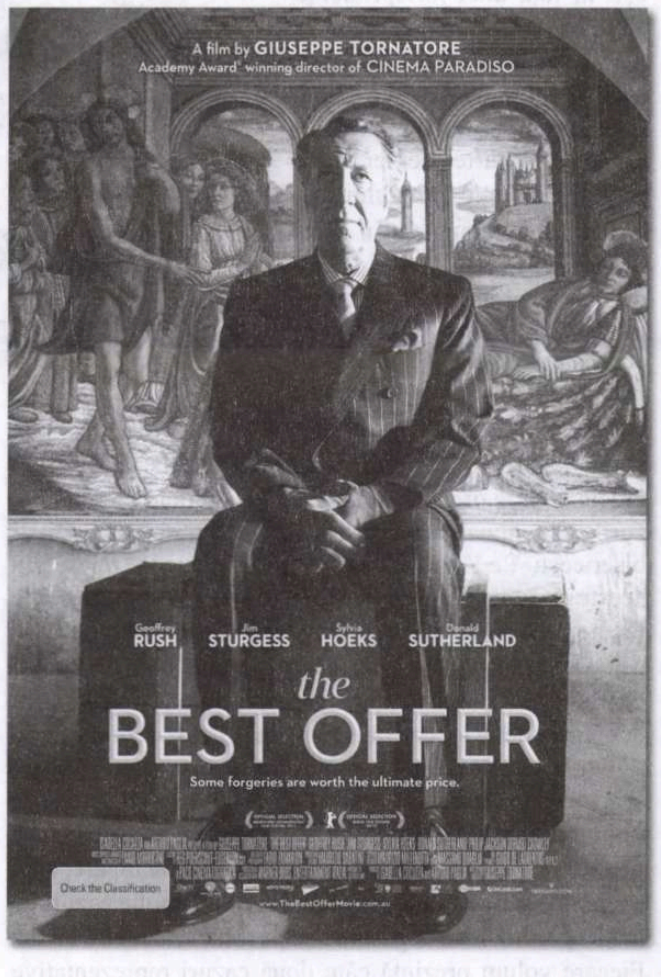

la unirea sau relaţia (συνδυασμό) cu acesta şi, în cele din urmă, la consimţământul (συνκατάθεσις) de a acţiona în vederea atingerii acelui „bine". Urmărindu-l pe Virgil se poate observa gradual întregul proces prin care omul este manipulat nu doar de puterile demonice, ci şi de semenii meschini, dornici de a ne exploata slăbiciunile şi de a ne crea predispoziţii (πρόλεψι) şi stări adictive sau pătimaşe (πάθος), pentru a ne ţine sub control într-o dependenţă emoţională.

Cu un gust amar şi cu frustrarea şi ruşinea pe care le simţi, identificându-te inevitabil cu protagonistul în căderile tale, ajungi să preţuieşti „vrabia din mână" şi să ceri de la Dumnezeu acea putere în faţa ispitei despre care Sfântul Ioan Scărarul spunea: „Eu am învăţat că semnul sfintei nepătimirii stă în a putea zice cu adevărat: «Abătându-se cel rău de la mine, n-am cunoscut» (*Ps* 100, 5) nici cum a venit, nici pentru ce, nici când a plecat, ci sunt întreg nesimţitor faţă de acestea, fiind în întregime unit cu Dumnezeu, acum şi pururea şi în viitor." (*Scara dumnezeiescului urcuş*, treapta a XXIX-a).

Dragoş BOICU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Luați aminte la înaintașii voștri...

Acestea sunt cuvintele care mi-au venit în minte după adâncirea în lectura celor 4 volume de contribuţii documentare pe care, cu multă trudă şi generozitate, Preasfinţitul Părinte Macarie Drăgoi, episcopul ortodox român al Europei de Nord, le-a oferit cititorilor. Cele 4 volume de acum vin ca o întregire a tezei de doctorat pe care ierarhul din ţinuturile scandinave a susţinut-o la Cluj în 2008 şi pe care am prezentat-o în anul tipăririi, 2011. Volumele de acum, după cum mărturiseşte şi coordonatorul lor, încearcă o restituire integrală a documentelor identificate, studiate şi analizate în vederea întocmirii tezei de doctorat. Nu este vorba doar de o redare a acestor documente, ci autorul realizează şi o analiză a lor, fiecare caz, identificat aici cu câte o comunitate, fiind prezentat în linie cronologică, pentru că în volumul din 2011 abordarea acestor documente a fost una sintetică. După ce începi să lecturezi fiecare caz în parte, ai, de fapt, impresia că eşti în faţa unei jurisprudenţe anume. Cu fiecare document în parte „cazul" ia amploare, apoi, când totul părea că are un curs normal, apare un demers făcut de cealaltă parte, demers care dă o altă direcţie întregului caz.

Citind documentele în ordinea cronologică şi logică oferită de autor, mi-au venit în minte cuvintele aşezate la începutul acestei prezentări. Noi nu putem decât să luăm aminte la ceea ce s-a întâmplat atunci. Sunt adevărate lecţii de diplomaţie pe care reprezentanţii Bisericii ardelene ni le oferă, fiindu-ne înfăţişate rând pe rând cazurile zbuciumate prin care au trecut anumite comunităţi bisericeşti. Pe lângă lecţia de diplomaţie, care reiese din aceste documente, trebuie să luăm aminte şi la greşelile făcute de o parte sau alta, dar putem face şi o analiză de psihologie a maselor, care se lasă în general influenţate şi conduse de reprezentanţi ai Bisericii (cazul Apahida) sau de semeni de-ai lor care au un interes direct (cazul Rogoz).

Documentele celor 4 volume oferite acum spre cercetare şi analiză de către Preasfinţitul Macarie sunt, unele, foarte importante pentru dreptul canonic (dacă ne referim la dreptul de proprietate asupra lăcaşului de închinare, spre exemplu) şi pentru jurisprudenţa actuală, multe cazuri de natură patrimonială regăsindu-se pe rolul instanţelor civile. Fiecare volum prezintă câte două cazuri reprezentative pentru subiectul tratat, fiind vorba de treceri de la Biserica Ortodoxă la cea Unită (primele două volume) şi viceversa (ultimele două).

În volumul 1 sunt prezentate cazurile Apahida şi Băgaciu. Cazul Apahida reprezintă un caz pe care îl putem întâlni chiar şi în zilele noastre în anumite comunităţi, desigur, fără implicaţiile de secol XIX, atunci când e plasată acţiunea de faţă. În speţă, parohia Apahida rămâne vacantă şi pentru ocuparea ei se anunţă mai mulţi pretendenţi. Cu toate acestea, în faţa Consistoriului de la Sibiu ajung la 29 august 1876 doar doi: protopopul de Sic, Ioan Fărcaşiu şi proaspătul hirotonit Tuliu Roşescu (pe acesta din urmă întâlnindu-l şi în celelalte volume). Alegerile sunt contestate, fiecare dintre părţi aducând acuze celeilalte.

În volumul 2 sunt prezentate alte două cazuri, anume cele ale localităţilor Rogoz (din Ţara Lăpuşului) şi Gothatea (zona Hunedoarei).

În localitatea Rogoz ne este prezentată modalitatea prin care se făcea trecerea la greco-catolicism, prin exprimarea dorinţei de trecere faţă de anumiţi martori. Dar documentul care elucidează „dorinţa arzătoare" venită oarecum din senin este datat 30 iulie 1885 şi este o scrisoare semnată de doi enoriaşi, dintre care unul membru al comitetului

ORTODOCȘI ȘI GRECO-CATOLICI ÎN TRANSILVANIA (1867-1916)
ORTODOCȘI ȘI GRECO-CATOLICI ÎN TRANSILVANIA (1867-1916)
ORTODOCȘI ȘI GRECO-CATOLICI ÎN TRANSILVANIA (1867-1916)

parohial. Aici se arată că parohia a avut dintotdeauna 2 sau 3 preoţi, iar situaţia de acum, cu un singur preot, este neîndestulătoare. Acesta este motivul pentru care se cere crearea unui post de capelan, care să funcţioneze şi ca învăţător.

În cele din urmă, învăţătorul Alexandru Bodea este hirotonit de către Biserica Unită şi îşi formează parohia sa greco-catolică la Rogoz. După cum arată şi autorul volumului, acest caz, Rogoz, scoate în evidenţă şi limitele administraţiei bisericeşti în rezolvarea unei cauze atât de sensibile, dar atât de dur tratată şi înţeleasă mai ales de către comunitatea eclesială locală.

Volumul 3 al seriei de documente oferite acum de Preasfinţitul Macarie Drăgoi tratează situaţia din Parohia Stârciu cu filia Pria. Cele două sunt plasate în zona Sălajului, majoritar greco-catolică. Problemele de ordin confesional apar la începutul secolului XX şi se finalizează prin treceri la Ortodoxie şi, implicit, prin formarea unor comunităţi parohiale ortodoxe. După „modelele" prezentate în volumele anterioare, conflictul îl implică şi aici pe preot, de această dată greco-catolic. La instalarea unui nou preot de către vicarul greco-catolic al Silvaniei, poporul părăseşte biserica spunând că ei îl doresc pe un altul, dar în ciuda protestelor este instalat cel care e dorit de reprezentantul autorităţii bisericeşti. În aceste condiţii se înfiinţează parohia ortodoxă, aflând din materialele documentare din carte despre problemele organizatorice, administrative şi misionar-pastorale cu care se confruntă credincioşii şi preoţii încă de la început. Totodată autorităţile bisericeşti greco-catolice tergiversau întocmirea actelor şi procedurilor care îi vizau pe cei ce doreau trecerea la confesiunea ortodoxă, în vreme ce autorităţile civile încep urmărirea pentru cei care au fost iniţiatorii. Totodată asistăm şi la unele măsuri misionar-pastorale din partea Bisericii Ortodoxe pentru alte localităţi unde exista un număr mic de credincioşi ai acestei confesiuni. Astfel, aici sunt create filii chiar şi pentru puţinii enoriaşi. Neînţelegerile iscate în sânul acestor comunităţi şi lipsurile materiale îi predispun pe membrii uneia sau alteia dintre comunităţile bisericeşti să îşi schimbe identitatea confesională. Oricum, problemele de la Stârciu se menţin până în perioada interbelică, situaţia în sine, precum şi anumite măsuri speciale luate acolo putând inspira ceea ce s-a întâmplat/se petrece în zilele noastre.

În volumul al patrulea al seriei de acum a contribuţiilor documentare este prezentat cazul parohiei Săcel (Maramureş) şi al filiei Dragomireşti. Chiar prin mărimea volumului, dar şi din mărturia autorului, cazul Săcel se remarcă printr-o cantitate apreciabilă de izvoare. Aceste izvoare documentare sunt justificate de particularitatea cazului, în sensul în care se remarcă aici, pe baza informaţiilor documentare, o tensiune accentuată şi un dinamism al faptelor.

Motivul invocat pentru părăsirea confesiunii greco-catolice de aici este acelaşi ca şi al credincioşilor din Stârciu (Sălaj), anume taxele mari percepute de preoţii uniţi, spre deosebire de preoţii ortodocşi, ceva mai atenţi din acest punct de vedere. Pentru acest caz se întrunesc comisii cu reprezentanţi ai celor două părţi, din partea ortodocşilor participând asesorul consistorial Miron Cristea, care este şi el şicanat în orice doreşte să întreprindă în zonă. Nici chiar această comisie mixtă nu a reuşit să identifice o soluţie, iar în 1907 Ministerul ungar o dizolvă. Cu tot acest tablou complex de intervenţie bisericească şi civilă, lucrurile vor intra pe un făgaş al normalităţii doar după 1919, când, beneficiind de libertate nestingherită pentru practicarea propriei credinţe, oamenii au putut face opţiuni clare fără teama repercusiunilor nedorite.

Vedem aşadar prin cazurile cuprinse în cele patru volume de documente, situaţii de la finele secolului al XIX-lea şi începutul celui următor, din toate zonele Transilvaniei şi care vin şi dau mărturie de biconfesionalismul românilor de aici sau, mai bine spus, despre schimbarea identităţii confesionale.

După cum spuneam şi la început, aceste documente fac posibilă o interpretare de natură antropologică, psihologică, sociologică sau religioasă a tipologiei umane din aceste zone. Totodată, prin intervenţia autorităţilor civile se atrage atenţia asupra importanţei acestor subiecte pentru stat.

Emanuel TĂVALĂ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicație bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 13-14

1 aprilie 2014

SINODUL PANORTODOX

SINODUL PANORTODOX sau Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe?

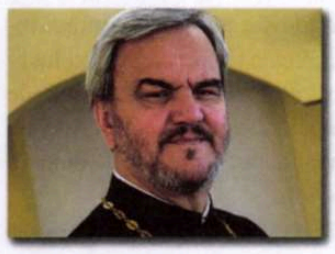

Sinodalitatea este o componentă fundamentală a organizării şi funcţionării Bisericii Ortodoxe. Cele şapte Sinoade Ecumenice, desfăşurate între anii 325 şi 787, reprezintă până astăzi modelul de luare a unor decizii normative pentru întreaga Biserică. Pe parcursul mileniului al II-lea al erei creştine, Biserica Ortodoxă nu a mai putut organiza Sinoade Ecumenice, dar a recurs mereu la organizarea unor sinoade locale sau regionale. În secolul al XVII-lea au avut loc o serie de sinoade numite, din punct de vedere tehnic, „panortodoxe", deşi unele dintre ele au avut doar caracterul unui sinod endemic, adică o adunare a episcopilor prezenţi în acel moment în Constantinopol. Calitatea de sinod panortodox a fost acordată acelor sinoade mai ales în urma receptării lor ca atare de întreaga Biserică Ortodoxă. Necesitatea convocării unui sinod al întregii Biserici Ortodoxe s-a făcut apoi tot mai simţită la sfârşitul secolului al XIX-lea, mai ales în urma apariţiei mai multor Biserici Ortodoxe Autocefale, a problemelor legate de Diaspora ortodoxă şi, nu în ultimul rând, a necesităţii formulării unei strategii comune a tuturor Bisericilor Ortodoxe în relaţiile lor cu lumea şi cu celelalte Biserici creştine. În acest sens, la scurtă vreme după întronizarea sa ca Primat al Bisericii Ortodoxe Române, mitropolitul Miron Cristea a adresat, în anul 1920, o scrisoare irenică Patriarhiei Ecumenice, prin care găsea „necesar ca – în interesul bunei rezolvări a unor chestiuni bisericeşti, care bat la poarta tuturor ţărilor cu credincioşi ortodocşi şi în interesul întăririi unităţii atât de folositoare pentru toţi a unei Biserici Ortodoxe răsăritene de pretudindeni – să reluăm firul atât de mult întrerupt al consfătuirilor în soboare comune ale tuturor Bisericilor care mărturisesc apostolica credinţă răsăriteană" (Pr. dr. Gh. Soare, *De la Vatopedi la Rhodos,* în „Biserica Ortodoxă Română", anul LXXIX (1961), nr. 9-10, p. 844).

Unul din cele şapte puncte de pe ordinea de zi a Congresului Panortodox organizat de Patriarhul Ecumenic Meletie al IV-lea (1921-1923), între 10 mai şi 8 iunie 1923, la Constantinopol/Istanbul, unde Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de arhimandritul Iuliu Scriban şi de senatorul Petre Drăghici de la Sibiu, a fost propunerea Mitropolitului Nicolae Bălan (1920-1955) de la Sibiu, de a se organiza la nivel panortodox, în anul 1925, aniversarea a 1600 de ani de la Sinodul I Ecumenic. Congresul a salutat cu bucurie această propunere şi a recomandat Patriarhiei Ecumenice să ia iniţiativa organizării unui **Sinod Panortodox**, ca astfel acest eveniment să fie sărbătorit cu demnitate de întreaga Biserică şi nu doar la nivel local. Acest congres a recomandat, în acelaşi timp, ca la acest sinod să fie invitate toate Bisericile care mărturisesc Simbolul de credinţă de la Niceea, deci nu numai Bisericile Ortodoxe. Cu aceste precizări, congresul nu s-a rezumat doar la celebrarea Primului Sinod Ecumenic, ci a propus convocarea unui Sinod Panortodox, astfel încât iniţiativele Patriarhiei Ecumenice pe parcursul secolului al XX-lea au avut în această hotărâre o bază panortodoxă. Cea mai cunoscută recomandarea a Congresului din 1923 a fost însă îndreptarea calendarului iulian, potrivit unui calcul diferit faţă de calculul care stă la baza calendarului gregorian, astfel că majoritatea Bisericilor Ortodoxe, cu excepţia Patriarhiei Ierusalimului, a Bisericii Ortodoxe Ruse şi a Bisericii Ortodoxe Sârbe, au îndreptat calendarul, astfel că problema calendarului s-a complicat şi mai mult şi a devenit una din temele care nu pot fi clarificate decât la nivel panortodox.

În spiritul hotărârilor din 1923, Patriarhul Ecumenic Grigorie al VII-lea (1923-1924) a adresat tuturor Bisericilor Ortodoxe o enciclică, la 27 mai 1924, prin care convoca pentru anul 1926 un Sinod Panortodox, care ar fi trebuit să aibă loc la Muntele Athos. Această convocare s-a dovedit însă ca irealistă, întrucât nimic nu era pregătit, iar cei care au respins recomandarea îndreptării calendarului din 1923 l-ar fi folosit în favoarea lor, astfel Patriarhia Ecumenică a amânat *sine die* convocarea acestui sinod. Şi totuşi, prin această măsură, ideea convocării unui sinod al întregii Biserici Ortodoxe nu era cu totul respinsă, ci numai precizată în sensul că un astfel de sinod trebuia foarte bine pregătit, iar în acest context a apărut şi ideea unor faze de pregătire, inclusiv aceea a unui Pro-Sinod, care să pregătească chiar un Sinod Ecumenic, deşi nimeni nu ştia exact în ce ar putea consta acest Pro-Sinod şi prin ce s-ar deosebi de o conferinţă pregătitoare. În urma acestor discuţii, la 1 mai 1926, Patriarhul Ecumenic Vasile al III-lea (1925-1929) a adresat

(continuare în p. 4)

Pr. prof. dr. Viorel IONIŢĂ

Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe sau sinodalitatea „ca singură cale de apărare a unității Bisericii"

Primăvara acestui an a debutat cu un eveniment providenţial pentru întreaga Biserică Ortodoxă, respectiv, Sinaxa Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, desfăşurată în perioada 6-9 martie a.c., în Biserica „Sfântul Gheorghe" din Fanar, sinaxă încheiată cu oficierea Sfintei Liturghii, pe data de 9 martie, de Duminica Ortodoxiei, tot în istorica Catedrală patriarhală de pe malurile Bosforului.

Din felul în care acest eveniment a fost prezentat în presa bisericească din România, s-a observat lipsa unei prezentări *in extenso* a cuvântării Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I de la deschiderea Sinaxei, după săvârşirea slujbei de Te Deum, din data de 6 martie a.c. Remarcând că această cuvântare, dincolo de spiritul sintetic şi profund al ei, conţine şi germenii discuţiilor purtate pe întreg parcursul desfăşurării acestui eveniment panortodox unic, cât şi aspecte care se regăsesc în Mesajul final al Întâistătătorilor prezenţi la evenimentul în cauză, am considerat oportună prezentarea sintetică a conţinutului cuvântării Sanctităţii Sale, în rândurile ce urmează.

Dând slavă lui Dumnezeu pentru întrunirea Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, considerată „un mare eveniment, deopotrivă binecuvântat şi istoric", Patriarhul Bartolomeu I i-a chemat pe cei prezenţi ca împreună „prin rugăciune stăruitoare, să căutăm povăţuire de Sus pentru munca care ne stă în faţă". După o succintă referire la Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe mutaţi – din 1992 până în prezent – la Domnul, care au susţinut eforturile unei comunicări panortodoxe responsabile, Sanctitatea Sa a prezentat o serie de aspecte legate de provocările contemporaneităţii, aspecte ce constituie şi o justificare atât a prezentei Sinaxe, cât şi a unei accelerate atitudini de convocare a Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe.

Între aceste aspecte, se numără persecutarea credinţei în anumite regiuni ale lumii, tendinţă manifestată prin persecuţii, crime sau chiar răpiri. În acest context, „suntem

(continuare în p. 5)

Diac. Dr. Habil. Ştefan TOMA

Sfântul și Marele Sinod Panortodox din perspectiva creștinismului global

Introducere

Este de la sine înţeles că noi ortodocşii suntem foarte interesaţi de tot ceea ce este legat de Sfântul şi Marele Sinod Panortodox (numit în continuare *Sinod*), în primul rând pentru că ne vizează în mod direct. Uităm adesea însă faptul că acesta trezeşte un mare interes în rândul celorlalţi creştini pe care i-am putea numi „neortodocşi". Interesul lor este legat mai ales de faptul că un astfel de *Sinod* ar trebui să ia decizii care, în mod direct sau indirect, vor influenţa şi viaţa celorlalte tradiţii creştine. O simplă privire asupra agendei propuse pentru *Sinod* ne va lămuri în această privinţă. Bineînţeles că punctele 8, 9 şi 10 de pe agendă – anume „Relaţiile Bisericii Ortodoxe cu restul lumii creştine", „Ortodoxia şi mişcarea ecumenică" şi „Contribuţia Bisericilor Ortodoxe locale la realizarea idealurilor creştine de pace, libertate, frăţietate şi dragoste între popoare şi înlăturarea discriminărilor rasiale" – prezintă un interes prioritar, dar şi celelalte puncte – diaspora, autonomia şi autocefalia, calendarul, impedimentele la căsătorie şi postul – nu sunt lipsite de importanţă pentru ceilalţi creştini. Prin urmare, trebuie să fim pe deplin conştienţi că organizaţiile ecumenice şi tradiţiile creştine urmăresc cu mare atenţie tot ceea ce este legat de *Sinod*.

Acum când, după sinaxa de la Constantinopol, 6-9 martie 2014, a întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe locale, avem – spre surprinderea şi bucuria tuturor – o dată fixată a *Sinodului* pentru 2016, propun câteva reflecţii asupra acestuia din perspectiva creştinismului global. Mai întâi voi argumenta că întregul proces de concepere şi pregătire a *Sinodului*, deşi este profund ancorat şi inspirat, în primul rând, din tradiţia ortodoxă a organizării sinoadelor, a fost influenţat şi impulsionat de dezvoltări şi dinamici prezente în celelalte tradiţii creştine, precum şi în cadrul organizaţiilor ecumenice. Apoi voi argumenta în favoarea invitării la *Sinod* şi a altor tradiţii creştine, cu statut de observator. Prezentul articol va cuprinde în final, în loc de concluzie, o încercare de integrare a *Sinodului* în tendinţele actuale ale creştinismului global.

Impulsuri venite din partea altor tradiţii creştine şi a organizaţiilor ecumenice

S-a afirmat adesea, în opinia mea cu argumente solide, că dorinţa convocării unui sinod cu adevărat panortodox în care să se discute problemele ardente ale Ortodoxiei există de mai multe secole, însă din cauza problemelor politice (şi politico-ecleziale ar mai trebui adăugat) Ortodoxia nu a reuşit de mai multe secole organizarea unui astfel de sinod. Ultimul sinod care ar putea fi numit „panortodox" prin reprezentativitatea lui a fost cel de-al Şaptelea Sinod Ecumenic (787) sau, după alţii, sinodul din 879-880 de la Constantinopol care l-a repus în scaunul patriarhal pe Fotie (858-867; 877-886). De-a lungul secolelor au fost organizate numeroase sinoade interortodoxe cu participarea unor delegaţi din mai multe Biserici Ortodoxe, însă niciunul dintre ele nu a fost atât de reprezentativ încât să poată fi numit „panortodox". Sinodalitatea ortodoxă s-a manifestat astfel, însă nu în mod plenar. Convocarea unui *Sinod* în 2016 – la capătul unui proces care a început în anii '20 ai secolului trecut – este o manifestare a acestei dorinţe de veacuri şi este posibilă, printre altele, datorită lipsei unei instabilităţi politice majore. Bisericile Ortodoxe au scăpat atât de turcocraţie, cât şi de comunism şi pot să se concentreze asupra problemelor lor ardente, care trebuie discutate imediat. Nu trebuie însă să uităm nici impulsul venit din partea organizaţiilor ecumenice şi al altor tradiţii creştine. Vreme de mai multe decenii, organizaţiile ecumenice – şi în primul rând Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB) – au oferit ortodocşilor posibilitatea de a se întâlni între ei. Reprezentate în CMB mai ales de ierarhi de primă mărime ai Sfintelor lor Sinoade, Bisericile Ortodoxe au reuşit să se apropie mai mult şi să discute despre propriile lor probleme şi provocări, inclusiv despre *Sinod*. Potrivit unor ierarhi ortodocşi cu îndelungă experienţă, CMB ar fi fost vreme de decenii singura platformă de întâlnire regulată între ortodocşi.

Dincolo de oferirea posiblităţii de întâlnire regulată între ortodocşi, CMB şi organizaţiile ecumenice au mai dat ortodocşilor posibilitatea de a vedea că alte tradiţii creştine au o intercomuniune manifestată în mod organizat şi sistematic. Astfel, marile tradiţii creştine, precum: anglicanismul, lutheranismul, tradiţia reformată, metodismul etc., şi-au creat aşa-numitele „comuniuni creştine mondiale" în care şi prin care comuniunea şi lucrarea permanentă dintre ele este organizată instituţional. Acest mod de organizare modern i-a stimulat şi pe ortodocşi să-şi manifeste comuniunea şi să-şi discute propriile probleme apelând la instrumentele proprii de organizare şi dezbatere. Mulţi ortodocşi au realizat că de fapt Ortodoxia este singura tradiţie creştină semnificativă din cadrul CMB care nu este constituită într-o organizaţie ortodoxă globală. S-a argumentat, pe bună dreptate, că o astfel de organizaţie nu ar fi întru totul în linia tradiţiei ortodoxe şi că de fapt Ortodoxia are propriile ei mecanisme de organizare şi manifestare a intercomuniunii şi de dezbatere a propriilor provocări şi probleme, numai că – trebuie să recunoaştem – acestea nu sunt pe deplin funcţionale. Nu trebuie uitat că, inspiraţi foarte probabil de organizarea altor confesiuni în comunităţi creştine mondiale, anumiţi teologi ortodocşi au propus constituirea unui secretariat permanent de pregătire a *Sinodului*, în care să fie reprezentate toate Bisericile Ortodoxe. Varianta aleasă de recenta sinaxă pentru pregătirea *Sinodului* a fost constituirea unui comitet pregătitor presinodal, probabil şi pentru faptul că formarea unui astfel de secretariat permanent cu largă reprezentativitate necesită mult timp de pregătire şi organizare.

Fără îndoială că sistemul romano-catolic de manifestare a intercomuniunii şi dezbatere a problemelor, care – nu avem cum să negăm evidenţa – funcţionează mult mai bine decât în tradiţia ortodoxă, a stimulat procesul preconciliar. Mai ales organizarea Conciliului Vatican I a stimulat procesul de pregătire a Sinodului, aşa cum recent a subliniat teologul rus Cyril Hovorun. [Vorbind despre procesul de pregătire a Sinodului el a afirmat: „…În special Vatican II i-a inspirat pe ortodocşi să accelereze procesul de pregătire pentru sinodul panortodox" (The Fragile Promise of the Pan-Orthodox Council în The Catholic World Report); vezi http://www.catholicworldreport.com/Item/3001/the_fragile_promise_of_the_panorthodox_council.aspx.] Dacă organizarea unui astfel de sinod a fost posibilă în Biserica Romano-Catolică, de ce nu ar fi posibilă şi în Biserica Ortodoxă? Dacă un astfel de stimul a fost bine-venit, nu acelaşi lucru se poate spune despre influenţarea anumitor teologi din cadrul Patriarhiei Ecumenice, care se lasă uşor atraşi de principiile primatului papal. Mă refer aici mai ales la recentele afirmaţii ale Mitropolitului Elpidophoros Lambriniadis că primatul Patriarhului Ecumenic nu are egal în rândul celorlalţi Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe. [Vezi studiul lui *First without equals* publicat pe http://www.patriarchate.org/documents/first-without-equals-elpidophoros-lambriniadis.]

Un ultim aspect la care doresc să mă refer este legat de modul în care se vor lua deciziile la *Sinod,* anume prin consens, aşa cum au cerut mai ales reprezentanţii ruşi şi români în sinaxă, şi nu prin vot, cum şi-ar fi dorit mai ales grecii. Unul dintre argumentele în favoarea consensului a fost acela că ortodocşii au reuşit că impună consensul ca mod de luare a deciziilor în organizaţiile ecumenice, prezentându-l drept un principiu decizional specific tradiţiei noastre. A sosit acum momentul ca acest principiu să fie utilizat în cadrul *Sinodului*. Iată cum valorile pe care le considerăm specific ortodoxe şi pe care le-am împărtăşit altora în mişcarea ecumenică ajung să fie folosite în cadrul forurilor decizionale interortodoxe.

Participarea altor tradiţii creştine la Sfântul şi Marele Sinod Panortodox

Potrivit deciziei sinaxei, la *Sinod* fiecare Biserică Ortodoxă autocefală va fi reprezentată de 24 de episcopi, plus primatul ei. Dacă, într-adevăr, modelul suprem pentru constituirea unui astfel de *Sinod* este sinodul ecumenic, atunci cu siguranţă că ar fi trebuit să se ofere reprezentativitate şi preoţilor şi diaconilor, ba chiar şi mirenilor. Dacă principiul de reprezentare decis de sinaxă ar fi funcţionat la Sinodul I Ecumenic, atunci diaconul Atanasie, care a rămas în istoria Bisericii drept Sfântul Atanasie cel Mare, nu ar fi putut participa la sinodul de la Niceea şi, probabil, nici nu ar fi devenit un mare apărător al Ortodoxiei. Decizia recentei sinaxe ridică o problemă de natură practică: unele Biserici Ortodoxe (precum cele din Cipru, Polonia, Ţinuturile Cehe şi Slovacia, Albania) nu au 24 de episcopi. Iniţial s-a propus ca acele Biserici Ortodoxe care au mai mulţi episcopi să „împrumute" delegaţi episcopali celorlalte Biserici Ortodoxe, însă propunerea a fost respinsă. Se pare că mai agreată este propunerea, venită din partea Arhiepiscopului Anastasios, primatul Bisericii Ortodoxe a Albaniei, ca bisericile în cauză să aibă posibilitatea de a completa numărul de delegaţi cu preoţi şi diaconi. Dacă această propunere va fi, într-adevăr, acceptată, atunci înseamnă că unele Biserici vor avea o reprezentare exclusiv episcopală, iar altele a întregului cler, ceea ce ar duce automat la o reprezentare inegală. Deocamdată, sigur este doar faptul că preoţii şi diaconii pot fi implicaţi doar în procesul de pregătire a *Sinodului*.

Decizia Sinaxei nu ne spune nimic despre participarea altor biserici la *Sinod*. Înainte de a vorbi despre acest lucru însă, trebuie spus că nu se stipulează nimic despre participarea sau reprezentarea acelor Biserici Ortodoxe cu statut canonic considerat incert, cum este, de exemplu, Biserica Ortodoxă în America. Sunt întru totul convins că această categorie de biserici ar trebui invitate la *Sinod* cu un oarecare statut, fie de „invitat special", fie de „observator", de vreme ce una dintre probleme Ortodoxiei mondiale de la începutul secolului al XXI-lea – care are nevoie de urgentă rezolvare – este şi realitatea că niciodată în istorie nu a trăit un procent atât de ridicat de ortodocşi în cadrul unor biserici care se consideră ortodoxe, dar au un statut canonic incert.

Legat de reprezentarea altor tradiţii creştine la Sinod, mă întreb, pur şi simplu, dacă este posibilă organizarea unui astfel de Sinod fără a invita, cu statut de „oaspeţi" sau „observatori", celelalte mari tradiţii creştine. Experienţa ecumenică de mai multe decenii, precum şi faptul că ortodocşii au fost invitaţi cu statutul de observator la Vatican II, precum şi la marile întâlniri ale altor tradiţii creştine, mă fac să cred că este greu de conceput ca la Sinod principalele tradiţii creştine „neortodoxe" să fie cu totul absente. Până la urmă, scurtul şi în multe privinţe laconicul „Comunicat al Primaţilor Bisericilor Ortodoxe" [Vezi http://www.patriarchate.org/documents/synaxis-2014-communique] emis după sinaxa din martie dovedeşte faptul că problemele Ortodoxiei sunt comune cu cele ale altor biserici. Astfel, a fost imposibil să nu se amintească şi numele mitropolitul ortodox sirian (necalcedonian) de Alepo, Yohanna Ibrahim, de vreme ce a fost răpit împreună cu mitropolitul ortodox răsăritean din acelaşi oraş din Siria. Trebuie avut în vedere că statutul de „observator" sau „oaspete" nu ar permite accesul la sesiunile de dezbatere şi, prin urmare, ortodocşii nu ar trebui să se simtă în niciun fel incomodaţi de reprezentanţii altor biserici. O soluţie „de compromis" ar fi invitarea reprezentanţilor altor tradiţii creştine şi eventual a principalelor organizaţii ecumenice la ultima şedinţă a Sinodului pe care cu toţii ne-o dorim să fie solemnă şi plină de rezultate pozitive. Ar mai fi de spus aici doar că lipsa oricărei reprezentări a altor tradiţii creştine ar fi împotriva spiritului procesului de pregătire preconciliar.

În final, doresc să subliniez un singur aspect: accelerarea procesului de organizare a *Sinodului* se datorează unor cauze multiple – unele dintre ele amintite în acest articol. Acest proces însă se înscrie perfect într-o tendinţă general observată în creştinismul global: încercarea marilor tradiţii creştine de a-şi întări unitatea internă spre a face faţă mai bine multiplelor provocări ale lumii actuale.

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Duminică, 2 martie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Lisa, Protopopiatul Făgăraș II. L-a hirotesit întru *sachelar* pe P.C. Pr. paroh Sergiu Dudan. De asemenea, l-a hirotesit întru *duhovnic* pe P.C. Pr. Florin Gheorghiu de la Parohia Dacia, Protopopiatul Rupea. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus pe domnul Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României.

Luni, 3 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. Seara, a oficiat, la Catedrala mitropolitană, slujba Pavecerniței Mari și Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Marți, 4 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. La reședința mitropolitană, a prezidat ședința administrativă a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, la care au participat și protopopii eparhiali. Seara, a oficiat la Catedrala mitropolitană slujba Pavecerniței Mari și Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul.

Miercuri, 5 martie. A avut program de lucru la cabinet. A participat, la capela Facultății de Teologie, la slujba Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite. Seara, a oficiat, la Catedrala mitropolitană slujba Pavecerniței Mari și Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul.

Joi, 6 martie. A vizitat Schitul „Nașterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu. Seara, a oficiat, la Catedrala mitropolitană, slujba Pavecerniței Mari și Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul.

Vineri, 7 martie. A participat la ceremonia de absolvire și repartiție în prima funcție a absolventilor cursului de bază de la Centrul de Instruire pentru Comunicații și Informații „Decebal". A oficiat un serviciu religios și a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit la reședința mitropolitană vizita membrilor consiliului de acordare a burselor pentru studenții români din partea Fundației „Brot fur die Welt". A participat, la capela Facultății de Teologie, la slujba Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite.

Duminică, 9 martie. A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A dat citire Scrisorii pastorale a Sfântului Sinod către clerul și credincioșii Bisericii noastre, transmisă cu prilejul prăznuirii Duminicii Ortodoxiei.

Luni, 10 martie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 11 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat, la Facultatea de Teologie, comisia de examinare pentru capacitate preoțească.

Miercuri, 12 martie. A avut program de lucru la cabinet. A participat, la capela Facultății de Teologie, la slujba Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite.

Joi, 13 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 14 martie. A participat, la Sala Thalia din Sibiu, la manifestarea culturală „Din Sibiu pentru Sibiu".

Duminică, 16 martie. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din localitatea Rod, protopopiatul Sălișteș. În aceeași zi, a vizitat și Centrul Social-Cultural din localitatea Copșa Mică, jud. Sibiu.

Luni, 17 martie. A avut program de audiențe. A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marți, 18 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou. În aceeași zi, la sediul Protopopiatului Sălișteș, Î.P.S. Sa a prezidat ședința administrativă cu preoții din protopopiat și l-a instalat pe noul protopop, Pr. Petru Toader Damian.

Miercuri, 19 martie. La sediul Protopopiatului Agnita, a prezidat ședința administrativă cu preoții din protopopiat și l-a instalat pe noul protopop, pr. Mihai Naicu. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a fost prezent la sediul Protopopiatului Rupea, unde a prezidat ședința administrativă cu preoții din protopopiat și l-a instalat pe noul protopop, pr. Alexandru Petrica. După-amiaza, în localitatea montană Bâlea Lac, jud. Sibiu, a oficiat slujba de sfințire a unei Troițe amplasate în centrul stațiunii.

Joi, 20 martie. A prezidat ședința anuală a membrilor CAR din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeași zi, în localitatea Petrești, jud. Alba, împreună cu Înaltpreasfințitul Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Înaltpreasfințitul Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, și un sobor de preoți și diaconi, Î.P.S Sa a oficiat slujba înmormântării pentru părintele Alexandru Coman. A adresat familiei îndoliate și credincioșilor prezenți un cuvânt de învățătură și de mângâiere.

Vineri, 21 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 23 martie. A oficiat Sf. Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Sebeșu de Jos, Protopopiatul Avrig. În cadrul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotonit *diacon* pe teologul Sevastian Gheorghiasa. La sfârșitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. Pr. paroh Ilie Ardelean.

Luni, 24 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Marți, 25 martie. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din orașul Cisnădie. A oficiat slujba de sfințire a picturii murale. În cadrul Sfintei Liturghii l-a hirotonit întru *preot* pe diaconul Sevastian Gheorghiasa pe seama Parohiei Bogatu Român, Protopopiatul Sălișteș. La sfârșit, a acordat distincția eparhială „Crucea Șagunianăpentru mireni" domnului Gheorghe Huja, primarul orașului Cisnădie.

Miercuri, 26 martie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A participat la Liceul „Constantin Brâncoveanu" din municipiul Făgăraș la lansarea Campaniei „Ajutăm împreună", desfășurată de SC Kaufland România. A avut loc predarea oficială a materialului didactic. În aceeași zi, la sediul protopopiatului Făgăraș, Î.P.S. Sa a prezidat ședinta administrativă cu preoții din protopopiat. Seara, a vizitat șantierul Catedralei „Sfântul Ioan Botezătorul" din aceeași localitate.

Joi, 27 martie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, în aula Facultății de Drept „Simion Bărnuțiu" din Sibiu, Î.P.S. Sa a susținut conferința „Post și Euharistie".

Vineri, 28 martie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 30 martie. A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Buna Vestire" din Sibiu. În cadrul slujbei, l-a hirotonit pe diaconul Mihai Roman întru *preot* pe seama Parohiei Călvaser, Protopopiatul Mediaș.

Luni, 31 martie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

ECUMENICA

Patriarhul Mor Ignatius Zakka I Iwas al Bisericii Ortodoxe Siriene a trecut la cele veșnice la data de 21 martie a.c. la Kiel în Germania, unde se afla la tratament datorită unei îndelungate boli de rinichi. Născut la 21 aprilie 1933 la Mosul, Irak, a devenit patriarh al Bisericii Ortodoxe Siriene din poziția de arhiepiscop de Mosul, fiind întronizat la Damasc la 14 septembrie 1980. În calitate de al 121-lea patriarh al Bisericii Ortodoxe Siriene, a reorganizat viața acestei biserici, construind un nou sediu patriarhal, cu un seminar teologic, la Mănăstirea „Sf. Efrem" din Saidnaya, lângă Damasc (inaugurat la 14 sept. 1996). A fost profund implicat în dialogul ecumenic. Președinte al Consiliului Mondial al Bisericilor între 1998-2006, el a fost deschis pentru dialog, mai ales cu Biserica Ortodoxă, realizând un acord de comuniune, în anumite condiții, cu Patriarhia Ortodoxă a Antiohiei condusă atunci de Preafericitul Ignatie al IV-lea Hazim (1979 – † 5 decembrie 2012). Între cei doi patriarhi a existat o sinceră prietenie. În 2001 l-a întâlnit pe papa Ioan Paul al II-lea în timpul vizitei sale la Damasc. În India, unde există două Biserici Ortodoxe Siriene – una dependentă de Patriarhia Antiohiei și o alta autocefală, Biserica Ortodoxă Siriană Malankara –, Patriarhul Zakka a avut o atitudine inflexibilă, sprijinind prin toate mijloacele, inclusiv mai multe vizite, Mitropolia dependentă de Damasc. Patriarhul Zakka a fost martorul tragediei Bisericii sale din Irak, datorată războaielor din 1990-1991 și mai ales 2003-2011 și haosului ce a urmat acestora când biserici au fost distruse, iar mulți creștini au fost nevoiți să părăsească Irakul. În ultimii ani de viață a fost martorul extinderii aceluiași haos în Siria. Patriarhul Zakka a fost îngropat la 28 martie în Mănăstirea „Sf. Efrem" de lângă Damasc, Siria, ctitoria sa, după ce slujba înmormântării a avut loc, datorită războiului din Siria, cu o zi mai devreme la Beirut, Liban, cu participarea a numeroase delegații străine. Interimatul a fost asigurat de Mor Severius Hawa, Arhiepiscop de Bagdad și Mosul. La 31 martie Sinodul Bisericii Ortodoxe Siriene, întrunit la Mănăstirea „Sf. Iacob Baradeus" din Atchaneh, Liban, l-a ales ca patriarh pe Mor Chiril Efrem Karim, Arhiepiscop al acestei Biserici pentru coasta de est a Statelor Unite ale Americii. El va fi patriarh ortodox sirian sub numele de Mor Ignatius Efrem II. Patriarhul ales s-a născut în 1965 în Siria. A studiat teologie în Liban, Egipt și în Irlanda, unde, în 1994, a obținut doctoratul. A fost secretar personal al Patriarhului Zakka și profesor la Seminarul „Sf. Efrem", înființat de acesta. Din 1996 a fost arhiepiscop în SUA. Alegerea lui este considerată o surpriză. Biserica Ortodoxă Siriană aparține tradiției ortodoxe orientale (necalcedoniene). La ora actuală are aproximativ 3,5 mil. de credincioși, dintre care 1,6 mil. în India. În ultimii ani diaspora acestei biserici a crescut datorită migrației credincioșilor spre SUA, Europa și Australia.

Încă un cleric străin a căzut victimă violențelor din Siria. Este vorba de preotul iezuit de origine olandeză Frans van der Lugt ucis de un bărbat înarmat la 7 aprilie a.c. Potrivit informațiilor oferite de purtătorul de cuvânt al Vaticanului, iezuitul Federico Lombardi, Părintele Frans, ar fi fost răpit, molestat și apoi împușcat lângă Homs de un bărbat înarmat. Guvernatorul Homsului, Talal al-Barazi a declarat că preotul iezuit ar fi fost ucis de un membru al Frontului Al-Nusra, care ar fi o filială a organizației Al-Qaeda care operează în Siria. Părintele Frans era de 75 de ani și trăia din 1966 în Siria. În 1980 a fondat, lângă Homs, un centru spiritual numit „al Ard" (Casa), unde și-au găsit sălaș în jur de 40 de copii cu dizabilități mintale. La izbucnirea războiului civil din Siria, Părintele Frans a refuzat să părăsească locașul lui, situat în partea veche a orașului Homs, puternic afectat de război. Din corespondența sa cu diferiți parteneri rezultă că Părintele Frans întreținea cu greu așezământul și se plângea de lipsa medicamentelor. Războiul din Siria a cauzat numeroase victime în rândul clerului creștin. Mai ales clericii de origine străină care nu au părăsit Siria au de suferit întrucât sunt percepuți de către extremiștii musulmani drept agenți ai unor puteri străine.

Dioceza anglicană a Provinciei Africii Centrale va construi o universitate de mari dimensiuni lângă Harare, în Zimbabwe, a anunțat episcopul anglican de Harare, Chad Gandiya. Universitatea se va axa mai ales pe științe medicale și este considerată a fi o necesitate pentru Zimbabwe, precum și pentru țările învecinate, pe fondul creșterii populației din această regiune a Africii. Universitatea va fi capabilă să educe în jur de 8000 de studenți. Provincia Anglicană a Africii Centrale include patru țări: Botswana, Malawi, Zambia și Zimbabwe.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel Buda, Sibiu/Geneva

Sinodul Panortodox sau Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe?

(urmare din p. 1)

o enciclică tuturor Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, prin care le cerea părerea în legătură cu perspectiva convocării unor congrese sau conferinţe pregătitoare, precum şi a unui Pro-Sinod constituit din reprezentanţii tuturor Bisericilor Ortodoxe, care să fie premergător viitorului Sinod Ecumenic. Pe această linie, Patriarhul Ecumenic Fotie al II-lea (1929-1935) a convocat, la data de 8 mai 1930, întrunirea unei Conferinţe interortodoxe pentru elaborarea listei temelor şi a metodologiei de lucru a unui eventual Pro-Sinod. Această conferinţă s-a desfăşurat între 8 şi 23 iunie 1930 la Mănăstirea Vatoped, din Muntele Athos, şi a adoptat o listă cu 17 teme foarte complexe, socotite ca cele mai urgente de rezolvat la nivel panortodox. Pe lângă stabilirea listei temelor, această comisie interortodoxă a mai stabilit ca la viitorul Pro-Sinod fiecare Biserică Ortodoxă să participe cu câte o delegaţie compusă din doi arhierei şi însoţită de maximum doi consilieri. Tot atunci s-a discutat şi chestiunea procedurii de votare la Pro-Sinod şi, ţinând seama de experienţa legată de receptarea hotărârilor Congresului Panortodox din 1923, s-a precizat că nici conferinţa pregătitoare şi nici chiar viitorul Pro-Sinod nu pot lua hotărâri obligatorii, ci numai Sinodul Ecumenic.

Perspectivele convocării unui sinod al întregii Biserici Ortodoxe, inclusiv cele legate de denumirea acestui sinod şi de tematica lui, au fost discutate la Primul Congres al Facultăţilor de Teologie Ortodoxă, desfăşurat la Atena, între 29 noiembrie şi 6 decembrie 1936. Participanţii la acest conges erau de părere că hotărârile importante şi normative pentru Biserica Ortodoxă nu pot fi luate decât de un Sinod Ecumenic, care însă nu poate fi convocat fără o pregătire adecvată şi care ar include, printre altele, raportul Bisericii Ortodoxe faţă de celelalte Biserici creştine. Până în momentul când Biserica Ortodoxă va fi în măsură să poată convoca un Sinod Ecumenic, aceasta trebuie să recurgă la alte modalităţi pentru a putea rezolva chestiunile urgente, cum ar fi şi aceea a calendarului. Printre aceste modalităţi ar fi, în primul rând, o mai strânsă colaborare între toate
Bisericile Ortodoxe, iar, după majoritatea teologilor prezenţi la acel conges, să se convoace un sinod general al Bisericii Ortodoxe, respectiv un Sinod Panortodox. Din nefericire toate aceste dezbateri, ca, de altfel, întreaga activitate legată de pregătirea unui sinod al Bisericii Ortodoxe, au fost blocate de tragedia legată de cel de al II-lea Război Mondial, care a întârziat aceste preocupări cu aproape două decenii.

În perioada imediat următoare celui de al II-lea Război Mondial, cooperarea panortodoxă a fost reluată la iniţiativa Patriarhiei Moscovei, prin organizarea, între 8 şi 17 iulie 1948, a Consfătuirii Întâistătătorilor şi reprezentanţilor Bisericii Ortodoxe, care, luând act de faptul că nu toate Bisericile Ortodoxe au îndreptat calendarul şi pentru evitarea diferenţelor cu privire la sărbătorirea Sfintelor Paşti, a considerat că este obligatoriu pentru întreaga lume ortodoxă să celebreze sărbătoarea Sf. Paşti numai după stilul vechi (iulian), în conformitate cu paschalia alexandrină. Cât priveşte sărbătorile fixe, Consfătuirea de la Moscova a apreciat că, până la elaborarea şi ratificarea celui mai perfecţionat calendar, fiecare Biserică autocefală poate să se folosească de calendarul care a intrat în uzul Bisericii respective. Potrivit acestor recomandări, majoritatea Bisericilor Ortodoxe, inclusiv Biserica Ortodoxă Română, ţin sărbătorile cu dată fixă, cum ar fi Crăciunul sau Boboteaza etc., după calendarul îndreptat, iar ciclul sărbătorilor pascale după calendarul vechi.

În deceniul al VI-lea al secolului trecut, Patriarhul Ecumenic Atenagoras (1948-1972) a reluat pregătirea unui Sinod Panortodox, prin convocarea celor patru Conferinţe Panortodoxe, primele 3 desfăşurate în insula Rhodos (1961, 1963, şi 1964), iar cea de a 4-a la Chambésy (1968), lângă Geneva, în Elveţia. Prima din aceste conferinţe a formulat o listă de teme şi mai complexă decât cea din 1930, cu 8 capitole, în care erau enumerate multe teme de doctrină, de cult şi de viaţă practică a Bisericii. Aceste teme au fost recomandate fiecărei Biserici Ortodoxe spre studiu, dar s-a constatat curând că lista respectivă era prea lungă şi că nu era necesar ca un eventual Sinod Panortodox să discute toate acele teme. De aceea, cea de a 4-a Conferinţă Panortodoxă a propus numai un număr limitat de teme şi a recomandat precizarea denumirii sinodului care se pregătea, anume să fie intitulat **Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe.** Această denumire, care se foloseşte şi astăzi, a fost făcută pe baza considerentelor că expresia de Sinod Panortodox este prea tehnică, precum şi pentru faptul că statutul unui sinod depinde de receptarea lui de întreaga Biserică. Cu acel prilej s-a subliniat că în istoria Bisericii au existat sinoade care au fost convocate ca ecumenice, cum a fost cel de la Sardica din 343, dar care a fost receptat doar ca sinod local, iar alte sinoade cu

pretenţia de fi ecumenice, cum a fost cel de la 754, au fost respinse de Biserică drept eretice. Denumirea de Sfântul şi Marele Sinod s-a dat sinodului convocat de Sf. Împărat Constantin cel Mare la Niceea, în anul 325, sinod care abia după mai mulţi ani a fost receptat de întreaga Biserică drept Primul Sinod Ecumenic. Tot aşa, caracterul şi autoritatea sinodului pe care-l pregăteşte de mai mulţi ani Biserica Ortodoxă vor depinde de procesul său de receptare, dar în momentul de faţă Biserica îl consideră ca Sfânt şi Mare. De altfel, Sinodul fiecărei Biserici Ortodoxe este considerat Sfânt Sinod, iar cel al tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale este îndreptăţit să fie numit nu numai sfânt, ci şi mare, ca fiind al tuturor.

După anul 1968 a fost înfiinţat de către Patriarhia Ecumenică, la Chambésy, Elveţia, un Secretariat pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, condus de mitropolitul Elveţiei. Mai apoi a fost înfiinţată şi o Comisie Interortodoxă Pregătitoare a acestui Sinod, constituită din câte un ierarh ca membru şi un teolog în calitate de consultant, din fiecare Biserică Ortodoxă. La Synaxa (întrunirea) Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe din octombrie 2008, la care Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Înaltpreasfinţitul Mitropolit Laurenţiu al Ardealului, s-a luat hotărârea ca la procesul de pregătire şi desfăşurare a Sfântului şi Marelui Sinod să fie reprezentate în exclusivitate numai cele 14 Biserici Ortodoxe Autocefale şi niciuna din Bisericile autonome, care sunt, de altfel, reprezentate prin Bisericile lor mame.

Secretariatul şi Comisia Pregătitoare au elaborat materialele necesare pentru organizarea celor patru Conferinţe Panortodoxe Presinodale, toate desfăşurate la Chambésy, anume în 1976, 1982, 1986 şi 2009. La prima din aceste conferinţe a fost aprobată o listă cu 10 teme, spre a fi studiate şi în legătură cu fiecare din ele să fie elaborat câte un text adoptat în unanimitate de aceste conferinţe, texte care vor fie prezentate direct Sfântului şi Marelui Sinod. Aceste 10 teme sunt:

1. Diaspora ortodoxă;
2. Autocefalia şi modul în care trebuie sa fie proclamată;
3. Autonomia şi modul în care trebuie sa fie proclamată;
4. Diptice (adică ordinea de întâietate a Bisericilor în pomenirea liturgică);
5. Problema noului calendar;
6. Impedimente la căsătorie;
7. Postul şi însemnătatea lui astăzi;
8. Relaţiile Bisericilor Ortodoxe cu restul lumii creştine;
9. Ortodoxia şi Mişcarea ecumenică;
10. Contribuţia Bisericilor Ortodoxe locale la realizarea idealurilor creştine de pace, libertate, frăţietate şi dragoste între popoare şi înlăturarea discriminărilor rasiale.

Până în vara anului 2009, cele patru Conferinţe Panortodoxe Presinodale au adoptat textele pregătitoate în legătură cu 7 din aceste teme, iar în decembrie acelaşi an Comisia Interortodoxă Pregătitoare a adoptat textul privind Autonomia, rămânând numai două teme, care s-au dovedit a fi mai dificile de rezolvat, anume Autocefalia şi Dipticele. Întrucât aceste două teme necesită mai mult timp de studiu şi reflecţie, s-a făcut propunerea ca tematica Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe să includă numai cele 8 teme care au fost elaborate şi adoptate în unanimitate la nivelul Conferinţelor Panortodoxe Presinodale. Întrunirea (Synaxa) Întâistătătorilor celor 14 Biserici Ortodoxe, cu excepţia Patriarhiei Antiohiei şi a Bisericii Ortodoxe din Cehia şi Slovacia, din 6-9 martie a.c, a hotărât convocarea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe în perioada Rusaliilor din anul 2016. În vederea pregătirii Sinodului, s-a constituit un Comitet Interortodox, care se va întruni în toamna acestui an, va studia mai ales textele privind relaţiile Bisericii Ortodoxe cu lumea, cu celelalte Biserici şi cu Mişcarea ecumenică şi va pregăti întrunirea celei de a 5-a Conferinţe Panortodoxe Presinodale, pentru anul viitor, conferinţă care va avea mandatul să ia ultimele hotărâri în vederea organizării concrete a Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. La acest sinod fiecare Biserică Autocefală va fi reprezentată de un număr de 24 de delegaţi, sinodul va fi prezidat de Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic, care va fi încadrat de Întâistătători celorlalte 13 Biserici Ortodoxe Autocefale. Fiecare Biserică va avea un singur vot, iar hotărârile se vor lua numai prin consens, adică dacă o singură Biserică se opune unei decizii din binecuvântate pricini, acea decizie nu se va mai putea lua. Cea mai înaltă instanţă decizională înainte de Sfântul şi Marele Sinod este Synaxa Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, care se va mai întruni, dacă va fi nevoie, căci aşa cum a propus Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Synaxa recentă, ar fi foarte util dacă această instanţă se va întruni cel puţin din doi în doi ani.

Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe sau sinodalitatea „ca singură cale de apărare a unității Bisericii”

(urmare din p. 1)

chemați să ridicăm o voce de protest, nu ca și Biserici individuale izolate, ci ca o Biserică Ortodoxă unică și unită în întreaga lume”, spunea Sanctitatea Sa. Pericolul și procesul secularizării (ca atare) al unor societăți creștine consacrate, unde Biserica tinde să fie marginalizată în viața publică, iar principiile vieții morale, ale Evangheliei dezrădăcinate, constituie un alt aspect care trebuie să ne rețină atenția. Biserica Ortodoxă pune libertatea persoanei deasupra regulilor obiective și a valorilor. Forța și presiunea nu aparțin naturii și ethosului Ortodoxiei. Cu toate acestea: „O Biserică a Tradiției nu înseamnă o Biserică fosilizată, una care este indiferentă la provocările în desfășurare ale istoriei”, sublinia Patriarhul Bartolomeu I.

Dată fiind existența și a unor curente radicale, Patriarhul Ecumenic a considerat oportun să afirme că „Biserica Ortodoxă a fost întotdeauna ecumenică în orientarea și în structura ei”! Misiunea ei a vizat toate neamurile, indiferent de rasă, culoare sau particularități psihice. „Abordarea ecumenică s-a manifestat întotdeauna în Biserică printr-un sens al respectului particularității fiecărui om, a mentalității și tradițiilor sale”.

Biserica Ortodoxă e chemată să manifeste vigilență față de progresele uriașe ale tehnologiei, care unește întreaga lume. Aceasta, deoarece tehnologia „este mediu de impunere a anumitor modele culturale, care nu sunt întotdeauna compatibile cu tradițiile particulare ale oamenilor”. Modificările genetice și rolul biotehnologiei, care implică anumite aspecte etice, nu au rămas nici ele trecute cu vederea. Sanctitatea Sa a amintit de Comitetul Interortodox de Bioetică, constituit tocmai pentru a demara o perspectivă ortodoxă unitară asupra aspectelor etice pe care genetica contemporană le impune. Până în prezent însă, Sanctitatea Sa consideră că acest Comitet Interortodox nu și-a împlinit misiunea, dată fiind reticența unor Biserici Ortodoxe locale de a se implica.

Netrecând cu vederea aspectul protecției mediului înconjurător și angajarea Bisericilor Ortodoxe în acest demers, *Primus-ul inter Pares* al Bisericii Ortodoxe s-a oprit asupra consecințelor crizei economice și a necesității apărării demnității persoanei umane. Șomajul în rândul tinerilor, creșterea sărăciei și incertitudinea viitorului trebuie să ne ducă spre valorificarea principiilor Evangheliei. „E important ca vocea Ortodoxiei să se facă auzită în abordarea acestor aspecte”, consideră Sanctitatea Sa.

Biserica Ortodoxă fiind „o comuniune de Biserici autonome și de Biserici autocefale”, ținând cont de realitățile momentului, trebuie să adopte anumite măsuri, ca să evite tensiuni pe zona de diasporă, măsuri care să nu altereze spiritul eclesiologiei ortodoxe.

Analiza importanței sistemului sinodal de conducere a Bisericii Ortodoxe, ca și anumite inadvertențe sesizate la scară panortodoxă au făcut obiectul unei analize pertinente a Patriarhului Ecumenic. Potrivit Sanctității Sale, sistemul sinodal, „aspect fundamental al vieții Bisericii”, funcționează mai mult sau mai puțin în interiorul Bisericilor Ortodoxe, fiind însă „complet absent în relațiile dintre ele”, aspect care generează o serie de probleme. În acest sens, Patriarhul Bartolomeu I făcea referire la anumite hotărâri adoptate în Conferințe cu caracter panortodox, unde au fost asumate de către reprezentanții Bisericilor, ca ulterior, Sinoadele unor Biserici Ortodoxe locale să le considere aplicabile sau nu, ca și când Sinodul unei Biserici Ortodoxe locale a luat locul Sinodului Ecumenic. Un alt aspect, ar fi incertitudinea creată în anumite cercuri, legată de cine e Întâiul în conducerea Bisericii Ortodoxe, ca și când Tradiția canonică eclesială a Bisericii Ortodoxe nu ar fi clară. Aceste aspecte fac simțit „riscul creării unei imagini a Ortodoxiei, ca fiind mai multe Biserici, dar nu Biserica cea Una”. În acest sens: „Suntem obligați să sprijinim sistemul sinodal, chiar și dincolo de limitele propriilor noastre Biserici. Suntem obligați să dezvoltăm conștiința Bisericii Ortodoxe „celei Una”, și doar prin conceptul de sinodalitate se poate atinge acest deziderat. La general vorbind, manifestăm semne de disoluție. Cerință fundamentală pentru a convinge lumea este, în primul rând, unitatea noastră internă, a tuturor”, afirma Sanctitatea Sa.

Referindu-se la cele zece teme elaborate la consultările panortodoxe pentru agenda Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, datorită dificultății ajungerii la un consens, în privința modalității de proclamare a autocefaliei unei Biserici, dar și a ordinii în Diptice, Patriarhul Ecumenic afirma susținerea demarării procedurii de convocare a Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, fără abordarea acestor aspecte.

De asemenea, documentele deja existente, cu privire la relația Bisericii Ortodoxe cu celelalte Biserici, cu Mișcarea Ecumenică, vor fi revizuite de către un Comitet Interortodox, pentru a fi prezentate Sfântului și Marelui Sinod într-o manieră pertinentă cu realitatea vremii.

Patriarhul Bartolomeu I s-a referit apoi, la ceea ce prezenta Sinaxă Panortodoxă avea să clarifice: numărul de episcopi din fiecare Biserică Ortodoxă care vor lua parte la lucrările Sfântului și Marelui Sinod; modalitatea de vot, respectiv, unanimitate/consens sau majoritate, ca și locul desfășurării evenimentului. „Trebuie să-i convingem pe oameni că noi avem cuvântul vieții, mesajul nădejdii și experiența iubirii. Și pentru a realiza aceasta, avem nevoie de validitate și credibilitate”, declara Sanctitatea Sa.

„Biserica Ortodoxă nu are un alt instrument de apărare a unității ei, exceptând sinodalitatea. Pregătirile nu pot fi niciodată perfecte. Să fim mulțumiți cu ce am reușit să hotărâm până acum. Să rezolvăm fără amânare – cu iubire și în acord cu Sfintele Canoane – orice diferență am mai putea avea în relațiile noastre... Să înaintăm înspre convocarea Sfântului și Marelui Sinod, cât de curând posibil, și să-I permitem Duhului să vorbească, manifestându-Și suflarea Sa”. Că lucrările Sinaxei au înaintat în această direcție, cunoaștem din rezultatele concrete ale lucrărilor acesteia: lucrările Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe se vor desfășura în biserica „Sfânta Irina” din Constantinopol, locul unde a avut loc și cel de al II-lea Sinod Ecumenic; fiecare Biserică Ortodoxă va fi reprezentată de un număr maxim de 24 de ierarhi; hotărârile vor fi adoptate prin consens, iar votul va fi exprimat de către Întâistătătorul fiecărei Biserici; data va fi în preajma Rusaliilor anului 2016, fiind convocat de către Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. În acest sens, un Comitet Interortodox special va lucra din septembrie 2014 până la Sfintele Paști ale anului 2015, urmat de o Conferință Panortodoxă Presinodală, în prima jumătate a anului 2015.

Între cuvântările celorlalți Întâistătători de Biserici Ortodoxe, mesajul Preafericitului Patriarh Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, intitulat: „Sinaxa panortodoxă – eveniment spiritual reprezentativ”, s-a bucurat de o deosebită apreciere. Axat pe înțelegerea teologică a evenimentului ca atare, acesta delimita și problemele cu care se confruntă astăzi Biserica Ortodoxă: secularismul, fenomenul migrației și consecințele crizei economice și financiare. În mare parte, quintesența ideilor mesajului Preafericirii Sale se regăsesc și în mesajul Patriarhului Bartolomeu I, ca și în Mesajul final al Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe, semnat în seara zilei de 8 martie și proclamat la finalul Sfintei Liturghii din Duminica Ortodoxiei, pe data de 9 martie, prin glasul Arhim. Bartolomeu Samaras, secretarul Sinodului Patriarhiei Ecumenice.

După cum se cunoaște, din partea Bisericii Cehiei și Slovaciei nu a participat nimeni, datorită unor probleme legate de nerecunoașterea canonicității demersului de alegere al unui nou Întâistătător, la nivel panortodox. Delegația Patriarhiei Antiohiei nu a semnat deciziile și Mesajul final al Sinaxei, neparticipând nici la concelebrarea Sfintei Liturghii, din Duminica Ortodoxiei, arătându-și, în acest fel, indignarea față de conflictul cu Patriarhia Ierusalimului, în privința nou createi Mitropolii de Quatar, teritoriu considerat de Patriarhia Antiohiei ca aflându-se în aria sa de jurisdicție.

Se pot spune multe despre întreg procesul demarării, de la începutul secolului XX, a procedurilor și a dialogurilor interortodoxe, cu privire la necesitatea Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. Între marile personalități ale Bisericii Ortodoxe care au făurit calea spre acest eveniment s-a numărat și Patriarhul Miron Cristea, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. În cadrul unui periplu de vizite fraterne, pe care Preafericirea Sa le-a făcut în anul 1928, avea să susțină, atât în prezența Patriarhului Ecumenic Vasile al III-lea, la Fanar (23-24 mai), dar și la Atena, Alexandria și Ierusalim, necesitatea unui Sfânt și Mare Sinod al Bisericii Ortodoxe, ca reacție la demararea

acestor discuții, de către însuși Patriarhul Ecumenic Vasile al III-lea. La finalul slujbei de Te Deum din Catedrala Arhiepiscopiei Atenei, în prezența Arhiepiscopului Hrisostom al Atenei, dar și a membrilor Sinodului Bisericii Ortodoxe a Greciei, Patriarhul Miron Cristea (ajuns cu vaporul de la Constantinopol) avea să spună: „Bisericile Ortodoxe locale trebuie să susțină demersurile Patriarhiei Ecumenice și să o considere instituție de căpătâi. Sunt de părere că trebuie să fie convocat iarăși un Sinod Panortodox (n.tr., la început așa i se spunea, ulterior folosindu-se sintagma de *Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*), care să se preocupe cu problemele interne ale Bisericilor Autocefale, să definească termenii și condițiile în cadrul cărora Biserica e chemată să-și desfășoare activitatea”.

Prezenta Sinaxă Panortodoxă de la Constantinopol este a VII-a astfel de întrunire a Întâistătătorilor de Biserici Ortodoxe, care are loc în timpul păstoririi Patriarhului Bartolomeu I ca și Patriarh Ecumenic, personalitate de excepție a vremurilor noastre, care a făcut din desideratul consolidării unității panortodoxe, una dintre dimensiunile fundamentale ale diaconiei sale în Biserică. Acest aspect este adesea mărturisit de către Sanctitatea Sa, nu doar în cuvântări și mesaje oficiale, dar și în dialoguri de taină. Om al discuțiilor teologice profunde și, în același timp, o persoană prietenoasă, cu o aură de seninătate aparte, Sanctitatea Sa este înzestrat cu acea *pace a profunzimilor*, pe care doar la oamenii lui Dumnezeu o poți întâlni.

Într-una dintre lucrările sale, Patriarhul Bartolomeu I avea să scrie: „Europa trebuie să crească asemenea unei catedrale: cu temelii puternice în trupul pământului și cu un imens elan spre cer!” Prin întreg acest demers de susținere necontenită a unității panortodoxe, alături de ceilalți Întâistătători de Biserici Ortodoxe, fiind, prin providența lui Dumnezeu, Patriarhul Ecumenic care va convoca Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe, Sanctitatea Sa ne arată că întreaga lume trebuie „să crească asemenea unei catedrale”, cu „temelii puternice în trupul pământului”, în realismul contextului actual al lumii și al vieții Bisericii, dar „și cu un imens elan spre cer”, elan care nu trebuie să susțină doar dorul după Dumnezeu, ci și consolidarea de caractere.

Pentru înaintaşi, cuvenită cinstire Episcopului dr. VISARION AŞTILEANU – centenarul naşterii

Ierarhul pe care îl aducem în atenţie a văzut lumina zilei în data de l4 martie 1914, în Cluj, primind la botez numele Vasile. Tot la Cluj a frecventat, între 1925-1933, cursurile liceale, după care s-a înscris la Academia Teologică Greco-Catolică din aceeaşi localitate. A frecventat însă numai doi ani (1933-1935), întrucât, începând cu anul 1935, a beneficiat de o bursă de studii la Colegiul „De Propaganda Fide" din Roma, unde a obţinut licenţa (în 1941), iar după un an şi doctoratul. Pe lângă Teologie a audiat şi cursuri de Filosofie.

Reîntors în ţară, a fost hirotonit preot pentru Biserica „Bob" din Cluj, îndeplinind şi funcţia de secretar eparhial la Episcopia Greco-Catolică din urbea de pe Someş (între 1942 şi 1948).

În octombrie 1948, după 250 de ani de dezbinare abuzivă a Bisericii strămoşeşti, s-a făcut pasul „ reîntoarcerii acasă", cum, pe bună dreptate, a fost apreciat actul semnat la Cluj, de către 36 de protopopi şi preoţi greco-catolici, de revenire la Biserica Ortodoxă. Acei 36 de clerici îi reprezentau pe alţi 430 de parohi greco-catolici de pe întreg arealul transilvan, care şi ei au adoptat aceeaşi decizie de revenire acasă, la Biserica Ortodoxă.

Pentru a asigura o legătură permanentă a acestor clerici şi a comunităţilor parohiale, pe care ei le păstoreau, cu centrul mitropolitan de la Sibiu, convocatorul grupului de la Cluj, protopopul Traian Belaşcu, a fost încadrat ca vicar-arhiepiscopesc.

În 1958, la sărbătorirea unui deceniu de la reintegrare, şi fostul secretar eparhial al Episcopiei Greco-Catolice din Cluj, pr. dr. Vasile Aştilean, a revenit la Ortodoxie. Tot atunci a fost numit inspector general patriarhal şi concomitent preot la Bisericile „Tatu" şi „Antim" din Bucureşti. A îndeplinit aceste responsabilităţi până în 1961, când a fost promovat ca şi consilier patriarhal. În 1962 a fost apoi ales episcop-vicar patriarhal, fiind călugărit în prealabil la Mănăstirea Sinaia, cu numele de Visarion, nume la care se va mai adăuga, după hirotonia ca episcop, şi cel de Ploieşteanul. Îl succeda în această funcţie pe episcopul-vicar patriarhal Teoctist Arăpaşu, care tocmai a fost ales episcop al Aradului, Ienopoliei şi Hălmagiului.

În 1967, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a adoptat o hotărâre care viza consolidarea, pe plan intern, a lucrării pastoral-misionare, dar şi asumarea, pe plan extern, a unor responsabilităţi în dialogul ecumenic, ce se manifesta cu tot mai multă amploare. Astfel, s-a decis repunerea în funcţie a posturilor de arhierei şi episcopi-vicari şi la centrele episcopale şi mitropolitane, posturi care fuseseră reactivate la Patriarhie încă din 1950. Pe cele două posturi activau, la momentul acela, episcopii-vicari patriarhali Antim Nica şi Teoctist Arăpaşu, ultimul fiind succedat, aşa cum am spus, începând cu 1962, de către ierarhul pe care îl comemorăm.

Timp de şapte ani (până în 1969) noul episcop-vicar patriarhal a îndeplinit cu zel responsabilităţi pastoral-misionare şi administrative, la Patriarhie.

În urma hotărârii sinodale din 1967, de care am pomenit, şi mitropolitul Nicolae Mladin a înaintat Sfântului Sinod o cerere de reactivare a postului de episcop-vicar de la Sibiu. Odată cu cererea de reactivare a postului respectiv a făcut şi propunerea ca episcopul-vicar patriarhal, Visarion Ploieşteanul, să se reîntoarcă în Ardeal, unde problema refacerii unităţii de credinţă era mai actuală decât în oricare altă parte. Cel propus pentru această funcţie avea de acum o temeinică experienţă arhierească în spaţiul Ortodoxiei româneşti. Aşa se face că, în sedinţa sinodală din 19.XII.1968, episcopul-vicar patriarhal, dr.Visarion Aştileanu a fost ales episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului, cu titlul de Răşinăreanul, titlu moştenit de la înaintaşi, în aceeaşi slujire arhierească, precum au fost arhiereii-vicari: Ilarion Puşcariu (între 1921 şi 1922), dr. Vasile Stan (între 1928 şi 1938) şi Teodor Scorobeţ (între 1945 şi 1948).

Instalarea în funcţie a noului episcop-vicar Visarion Aştileanu Răşinăreanul a avut loc în Duminica din 1 iunie 1969.

Au urmat, după acel moment, patru ani de slujire şi strânsă conlucrare nu doar cu întâistătătorul Mitropoliei Ardealului, dr. Nicolae Mladin, dar şi cu ceilalţi arhipăstori ai eparhiilor sufragane: episcopul Teofil Herineanu al Clujului, revenit şi el la Biserica Ortodoxă Română, în 1949, şi episcopul dr. Vasile Coman al Oradiei.

Încredinţat, aşa cum scrie Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Evrei (3, 1), „că tot arhiereul este luat dintre oameni şi rânduit pentru oameni, spre cele ce sunt ale lui Dumnezeu", noul episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului s-a străduit să împlinească această menire.

A suplinit o vreme şi postul nou-înfiinţat de Ecumenism şi Patrologie de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Prioritare pentru noul episcop-vicar au fost vizitele canonice în parohii, prilejuri care au stimulat activitatea pastoral-misionară a preoţilor. A făcut parte şi din delegaţii care au reprezentat Biserica noastră la diferite congrese şi dialoguri ecumenice.

Când, în 1973, s-a vacantat postul de episcop al Episcopiei Aradului, prin alegerea episcopului de atunci, Teoctist Arăpaşu, ca mitropolit al Olteniei, în data de 10 iunie a aceluiaşi an a fost ales, tot printr-o decizie a colegiului electoral bisericesc, experimentatul vlădică dr. Visarion Aştileanu Răşinăreanul, de la Sibiu. L-am caracterizat ca „experimentat" întrucât acumulase deja o experienţă de 33 de ani de slujire la altar şi în administraţia bisericească.

Episcopia Aradului era şi este şi astăzi o străveche vatră de credinţă şi viaţă religioasă. Slujiseră aici ierarhi de renume, precum: Miron Romanul, Ioan Meţianu, amândoi aceştia ajungând mai apoi mitropoliţi ai Ardealului, Ioan Papp, Grigorie Comşa, Andrei Magieru, Nicolae Corneanu, actualul I.P.S. Mitropolit al Banatului, şi Teoctist Arăpaşu.

Noul ierarh s-a legat, la acel moment al alegerii, cu un adevărat jurământ cum că „prin cuvânt de învăţătură, prin rugăciune şi fapte bune va sluji pe Hristos Mântuitorul, Biserica Ortodoxă Română şi Patria străbună". S-a şi străduit, mai apoi, să respecte acel jurământ. În cei 11 ani de arhipăstorire la Arad a stimulat şi a sprijinit zidirea de noi lăcaşuri de închinăciune, dar şi restaurarea altora, între care şi a celor trei vestite mănăstiri din eparhie: Hodoş-Bodrog (pentru care a tipărit şi o valoroasă monografie), Arad-Gai şi Prislop.

A fost la fel de activ şi în reprezentarea eparhiei în toate forurile administrativ-bisericeşti ale Mitropoliei Banatului şi Patriarhiei Române, ca şi în conlucrarea interconfesională şi ecumenică.

N-a neglijat, atât cât timpul i-a îngăduit, nici activitatea de cercetare ştiinţifică. A publicat în revistele patriarhale şi cele mitropolitane studii, articole, reportaje şi predici. În câteva dintre aceste studii a abordat, cu o fundamentare temeinică, evenimentul reîntregirii bisericeşti din Transilvania.

În 6 august 1984, la vârsta de 70 de ani, ierarhul eparhiei de la graniţa de vest a României s-a mutat în veşnicie. Îşi doarme somnul de veci la Mănăstirea Hodoş-Bodrog, în cripta episcopilor Aradului.

Ca urmare a popasului său la Sibiu, în cei patru ani şi mai bine de slujire ca episcop-vicar, am socotit că avem datoria să publicăm în foia şaguniană „Telegraful Român" acest scurt cuvânt de omagiere, la împlinirea centenarului naşterii sale şi a celor 30 de ani de la adormirea sa în Domnul.

Nu putem încheia decât cu rugăciunea: Să-i fie memoria binecuvântată!

Pr. Prof. Dr. Dumitru ABRUDAN

In memoriam

PĂRINTELE PROTOPOP GREGORIU CERNEA (1931-2014)

Născut la data de 27 decembrie 1931 în comuna Bruiu, judeţul Sibiu, din părinţii Grigore şi Victoria Cernea, a fost al patrulea copil din cei 10 fraţi, 5 băieţi şi 5 fete, din care au rămas în viaţă 7 fraţi şi surori.

De multe ori ne spunea că a avut o copilărie frumoasă, fără prea multe griji, că i-a plăcut să cânte de copil în strana bisericii din satul natal şi că pe la vârsta de 12 ani era şi crâsnic, şi clopotar, şi cântăreţ în strană, dar cea mai mare dorinţă era să devină preot.

Şcoala primară a făcut-o în satul natal (1939-1946), a urmat apoi timp de doi ani cursurile Şcolii de cântăreţi bisericeşti „Dimitrie Cunţan" din Sibiu.

În anul 1952 a fost admis la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit în anul 1956. În anul 1951 s-a căsătorit cu Voichiţa Berghea din Bruiu, iar la 25 martie 1954, pe când era încă

student la Teologie, a fost hirotonit diacon pe seama capelei Institutului Teologic din Sibiu, de către mitropolitul Nicolae Bălan, care i-a spus: „Să vii să te fac diacon pentru că îmi place cum cânţi". În anul 1956 a fost numit preot paroh la Dealu Frumos, parohie pe care a păstorit-o până în anul 1961, când, prin transfer, se întoarce în satul natal, la Bruiu-Şomartin, unde a activat ca preot paroh aproape 15 ani. La 1 ianuarie 1976 a fost numit de către mitropolitul Nicolae Mladin preot paroh la parohia Agnita I şi protopop al Protopopiatului Agnita. Până în anul 2004 şi-a îndeplinit această misiune de protopop cu multă responsabilitate. În 2004 s-a retras din funcţia de protopop, din cauza unor suferinţe care au început să apară încă din anul 2002, dar a rămas preot paroh la Agnita I până în noiembrie 2007, când s-a pensionat. Dumnezeu i-a binecuvântat viaţa de familie cu trei copii: Angela, Marius (decedat la 6 săptămâni) şi Olimpiu.

La împlinirea vârstei de 80 de ani, într-un interviu pe care i l-am luat pentru foaia *Ortodoxia pe Valea Hârtibaciului*, ne spunea atât de frumos: „Relaţiile mele cu credincioşii din parohiile pe care le-am păstorit au fost excelente. Nu am avut nicio discuţie în contradicţie, nu am avut niciun reproş de a face cuiva, deşi poate uneori era cazul. Mi-am făcut datoria, i-am iubit pe oameni şi au rămas mereu în sufleul meu".

A botezat peste 2000 de prunci, a cununat peste 1500 de tineri şi a condus pe ultimul drum al acestei vieţi peste 1800 de credincioşi.

Pentru întreaga sa activitate a fost distins cu rangul bisericesc de iconom stavrofor, iar Primăria Oraşului Agnita i-a acordat titlul de cetăţean de onoare.

Pr. Mihai NAICU (Protopop Agnita)

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂȘANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 2 martie. A slujit Sfânta Liturghie în Parohia Porumbacu de Sus – Răsăriteană (pr. paroh Nicolae Ancău). A rostit un cuvânt de învățătură.

Luni, 3 martie. A oficiat Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul în Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Sibiu.

Marți, 4 martie. A oficiat Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul în Biserica „Nașterea Domnului" (str. Constituției) din Sibiu.

Miercuri, 5 martie. A oficiat Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul în Biserica „Sf. Mc. Pantelimon și Sf. Ierarh Andrei Șaguna" din Sibiu.

Joi, 6 martie. A oficiat Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul în Biserica „Pogorârea Sfântului Duh" (cartierul Valea Aurie) din Sibiu.

Vineri, 7 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Grigorie Dialogul în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 9 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ierarh Vasile cel Mare în Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Sibiu.

Miercuri, 12 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Apoldu de Sus, Apoldu de Jos, Sângătin și Ludoș, din Protopopiatul Sălișteț.

Vineri, 14 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Gusu, Presaca, Păuca, Broșteni și Bogatu Român, din Protopopiatul Sălișteț.

Sâmbătă, 15 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur în Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Agnita. A participat la slujba înmormântării P.C. Pr. Protopop Gregoriu Cernea, rostind și un cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ierarh Vasile cel Mare în Parohia Boholț, Prot. Făgăraș II (pr. paroh Ioan Paroș). A rostit un cuvânt de învățătură.

Luni, 17 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Grigorie Dialogul în Biserica „Sf. Împărați Constantin și Elena" din Sibiu.

Miercuri, 19 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Tălmaciu I, Tălmaciu II, Tălmăcel și Turnu Roșu, din Protopopiatul Avrig.

Vineri, 21 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Sebeșul de Sus, Sebeșul de Jos, Racovița, Avrig I și Avrig-Catedrală, din Protopopiatul Avrig.

Duminică, 23 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ierarh Vasile cel Mare la Schitul Breaza, unde a avut loc și hirotonia Ierodiaconului Dosoftei, unul din viețuitorii schitului. A rostit și un cuvânt de învățătură. Seara a oficiat slujba Vecerniei la Mănăstirea Boholț-Făget și rasoforia sorei Sofia, care primește numele Serafima.

Marți, 25 martie – *Sărbătoarea Bunei Vestiri.* A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur la Mănăstirea Orlat. A rostit un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 26 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Săcădate, Sărata și Porumbacu de Jos, din Protopopiatul Avrig.

Sâmbătă, 29 martie. A efectuat vizite pastorale în parohiile: Porumbacu de Jos (unde a săvârșit Sf. Liturghie), Porumbacu de Sus – Apuseană, Porumbacu de Sus – Răsăriteană și Glâmboaca, din Protopopiatul Avrig.

Duminică, 30 martie. A săvârșit Sf. Liturghie a Sf. Ierarh Vasile cel Mare la Mănăstirea Berivoi, unde a avut loc și rasoforia fratelui Ilie Toma, care primește numele Iorest. A rostit și un cuvânt de învățătură.

Întocmit de Diac. Ovidiu MUREȘAN

Învierea Domnului, dezlegarea legăturilor morții

Paștele este trecerea firii omenești de la moarte la viață. Este schimbarea percepției noastre, a oamenilor, cu privire la existență în ansamblul ei și, în mod special, cu privire la existența noastră. Totul se schimbă, toate se redefinesc în funcție de Înviere. Chiar și postul, pe care tocmai l-am încheiat, deși ne amintește de moartea pe care păcatul a introdus-o în firea noastră, face acest lucru punându-ne dinainte, în permanență, Învierea.

Această schimbare de viziune este posibilă în special datorită faptului că noi suntem dezlegați prin Înviere de legăturile morții. Moartea nu mai are stăpânire asupra noastră, deoarece a fost biruită, iar biruința asupra ei a fost repurtată de Iisus Hristos, Dumnezeul întrupat. Din moment ce Învierea Domnului lucrează în firea noastră, toate ale noastre se schimbă, chiar și modul în care noi L-am cunoscut sau Îl cunoaștem pe Dumnezeu.

Astfel, „dacă necunoașterea lui Dumnezeu însemna moarte, cunoașterea lui Dumnezeu este viața, viața cea adevărată, adică veșnică", deoarece, prin Înviere, viața noastră devine o cunoaștere continuă a lui Dumnezeu, cunoaștere care nu se mai poate încheia decât cu viața, iar nu cu moartea [la Pr. Dr. Vasile Gavrilă, *Studiu introductiv* la lucrarea lui Alexander Schmemann, *Postul Mare,* trad. și studiu introductiv de Pr. Dr. Vasile Gavrilă, ediția a doua, Ed. Sophia, București, 2013, p. 9-10].

În Triod totul începe de jos, de foarte de jos. Condiția umană evocată este una a păcătoșeniei, a îndepărtării de Dumnezeu, a suferinței generate de această îndepărtare/înstrăinare de Dumnezeu, care îmbracă extrem de multe aspecte, vizibile în special în caracterul omului.

Totul pare să se desfășoare invers, plecând de la o condiție căzută și urcând spre o condiție adamică ce amintește nu doar despre cădere, ci și despre faptul că omul este conștient întru totul de starea de plâns în care a ajuns și își cultivă dorința sinceră de întoarcere, de apropiere de Dumnezeu, de ieșire din întunericul păcatului și de sălășluire, prin lumină, întru Lumină.

De fapt, este o întoarcere la viața „normală", care caracteriza perioada primordială a umanității, perioadă înlocuită prin căderea primului om de suferința și moartea care sunt omniprezente în lume [cf. Alexander Schmemann, *Postul Mare,* p. 78].

În momentul în care începem să ne angajăm în Postul Paștilor începem să vedem cât de slabi suntem și aproape neajutorați în lupta aceasta a noastră împotriva noastră și că avem nevoie de harul divin ca să ne întărească și să ne ajute în lupta aceasta. Ceea ce trebuie să punem noi, din partea noastră este numai voința aceasta de a lucra, de a săvârși virtuțile, ca să ne luminăm ființa pe dinăuntru.

Rațiunea de a fi a postului este aceea de a ne conștientiza cu privire la necesitatea întoarcerii noastre nu spre ceva ce este străin de noi, ci spre ceva ce odată am avut și am pierdut. Întoarcerea survine căderii lui Adam prin înșelarea lui de către diavol, astfel încât raportarea lui Adam la Dumnezeu nu mai este directă, nemijlocită. Ori, în cazul cântărilor Triodului, în momentul în care aude cuvintele rostite sau cântate de strană fiecare credincios realizează că i se cere o raportare personală la Dumnezeu.

Una dintre cântările din prima săptămână a Postului Mare spune: „***Făcătorul meu Domnul, luând țărână din pământ și însuflețindu-mă cu suflare de viață, m-a înviat*** (lat. *animat* – adus la viață, însuflețit) ***și m-a cinstit a fi stăpânitor pe pământ tuturor celor văzute și locuitor împreună cu îngerii***" (din slujba Vecerniei). Așa a fost făcut omul și așa a fost rânduit să viețuiască.

Luând în considerare cele de mai sus, putem avea o imagine și mai clară a vocației omului. Cântarea citată spune: ***„...M-a cinstit a fi stăpânitor pe pământ tuturor celor văzute".*** Sf. Ioan Gură de Aur spune că „chipul lui Dumnezeu" (Fac. 1, 26) se referă la stăpânirea pe care a primit-o omul prin suflarea de viață – sufletul – dată de Dumnezeu, dar nu peste cele nevăzute, ci peste cele văzute ale lumii. Însă el își pierde stăpânirea asupra lumii prin ispita diavolului.

Într-o altă cântare se evidențiază profunzimea suferinței lui Adam: „***Adam cu plângere a strigat: Vai mie, că șarpele și femeia de la dumnezeiasca îndrăzneală m-au gonit și din desfătarea raiului mâncarea din pom m-a înstrăinat***". Iar, în continuare, Triodul vorbește despre consecințele căderii: „***Vai mine, nu mai pot răbda ocara. Cel ce eram odinioară împăratul tuturor făpturilor celor pământești ale lui Dumnezeu, acum rob m-am făcut dintr-o sfătuire fără de lege. Și cel ce eram îmbrăcat oarecând cu mărirea nemuririi, cu piele de om muritor cu jale sunt înfășurat***" (Stihira I, Laudele la Utrenie).

Așadar, mâncarea din pomul cunoștinței binelui și răului înstrăinează pe om de natura sa. Conform referatului biblic, după cădere, Dumnezeu îl strigă pe primul om: „Adame, unde ești?" „Doamne, m-am ascuns, că sunt gol și m-am temut". Pielea, epiderma, este cea prin care luăm contact cu lumea, ne adaptăm la lume, dar, în același timp, pielea aceasta dobândită prin cădere în locul îmbrăcămintei de slavă, ne mijlocește jalea, deoarece suntem legați prin ea de mortalitatea manifestată prin călcarea poruncii.

„***Vai mie!*** – spune Adam – ***Ce plângere îmi voi lua mie întru ajutor?***" De multe ori în Sfintele Evanghelii Mântuitorul ne avertizează cu privire la starea celor care nu practică întoarcerea la Dumnezeu: vor ajunge în locul fără de Dumnezeu, și „acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților". Din acest motiv, ni se pare că plângerea este o pedeapsă. Plângem de supărare, de necaz, dar și de bucurie și, atunci când plângem, ni se pare că suntem de plâns. Însă din fragmentul de mai sus vedem că plângerea, de fapt, ne ajută. Așa spune Adam: Cum voi putea să găsesc plângerea care să mă ajute să mă pot suporta pe mine însumi. Nu plângerea e pedeapsa, plângerea care pedepsește. Plângerea și scrâșnirea dinților este, într-adevăr, a celor care nu se întorc niciodată. Plânsul pentru starea păcătoasă în care am ajuns prin căderea lui Adam nu este ceva ce lipsește în vremea postului, ci este plânsul care ne ajută în postire, plânsul omului duhovnicesc.

Postul ne învață să fim mulțumiți cu ceea ce avem, chiar dacă este foarte puțin. Mai mult, postul ne învață să fim mulțumiți dacă Îl avem pe Dumnezeu în viața noastră. Orice altceva, în orice cantitate, nu-L poate înlocui pe Dumnezeu. De aceea, întrebarea pe care trebuie și suntem îndemnați să ne-o repetăm mereu în vremea postului este: Noi ce ne dorim?

Desigur, Învierea, care să ne dezlege de legăturile morții. Hristos a înviat!

Pr. Vasile GAFTON

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

O nouă apariție editorială fundamentală pentru Biserica Ortodoxă Română: *Monahismul ortodox românesc. Istorie, contribuții și repertorizare*

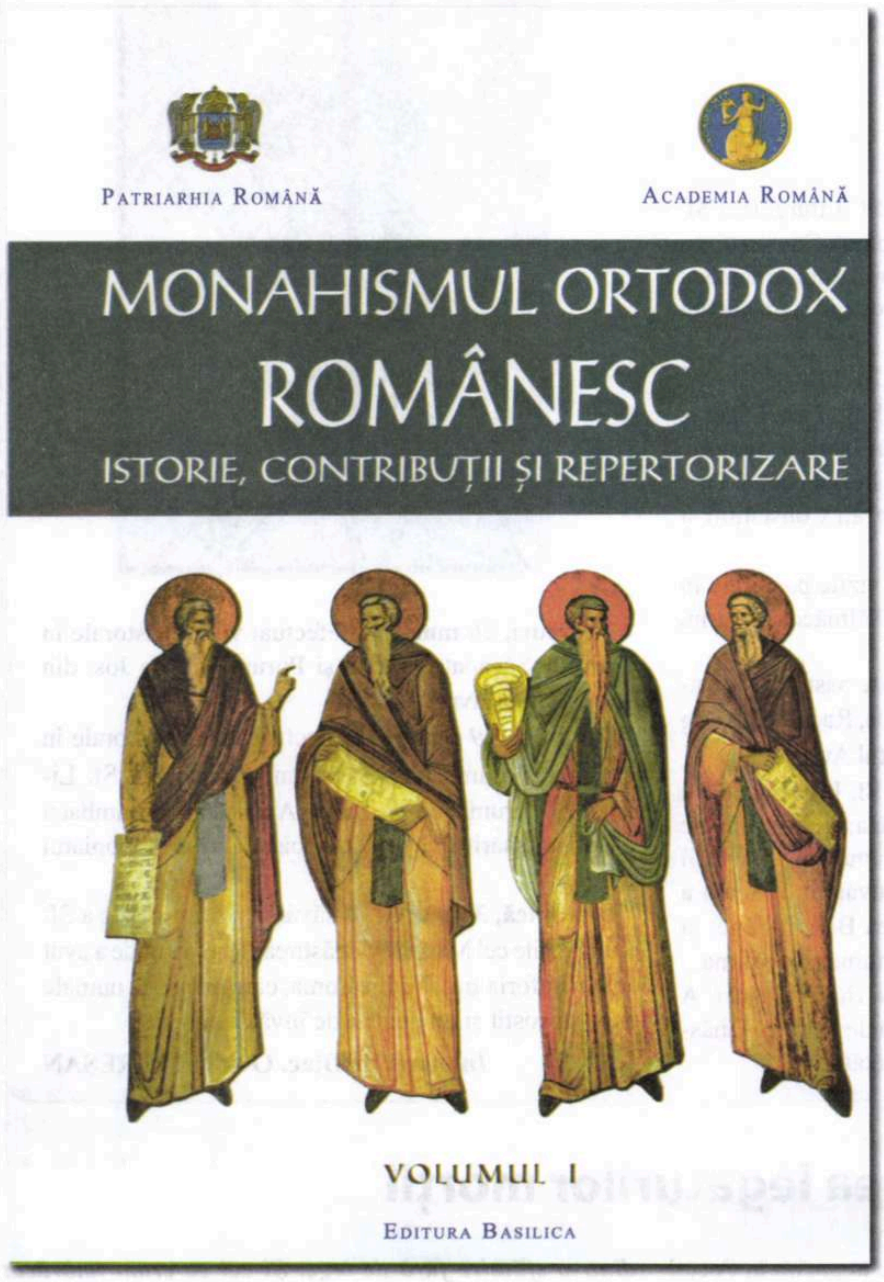

Am fost obişnuiţi în ultimii ani, prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, ca, pentru fiecare domeniu important al vieţii bisericeşti, să fie editată o lucrare ştiinţifică de sinteză, definitorie pentru identitatea noastră ca Biserică Ortodoxă.

Încă din primii ani ai păstoririi Preafericirii Sale a fost pregătită, într-un timp relativ scurt, o Enciclopedie a Ortodoxiei româneşti, ca un început al unui şir impresionant de lucrări de sinteză în care să fie cuprinse toate aspectele teologice, practice şi misionare ale Bisericii noastre.

Astfel, un prim proiect de analiză sintetică a demersurilor teologice în ortodoxia românească din secolul al XX-lea până în prezent a apărut la Editura Basilica, în anul 2011, volumul intitulat: *Teologia ortodoxă în secolul al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea*, în care s-a dorit, pe de o parte, să se arate într-un mod extrem de sintetic care au fost factorii care au determinat şi au influenţat dezvoltarea teologiei ortodoxe, iar pe de altă parte, să se prezinte diacronic tematica principalelor discipline teologice ortodoxe. Un numeros colectiv de dascăli de teologie au reuşit să prezinte pentru prima dată în lumea ortodoxă, într-un mod unitar, aspectele şi evoluţia diverselor domenii ale teologiei ortodoxe în genere, concentrându-se cu prioritate asupra preocupărilor teologice româneşti, din secolul XX şi până în prezent.

În anul 2012, a apărut tot la prestigioasa Editură Basilica, cu înalta binecuvântare a Preafericirii Sale, un impresionant *Dicţionar de muzică bisericească românească*, lucrare care reuşeşte să redea sintetic toate preocupările din domeniul slujirii liturgice şi al frumuseţii melodice a imnelor şi cântărilor bisericeşti din tot spaţiul ortodox. În acelaşi timp, numeroşii colaboratori, ierarhi, profesori universitari şi profesori de seminar, au reuşit să evidenţieze în contribuţiile lor nivelul înalt al preocupărilor şi realizărilor din acest domeniu, precum şi specificul românesc al creaţiilor muzicale bisericeşti.

Şirul prezentărilor sintetice ale vieţii Bisericii Ortodoxe a fost întregit în acest an cu apariţia primului volum al monumentalei lucrări intitulate: *Monahismul ortodox românesc. Istorie, contribuţii şi repertorizare*, rezultatul unei fructuoase colaborări între Patriarhia Română şi Academia Română. Valoarea inestimabilă a volumului este dată în primul rând de implicarea Părintelui Profesor Dr. Mircea Păcurariu, membru corespondent al Academiei Române, în realizarea şi coordonarea acestei impresionante lucrări ştiinţifice.

Acest prim volum al trilogiei dedicate monahismului ortodox îşi propune să prezinte originile şi evoluţia vieţii monahale atât în creştinismul răsăritean, cât şi în cel apusean. Autorii şi-au propus pentru început să prezinte fundamentarea biblică şi patristică a acestui mod unic de viaţă spirituală, pentru ca mai apoi să analizeze din punct de vedere istoric începuturile monahismului ortodox în Egipt, Ţara Sfântă, Muntele Sinai şi Siria. Evoluţia vieţii monahale în diferitele zone geografice ale Răsăritului ortodox i-a imprimat şi un specific naţional de aşa manieră încât autorii au găsit de cuviinţă să prezinte distinct şi în mod sintetic modul în care s-a dezvoltat monahismul bizantin, cel balcanic, cel ucraineano-rus şi cel georgian.

Al doilea capitol al lucrării este dedicat începuturilor monahismului din ţara noastră. Analizând primele mărturii istorice cunoscute privind prezenţa şi influenţa monahismului asupra vieţii bisericeşti din ţările române, autorii au dorit să pună în evidenţă contribuţiile unor teologi şi personalităţi reprezentative ale vieţii monahale româneşti din Scythia Minor.

Monahismul românesc a cunoscut o evoluţie şi o înflorire deosebită în perioada Evului Mediu, iar acestei perioade îi este dedicat cel de al treilea capitol al prezentei lucrări. Părintele Academician Mircea Păcurariu vorbeşte aici despre rolul mănăstirilor în apărarea Ortodoxiei şi, implicit, în promovarea şi apărarea identităţii noastre naţionale. Totodată, aici sunt prezentate aspecte ale monahismului din fiecare dintre „ţările" româneşti (Ţara Românească, Moldova, Banatul şi Basarabia). O contribuţie specifică la acest amplu subiect a fost adusă de Prof. Dr. Paul Brusanowski de la Facultatea de Teologie din Sibiu, care a analizat influenţa pe care a avut-o *dreptul ctitoricesc* asupra evoluţiei monahismului românesc.

Acelaşi autor analizează în cel de al patrulea capitol modul în care s-a dezvoltat viaţa monahală în perioada modernizării statului român, prezentând reglementările bisericeşti şi de stat privitoare la monahism, aferente acelei perioade. Totodată, situaţia monahismului din secolul al XIX-lea şi până la 1918 din toate zonele geografice locuite de români este prezentată sintetic de autor din dorinţa de a sublinia specificul local al vieţii monahale din toate provinciile româneşti.

Ultimul capitol al lucrării este dedicat monahismului românesc de după Marea Unire şi până în prezent, fiind prezentată situaţia din perioada de până la 1948, apoi implicarea deosebită pentru salvarea monahismului în perioada comunistă şi, în cele din urmă, evoluţia sa de după 1990.

Socotită pe bună dreptate ca un eveniment editorial deosebit, lucrarea: *Monahismul ortodox românesc. Istorie, contribuţii şi repertorizare* umple un gol bibliografic şi răspunde unei necesităţi resimţite în preocupările teologice ortodoxe.

După cum arăta şi Preafericitul Părinte Patriarh Daniel la lansarea cărţii de la Academia Română, *„lucrarea urmăreşte o mai bună cunoaştere a istoriei monahismului ortodox românesc, o înţelegere mai profundă a spiritualităţii şi activităţii vieţii monahale din mănăstirile noastre, dar mai ales pomenirea tuturor ierarhilor, domnitorilor, duhovnicilor din mănăstiri, a monahilor şi monahiilor de peste veacuri, care au ţinut aprinsă făclia credinţei apostolice strămoşeşti, fiind un rezultat foarte frumos al eforturilor a două instituţii fundamentale ale României (Patriarhia Română şi Academia Română), atât în ceea ce priveşte conţinutul, cât şi aspectul."*

Mitropolitul Laurenţiu

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 15-16

15 aprilie 2014

«Învierea lui Hristos şi chemarea noastră la Cina Împărăţiei»

Pastorala la Învierea Domnului – 2014

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

„...Intraţi toţi în bucuria Domnului nostru... Masa este plină, ospătaţi-vă toţi. Viţelul este mult, nimeni să nu iasă flămând. Gustaţi toţi din ospăţul credinţei; împărtăşiţi-vă toţi din bogăţia bunătăţii...”
(Din Cuvântul de învăţătură în Sfânta şi Marea Duminică a Sfintelor Paşti, al Sfântului Ioan Gură de Aur)

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Bucuria tainică a celei mai mari sărbători creştine, Învierea Domnului, este descrisă de *Sfântul Ioan Gură de Aur,* în *Cuvântul* său *de învăţătură*, ca fiind bucuria unui ospăţ ceresc la care Hristos ne cheamă pe toţi să luăm parte, indiferent de cât am lucrat sau de ora la care am venit, indiferent de poziţia noastră socială pe care o avem, pentru că *Stăpânul* este darnic şi El *„primeşte pe cel din urmă ca şi pe cel dintâi, odihneşte pe cel din al unsprezecelea ceas ca şi pe cel ce a lucrat din ceasul dintâi; ... faptele le primeşte, şi gândul îl ţine în seamă; şi lucrul îl preţuieşte, şi voinţa o laudă...”*[1].

Astăzi este mântuirea lumii, că a înviat Hristos, ca cel Atotputernic! Astăzi toţi suntem chemaţi să gustăm din ospăţul acesta al dragostei dumnezeieşti, din această Cină tainică în care Hristos, Paştele nostru, *„vie şi nejertfita noastră jertfă”*, ni Se dăruieşte ca hrană, mângâiere, întărire şi curăţie.

„Acum bucurie mare este în cer şi pe pământ, spune tot Sfântul Ioan Gură de Aur, *şi dacă la întoarcerea unui păcătos se face bucurie pe pământ şi în cer (Luca 15, 10), apoi cu atât mai mult trebuie să fie bucurie în cer acum când toată lumea este smulsă din mâinile diavolului. Astăzi se bucură îngerii, astăzi se veselesc arhanghelii. Astăzi heruvimii şi serafimii prăznuiesc împreună cu noi această sărbătoare. Deşi acest dar al Stăpânului l-am primit noi, însă mulţumirea este a tuturor. Însuşi Stăpânul lor şi al nostru nu Se ruşinează a prăznui împreună cu noi...”*[2]

Mântuitorul sărbătoreşte împreună cu noi, aşa cum Şi-a dorit să mănânce Paştile cu Ucenicii Săi, cu acelaşi dor şi cu aceeaşi dragoste nemărginită. Acum, El ne pregăteşte şi nouă masă şi ospăţ bogat, la care ne cheamă pentru a ni Se dărui pe Sine cu întreaga Sa iubire curată şi jertfelnică, pentru a ne sfinţi, a ne vorbi despre Sine, despre pătimirile Sale şi despre bucuria nespusă a Învierii Sale din morţi.

În lumea de aici pământească, legată de trup şi de cele materiale, de fiecare dată când dorim să comemorăm un eveniment deosebit din viaţa noastră ne exprimăm bucuria făcând un *ospăţ*, la care chemăm pe toţi cei apropiaţi, dorind să le împărtăşim şi lor bucuria deosebită pe care o avem cu acel prilej. Tot aşa şi acum, Hristos cel înviat din morţi ne cheamă la o *Cină tainică*, la Masa Împărăţiei Sale, la ospăţul credinţei, prin care El vrea să prăznuiască împreună cu noi Învierea Sa, biruinţa asupra tiraniei diavolului, a păcatului şi a morţii.

Astăzi, ca şi la fiecare praznic împărătesc, Biserica ne cheamă la un ospăţ unic şi deosebit în care *„să bem băutură nouă”*, să gustăm *„hrană cerească”*, la cina pregătită în cer pentru noi de Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos! Ce cinste mare pentru noi să fim chemaţi la masă de Însuşi Dumnezeu! Cât de negrăită este taina iubirii Sale de oameni!

Prin săvârşirea Sfintei Liturghii, astăzi toţi vom intra la această Cină de taină a Împărăţiei cerurilor, la Cina la care Hristos Se face *hrana şi băutura noastră*, la Cina în care El ne va vorbi tainic dinăuntrul nostru despre pătimirile, despre moartea şi despre Învierea Lui, ajutându-ne, astfel, să retrăim toate aceste evenimente actualizate ale vieţii Sale şi să ne bucurăm de ele împreună cu El, împărtăşindu-ne de lucrarea Sa mântuitoare.

Cât de unic şi înfricoşător este acest ospăţ al Împărăţiei ne atrag atenţia Sfintele Evanghelii şi cântările

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscop
al Alba Iuliei

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2014

Iubiţi fii duhovniceşti,

Din Sfintele Evanghelii aflăm că, din momentul Învierii Sale şi până în momentul Înălţării Sale la cer, „timp de patruzeci de zile” (Fapte 1, 3), Hristos, Domnul slavei, S-a arătat Apostolilor, femeilor evlavioase şi altor credincioşi. Prin aceste arătări, El i-a încredinţat că a înviat cu adevărat şi că nu mai este dependent nici de spaţiu, şi nici de timp. Adevărul creştinătăţii se bazează pe faptul că Fiul lui Dumnezeu „S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre şi a înviat pentru îndreptăţirea noastră” (Rom. 4, 25).

Toţi cei care L-au văzut pe Domnul înviat au răscolit lumea păgână, atrăgând-o sub stindardul Evangheliei. De asemenea, mulţi dintre ei au murit pentru faptul că au fost „următori lui Dumnezeu, ca nişte copii iubiţi” (Efes. 5, 1). Rar mor oamenii pentru o credinţă şovăielnică, dar martorii Învierii, convinşi că moartea a fost înfrântă, „grăiau cu îndrăznire cuvântul lui Dumnezeu” (Fapte 4, 31). Mai presus de aceşti martori se află Maica Domnului, care, probabil, a fost singura persoană prezentă chiar în clipa Învierii lui Iisus din mormânt.

Drept-măritori creştini,

Teologii ne spun că evenimentul Învierii a fost ascuns ochilor tuturor şi că n-ar fi fost niciun martor al desfăşurării lui istorice. Dar eu cred că există o excepţie: Născătoarea de Dumnezeu – *unica*. Ea a trebuit să fie prezentă la acest eveniment suprem al istoriei. Ea a fost prezentă, *unica*, în momentul Întrupării Cuvântului. Ea a fost prezentă, *unica*, la Naşterea Lui din sânul ei fecioresc, devenind Femeia primei priviri a lui Dumnezeu făcut Om. Tot astfel, ea a trebuit să fie prezentă, *unica*, la ieşirea lui Hristos din pântecele fecioresc de piatră: mormântul „în care nimeni niciodată nu mai fusese pus” (Lc. 23, 53).

Deci Maica Domnului este Femeia primei priviri asupra Fiului Omului Care biruie moartea cu puterea dumnezeirii Sale. Dacă ceilalţi au fost martori ai Domnului înviat, Preasfânta Fecioară a fost martor al Învierii înseşi. Ştim că legătura Mamei sfinte cu Fiul ei divin a fost atât de intimă, încât ea a împărtăşit întreaga experienţă a răscumpărării, având permanent împunsă sabia suferinţei în inima ei (cf. Lc. 2, 35). De aceea, nu se poate concepe ca la Înviere, momentul culminant al lucrării mântuitoare, ea să fi fost despărţită de Fiul ei preadulce. Ar fi fost singura absenţă, şi ar fi rămas o absenţă nejustificată.

(continuare în p. 6)

«ÎNVIEREA LUI HRISTOS ŞI CHEMAREA NOASTRĂ LA CINA ÎMPĂRĂŢIEI»

(urmare din p. 1)

Bisericii; Cel Care a pregătit această Cină este un *Stăpân* plin de delicateţe, de sensibilitate şi de negrăită iubire pentru noi; Acesta nu ne pune nouă pe masă *ceva* din bunătăţile Sale, ci ne oferă Însuşi Trupul Său dumnezeiesc, spre mâncare. Acest *Trup al Său* care ni se oferă spre hrană nu este mort, ci este *viu* şi *înviat* şi plin de viaţă dumnezeiască, plin de simţiri curate şi de iubire jertfelnică, din care gustând cu *„frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste”,* ne umplem de puterea vieţii celei noi a acestui Trup îndumnezeit. Taina negrăită a iubirii lui Dumnezeu pentru noi este aceea că, la această Cină împărătească, Mântuitorul ni Se dăruieşte nouă întreg, cu toate simţirile sufletului Lui preacurat, neatinse de egoismul păcatului, pentru a trezi, astfel, şi în noi dragostea pentru Părintele nostru ceresc, pentru a ne face şi pe noi să ne dăruim, împreună cu El, întreaga noastră viaţă lui Dumnezeu.

Iubiţi credincioşi,

Învierea Domnului ne-a adus această bucurie a împreună-participării noastre cu Hristos, la masa Împărăţiei. Ce lucru minunat se întâmplă atunci când ne ospătăm împreună cu Hristos, când ne hrănim cu Hrana cea cerească, devenind purtători de Hristos sau *hristofori!* Trupul Domnului Hristos se prelungeşte în trupul şi sufletul nostru şi ne dăruieşte posibilitatea ca să simţim şi noi tot ceea ce El simte, ca Om îndumnezeit. *Ce schimb minunat şi tainic*! Hristos simte tot ceea ce simţim noi, iar noi simţim tot ceea ce simte sufletul Său uman îndumnezeit.

Numai astfel putem înţelege de ce suntem astăzi cuprinşi de atâta bucurie şi cum un eveniment din viaţa Mântuitorului, petrecut acum aproape 2000 de ani, este mereu actual şi viu în sufletul nostru. Această lucrare tainică de actualizare a Învierii Domnului nu se realizează însă printr-un efort de memorie sau de re-prezentare simbolică a ei, ci prin împreună-trăirea noastră cu Hristos sau, mai bine zis, prin trăirea lui Hristos Însuşi în noi, după mărturia Sf. Apostol Pavel, care zice: *„M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine”* (Gal. 2, 20).

Dacă retrăim duhovniceşte această lucrare minunată, trebuie să ne punem o întrebare firească: La o astfel de Cină, cu o astfel de Gazdă atât de iubitoare, invitaţii, oare, cum se cuvine să vină? Sfintele Evanghelii ne dau răspunsul, arătând că toţi cei chemaţi la acest Ospăţ tainic trebuie să vină *„în haină de nuntă”* (cf. Mt. 22, 11), adică pregătiţi şi dăruiţi cu întreaga lor fiinţă lui Dumnezeu, pentru ca astfel să poată mulţumi Stăpânului pentru această chemare plină de dragoste, *„iar semnul cel mai bun al mulţumirii noastre nu poate fi decât curăţenia vieţii şi trezvia sufletului”,* după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur[3].

Aşadar, delicateţea şi dragostea jertfelnică a Gazdei noastre ne obligă să onorăm invitaţia în *„haină albă de nuntă”*, adică având o stare sufletească bineplăcută lui Dumnezeu. Curăţia sufletului şi a trupului nostru, râvna de a ne jertfi viaţa lui Dumnezeu, postul, rugăciunile, milostenia, spovedania noastră sinceră, într-un cuvânt, toate eforturile ascetice au menirea de a ne pregăti sufleteşte pentru a putea sta la masă împreună cu Hristos cel înviat. Doar prin post şi prin rugăciune sufletele noastre pot dobândi capacitatea de a sesiza delicateţea şi sensibilitatea dragostei lui Hristos şi de aceea Biserica a rânduit, cu multă înţelepciune, ca, înaintea marilor sărbători, toţi creştinii să se îmbrace în haina cea albă a pocăinţei şi a faptelor bune şi aşa să se apropie de Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos.

Iubiţi credincioşi,

În fiecare an, la acest măreţ şi luminos praznic, Dumnezeu ne copleşeşte cu darurile Sale. Însă adesea noi ne mulţumim doar cu bucuriile imediate ale lumii acesteia, cu mâncarea şi cu băutura pământească, care nu fac altceva decât să întreţină viaţa noastră biologică, şi care va sfârşi în moarte. Dumnezeu a venit pe pământ, a murit şi a înviat ca noi să avem *viaţă veşnică*, să fim vii pentru totdeauna şi să ne dorim să fim împreună cu El. A venit Dumnezeu pe pământ să ne atragă cu iubirea Sa la Sine. A venit să ne facă pe noi vii, dăruindu-ne nouă Trupul Său înviat

din morţi. Toate le-a făcut spre binele nostru, nimic nu a lăsat neîmplinit pentru fericirea noastră veşnică. La toate acestea însă, răspunsul nostru nu este pe măsura dragostei Lui. Dramatic este faptul că noi iubim orice mai mult decât pe Hristos. Suntem atât de prinşi în iureşul acestei lumi, avem mintea atât de înrobită de cele pământeşti, încât nu mai simţim frumuseţea darurilor cereşti şi bucuria harului Mântuitorului Hristos, Care a primit să moară pentru noi, pentru a ne face părtaşi nemărginitei iubiri dumnezeieşti, aşteptându-ne mereu la Cina cea veşnică a Împărăţiei Sale.

Trăim o viaţă separată de întâlnirea şi de împreunaşedere cu Hristos, la Ospăţul vieţii veşnice. De aici vin toate suferinţele şi necazurile noastre. Dar, oare ne-am gândit vreodată cât timp petrecem într-un singur an în comuniunea de rugăciune cu Hristos? De câte ori şi cum ne împărtăşim cu Hristos? Cum ne pregătim să ne apropiem de El?

Să facem un calcul foarte simplu: dacă în toate cele 76 de duminici şi sărbători ale anului bisericesc am participa la Sfânta Liturghie, chiar 2 ore, din cele 365 sau 366 de zile ale anului nu-i dăruim sufletului decât 6 zile anual, iar trupului îi închinăm 360 de zile!

Iată cât de multă grijă acordăm noi trupului omenesc trecător şi limitat şi cât suntem de indiferenţi faţă de sufletul nostru nestricăcios şi veşnic.

Ar trebui să fim conştienţi că neîmplinirile, căderile şi insuccesele noastre de tot felul se datorează faptului că sufletele ne sunt lipsite de tărie duhovnicească, minţile noastre nu se mai hrănesc cu lumina cuvintelor Sfintei Evanghelii, fiinţa noastră nu se adapă din şuvoiul de viaţă veşnică care izvorăşte din Potirul Sfintelor Taine.

Sufletul nostru rămas nehrănit şi neîngrijit este foarte uşor cuprins de patimi, împresurat de ispite şi stăpânit de puterile demonice. Constatăm astăzi cum, atât cei în vârstă, cât şi cei tineri, ne hrănim sufletele cu plăcerile ieftine şi trecătoare ale lumii acesteia, iar nu cu bucuriile nepieritoare şi mântuitoare, precum rugăciunea şi milostenia, neavând în noi *foamea şi setea sfântă după Dumnezeu.*

Singura noastră şansă de a ieşi din toate încercările grele prin care trecem ca neam, dar şi fiecare din noi în parte, în aceste vremuri ale unei societăţi materialiste şi tot mai secularizate, este *participarea cât mai deasă la Sfânta Liturghie* şi pregătirea noastră continuă pentru a ne curăţi de păcate prin lacrimile pocăinţei şi a ne uni cu Hristos prin Sfânta Împărtăşanie.

În acest sens pastoral-misionar, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a aprobat ca anul 2014 să fie declarat ***Anul omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii şi al Sfintei Împărtăşanii)***, chemându-ne pe toţi să reaşezăm în centrul vieţii noastre duhovniceşti, curăţită de păcate, pe Hristos cel înviat din morţi, Care ni Se dăruieşte nouă în Sfânta Împărtăşanie, spre dobândirea vieţii veşnice.

Dumnezeu poate schimba soarta unui neam, a unei ţări, a unui oraş, a unui sat, dacă mai sunt oameni care Îl iubesc pe El şi care îşi doresc să stea împreună cu El la masă, la Cina Împărăţiei, să se hrănească cu viaţa Lui, să trăiască viaţa Lui, pregătindu-se astfel pentru fericirea din lumea bucuriei veşnice ce va să vină. Dacă fiecare din noi am înţelege cât folos sufletesc avem noi, dar şi cei adormiţi în Domnul, în urma pomenirii lor la Sfânta Liturghie, ne-am strădui cât mai des cu putinţă să ducem ofranda noastră mică, de pâine şi vin, la sfântul altar. Aducând pâine şi vin, ca elementele fundamentale care întreţin viaţa noastră, noi arătăm simbolic că ne punem întreaga viaţă în slujirea lui Dumnezeu, iar prin părticelele pe care preotul le scoate pentru fiecare nume se arată în chip tainic că toţi cei care sunt pomeniţi se aduc jertfă şi ei tainic, împreună cu Hristos, şi se umplu astfel împreună cu Hristos de mireasma iubirii Tatălui, revărsată asupra întregii Biserici, la Sfânta Liturghie.

Iubiţi fraţi creştini,

Aceasta e noaptea cea plină de lumină şi ziua Învierii Domnului – ziua veşnică pe care a făcut-o Domnul ca să ne bucurăm şi să ne veselim întru ea.

Vor urma zilele, lunile şi anii pe care Dumnezeu, în înţelepciunea Sa, îi va hărăzi şi care nu vor trece aşa uşor cum ne-ar plăcea să credem, dacă nu vom şti să transformăm timpul care ne-a mai rămas într-o nouă şansă de a-L găsi pe Dumnezeu şi de a ne regăsi pe noi înşine în Biserica lui Hristos cel înviat, Domnul Vieţii.

Cu aceste gânduri şi simţăminte duhovniceşti, vă binecuvântăm pe toţi cu părintească dragoste şi vă dorim să aveţi parte de sărbători cu pace, bucurie sfântă, sănătate şi alese împliniri sufleteşti.

---

[1] *Slujba Învierii şi Carte de Tedeum,* Bucureşti, 1998, p. 46.
[2] Sfântul Ioan Gură de Aur, *In sanctum pascha,* PG 52, 768C.
[3] *Ibidem,* PG 52, 770A.

† SOFRONIE,
Episcop
al Oradiei

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2014

„Cu trupul adormind, ca un muritor, Împărate și Doamne, a treia zi ai înviat, pe Adam din stricăciune ridicând și moartea pierzând; Paștile nestricăciunii, lumii de mântuire." (Luminânda Învierii[1])

Iubiți fii și fiice duhovnicești,

Sărbătoarea Învierii Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Paștile Hristos-Izbăvitorul, cea mai mare și mai luminoasă sărbătoare a întregii creștinătăți ortodoxe, este, pentru noi toți, prilejul sfânt și unic, privilegiul de a ne bucura negrăit și nesfârșit, pentru că ne-a învrednicit Dumnezeu să fim împreună cu El și cu toți Sfinții Săi la marea lumină ce se revarsă din Împărăția Cerurilor peste întregul Univers, la prăznuirea pascală, ale cărei sensuri adânci, duhovnicești, sunt inepuizabile, bucuriile pascale crescând în intensitate și putere, în amplitudine și vigoare, în profunzime și frumusețe, pe măsura trecerii noastre prin viață, de la întuneric la lumină, din moarte la viață, de pe pământ la cer, prin Hristos, cu Hristos, în Hristos, Paștile nestricăciunii, odată cu apropierea noastră de marea trecere, pentru a dobândi nepieritoare aripi, neostoit avânt, neobosite urcușuri, în veșnicie.

Sărbătoarea pascală înseamnă deci trecere dincolo, de la robia păcatului la libertatea înfierii în Duhul lui Dumnezeu, de la întunericul patimilor egoiste la lumina adusă în om prin sacrificiul mântuitor al Fiului lui Dumnezeu întrupat, din moarte la viață. Cuvântul *„Paști"*, în ebraică *„Pesah"*, vine din vechiul verb *„pasah"*, cu sensul de a sări, a trece pe deasupra, a trece dincolo, a ocoli, iar în Sinaxarul Sfintei și Marii Duminici a Paștilor ni se arată lămurit atât etimologia, adică originea cuvântului, cât și bogatele sensuri duhovnicești ale sărbătorii: *„Numim sărbătoarea de azi Paști, după cuvântul care în vechiul grai evreiesc înseamnă trecere; fiindcă aceasta este ziua în care Dumnezeu a adus, la început, lumea dintru neființă întru ființă. În această zi, smulgând Dumnezeu pe poporul israelitean din mâna Faraonului, l-a trecut prin Marea Roșie și tot în această zi, S-a pogorât din ceruri și S-a sălășluit în pântecele Fecioarei. Iar acum, smulgând tot neamul omenesc din legăturile iadului, l-a suit la cer și l-a adus iarăși la vechea vrednicie a nemuririi. Dar, pogorându-Se la iad, Domnul nu a înviat pe toți câți erau acolo, ci numai pe cei care au voit să creadă în El; și sufletele sfinților din veac ținute cu sila de iad le-a slobozit și a dăruit tuturor putința să se urce la ceruri"*[2].

Sensurile bogate ale sărbătorii biblice pascale vechi se desprind îndeosebi din Cartea Exodului, Ieșirea, mai ales din capitolele al patrulea, al unsprezecelea și al doisprezecelea. Ele privesc ieșirea poporului ales, la porunca lui Dumnezeu, dată prin Moise, din pământul idolatru al Egiptului către pământul făgăduinței, din robia egipteană la libertatea alegerii căii propuse de Domnul, spre țara binecuvântată, preînchipuire a Împărăției netrecătoare a cerurilor, întruchipată pe pământ de ceea ce avea să fie Biserica.

Misterul pascal este legat puternic de taina Mielului. De aceea, Dumnezeu poruncește lui Moise și lui Aaron să adune toată obștea fiilor lui Israel, în pământul Egiptului, și să le spună: *„În ziua a zecea a lunii acesteia să-și ia fiecare din capii de familie un miel"* (Ieșire 12, 3). Mielul să *„fie de un an, parte bărbătească și fără meteahnă"* (Ieșire 12, 5) și să-l țină *„până în ziua a paisprezecea a lunii... și atunci toată adunarea obștii fiilor lui Israel să-l junghie către seară. Să ia din sângele lui și să ungă amândoi ușorii și pragul cel de sus al ușii casei unde au să-l mănânce. Și să mănânce în noaptea aceea carnea lui friptă la foc; dar s-o mănânce cu azimă și cu ierburi amare"* (Ieșire 12, 6-8). Și porunca urmează așa: *„Să nu lăsați din el pe a doua zi și oasele lui să nu le zdrobiți"* (Ieșire 12, 10) și iarăși: *„Să-l mâncați însă așa: să aveți coapsele încinse, încălțămintea în picioare și toiegele în mâinile voastre; și să-l mâncați cu grabă, căci este Paștile Domnului"* (Ieșire 12, 11). Pentru ca, în versetul următor, Dumnezeu să destăinuie ultima și cea mai teribilă plagă pregătită egiptenilor idolatri: uciderea întâilor născuți, atât ai oamenilor, cât și ai animalelor, pe când israeliții vor fi cruțați, Ieșire 12, 12: *„În noaptea aceea voi trece peste pământul Egiptului și voi lovi pe tot întâiul născut în pământul Egiptului, al oamenilor și al dobitoacelor, și voi face judecată asupra tuturor dumnezeilor în pământul Egiptului, căci Eu sunt Domnul"*. Sângele mielului pascal îi va feri pe iudei de năpastă: *„Iar la voi sângele va fi semn pe casele în care vă veți afla: voi vedea sângele și vă voi ocoli și nu va fi între voi rană omorâtoare, când voi lovi pământul Egiptului"* (Ieșire 12, 13).

Faptul că sângele Mielului i-a ferit pe israeliți de nimicirea întâilor născuți, devine prefigurare a sângelui vărsat pe Golgota de Mielul lui Dumnezeu, sânge care ne curățește, ne spală de păcate și ne ferește de moarte, prin moartea pe Cruce a Fiului și Mielului lui Dumnezeu, Înomenit pentru noi, Paștile noastre, ale credincioșilor. Iar *„ziua aceea să fie spre pomenire și să prăznuiți într-însa sărbătoarea Domnului, din neam în neam; ca așezare veșnică s-o prăznuiți"* (Ieșire 12, 14). Iar de la ieșirea din robia egipteană spre pământul făgăduinței, generație după generație, israeliții au păstrat cu sfințenie și cu strictețe amintirea ieșirii din pământ străin, predând tinerelor generații memoria scumpă a acelor evenimente, ce au culminat cu trecerea poporului prin Marea Roșie ca pe uscat, sub conducerea lui Moise, memorie binecuvântată, având în centru taina Mielului pascal: *„Și când vă vor zice copiii voștri: Ce înseamnă rânduiala aceasta?, să le spuneți: Aceasta este jertfa ce o aducem de Paști Domnului, Care în Egipt a trecut pe lângă casele fiilor lui Israel, când a lovit Egiptul, iar casele noastre le-a izbăvit"* (Ieșire 12, 26-27).

Iubit popor al lui Dumnezeu,

Dacă Paștile Antichității iudaice comemorează ieșirea din robia egipteană la libertatea plină de responsabilități pentru care nu erau pregătiți israeliții (de aceea se și revoltă, se îndoiesc, sunt descurajați, au dificultăți în a-și asuma responsabilitățile, toate conducând la rătăcirea prin pustiu, timp de patruzeci de ani), de la întunericul idolatriei la lumina închinării înaintea Celui ce i-a scos din pământ străin și i-a trecut prin Marea Roșie ca pe uscat, Dumnezeul cel viu și adevărat, Paștile cele noi sunt chiar Hristos, *„Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii"* (Ioan 1, 29), așa cum L-a mărturisit Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului, ultimul Prooroc Mare al lui Israel. Așa L-a văzut și Marele Isaia, Evanghelistul Vechiului Testament: *„Ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viața Lui!"* (Isaia 53, 7-8).

Aceste cuvinte profetice care aparțin Sfântului Prooroc Isaia sunt folosite de preoți, la rânduiala Proscomidiei, atunci când, din cea dintâi din cele cinci prescuri pregătite, scot partea cu pecetea pe care scrie IC XC NI KA, adică Iisus Hristos învinge, care se numește Agneț sau Miel și care, la momentul epiclezei, al prefacerii darurilor, prin lucrarea Duhului Sfânt, la rugăciunea clerului și credincioșilor, se preface în Trupul Domnului, care apoi se frânge, pentru împărtășirea soborului slujitor și a obștii credincioșilor prezenți, pregătiți și doritori să se cuminece cu Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, Mielul lui Dumnezeu, Care a răstignit pe Crucea Sa păcatele lumii, Paștile nestricăciunii, Care ne trece și pe noi, păcătoșii, din moarte spirituală la viață duhovnicească, din întunericul păcatelor și patimilor egoiste la lumina Învierii Sale, de pe pământ la cer: *„Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm! Paștile Domnului, Paștile! Că din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruință"*, așa cum ne învață Sfântul Ioan Damaschin, în irmosul Cântării întâi, din Canonul Învierii[3].

Identificarea Mântuitorului Iisus Hristos cu Mielul pascal o face și Sfântul Ioan Evanghelistul, Teologul, Apostolul iubit și al iubirii dumnezeiești, cel care a primit-o pe Maica Domnului, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, lângă Crucea de viață-făcătoare a Mântuitorului, în purtare sfântă de grijă și care, martor autentic al pătimirilor și morții izbăvitoare a Celui răstignit pentru noi, mărturisește ceea ce a văzut și a trăit: când vin ostașii la cei crucificați, după ce verifică dacă au murit cei doi tâlhari întinși pe cruci în dreapta și în stânga Domnului și împlinesc ritualul zdrobirii fluierelor picioarelor, *„venind la Iisus, dacă au văzut că deja murise, nu I-au zdrobit fluierele, ci unul dintre ostași cu sulița a împuns coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă"* (Ioan 19, 33-34). Cuvinte și gesturi foarte familiare preoților, care repetă, simbolic, la rânduiala Proscomidiei, asupra Agnețului scos, cuvintele și gestul ritualic al străpungerii cu copia, sub numele Iisus, urmate

(continuare în p. 7)

† Arhiepiscop
IOAN SELEJAN
al Episcopiei
Covasnei
și Harghitei

CUVÂNT PASTORAL LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2014

„Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că iubim pe frați; cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte."
(I Ioan 3, 14)

Iubiți frați și surori în Domnul,

Binecuvântat să fie Bunul Dumnezeu Care ne-a împărtășit acum două mari bucurii: sosirea primăverii – înnoirea firii înconjurătoare – și trăirea unei clipe din primăvara Învierii lui Hristos.

S-au auzit în tot spațiul nostru românesc ortodox, în acest post, dangăt de clopot, chemări de toacă și rugă către Preasfânta Treime Dumnezeu.

Un Iordan de lacrimi a curs din ochii celor care s-au întâlnit cu Hristos în minunata Taină a Spovedaniei.

Aceste lacrimi vor face să rodească pe mai departe întreg spațiul nostru duhovnicesc.

Prin post, mulți dintre frații noștri au reușit să urce pe Everestul durerii – Golgota – locul întâlnirii cu Hristos cel răstignit.

În Duminica a doua a Triodului s-a citit în toate bisericile noastre ortodoxe *„Parabola întoarcerii fiului risipitor"*, rostită de Hristos – Fiul lui Dumnezeu.

Acolo ne-am regăsit cu toții, cei care ne-am depărtat și noi de Tatăl nostru cel Ceresc.

În acest post am putut vedea, de data aceasta, nu un fiu risipitor care se întoarce la tatăl său, ci pe Însuși Fiul lui Dumnezeu întorcându-Se la Tatăl cel Ceresc.

Fiul din parabolă își cere partea de avere cu care pleacă în lume și o risipește.

Fiul lui Dumnezeu, Hristos Domnul, este trimis în lume să ne caute pe noi, cei ce L-am părăsit pe Tatăl, pe Dumnezeu.

Hristos n-a fost trimis în lume de Tatăl să ne răscumpere cu aur și argint, ci să ne răscumpere cu scump Sângele Său. Aceasta este partea de avere a lui Hristos prin care ne-a răscumpărat din robia păcatului și a morții.

Hristos n-a venit să-i răscumpere doar pe cei vii, ci și pe cei morți.

Iată nemărginita iubire a lui Dumnezeu!

Dacă pentru un om viu s-ar mai găsi cineva să-l răscumpere, dar pentru un mort, cine și-ar mai vărsa sângele?!

De ce și pentru morți?!

Pentru că omul, ființă dihotomică, nu sfârșește în țărână, ci trece prin țărână „dincolo", acolo unde legile biofizice nu mai au nicio putere.

Organismul uman, ca formă pluricelulară, se comportă și răspunde legilor biofizicii.

Timpul este piatra care l-a ținut mereu legat pe om de pământ și de cele pământești.

Viața nu moare, ci, în Hristos, se mișcă spre Dumnezeu, adică nu către „nicăieri", ci către Tatăl nostru cel Ceresc.

Unii se îndreaptă și azi către „nicăieri".

Hristos ne spune că, pe toți aceia care se întorc la Tatăl, îi va păzi pe drumul de întoarcere, ca să nu li se întâmple niciun rău, cum s-a văzut în *„Pilda fiului risipitor"*.

La sfârșitul drumului, tatăl își îmbrățișează fiul; o dulce îmbrățișare dintre iubire și pocăință.

În contextul sfintelor slujbe din Biserica noastră, în Săptămâna Patimilor, vedem și noi cum Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se întoarce la Tatăl.

Însă, pe cărarea către Cer, noi, oamenii, L-am așteptat ca pe un tâlhar la poalele Muntelui Golgota; pe Cel Care venise să aducă lumina în lume și să ne răscumpere, n-am vrut să-L lăsăm să Se întoarcă la Tatăl cel Ceresc, ci L-am răstignit ca pe un tâlhar.

Am făcut din Iubire tâlhar.

Ce cugetare, ce judecată, să pui pe aceeași treaptă valorică tâlhăria cu iubirea!

Dar să nu-i judecăm pe cei din vechime, căci și noi, azi, iubim tâlhăria și urâm iubirea.

O, ce îndrăzneală să stai la pândă pe drumul Golgotei și să-L răstignești pe Fiul lui Dumnezeu în drumul Său spre Tatăl!

Iubite frate creștine, ce ar fi în inima ta, dacă, în zorii zilei de mâine, ar veni cineva să-ți spună că fiul tău a venit aseară de departe, din lume, și a fost ucis la marginea satului?!

Noi, oamenii, L-am făcut să plângă și pe Dumnezeu.

Doamne, nu mai plânge, căci acum, la lumina Învierii Fiului Tău, cu lacrimi în ochi Ție ne rugăm: Ajută-ne să ne întoarcem de pe cărările pierzării, la Crucea iubirii Fiului Tău!

Doamne, se vor întâlni vreodată lacrimile mele cu ale Tale în Iordanul iubirii?!

Doamne, ajută-mă să grăiesc cu Tine în cea mai sfântă limbă omenească, graiul lacrimilor!

Iubiți frați și surori,

Poate veți zice că noi n-am fost părtași la Răstignirea lui Hristos, noi avem mâinile curate, așa cum a spus și Pilat: *„Nevinovat sunt de sângele Dreptului Acestuia."* (Matei 27, 24).

Dar, iubită mamă creștină, câți fii ai răstignit și tu pe Golgota pântecelui tău?!

Vai! Trăim într-o țară plină de cruci pe care au fost răstigniți atâția copii care voiau să se întoarcă la tatăl și la mama lor și la al lor Creator!

E plin pământul de cruci!

De nu ne vom opri, mâine nu vom mai avea loc unde să mai semănăm nici măcar un bob de grâu.

Dumnezeu a semănat viață pe pământ, iar omul seamănă cruci.

În Sfânta Scriptură se spune că va fi un cer nou și un pământ nou (cf. Apocalipsă 21, 1), adică pământ fără cruci și Cer fără lacrimi de prunci.

Floarea de trandafir trăiește între spini. Oare de aici să se fi inspirat omul când, pe Cruce, L-a încununat pe Hristos cu spini?!

Iată Trandafirul iubirii pus de om între spini! Spinii apără floarea trandafirului, însă Hristos, pe Cruce, nu Se putea apăra, căci avea piroane în mâini.

O, Trandafir, Ce ai înflorit pe Crucea de pe Golgota, mireasma Ta a fost scump Sângele Tău!

Tu, nici azi nu Te-ai veștejit, ci ai rămas în Potirul Crucii, de unde cei însetați de iubire vin să-și astâmpere dorul întâlnirii cu Cel de Sus.

Omule, ai pironit un Trandafir, ai pironit pe Cruce pe Soarele Dreptății, dar nu ca să-I înveșnicești lumina acolo, pe Golgota, ci să-L stingi.

Câtă îndrăzneală a avut omul! Voia să stingă Soarele, să nu mai fie lumină ca să nu i se mai vadă ale lui fărădelegi.

O, câtă îndrăzneală să bați piroane în Soare!

Pe Cruce, omul răstignește Trandafirul, sublimul frumuseții, iar lângă Cruce vedem urâțenia frumuseții umane.

Hristos însă, cu piroanele din mâinile Sale, îl va restaura pe om aducându-l la frumusețea cea dintâi, pe care o pierduse.

Adam a fost izgonit din Rai pentru că a păcătuit, iar Hristos a fost izgonit de pe pământ pentru că a iubit.

Din doi ochi curgeau lacrimi care udau Trandafirul de pe Cruce.

Erau ochii Maicii Domnului. Lacrimile Maicii Domnului au luat atunci chipul Cerului spre care Se îndrepta Fiul său.

Privind în ochii Maicii Sale, văzu în ei chipul veșniciei, căci Cerul și veșnicia se topesc în ochii mamei.

Zorile veșniciei răsar din ochii mamei. Ochii mamei sunt două stele pe bolta veșniciei.

Tinerilor, vouă vă grăiesc: Iubiți-vă părinții și nu ardeți lacrimile mamei!

Iubiții mei fii duhovnicești,

De la Buna Vestire până la Cruce este un arc peste Taina Întrupării lui Hristos. Hristos trage vălul de pe Taina Întrupării și ne arată că pe Cruce a suferit în trup.

Hristos n-a fost o nălucă, ci din coasta Sa a curs sânge și apă. Hristos știa că, după Înălțarea Sa la Tatăl, vor apărea controverse și de aceea Își scrie Testamentul cu apă și sânge.

Răscumpărarea noastră s-a făcut prin Jertfa lui Hristos.

Jertfa a fost dintotdeauna actul prin care omul I-a adus mulțumire lui Dumnezeu.

Omul aducea jertfa la altar, însă, de data aceasta, Jertfa Se duce la Altarul Crucii.

Nu ostașii Îl duceau pe Hristos la Golgota, ci El îi ducea pe ei.

Ostașul a luat atunci chip de jertfitor, de „preot", care, cu sulița, coasta I-a împuns.

Iată prima Liturghie săvârșită de un ostaș. El primise poruncă să săvârșească prima Liturghie Hristică la care erau de față Maica Domnului, ucenici și cete îngerești.

Ce taină mare!

Nu unui înger i se dă poruncă să jertfească, ci unui ostaș.

Așa cum, atunci, ostașul a împuns cu sulița coasta lui Hristos, preotul din biserică împunge prescura pentru săvârșirea Sfintei Liturghii, unde Hristos Se jertfește de fiecare dată pe Altarul bisericii.

Vino și tu, așa cum a venit Maica Domnului, cu lacrimi în ochi, la Liturghia Jertfei Fiului său.

Câți mai lăcrimăm azi la Sfânta Liturghie, când preotul, din Sfântul Altar, în numele lui Hristos, zice: *„Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, Care se frânge pentru voi, spre iertarea păcatelor"*.

Hristos zice: *„Acesta este Trupul Meu"* la prezent.

Hristos ne cheamă să ne împărtășim cu El viu și nu zice: *„Mâncați, acesta a fost Trupul Meu"*.

Hristos a înviat, este viu.

De aceea se zice și azi în Sfânta Liturghie: *„Acesta este Trupul Meu"*.

Viu este Dumnezeu!

Ultima Cină I-a fost pregătită lui Hristos de Apostoli, pe Muntele Sionului, iar Hristos ne-a pregătit prima Cină pe Cruce.

Fără Cina de pe Cruce, omul ar fi murit.

Astfel, cei ce se împărtășesc cu Hristos au viață veșnică.

Ostașul, cu sulița, deschide izvorul Sângelui, izvorul Iubirii din care se adapă azi toți cei însetați.

De atunci, acest izvor n-a secat și va curge mereu, căci, și la Cina Mielului, ne vom împărtăși tot cu scump Sângele lui Hristos.

Ostașul n-a ucis, ci a aprins pe Cruce focul iubirii lui Hristos.

El nu ține în mână sulița urii, ci o torță cu care a aprins lemnul Crucii care ardea, dar nu mistuia Trupul lui Hristos.

Acel foc ardea doar păcatele noastre cu care Se îmbrăcase Hristos.

Hristos, la Înviere, nu iese din mormânt cu veșmânt negru, ci alb. Focul arsese toate păcatele noastre.

Crucea aprinsă de ostaș pe Golgota rămâne singura candelă din univers spre care trebuie să ne îndreptăm și să luăm lumină pentru candela sufletelor noastre.

Privind la Cruce, ne aducem aminte ce a făcut Hristos pentru noi și ce facem noi pentru semenii noștri.

În graiul nostru românesc, cuvântul *„răstignire"* stă în centrul actului de Jertfă.

În alte limbi, actul Jertfei poartă pecetea cuvântului *„crucificare"*, punându-se accent mai mult pe felul în care o persoană era condamnată la moarte.

Însă, în graiul nostru, cuvântul *„răstignire"* are un plus de valență și exprimă

(continuare în p. 5)

(urmare din p. 4)

starea pe care a avut-o Fiul lui Dumnezeu atunci, când era pe Cruce.

Dacă analizăm cuvântul *„răstignire”*, el este compus din prefixul *„răs-”* care are aici sensul de negație și cuvântul de bază *„tihnă” (ticnă, tignă).*

În graiul nostru românesc atât de expresiv, cuvântul *„răstignire”* ne arată că, pe Cruce, a fost locul unde Fiul lui Dumnezeu n-a avut tihnă.

Hristos a fost judecat și răstignit de *„drepți”,* nu de păcătoși. *„Drepții”* ar fi vrut ca Trupul lui Hristos să fie dat corbilor, însă Hristos a hotărât ca Trupul Său să fie dat păcătoșilor.

Zaheu s-a suit în sicomor ca să-L vadă pe Hristos. Hristos S-a suit pe Cruce ca să vadă toată lumea.

O sigură cruce arde în univers. Aceea este Crucea lui Hristos.

Moise a lovit cu toiagul Marea Roșie și a despicat-o în două, ca să salveze poporul lui Israel.

Ce mare minune!

Însă ostașul a lovit cu sulița coasta lui Hristos, de unde se deschide izvorul iubirii nemărginite a lui Dumnezeu.

Anonimul ostaș n-a scris nicio carte cu condeiul, însă a scris cu sulița una din cele mai fascinante pagini din Cartea vieții lui Hristos.

El este cronicarul vieții lui Hristos. El n-a scris pe un pergament, ci a scris atunci, pe lemnul Crucii, viața lui Hristos.

Văzând, scria. Lui i s-au deschis ochii să vadă Taina Jertfei Fiului lui Dumnezeu.

O, Sfântă Cruce, tu ești Cartea vieții lui Hristos!

Ostașul a scris această Carte a vieții lui Hristos cu slove pe care le poate citi și înțelege orice pământean.

A scris în graiul iubirii și al iertării: *„Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac.”* (Luca 23, 34).

Iată câteva cuvinte scrise în această carte: iubiți-vă, iertați-vă, jertfiți-vă!

Ostașul n-a scris cu cerneală viața lui Hristos, Liturghia Jertfei Sale, ci cu însuși Sângele Fiului lui Dumnezeu. N-a scris cu pana, ci cu sulița, pe care, pentru fiecare cuvânt, o înfigea în coasta lui Hristos.

Hristos i-a dat Sângele Său ca să scrie această carte pe brațele Crucii și am văzut că tot cu Sângele Lui a scris pe cealaltă față a Crucii și numele celor pentru care S-a jertfit. Undeva, pe ultimul rând, era scris și numele meu: *Ioan din Carpați.*

De aceea, de câte ori citesc această carte scrisă cu Sângele lui Hristos, mai întâi o sărut.

Citește și tu, iubite frate creștine, această carte și vei găsi acolo numele tău și al părinților tăi. Ea este Cartea neamului lui Hristos, a fraților Săi pentru care S-a jertfit. Pentru ei a venit în lume, ca să-i ducă în Casa Tatălui Ceresc.

Aceasta este o carte vie. Ea îi apără și-i păzește pe cei ce o citesc la lumina lacrimilor.

Ne punem mereu întrebarea de ce se citește tot mai puțin azi.

Pentru că totuși se scrie mult, dar se scrie cu cerneală și nu cu lacrimi.

Iubiți frați și surori,

Omul nu este nenorocul istoriei.

Omul nu este o pauză între naștere și moarte. El transcede moartea. Ea îl așază pe aripile veșniciei.

Mormântul este o aripă a veșniciei.

Prin el, omul coborând, urcă în veșnicie.

Un fariseu – Iosif din Arimateea – Îl ajută pe Dumnezeu să-Și pună Fiul în mormânt. Dumnezeu Și-a ales ca gropar un fariseu.

Ce ar fi azi Învierea fără Iosif – *groparul din Arimateea*?!

După cum înaintea zorilor e noapte, tot așa, înainte de înviere e moartea.

Mironosițele L-au căutat pe Hristos în mormânt. Unii Îl mai caută și azi pe hartă.

Mormântul lui Hristos a rămas gol ca în el să ne îngropăm noi și apoi să înviem.

Pe crucea părinților, noi am scris și: *Iisus Hristos Nika*, adică *Iisus Hristos învinge*.

Ce mare cinste pentru un creștin ca, pe crucea lui, să scrie și numele lui Hristos Biruitorul!

Nici în mormânt nu suntem singuri, ci suntem cu Hristos. De aceea, nu mai plânge la mormântul maicii tale, că nu e singură nici acolo. Singurătatea nu mai bântuie acum în univers; ea a fost alungată de Hristos.

Toți cei adormiți în nădejdea învierii vor învinge moartea și vor învia.

Învierea este întoarcerea omului în nemurire.

Sub cruce nu sunt cei învinși de moarte, ci cei ce au învins împreună cu Hristos moartea.

De aceea noi nu putem vinde pământul sacru, căci este un pământ cu sfinte moaște.

Învierea este o mare provocare pentru filozofie.

În existența sa, omul este în relație cu sine și cu *„dincolo”.* Omul are o relație istorică și directă cu Dumnezeu.

Învierea transcede condițiile spațio-temporale ale acestei lumi; ea pășește dincolo de marginea minții.

Moartea despică temporar omul în țărână și suflet, însă nu se întrerupe relația cu Dumnezeu.

Omul, prin moarte, depășește limitele spațiului și ale timpului.

De azi, omul trece prin moarte în metaistorie și rămâne în relație veșnică și mai presus de grăire cu Dumnezeu.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Cu părintească iubire v-am scris aceste cuvinte spre a voastră mângâiere și-L rog pe Bunul Dumnezeu să vă învrednicească a petrece acest mare Praznic al Învierii Domnului în deplină pace și sănătate.

Doamne, nu ne părăsi la ceas de cumpănă și la grele încercări!

Părinților, iubiți-vă fiii!

Fiilor, iubiți-vă părinții!

Și cu toții să-L iubim pe Dumnezeu și scumpa noastră țară, așa cum au iubit-o Brâncoveanu și fiii săi.

CONFIRMĂRI TANATOLOGICE ALE ÎNVIERII NOASTRE

Pastorală la Învierea Domnului

† GURIE, Episcop al Devei și Hunedoarei

Iubiți credincioși,

Învierea din morți a Mântuitorului Iisus Hristos ne încălzește inimile nouă, celor credincioși, pentru că simțim că noi înșine vom învia din morți și vom trăi veșnic, alături de toți cei dragi, în lumea de dincolo. *„Cât este de sfântă, cu adevărat, și cu totul prăznuită această noapte de mântuire și strălucită, mai înainte vestitoare fiind a Zilei celei Purtătoare de lumină, a învierii tuturor, noapte în care Lumina cea fără de ani, din mormânt, cu trupul tuturor a strălucit!”* (Stihira a 4-a a Cântării a 7-a din Canon).

Dar, de ce oare nu toți oamenii pot avea această certitudine interioară că viața este fără de sfârșit și că moartea este doar „poarta” de trecere într-un alt plan existențial? De ce nu se pot bucura toți de această perspectivă și de ce nu-și pot organiza toți viața conform acestei învățături a Bisericii? De ce unora li se pare puțin credibilă această dogmă a Bisericii? Răspunsul este acesta: pentru că ei sunt prea „implântați” în imanent, în trecător, în pământesc, sunt prea confiscați de ceea ce este material și nu mai au vigilența de a urmări ceea ce este supranatural, dumnezeiesc, suprafiresc în existența noastră. Ei nu-L pot simți pe Dumnezeu pentru că nu au depus eforturi în direcția aceasta.

Mulți dintre ei se încred doar în ceea ce este „științific”, argumentat rațional, dovedit pe calea minții, prin exersare cerebrală. Ce ne spun însă ultimele investigații științifice despre „înviere”, despre revenirea sufletului în trup, despre „desomatizare” și „reînsufletire”? Despre aceste noi poziționări ale științei aș dori să ne oprim în cuvântul pastoral din această noapte a Învierii, întrucât ele confirmă întru totul viziunea creștină despre moarte, despre înviere, despre viața de dincolo, despre eternitatea trăită cu Dumnezeu în alt plan existențial!

Iubiți frați și surori,

Știința care se ocupă cu moartea se numește „tanatologie”. Ea are ramuri în Teologie, Medicină, Microbiologie, Fiziologie etc. Medicina are cel mai greu cuvânt de spus, ei îi revine dreptul de a pune sentința finală, ea trebuie să constate „când” un om a murit și „dacă” a murit. După ce medicul face această constatare și trece un anumit număr de ore de la deces, ore care confirmă sentința lui finală, este extrem de derutant să constate – în cazuri, e adevărat, mai rare – că omul revine la viață. Atunci, medicina face un pas înapoi și spune: a fost... „moarte clinică”. Adică, deși toate funcțiunile organismului au încetat, el a fost cu adevărat mort din punct de vedere medical; ceva inexplicabil a făcut ca pacientul să își revină la viață. Există nenumărate astfel de cazuri, multe dintre ele inventariate și analizate în diferite cărți, în studii științifice și în articole. În lumea noastră, bisericească, circulă volumul, sugestiv intitulat, *Oameni care au înviat din morți* (Cornel și Roxana Dragoș, Editura Egumenița, 2008). Ce ne povestesc, oare, acești oameni? Ce au văzut? Ce au experimentat? Cât de mult i-a schimbat pe ei această experiență? La ce le-a folosit această experiență de călătorie dincolo de moarte? Cu ce ne putem noi folosi din relatările lor?

Drept-măritori creștini,

Toți acești oameni mărturisesc, la revenirea în trup, **șocul pe care l-au avut: după ce au murit,** le-a trebuit ceva timp să își dea seama că au murit, adică, cei dimprejurul lor le-au proclamat moartea, iar ei s-au opus, zicând: *„Nu, nu am murit, ci sunt chiar bine!”*. Dar abia mai apoi și-au dat seama că cei din jur nu îi mai băgau în seamă, adică îi ignorau, se comportau ca și când au murit și sunt inconștienți. Dar ei erau perfect conștienți de ceea ce se întâmpla, vedeau și ascultau tot ceea ce se întâmpla, dar nu mai puteau interveni în lumea „celor vii” (adică în lumea noastră).

Al doilea lucru deosebit care îi marca profund pe toți cei trecuți dincolo era faptul că puteau **călători prin materie fără opreliști**, treceau prin ziduri, prin uși închise, chiar prin trupurile celor vii, și aceasta cu maximă lejeritate. Și se deplasau cu viteza gândului; cum doreau să fie într-un loc, pe loc ajungeau acolo. Beneficiau de o maximă mobilitate. Constatau acum, cu stupoare, că trupul de care au fost legați în viața pământească fusese o piedică, nu un ajutor. Aceste mărturii ne amintesc de afirmațiile din Sfintele Evanghelii că Mântuitorul Însuși „trecea prin ușile încuiate”, avea deci un trup spiritualizat, pnevmatizat.

Al treilea lucru deosebit de marcant era **starea emoțională de după moarte**: o bucurie imensă, vecină cu extazul, o baie de fericire, de iubire, o încântare colosală pentru intrarea într-o altă lume, conștiința că începe o viață nouă, transfiguratoare, copleșitoare. O Ființă de Iubire domnea în această nouă lume, Ființă Care iubea necondiționat, revărsând pretutindeni niște energii binefăcătoare. Totul era atât de frumos, încât nu te mai săturai. E adevărat, o parte dintre oameni au o mărturie înfiorătoare, inversă: au avut o experiență traumatică, au văzut iadul. Dar nu vom insista acum asupra acestor experiențe.

Toți cei care au revenit la viața în trup mai mărturisesc și de existența unei **foarte**

(continuare în p. 6)

CONFIRMĂRI TANATOLOGICE ALE ÎNVIERII NOASTRE – PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI –

(urmare din p. 5)

exigente evaluări a vieţii lor, realizată printr-o întrebare pusă foarte ferm din exterior, de genul: ***„Ce ai făcut cu viaţa ta?”*** sau ***„Cât de mult ai iubit pe pământ?”***. Apoi, în mod fulgerător, li se aduce la cunoştinţă că trebuie să se întoarcă pe pământ şi – cu sau fără acordul lor explicit – sunt readuşi lângă trup, intrând din nou în acesta, deşi experienţa nu este confortabilă şi este percepută ca limitativă. Aşa revin la viaţă şi povestesc ce au trăit dincolo. Uneori sunt crezuţi, alteori sunt luaţi în râs, ridiculizaţi, şi atunci încetează să mai facă publică experienţa lor. Dar rămân schimbaţi definitiv, până la moarte: trăiesc doar în iubire, fără a face rău nimănui, convinşi că în spatele cuvântului „iubire” se ascund lucrurile cele mai preţioase de pe acest pământ.

Iubiţi fii întru Hristos,

Cu ce ne putem folosi noi de mărturiile lor? Unii medici necredincioşi au încercat să le conteste, spunând că pot fi experienţe iluzorii create în creier de anumite substanţe anesteziante, injectate în timpul tratamentului din faza terminală a vieţii. Dar atunci, cei declaraţi morţi, de unde aveau informaţii despre ceea ce s-a întâmplat în jurul trupului lor, despre ceea ce au discutat rudeniile lor situate la distanţă mare de ei, despre fapte şi vorbe petrecute şi spuse cu mult după ce ei deja au fost declaraţi „morţi”? Totul demonstrează că ei erau vii, perfect conştienţi, dar invizibili prin ochii noştri trupeşti, imperceptibili cu simţurile noastre corporale.

Cercetările în domeniul tanatologiei medicale au început prin anii 70 ai secolului trecut (arhicunoscut este doctorul Raymond Moody), dar acum au atins apogeul şi s-au tras concluziile. Convingerile finale ale cercetătorilor sunt că există o formă de existenţă conştientă a noastră după moartea trupului: **creierul nu secretă gândirea, precum ficatul secretă bila** (cum credeau biologii de peste un secol), ci el este doar o interfaţă, el doar o preia, o receptează de la altă entitate, pe care creştinismul o numeşte „suflet”. Este la fel cum televizorul nu produce un program sau o emisiune, ci doar o preia, o receptează, ea fiind realizată altundeva. Să nu supraevaluăm creierul, să nu creditãm excesiv materia, să nu confundăm lucrurile. Iată de ce este atât de importantă formarea duhovnicească, adeziunea noastră interioară la adevăratele valori. *„Puterea iadului ai zdrobit şi ai înviat ca un biruitor, Hristoase, Dumnezeule!”* – constată Condacul Învierii.

Corneliu Deneşan, poet închis în temniţele comuniste pentru convingerile lui creştine, în poezia *Craniul*, parcurge un traseu fulger spre esenţa înţelepciunii. El relatează, în versuri, ce stări emoţionale l-au cuprins când a dezgropat, la porunca autorităţilor închisorii, şapte morţi, pentru a îngropa acolo alţi deţinuţi, decedaţi recent: *„Era o zi cu arşiţă de vară, / Pe malul gropii, oase gălbejite / erau zvârlite, rând pe rând, afară / Şi tidvele de târnăcop lovite. // Creştea mereu grămada aruncată / din şanţul de la colţul închisorii, / de sub pământ, de sub închisa soartă, / De mult cei şapte nu văzură zorii. // Priveam la craniul ce-l ţineam în mână: / **Acolo unde creierul gândea / Era pământ, cu găuri mici de râmă.** / Îl scormoneam şi-ncet se desprindea. // Ce ochi umplut-au găurile goale / Şi câte lacrime pe faţa ştearsă n-au curs şi, poate, buze senzuale, / Ce-au sărutat vreo frunte de mireasă!? // Ce boală l-a lovit sau, poate, fierul? / Şi cine i-a făcut îngropăciunea? / Priveam cu fruntea-ngândurată cerul... / **Văzui atunci, din plin, deşertăciunea** // Şi mă gândeam, cândva, cum şi pe mine, / Găsindu-mă-n bucăţi făr-de valoare, / Mă va zvârli, distrat, un oarecine / Şi nu-şi va pune nicio întrebare...”*.

„Şi nu-şi va pune nicio întrebare...”. Ecoul acestor cuvinte ar trebui să răsune în inima noastră. Noi să ne punem întrebări, să cunoaştem răspunsurile pe care ni le dă creştinismul, să ştim culege din jur tot ceea ce ne poate consolida credinţa şi ne poate lumina viitorul. Şi, mai ales, să învăţăm astăzi, în ziua măreaţă a Praznicului Învierii, **să nu ne temem de moarte, ci să ne pregătim riguros pentru ea**, prin iubire. Să facem din iubire legea vieţii noastre. Să luăm în serios mărturiile oamenilor care s-au întors de dincolo. *„Că iată, a venit prin Cruce bucurie la toată lumea! Că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat!”* – ne spune prima stihiră a Ceasurilor Paştilor.

Iubiţi credincioşi,

Spunea Pascal: *„Am o mie de argumente pentru cel dispus să creadă în Dumnezeu, dar nu am niciunul pentru cel care a luat decizia să nu creadă!”*. Deci, **înaintea raţionalului stă o decizie emoţională.** Raţionalul este ambivalent: el urmează emoţionalul. Toate cercetările din tanatologie şi toate mărturiile celor reveniţi la viaţă din moarte pot fortifica **convingerea noastră creştină că viaţa continuă şi după moartea trupului**. „Iar după moarte, vine Judecata!” – ne spune Biserica. Să spunem şi noi invocaţia din Condacul Învierii: *„Hristoase, Cel ce dai celor căzuţi ridicare”*, ridică-ne la această înălţime a cugetării.

Ne bucură pe noi aceste concluzii ştiinţifice sau ne întristează? Depinde de nivelul duhovnicesc al fiecăruia. Dacă avem o viaţă departe de Dumnezeu, orice confirmare a vieţii eterne ne îngrozeşte, căci intuim că iubirea Lui de dincolo de moarte ne poate arde, ne poate pârjoli, ne poate consuma, în loc să ne fericească, să ne îmbucure. Dacă deja suntem porniţi pe cărarea Bisericii şi suntem integraţi în viaţa sacramentală a Bisericii, atunci aceste confirmări ne încurajează, ne fortifică pe drumul pe care deja am pornit, ne impulsionează în traseul nostru spre Dumnezeu. Doar atunci este valabilă şi pentru noi constatarea liturgică: *„Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase, astăzi mă ridic, împreună cu Tine, Cel ce ai înviat!”*.

Trăim într-o lumea a informaţiei, a mass-mediei, a televizorului. **Ştim noi selecta, din tot ceea ce ni se perindă înaintea ochilor, lucrurile cu adevărat folositoare, ziditoare de suflet?** Avem noi statutul albinei care culege polenul sau ne asemănăm mai mult cu musca, ce are predilecţie pentru murdărie? Vom da noi un răspuns liniştitor pentru propriul suflet la întrebarea care ni se va pune: *„Ce ai făcut cu viaţa ta?”* sau *„Cât de mult ai iubit pe pământ?”*.

Iubiţi fii sufleteşti,

În încheiere, în calitate de arhipăstor, cu drag vă invit să trăiţi în lumină şi în iubire, să vă iertaţi duşmanii, precum ne cere Mântuitorul, să vă cultivaţi viaţa duhovnicească, să vă imunizaţi interior împotriva tuturor „ştirilor” care otrăvesc lăuntric, să vă fortificaţi întru discernământ, să culegeţi nectar cu mult folos, să vă ziditi viaţa interioară şi să creşteţi în dragostea de Dumnezeu şi de semeni, precum ne invită Mântuitorul cel Înviat din morţi. Să vă consolidaţi în convingerea că după moarte urmează adevărata viaţă, în care vom gusta fericirea sau nefericirea, în funcţie de ceea ce meritãm. Să ne bucurăm deci împreună în aceste zile de praznic al Învierii Mântuitorului, garanţia propriei noastre învieri. Amin!

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2014

(urmare din p. 1)

Este firesc să ne gândim că ar fi fost verosimil ca Mama să fie prima persoană căreia să-i fi apărut Fiul ei şi Dumnezeul nostru, Biruitor peste moarte. Lipsa Preacuratei Fecioare din grupul femeilor care se îndreptau, în zori, spre mormânt (cf. Mt. 28, 1; Mc. 16, 1) ar putea constitui un indiciu al faptului că ea Îl întâlnise deja pe Domnul. Femeile au devenit primele martore ale Învierii, din voinţa lui Hristos, pentru că au rămas fidele la piciorul Crucii şi deci ferme în credinţă. Aceasta ne face să credem că Mântuitorul i Se arată, prima dată, Mamei Sale, cea care I-a rămas fidelă şi care, în timpul cumplitei încercări, şi-a păstrat întreaga credinţă.

Un scriitor latin din secolul al V-lea, Sedulius, în poemul său *Carmen paschale*, afirmă că Domnul S-a arătat, în primul rând, Maicii Sale într-o lumină strălucitoare, pentru ca această Maică preabună să răspândească minunata veste. În felul acesta, era împuternicită „să se facă **vestitoarea** Celui ce avea să vină întru slavă, aşa cum se făcuse odinioară **calea** Celui care venise la noi prin Întrupare”. Din momentul acela, Maica Durerii devine Maica Învierii, după cum arată Sfântul Român Ioan Iacob-Hozevitul care i se adresează aşa: „Tu erai, mai înainte, / Maica sfintelor dureri. / Astăzi eşti a slavei Maică / Şi a Sfintei Învieri”.

Deci Maica Domnului, care era în unire desăvârşită cu Iisus la suferinţele Crucii, cu siguranţă a participat la taina minunată a Învierii. Ea L-a văzut pe Fiul ei înviind, pentru că inima ei, întru credinţă, nu se despărţise niciodată de El. De aceea, ea nu s-a dus la mormânt ca să-L plângă pe Cel mort, despre Care ştia că a înviat. Ea intră în contact personal cu Fiul înviat, gustând astfel, în mod deplin, din bucuria pascală. Într-o aripă a Bazilicii Sfântului Mormânt de la Ierusalim, se venerează un basorelief vechi, ce reprezintă *Arătarea lui Iisus cel înviat Mamei Sale*. Îmi plăcea să poposesc adeseori în acel loc şi să meditez la bucuria extraordinară pe care a avut-o Maica Preacurată atunci când şi-a văzut Fiul în strălucirea trupului Său înviat şi a primit de la El balsamul mângâierii şi vestea biruinţei vieţii asupra morţii.

Iubiţi credincioşi,

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2014 drept *An omagial al Sfintei Spovedanii şi al Sfintei Împărtăşanii* şi *An comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni*, la împlinirea a trei secole de la moartea lor pentru credinţa strămoşească. Calitatea noastră de „fii ai Învierii” (Lc. 20, 36) presupune părtăşie la viaţa sacramentală a Bisericii. Aceasta ne ajută să facem din trăirea noastră creştinească o mărturie jertfelnică a lui Hristos cel răstignit şi înviat, Care a zis: „Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni” (In. 15, 20). Tot El ne-a mai spus: „Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine în faţa oamenilor, îl voi mărturisi şi Eu în faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Mt. 10, 32).

Împăcaţi cu Hristos prin Pocăinţă şi uniţi cu El în Euharistie, dobândim asemănarea cu Maica Domnului, în curăţia lăuntrică şi în intimitatea iubitoare cu Cerescul Părinte Care vrea să locuiască în inima noastră (cf. Pilde 23, 26). Aceasta ne înnobilează şi ne dă forţa necesară pentru a persevera în bine şi pentru a-L mărturisi pe Hristos în aceste timpuri marcate de trândăvie spirituală şi de amăgirea Satanei (cf. Apoc. 12, 9). Urmând exemplul de evlavie al Sfântului Constantin Brâncoveanu şi al tuturor martirilor Neamului nostru, ne dovedim „vii pentru Dumnezeu” (Rom. 6, 4) şi suntem făclieri ai Învierii pe pământul românesc.

PASTORALĂ LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 2014

(urmare din p. 3)

de turnarea în Potir a vinului curat şi a apei, amestec ce se va preface, la epicleză, prin lucrarea Duhului Sfânt, la rugăciunea Bisericii, în Sângele Domnului, cu care se vor împărtăşi slujitorii sfinţiţi şi credincioşii, în moduri diferite (primii, prin gustare din Sfântul Potir, ceilalţi, împreună cu Sfântul Trup, în linguriţă), spre iertarea păcatelor.

Sfântul Ioan Evanghelistul scrie mărturia sa având convingerea că a fost martorul împlinirii vechilor profeţii. *„Şi cel ce a văzut a mărturisit şi mărturia lui e adevărată; şi acela ştie că spune adevărul, ca şi voi să credeţi. Căci s-au făcut acestea ca să se împlinească Scriptura: «Nu I se va zdrobi niciun os». Şi iarăşi altă Scriptură zice: «Vor privi la Acela pe Care L-au împuns»”* (Ioan 19, 35-37). Iar porunca cea veche, legată de mielul pascal, jertfit, pregătit şi consumat în fugă de israeliţi, la ieşirea lor din Egipt, se regăseşte întru totul ascunsă sub chipul Mielului lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii, aşa cum, doxologic, exclamăm la fiecare slujbă a dimineţii. Iar acum, la Paşti, în Utrenia pascală specială, slujba Învierii, Îi cântăm Celui ce a ieşit din mormântul întunecat în lumina Învierii, toţi cei ce purtăm lumină în noaptea sfântă a Învierii lui Hristos: *„Să ne apropiem, purtătorilor de lumină, de Hristos, Cel ce a ieşit din mormânt ca un Miel; şi să prăznuim, împreună cu cetele iubitoare de praznice, Paştile lui Dumnezeu, cele mântuitoare”*[4].

Tema mielului jertfit în grabă şi consumat pe fugă ne pregăteşte, de fapt, pentru propria noastră participare la cina Mielului lui Dumnezeu, la Sfânta Euharistie, iar porunca jertfirii mielului de un an, de parte bărbătească şi fără prihană, o repetăm, cu bucurie şi însufleţire, dimpreună cu toată Ortodoxia, folosind inspiratele cuvinte ale Sfântului Cuvios Ioan Damaschin, Mare Părinte al Bisericii, autor al Dogmaticii şi apărător al Sfintelor Icoane, din Canonul Învierii, îndeosebi din Cântarea a patra, cea de-a doua, respectiv a treia strofă: *„Parte bărbătească fost-a Hristos, Cel ce a deschis pântecele fecioresc; iar ca om, Mielușel S-a chemat. Şi fără prihană a fost, Paştile noastre, ca Unul ce n-a gustat întinăciune; şi ca un Dumnezeu adevărat, desăvârşit S-a numit”*[5] şi, respectiv, *„ca un mielușel de un an, Cununa cea binecuvântată de noi, Hristos, de voie pentru toţi S-a jertfit, Paştile cele curăţitoare; şi iarăşi din mormânt a strălucit nouă, frumos, Soarele dreptăţii”*[6].

Drept-măritori creştini şi creştine,

Hristos este, prin urmare, Paştile nostru, *„Paştile nestricăciunii”*, *„Paştile cele curăţitoare”*, *„Paştile lui Dumnezeu, cele mântuitoare”*, cu Care suntem invitaţi să ne împărtăşim, să ne cuminecăm, primind în noi viaţa cea nouă, hrana cea neîmputinată, Pâinea cea din ceruri, Mielul lui Dumnezeu, *„Paştile cele de taină”*, Cina noastră cea de taină, Euharistia noastră, Liturghia Bisericii, spre viaţă veşnică, pentru iertarea păcatelor şi intrarea în Împărăţie, împreună cu Purtătoarele de mir, care au vestit Apostolilor Învierea: *„Femeile cele de Dumnezeu înţelepţite, cu mir către Tine au alergat; şi, bucurându-se, s-au închinat Ţie, Dumnezeului celui viu, pe Care, ca pe un mort, cu lacrimi Te căutau; şi Paştile cele de taină ucenicilor Tăi, Hristoase, le-au binevestit”*. Dar şi împreună cu toţi *„cei ţinuţi în legăturile iadului”*, care sârguiau spre lumina adusă de Hristos Domnul, *„Paştile cele veşnice”*, prin pogorârea Sa la iad: *„Milostivirea Ta cea nemăsurată văzând-o cei ţinuţi în legăturile iadului, spre lumină se grăbeau, Hristoase, cu picioare vesele, lăudând Paştile cele veşnice”*[7].

Dar ce invitaţie mai cuprinzătoare, mai grăitoare şi mai îmbietoare la gustarea din ospăţul euharistic pascal, mai potrivită decât în cascadele bucuriei nesfârşite din Stihirile Paştilor, îndeosebi Stihira întâi şi Stihira a patra: *„Paştile cele sfinţite astăzi nouă S-au arătat. Paştile cele nouă şi sfinte, Paştile cele de taină, Paştile cele preacinstite, Paştile Hristos-Izbăvitorul; Paştile cele fără prihană, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor, Paştile care au deschis nouă uşile raiului, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii”*[8]. Şi *„Paştile cele frumoase, Paştile Domnului, Paştile! Paştile cele preacinstite nouă ne-au răsărit! Paştile, cu bucurie unul pe altul să ne îmbrăţişăm! O, Paştile, izbăvire de întristare! Că astăzi, din mormânt ca dintr-o cămară strălucind Hristos, pe femei de bucurie le-a umplut, zicând: Vestiţi apostolilor!”*[9]

Ce poate fi, din punct de vedere euharistic, mai grăitor decât invitaţia la comuniune sfântă întreolaltă din stihira de mai sus? *„O, Paştile, izbăvire de întristare!”* Izbăvire de întristare la vederea, de către noi duhovniceşte, a mormântului gol, din care a răsărit lumina Învierii, pe care cu toţii am primit-o în noaptea sfântă şi luminoasă foarte a Sfintei Învieri. Frumuseţe de nedescris, fericire ruptă din veşnicie, ospăţ ceresc, nuntă mistică a Mielului cu Mireasa Sa, Biserica! *„Fericiţi cei chemaţi la cina nunţii Mielului!”*, citim la Sfântul Ioan Teologul şi Evanghelistul, în Cartea Apocalipsei (19, 9), acolo unde Drepţii, Martirii şi toţi Sfinţii Îl contemplă neîncetat şi Îl preamăresc în veşnicie pe Mielul lui Dumnezeu junghiat pentru păcatele lumii, jertfit pentru păcatele noastre, tronând acum şi în vecii vecilor pe Tronul slavei lui Dumnezeu, Cel ce stă pe heruvimi. Ce privelişte minunată, dar pe care o avem deja aici, în Sfânta Biserică, la Dumnezeiasca Liturghie.

„Paştile cele frumoase”, *„Paştile nestricăciunii”*, *„Paştile cele sfinţite”*, *„Paştile cele nouă şi sfinte”*, *„Paştile cele de taină”*, *„Paştile cele mari”*, *„Paştile cele preacinstite”*, *„Paştile credincioşilor”*, *„Paştile cele veşnice”*, *„Paştile lui Dumnezeu, cele mântuitoare”*, *„Paştile Domnului”*, *„Paştile, izbăvirea de întristare”*, *„Paştile care au deschis nouă uşile raiului”*, *„Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii”* sunt deja aici, pregătite pentru noi, ne aşteaptă să ne încorporeze şi pe noi în Trupul mistic al Mielului. Dar pentru aceasta, suntem chemaţi să ne curăţim, să-L căutăm, să alergăm la Mielul lui Dumnezeu Care ia asupra Sa şi păcatele noastre, să ne curăţim trupurile şi mintea, vieţile şi inima, să curăţim aluatul vechi şi învechit în răutăţi şi viclenii şi să devenim frământătură nouă, azimi ale curăţiei şi adevărului, pentru a putea urma îndemnurilor Marelui Pavel: *„Curăţiţi aluatul cel vechi, ca să fiţi frământătură nouă, precum şi sunteţi fără aluat; căci Paştile nostru, Hristos, S-a jertfit pentru noi. De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului”* (I Corinteni 5, 7-8).

Luând aminte la frumuseţile duhovniceşti netrecătoare, să ne silim, dragii mei fraţi şi surori, ca mai ales acum, la Sfintele Paşti, în Anul omagial euharistic, al Sfintei Spovedanii şi al Sfintei Împărtăşanii, în tot cuprinsul Patriarhiei Române, să ne apropiem mai mult de Cina nunţii Mielului, de Sfânta Euharistie, pentru a-L avea pe Hristos, Paştile nostru, în noi, pentru a-L primi pe Mielul lui Dumnezeu în vieţile noastre, pentru a-L contempla în inima noastră, pentru a-L aşeza pe tronul minţii noastre, înţelegând, prin aceasta, să ne curăţim simţirile, porţile sufletului, să ne purificăm mintea de toate gândurile rele şi negative, păgubitoare şi desfiguratoare, să ne îmbăiem, în lacrimile pocăinţei fierbinţi, inima, pentru ca, având-le pe toate ale noastre noi şi înnoite, primenite şi curate, să devenim *„cer nou”* şi *„pământ nou”*, minte senină şi inimă smerită, tron şi templu unde să-L contemplăm, cu toţi Drepţii şi Sfinţii împreună, pe Mielul lui Dumnezeu, *„Paştile nestricăciunii, lumii de mântuire”*!

---

[1] Luminânda Învierii, *Slujba Învierii*, tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2010, p. 41.

[2] Sinaxarul Duminicii Paştilor, în *Slujba Învierii*, op. cit., p. 32-33.

[3] Sfântul Ioan Damaschin, *Canonul Învierii*, în *Slujba Învierii*, p. 26.

[4] *Canonul Învierii*, Cântarea a cincea, stihira a treia, în *op. cit.*, p. 30.

[5] *Ibidem*, p. 28-29.

[6] *Ibidem*, p. 29.

[7] *Canonul Învierii*, Cântarea a şaptea, stihira a doua, în *op. cit.*, p. 36-37.

[8] Idem, Cântarea a cincea, stihira a doua, în *op. cit.*, p. 30.

[9] Stihirile Paştilor, Stihira întâi, în *op. cit.*, p. 42-43.

CTITORIA MARTIRILOR BRÂNCOVENI DIN „ȚARA CERURILOR DESCHISE”

Țara Făgărașului, acest pământ binecuvântat de Dumnezeu, de la poalele Carpaților, își are istoria sa prin care vorbește cu Creatorul, atât prin *ctitoriile* sale mănăstirești, unele ocrotite de Dumnezeu de la distrugerea totală sau altele rezidite din temelie pe locul celor dispărute, cât și prin *viețuitorii* acestora, nevoitori pe calea desăvârșirii.

Mănăstirea Martirilor Brâncoveni de la Sâmbăta de Sus, *„Grădină închinată Maicii Domnului”*, apare astăzi ca o mărturie vie peste timp a dăinuirii *dreptei credințe străbune*, cu istoria și hramurile ei, cu iconarii și viețuitorii iubitori de Hristos și de pământul pe care Dumnezeu a rânduit să ne naștem.

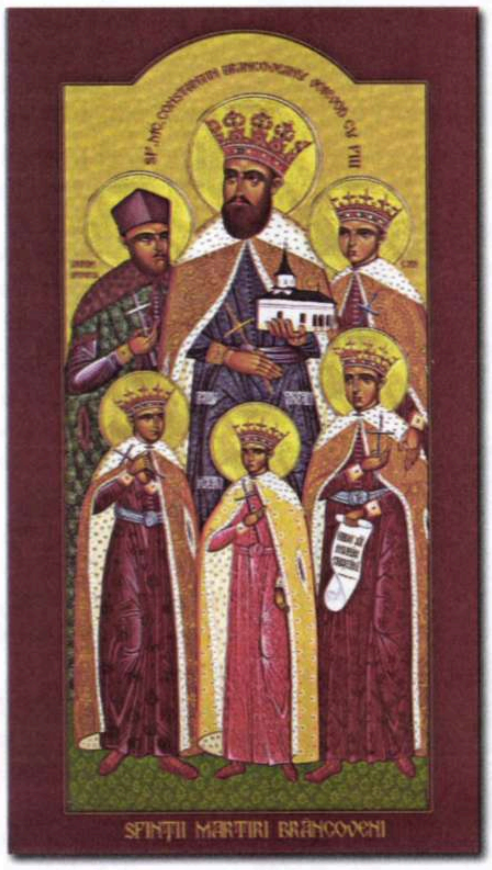

Pe la anul 1654, *Preda din Brâncoveni* pune temelia ctitoriei printr-o bisericuță de lemn, înlocuită cu cea de zid de nepotul său, voievodul martir și sfânt *Constantin Brâncoveanu,* biserică pictată în anul 1767. După câțiva ani, în 1785, de ziua hramului (15 august), biserica voievodală este mutilată de tunurile celor străini de neam și de credință, iar celelalte mănăstiri au fost distruse și incendiate, provocându-se o rană adâncă în inima credincioșilor și însângerând multă vreme cerul Țării Făgărașului.

Timp de 141 de ani, locul acesta binecuvântat, cu biserica în ruină și peste care au crescut copaci, a continuat să hrănească duhovnicește pe cei însetați de Dumnezeu, prin apa sfințită din *fântâna „Izvorul Tămăduirii”*, rămasă lângă altarul decapitat.

Prin rânduiala Celui de Sus, în anul 1926, al doilea ctitor, vrednicul de pomenire *Mitropolit Nicolae Bălan,* a refăcut biserica mănăstirii și gospodăria ei și i-a dăruit din nou viață prin monahii aleși pe care i-a adus aici, primii fiind cei trei tineri monahi: *părintele Arsenie Boca, părintele Serafim Popescu și diaconul Nicolae Mladin,* care trece, ulterior, de la chilie la catedră și arhierie. Tot ei, în colaborare cu *Părintele Profesor Dumitru Stăniloae,* statornicesc *duhul filocalic* în mănăstire, răspândindu-l, totodată, în toate provinciile românești. Se naște inegalabila *Filocalie românească* și din ea se vor adăpa generații întregi de credincioși, care vor străbate deșertul ateu cu *roua rugăciunii inimii* în suflete.

Cel de al treilea ctitor, *Mitropolitul Antonie Plămădeală,* părintele nostru duhovnicesc, a continuat lucrarea vrednicilor săi înaintași, dăruind mănăstirii minunata incintă, în stil brâncovenesc, cu paraclisul „Martirilor Brâncoveni”, palatul, biblioteca, muzeul, necropola mitropoliților și, alături de incintă, Academia de la Sâmbăta. Vrednicul Mitropolit, sprijinit de dinamicul și priceputul stareț, Arhimandritul *Veniamin Tohăneanu*, a împlinit o lucrare durabilă aici și în cer.

În această mănăstire s-a nevoit și *Părintele Teofil Părăian,* duhovnicul cunoscător și mângâietor de suflete, prin rugăciuni și predici, conferințe și cărți, dar mai ales prin multiplele cuvântări duhovnicești, primite cu bucurie de ascultătorii radioului și telespectatorii televiziunii Trinitas ale Patriarhiei Române.

Ctitoriei Brâncovenești i s-au adăugat, cu binecuvântarea noastră, sala de mese a Academiei, magazinul de obiecte bisericești și casa voievodală.

Lavra Brâncovenilor a fost, este și va fi un izvor de bucurie duhovnicească. Dintotdeauna, două praznice – cel al hramului *„Adormirea Maicii Domnului”* și cel al *„Izvorului Tămăduirii”* – au prilejuit, la *altarul din pădure,* o deschidere cosmică a liturghisirii, așa încât omul și natura Îl preamăresc pe Creator, an de an, transformând Țara Făgărașului într-o *Țară a Cerurilor Deschise.*

Pe lângă locașul de închinare, Mănăstirea Brâncoveanu, ca o adevărată *oază de lumină, spiritualitate și cultură*, păstrează cu sfințenie un adevărat *tezaur iconografic românesc* transilvan, ferit de prigoana atee și a speculanților care adunau icoanele pe sticlă din Ardeal spre a le înstrăina.

Ca Mitropolit al Ardealului, dar și ca fiu al acestor meleaguri, cu multă bucurie în suflet și cu dorința continuării lucrărilor înaintașilor noștri, am *binecuvântat această lucrare în imagini* și pe toți care au contribuit la realizarea ei și o recomandăm și pe această cale tuturor iubitorilor de spiritualitate și cultură.

Cu ocrotirea Sfintei Treimi, prin mijlocirea Sfinților Martiri Brâncoveni și prin nevoința ostenitorilor rânduiți de Sus, povățuiți de *Preacuviosul Părinte Stareț Arhimandrit Ilarion Urs*, dar mai ales prin rugăciunile din cer ale multor părinți care și-au dobândit împărăția cerurilor în această lavră duhovnicească a Maicii Domnului, nădăjduim că Mănăstirea Brâncoveanu va continua să rămână un izvor viu și nesecat de autentică spiritualitate ortodoxă românească, chezășie a mântuirii noastre.

Mitropolitul Laurențiu

„ZIUA ÎNVIERII!
Să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm şi aşa să strigăm: «Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le!»”
(Stihiră din Canonul Învierii)

REDACTOR-ȘEF:
Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacție:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărășanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediție on-line:*** Dragoș Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 17-20

1 şi 15 mai 2014

SFÂNTA EUHARISTIE

Tainic şi real în celebrarea euharistică (I)

Sfânta Liturghie – expresia deplină a iubirii dumnezeieşti, sinteza întregii tensiuni a creaţiei spre Creator, dar şi a revărsării milostivirii Lui spre noi – reprezintă în esenţă nu altceva decât spaţiul privilegiat al parusiei liturgic-sacramentale a Domnului. Sfânta Liturghie este unica teofanie, este cerul pe pământ, bucuria creaţiei faţă de Creator, transfigurarea întregului cosmos prin om, arvuna vieţii viitoare, icoana împărăţiei cerurilor.

Rugăciune a comunităţii, actualizare a Jertfei Mântuitorului, reprezentare simbolică a întregii iconomii a mântuirii, celebrarea liturgică juxtapune într-o singură imagine prezentul, şi trecutul, şi viitorul, vizibilul cu invizibilul, reliefând într-un mod unic diversitatea armonică a planului divin de îndumnezeire a omului [Rene Bornert, *Les commentaires byzantins de la divine Liturgie du VII-e siecle*, Paris, 1966, p. 36.].

Memorialul liturgic este anamneza epifanică, căci în Sfânta Liturghie credinciosul participă la dimensiunea profetică a cuvântului care aduce Theofania, Parousia, Prezenţa reală a Domnului între noi [Paul Evdokimov, *La priere de l'Eglise d'Orient,* Paris, 1975, p. 15].

Acesta este specificul cultului ortodox: realismul religios; el nu conţine doar anamneza evenimentelor evanghelice şi eclesiale în reprezentări simbolice sau figuri estetice, ci chiar împlinirea lor, actualizarea lor continuă: „Viaţa Bisericii prin Sfânta Liturghie reprezintă întruparea Domnului realizată tainic, misterios: Mântuitorul este real prezent între noi şi ne face părtaşi la toate actele Sale mântuitoare" [Pere Serge Bulgakov, *L'Orthodoxie, L'age d'homme,* Lausanne, 1980, p. 116].

Acest mod nou, inexprimabil, de a fi al Domnului printre noi a fost adesea exprimat prin noţiunea de *mister (mysthirion)*, înţeles ca semn sensibil, care, pe de o parte, exprimă, iar pe de altă parte, învăluie o realitate spirituală [Bogăţia inexprimabilă de sensuri a acestei noţiuni vine din raportarea ei la întreaga iconomie a mânturii. Taina cea din veac ascunsă, misterul cel mare al unirii omului cu Dumnezeu devine văzut şi se realizează prin Iisus Hristos. Dar, chiar văzut, cunoscut, misterul rămâne în parte ascuns, necircumscris, accesibil doar celor iniţiaţi, prin credinţă. Despre sensurile acestui termen în Sfânta Scriptură şi în tradiţia patristică a se vedea la: Aime Solignac, *Mystere*, în „Dictionnaire de Spiritualite", t. 70-71, Paris, 1980, col. 1861-1874. O introducere, o mystagogie (o iniţiere) în înţelegerea misterului, aşa cum a fost ea surprinsă în teologia patristică, încearcă Rene Bornert în *op. cit.,* p. 47-81].

Hristos Domnul, Cel răstignit, înviat şi înălţat, este *Misterul primordial*, Misterul prin excelenţă, unind în Sine pe Dumnezeu şi pe om, văzutul cu nevăzutul, creatul cu necreatul. Această Persoană divino-umană se extinde prin lucrarea Sfântului Duh în umanitate şi ne face părtaşi de viaţa dumnezeiască de care este plină umanitatea Sa.

Dacă în timpul vieţii pământeşti Mântuitorul a fost în chip misterios, tainic, prezent între noi: văzutul L-a arătat, dar L-a şi învăluit pe Cel nevăzut, acum, după Cincizecime, noi nu ne mai putem atinge trupeşte de Hristos, ci tot tainic, misterios, Hristos pnevmatizat Se atinge de trupul nostru prin materia văzută cu care este omul în contact: Hristos pătrunde cu Trupul Său, cu energiile Trupului Său preacurat în trupul nostru, prin materiile folosite în Sfintele Taine ca să pună în trupul nostru începutul sfinţirii. Materia, văzutul, nu e doar un simbol, separat de har, care ocazionează lucrarea harului, ci ea este *plină de putere dumnezeiască* [Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* vol. 3, Bucureşti, 1978, p. 21].

Nu materia, nici actele nu constituie Taina, misterul sacramental, ci *întâlnirea în credinţă*, a două subiecte în ambianţa Bisericii. Dumnezeu şi omul se întâlnesc în şi prin prezenţa sacramentală a Dumnezeu-Omului; întâlnirea aceasta este *configuratoare* şi prin Sfântul Duh în Biserica *îndumnezeitoare.* Actele personale ale Fiului lui Dumnezeu întrupat: jertfa, învierea, înălţarea, sunt *acum* realităţi veşnic actuale, la care participă credincioşii prin încorporare sacramentală şi apoi ascetică în Trupul lui Hristos. Astfel, Biserica este mediul comunitar-uman în care Hristos Îşi retrăieşte împreună cu noi acţiunea Sa mântuitoare, imprimându-Se în credincioşi şi imprimându-le modul retrăirii stărilor prin care El Şi-a ridicat firea omenească asumată [Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.,* vol. 2, p. 274].

Aceasta este Taina cea mare a creştinismului: Dumnezeu între oameni, Dumnezeu nevăzut, prezent tainic, misterios, sacramental sub chipul materiei văzute. Acum, în locul prezenţei văzute a păşit *prezenţa spirituală*, prin credinţă şi Taine, prezenţă care însă nu e mai slabă, ci mai intensă, pentru că se întemeiază cu totul pe Sfântul Duh [Odo Casel, *Das christliche Kultmysterium,* Regensburg, 1935, Pustel Verlag, p. 29-30].

Sfânta Liturghie, celebrarea cultică a misterului creştin, a tainei întâlnirii omului cu Dumnezeu, este, pentru tradiţia bizantină, *memorial al unui eveniment trecut, imagine a unei Realităţi prezente şi anunţarea împlinirii eshatologice*. Misterul cultic (*Kultmysterium*), ca actualizare continuă

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Biserica – spaţiul liturgic al Sfintei Euharistii (I)

† SOFRONIU
Episcopul Oradiei Mari

Sub nesfârşita cupolă a harului, de unde se întinde, peste faţa întregului pământ, binecuvântarea Pantocratorului, în maiestuoasa procesiune de rugăciune doxologică a tuturor Sfinţilor şi Îngerilor, suntem invitaţi şi noi, cei din Biserica luptătoare, să ne adăugăm celor din Biserica triumfătoare, pentru a lua parte, împreună, la marele banchet euharistic, la cina cea de taină, la jertfa mistică şi nesângeroasă săvârşită de Însuşi Păstorul şi Mielul, Arhiereul cel Veşnic, Cel ce jertfeşte şi Cel ce Se jertfeşte, Cel ce aduce şi Cel ce Se aduce, Cel ce primeşte şi Cel ce Se împarte şi Cel ce rămâne cu noi până la sfârşitul veacurilor, în atmosfera mistagogică a Bisericii, Chivotul lui Dumnezeu pe pământ. Biserica este Chivotul Preasfintei Treimi coborât din Cer printre noi, Chivotul coborât din Cer care, sub dverele grele de har, tăinuieşte Dumnezeiasca Euharistie.

Comunitatea euharistică aflată în stare de mistică rugăciune, cler şi popor, este adăpostită, în desăvârşită armonie celestă şi terestră deopotrivă, de pereţii de har, înveşmântaţi în frumuseţe netrecătoare, de zidurile locaşului de închinare, învelişul arhitectonic al Bisericii celei vii, împodobit cu pictură, sculptură, orfevrărie, broderie şi alte arte minore, învăluit în aromele delicate şi irezistibile ale tămâiei din cădelniţe şi căţui, în miros de ceară curată şi în sunet răspicat de toacă şi cristalin de clopot, în adâncă respiraţie muzicală a corurilor angelice, podoaba Casei lui Dumnezeu, al cărei rol latreutic este indiscutabil. Pentru că totul, dar absolut totul, contribuie la rugăciune, ajută la interiorizare, slujeşte la împlinirea comuniunii de iubire dintre Dumnezeu şi poporul Său, iubire a cărei expresie maximă şi uşor recognoscibilă pretutindeni şi întotdeauna este Dumnezeiasca Euharistie, Sfânta Cuminecătură.

În locul sfinţit al prezenţei dumnezeieşti pe pământ, mulţumind neîncetat Celui ce este, cerând şi primind ajutorul Său, binecuvântarea de Sus, harul divin necreat şi îndumnezeitor, prin care omul credincios îşi sfinţeşte viaţa, se înduhovniceşte şi se mântuieşte, în comuniune nesfârşită de iubire cu Preasfânta Treime, comunitatea bine-credincioşilor, în stare de prosternare şi laudă stând, devine receptacolul lucrării tainice purificatoare, iluminatoare şi îndumnezeitoare, prin mijlocirea sfinţitoare a Sfintelor Taine şi a Ierurgiilor, manifestarea permanentă a prezenţei Domnului Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul şi Mântuitorul, Arhiereul sufletelor noastre, prin şi în Duhul Sfânt, în Sfânta Biserică. [Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1985, p. 77.] Aşa cum arată

(continuare în p. 2)

Tainic şi real în celebrarea euharistică

(urmare din p. 1)

a prezenţei lui Hristos, se inserează astfel în cadrul vast al întregii iconomii a mântuirii, pe care o şi iconizează şi a cărei împlinire eficientă o reprezintă.

Misterul liturgic [A se vedea la Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Misterul liturgic,* Bucureşti, 1929], obiect al studiului de faţă, îşi are rădăcinile adânc înfipte în creştinismul primar şi s-a conturat de la bun început pe bipolaritatea: văzut-nevăzut, creat-necreat, imanent-transcendent, sensibil-inteligibil. O încercare de a surprinde valenţele misterului cultic în Synaxa euharistică presupune, pe de o parte, o analiză asupra realităţii văzute din Sfânta Liturghie, iar pe de altă parte, mai apoi, o „mystagogie", o introducere în desfăşurarea şi manifestarea Tainicului liturgic.

Realitatea văzută a Sfintei Liturghii este o unică simbioză între celebrarea cultică, cadrul arhitectural şi explicarea mistagogică [Robert F. Taft, *The byzantine rite – a short history,* Collegeville, Minnesota, 1992, p. 18]. Este ceea ce Hans J. Schultz numea *Symbolgestalt* sau *Erscheinungsbild*-ul Sf. Liturghii [*Die Byzantinische Liturgie – von Werden ihrer Symbolgestalt,* Freiburg im Breisgau, 1964, p. 35].

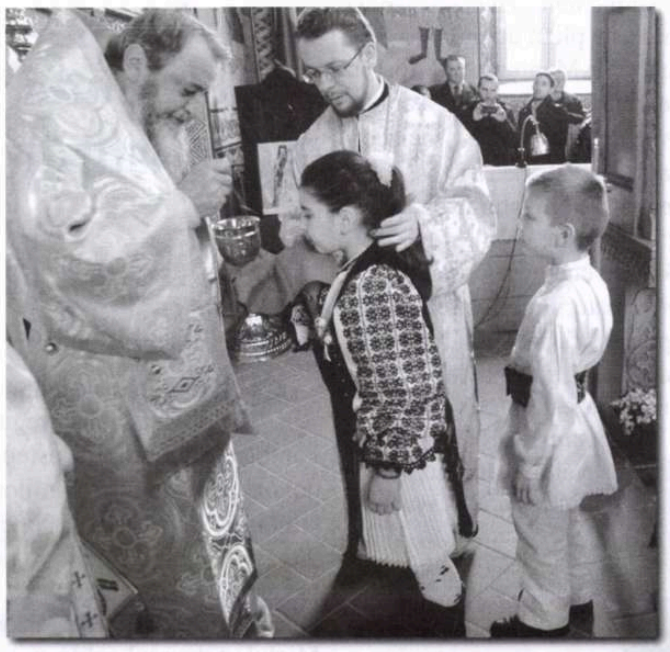

Impactul cu această unică realitate văzută fascinează delegaţia trimisă la Constantinopol în 987 de prinţul Vladimir pentru a examina credinţa grecilor; ea participă la oficierea Sfintei Liturghii în Haghia Sofia şi la întoarcere relatează despre cele petrecute, relatare făcută în termeni care au devenit emblematici pentru Erscheinungsbild-ul ritului bizantin:

„Noi nu am ştiut dacă eram pe pământ sau în cer. Pe pământ nu este o aşa frumuseţe şi splendoare şi noi suntem acum în imposibilitatea de a o descrie. Ştim doar atât: că acolo Dumnezeu locuieşte între oameni şi cultul lor este mai frumos decât al altor neamuri. Nu putem uita acea frumuseţe" [S.H. Cross, O.P. Sherbowitz-Weltzor, *The Russian Primary Chronicle. Laurentian Text,* Cambridge, 1953, p. 110-111].

Fiecare element component al acestei realităţi văzute, palpabile, cu care intră omul în contact: cultul, arhitectura, iconografia, arta imnografică, iniţierea mistagogică, devine transparent şi are un rol deosebit în crearea ambianţei în care este celebrat misterul liturgic.

a) Rânduiala Sf. Liturghii, alcătuită din ectenii, rugăciuni de laudă, mulţumire şi cerere, cântări, lecturi biblice, acte şi ceremonii, se desfăşoară după un tipic bine stabilit, într-o ordine şi armonie desăvârşite. Ritualul liturgic actual este chintesenţa întregii spiritualităţi, aprofundarea şi actualizarea continuă a conţinutului infinit al Revelaţiei, expresia privilegiată a Tradiţiei bisericeşti [Pr. Prof. D. Stăniloae, „Caracterul permanent şi mobil al Tradiţiei", în rev. *Studii Teologice* (XXV), nr. 3-4, p. 156].

El este o operă comună a întregii Biserici, o dezvoltare şi o însuşire prin viaţă a conţinutului Tradiţiei apostolice în plenitudinea ei. Elementele acestei Tradiţii primare se dezvoltă în forme complexe pentru a exprima mai bine şi mai adecvat în fiecare epocă infinitul ei conţinut.

R. Taft distinge cinci faze istorice în dezvoltarea Liturghiei [R. Taft, *The byzantine rite...,* p. 18-21; a se vedea, de asemenea, referitor la această temă: Miguel Arranz, „Les grandes etapes de la Liturgie Byzantine: Palestine-Byzance-Russie. Essai d'operae historique", în *Liturgie de l'eglise particuliere, liturgie de l'eglise universelle,* BELS, 7, Roma, 1976, p. 43-72; J. Betz, *Die Eucharistie in der Zeit der griechischen Väter,* Freiburg, 1955, p. 28-105].

1. O primă etapă este cea a epocii paleobizantine sau preconstantiniană, epocă despre a cărei Liturghie nu se ştiu prea multe date; celebrarea euharistică era cea a epocii primare în forma ei simplă, arhaică; nu se poate vorbi încă de riturile liturgice.

2. O a doua etapă este cea a epocii imperiale, în timpul perioadei patristice şi al domniei lui Justinian (527-565) şi a urmaşilor săi. Este epoca de formare a fastului bizantin; se creează un sistem de formulare liturgice, *impunându-ne* pe cale de obicei folosirea ritualului cultic al metropolei; controversele hristologice determină şi ele precizarea şi îmbogăţirea ritualului (imnul „Unule-Născut").

3. Epoca obscură, de la 610 la 850, epoca iconoclastă, în care se menţine şi se consolidează ritualul liturgic al „marii Biserici din Constantinopol": apare Tipiconul constantinopolitan.

4. Epoca studită, de la 800 la 1204, epoca victoriei Ortodoxiei asupra iconoclasmului, a creşterii influenţei monastice în viaţa bisericească şi a reformei liturgice. În ceea ce priveşte cultul, perioada a fost determinată de sinteza studită: ritualul monastic codificat prin Tipiconul studit înlocuieşte Tipiconul constantinopolitan.

5. Epoca sintezei neosavaitice este epoca în care treptat şi definitiv a fost desăvârşită reforma studită: ritualul studit ajunge normativ şi se impune pretutindeni odată cu răspândirea isihasmului.

În studiul de faţă nu ne propunem o descriere amănunţită a istoriei Sfintei Liturghii, ci doar a sublinia faptul că misterul liturgic a găsit diferite forme de expresie în viaţa cultică a Bisericii. Nucleul Liturghiei primare s-a păstrat, iar dezvoltarea ulterioară a cultului nu este decât îmbogăţirea şi actualizarea variată a acestuia în forme adaptate fiecărei epoci istorice.

Cultul ortodox este *mediul de manifestare a Prezenţei sacramentale şi de atragere a creştinilor la comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii.* În Ortodoxie, cultul este în mod principal mediul de trăire a lucrărilor Sfântului Duh de către credincioşi... În cultul Bisericii Răsăritului Dumnezeu e simţit ca fiind real prezent şi lucrând în mod diferit, potrivit cu trebuinţele fiecăruia, angajând un dialog viu, real şi conştient cu fiecare în parte [Pr. Prof. D. Stăniloae, „Cultul Bisericii Ortodoxe, mediu al lucrărilor Sfântului Duh asupra credincioşilor", în *Ortodoxia* (XXXIII), 1981, nr. 1, p. 6-7].

b) În acest dialog viu, omul este atras nu doar prin cult, ci şi prin întreaga ambianţă eclesială. Locaşul bisericesc este „cerul pe pământ", este centrul liturgic al creaţiei [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă,* Craiova, 1986, p. 27], este locul central unde se săvârşeşte şi de unde se răspândeşte peste întreaga creaţie, puterea mântuitoare a lui Hristos prin Sfântul Duh. Biserica, locaş sfinţit şi sfinţitor, nu e doar o „casă de rugăciune", ci este „casa Domnului" în care omul se uneşte cu Dumnezeu în cadrele vaste, unice şi armonioase ale comunităţii eclesiale. Atotputernicul nu ascultă numai din cerul îndepărtat rugăciunile credincioşilor, ci Se oferă pe Sine din iubire spre împărtăşire pentru a ne atrage prin comuniune cu Sine la starea Sa de jertfă în faţa Tatălui. Celebrarea Misterului liturgic, actualizarea continuă a prezenţei sacramentale a lui Hristos, găseşte în locaşul bisericesc un „topos" privilegiat de manifestare: „Biserica este casă dumnezeiască, unde se săvârşeşte jertfa vie, tainică în cele dinlăuntru ale sfintelor, şi sfânta peşteră unde e mormântul şi masa de suflet hrănitoare şi de viaţă dătătoare..., este cerul pe pământ în care locuieşte Dumnezeul cel ceresc..., este Templul lui Dumnezeu, casă a rugăciunii, mireasă a lui Hristos" [Sf. Gherman al Constantinopolului, *Theoria mistica, P.G.* 98, 385, la Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...*, p. 35].

Biserica – spaţiul liturgic al Sfintei Euharistii

(urmare din p. 1)

şi Întâistătătorul Bisericii noastre, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României: *„Spaţiu sacru de rugăciune, biserica este un simbol al recunoştinţei (euharistiei) aduse lui Dumnezeu şi un simbol al Bisericii în înţelesul ei de adunare a oamenilor în iubirea Preasfintei Treimi. Prin urmare, o biserică în care se oficiază Sfintele Taine ale iubirii eterne a lui Dumnezeu pentru oameni este un semn de binecuvântare asupra comunităţii şi asupra locului în care se află această biserică".* [Din Cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel al României la sfinţirea Bisericii „Sfinţii Cosma şi Damian" din Mulhouse, Franţa, 10 aprilie 2011, ziarul „Lumina", nr. 85 / 12 aprilie 2011, p. 6-7.]

Astfel, trupul de zid, piatră, cărămidă sau lemn, al locaşului de cult creştin ortodox este mantia obştii rugătoare, veşmântul material, arhitectonic, al cămăşii harului ce îmbracă Trupul tainic al lui Hristos, plin de Duhul Sfânt, în stare de rugăciune euharistică, Biserica rugătoare, în comuniune mistică, duhovnicească, nevăzută, cu Biserica triumfătoare din ceruri, locul privilegiat în care drept-măritorii creştini, credincioşii, comuniunea celor botezaţi, cei chemaţi la sfinţire, la a deveni sfinţi, experiază darul unic şi inefabil de a fi şi a se constitui în celule vii ale aceluiaşi Trup mistic, Biserica, al cărei Cap este Hristos, Mirele, Arhiereul cel veşnic şi Păstorul sufletelor credincioşilor. *„Căci precum trupul unul este, şi are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup, aşa şi Hristos. Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, şi toţi la un Duh ne-am adăpat"* (I Corinteni 12, 12-13).

Tiparul Bisericii, modelul celest şi revelat al locaşului de cult creştin, îşi are rădăcinile, aşa cum este firesc, în lumea iudaică veterotestamentară, în zorii istoriei biblice, în orizontul revelaţional al relaţiei nupţiale mistice dintre Cel ce este şi poporul Legii, în timpurile aurorale ale Chivotului Legii celei Vechi, atunci când Dumnezeu a dat poruncă lui Moise: *„Să-Mi faci locaş sfânt"* (Ieşirea 25, 8), în vremea aceea când, după ieşirea poporului israelitean din pământul idolatru al Egiptului faraonilor, prin intermediul străluciţilor arhitecţi şi constructori Beţaleel şi Oholiab (Ieşirea 31, 2 ş.u.), iudeii de odinioară au înălţat Domnului „Cortul Sfânt" sau „Cortul Mărturiei", „Tabernacolul", conform modelului descoperit lor de Însuşi Domnul şi Dumnezeul cel Viu şi adevărat (Ieşirea, capitolele 25-30). Cortul Mărturiei, Tabernacolul, este, indubitabil, prototipul Bisericii, prefigurare a Împărăţiei cerurilor, cu o puternică încărcătură simbolică. [Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Diac. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *Arheologie Biblică*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 211.]

Cortul lui Dumnezeu, locul prin excelenţă al prezenţei divine în mijlocul oamenilor credincioşi, închinători la singurul şi adevăratul Dumnezeu, devine, mai târziu, Casa lui Dumnezeu, Templul din Ierusalim, Cetatea păcii. Iar dacă râvna mistuitoare a Psalmistului nu s-a putut materializa în timpul domniei sale, i-a revenit Înţeleptului Solomon misiunea sfântă a ridicării Templului. Se cuvine totuşi să amintim cuvintele profetice ale Regelui biblic din Cetatea pâinii, David, izvor nesecat pentru toţi marii ctitori de locaşuri sfinte din Legea harului, împăraţi, ţari, regi, principi, mari cnezi, voievozi, domnitori, despoţi, capete încoronate, râvnitori a ridica biserici slavei lui Dumnezeu, cu toţii aprinşi de acelaşi foc duhovnicesc mistuitor ca şi David cel din vechime, strămoşul după trup al Domnului nostru Iisus Hristos, Cuvântul veşnic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut trup: *„Nu voi intra în locaşul casei mele, nu mă voi sui pe patul meu de odihnă, nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormitare şi odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi afla loc Domnului, locaş Dumnezeului lui Iacob"* (Psalmul 131, 2-5).

(va urma)

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Marţi, 1 aprilie. Î.P.S. Sa a predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Miercuri, 2 aprilie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A slujit Denia Canonului Mare al Sfântului Andrei Criteanul la Catedrala Mitropolitană din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Joi, 3 aprilie. A participat, la Inspectoratul Judeţean de Jandarmi „Decebal" Hunedoara (IJJ) din Deva, la manifestările prilejuite de împlinirea a 164 de ani de la înfiinţarea Jandarmeriei Române. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare, iar domnului general de brigadă Viorel Salan i-a conferit distincţia bisericească „Crucea Şaguniană pentru mireni". În aceeaşi zi, împreună cu Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, a vizitat şantierul reşedinţei eparhiale din municipiul Deva.

Vineri, 4 aprilie. A participat la Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite, oficiată la Capela mitropolitană. În aceeaşi zi, a participat la manifestările prilejuite de „Zilele Colegiului Naţional «Octavian Goga»" din Sibiu, adresând cadrelor didactice şi elevilor un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 6 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Recea, judeţul Mureş, adresând celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, a oferit Mănăstirii Recea un fragment din moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei.

Luni, 7 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A participat, în Sala Sporturilor „Transilvania" din Sibiu, la deschiderea oficială a Olimpiadei Naţionale de Matematică pentru gimnaziu şi liceu, binecuvântând pe toţi elevii participanţi.

Marţi, 8 aprilie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Miercuri, 9 aprilie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 10 aprilie. A prezidat şedinţa administrativă a Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 12 aprilie. A participat la Sfânta Liturghie oficiată la Catedrala Arhiepiscopală „Sfântul Nicolae" din Râmnicu Vâlcea, apoi la slujba înmormântării Înaltpreasfinţitului Părinte Gherasim, Arhiepiscopul Râmnicului. Seara, Î.P.S. Sa a slujit Vecernia cu Litie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu. A condus pelerinajul de Florii în jurul Catedralei Mitropolitane, a rostit rugăciunea de sfinţire a icoanelor aduse de credincioşi rugăciunea de binecuvântare a credincioşilor şi a adresat tuturor un cuvânt de învăţătură, în care a arătat semnificaţia şi sensul pelerinajului de Florii.

Duminică, 13 aprilie – *Praznicul Intrării Domnului în Ierusalim.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană din Sibiu. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala Mitropolitană.

Luni, 14 aprilie. În Sala Multimedia a Muzeului Naţional „Brukenthal" din Sibiu, Î.P.S. Sa a participat la lansarea lucrării „Mesajul eshatologic al spaţiului liturgic creştin. Arhitectură şi icoană în Moldova secolelor XV-XVI", realizată de Preotul Gabriel Herea, paroh la Biserica „Sfânta Cruce" din localitatea Pătrăuţi, jud. Suceava. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala Mitropolitană.

Marţi, 15 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. Seara, a participat la slujba Deniei, oficiată la Catedrala Mitropolitană.

Miercuri, 16 aprilie. A vizitat şantierul de lucru de la Schitul Bazna, jud. Sibiu. Seara, a slujit Denia la Catedrala Mitropolitană.

Joi, 17 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare la Catedrala Mitropolitană şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Seara, a oficiat, în acelaşi loc, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

Vineri, 18 aprilie. A slujit Taina Sf. Maslu la Catedrala Mitropolitană şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Seara, a oficiat, în acelaşi loc, slujba Deniei Prohodului Domnului.

Duminică, 20 aprilie – *Praznicul Învierii Domnului.* La ora 0^{00} a oficiat Slujba Învierii, Sfânta Liturghie din Ziua Învierii Domnului şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala Mitropolitană. A oficiat, de asemenea, slujba Vecerniei (A doua Înviere) la Catedrală, iar apoi a participat la procesiunea liturgică pascală prin centrul oraşului, pe care a iniţiat-o şi a organizat-o. După-amiază, a oferit o recepţie oficială la reşedinţa mitropolitană, la care au participat oficialităţi locale, profesori de la Facultatea de Teologie, consilieri şi angajaţi ai Arhiepiscopiei Sibiului, precum şi preoţii din municipiul Sibiu.

Luni, 21 aprilie – *A doua zi de Paşti.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului.

Marţi, 22 aprilie – *A treia zi de Paşti.* A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfânta Treime" din Făgăraş. L-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. Pr. paroh Nicolae Lie. În aceeaşi zi, a oficiat slujba de binecuvântare a Centrului Social-Pastoral din incinta lăcaşului de cult, destinat activităţilor parohiale de natură misionară.

Miercuri, 23 aprilie – *Sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Mucenic Gheorghe" din localitatea Părău, Protopopiatul Făgăraş I. După slujbă, Î.P.S. Sa a asistat la o mică scenetă şi la un concert de cântări pascale susţinut de copiii parohiei.

Joi, 24 aprilie. A avut program de audienţe. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 25 aprilie – *Sărbătoarea Izvorului Tămăduirii.* Cu ocazia hramului, Î.P.S. Sa a oficiat sfinţirea apei la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, împreună cu P.S. Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu un mare sobor de preoţi şi diaconi. A săvârşit, în continuare, Sfânta Liturghie, iar apoi Taina Sf. Maslu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 27 aprilie. A slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" din localitatea Dejani, jud. Braşov. A oficiat slujba de sfinţire a picturii altarului de vară al mănăstirii. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit *protosinghel* pe ieromonahul Varlaam Nechifor, starețul mănăstirii.

Luni, 28 aprilie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 29 aprilie. A avut program de lucru la cabinet. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Am primit în timpul Postului Păresimilor lucrarea ***Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite în ritul liturgic bizantin***, a **Ierom. Dr. Iustin Popovici** de la Arad. Prin această lucrarea autorul vine să analizeze, să dezvolte şi să lămurească problematica împărtăşirii solemne de seară, în cadrul a ceea ce cunoaştem azi a fi rânduiala Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite. Lucrarea este structurată pe şase capitole şi are la final anexat un text patristic inedit. În introducere autorul face o prezentare a slujbelor din perioada Postului Mare, care sunt încununate de această împărtăşire solemnă din timpul serii. Originea şi istoria acestei rânduieli a Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite sunt prezentate în primul capitol al lucrării, iar capitolul al doilea prezintă un tablou mai general al rânduielilor liturgice care încadrează acest oficiu. Un tablou comparativ al celor trei Liturghii bizantine este realizat în capitolul al treilea, autorul concluzionând aici că această rânduială este impropriu numită liturghie, având în vedere lipsa rugăciunii anaforalei, cu epicleza care îi dă specificul de Liturghie. Rânduiala propriu-zisă a Liturghiei Darurilor este prezentată în al cincilea capitol al lucrării, iar în ultimul capitol sunt evidenţiate cinci aspecte caracteristice acestei rânduieli: aspectul catehumenal, baptismal, euharistic, pascal şi eshatologic. În încheiere este oferită pentru prima dată în limba română *Erminia Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite,* aparţinând Sfântului Teodor Studitul. Îl felicităm pe autor şi socotim că avem o carte care era necesară şi este utilă atât preoţilor, cât şi credincioşilor sau cercetătorilor în domeniul liturgic.

La finalul anului 2013, **Preasfinţitul Ioachim Băcăuanul** ne-a bucurat cu o apariţie editorială ce izvorăşte din bogata experienţă misionar-pastorală a sa. Este vorba de lucrarea ***Creştinismul abia începe***. Lucrarea vine să dea unele răspunsuri pentru un creştin care se problematizează în viaţa zilnică, în care provocările socio-culturale moderne, circulaţia mondială a valorilor cultural-religioase, migraţia forţei de muncă, interculturalizarea sau secularizarea dau impresia unui om de tip nou, care ar vrea să trăiască într-o altă lume. După cum ne spune şi autorul, alegerea tematicii acestei cărţi reprezintă *identificarea matură a punctelor nevralgice ale societăţii în care Biserica îşi manifestă prezenţa paleativă*, şi complexitatea perspectivelor analitice ale acestei tematici are darul de a oferi soluţia resurselor sale mistagogice, ce pot restaura persoana umană integrând-o în comuniunea cu Dumnezeu. Volumul oferă acea odihnă şi tihnă duhovnicească pentru cei care se apleacă asupra meditaţiilor şi eseurilor cuprinse în cadrul său.

Cu veche şi constantă prietenie, **Pr. Prof. Univ. Dr. Ovidiu Moceanu** ne-a dăruit în urmă cu ceva timp o lucrare omagială la împlinirea vârstei de 65 de ani. Volumul cu titlul ***Viaţă şi literatură. Ovidiu Moceanu la 65 de ani*** strânge câteva mărturii profunde ale celor apropiaţi profesorului şi prietenului Ovidiu Moceanu de la Universitatea „Transilvania" din Braşov. Scrierile celui omagiat sunt analizate de către critica literară de peste tot, fiind evident *sensul mărturisirii*, precum şi *moştenirea ortodoxă şi subtilitatea modernă* din proza şi eseistica lui Ovidiu Moceanu. Aşa cum arată unul dintre semnatari, *pentru Ovidiu Moceanu ceea ce contează în mod esenţial în tradiţia religioasă nu este un impuls radical spre Absolut, ci mai degrabă o imensă răbdare.* Ne bucură activitatea mărturisitoare a dascălului de vocaţie care îmbină în mod foarte frumos slujirea Altarului cu slujirea catedrei universitare.

O altă persoană omagiată şi care a primit în dar din partea celor apropiaţi şi a Asociaţiunii ASTRA un volum este doamna **Prof. Univ. Dr. Elena Macavei**, volum sugestiv intitulat ***O viaţă dedicată învăţământului şi culturii.*** La împlinirea celor 70 de ani ne exprimăm admiraţia şi aprecierea faţă de personalitatea sa în cadrul comunităţii academice sibiene. Erudiţia sa exemplară, precum şi devotamentul în slujirea culturii şi a neamului românesc au primit o strălucire aparte în activitatea sa deosebită ca membru al ASTREI, ctitoria misionară a Sf. Ierarh Andrei Şaguna. Prin vasta activitate universitară, ştiinţifică şi culturală, prin dragostea faţă de neam, faţă de limba şi cultura română, cea omagiată constituie un model luminos şi inspirator atât pentru noi, cât şi pentru generaţia tânără, pentru studenţii sibieni şi nu numai.

Mitropolitul Laurenţiu

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

120 DE ANI DE LA PROCESUL MEMORANDUMULUI

(mai 1894 – mai 2014)

Socotim că nu este lipsit de interes pentru cititorii noştri să prezentăm câteva date referitoare la acest moment dramatic din istoria românilor din Transilvania, mai ales pentru faptul că în el au fost implicaţi şi câţiva teologi sibieni. Pentru a înţelege mai bine acest proces, este necesar să prezentăm, în prealabil, câteva date istorice care l-au precedat. Se ştie că la 5/17 februarie 1867 s-a încheiat pactul prin care se crea statul „dualist" Austro-Ungaria. În această conjunctură, împăratul Francisc Iosif I al Austriei s-a încoronat şi ca rege al Ungariei la 27 mai/ 8 iunie 1867. În cadrul noului stat, Transilvania (ca şi Banatul şi „părţile ungurene" – Crişana şi Maramureşul) a fost încorporată la Ungaria, anulându-i-se orice autonomie. A urmat o politică de deznaţionalizare şi de discriminare a autorităţilor de la Budapesta faţă de români. În această nouă conjunctură, la 7 februarie st.n. 1869 s-a creat la Timişoara Partidul Naţional al românilor din Banat şi Ungaria, în frunte cu Alexandru Mocioni, adoptându-se ca tactică politică „activismul", adică participarea românilor la viaţa politică a noului stat, sprijinind lupta pentru autonomia Transilvaniei, dar şi pentru a se pronunţa împotriva unor viitoare legi opresive pentru români. Câteva săptămâni mai târziu, la 7-8 martie st.n. 1869 s-a ţinut o conferinţă similară la Miercurea Sibiului a liderilor români din Transilvania, când s-a hotărât înfiinţarea Partidului Naţional Român din Transilvania, în frunte cu Ilie Măcelariu; s-a proclamat ca tactică politică „pasivismul", adică neparticiparea la viaţa politică a Ungariei, în semn de protest faţă de anexarea Transilvaniei la Ungaria şi pierderea autonomiei ei.

Au urmat o serie de măsuri represive împotriva românilor, dintre care amintim doar pe cele mai semnificative. De pildă, în 1868 Parlamentul din Budapesta (Dieta sau Camera Deputaţilor şi Casa Magnaţilor) a adoptat „Legea naţionalităţilor" (Legea 44), prin care se făcea precizarea, chiar în partea introductivă, că în Ungaria există o singură naţiune, cea maghiară, „una şi indivizibilă", şi că toţi cetăţenii Ungariei (inclusiv ai Transilvaniei), indiferent de origine şi limbă, sunt membri ai naţiunii maghiare; limba oficială de stat era cea maghiară.

În 1879 Parlamentul din Budapesta a adoptat o nouă lege a învăţământului, propusă de ministrul şovin al Cultelor şi Instrucţiunii Trefort Ágoston, prin care se prevedea introducerea obligatorie a limbii maghiare în toate şcolile pedagogice şi „poporale" ale românilor şi ale altor naţiuni din Ungaria; învăţătorii şcolilor „confesionale" erau obligaţi ca în decurs de patru ani să înveţe limba maghiară. Protestele puţinilor deputaţi români în Camera Deputaţilor şi ale ierarhilor – ortodocşi şi uniţi – în Casa Magnaţilor sau ale reprezentanţilor sârbilor, slovacilor şi saşilor au rămas fără rezultat, legea fiind adoptată şi pusă în aplicare.

În 1883, la recomandarea aceluiaşi ministru, s-a votat o altă lege, prin care se prevedea introducerea obligatorie a studiului limbii maghiare în toate gimnaziile confesionale, deci şi în cele româneşti (Blaj, Beiuş, Braşov). În 1891 s-a adoptat „legea grădiniţelor", prin care se creau grădiniţe pentru copii, dar cu limba de conversaţie maghiară. Alte legi şcolare se vor introduce la începutul secolului al XX-lea, la recomandarea altui ministru şovin, Apponyi Albert.

În faţa acestor acţiuni, la 12-14 mai st.n. 1881, o Conferinţă naţională a românilor, care a avut loc la Sibiu, a hotărât unificarea celor două partide româneşti menţionate, sub numele de „Partidul Naţional Român" din Transilvania, Banat şi Ungaria. Tot atunci, George Bariţiu a fost încredinţat cu redactarea unui „Memorial", în care să expună situaţia românilor transilvăneni de după proclamarea dualismului. „Memorialul" a fost publicat în anul următor în limbile română, franceză, germană şi maghiară.

Tot în cadrul Conferinţei din 1881, apoi în 1887, dar mai ales în ianuarie 1892 s-a hotărât să se redacteze un „Memorandum" către împăratul-rege Francisc Iosif I, în care să fie expuse principalele revendicări ale românilor, cu prezentarea politicii duse de Guvernul din Budapesta faţă de ei. Preşedintele Partidului a fost ales acum avocatul Dr. Ion Raţiu din Turda. Şi tot acum s-a ales un comitet de 25 de persoane (avocaţi, profesori, preoţi, ziarişti), care să redacteze acel Memorandum. El a fost redactat în săptămânile care au urmat, iar într-o nouă Conferinţă

a Partidului Naţional Român, care a avut loc la Sibiu, în 25-26 martie 1892, i s-a dat forma definitivă, fiind semnat de Dr. Ion Raţiu ca preşedinte, George Pop de Băseşti şi Eugen Brote ca vicepreşedinţi, Preotul Dr. Vasile Lucaciu ca secretar general şi Septimiu Albini ca secretar. A fost tipărit sub forma unei broşuri la Sibiu, într-un tiraj de 7500 de exemplare în limba română, 500 în limba maghiară, 700 în limba franceză, 700 în limba italiană, pentru a fi cunoscut în cercurile politice din Apusul Europei.

O impunătoare delegaţie, formată din 300 de români (avocaţi, profesori, protopopi, preoţi, învăţători, meseriaşi, ţărani ş.a.), a plecat la Viena pentru a prezenta împăratului Francisc Iosif Memorandumul românilor. Dar la 28 mai 1892, când urma să-i fie prezentat, la recomandarea prim-ministrului Ungariei, Szapáry Gyula, împăratul a refuzat să primească delegaţia, motivând că ea nu reprezintă poporul român şi, ca atare, nu are nici un mandat să vorbească în numele lui. Cu toate acestea, textul caligrafiat al Memorandumului, semnat de cei cinci lideri pomeniţi mai sus, precum şi de Iuliu Coroianu, ca „referent", purtând data de 25 martie 1892, a fost înmânat, în plic sigilat, şefului cancelariei personale a împăratului, baronul Adolf Braun. Împăratul a refuzat chiar şi citirea lui, încât plicul nedesfăcut a fost trimis ministrului de interne al Ungariei, la Budapesta. La rândul lui, acesta l-a trimis la Turda, pe adresa lui Ioan Raţiu, preşedintele Partidului Naţional Român.

La reîntoarcerea de la Viena, numeroşi delegaţi ai românilor au fost insultaţi şi agresaţi în diferite gări. Ferestrele casei lui Ioan Raţiu au fost sparte cu pietre, iar el abia a scăpat cu viaţă. În zilele următoare s-a văzut nevoit să plece cu întreaga familie la Sibiu, unde a trăit până la sfârşitul vieţii.

La scurt timp, fără să ţină seama de doleanţele românilor expuse în Memorandum, Guvernul din Budapesta a dispus să se intenteze un „proces de agitaţie" împotriva celor care au luat parte la redactarea şi difuzarea Memorandumului.

Cercetările au durat aproape doi ani. A urmat „procesul memorandiştilor", care s-a judecat la Cluj, între 7 şi 25 mai 1894, într-o atmosferă de teroare şi lipsă de obiectivitate, preşedintele instanţei era baronul Szentkereszty, toţi membrii completului de judecată fiind maghiari. Cei 16 inculpaţi s-au comportat cu toată demnitatea, declarând că nu cunosc limba maghiară, prin aceasta refuzând să răspundă la întrebările puse în limba maghiară. Ziarele maghiare scriau că în ziua începerii procesului erau prezenţi în Cluj 30-40.000 de români, cifră comparabilă cu cea de pe Câmpia Libertăţii din 3/15 mai 1848. În diverse oraşe din vechea Românie au avut loc manifestaţii de solidaritate cu memorandiştii.

Dintre conducătorii acţiunii memorandiste, 14 au fost condamnaţi la ani grei de închisoare: Dr. Ioan Raţiu – 2 ani, Mihail Veliciu – 2 ani, Aurel Suciu – 1 an şi 6 luni, Iuliu Coroianu – 2 ani şi 8 luni, Teodor Mihali – 2 ani şi 6 luni, Rubin Patiţia – 2 ani şi 6 luni, Gheorghe Pop de Băseşti – 1 an, Dionisie Roman – 8 luni, Patriciu Barbu – 2 luni. La aceştia se adaugă cinci slujitori ai Bisericii, atât ortodocşi, cât şi uniţi: Dr. Vasile Lucaciu din Şişeşti (1852-1922) – 5 ani (cea mai mare pedeapsă), preotul Gherasim Domide din Rodna (1856-1909) – 2 ani şi 6 luni, Dimitrie Comşa (1846-1931) – 3 ani, Dr. Daniil Popovici-Barcianu (1847-1903) – 2 ani şi 6 luni, amândoi profesori la Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu, şi „asesorul consistorial" Nicolae Cristea din Sibiu (1834-1902) – 8 luni. Vasile Lucaciu şi-a executat pedeapsa la Seghedin, iar ceilalţi la Vaţ, până la 15 septembrie 1895, când – sub presiunea opiniei publice europene şi la solicitarea regelui Carol I al României – cei închişi au fost graţiaţi de împăratul Francisc Iosif. Alţi patrioţi români – între care şi preoţi – au fost anchetaţi de „judecători de instrucţie" în diferite localităţi din Transilvania.

Procesul Memorandumului a avut un larg ecou în multe ţări ale Europei, inclusiv în vechea Românie (mai ales prin „Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor" de la Bucureşti). În urma unui „Apel al Academiei Române" numeroşi oameni politici şi scriitori de renume mondial şi-au exprimat solidaritatea cu poporul român din Transilvania (notăm între ei pe Georges Clemenceau, Thomas Carlyle, Émil Zola, Frédéric Mistral, Giosuè Carducci, Leconte de Lisle ş.a.). La Paris, Londra şi Roma s-au organizat adunări (mitinguri) de solidaritate cu românii ardeleni; în Parlamentul italian s-a votat o „moţiune de simpatie" cu aceştia.

În pofida tuturor acestor acţiuni, măsurile opresive împotriva românilor din Austro-Ungaria au continuat, culminând cu „legile şcolare" ale ministrului Cultelor şi Instrucţiunii Apponyi Albert, la începutul secolului al XX-lea, prin care se urmărea desfiinţarea şcolilor româneşti şi a altor etnii. Lupta de apărare a limbii şi a culturii româneşti a luat sfârşit prin memorabilul act al unirii Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918.

Preotul Zosim Oancea, 40 de ani părintele spiritual al credincioşilor din Sibiel

Anul acesta se împlinesc 50 de ani de când în satul Sibiel a fost numit preot deţinutul politic proaspăt eliberat din închisoare Zosim Oancea, care a păstorit în Sibiel timp de 40 de ani, cu realizări deosebite.

După cum a scris el, „m-am născut în satul Alma, în apropiere de Mediaş în anul 1911"; a trecut la cele veşnice în anul 2005, fiind înmormântat în cimitirul

din jurul bisericii. Tot acolo îşi doarme somnul de veci şi soţia lui.

Între numeroşii preoţi care au slujit în biserică, îl amintesc pe Valeriu Popovici (1861-1935), un apropiat al protopopului Ioan Lupaş din Sălişte, care a ţinut în mai multe rânduri în Sibiel Conferinţele anuale bisericeşti-învăţătoricesti. După Valeriu Popovici a urmat fiul său, Traian Popovici, un preot distins şi cult (1899-1962), după cere a urmat preotul Zosim Oancea.

După venirea în Sibiel în anul 1964, preotul Zosim Oancea a fost repede adoptat de către comunitate, de către sighereni, prin modul în care a ştiut să se apropie de oameni. A fost un om deosebit de credincios, după cele pătimite în închisorile din Aiud, Gherla, Sighet, Periprava. Într-o convorbire cu dl Ioan Onuc Nemeş, el a spus: „Am fost trimis în închisoare cu voia lui Dumnezeu. Era un loc unde trebuia să fie un preot. Am rezistat prin asta, am supravieţuit". Marea realizare a vieţii lui a fost înfiinţarea, cu multă trudă şi tenacitate, a muzeului de icoane pe sticlă, adunate atât din Sibiel, cât şi din alte localităţi ale Mărginimii Sibiului, dar şi de pe Valea Sebeşului, din Ţara Făgăraşului, din Ţara Bârsei, din Banat şi Nordul Moldovei. Pe lângă icoanele pe sticlă, există şi 80 de icoane pictate pe lemn şi tipărituri vechi ca: *Liturghierul slavon coresian* (sec. XVI), *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) şi altele. Muzeul dispune de peste 500 de icoane. Iniţial au fost expuse într-o clădire mică din spatele bisericii, o nouă clădire fiind construită în anii 1970-1971, tot din iniţiativa preotului. Icoanele sunt opera unor meşteri cunoscuţi, dar şi anonimi, care dacă nu ar fi ajuns în muzeu, s-ar fi pierdut ori ar fi luat calea străinătăţii. Există un frumos album, cu peste 200 de imagini (color) ale icoanelor, apărut cu sprijinul Ministerului Culturii, al Muzeului Ţăranului Român din Bucureşti şi al Fundaţiei „Alexandru Tzigara-Samurcaş", la care au trudit Irina Nicolau, Ioana Popescu şi nepoata preotului, Raluca Alexandrescu.

Azi Sibielul este un căutat sat turistic, cu multe pensiuni, la care vin numeroşi vizitatori din ţară şi mai ales din străinătate. Cred că Sibielul ar avea mai mult de câştigat dacă ar fi restaurate crucile de la răspântia drumurilor. Este necesară refacerea picturilor, mai ales a picturii pe lemn de la casa familiei Ciortea de pe str. Râului, pentru a fi salvată de la dispariţie.

Nicolae DĂDÂRLAT

Împărtăşire deasă? Spovedanie deasă! (III)

Spre deosebire însă de A. Schmemann, alţi teologi au insistat deopotrivă asupra caracterului sacramental deplin al Spovedaniei şi al relaţiei sale indisolubile cu Taina Euharistiei. [Cele mai valoroase contribuţii în teologia românească sunt: Dumitru Stăniloae, „Înnoirea şi sfinţirea credincioşilor în Taina Mărturisirii, după învăţătura Bisericii Ortodoxe", în *O*, 38 (1986), nr. 3, p. 10-18; idem, „Taina Pocăinţei ca fapt duhovnicesc", în *O*, 24 (1972), nr. 1, p. 5-13; idem, „Mărturisirea, mijloc de creştere duhovnicească", în *MO*, 7 (1956), nr. 4-5, p. 168-176; idem, „Mărturisirea păcatelor şi pocăinţa în trecutul Bisericii", în *BOR*, 78 (1955), nr. 3-4, p. 218-250; Ioan Ică, „Taina mărturisirii în practica sacramentală şi importanţa ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe", în *MA*, 28 (1983), nr. 7-8, p. 415-429.] Reevidenţierea caracterului central al Euharistiei în legătură cu celelalte Taine nu coincide în nici un fel cu reducerea vieţii liturgice a Bisericii la Sfânta Euharistie [Vezi în acest sens studiul lui Dumitru Stăniloae, „Drumul cu Hristos Mântuitorul prin Tainele şi sărbătorile Bisericii Ortodoxe", în *O*, 28 (1976), nr. 2, p. 402-416.] Este perfect adevărat că Sfânta Liturghie ocupă un loc central în viaţa noastră spirituală, însă aceasta înseamnă şi că toate Tainele şi ierurgiile sunt săvârşite în orizont euharistic – deci ele nu trebuie minimalizate sau înlăturate! Relaţia strânsă dintre Taina Mărturisirii şi Taina Maslului, ca principale mijloace ale Bisericii de înlăturare a păcatului şi a efectelor sale nocive în viaţa credincioşilor, este explicabilă tocmai în acest „orizont", ca mijloace de accedere la punctul maxim de unire cu Dumnezeu în această viaţă, Euharistia. Totuşi, euharisto-centrismul trebuie evitat, căci, „într-o anume măsură, toate Tainele Bisericii izvorăsc din Crucea lui Hristos sau participă la aceasta". [Dumitru Gh. Radu, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine şi problema comuniunii", în *O*, 30 (1978), nr. 1-2, p. 17-388, aici p. 69.] Toate Tainele ţin de Hristos, „Arhiereul Care a străbătut cerurile cu jertfa Sa pe Cruce", şi prin toate dumnezeieştile Taine El comunică viaţa Sa Bisericii. [*Ibidem*, p. 103. Cu alte cuvinte, întreaga realitate eclezială exprimă plenitudinea vieţii mântuitoare a lui Iisus Hristos. Această idee constituie punctul central al studiului lui Ioan Ică, „Modurile prezenţei personale a lui Iisus Hristos şi ale comuniunii cu El în Sf. Liturghie şi Spiritualitatea ortodoxă", în *Persoană şi Comuniune. Prinos de cinstire Pr. Prof. Acad. Dumitru Stăniloae (1903-1993)*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu, 1993, p. 335-358, în care sunt depăşite extremele obiectiv-subiectiv, sacramental-ascetic şi comunitar-individual prin afirmarea categorică a diverselor moduri de prezenţă (şi împărtăşire) a lui Hristos în Biserică; pe lângă cel euharistic-sacramental, la Liturghie, se mai enumeră şi: în locaşul bisericesc, în icoane, în cuvânt (predică şi lecturile biblice), rugăciuni şi cântări, totul susţinut şi valorificat printr-o susţinută lucrare ascetică şi filocalică (*metanoia*) de purificare şi urcuş duhovnicesc neîncetat. Astfel are loc o împărtăşire tainic-sacramentală şi duhovnicească cu Hristos care este în acelaşi timp şi o împărtăşire eshatologică de Hristos, o anticipare (arvună) a comuniunii depline şi fără sfârşit cu El în Împărăţia ce va să vină (p. 355).] (Este vorba de „dăruiri şi întâlniri multiple şi mereu noi cu Hristos" [*Ibidem*, p. 162 ş.u.], săvârşite prin harul Duhului Sfânt.) „Dacă Harul Tainelor este, după învăţătura ortodoxă, acel fluid al întâlnirii şi comuniunii spirituale personale mereu noi a lui Hristos în Duhul Sfânt cu credinciosul, în Biserică, atunci prin orice act sacramental, prin orice har obţinut pe baza unei epicleze, Biserica se împărtăşeşte de prezenţa şi viaţa lui Hristos, Care lucrează din ea şi în ea Tainele şi mântuirea noastră în general. *Fiecare Taină* (s.n.) este prilejul unei reînnoite chemări şi pogorâri a Duhului Sfânt peste Biserica care Îl invocă în epicleză şi peste credinciosul pentru care ea Îl cheamă şi i-L împărtăşeşte prin Taina respectivă" [*Ibidem*, p. 163.]. De aceea „transparenţa Bisericii pentru Hristos sporeşte şi se aprinde cu *fiecare taină* (s.n.) în parte", fără a uita însă că Euharistia „realizează şi exprimă în modul cel mai pregnant îndoita transparenţă a Bisericii pentru Hristos". [*Ibidem*, p. 170.]

Trebuie, aşadar, evitată căderea într-un monism sau exclusivism euharistic: Euharistia nu e o „mega-Taină" a Bisericii care le estompează pe celelalte. E adevărat că e Taina Tainelor, Taina prin excelenţă a Bisericii, modul maxim de unire cu Hristos în această lume, dar împărtăşirea cu El cunoaşte şi alte moduri, alte trepte (celelalte Taine, icoane, învăţătură etc.).

Tradiţia consacrată atestă că, în general, în Biserica Ortodoxă Spovedania este o parte esenţială a pregătirii pentru Împărtăşanie. În Biserica Ortodoxă Rusă numai în Săptămâna Patimilor şi de Paşti credincioşii adulţi se pot împărtăşi fără o nouă spovedanie înainte de fiecare primire a Împărtăşaniei, dacă s-au spovedit deja. [Această practică reprezintă însă o alterare târzie a tradiţiei Mărturisirii. Detalii la Nikolai Uspensky, *Slujba de seară în Biserica Ortodoxă*, trad. Cezar Login, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2008, în special p. 263 ş.u.] Dar în restul Bisericilor Ortodoxe legătura dintre Spovedanie şi primirea Împărtăşaniei este mult mai strânsă. Într-adevăr, în unele Biserici Ortodoxe (sârbă, greacă) există posibilitatea ca cineva să se spovedească o singură dată şi să se împărtăşească de mai multe ori cu aceeaşi spovedanie; dar în Biserica Ortodoxă Română practica aceasta este întâlnită doar într-o măsură redusă. Părintele Petru Pruteanu [Petru Pruteanu, *Liturghia Ortodoxă. Istorie şi actualitate*, ediţia a II-a, Ed. Sophia, Bucureşti, 2013, p. 304-305.] aminteşte ca posibilă regulă de generalizat practica existentă în mânăstirea athonită Vatoped, unde monahii se spovedesc lunar şi se împărtăşesc săptămânal. [Arhimandrit Efrem, *Cuvânt din Sfântul Munte. Omilii*, trad. Maxim Monahul, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001, p. 53-55.]

Trebuie să fim conştienţi de practica riscantă, acceptată de către unii ierarhi şi preoţi ortodocşi (în special din diaspora), de a-i împărtăşi pe credincioşi fără a-i spovedi niciodată (singura condiţie pentru a se împărtăşi fiind dorinţa expresă a acestora în acest sens). Deasa împărtăşire, promovată fără discernământ, la presiunea exercitată de către adepţii ei, relativizează pregătirea ascetică prealabilă prin post şi mai ales legătura dintre Împărtăşire şi Spovedanie. Spovedania dă posibilitatea duhovnicului de a constata şi a aprecia starea morală a credinciosului, râvna lui sau absenţa acesteia, putând lua decizia de a-l împărtăşi sau nu, în deplină cunoştinţă de cauză. Biserica a fixat anumite reguli de pocăinţă, anumite canoane, care dau Spovedaniei un drept de apreciere a „vredniciei" în vederea împărtăşirii şi nu o lasă la alegerea penitentului, care, dacă este cinstit, cu greu şi-ar putea aprecia singur această vrednicie. De altfel, rezultatele ar fi dezastruoase: unii membri ai Bisericii, dând dovadă de laxism, ar veni la împărtăşanie „ca şi cum ar merge la restaurant", alţii, dând dovadă de prea multă scrupulozitate, nu s-ar împărtăşi niciodată. [Gheorghe Calciu Dumitreasa, „Cerberii Sfântului Potir sau paznicii Împărtăşaniei", la http://parintelecalciu.wordpress.com/2008/04/10 (site accesat la 30.01. 2014).]

Într-o discuţie pe care am avut-o cu Părintele Ioan Ică sr asupra „Împărtăşaniei dese sau rare" , acesta atrăgea atenţia că, în esenţă, avem de-a face cu o falsă problemă. După cum se spune în rugăciunea premergătoare împărtăşirii, Euharistia – modul maxim de unire cu Hristos în această lume – poate să fie primită şi „spre osândă", atunci când cel care se împărtăşeşte nu este vrednic de această cinste a comuniunii cu Dumnezeu. Împărtăşirea foarte deasă nu duce în mod automat la mântuire, căci împărtăşirea fizică reclamă şi o împărtăşire spirituală. Cu alte cuvinte, starea omului este esenţială în această comuniune euharistică. Cei care cred că „merită" să se împărtăşească foarte des – în fond, preoţii fac aceasta, iar unii dintre ei, din păcate, nu sunt exemple de moralitate… – ar trebui să-şi pună întrebarea: Oare nu cumva invit în viaţa mea pe Cineva pe Care nu m-am pregătit să-L primesc cum se cuvine? Desigur, de cele mai multe ori nu suntem capabili să stabilim în mod corect dacă şi în ce măsură suntem pregătiţi să ne unim cu Hristos euharistic. Aici intervine rolul decisiv al părintelui duhovnicesc [Bibliografia dedicată paternităţii spirituale este foarte bogată. Amintim aici două lucrări: Irénée Hausherr, *Paternitatea şi îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creştin*, trad. Mihai Vladimirescu, Ed. Deisis, Sibiu,1999; Daniel Lemeni, *Tradiţia paternităţii duhovniceşti în spiritualitatea creştină răsăriteană. Un studiu asupra îndrumării spirituale în Antichitatea creştină târzie,* Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2012.], garantul „obiectiv" al stării noastre, cel care poate cântări chiar într-o măsură mai mare decât noi înşine starea în care ne aflăm. Se cuvine deci să urmărim nu Împărtăşirea deasă, ci continuă [A se vedea mai ales excelentul volum editat de Arhid. Ioan I. Ică jr, *Împărtăşirea continuă cu Sfintele Taine. Dosarul unei controverse – mărturiile Tradiţiei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2006.], la care nu putem ajunge însă decât prin Spovedanie deasă. Revelatoare sunt cuvintele unui liturgist contemporan: „Să facem din întreaga viaţă o pregătire pentru Împărtăşanie, căci aceasta înseamnă a fi creştin: a-L purta pe Hristos! Nu se pot apropia însă cei care nu-şi lasă păcatul şi care, deşi s-au spovedit, continuă să facă acel păcat. Nedorinţa de a părăsi păcatul se identifică cu nedorinţa de a te mântui; şi cel care nu regretă măcar păcatul săvârşit nu se poate împărtăşi nici pe patul de moarte". [P. Pruteanu, *op. cit*., p. 305-306.]

Ciprian Iulian TOROCZKAI

Despre mărturisirea păcatelor sau spovedanie (II)

Lucrarea duhovnicească de îmbunătăţire a vieţii religios-morale prin Taina Sf. Spovedanii presupune o pregătire a credinciosului prin rugăciune, meditaţie, reculegere, examinarea conştiinţei şi citirea Canonului de pocăinţă din Ceaslov. Toate acestea au darul de a ne introduce într-o atmosferă de adevărată pocăinţă şi umilinţă, de a ne trezi din amorţeala şi lâncezeala sufletească pe care săvârşirea păcatului le aduce în viaţa credinciosului.

Următoarea etapă este aceea a mărturisirii păcatelor în faţa preotului duhovnic, asupra căreia dorim să reflectăm în cele ce urmează.

Păcatul este o realitate de netăgăduit în viaţa omului. Lucrul acesta ni-l descoperă cuvântul Sf. Scripturi care spune*: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios şi drept, ca să ne ierte păcatele şi să ne cureţe pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos şi cuvântul Lui nu este întru noi"* (I In. 1, 8-10). De asemenea, la slujba înmormântării, ca şi la Taina Sf. Maslu se spune*: „Nu este om care să fie viu şi să nu greşească, numai Tu singur eşti fără de păcat. Dreptatea Ta este dreptate în veac şi cuvântul Tău este adevărul..."* (Ectenia morţilor şi Rugăciunea a 7-a de la Taina Sf. Maslu). Deci, trebuie să avem această conştiinţă că toţi păcătuim.

Pentru a înţelege mai bine necesitatea mărturisirii păcatelor, să analizăm puţin Pilda fiului risipitor rostită de Mântuitorul Iisus Hristos (cf. Lc. 15, 11-32), în care ne putem regăsi fiecare dintre noi.

Dumnezeu este părintele nostru. Fiecăruia dintre noi El ne-a dat unul sau mai mulţi talanţi (daruri) ca prin ei să ne desăvârşim viaţa noastră şi să aducem mărire lui Dumnezeu (Cf. Pilda talanţilor, Mt. 25, 16-30). Viaţa noastră, raţiunea noastră, voinţa noastră, simţirea noastră, sănătatea noastră etc. sunt darurile cele mai de preţ, averea noastră spirituală, pe care am primit-o de la Dumnezeu. De multe ori, în viaţă, folosim aceste daruri asemenea fiului risipitor, la săvârşirea a tot felul de fapte care sunt potrivnice voinţei lui Dumnezeu, în fapte care nu ne aduc nici un bine, nici nouă şi nici semenilor noştri.

Rezultatul unei astfel de vieţuiri este mustrarea de conştiinţă care ne chinuie amarnic, aşa cum s-a întâmplat şi cu fiul cel risipitor. După ce a gustat din deşertăciunea dulceţii păcatului a venit şi amarul chinuirii conştiinţei pentru fărădelegile săvârşite, căci ne spune Sf. Evanghelie: *„Venindu-şi în sine"* – adică trezindu-se la realitate –, îşi dă seama de starea jalnică în care a ajuns şi îşi zice*: „câţi argaţi ai tatălui meu nu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier aici de foame"* (Lc. 15, 17). Aşa se hotărăşte să pună capăt acestei stări de decădere morală, să iasă din mocirla păcatului, să se ducă la tatăl său şi să-i zică*: „Tată, am greşit la cer şi înaintea ta, nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, fă-mă ca pe unul din argaţii tăi"*(Lc. 15, 18-19), şi văzându-l tatăl său i s-a făcut milă, l-a primit, l-a sărutat şi s-a bucurat împreună cu toţi ai casei *„căci acest fiu al meu mort era şi a înviat, pierdut a fost şi s-a aflat"* (Lc. 15, 24).

Ceva asemănător trebuie să facem şi noi atunci când ne mărturisim. Trebuie să ne cercetăm cu ajutorul conştiinţei starea noastră sufletească şi trupească în lumina adevărurilor de credinţă creştină. Făcându-ne această cercetare, ne dăm seama de mizeria morală şi religioasă în care ne aflăm, şi asemenea fiului risipitor trebuie să luăm hotărârea de a scăpa, de a ieşi din această stare şi a ne întoarce în atmosfera de căldură şi belşug sufletesc pe care ne-o aduce comuniunea de iubire cu Dumnezeu, Părintele nostru.

Lucrul acesta îl facem prin mărturisirea păcatelor. Şi nu este lucru uşor a face aceasta. Foarte mulţi credincioşi vin la spovedanie fără ca să ştie cum să se spovedească, spunând lucruri care nu ţin de Taina Spovedaniei. Or, Spovedania este taina prin care credinciosul îşi mărturiseşte cu căinţă păcatele pe care le-a făcut, primind iertare de la Dumnezeu prin mijlocirea preotului duhovnic.

Pentru a ne fi mai uşor de făcut această lucrare de mărturisire a păcatelor să ne obişnuim a ne face cercetarea conştiinţei cu creionul şi cu o foaie de hârtie în faţă, scriindu-ne toate păcatele, fărădelegile, neputinţele şi slăbiciunile noastre, raportându-ne prin credinţă la Dumnezeu, la Biserică, la oameni şi la noi înşine. De mare folos în această analizare a conştiinţei ne sunt cărţile de rugăciune care cuprind povăţuiri în legătură cu Spovedania. În aceste cărţi sunt înşirate păcatele de moarte, păcatele strigătoare la cer, păcatele grele, faptele milei trupeşti şi sufleteşti, poruncile decalogului, poruncile bisericeşti etc. Trebuie să scriem păcatele săvârşite de la ultima spovedanie sau păcatele care nu au mai fost mărturisite.

Metoda aceasta de scriere a păcatelor pe o foaie de hârtie este recomandată şi de Sf. Părinţi. Astfel, Sf. Nicodim Aghioritul spune: *„De ştii carte, însemnează păcatele tale pe hârtie, ca să nu le uiţi"* (*Carte folositoare de suflet*, Ierusalim, 1980). De asemenea, Sf. Ioan Scărarul spune că pe vremea lui unii călugări îşi notau zilnic gândurile rele (*Scara Virtuţilor*, „Cuvânt despre pocăinţă"). Sf. Ioan Gură de Aur, referindu-se la cercetarea atentă a gândurilor, cuvintelor şi faptelor, zice*: „Nu socoti că toate acestea sunt lucruri mici, ci strânge-le pe toate şi le scrie într-o carte. Dacă ţi le vei scrie tu, Dumnezeu le va şterge. Dacă nu le vei scrie tu, le va scrie Dumnezeu în cartea vieţii şi ţi le va descoperi în ziua cea mare a judecăţii"* (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia 41 la Matei*).

Mărturisirea să o facem cu părere de rău faţă de toate aceste păcate şi greşeli, cu dorinţa de îndreptare şi cu nădejdea că Dumnezeu ne va ierta, deoarece preotul duhovnic are această putere de la Dumnezeu, conferită prin Taina Hirotoniei întru preot şi prin hirotesirea întru duhovnic (cf. Mt. 18, 18).

De multe ori, chiar în momentul mărturisirii păcatelor, diavolul caută să ne insufle gânduri care să ne creeze o stare de frică, de ruşine, de deznădejde, că s-ar putea ca toate aceste fapte şi gânduri să fie divulgate. Să nu ascultăm de astfel de uneltiri diavoleşti.

Să ne gândim că fiecare păcat pe care îl săvârşim provoacă o rană în sufletul şi în inima noastră. Dacă nu căutăm să ne vindecăm de aceste răni, ele vor roade asemenea cancerului în adâncul fiinţei noastre şi în cele din urmă ne provoacă moartea sufletească şi, uneori, chiar şi moartea trupească.

În ceea ce priveşte divulgarea păcatelor, canoanele Bisericii prevăd pedepsirea cu caterisire (excluderea din rândul clerului) a duhovnicilor vinovaţi de aceasta.

Un alt lucru pe care trebuie să-l avem în vedere e acela de a ne feri să facem spovedanii formale, ascunzând anumite păcate sau spunând că am făcut toate păcatele posibile. Cercetarea conştiinţei şi mărturisirea păcatelor trebuie să fie sinceră şi completă, cu frică de Dumnezeu şi cu dorinţa de îndreptare.

De folosul sau nefolosul fiecărei spovedanii ne putem convinge fiecare dintre noi. Dacă starea noastră sufletească după spovedanie este uşurată, plină de optimism, de încredere în bunătatea şi ajutorul lui Dumnezeu, de bucurie şi fericire interioară, înseamnă că am făcut o spovedanie sinceră şi completă. Dacă, dimpotrivă, starea noastră sufletească este aceeaşi ca şi înainte de spovedanie, de amărăciune, de pesimism, de pierdere a încrederii şi nădejdii în milostivirea lui Dumnezeu, înseamnă că am fost nesinceri, că am făcut o spovedanie formală, neîndeplinind condiţiile unei adevărate spovedanii.

Să ne ajute Dumnezeu să putem face astfel de spovedanii sincere, cu frică de Dumnezeu, şi în felul acesta să înaintăm pe calea desăvârşirii noastre religios-morale.

Arhim. Visarion JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

OIKOUMENE ECUMENICA

Liderii Bisericii Apostolice Armene au marcat a 99-a aniversare a începutului genocidului armean în ceremonii separate. Catolicosul Karekin II, Patriarh Suprem al tuturor armenilor, şi Catolicosul Aram I al Sfântului Scaun al Ciliciei, Liban, au prezidat evenimente separate care au marcat 99 de ani de la începutul genocidului împotriva armenilor. Într-o ceremonie ţinută la monumentul holocaustului din Armenia, Catolicosul Karekin II a observat că armenii au suferit pentru simplul fapt că erau armeni şi nu au fost doar victime ale unei situaţii create de Primul Război Mondial, aluzie evidentă la poziţia Turciei faţă de genocidul armean. Catolicosul Karekin II a mai arătat că „adevărul poate fi ascuns, dar nu poate fi uitat sau pierdut" şi şi-a exprimat nădejdea că în cele din urmă statul turc va recunoaşte uciderea sistematică a armenilor de acum aproape o sută de ani drept genocid.

La începutul lui aprilie a.c., Catolicosul Aram I a organizat în Liban o conferinţă internaţională în care a vorbit despre nevoia ca toţi armenii din lume să celebreze centenarul genocidului ca un popor unit. „Unitatea trebuie să fie forţa dominantă a tuturor armenilor. Este evident acum că Armenia şi toate comunităţile armene din diaspora vor organiza evenimente potrivit regiunii în care se află şi potrivit condiţiilor lor. Noi însă trebuie să luăm măsuri pentru ca acesta să devină un eveniment pan-naţional".

În urmă cu un an, la 24 aprilie 2013, cei doi catolicoşi au publicat o declaraţie comună despre genocidul armean, cerând Turciei recunoaşterea acestuia şi returnarea bisericilor armene şi a altor proprietăţi bisericeşti confiscate. După ce în 2013 cele două catolicosate armene au reuşit emiterea acestei declaraţii comune, precum şi declararea ca martiri a tuturor celor care au murit în timpul genocidului, vechile animozităţi au ieşit la suprafaţă, rezultatul fiind că în acest an celebrarea genocidului s-a organizat separat. Biserica Apostolică Armeană are patru patriarhate: Etchmiadzin, Ierusalim, Constantinopol şi Antelias/Cilicia în Liban. Scaunul-mamă, care este ocupat de către Catolicosul armean şi Patriarh Suprem al tuturor armenilor, este Etchmiadzin. Patriarhatele armene de Ierusalim şi Constatinopol, deşi autonome, recunosc supremaţia Etchmiadzinului. Catolicosatul de Antelias/Cilicia se autopercepe drept autonom şi autocefal, deşi recunoaşte primatul de onoare al Etchmiadzinului. Între cele două catolicosate, de Etchmiadzin şi Antelias/Cilicia, există numeroase animozităţi legate inclusiv de aria de jurisdicţie a fiecăruia. În anumite ţări, precum Grecia sau SUA, au fost create ierarhii paralele, fapt care a infectat şi mai mult relaţiile oricum delicate între cele două catolicosate. Armenii din România se află sub jurisdicţia Etchmiadzinului.

Începând cu aprilie 1915, peste 1,5 milioane de armeni de pe teritoriul Imperiului Otoman au fost ucişi într-o serie de masacre. În vreme ce Turcia consideră că armenii, alături de alte grupuri etnice creştine de pe teritoriul Imperiului Otoman, au fost victime ale unei situaţii create de Primul Război Mondial, armenii percep uciderile din acea perioadă ca fiind parte a unui plan sistematic de exterminare a lor. Turcia refuză să recunoască genocidul armean în ciuda faptului că Uniunea Europeană şi Statele Unite îl recunosc ca atare.

Consiliul Mondial al Bisericilor va organiza anul viitor pe 25 aprilie 2015 o conferinţă la Geneva pe tema genocidului armean. Se speră la participarea ambelor catolicosate armene, care sunt membre ale CMB, iar unul dintre preşedinţii CMB este Catolicosul Karekin II.

Fostul arhiepiscop de Canterbury, Rowan Williams, a trăit vreme de o săptămână doar cu o liră sterlină pe zi, ceea ce înseamnă 1,70 dolari americani. Fostul cap al Comuniunii Anglicane a făcut acest sacrificiu între 11-17 mai în cursul Săptămânii de Întrajutorare Creştină spre a atrage atenţia asupra faptului că 1,2 miliarde din populaţia lunii trăieşte mereu cu această sumă. Fostul arhiepiscop a donat banii economisiţi unei organizaţii creştine de întrajutorare care luptă împotriva sărăciei extreme. După acest exerciţiu, fostul arhiepiscop a declarat că a fost foarte greu să se hrănească cu o sumă atât de mică, iar de varietate culinară nici nu a putut fi vorba.

Rowan Williams, renumit teolog şi politician, a fost arhiepiscop de Canterbury între 2002-2012, după care s-a retras pentru a rămâne simplu profesor universitar. La 8 ianuarie 2013 i-a fost acordat statutul de „Life Peerage," adică dreptul de a păstra pe viaţă statutul nobiliar obţinut în vremea cât a fost Arhiepiscop, inclusiv un loc pe viaţă în Camera Lorzilor. Arhiepiscopul de Canterbury este în acelaşi timp primat al Bisericii Angliei, membru în Camera Lorzilor şi cap al Comuniunii Anglicane, care cuprinde Bisericile Anglicane din întreaga lume.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

Germania – rol punte în dialogul dintre culturi, Biserici creştine şi religii. Vizita Sanctităţii Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I

(10-19 mai 2014)

În perioada 10-19 mai a.c., *Primus-ul inter Pares* al Bisericii Ortodoxe, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, a efectuat o vizită pastorală în Germania. Deşi principala raţiune a acestei deplasări a constituit-o aniversarea celor 50 de ani de la înfiinţarea Mitropoliei Greceşti a Germaniei, conotaţiile acestei vizite au avut şi un simbolism interortodox, ecumenic.

Pe data de 11 mai a.c., la Parohia Greacă „Buna Vestire" din Esslingen (în apropiere de Stuttgart), Sanctitatea Sa a slujit Sfânta Liturghie înconjurat de toţi episcopii ortodocşi canonici de pe teritoriul Germaniei, care formează *Adunarea Episcopală a Germaniei*.

În programul vizitei Patriarhului de Constantinopol la Frankfurt, din data de 12 mai a.c., după vizitarea Domului „Sfântul Bartolomeu" de pe malurile Mainului, Sanctitatea Sa s-a întâlnit cu conducătorii Bisericii Evanghelice din Landul Hessen şi Nassau, dl Volker Jung şi Christian Schad. În prezenţa Sanctităţii Sale, cei doi prelaţi au adresat un apel la pace şi reconciliere în Ucraina, în lumina principiilor şi

valorilor creştine; a fost criticată politica Turciei de limitare a libertăţilor religioase şi s-a adresat un apel la permiterea redeschiderii Institutului Patriarhiei Ecumenice din insula Halki. Nu în ultimul rând, a fost evidenţiată deschiderea şi cooperarea intercreştină şi interreligioasă a Bisericii Ortodoxe, a cărei voce este din ce în ce mai respectată în lumea contemporană. (Mulţumiri datorez părintelui dr. Raimar Kremer pentru detaliile legate de prezenţa Patriarhului Bartolomeu I la Frankfurt am Main.)

Întâlnirea Patriarhului Bartolomeu I cu membrii Conferinţei Episcopilor Catolici din Germania s-a desfăşurat pe data de 13 mai a.c. la Bonn, o întâlnire marcată de spirit fratern, profunde discuţii teologice şi creionarea unor frumoase proiecte de colaborare pentru viitorul imediat şi mediu.

Pe data de 14 mai a.c., Patriarhul Ecumenic a fost primit cu multă căldură de cancelarul Germaniei, d-na Angela Merkel, la sediul Guvernului din Berlin, unde d-na Merkel a purtat discuţii oficiale, atât cu delegaţia Patriarhiei Ecumenice, cât şi private, cu Sanctitatea Sa. Patriarhul de Constantinopol i-a mulţumit cancelarului german pentru susţinerea constantă acordată problematicilor cu care se confruntă Patriarhia Ecumenică, pentru prietenia pe care o nutreşte faţă de valorile spirituale ale Ortodoxiei, ca şi pentru cele două vizite făcute la sediul Patriarhiei Ecumenice de pe malurile Bosforului. La rândul ei, cancelarul german a adresat un nou apel clasei politice de la Ankara, în privinţa reglementării libertăţilor religioase, condamnând, în acelaşi timp, intenţia Turciei de a transforma statutul „Sfintei Sofia" din muzeu în moschee.

Pe parcursul aceleiaşi zile, Patriarhul Ecumenic a fost primit la sediul Preşedinţiei Germaniei, de către dl Joachim Gauck, preşedintele în exerciţiu al Germaniei, el însuşi, un fost pastor al Bisericii Evanghelice. Ulterior, Sanctitatea Sa s-a deplasat la sediul Bundestagului, unde a fost primit de către dl Norbert Lammert, preşedintele Parlamentului german. În cuvântarea sa, Patriarhul Ecumenic a evocat rolul important al Germaniei, ca factor de stabilitate şi promovare a principiilor democratice, atât pe teritoriul continentului european, cât şi la scară internaţională. Sanctitatea Sa a ţinut să sublinieze, în acest context, că Patriarhia Ecumenică, la fel ca şi întreaga Biserică Ortodoxă, desfăşoară o lucrare pur spirituală, neimplicând amestecul în politică! Totuşi „Centrul Bisericii Ortodoxe din Fanar, ca şi conducătorul ei, nu ignoră şi nu poate fi indiferent la problemele care îl privesc pe omul contemporan!"

În după-masa zilei de 14 mai a.c., Patriarhul Ecumenic a fost oaspetele administraţiei centrale a Bisericii Evanghelice din Germania. În cadrul festiv al Domului evanghelic din Berlin (Berliner Dom), în prezenţa celor mai renumite personalităţi eclesiale din Germania, profesori de teologie, cărora li s-au alăturat reprezentanţi ai misiunilor diplomatice acreditate la Berlin, Sanctitatea Sa a susţinut alocuţiunea: „Purtarea de grijă şi slăvirea Creatorului. Pledoarie pentru o etică ecologică din perspectivă ortodoxă". Ulterior acestei alocuţiuni a urmat o recepţie cu participare largă, în cinstea prezenţei Sanctităţii Sale la Berlin. În acest cadru, aş aminti şi prezenţa episcopului Dr. Johann Schneider, Episcop evanghelic de Halle-Wittenberg, un episcop sas, născut în Mediaş, prieten al Ortodoxiei româneşti. Ulterior acestei recepţii, a avut loc o întâlnire bilaterală restrânsă, între delegaţia Patriarhiei Ecumenice, condusă de Patriarhul Bartolomeu I, şi delegaţia Bisericii Evanghelice din Germania, condusă de prelatul Nicholaus Schneider, preşedintele organismului administrativ central al Bisericii Evanghelice. Membrii delegaţiei protestante au fost profesori de teologie sau prelaţi evanghelici, membri în diversele comisii de dialog teologic oficial cu Bisericile Ortodoxe. Între aceştia i-aş aminti pe d-na Petra Bosse-Huber, episcop şi conducător al Departamentului de Ecumenism şi Misiune Externă al EKD, dr. Martin Illert, secretarul general al EKD, prof. dr. Andreas Müller (Kiel), prof. dr. Reinhard Thöle (Halle) etc. Pe parcursul cinei festive, desfăşurată în salonul oficial al Domului din Berlin, atât Patriarhul Ecumenic, cât şi dl. Nicholaus Schneider au susţinut alocuţiuni marcate de realism, deschidere ecumenică şi aprecieri bilaterale. Patriarhul Bartolomeu I a mulţumit Bisericii Evanghelice pentru întreg sprijinul material sau educaţional acordat Bisericilor Ortodoxe de-a lungul anilor (prin burse), ca şi pentru proiectele concrete ale Patriarhiei de Constantinopol, finanţate şi cu sprijin EKD. Între acestea, Sanctitatea Sa a amintit *Academia Teologică* din insula Creta sau *Centrul de Studii Patristice* al Patriarhiei Ecumenice din Tesalonic (Mănăstirea Vlatadon), Grecia. Invitat în numele Bisericii Evanghelice din Germania, prin dl. Nicholaus Schneider, să ia parte, în anul 2017, la manifestările dedicate celor 500 de ani de la demararea *Reformei* lui Luther, Sanctitatea Sa a răspuns pozitiv, adăugând că va participa cu conştiinţa că atunci s-a produs o ruptură în Biserica Universală, raţiunea prezenţei sale fiind marcată de nevoia stimulării pe mai departe a dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Evanghelică.

Cu ocazia vizitei Sanctităţii Sale în Germania, Biserica Evanghelică a publicat un *Dicţionar* dedicat dialogurilor teologice bilaterale dintre Biserica Evanghelică a Germaniei şi Bisericile Ortodoxe, pe parcursul anilor 1959-2013, lucrare care a fost prezentată în Berliner Dom, ulterior alocuţiunii Patriarhului Bartolomeu I [Reinhard Thöle, Martin Illert (Hrsg.), *Wörterbuch zu den bilateralen Theologischen Dialogen zwischen der Evangelischen Kirche in Deutschland und orthodoxen Kirchen (1959-2013)*, Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig, 2014, 136 p.]. După cum remarca d-na Petra Bosse-Huber în *Cuvântul de introducere*, o astfel de

Reinhard Thöle | Martin Illert (Hrsg.)
Wörterbuch
zu den bilateralen Theologischen Dialogen
zwischen der Evangelischen Kirche in Deutschland
und orthodoxen Kirchen (1959–2013)

lucrare este „dovada unei experienţe de apropiere şi de conştientizare a apartenenţei la misiunea ecumenică, pe care dorim să o aprofundăm şi să o consolidăm pe mai departe". Lucrarea structurează sintetic temele abordate, punctele comune la care s-a ajuns, aspectele unde persistă deosebiri, evocă numele preşedinţilor de delegaţie şi face o sinteză a comunicatelor de presă deja existente. Iată de ce, atât prof. dr. Reinhard Thöle, cât şi dr. Martin Illert merită felicitaţi pentru această iniţiativă patronată de către EKD. Nu în ultimul rând, aş aminti prezenţa chipului părintelui Dumitru Stăniloae într-una din pozele aflate pe coperta acestei lucrări, mărturie de nezdruncinat a participării teologului român la consolidarea edificiului gândirii ecumenice contemporane!

Pe data de 16 mai a.c., Patriarhul Bartolomeu I a fost distins cu titlul de *Doctor Honoris Causa* de către Universitatea „Ludwig-Maximilians" din München, la propunerea Facultăţii de Teologie Catolică a amintitei Universităţi. Discursul de „Laudatio" a fost rostit de către prof. dr. Franz Xaver Bischof, decanul Facultăţii în cauză. Patriarhul Ecumenic a susţinut o alocuţiune, cu tema: „Teologia ca ştiinţă empirică şi viaţă", subliniind rolul Bisericii în istorie, care are menirea de a-l asuma şi de a-l sfinţi pe om. Sanctitatea Sa a subliniat că „ştiinţele pozitive nu pot rezolva problemele existenţiale ale omului de astăzi, cum ar fi: sensul şi scopul vieţii, problema suferinţei, taina morţii". În acest sens, Patriarhul Bartolomeu I i-a îndemnat pe toţi cei prezenţi să caute „Adevărul" dincolo de ştiinţă, politică, şi dincolo de istoria de ieri şi de azi!"

Pe parcursul întregii vizite a Patriarhului de Constantinopol în Germania, s-a remarcat (atât din partea Bisericii Catolice, cât şi a Bisericii Evanghelice) interesul pentru Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016, pentru *agenda* acestuia, ca şi pentru repercusiunea unui astfel de eveniment asupra întregii lumi creştine. În abordările oficiale ale Sanctităţii Sale, în mesajele rostite cu diverse ocazii, Sanctitatea Sa a subliniat nu doar rolul Patriarhiei Ecumenice în Ortodoxie, ci şi unitatea ortodoxă, în lumina libertăţii şi responsabilităţii, care nu ignoră identitatea şi libertatea naţională. În acest sens, Patriarhul Ecumenic a dat mărturie asupra faptului că Bisericile Ortodoxe sunt solidare în contribuţia pe care o aduc la soluţionarea crizelor umanităţii contemporane.

Vizita Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I în Germania s-a încheiat pe data de 19 mai a.c., odată cu vizitarea Muzeului Lagărului de concentrare de la Dachau, unde a înălţat rugăciune pentru sufletele celor ce şi-au găsit acolo sfârşitul tragic, într-un context greu de descris în cuvinte!...

Bibliografie: www.patriarchate.org; www.amen.gr; www.bundesregierung.de.

CÂNTĂRILE SFINTEI EUHARISTII

Dacă Sfânta Euharistie este „Taina Împărăţiei" lui Dumnezeu [Alexander Schmemann, *Euharistia, Taina Împărăţiei*, trad. de Boris Răduleanu, Bucureşti (1992).], atunci cântările ce o însoţesc în rânduielile bisericeşti ale Sfintei Liturghii sunt şi ele, desigur, *cântări ale Împărăţiei Cerurilor*... Iar la aceasta contribuie mai multe aspecte esenţiale, toate legate de părtăşia cântărilor bisericeşti la realitatea dumnezeiască a Tainei Sfintei Euharistii.

Astfel, cântările din Slujbele Bisericii au dintru început o inspiraţie *cerească*, ele fiind după chipul cântărilor cereşti ale Sfinţilor Îngeri, care „neîntrerupt laudă pe Domnul din ceruri şi binecuvintează pe Mântuitorul" [Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cântării de psalmi (De psalmodiae bono)*, trad. de Şt.C. Alexe, în „Mitropolia Banatului", 1971, nr.1-3, p.140 (PL 68,373).]. Este ceea ce descoperă în Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur chiar cuvintele cântării *Heruvicului*, care ne spun că atunci când noi cântăm în Biserică „pe heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit-sfântă cântare aducem" *[Liturghier,* Bucureşti, 1956, p.137 ş.u.].

Aceasta constituie deja o participare a noastră la starea şi la Taina Împărăţiei prin cântarea liturgică, o participare care se adânceşte pe măsura apropierii de momentul Epiclezei. Pentru că atâta timp cât pe Sfânta Masă Cuvântul lui Dumnezeu este prezent în litera şi rostirea Sfintei Evangheli, noi, ca şi cântăreţi, încă doar „pe heruvimi cu taină *închipuim*". Dar, pe măsură ce Sfânta Evanghelie face loc pe Sfântul Altar Sfintelor Daruri, care se vor preface în Însuşi Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din care credincioşii împărtăşindu-se vor experia cea mai intimă apropiere de Dumnezeire cu putinţă pentru oameni în lumea aceasta, şi cântarea liturgică însoţitoare va urca noi trepte în actualizarea condiţiei sale originare de „cântare a Împărăţiei", adâncind şi participarea cântăreţilor bisericeşti la condiţia şi chiar *corul* Puterilor Cereşti, care pururea înalţă cântare de slavă în jurul Tronului Dumnezeirii.

De aceea, atunci când Sfânta Liturghie ajunge la *Răspunsurile Mari*, în cântarea *Trisaghionului* serafimic, cântăreţii liturghisitori nu mai *închipuie* doar pe heruvimi, ci chiar îşi *aproprie* condiţia Puterilor Îngereşti, participând la însăşi cântarea consemnată în Sfânta Scriptură ca fiind a Serafimilor: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui" (Is. 6, 3). Şi se poate observa modificarea mică, dar semnificativă, a textului biblic, pentru a corespunde noii situaţii *liturgice* în care nu numai puterile Îngereşti, ci şi oamenii aduc împreună cântare de slavă lui Dumnezeu: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este *cerul şi pământul* de slava Ta" *[Ibid.*, p.149.], faţă de numai „*tot pământul*" în Cartea Profetului Isaia (Is. 6, 3). Prin aceasta „se poate înţelege că ea a avut în vedere şi o semnificaţie nouă a acestui loc, în legătura cu misterul Liturghiei. Cerul şi pământul sunt pline de mărirea lui Dumnezeu în acest moment al slujbei, pentru că în melodiile aceluiaşi imn se unifică glasul credincioşilor de pe pamânt cu melodiile cetelor cereşti, cerul şi pământul răsună în aceeaşi clipă de corul care proslăveşte mărirea lui Dumnezeu" [Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Două imne îngereşti în Liturghie – Imnul heruvimic şi imnul serafimic*, Piteşti, 1927, p. 60 ş.u.].

Şi în celelalte cuvinte ale Trisaghionului serafimic de la Sfânta Liturghie putem observa o alăturare a cuvintelor *îngereşti*, mai înainte amintite (şi descoperite în Vechiul Testament la Is. 6, 3), cu cele *ale oamenilor*, menţionate în Evanghelii, la Intrarea în Ierusalim a Mântuitorului: „Osana! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului!... Osana întru cei de sus!" (la Mc. 11, 9-10, dar şi la Mt. 21, 9 şi In. 12, 13) – textul liturgic preluând aproape neschimbat cuvintele evanghelice: „...Osana *întru cei de sus*. Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Osana, întru cei de sus!" [*Liturghier*..., p. 149.] Se mai poate observa că deja „osanalele" celor care Îl întâmpinau pe Mântuitorul la Intrarea în Ierusalim preluau parţial din cântările Sfinţilor Îngeri la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos (o altă „Intrare", prin Întrupare, în lumea aceasta): „Slavă *întru cei de sus*..." (Lc. 2, 14). Aşadar, la modul general, alăturarea în cântarea liturgică a celor îngereşti/cereşti cu cele omeneşti/pământeşti, în care „cele mai de jos" îşi aproprie „cele ale celor mai de sus" (ca o ridicare a lor la o condiţie mai înaltă), semnifică o tainică şi duhovnicească comuniune de cântare şi slujire a oamenilor împreună cu îngerii „întru cele înalte".

> ***„Doxologia sfinţitoare întreit sfântă, cântată neîncetat de sfinţii îngeri, înseamnă, în general, deopotrivă viaţă, purtare şi împreună cântare a dumnezeieştii doxologii, care se va înfăptui în veacul viitor între puterile cereşti şi pământeşti."***
>
> **(Sf. Maxim Mărturisitorul)**

Dar comuniunea de cântare şi slujire a oamenilor împreună cu îngerii este de asemenea o icoană şi o experiere a realităţii eshatologice, a Împărăţiei lui Dumnezeu, după cum în acest sens se exprimă foarte explicit Sf. Maxim

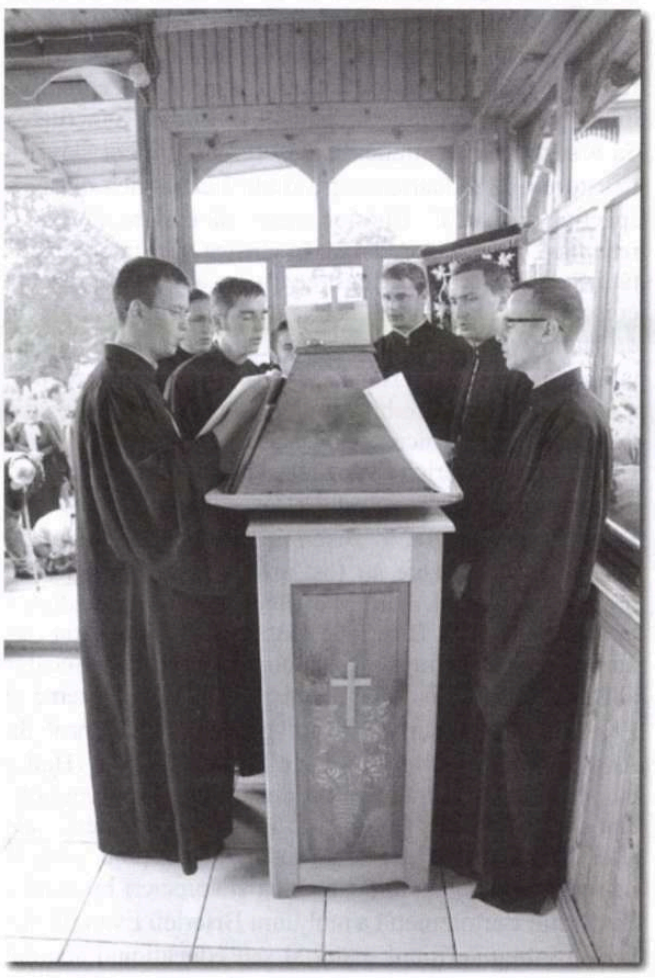

Mărturisitorul, în legătură chiar cu cântarea Trisaghionului: „Doxologia sfinţitoare întreit sfântă, cântată neîncetat de sfinţii îngeri, înseamnă, în general, deopotrivă viaţă, purtare şi împreună cântare a dumnezeieştii doxologii, care *se va înfăptui în veacul viitor între puterile cereşti şi pământeşti* (s.n.)..." [Sf. Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae (sub titlul *Cosmosul şi sufletul, chipuri ale Bisericii)*, în „Revista Teologică", 1944, nr. 7-8 (partea a doua), p. 351 (PG 91,709).]

Aspectele amintite până acum privind participarea cântării bisericeşti la „Taina Împărăţiei" (actualizată în Sfânta Euharistie), în virtutea comuniunii cu starea *cerească* a cântării îngereşti, trebuie încadrate într-o perspectivă mai largă, care este cea *bisericească*, deoarece cântarea (liturgică) în Biserică este inevitabil „bisericească", iar Biserica este, prin excelenţă, *icoană a Împărăţiei*, ceea ce explică şi părtăşia noastră la „Taina Împărăţiei" prin toate lucrările Bisericii, aşadar inclusiv prin cântarea liturgică – după cum ne luminează şi cuvintele troparului de la sfârşitul Utreniei săvârşite în Postul Mare: „În Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare" [*Ceaslov*, Iaşi, 1990, p. 69.].

Oarecum înrudit, şi caracterul „neobişnuit" al cântării în cadrele „prozaice" ale vieţii pământeşti (considerată „neserioasă" până la inexistenţă în aceste cadre), însă atât de *obişnuită* în Biserică, în virtutea caracterului său de „bucurie sărbătorească" – *sărbătoarea* fiind ea însăşi o icoană a Împărăţiei [Alexander Schmemann, *Introduction to Liturgical Theology*, ed. III, New York, 1986, p.180.] – determină adecvarea cântării pentru prăznuirea bisericească, precum o icoană mai mică în icoana mare a Bisericii, aceasta din urmă fiind chipul desăvârşit al bucuriei sărbătoreşti în Împărăţia veşnică a lui Dumnezeu.

Comuniunea cu cântarea *îngerească* şi caracterul său *bisericesc* oglindesc oarecum indirect, prin icoana şi Taina *Împărăţiei*, legătura cântării liturgice cu Sfânta Euharistie. Există însă şi aspecte care leagă mult mai direct cântarea în Biserică de Sfânta Taină a Euharistiei. În acest sens, comuniunea liturgică, spirituală şi mistică din cadrul slujbei, între credincioşi şi îngeri, pe de o parte, nu trebuie în nici un caz să facă uitată comuniunea esenţială între aceştia toţi şi Mântuitorul Iisus Hristos, pe de altă parte[Pr. Prof. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 15-17.]. Şi aceasta deoarece „cultul Bisericii Ortodoxe are un caracter sacrificial... El se întemeiază, adică, pe jertfa răscumpărătoare a Mântuitorului, actualizată în Biserică sub forma nesângeroasă a sacrificiului euharistic din Sfânta Liturghie" [Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală – cu noţiuni de artă bisericească, arhitectură şi pictură creştină,* ed. a II-a, Bucureşti, 1993, p. 77 ş.u.].

Despre cântarea bisericească se poate spune că are prin excelenţă o vocaţie sacrificială, de participare la cadrul sacrificial general al cultului Bisericii Ortodoxe, menţionat mai înainte. Sfântul Niceta de Remesiana, vorbind despre cântarea în Biserică [Sf. Niceta de Remesiana, *op. cit.*, p. 137 (PL 68, 372).], făcea trimitere la cuvintele Psalmistului legate de *jertfa de laudă*, jerfa duhovnicească ce preînchipuia profetic jertfa nesângeroasă a sacrificiului euharistic: „Voi lăuda numele Dumnezeului meu *cu cântare* (s.n.) şi-L voi preamări. Şi aceasta îi va fi Domnului mai plăcut decât viţelul tânăr, căruia abia îi răsar coarne şi copite" (Ps. 68, 34-35). De asemenea, „Jertfeşte lui Dumnezeu *jertfă de laudă* (s.n.)... *Jertfa de laudă Mă va slăvi* (s.n.) şi acolo este calea în care voi arăta lui mântuirea Mea" (Ps. 49, 15; 24).

Mult mai aproape de zilele noastre, Părintele Dumitru Stăniloae arăta cum *jertfa de laudă* are un caracter de jertfă totală, absolută şi aceasta deoarece persoana care aduce *laudă* (altei persoane), într-un fel se jertfeşte pe sine, „se leapădă de sine" (Mc. 8, 34), de egoismul său, în favoarea celuilalt [Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Legătura între Euharistie şi iubirea creştină*, în „Studii Teologice", seria II, XVII (1975), nr.1-2, ian.-febr., p. 6.]. De aceea jertfa de laudă poate fi asemănată cu o „ardere de tot", asemănare aplicabilă şi cântării, deoarece „cântarea presupune... o relaţie afectuoasă cu obiectul cântării..., o relaţie totală a fiinţei care cântă" [Idem, *Cântarea liturgică comună, mijloc de întărire a unităţii în dreapta credinţă*, în „Ortodoxia", XXXIII (1981), nr. 1, p. 58.]. În Sfânta Liturghie, această jertfă de laudă se adresează Însuşi lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru Iisus Hristos, „o persoană umană infinită ca valoare, fiind totodată şi persoană divină" [Idem, *Legătura între Euharistie şi iubirea creştină*..., p. 9 ş.u.], de la Care doar putem avea nădejdea mântuirii. Faţă de Aceasta, jertfa noastră de laudă în cântare va fi totodată de *mulţumire*, şi acesta mult dincolo de vreun sens etimologic al Euharistiei (ca „mulţumire"), deoarece „Mulţumirea este trăirea raiului" [Alexander Schmemann, *Euharistia, Taina Împărăţiei*..., p. 178.], a Împărăţiei lui Dumnezeu.

Şi chiar aceasta exprimă cântarea noastră ajunsă la locul cel mai înalt al Sfintei Liturghii, în timpul Epiclezei, atunci când *lauda* (doxologia) se uneşte cu *mulţumirea* (Euharistia), pentru *binecuvântarea* părtăşiei noastre la Jertfa cea dumnezeiască şi mântuitoare: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru" [*Liturghier*..., p. 147.].

Pr. Vasile GRĂJDIAN

Despre legătura dintre spovedanie şi împărtăşire (I)

Discuţiile pe marginea *legăturii dintre mărturisirea păcatelor şi împărtăşirea euharistică* se poartă cel puţin din anul 2006 (în spaţiul rusesc), şi acest lucru este îmbucurător. Am urmărit cu atenţie cam tot ce s-a scris referitor la această temă şi, după părerea mea, majoritatea teologilor care s-au pronunţat asupra acestui subiect pun problema foarte corect şi vin cu propuneri care se înscriu destul de reuşit în duhul Tradiţiei Bisericii, precum şi în realitatea vieţii bisericeşti de astăzi.

După cum vom vedea mai jos, grecii nu au o astfel de problemă, dar la noi, unde împărtăşirea sistematică abia este restabilită pe ici, pe colo, se constată că aceasta este împiedicată de „regula" mărturisirii laicilor înainte de fiecare împărtăşire. De multe ori, mărturisirea este făcută în mare grabă sau formal, transformându-se, în cel mai bun caz, într-o simplă binecuvântare pentru împărtăşire. Preoţii sinceri şi conştienţi, pe bună dreptate, ridică această întrebare, mai ales că ei înşişi nu se spovedesc înainte de fiecare împărtăşire, iar „ipocrizia dublului standard" nu poate continua la nesfârşit. Aşa cum spun Sfinţii Ioan Gură de Aur şi Nicodim Aghioritul, regulile privind pregătirea pentru împărtăşire (post, rugăciune, spovedanie – dacă este cazul) trebuie să fie identice atât în cazul clericilor, cât şi al credincioşilor. Clericii nu au şi nu pot avea niciun fel de privilegii la primirea împărtăşirii, ci numai obligaţii suplimentare legate de învăţare şi slujire. Sper că acest lucru va fi înţeles mai bine din abordarea istorico-liturgică şi duhovnicească pe care ne-am propus să o facem în cele ce urmează.

Biserica s-a văzut nevoită să dea diferite canoane care să reglementeze disciplina penitenţială. Dar chiar şi în această situaţie, mărturisirea păcatelor în prezenţa episcopului/preotului nu era o condiţie necesară împărtăşirii, ci fiecare mergea la mărturisire după cum îi dicta conştiinţa.

1. Din punct de vedere istoric, putem spune că practica mărturisirii păcatelor şi a dezlegării lor de către un urmaş al apostolilor (episcop sau un preot delegat) este de origine apostolică (sec. I) şi ea a existat dintotdeauna în Biserică, numai că în decursul timpului această practică a avut înţelesuri şi forme diferite. Mărturiile istorice din primele trei-patru secole sunt lacunare şi confuze, dar deja din sec. IV-V atestăm existenţa a două tipuri total diferite de mărturisire a păcatelor, care mai târziu „au fuzionat", rezultând practica spovedaniei de astăzi. Mai exact:

a) Exista o mărturisire care se făcea doar în cazul păcatelor mari: idolatrie, apostazie, curvie, ucidere, furt şi alte păcate considerate „mari" sau „de moarte" (I Ioan 5, 16). O astfel de mărturisire era acceptată o singură dată după Botez (cf. *Păstorul Herma, Tertulian ş.a.)* sau cel mult de 2-3 ori în viaţă, iar creştinii care-şi luau în serios viaţa de după Botez, deşi se împărtăşeau la fiecare Liturghie duminicală sau chiar zilnică, practic nu se mărturiseau niciodată. Până spre sfârşitul sec. IV, în cazul păcatelor ştiute de toţi, această mărturisire se făcea public, iar în cazul păcatelor necunoscute comunităţii, acestea erau mărturisite în taină episcopului sau unui preot delegat de acesta. În urma mărturisirii, episcopul sau chiar sinoadele locale (cf. Canonul 5, Sin. I Ecumenic) hotărau oprirea de la împărtăşirea cu Sfintele Taine a penitentului respectiv pentru o perioadă determinată de timp (de la câteva luni până chiar la 15-20 de ani). În funcţie de pocăinţa penitentului, termenul de oprire de la împărtăşire putea fi scurtat sau prelungit. Primirea la împărtăşire se făcea automat, după expirarea termenului care a fost rânduit prin epitimie, fără rugăciuni sau formule speciale de dezlegare, iar în unele tradiţii locale – prin punerea mâinilor episcopului sau prin ungerea cu untdelemn sfinţit.

b) Exista şi o spovedanie monahală, care era făcută în faţa părintelui duhovnicesc („stareţ/gheronda"), de cele mai multe ori nehirotonit (monahie-stareţă, în cazul mănăstirilor de maici), în vederea mărturisirii gândurilor şi a primirii unor sfaturi personale privind lupta duhovnicească. Această mărturisire nu viza păcatele mari, care ar fi implicat oprirea de la împărtăşire, şi care ţineau de competenţa episcopului locului.

Conform izvoarelor istorico-liturgice, niciuna din cele două practici de mărturisire nu a avut vreo rânduială liturgică până în sec. XI. Mai mult decât atât, abia în sec. XII, mai întâi în Apus, apoi şi în Răsărit, s-a răspândit ideea că mărturisirea păcatelor în prezenţa episcopului/preotului ar fi singura formă de pocăinţă şi că păcatele nedezlegate de episcop/preot nu se iartă. Ambele idei sunt greşite şi periculoase, şi ele au constituit cauza principală a „fuziunii" celor două tipuri de mărturisire, care erau practicate nu doar de monahi, ci şi de oamenii din lume. Suprapunerea celor două tipuri de mărturisire au denaturat sensul fiecăreia dintre ele, iar efectul nu a fost totdeauna pozitiv.

2. În primele trei secole, admiterea la Botez se făcea după o catehizare îndelungată, iar candidaţii trebuiau să dea dovada unei vieţi curate încă înainte de Botez. Era inadmisibil ca un creştin botezat să mai săvârşească păcate grave (I Ioan 3, 9; 5, 18; Evrei 6, 4-6), iar dacă se întâmpla ca cineva dintre ei să săvârşească vreun păcat grav, acesta era excomunicat din comunitatea euharistică (I Cor. 5, 1-5), iar după un timp, dacă aducea dovada pocăinţei, era iarăşi primit (II Cor. 2, 3-11). Acest lucru nu înseamnă că primii creştini nu aveau conştiinţa păcătoşeniei, ba din contră (I Ioan 1, 8-10), numai că pocăinţa pentru păcate era văzută ca un proces continuu, care are o etapă radicală înainte de Botez, apoi devine o lucrare duhovnicească permanentă pentru restul vieţii. Un accent deosebit se punea pe „cercetarea conştiinţei" (I Cor. 11, 28), iar păcatele mici pe care le făcea fiecare „le mărturiseau unii altora" şi „se rugau unii pentru alţii" (Iacov 5, 16; I Ioan 5, 16-17). Bineînţeles, cel mai mare accent se punea pe pocăinţa zilnică adusă înaintea lui Dumnezeu, în special înainte de împărtăşirea cu Sfintele Taine (cf. *Didahia* 4, 14), iar iertarea pentru acele păcate se dădea prin însăşi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele lui Hristos, care este *„spre iertarea păcatelor* şi spre viaţa de veci". Dacă aţi observat, în această scurtă descriere am folosit verbe la trecut nu pentru că cele expuse n-ar mai fi valabile, ci pentru că înţelesul de odinioară a fost în mare parte pierdut şi cu greu mai poate fi recuperat.

După Edictul de la Milan (anul 313), în sânul Bisericii au început să fie primiţi toţi doritorii, deşi viaţa multora nu corespundea Evangheliei. Şi chiar dacă pregătirea pentru Botez continua să fie făcută cu multă acrivie, numărul creştinilor care săvârşeau păcate opritoare de împărtăşanie era tot mai mare, iar Biserica s-a văzut nevoită să dea diferite canoane care să reglementeze disciplina penitenţială. Dar chiar şi în această situaţie, mărturisirea păcatelor în prezenţa episcopului/preotului nu era o condiţie necesară împărtăşirii, ci fiecare mergea la mărturisire după cum îi dicta conştiinţa. Sf. Ioan Gură de Aur, supranumit şi „dascălul pocăinţei", deseori face apel la cercetarea conştiinţei şi pocăinţa sinceră pentru păcate, dar rareori când prin aceasta el are în vedere mărturisirea păcatelor la preot şi este foarte probabil ca însuşi Sf. Ioan Gură de Aur sau Vasile cel Mare să nu se fi mărturisit niciodată (în înţelesul de atunci). Aceasta ar fi însemnat că au avut impedimente la slujirea clericală, dar vieţile lor afirmă contrariul, mai ales că toţi marii ierarhi din acele vremuri au fost botezaţi la maturitate şi în deplină cunoştinţă faţă de chemarea creştină căreia i-au fost fideli.

Din păcate, prin secolul al VI-lea, dar mai ales după perioada iconoclastă, condiţiile pentru Botez aproape că au dispărut, iar acest lucru a dus la introducerea unor condiţii (iniţial inexistente) pentru primirea împărtăşirii. Odată cu aceasta, a scăzut drastic şi frecvenţa împărtăşirii euharistice. Dacă în primele secole era inadmisibil ca cineva să participe la Liturghie fără să se împărtăşească(!), după secolul al VI-lea Liturghia este văzută tot mai des ca o înfăţişare de simboluri şi imagini mistice, care te pot înălţa duhovniceşte şi fără împărtăşirea euharistică. Odată cu introducerea pomenirilor nominale la Proscomidie (sec. XI-XII) şi dezvoltarea unor idei greşite despre „spălarea păcatelor" celor pomeniţi, esenţa Liturghiei a fost şi mai mult diluată, mai ales că pentru a fi pomenit la Liturghie nu era nevoie nici să posteşti şi nici să te spovedeşti, pe când pentru împărtăşire deja se cereau ambele şi încă multe altele.

În aceeaşi perioadă rânduielile monahale ale slujbelor şi posturilor devin tot mai răspândite în mediile laice, până când, în sec. XIII, tipicul monahal savait va deveni normativ pentru întreaga Biserică, iar influenţa monahală asupra vieţii întregii Biserici va culmina în perioada disputelor isihaste. Acest context istoric intern al Bisericii, suprapus cu invazia musulmană din Răsărit şi influenţa scolastică din Apus, a făcut ca oamenii să se împărtăşească tot mai rar, iar dacă doreau să o facă, ei trebuiau să urmeze practica monahală privind primirea euharistiei, mărturisindu-şi TOATE păcatele, inclusiv cele cu gândul. Monahii au început să scrie şi diferite ghiduri de spovedanie, învăţându-i pe mireni cum să se spovedească „corect". Abia în sec. XIX, şi doar în spaţiul grecesc, forma şi frecvenţa mărturisirii au încercat o revenire la practica veche a Bisericii, aşa încât grecii de astăzi se împărtăşesc relativ des, dar merg la mărturisire doar atunci când simt nevoia, fără a fi obligaţi să se mărturisească înainte de fiecare împărtăşire. Nimeni nu neagă existenţa unor abuzuri în practica grecească actuală, dar ea corespunde mai bine vechii practici a Bisericii.

În Sfântul Munte, de exemplu, există mai multe mănăstiri în care „mărturisirea sacramentală" se practică doar de 2 sau 4 ori pe an, iar călugării se împărtăşesc de la 2 la 7 ori pe săptămână. Dacă fraţii au nevoie de anumite sfaturi de la stareţ sau vor să-şi mărturisească anumite gânduri, o pot face chiar şi în fiecare zi, dar aceasta nu mai este mărturisire sacramentală, ci o simplă discuţie duhovnicească sau, dacă e cazul, una pur omenească. Nici mărturisirea sacramentală şi nici discuţiile duhovniceşti nu au loc în timpul slujbelor şi nici măcar în biserică. Stareţul şi fiul duhovnicesc stau de vorbă aşezaţi pe scaun, iar în cazul mărturisirii sacramentale, abia la sfârşit, stareţul ia epitrahilul şi-i citeşte rugăciunile cuvenite. Totul este foarte simplu şi personal; iar în mănăstirile de maici (dintre care multe sunt metoace ale mănăstirilor athonite), mărturisirea gândurilor se face în faţa maicii stareţe şi doar în cazul păcatelor mai grave stareţa poate trimite sora la preotul duhovnic pentru a i se citi şi rugăciunile necesare. Unii se pot întreba: Dar ce fel de „Taină a Mărturisirii" este aceasta?

Trebuie neapărat să amintim că în primul mileniu creştin noţiunea de „taină sacramentală" era atribuită doar Botezului şi Euharistiei (iar toate celelalte „ierurgii" erau legate şi pecetluite de Euharistie; *cf. Dionisie Areopagitul*). Abia scolastica apuseană, apoi şi teologia ortodoxă (abia în sec. XIII-XIV), include în rândul „tainelor" şi pocăinţa/mărturisirea; iar prin „taina mărturisirii" nu trebuie să înţelegem „secretul mărturisirii", care e cu totul altceva. Prin urmare, mărturisirea poate fi numită „taină" doar în sensul larg al termenului (aşa cum este şi sfinţirea apei, de exemplu), însă la modul concret ea precede toate „tainele" şi tocmai de aceea rânduiala ei nu se începe cu „Binecuvântată este Împărăţia…", iar unele rânduieli prescriu săvârşirea ei în pridvorul bisericii sau în încăperi speciale, nu în biserică şi categoric nu în timpul Liturghiei. Dacă penitentul nu are păcate mari, mărturisirea poate fi o simplă discuţie duhovnicească, într-o atmosferă „extra-liturgică", iar de mărturisirea sacramentală (cu rugăciuni şi dezlegări) au nevoie doar cei care prin păcate grave s-au rupt de Biserică şi doresc împăcarea cu Hristos şi Biserica.

Ieromonah Dr. Petru PRUTEANU

„Nu pot să reuşesc singur! Nimeni nu poate!”

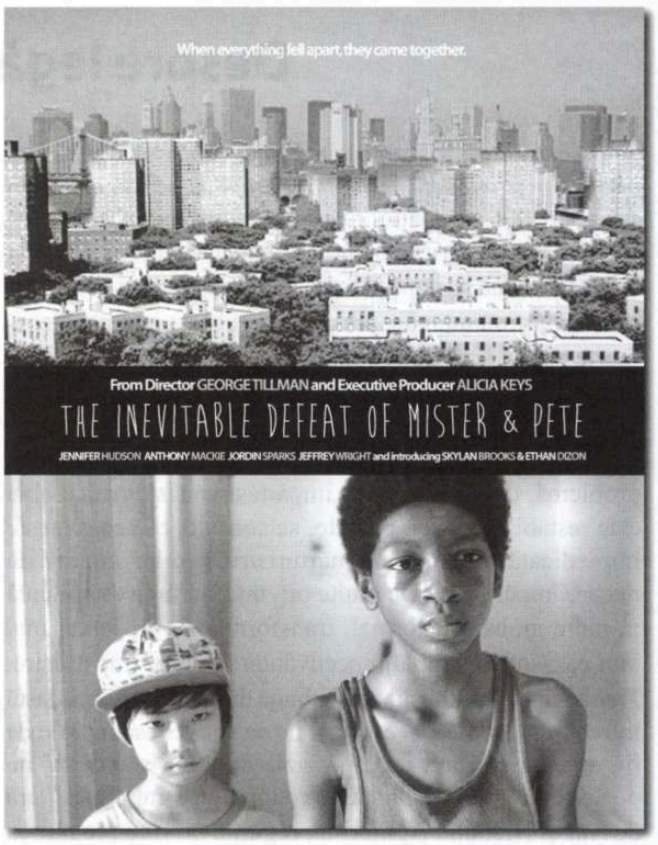
When everything fell apart, they came together.
From Director GEORGE TILLMAN and Executive Producer ALICIA KEYS
THE INEVITABLE DEFEAT OF MISTER & PETE
JENNIFER HUDSON ANTHONY MACKIE JORDIN SPARKS JEFFREY WRIGHT and introducing SKYLAN BROOKS & ETHAN DIZON

Orice lectură sau peliculă presupune şi o exersare minimă a imaginaţiei pentru a te transpune în spaţiul creat de autor sau regizor. Un astfel de exerciţiu, dar extrem de deosebit, este pelicula *Inevitabila înfrângere a lui Mister şi a lui Pete* (*The Inevitable Defeat of Mister & Pete* – 2013), regizat de George Tillman jr. Desprins din realitatea dură a comunităţii afro-americane din New York, filmul este o tristă lecţie de viaţă în faţa căreia, aparent, nu ştii cum să reacţionezi. Din punct de vedere tematic, pare înrudit cu producţia niponă *Nimeni nu ştie* (*Dare mo shiranai* – 2004) şi ceva mai recentul film *Uriaşul egoist* (*The Selfish Giant* – 2013), protagoniştii lor fiind copii cu vârste cuprinse între 12 şi 14 ani, care se confruntă cu probleme existenţiale şi trebuie să gestioneze situaţii greu de imaginat. Insist asupra faptului că este vorba de ecranizări ale unor întâmplări reale, dureroase, traumatizante.

Revenind la *Inevitabila înfrângere a lui Mister şi a lui Pete* se poate spune că este reflexia fidelă a unei lumi imperfecte şi a unei societăţi care îşi ratează viitorul neglijând cel mai vulnerabil segment al populaţiei: copiii. Dar acest film nu este vreo melodramă axată pe viaţa a doi băieţei abandonaţi de părinţii lor în jungla urbană sau focalizată pe zbuciumul mamelor care se prostituează pentru a pune mâncare pe masă şi se droghează apoi pentru a uita de degradarea morală la care se supun. Hotărât nu! Pelicula se concentrează asupra determinării lui Mister (Skylan Brooks) de a-şi depăşi condiţia şi de a găsi o ieşire din succesiunea de situaţii limită de care se loveşte. Întreaga lui viaţă de doar 13-14 ani este o înlănţuire de dezamăgiri: ameninţat de repetenţie, mama dependentă de heroină, obligat să aibă grijă de Pete (Ethan Dizon) – odrasla unei vecine, rămas fără mamă după arestarea ei în urma unei razii, căutat de autoritatea tutelară pentru a fi dus într-un orfelinat rău-famat, lipsit de mijloace de trai şi de supravegherea vreunui adult etc.

Conştient că este pe cont propriu, Mister caută resurse interioare pentru a supravieţui într-un mediu ostil în care parcă orice element este periculos şi pervertit. Deşi filmul începe şi se sfârşeşte simetric în sala de clasă, la ora de engleză, evoluţia personajului are loc în apartamentul ponosit unde stă mama lui, pe holurile sumbre ale blocurilor cenuşii şi pe stradă. Împreună cu Pete, pe care încearcă să-l iniţieze în viaţa de cartier, Mister devine şi mai mult un simbol, puternic conturat nu doar prin replici şi stilul magistral de interpretare, dar în special prin viziunea sa decentă asupra existenţei. Cunoscut pentru producţii care au în centrul lor viaţa comunităţii afro-americane (*Soul Food* – 1997; *Men of Honor* – 2000; *Barbershop* – 2002), George Tillman are un stil specific de a prezenta viaţa din „stradă”, presărând urme de omenie chiar şi în cele mai negre împrejurări şi în cele mai crude personaje. Nici filmul de faţă nu face excepţie.

Legile nescrise ale cartierului reprezintă o formă de etică în care camaraderia rămâne cea mai puternică legătură, concretizată în porunca de căpătâi „Să nu-l torni pe celălalt!”. Modul în care Mister respectă acest cod îl individualizează şi îl plasează pe o poziţie antagonică faţă de ceilalţi membri ai mediului din care face parte. În ciuda tuturor dificultăţilor, Mister rămâne un visător inocent care speră să ajungă la o probă de casting pentru un film şi se pregăteşte tenace construindu-şi temeinic personajele. Vigoarea nestăpânită şi ţelul de a ajunge actor la Hollywood sunt cele două forţe care îl pun în mişcare şi care antrenează fiecare moment şi fiecare întâlnire, toate pilduitoare în felul lor. În mod „inevitabil” vieţile sunt călăuzite şi calea fiecăruia este dovada unei pronii de netăgăduit şi acest adevăr se desprinde din fiecare „înfrângere” pe care o înregistrează cei doi copii.

Inevitabila înfrângere… nu este un film despre credinţă, ci despre absenţa ei… sau, mai bine spus, despre absenţa unei autorităţi care să o inspire şi să ofere măcar şansa la alinare sufletească, dacă nu o ieşire concretă din mizeria cotidiană. Indiferent de eşecuri, trebuie să supravieţuieşti – ţi-e scris în ADN-ul de fiinţă chemată la veşnicie –, important este să înţelegi că nu vei reuşi singur; nu vei izbuti fără Dumnezeu şi fără aproapele!

Dragoş BOICU

Arhitectonica inteligibilă a lumii la Franz Kafka (III)

Arestarea lui Josef K. coincide cu intrarea personajului principal în regimul unei abisalităţi străine lui, unde evenimentele, deşi par să urmeze logica unei fireşti deveniri, rămân încremenite într-un veritabil imobilism eleat. Avem aici pe Heraclit şi Parmenide, angajaţi în cea mai stranie şi insolită conjuncţie. Arestarea procuristului Josef K. aduce după sine pierderea libertăţii elective. El se mişcă în cadrele unei libertăţi iluzorii (este liber să meargă la serviciu, se întâlneşte cu femei, caută avocaţi), însă evoluţia procesului, cu toate că îl obsedează pretutindeni, nu depinde de el. Omul devine o cifră neglijabilă, un dosar purtat prin labirintul birocratic în care deciziile instanţelor invizibile întârzie la infinit. Universul kafkaian este prin definiţie straniu, absurd, rigid, determinist, generator de perpetuă suferinţă. Acestei realităţi mundane îi corespunde o arhitectonică inteligibilă la fel de impersonală, absconsă, arbitrară şi incomprehensibilă. În faţa unei astfel de menghini cosmico-metafizice care ameninţă fragila condiţie a fiinţei umane, singurele căi de refugiu rămân resemnarea şi atitudinea nihilistă.

Josef K. nu e singurul acuzat: *toţi oamenii pe care îi vezi aici sunt acuzaţi*. Registrele judecătorului de instrucţie sunt uzate pentru că au fost exagerat de mult folosite: *Registrul părea un caiet de şcoală, vechi şi făcut ferfeniţă de mult ce fusese răsfoit.*

Spunând judecătorului de instrucţie că este prim-procurist la o mare bancă, cei din sală se amuză copios. În faţa infinitului, ca şi în faţa morţii, nu există identitate socială, nu există funcţie. A face uz de un astfel de amănunt e de-a dreptul ridicol, aşa cum ridicole sunt blazoanele morţilor de pe crucile cimitirelor de oraş (*Aici odihneşte colonelul X, profesorul Y, doctorul Z* etc.).

Procesul metafizic, asemenea adevărurilor religioase, a actelor de cult, au relevanţă pentru individ numai dacă sunt acceptate, dacă acesta crede efectiv în ele: *procesele dumneavoastră nu constituie o procedură decât dacă eu le recunosc ca atare*. [*Ibidem*, p. 45.]

Tribunalele sunt plasate în locuri sordide, în poduri, printre rufe întinse la uscat. Kafka face aici aluzie la instanţele de cenzură, la structurile altinice ale inconştientului. A spăla rufele înseamnă a-ţi rezolva mizeriile sufleteşti. Rufele se spală şi se întind în pod căci acolo se produce judecata noastră pe care trebuie să o întâmpinăm în haine albe.

Tendinţa tribunalului e să minimalizeze posibilităţile inculpatului de a se apăra. Sunt mult mai preferate răspunsurile acuzatului. Oricum nu există în mod real avocaţi care să pledeze pentru o astfel de culpă: *nu există propriu-zis avocaţi recunoscuţi de tribunalul în cauză; toţi cei care se prezintă la bară nu sunt decât avocaţi de contrabandă*. [*Ibidem*, p. 100.] Trei sunt după Kafka posibilităţile de reuşită ale procesului: *achitarea reală, achitarea aparentă şi tărăgănarea la infinit*.

Prima este din capul locului imposibilă, de vreme ce nu există un astfel de procedeu în istoria tribunalului. Achitarea permanentă presupune de asemenea un joc interminabil între arestare şi achitare, iar tărăgănarea, blocarea procesului în faza lui incipientă. Nici una dintre cele trei căi nu şi-a dovedit eficacitatea ultimă, ele rămânând doar soluţii defensive, posibilităţi de coabitare în zona intersectării finitudinii cu infinitatea. Există, firește, şi posibilitatea de a trăi în afara procesului. Acest lucru se întâmplă fie atunci când omul îşi asumă vina (*vina şi existenţa sunt identice*), fie atunci când, din ignoranţă, nu-l interesează nici vina, nici procesul.

Orice agitaţie, autoreproş, consum nervos, panică, furie în timpul procesului sunt inutile. Inculpatul trebuie să-şi accepte vina (de a se fi născut) senin: *cu cât eşti mai liniştit, cu atât e mai bine*, spune, la un moment dat, Josef K. unchiului său Albert K.

Acuzaţii pot fi uşor identificaţi, recunoscuţi în masa de oameni aşa-zişi normali (*hoi poloi*) deoarece statura lor emană o frumuseţe aparte: *când ai destulă experienţă recunoşti un acuzat din o mie de oameni. După ce? ai să întrebi; răspunsul n-o să te satisfacă; tocmai după faptul că acuzaţii sunt cei mai frumoşi*. [*ibidem*, pp. 158-159.] E vorba aici, se înţelege, nu de muşchi, de ochi albaştri sau de păr creţ, ci de frumuseţea spirituală, de chipul transfigurat al lucidităţii, de lumina nimbată a geniului. Inculpaţii sunt tranfiguraţi de vină, preiau ceva din nimbul judecătorului. Există o relaţie mistică între judecată şi condiţia de acuzat. Cea care tranfigurează este expierea. Acuzatul este coleg cu judecătorul, adică cu marele acuzat.

Ca zi de interogatoriu, este preferată de către conducerea Tribunalului duminica, pentru că în această zi, omul fiind mai puţin distras de activităţile cotidiene, crizele existenţiale, întrebările, nonsensul survin cu şi mai multă acuitate: *Cât despre fixarea zilelor de interogatoriu, se dăduse preferinţă duminicilor, pentru ca nu cumva K. să fie stânjenit în activitatea lui profesională*. Duminica, mai ales după-amiază, este timpul în care neantul îşi face loc în coerenţa fiinţei. Nu întâmplător, Biserica încearcă să absoarbă acest vid, să resusciteze sincopele sufletului prin acte de cult.

Proza kafkaiană e plurivocă, stratificată pe paliere hermeneutice şi semiotice multiple. Astfel stând lucrurile, o aluzie la paznicii sacrului, la instanţele religioase care consideră omul vinovat transcendental de păcatul originar, la corupţia unor reprezentanţi ai clerului nu este total exclusă*: nu există îndoială, domnilor, că în dosul manifestărilor acestui tribunal, în dosul arestării mele, deci, ca să vorbesc despre mine, şi în dosul interogatoriului la care sunt supus astăzi, se află o mare organizaţie, o organizaţie care plăteşte nu numai paznicii venali, inspectori şi judecători de instrucţie nerozi, dar mai întreţine şi judecători de rang înalt, foarte înalt, cu numeroasa şi inevitabila lor suită de valeţi, de scribi, jandarmi, şi alţi auxiliari, poate chiar şi călăi, nu mă sfiesc să rostesc cuvântul. Iar sensul acestei mari organizaţii, domnii mei, în ce constă? În a aresta oameni nevinovaţi cărora li se intentează procese stupide – ca în cazul meu – adesea fără nici un rezultat* [*Ibidem*, p. 49.].

Identificarea structurilor religioase cu instanţele care instrumenteaza procesul pare să fie întărită de replica preotului: *Aparţin, deci, justiţiei, spuse preotul* [*Ibidem*, p. 191.].

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Miercuri, 2 aprilie. P.S. Sa a participat la Denia Canonului celui Mare în Catedrala Episcopală *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Vineri, 4 aprilie. P.S. Sa a participat la Denia Acatistului Bunei Vestiri în Catedrala Episcopală *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Sâmbătă, 5 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în capela Universităţii „Transilvania" din Braşov. În cadrul aceleiaşi zile a participat la aniversarea a 20 de ani de la înfiinţarea A.S.C.O.R.

Vineri, 5 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite în Capela Mitropolitană.

Duminică, 6 aprilie. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Biserica *Sf. Nicolae* din Săcel, Prot. Sălişte, al cărei preot este P.C. Ioan Oprişiu, urmată de un cuvânt duhovnicesc adresat credincioşilor. În cadrul aceleiaşi zile a participat la adunarea Oastei Domnului oficiată la Simeria.

Miercuri, 9 aprilie. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în capela Liceului Tehnologic „Aurel Vijoli", din loc. Făgăraş. În cadrul aceleiaşi zile a participat la o conferinţă duhovnicească în Biserica *Sf. Nicolae* din Rupea.

Sâmbătă, 12 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Vecerniei şi a Litiei în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, urmată de procesiunea de Florii oficiată sub protia Î.P.S. Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului.

Duminică, 13 aprilie. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Biserica *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Luni, 14 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Deniei în Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Marţi, 15 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Deniei în Biserica *Naşterea Domnului* din Sibiu, al cărei preot paroh este P.C. Protopop Ioan Coşa.

Miercuri, 16 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Deniei în Biserica *Sf. Mc. Pantelimon şi Sf. Ier. Andrei Şaguna* din Sibiu, al cărei preot paroh este P.C. Cristian Vaida.

Joi, 17 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Deniei celor 12 Evanghelii în Biserica *Pogorârea Sf. Duh,* din Sibiu, al cărei preot paroh este P.C. Simion Săsăujan.

Vineri, 18 aprilie. P.S. Sa a participat la slujba Deniei Prohodului Domnului în Biserica *Înălţarea Domnului,* din Sibiu, al cărei preot paroh este P.C. Achim Băcilă.

Duminică, 20 aprilie. De marele praznic al Învierii Domnului, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie alături de un sobor de preoţi la Biserica *Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu, iar la final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor. În aceeaşi zi a participat la slujba Vecerniei şi la tradiţionala procesiune de Înviere la Catedrala Mitropolitană sub protia Î.P.S. Sale Dr. Laurenţiu.

Luni, 21 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie alături de un sobor de preoţi slujitori la Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Marţi, 22 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie alături de un sobor de preoţi slujitori, în Biserica *Adormirea Maicii Domnului* din Avrig.

Miercuri, 23 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie cu prilejul hramului Schitului *Sf. Mare Mc. Gheorghe* de la Foltea, Prot. Sălişte.

Joi, 24 aprilie. P.S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi a Litiei în biserica Mănăstirii „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus.

Vineri, 25 aprilie. De praznicul *Izvorul Tămăduirii*, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie alături de Î.P.S. Sa Dr. Laurenţiu la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus fiind hramul acestui aşezământ duhovnicesc.

Sâmbătă, 26 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Taina Sf. Botez pentru tânărul Iustin Teodor, fiul P.C. Pr. Mircea Fărcaş, alături de un sobor de preoţi slujitori, în Biserica *Adormirea Maicii Domnului* din Comana de Sus.

Duminică, 27 aprilie. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Gheorghe*, Mănăstirea Bunești, a cărei Stareță este P.C. Hrisostoma Cruşoveanu.

Marţi, 29 aprilie. P.S. Sa a săvârşit slujba Parastasului pentru eroii şi martirii neamului românesc, în Cimitirul Eroilor din Dumbrava Sibiului, cu prilejul Zilei Veteranilor.

Întocmit de Diac. Ovidiu MUREŞAN

Durerea sufletească a singurătăţii: „Nu am om" (Ioan 5, 7)

Mântuitorul Iisus Hristos a săvârşit o minune care ar fi trebuit să îi impresioneze pe toţi cei care au fost martori la ea. Un paralizat sau „slăbănog", cum îl numeşte Evanghelia, ţinut la pat de 38 de ani, îşi redobândeşte sănătatea pe marginea scăldătorii Vitezda prin bunăvoinţa Domnului. Şi iată că ceea ce ar fi trebuit să copleşească s-a prefăcut într-o temă de discuţie absurdă şi minunea vindecării a fost umbrită de formalismul bolnav şi de neputinţa iudeilor de a se bucura de binele făcut de Domnul Iisus Hristos bietului suferind de atâta amar de vreme.

Nu a fost singura dată când iudeii au încercat înăbuşirea faimei Domnului, în „litera legii" ascunzându-şi, în felul acesta, neputinţa lor de a recunoaşte şi preţui binele făcut de Hristos. Un om redevine „om", iar ei invocă faptul că „era ziua sabatului". Cu acelaşi „argument" au încercat să minimalizeze şi minunea vindecării omului cu mâna uscată (Luca 6, 6-11) şi tot sub acelaşi pretext au pornit ancheta artificială şi penibilă împotriva orbului din naştere, pe care Hristos „a îndrăznit" să-l vindece sâmbăta (Ioan 9, 1-28). Nimic mai josnic împotriva evidenţei binelui decât „viciul de procedură". Dorinţa iudeilor de a-l prinde în cuvânt pe Iisus cu orice preţ se ascundea după argumentul că „este sâmbătă şi nu îţi este îngăduit să-ţi iei patul" (Ioan 5,10). Dar, după acuzaţia directă că încalcă sabatul, în fapt, se ascundeau doar invidia şi răutatea lor în faţa faimei din ce în ce mai mari de care se bucura Domnul Hristos în popor.

Asistăm în această pericopă evanghelică, vizavi de atitudinea celor ce n-au voit să preţuiască minunea vindecării paralizatului, la ceea ce Mântuitorul a condamnat oarecând la farisei, când i-a acuzat că „strecoară ţânţarul şi înghit cămila" (Matei 23, 24), precum şi că închid „Împărăţia cerurilor înaintea oamenilor", astfel încât nici ei înşişi nu mai pot intra, dar nici pe cei ce vor să intre nu-i lasă (Matei 23,13).

Şi astăzi avem printre creştini, iertată să-mi fie expresia, „credincioşi de serviciu" care, cu nepriceputā râvnă, crezându-se învăţători, mai mare tulburare provoacă în biserică din dorinţa de a-i disciplina pe cei neştiutori. Mă refer la cei care, de dragul „ordinii", provoacă ei înşişi dezordine printr-o atitudine absolut nepedagogică de a-i învăţa pe cei necunoscători cum sau când trebuie să se închine, pe unde au voie şi pe unde nu au voie să treacă în locaşul de cult, când trebuie şi când nu trebuie să îngenuncheze ş.a.m.d. Există persoane care au căzut „victimă" unor astfel de „lecţii publice" de ritualism, cu finalitatea de a nu mai călca niciodată în Sf. Biserică.

Alţii poate aţi recunoscut, în această pericopă evanghelică, pe superstiţioşii care nu vin duminica în mod regulat la biserică, în schimb respectă cu stricteţe „tradiţia" de a nu tăia cu foarfeca nimic vinerea; nu postesc după rânduială Sfintei Biserici toate posturile de peste an, dar au grijă la Buna Vestire şi la Florii să mănânce peşte; ţin cu stricteţe doliu după părinţii lor trecuţi la cele veşnice, în schimb trăiesc necununaţi creştineşte; părinţii care îşi aduc pruncii la Sfânta Împărtăşanie fără ca ei să se spovedescă şi împărtăşească cu Sfintele Taine. Acestora mi se pare că se adresează Hristos când zice: „Nebuni şi orbi, ce este mai mare, darul sau altarul care sfinţeşte darul?" (Matei 23, 19), sau când le atrage atenţia fariseilor că „strecoară ţânţarul şi înghit cămila" (Matei 23, 24).

De prea multe ori asistăm şi astăzi la râvnă fără pricepere, la forme fără fond, ori la superstiţii în loc de credinţă, ceea ce dovedeşte că nu toţi ştim îndeajuns să distingem esenţialul de neesenţial sau litera legii de spiritul ei. Mi se pare că în această pericopă evanghelică recunoaştem, pentru o clipă, pe cârtitorii cotidieni, care au grijă totdeauna să scoată la iveală partea cea goală a paharului, minimalizând şi căutând să neutralizeze orice bine săvârşit de noi, închipuind mijloace ori scopuri ascunse, meschine. Întâlnim şi astăzi astfel de oameni, care caută să întunece cu răutatea şi invidia lor frumosul şi binele, chiar şi atunci când acestea sunt evidente.

În Evanghelia de la Ioan, cap. 5, ni se dezvăluie două motive pentru care nu numai minunea aceasta nu a fost receptată aşa cum se cuvenea de conaţionalii Domnului, dar şi învăţătura şi persoana Sa, în general. Formalismul îngust şi bolnav al Legii Vechi din inima iudeilor, prea triumfalişti pentru statutul de popor ales, s-a arătat prea strâmt pentru a cuprinde deschiderea duhului adusă de Hristos.

Învăţăm din această pericopă evanghelică că păcatul îmbolnăveşte sufletul şi trupul: „Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie mai rău." (Ioan 5, 14). Ne atrage atenţia şi nouă asupra celor două păcate care ne pândesc: formalismul şi neputinţa de a ne bucura de binele aproapelui. Formalismul merge mână în mână cu bigotismul, cu misticismul bolnav, cu semidoctismul, cu superstiţiile şi dragostea de literă lipsită de duh, în timp ce neputinţa de a ne bucura alături de aproapele ascunde răutate, invidie, complex şi competiţie neconstructivă.

Pentru aceasta suntem datori noi creştinii a recunoaşte şi a lucra binele în adevăratul lui duh, nu doar formal.

Este foarte necesar să înţelegem că relaţiile noastre cu aproapele trebuie guvernate de îndelungă răbdare şi dragoste decât de judecată critică. Să-L rugăm pe Domnul Iisus să câştigăm adevărata înţelepciune şi bunul discernământ, care ne pot preface în admiratori, înţelegători şi împlinitori ai învăţăturilor Lui, arătând priceperea înţeleaptă a râvnei celei bune şi dragoste nefăţarnică şi nepătimaşă faţă de aproapele nostru.

† ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Laurențiu, Doctor Honoris Causa al Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

La Alba Iulia s-au desfăşurat lucrările celei de-a XIII-a ediţii a Simpozionului Internaţional de Teologie cu tema „Euharistie şi Martiriu – de la vechile catacombe la închisorile comuniste". Evenimentul se înscrie în ciclul de manifestări dedicat Anului omagial euharistic şi Anului comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni, la nivelul întregii Patriarhii Ortodoxe Române.

În cadrul Simpozionului Internaţional „Euharistie şi Martiriu – de la vechile catacombe la închisorile comuniste", desfăşurat în perioada 6-8 mai la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, a primit titlul de „Doctor Honoris Causa" al Universităţii din oraşul transilvan.

Ceremonia acordării acestui important titlu academic a avut loc la 6 mai şi a fost precedată de o slujbă de Te Deum, urmată de mesajele de salut ale oficialităţilor şi oaspeţilor sosiţi la Alba Iulia pentru a participa la cea de-a XIII-a ediţie a Simpozionului Internaţional de Ştiinţă, Teologie şi Arte. În prezenţa tuturor membrilor Senatului Universităţii „1 Decembrie 1918", preşedintele prof. univ. dr. Nicolae Todea a deschis ceremonia acordării titlului de „Doctor Honoris Causa", subliniind importanţa momentului pentru mediul academic din vechea cetate a unirii românilor. Corul studenţilor teologi a interpretat la început celebrul imn „Gaudeamus igitur", pentru ca mai apoi, ÎPS Arhiepiscop Irineu să dea citire cuvântului „Laudatio".

Arhiepiscopul Alba Iuliei a arătat că „Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, este un profesor de vocaţie, care iubeşte dogmele credinţei ortodoxe şi splendoarea cultului liturgic al Bisericii drept-măritoare a Răsăritului. Întotdeauna vorbeşte cu pasiune şi competenţă despre comorile Ortodoxiei noastre bimilenare, numită, pe drept cuvânt, „cerul pe pământ". Pe acestea le face cunoscute în ţară şi peste hotare ca un adevărat herald al spiritului românesc.

Părintele Mitropolit Laurenţiu are o admirabilă râvnă şi o profundă dragoste pentru slujirea Dumnezeieştii Liturghii. Aceste două virtuţi sunt vizibile şi în activitatea sa pastorală şi misionară, pe care o prestează cu demnitate şi responsabilitate. Înaltpreasfinţia Sa iubeşte pe preoţi şi pe credincioşi, la care se raportează cu mult tact pastoral şi cu sinceritate şi omenie rar întâlnite.

Titlul de onoare pe care distinsul Ierarh al Ardealului îl primeşte astăzi, aici, la Alba Iulia, este expresia preţuirii noastre pentru profesorul care ştie că adevărata teologie este trăirea evlavioasă în Duhul lui Dumnezeu. Totodată, aducem acum omagiu cuviincios Arhipăstorului care „face lucrare de evanghelist" (cf. II Tim. 4, 5), dăruindu-se jertfelnic pentru binele poporului lui Dumnezeu.

La acest moment festiv, când Facultatea noastră de Teologie apreciază roadele apostolatului său complex, îi dorim din inimă Părintelui Mitropolit Laurenţiu: Întru mulţi şi fericiţi ani! ***Ad multos annos!***"

Diploma şi hotărârea Senatului universitar au fost citite şi înmânate de rectorul Daniel Breaz, care i-a mulţumit Mitropolitului Laurenţiu al Ardealului pentru acceptarea acestei distincţii de recunoaştere a meritelor şi a implicării în mod special în activităţile Şcolii Doctorale din cadrul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia.

În cuvântul de întâmpinare, ÎPS Mitropolit Laurenţiu a mulţumit conducerii universităţii pentru onorantul titlu acordat şi a subliniat faptul că Facultatea din Alba Iulia este strâns legată de cea de la Sibiu, nu doar prin activităţi academice comune, ci şi prin faptul că majoritatea cadrelor didactice de la mai tânăra instituţie au fost instruite şi pregătite prin programele de studiu de la vechea Academie şaguniană.

În cuvântul de răspuns, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu a vorbit despre *Învierea lui Hristos şi chemarea noastră la Cina Împărăţiei.* Înaltpreasfinţia Sa a arătat că Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos ne-a readus în comuniunea de iubire a Sfintei Treimi, iar această realitate o trăim şi o împărtăşim, în mod plenar, în fiecare Sfântă Liturghie, gustând anticipat bucuria pascală a veacului viitor. La fiecare Sfântă Liturghie, Hristos cel înviat ne poftește la *Masa Împărăției Sale*, la ospățul credinței, prin care El vrea să prăznuiască împreună cu noi Învierea Sa, biruința asupra tiraniei diavolului, a păcatului și a morții. La fiecare Sfântă Liturghie, Biserica ne cheamă la ospățul cel mare și dumnezeiesc, în care *„să bem băutură nouă"*, să gustăm *„hrană cerească"*, la Cina pregătită în cer pentru noi de Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, la Cina în care El ne vorbește tainic, din interiorul nostru, despre pătimirile, despre moartea și Învierea Lui, ajutându-ne, astfel, să retrăim toate aceste evenimente actualizate ale vieții Sale și să ne bucurăm de ele împreună cu El, împărtășindu-ne de darurile veșnice ale lucrării Sale mântuitoare.

Taina cea mare a Sfintei Liturghii nu este doar modul prezenței reale a Mântuitorului în Sfânta Euharistie, ci și *extinderea* în cei credincioși a vieții Sale noi, îndumnezeite. Este tainică prezența Domnului sub chipul pâinii și al vinului, este tainică prezența lui Hristos, ca răstignit și înviat în același timp, și este plină de mister și atragerea credincioșilor în această stare de jertfă. Mântuitorul a intrat la Tatăl cu scumpul Său Sânge și rămâne acolo *în stare de jertfă neîncetată*, dobândind o veșnică răscumpărare, ne învață Sfântul Apostol Pavel (Evrei 9, 12). Pe acest temei, părintele *Dumitru Stăniloae* arată că *actul jertfirii lui Hristos este veșnic și are eficiență mântuitoare*; prin el, umanitatea Sa a intrat în stare de *jertfă permanentă*, care este starea ei de înviere, de sfințenie a vieții celei noi îndumnezeite [Pr. D. Stăniloae, *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*, în rev. „Studii Teologice", 1-2 (1965), p. 11.], izvorul și sursa *„pentru toate gradele stării de jertfă a credincioșilor, care trebuie să includă atât moartea față de egoism, cât și sfințenia unei vieți noi, de înviere."* [Idem, *Iisus Hristos, Arhiereu în veac*, în rev. „Ortodoxia", nr. 2 (1979), p. 218.] Iisus Hristos așa se primește de credincioși, în Sfânta Euharistie, spre a fi trăit: în Jertfa Lui neîncetată, ca răstignit și înviat în același timp, imprimându-ne și pe noi de această stare de jertfă și înfățișându-ne împreună cu Sine Tatălui, ca jertfe vii binemirositoare [Idem, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni,* în rev. „Ortodoxia", nr. 1, 1953, p. 95.]. Așadar, arată același mare teolog român, *„unindu-ne prin Sfânta Împărtășanie toți cu Hristos pentru a ne dărui cu El Tatălui, ne unim toți nu numai cu Hristos, dar și cu Tatăl și cu Duhul, ne unim și între noi la Cina Împărăției: aceasta este Împărăția Sfintei Treimi, intimitatea maximă între Dumnezeu și om"* [Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă,* EIBMBOR, București, 204, p. 375.].

Cât de unic, înfricoșător, dar și plin de măreție este acest ospăț al Împărăției, ne atrag atenția Sfintele Evanghelii și cântările Bisericii, care ne arată că Cel care a pregătit această Cină este un *Stăpân* plin de delicatețe, de sensibilitate și de negrăită iubire pentru noi, Care nu ne pune nouă pe masă *ceva* din bunătățile Sale, ci ne oferă spre mâncare Însuși Trupul Său dumnezeiesc. Acest *Trup al Său* care ni se oferă spre hrană nu este mort, ci este *viu* și *înviat* și plin de viață dumnezeiască, plin de simțiri curate și de iubire jertfelnică, din care gustând cu *„frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste"* ne umplem de puterea vieții celei noi care a izvorât din mormântul lui Hristos.

Tocmai pentru a accentua în mod imperativ importanța covârșitoare a Tainei Spovedaniei și a Împărtășaniei pentru viața noastră vremelnică în această lume, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a rânduit ca anul 2014 să fie declarat ***Anul omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii)***, chemându-ne, astfel, pe toți să reașezăm în centrul vieții noastre duhovnicești, curățită de păcate, pe Hristos cel înviat din morți, care ni Se dăruiește nouă întreg și real în Taina Sfintei Împărtășanii; să redescoperim și să cultivăm viața creștină ca o viață pascală prin excelență, care trebuie să izvorască Taina Potirului – *„Izvorul nestricăciunii care a izvorât din mormântul lui Hristos, întru care ne întărim"*. [*Irmosul cântării a 3-a din Canonul Învierii,* în „Slujba Învierii", p. 7.]

Numai astfel, participând mereu la ospățul euharistic de la Masa Împărăției, viața noastră poate deveni un *Paște continuu*, o continuă înviere lăuntrică, o continuă trecere spre viața cea nouă și eshatologică a Împărăției lui Dumnezeu, spre veșnicia bucuriei netrecătoare a comuniunii de viață și iubire cu Sfânta Treime.

La final, rectorul Daniel Breaz i-a oferit ÎPS Mitropolit Laurenţiu un tablou cu vechea cetate a Alba Iuliei, iar ierarhul a oferit gazdelor şi bibliotecii de la Facultatea de Teologie mai multe cărţi apărute la Editura „Andreiana" a Arhiepiscopiei Sibiului.

Drd. Ștefan MĂRCULEȚ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacție:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărășanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediție on-line:*** Dragoș Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 21-24

1 şi 15 iunie 2014

REŢELELE DE SOCIALIZARE ŞI MISIUNEA BISERICII

Hramul Catedralei Mitropolitane din Sibiu

Catedrala Mitropolitană din Sibiu s-a aflat în sărbătoare la praznicul Sfintei Treimi, când sute de credincioşi au venit să participe la programul liturgic de la hramul lăcaşului de cult. Ca de fiecare dată, la hramul Catedralei din Sibiu, Sfânta Liturghie din această zi a fost oficiată de un sobor de arhierei, din care au făcut parte Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Alături de arhierei au slujit preoţii de la Catedrala Mitropolitană şi profesori de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna", între care s-a aflat şi Pr. Acad. Prof. Dr. Mircea Păcurariu. Răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a Catedralei Mitropolitane.

„Uniţi întru Preasfânta Treime"

Cuvântul de învăţătură de la Sfânta Liturghie a fost rostit de IPS Mitropolit Irineu, care a vorbit despre lucrarea Duhului Sfânt în lume, dogma Sfintei Treimi, relaţiile dintre Persoanele Sfintei Treimi şi rolul lor în opera de mântuire a omenirii.

„Când privim pe Tatăl, Îl vedem pe Fiul! Când privim pe Fiul, Îi vedem pe Tatăl şi pe Duhul Sfânt! Deodată ce ne ducem cu mintea la Tatăl, Îi vedem pe toţi trei laolaltă, pentru că toţi sunt împreună şi au aceeaşi Fiinţă pe care Tatăl o împărtăşeşte şi o dăruieşte total Fiului şi Duhului Sfânt. Astfel, iubirea Tatălui este în Fiul şi în Sfântul Duh, şi aceeaşi iubire se întoarce către Tatăl Ceresc. Şi mai cu seamă, pentru noi, oamenii, în chip deosebit şi de folos nouă este că Fiul păstrează întotdeauna firea noastră în Sfânta Treime. Aşa că Tatăl, când priveşte pe Fiul, în iubirea Lui, ne vede şi pe noi şi ne iubeşte aşa cum iubeşte pe Fiul, iar Duhul Sfânt este Acela care ne îndeamnă pe toţi să-L chemăm pe Tatăl: «Avva, Părinte!». Căci Duhul Se roagă în noi cu suspine negrăite, iar pe noi ne face să fim uniţi întru Preasfânta Treime. Deci, de la o parte şi de la alta a lumii, de la cele văzute şi nevăzute, de la cele de dedesubt şi din toată creaţia se aude glasul de laudă al Preasfintei Treimi, cum cântăm totdeauna în Sfânta Liturghie: «Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot! Plin este Cerul şi pământul de mărirea Lui». De bună seamă că învăţătura despre Sfânta Treime este temeiul existenţei noastre, iar dacă vorbim despre Cincizecime, nu facem altceva decât să continuăm Învierea Mântuitorului Iisus Hristos şi Înălţarea Sa la Ceruri, pentru că toate sunt actualizate prin pogorârea Sfântului Duh, Care prezintă pe Fiul lui Dumnezeu înomenit în noi, oamenii, în Biserica şi în viaţa noastră. De aceea, cultul şi rugăciunile noastre sunt în numele Preasfintei Treimi", a spus IPS Mitropolit Irineu.

La finalul slujbei religioase, IPS Mitropolit Laurenţiu le-a mulţumit ierarhilor, preoţilor şi credincioşilor pentru participarea la hramul Catedralei Mitropolitane. Lăcaşul de cult, care a trecut de un secol de existenţă, este un simbol al cetăţii transilvane, a subliniat ierarhul, o Catedrală dorită foarte mult de românii din Ardeal şi de Sfântul Ierarh Andrei Şaguna.

„Lucrarea Preasfintei Treimi se vede încununată şi în acelaşi timp într-o continuă dezvoltare, spre îndumnezeirea noastră. Suntem participanţi la lucrarea sfinţitoare care se realizează în Biserică. O Biserică este sfântă dacă dă sfinţi şi toţi membrii, toţi credincioşii, au posibilitate lăsată ca un dar de la creaţie ca să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu. Asemănarea cu Dumnezeu este un urcuş continuu, într-o permanentă conlucrare a noastră cu harul dumnezeiesc. Ne împărtăşim mereu cu harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine şi suntem părtaşi cu Mântuitorul Iisus Hristos, prin Trupul şi Sângele Său, la Sfânta Împărtăşanie. Toate acestea, repetându-se, urmărindu-se în viaţa noastră, ne dau posibilitatea să înaintăm, să urcăm şi noi treptele desăvârşirii", a spus IPS Mitropolit Laurenţiu.

Sărbătoarea hramului s-a încheiat cu o procesiune în jurul Catedralei Mitropolitane. Preoţii au purtat racla cu moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna în timpul procesiunii, alături de icoane şi prapuri.

Drd. Ştefan MĂRCULEŢ

Tainic şi real în celebrarea euharistică (II)

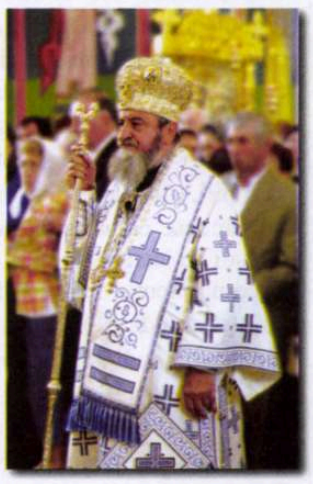

În sesizarea lucrării tainice a harului, în întâlnirea, în urcuşul spre Dumnezeu, omul este ajutat prin *arhitectura locaşului bisericesc* şi prin *arta iconografică*.

„În Sfânta Sofia totul se ordonează în jurul unei axe centrale, încoronată de maiestatea unei cupole, şi exprimă frumuseţea într-un mod mai esoteric (mai lăuntric), venind dintr-o adâncime tainică şi dintr-o înălţime nelimitată, care coborând peste om îl umple de o pace transcendentă… Prin liniile ei, cupola traduce mişcarea coborâtoare a iubirii dumnezeieşti; sfericitatea ei reuneşte pe toţi oamenii în Synaxa, în trupul lui Hristos. Sub cupolă noi ne simţim protejaţi, scăpaţi de angoasa pascaliană a spaţiilor infinite" [Paul Evdokimov, *L'art de l'icone,* Paris, 1970, p. 125].

Dumnezeu, Care ne priveşte şi ne îmbrăţişează din cupolă, este deasupra tuturor, dar le cuprinde pe toate şi se află între noi cu iubire personală: „E aproape de toate, este prezent tainic pe Sfânta Masă, şi totuşi mai presus de toate. E familiar şi infinit în taina Lui. E taina care ne înconjoară şi ne susţine… Nu-L bănuim că ar fi undeva, ci îi simţim îmbrăţişarea aici. E Taina văzută şi simţită, e Taina care vedem cum ne susţine, nu o Taină bănuită. E Taina iubită, nu Taina temută" [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate…,* p. 40].

Misterul nevăzutei prezenţe a lui Hristos luminează şi descoperă toate în biserică. Icoanele, cultul, arhitectura, toate *alcătuiesc o unică teofanie*: ele nu sunt chipuri de privit, ci forma de exprimare a prezenţei mântuitoare a Domnului celui răstignit şi înviat. În cadrul Sfintei Liturghii întâlnirea tainică cu persoanele reprezentate în icoane este o pregătire spre întâlnirea cu Hristos în Taina Sfintei Euharistii. Dacă Liturghia este celebrare tainică a venirii Domnului printre noi şi înaintare cu Hristos, Care ne conduce prin faptele Sale mântuitoare până la prefacerea pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele Lui şi la împărtăşirea de ele, atunci El şi faptele Lui trebuie să domine spaţiul principal al locaşului bisericesc: „Icoana conduce prin privirea ei cu credinţă de la vederea prin simţuri la contemplarea spirituală şi la întâlnirea tainică cu sfintele persoane şi cu faptele mântuitoare reprezentate în ea… Aceasta presupune că *întâlnirea harică* cu cel reprezentat nu este o simplă opinie subiectivă, ci bazată pe o *prezenţă obiectivă* a celui reprezentat în chip" [H.J. Schultz, *op. cit.,* p. 96].

Icoana este un alt mod de prezenţă a lui Hristos în ambianţa eclesială, prezenţă arătată plenar în celebrarea Sfintei Liturghii. Hristos Domnul, prezent tainic, misterios, printre noi, vrea ca faţa însăşi pe care a asumat-o să continue a

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Editorial

COMPUTER vs. THABOR

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Este tot mai greu să propui texte pentru oamenii maturi, preocupaţi pentru lectură, atunci cum n-ar fi greu să scrii pentru tineri şi copii? Cum să le rupi privirea din albastrul sideral al tabletei, al IPHON-ului sau al computerului, cum să-i desprinzi de albastrul sideral al ecranului pentru a-i ţine aproape de Hristos? Aud des astfel de cuvinte, unele rostite cu durere, altele cu pathos, niciunul cu indiferenţă. Senzaţia pe care mi-o creează astfel de lamentări este că ne socotim mereu în război cu tinerii şi copiii. Ca şi cum ar fi duşmanii noştri, ca şi cum dacă nu gândesc ca noi sunt judecabili, chiar condamnabili. Un soi de justiţie trecută, din studiourile de televiziune, în componenta vieţii cotidiene. Ba uneori, resimt mereu această atitudine, îi încolţim cu prezumţii de vinovăţie, de multe ori gândind în raport numai cu frustrările noastre educaţionale. Ori pe ei, pe copiii şi tinerii noştri, nu-i mai întrebăm de mult ce cred, cum vor ei să respire educaţia pe care le-o propunem, cât de atenţi suntem la nevoile lor. Semănăm cu toţi aceia care se agită în grupuri de dialog social ori în grupuscule de oportunişti de carieră, care ne vorbesc despre ce cred ei despre educaţia religioasă, iar nu ce cred ei, beneficiarii ei, despre ea. Şi aceasta în condiţiile în care beneficiem de suficiente experienţe de viaţă şi de o mulţime de informaţii care ne-ar ajuta să profilăm o soluţie pastorală solidă, lipsită de scrupulozităţi administrative ori funcţionăreşti.

Şi anul acesta, din grija lui Dumnezeu, i-am văzut pe copii prin şcoli şi licee. La Sibiu ori Braşov, la Caracal ori Govora, la Râmnicu Sărat ori la Timişoara, copiii se bucură de Hristos, atunci când este prezentat lor cu sinceritate şi drag, cu vocaţie şi competenţă dialogică, fără ifose profesorale ieftine, desigur confirmate de diplome şi tot soiul de documente doveditoare... Nu de ele se entuziasmează tinerii, nici de scrupule didactice importate pe filierele unei pedagogii false, bune în orice alt context decât al educaţiei religioase. Nu. Ora de religie nu poate fi decât transdisciplinară, în sensul că transcende toate materiile propuse de învăţământ, pornind de la un adevăr fundamental: toate materiile care prezintă cu adevărat adevărul ştiinţific, pentru că acesta nu poate fi împotriva celui divin. Când este împotriva Lui, ştiinţa este pseudoadevăr. I-am întrebat, şi nu într-o clasă şi nu doar la şcoală, ci în toate întâlnirile, dacă-i deranjează ora de religie. I-am întrebat dacă au nevoie de îndrumările ei pentru a pricepe mai bine viaţa şi moartea. E limpede că pentru viaţă e nevoie, dar şi mai mare nevoie este, mi-au zis-o ei, pentru a înţelege moartea! Toţi filfizonii care atacă predarea culturii creştine la şcoală şi propun...nimicul ca materie uită să vorbească tinerilor. Nu, nu cu prietenii, la fel de gingaşi ca ei în a pricepe cele despre ora de religie, ci cu ei, copiii care se bucură şi o socotesc gură de oxigen într-o programă care abundă tocmai în ce vor ei să adauge culturii lor: materialismul nedialectic.

Când ţinem să bucurăm copiii, lumina Thaborului nu se poate împiedica de lumina siderală şi siderabilă a monitorului de computer. Ei au nevoie de viaţă ca alternativă. Dar cine le prezintă viaţa ca atare? Dacă aproximăm adevărurile divine, dacă apocaliptizăm comunicarea, dacă anulăm bucuria cunoaşterii în favoarea unui soi de dresare pentru viitoare multinaţionale ori firme de pripas, provocatoare prin politica de publicitate, jalnice prin atitudinea de lipsă de respect pentru angajaţi. Aici e locul Bisericii. Între monitorul de computer şi lumina cea necreată a Tainelor, comunicarea conţinuturilor de viaţă, a conţinutului credinţei pe care le-o propunem. Nu merge nici cu power point, nici cu AeL, nici cu programe europene... Merge doar cu implicare directă, dialog în grupuri mici, constant susţinute prin programe de închegare a colectivelor de elevi şi nu numai. De 1 iunie, la un post de radio naţional, o fetiţă, Cristina, de trei ani, peltică şi luminoasă, întrebată ce vrea să fie când va fi mare, a răspuns: „Fericită!". La ce materie şcolară se propune oare vreo arie educaţională în care fericirea să fie scop de viaţă? Simplă, fără construcţii ideologice ori structurate materialist. O fericire rostită peltic şi cu nădejde.

Între monitor şi Muntele Thabor stau copiii noştri. Nici mai buni, nici mai răi decât alţii, ai altor generaţii. Devin în timp plictisiţi, ori pătimaşi ori dependenţi de urâtul din jur? Care generaţie a fost lipsită de astfel de ispite. Înainte de a le stinge monitorul, obsedaţi de boli şi nevroze, isterici la informaţii şi biomorfologii de laborator, oferiţi-le un creştinism cald, cordial, viu, bucuros de ei. Nu suntem botezaţi în zoaiele acrite ale mistificării bucuriei din jur, pline de vedetisme ieftine şi de răzbunări media, ci în apa cea vie a Botezului, murind şi înviind pentru Hristos Domnul. Trebuie să le-o dovedim. Destinşi şi responsabili, fără aere de superioritate, atenţi nu la formalismele religiosului, ci la sinceritatea trăirii cu Hristos a Tainei Împărăţiei. Luminată nouă de Thabor!

Tainic şi real în celebrarea euharistică (II)

(urmare din p. 1)

fi cu noi prin icoană; deoarece vrea ca faţa Lui însăşi să ne vorbească despre prezenţa Lui reală nevăzută [Olivier Clément, *Le visage interieur,* Paris, 1978, p. 46].

Icoanele intensifică întâlnirea credincioşilor cu Hristos şi pun în relief o semnificaţie lărgită a evenimentelor mântuitoare.

Aceste câteva elemente „văzute", prezente în celebrarea liturgică, au menirea de a reliefa dubla funcţie a misterului cultic: aceea de a descoperi prin intermediul vizibilului (prin simbol) invizibilul, dar şi aceea de a ascunde sub voalul sensibilului o Realitate vie, transcendentă, accesibilă doar prin credinţă.

Modul lucrării tainice a harului în cult, modul actualizării prezenţei lui Hristos, modul împărtăşirii credincioşilor din Trupul şi Sângele lui Hristos, toate acestea reprezintă valenţele *laturii „nevăzute"* a misterului liturgic. Cum este prezent Hristos sacramental? Cum creşte prezenţa Sa pe tot parcursul Sfintei Liturghii? Cum se actualizează nesângeros jertfa de pe Cruce? Toate acestea sunt taine, care ies din sfera raţionalului şi nu sunt accesibile înţelegerii umane decât prin credinţă.

Hristos Domnul a dorit să ne dăruiască darurile Sale, harul Său, într-un mod accesibil nouă şi de aceea a instituit Sfintele Taine, şi El a lăsat astfel ca prezenţa Sa printre oameni, după Cincizecime, să fie vie, reală, personală, obiectivă prin „văzut" şi accesibilă prin credinţă, prezenţă atât de variată şi atât de adaptată necesităţilor sufletului uman [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...*, p. 81-106, distinge mai multe moduri de prezenţă a lui Hristos în cult: în jertfa euharistică; în celelalte Taine; în ierurgii şi alte slujbe bisericeşti (Laude), în rugăciunile şi binecuvântările preotului; în cuvântul Sfintei Scripturi citit în biserică; în cuvântul de propovăduire al preotului; în rugăciunile rostite şi cântate de credincioşi în cadrul cultului. [A se vedea, de asemenea, la Pr. Prof. Petre Vintilescu, „Sfânta Împărtăşanie în spiritualitatea creştină. Deasa sau rara Împărtăşanie?", în *Studii Teologice* (V), 1993, nr. 5-6, p. 385-386 şi la Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, „Modurile prezenţei personale a lui Hristos şi a împărtăşirii de El în Sfânta Liturghie şi spiritualitatea ortodoxă", în volumul omagial închinat Părintelui Prof. D. Stăniloae: *Persoană şi comuniune,* Sibiu, 1993, p. 335-359].

Prezenţa lui Hristos nu începe în Sfânta Liturghie doar din momentul prefacerii pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele Lui. Din acest moment începe o prezenţă a Lui ca a Celui ce Se uneşte cu noi *după* ce Şi-a terminat lucrarea Sa mântuitoare şi Se află de-a dreapta Tatălui, cu Trupul Său, deplin pnevmatizat, plin de putere dumnezeiască. Dar până la această unire, El ne face oarecum contemporani cu Sine în drumul Său împlinit pe pământ sau Se face oarecum contemporan cu noi în acest drum străbătut de El. Această împreună călătorie cu noi are în ea o anumită tainică realitate [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...*, p. 111].

Aceasta este ideea cea mare a şcolii din Antiohia: Sfânta Liturghie este actualizare a prezenţei lui Hristos, dar „icoană", „chip", imagine a întregii iconomii a mântuirii. Nicolae Cabasila afirmă că rugăciunile, cântările, citirile, pe de o parte ne sfinţesc prin puterea ce o au, prin mijlocirea harului, pe de altă parte, ele ne sfinţesc „şi prin aceea că în ele noi vedem cu închipuirea pe Hristos, lucrarea şi patimile Lui pentru noi... Atât în cântări, cât şi în citiri şi în întreg ritualul liturgic este simbolizată întreaga lucrare izbăvitoare a Mântuitorului" [N. Cabasila, *Tâlcuirea Sfintei Liturghii,* trad. rom. de Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, Bucureşti, 1989, p. 28. Un excelent comentariu al acestei lucrări se găseşte tot la Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila,* Bucureşti, 1943. H.J. Schultz, vorbind despre caracterul acesta iconic (Bildcharakter) al Sfintei Liturghii, arată că „Theoria (contemplarea) descoperă în Liturghie opera de mântuire sub reprezentare sacramentală, dar această operă îndumnezeitoare real, ontologic, obiectiv, dar şi subiectiv prin contemplare vizuală, afectivă şi intelectuală", *op. cit.,* p. 38-39].

După ce Hristos a împlinit iconomia cea dumnezeiască a mântuirii noastre, toate actele Sale îndumnezeitoare sunt concentrate în Persoana Sa. Prin amintirea lor, prin invocarea Persoanei, ele devin într-un anumit mod prezente simbolic în întreg ritualul. Proscomidia este, deci, nu numai o pregătire a darurilor ce vor fi prefăcute în jertfa lui Hristos, ci şi o anumită pro-aducere sau pro-prezenţă a lui Hristos cel jertfit şi înviat [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...*, p. 112].

Dacă simpla rugăciune către Hristos ne pune într-un fel în legătură cu El, cu atât mai mult actele Proscomidiei, numită „chip" şi „icoană" a lui Hristos. Astfel, Proscomidia, care se săvârşeşte de preot în afară de vederea comunităţii, Îl reprezintă în „icoană" pe Hristos înainte de ieşirea în lume, dar Îl reprezintă şi pe Hristos Care Îşi retrăieşte naşterea şi viaţa Sa retrasă în vederea actualizării între noi a Jertfei Sale. Actele trecutului se concentrează în El, nu se pierd în timp; în Hristos cel etern este lucrător trecutul („iconizat" în ritual), prezentul (actualizat prin ritual) şi viitorul (prefigurat prin tipuri şi simboluri). În Sfânta Liturghie totul este prezent: în pregătirea Agneţului, ca şi chip al lui Hristos, Care Se naşte şi Se răstigneşte, nu se arată numai viaţa necunoscută a Domnului dinainte de ieşirea la propovăduire, adică nu ne indică doar această perioadă, ci se arată şi *caracterul actual* al acestei perioade. Toată Sfânta Liturghie nu e numai o iconizare a faptelor mântuitoare ale lui Hristos din trecut, ci şi o prezenţă din ce în ce mai sporită, culminând în prefacere, a lui Hristos lucrător acum [*Ibidem,* p. 113].

(va urma)

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Joi, 1 mai. Î.P.S. Sa a participat, la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna", la manifestările prilejuite de sărbătoarea revederii de 10 ani a absolvenţilor promoţiei 2000-2004. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 2 mai. A oficiat în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, slujba înmormântării Părintelui Ezechil Oancea, fost consilier economic al Arhiepiscopiei Sibiului. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Sâmbătă, 3 mai. A făcut o vizită la Mănăstirea Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Duminică, 4 mai. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfânta Cuvioasă Parascheva" din localitatea Slimnic, Protopopiatul Sibiu. A oficiat slujba de sfinţire a iconostasului bisericii parohiale. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe P.C. paroh George Cosmin Piţ, pe Părintele Leonardo Emilian Mihăilescu l-a hirotesit *iconom,* iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 5 mai. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A participat, la Copşa Mică, la manifestarea prilejuită de dezvelirea bustului Majestăţii Sale Regele Mihai I al României, amplasat în faţa Primăriei din localitate.

Marţi, 6 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. În aceeaşi zi, a participat la Simpozionul Internaţional „Euharistie şi Martiriu. De la vechile catacombe la închisorile comuniste", desfăşurat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia. În cadrul lucrărilor acestui simpozion, Î.P.S. Sa a primit din partea Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia titlul de *doctor honoris causa.* Î.P.S. Sa a susţinut prelegerea „Învierea lui Hristos şi chemarea noastră la Masa Împărăţiei".

Miercuri, 7 mai. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 8 mai. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 9 mai. A participat, la Cercul Militar din Sibiu, la manifestările prilejuite de serbarea Zilei Europei şi a Zilei Independenţei de Stat a României. A oficiat o slujbă de pomenire a eroilor neamului şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Sâmbătă, 10 mai. Împreună cu P.S. Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Naşterea Maicii Domnului" a Parohiei Timişoara-Iosefin. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a dăruit acestei parohii o părticică din moaştele Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. În aceeaşi zi, s-a întâlnit la Reşedinţa mitropolitană din Timişoara cu Înaltpreasfinţitul Părinte Nicolae, Mitropolitul Banatului.

Duminică, 11 mai. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa, împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului, cu Preasfinţitul Părinte Siluan, Episcopul român din Ungaria, cu Preasfinţitul Macarie, Episcopul Europei de Nord, şi cu un mare sobor de preoţi şi diaconi, a slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din localitatea Sân-Mihai, Protopopiatul Alibunar, Banatul Sârbesc, Voivodina. A oficiat slujba de sfinţire a picturii bisericii şi a dăruit acestei parohii o părticică din moaştele Sf. Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei.

Luni, 12 mai. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 13 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A participat, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie din Sibiu, la al 5-lea Colocviu Naţional de Teologie Dogmatică, intitulat „Darul unităţii Bisericii şi a lumii. Implicaţii teologico-dogmatice şi culturale".

Miercuri, 14 mai. A vizitat şantierul de lucrări de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Joi, 15 mai. A avut program de lucru la cabinet. A participat, în Piaţa Mare din Sibiu, la festivitatea de închidere a anului universitar. Cu acest prilej, a adresat studenţilor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 16 mai. A participat, în Aula Magna a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, la festivitatea decernării titlului de *doctor honoris causa* domnului Prof. Univ. Dr. Ioan Aurel Pop, rectorul Universităţii „Babeş Bolyai" din Cluj-Napoca. Evenimentul a avut loc în cadrul manifestărilor dedicate împlinirii a 45 de ani de activitate neîntreruptă a Universităţii sibiene.

Duminică, 18 mai. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfântul Ioan Botezătorul" din localitatea Loamneş, Protopopiatul Sălişte. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. Pr. paroh Ioan Fara, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 19 mai. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 20 mai. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 21 mai – *Sărbătoarea Sf. Împăraţi Constantin şi Elena.* A participat la sărbătoarea hramului Catedralei Patriarhale „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena".

Joi, 22 mai. A participat la şedinţa Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 23 mai. A examinat la Teologie Liturgică studenţii anului IV de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Duminică, 25 mai. Î.P.S. Sa a binecuvântat lucrările de renovare de la Biserica „Sf. Împ. Constantin şi Elena" din parohia Poiana Mărului II, judeţul Braşov, filia „Între Văi". A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe Părintele Ştefan Spârchez de la Parohia Holbav, Protopopiatul Bran-Zărneşti, şi a acordat distincţia bisericească „Crucea Şaguniană" părintelui Ion Manea de la Parohia Tohanu Nou, Protopopiatul Bran-Zărneşti.

Luni, 26 mai. În cadrul manifestărilor prilejuite de împlinirea celor 300 de ani de la martirajul marelui voievod Constantin Brâncoveanu, Î.P.S. Sa a fost prezent la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, unde a oficiat un „Te Deum" împreună cu un sobor de preoţi din Protopopiatele Braşov, Săcele şi Bran-Zărneşti. Au fost prezente autorităţi locale şi dl Alexandru Surdu, vicepreşedintele Academiei Române. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare şi a inaugurat expoziţia permanentă „Sfântul Constantin Brâncoveanu şi Braşovul".

Marţi, 27 mai. A participat, la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, la manifestările prilejuite de sărbătoarea revederii de 20 de ani a absolvenţilor promoţiei 1990-1994. A adresat tuturor celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. A participat la deschiderea lucrărilor Simpozionului Internaţional „A face misiune după modelul lui Hristos", organizat de către Facultatea de Teologie din Sibiu, adresând celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 28 mai. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 29 mai – *Praznicul Înălţării Domnului.* A oficiat slujba de sfinţire a bisericii Mănăstirii „Înălţarea Domnului" din localitatea Veştem, jud. Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. La sfârşitul slujbei, Î.P.S. Sa a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru mireni" domnului Ioan Daniel Maricuţa, primarul comunei Şelimbăr, în semn de apreciere pentru implicarea în ridicarea acestei biserici şi a altor lăcaşuri de cult de pe raza localităţii menţionate, precum şi acte de cinstire pentru principalii ctitori şi binefăcători.

Vineri, 30 mai. A avut program de lucru la cabinet.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

În urmă cu ceva vreme am participat, la Muzeul „Brukenthal" din Sibiu, la lansarea cărţii **Părintelui Gabriel Herea**, referitoare la ***Mesajul eshatologic al spaţiului liturgic creştin. Arhitectură şi icoană în Moldova secolelor XV-XVI.***

Lucrarea lansată atunci reprezintă teza de doctorat a autorului, susţinută în cadrul Facultăţii de Arte Plastice şi Design a Universităţii „George Enescu" din Iaşi. Autorul încearcă în această lucrare să ofere o sinteză teologică şi artistică, ce îşi găseşte expresia în însăşi creaţia arhitecturală şi picturală a spaţiului liturgic. Tocmai pentru o mai bună înţelegere a temei abordate, lucrarea dedică primul capitol clasificării unor noţiuni de hermeneutică ale elementelor plastice simbolice, subliniind influenţele reciproce dintre cultura creştină scrisă şi manifestarea ei plastică. Astfel, în capitolul

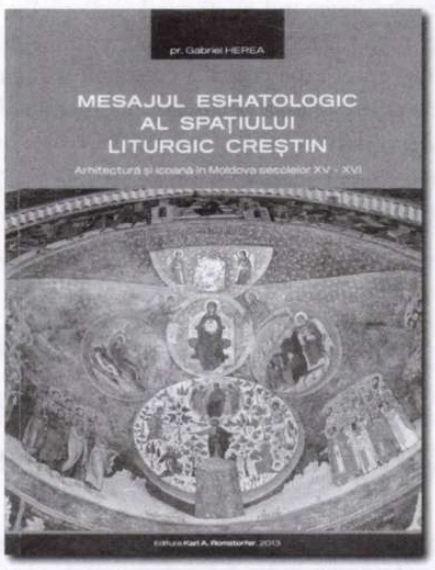

de deschidere, intitulat „Hermeneutica simbolului în icoana de tradiţie bizantină", autorul se referă prin termenul „icoană" la toate formele de exprimare ale imaginii sacre şi începe cu analizarea echilibrului existent în culturile iudaică şi creştină între cuvânt şi imagine. Abordarea autorului este una profundă, propunând ca instrumentar teoretic pentru analizarea imaginii plastice-iconice reguli întâlnite şi în hermeneutica biblică. Astfel, prima parte a lucrării pune alături argumente biblice, liturgice şi patristice cu elemente teoretice ale hermeneuticii simbolului. Trebuie spus că icoana şi cântarea încetează să mai fie arte în sensul unei autoafirmări, ele devenind teofanii care vorbesc despre universul transfigurat al vieţii viitoare, de care omul se poate împărtăşi încă din lumea aceasta. Autorul lucrării de faţă arată că, asemenea textului biblic, compoziţiile plastice deţin patru niveluri semantice, putând fi interpretate din punct de vedere literal, tropologico-moralizator, alegoric şi anagogico-eshatologic.

Partea a doua a lucrării analizează arhitectura moldovenească şi pictura murală din perspectiva existenţei unor idei teologice generatoare de soluţii arhitectonice şi plastice în arta creştină. Foarte interesant este faptul că autorul arată că, recunoscând în spaţiul raiului şi în timpul îngerilor finalitatea naturală a existenţei create de Dumnezeu, moldovenii îşi construiau spaţiul liturgic după regula revelată de Dumnezeu prin Moise, David, Solomon şi Iezechiel.

Partea a treia a lucrării este dedicată analizării iconografiei biruinţei creştine, aici fiind studiate reprezentările moldave ale icoanelor ce reprezintă biruinţele lui Hristos, urmate de reprezentările „celor ce îşi iau biruinţa din biruinţa lui Hristos: Maica Domnului, îngerii, mucenicii, credincioşii, cuvioşii şi ctitorii". Ultima parte a lucrării este dedicată analizării surselor liturgice, biblice şi patristice care au influenţat simbolul şi metafora plastică existente în icoană.

Ne bucurăm de apariţia acestei lucrări, care, iată, vine să ne arate dintr-o perspectivă interdisciplinară valoarea reprezentării artistice a diferitelor scene din pictura moldavă.

Mitropolitul Laurenţiu

Despre nimic-ul cel părelnic de a fi sau ceva-ceva despre „rețele" și „socializare"

Este greu să scrii despre nimic – sau foarte uşor... Când numărul sau cantitatea (văzută) contează – de voturi, rating, ranking etc. – cu un număr suficient de „pro", într-o mare mare de abţineri „turmentate", se poate fabrica sau provoca orice, inclusiv vreo nenorocire – din fericire, doar pentru moment, sau pentru momentul istoric respectiv –, chiar dacă este vorba despre vreun război mai local sau mai mondial, văzut sau nevăzut.

Pe de altă parte şi „din păcate", la momentul respectiv nu este de „bon ton" sau „politic corect" să vorbeşti contra acelei (mari) majorităţi care este atrasă în capcana respectivului moment nefericit, iar după trecerea (sau „ostenirea") nenorocirii cu pricina, de obicei „mulţi viteji se arată" şi este iarăşi de altfel de „bon ton" şi „politic corect" să vorbeşti împotriva a ceea ce mai înainte era „de bine". A se vedea, spre exemplu, începutul şi sfârşitul războaielor, începutul şi sfârşitul regimurilor sau mandatelor politice, începutul şi sfârşitul datoriilor („pe credit") personale sau (inter)naţionale, începutul şi sfârşitul păcatelor sau păcatului în general, care, după o vorbă mai veche, „intră râzând şi iese plângând".

Pentru a ne mai apropia puţin de „reţele", şi înainte de a ajunge la „socializare", ar putea fi necesară o picătură de teologie în legătură cu tehnica/metodologia înşelăciunii (referinţa explicită fiind Fac.3). Dacă omul a fost făcut din ţărâna văzută şi prin suflarea dumnezeiască, nevăzută (conform Fac. 2,7), apoi înşelarea dintotdeauna a funcţionat prin „orbirea" părţii nevăzute cu ajutorul celei văzute, după principiul tuturor scamatoriilor: priveşte încoace, ca să poţi fi păcălit acolo unde nu te uiţi, sau, altfel spus şi aplicat la structura antropologică (a omului), dacă omul priveşte (sau de fapt îşi îndreaptă şi îşi concentrează atenţia, nu numai psihologic vorbind, ci chiar spiritual) doar spre partea cea văzută şi trecătoare, spre partea mai *slabă*, deoarece ea are fiinţă pentru om prin cea *tare*, cea duhovnicească, cea „nevăzută" simţual, atunci în partea spre care omul stă (duhovniceşte vorbind) cu spatele se poate întâmpla orice şi mai ales lucruri grave, primejdioase, până să mai prindă omul „de veste"... Şi cam aşa s-au petrecut lucrurile, pare-se, mereu şi mereu, de-a lungul istoriei omului după cădere, pe partea spirituală a amăgirii, pentru că în ceea ce priveşte „decorul" văzut,

(continuare în p. 5)

Pr. Vasile GRĂJDIAN

#Facebook, #blogger şi #twitter, să fie oare acestea componente indispensabile în ecuaţia pastorală contemporană cu soluţie paulină de „a te face tuturor toate"?

Suntem mai mulţi ca niciodată în istorie. În pofida dezvoltării explozive a mijloacelor de comunicare, câţi dintre noi nu ne găsim oare însinguraţi şi fără repere, într-o poziţie de izolare într-o pădure fără de sfârşit de oameni percepuţi ca decor de fundal al propriei existenţe? Iată o identificare actuală a profilului de aşteptători ai Păstorului celui bun, ieşit în contemporaneitate în căutarea mioarelor celor rătăcite de turmă, Întru Care comuniune înseamnă plinătate de prezenţă şi de împărtăşire de viaţă şi nicidecum simplu schimb de informaţii.

Pastoral, întâlnirea cu aproapele rătăcit în meandrele îndepărtărilor de Dumnezeu de tot felul ne este un imperativ al iubirii întru Hristos. Apare legitimă întrebarea: se îndreaptă oare Hristos întâi de toate în direcţia VIP-urilor de tot felul de astăzi, construite, iată, şi prin reţelele de socializare, sau mai curând a nesemnificativilor care odrăslesc în lăuntrul lor lacrima smereniei neprefăcute (deseori rămaşi neconectaţi on-line, ci doar la cer)? Cu toate acestea, realitatea omului este infinit misterioasă: acolo unde nu te-ai aştepta, poate odrăsli viaţă. A fi deci următor lui Hristos, cu fiecare întâlnire în parte, fie ea on-line sau nu, cere discernământ duhovnicesc. Şi, aş spune, acea doză de îndrăzneală proprie sfinţilor de a fi creştin pe propria ta cale, creator. Dacă este viu să intri în canale după aurolaci, pentru că au nevoie de Dumnezeu, este viu şi să te adânceşti în canalele de comunicare media de azi pentru a vedea cum trăiesc cei care se descurcă, spun ei, şi fără Dumnezeu. Că sunt aceştia VIP-urile zilei ori alţii, veritabili anonimi.

Într-o lume ale cărei culturi recente au îmbrăţişat cu frenezie conceptul de *blogging*, prin care ai posibilitatea să alimentezi păruta ta centralitate în viaţa altora cu postări de articole care îţi confortează statutul de persoană semnificativă în ochii lor, respectiv varianta derivată de microblogging care este *twitterul*, prin care porţi cu viteză de neimaginat altădată frânturi de sentiment şi de trăire şi de impresii către cei care vor să te urmărească, şi respectiv de *facebook*, prin care devii rotiţă într-un sistem gândit să te oferi ca imagine şi să te promovezi, unde încape logica evanghelică a smeritului loc în lume prin care în relaţia lăuntrică cu Dumnezeu apropii mântuirea de tine şi de mii în jurul tău? Doar această logică odrăsleşte întâlnirea vie, duhovnicească, vindecătoare, cu aproapele în nevoie. A intra deci în aceste canale nu se poate face oricum, este nevoie de forţă duhovnicească de a nu fi în duhul lor, ci în duhul lui Hristos. *Departe de mine a nega eficienţa reţelelor sociale la nivel informaţional.* Nu ne miră într-o lume în care a avea informaţie sau a o transmite sau a ţinti un potenţial client prin ceea ce ştii despre el înseamnă putere. Le putem folosi deci pentru a transmite informaţii cu viteza lumii de azi. *Problema acestor reţele se pune însă întâi de toate la nivel de duh.* Care este duhul care animă o astfel de întreprindere de comunicare din partea utilizatorului? Care sunt exigenţele mediilor în care interacţionezi cu ceilalţi pe internet? În ce măsură această comunicare este neutră la nivel existenţial (acolo unde se poate construi veşnicia fericită a omului) sau dimpotrivă, prin compromisurile la care te obligă, înseamnă pierdere cu impact către propria veşnicie? Poate fi ea şi câştigătoare ? Se poate transmite prin aceste reţele nu numai informaţie, cât şi duh de viaţă?

Pentru un om care începe să guste cu intensitate viaţa Bisericii, şi care caută a se pune la adăpost prin propria-i trăire şi ascultare de duhovnic de smintelile lumii în care trăieşte, mediul virtual constituie potenţial un mijloc de a te întâlni cu aproapele în nevoie. Un aproape care nu are neapărat aceleaşi căutări. Iată o mărturie în acest sens: „am ezitat o vreme înainte de a crea un profil Facebook [...] Mi-am spus că oamenii care sunt pe Facebook (o mare parte) sunt mult mai interesaţi de *lucruri lumeşti* decât de *credinţă*. A fi pe Facebook înseamnă a investi mult pentru a obţine prea puţin: a pierde ore întregi săptămânal pentru a citi publicaţii şi a vedea poze care adesea stârnesc fel de fel de trăiri ne-duhovniceşti (râvnă, invidie, dorinţă de cele materiale, etc). Ştii tot ce fac *ceilalţi* (mai precis, ce vor ei să ştii). Ieşind deci de *acolo*, din lumea Facebook, devii mult mai angoasat *aici*, în lumea reală: nu ai cât au ceilalţi, nu eşti unde sunt ceilalţi, nu faci ce fac ceilalţi etc. Referinţa fiind întotdeuna *celălalt,* nu este loc şi timp de relaţie cu Domnul. Fugim de divinitate, pentru că raportându-ne la aceasta, ne vedem păcatele, eşecurile. Or, Facebook este o vitrină în care expunem doar ce vrem noi să vadă ceilalţi, o lume în care îţi poţi controla *imaginea,* în care poţi *da înapoi* pentru a-ţi corecta trecutul. O lume în opoziţie cu lumea *de aici*, unde trecutul nu poate fi şters, iar pentru păcate nu este suficient să dai *delete*, ci trebuie

(continuare în p. 6)

OIKOUMENE ECUMENICA

Atacul de la Muzeul Evreiesc din Bruxelles din 24 mai condamnat de comunitatea ecumenică. Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB), Conferinţa Bisericilor Europene, Biserica Protestantă Unită din Belgia sunt doar câteva instituţii care au condamnat atacul şi au cerut autorităţilor belgiene să-şi intensifice eforturile pentru a-i aduce pe cei vinovaţi în faţa instanţei. „Acest atac brutal asupra vizitatorilor unui muzeu care arătau cinste poporului evreu şi istoriei lor reflectă creşterea înspăimântătoare şi inacceptabilă a intoleranţei şi violenţei împotriva minorităţilor din Europa", afirmă declaraţia CMB. Atacul executat de un bărbat înarmat s-a soldat cu moartea a trei persoane, dintre care doi cetăţeni israelieni. Între timp a fost arestat în Franţa, la Marseille, un bărbat de 29 de ani care a petrecut o vreme între jihadişti în Siria şi care, într-un mesaj video, a făcut referire la atacul terorist din Bruxelles.

O femeie creştină din Sudan condamnată la 100 de lovituri şi la pedeapsa cu moartea prin spânzurare va fi eliberată, a anunţat la 1 iunie un oficial sudanez. Meriam Ibrahim de 27 de ani, gravidă în luna a opta, a fost condamnată la moarte pentru „vina" de a se fi căsătorit cu un bărbat creştin şi de a fi părăsit islamul în favoarea creştinismului. Căsătoria cu un bărbat creştin a fost considerată adulter, de aceea a fost condamnată la 100 de lovituri, iar pentru apostazie a fost condamnată la moarte. Născută dintr-o mamă creştină etiopiană, Meriam şi-a declarat apartenenţa la creştinism, în vreme ce pentru legea sudaneză ea este musulmană, de vreme ce s-a născut dintr-un tată musulman. Sentinţa a scandalizat comunitatea internaţională care a protestat împotriva deciziei. Consiliul Mondial al Bisericilor şi Conferinţa Bisericilor Europene au trimis de asemenea scrisori autorităţilor sudaneze cerând suspendarea pedepsei cu moartea. În timpul detenţiei, Meriam a dat naştere unei feţite. Se pare că pentru a scăpa de spânzurare, Meriam a trebuit să „revină" la islam. Cazul tinerei Meriam a re-deschis discuţiile în jurul problemei apostaziei. În vreme ce în mai multe state democratice schimbarea religiei este posibilă fără niciun fel de problemă, în virtutea libertăţii de conştiinţă, în mai multe ţări islamice părăsirea religiei musulmane este pedepsită prin lege. Sudanul este o ţară majoritar musulmană, unde legea islamică a devenit lege a ţării din anii '80. În 2011 partea de sud a ţării, cu majoritate creştină, s-a desprins, formând Sudanul de Sud.

Catolicosul Baselios Marthoma Didymus I al Bisericii Ortodoxe Siriene Malankara din India a trecut la cele veşnice la 26 mai a.c. şi a fost îngropat, la 28 mai, în mănăstirea Muntele Taborului din Pathanapuram, Kerala, India. Catolicosul Didymus I s-a retras de bunăvoie din scaunul de catolicos în 2010 şi trăia retras la mănăstire. El a fost cel de-al şaptelea catolicos al Bisericii Ortodoxe Siriene Malankara (31 oct. 2005 – 31 oct. 2010) de la obţinerea autocefaliei în 1912 şi cel de-al doisprezecelea mitropolit al acestei biserici de la refacerea legăturilor canonice ale acestei Biserici cu Patriarhia Ortodoxă Siriană a Antiohiei în 1653. Biserica Ortodoxă Siriană Malankara din India se consideră a fi întemeiată de Sfântul Apostol Toma. După apariţia islamului, legăturile creştinilor din India cu restul lumii creştine au fost întrerupte. Au fost reluate în mod constant abia după sosirea colonizatorilor portughezi care au fost surprinşi să găsească creştini în această parte a lumii, dar pe care au încercat să-i catolicizeze. Pentru a-şi păstra vechea lor identitate, creştinii din India au scris Patriarhului Antiohiei, iar cel care a răspuns a fost cel sirian ortodox (necalcedonian). În acest mod, creştinii din India au devenit necalcedonieni, iar numele de „sirian" se explică prim legătura puternică cu Patriarhia Ortodoxă Siriană a Antiohiei, precum şi prin faptul că în cult folosesc limba siriacă. În secolul XIX, în cadrul acestei Biserici s-a născut o mişcare de reformă: Biblia şi cărţile de cult au fost traduse în limba locală *malayalam* şi au fost introduse şi alte reforme de factură protestantă, precum simplificarea regulilor legate de post etc. Cei care au acceptat aceste schimbări au format Biserica Ortodoxă Siriană Mar Thoma din Malabar care, astăzi, are în jur de 1 milion de credincioşi. Până în 1912 creştinii ortodocşi orientali din India au aparţinut de Patriarhia Ortodoxă Siriană a Antiohiei. În 1912 o parte dintre ei au format o Patriarhie autonomă şi autocefală numită Biserica Ortodoxă Siriană Malankara, care, astăzi, are în jur de 2 milioane de credincioşi. Alţii au rămas mai departe în cadrul unui catolicosat autonom care aparţine de Patriarhia Ortodoxă Siriană a Antiohiei. Actualul patriarh al Bisericii Ortodoxe Siriene Malankara este Baselios Marthoma Paulose II. Sediul său este în oraşul Kottayam din provincia Kerala din India, unde se află şi unul din cele două seminarii teologice ale acestei Biserici.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Despre nimic-ul cel părelnic de a fi sau ceva-ceva despre „rețele" şi „socializare"

(urmare din p. 4)

simţul, acesta a fost mereu înnoit pentru „a lua ochii" iarăşi şi iarăşi.

Între „meşteşugurile" minciunii sau înşelătoriei se numără şi acela de *a reduce* partea nevăzută la cea văzută, oarecum precum ispita Sfântului Apostol Toma de a reduce credinţa în Mântuire (şi în Dumnezeul Mântuitor) la *vederea şi pipăirea* (Ioan 20, 25) Celui ce este nemăsurat, dincolo de existenţa în clipele trecătoare ale acestei lumi, dar Care, totodată, S-a arătat chiar de la începuturi în însăşi Creaţia şi existenţa acestei lumi, atât cât aceasta poate cuprinde din necuprinsul dumnezeiesc şi „la plinirea vremii" S-a arătat în istoria lumii în chip cu totul lămurit.

Dar „arta" pretenţiei „explicării" prin reducere şi „traducere" a lumii nevăzute, spirituale, în cele ale lumii văzute s-a perfecţionat uneori nesănătos de mult şi totodată pervers – printre altele „creând" sau modelând un alt fel de „nevăzut", prin ascunderea (mincinoasă, desigur) în spatele unui lucru foarte văzut a unui alt lucru văzut, dar care, fiind „secret", este oarecum „nevăzut" (rămânând însă mai departe în domeniul „văzut"); aici este deosebirea între *Taina* dumnezeiască, nesfârşită în descoperirea sa şi *secretul* omenesc/lumesc, care odată descoperit, oricât ar fi el de ocult, nu mai este deloc „tainic".

Pentru a ne apropia şi mai mult de starea actuală a „reţelelor", inclusiv cele „de socializare", poate fi interesantă şi încercarea de prefacere (istorică şi lumească) a unei Descoperiri dumnezeieşti într-un lucru „de larg consum", precum procesarea (istorică) a Bunei *Vestiri* a Mântuirii şi Împărăţiei spre stadiul de *informaţie* doar informatică – ce face atingere uneori şi de „reţelele" sau „serviciile" mai mult sau mai puţin publice „de *informaţii"*, menite să „servească", desigur (conform numelui atribuit lor), şi care utilizează şi ele mijloace *informatice*.

Astfel, paradigma evanghelică ni-L arată pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos *vorbind* oamenilor, ucenicilor Săi sau mulţimilor, la modul *oral*, prin viu grai, uneori tâlcuind cuvintele Sale mai dificile, cum sunt unele dintre pildele şi parabolele Sale (a se vedea tâlcuirea pildei semănătorului la Mat.13,18-23) sau luminând unele realităţi mai „văzute", istorice, precum starea cărturarilor şi a fariseilor (Mat. 23), cine era Sfântul Ioan Botezătorul (Luca 7, 24-35) sau viitorul cetăţii Ierusalimului şi a templului său şi chiar a lumii (Mat. 24). „Litera (care) ucide" încă nu putea să înlocuiască „Duhul (care) face viu" (2 Cor. 3, 6).

Apoi însă, în următoarele secole, odată cu apariţia *manuscriselor* de factură nou-testamentară, a durat ceva timp până când Biserica să hotărască, sub inspiraţia Duhului Sfânt şi prin glasul Sfinţilor şi al Sinoadelor sale, care dintre respectivele scrieri sunt *canonice* (sau corecte, într-un sens mai special, teologic şi bisericesc) şi care apocrife. Pentru că „scriitorii" şi „tâlcuitorii" s-au înmulţit, iar după modelul celui rău, „tatăl minciunii", care încă în Rai „tâlcuise" (mincinos) primilor oameni Cuvântul dumnezeiesc („Dumnezeu a zis El, oare...?" – Fac. 3, 1), ereticii au scris şi ei de-a lungul celor două milenii de creştinism multe „litere", menite însă doar să ucidă sufletele şi fără a putea cuprinde, cât de cât, Cuvântul lui Dumnezeu.

Manuscrisele, ca nişte „epistole" scrise unor oameni care nu mai sunt de faţă pentru a le putea vorbi „gură către gură" (1 Ioan 12), constituiau deja pentru această situaţie un fel de (re)*medii*, nişte „mijloace" doar materiale spre oarecare comunicare. Situaţia a devenit şi mai complicată odată cu apariţia *tiparului*, ciudat de sincronă cu prăbuşirea Imperiului Bizantin (creştin şi ortodox) şi pregătirea în Apus a Reformei. „Litera" se înmulţeşte de acum exponenţial, mecanic, industrial şi inevitabil tot mai *impersonal*, devenind un prim „mediu *de mas(s)ă*" (mass-medii). „Cititorii" se înmulţesc şi ei, prin alfabetizarea tot „de masă", „vulgarizatoare" şi democratică, dar fiecare începe să „înţeleagă" litera (să şi-o tâlcuiască?) doar *individual*, după mintea proprie şi tot mai închis în labirintul imaginaţiei (rupte de Real) şi în singurătatea individuală sau „de grup". În mod corespunzător noii situaţii „mentale" (dar tot mai puţin spirituale) apar tot mai multe „biserici" sau simple „*de*-nominaţiuni" reformat(oar)e, un fel de „reţele de socializare" avant la lettre – apropo de „lettre", în limba franceză, poate ca o ironie profetică, „scrisoarea" este omonimă cu „litera".

Secolul al XVIII-lea, „al luminilor", duce mai departe „progresul" tehnicii mecanice, maşina cu aburi deschizând drumul aparatelor electrice în secolul al XIX-lea, pentru ca în secolul al XX-lea dispozitivele deja electronice să contribuie la structurarea unui nou „analfabetism" mediatic şi informatic, dar avându-şi rădăcinile în *litera* alfabetică şi, mai ales, *numerică*. Aparent (doar aparent), litera face loc unei noi *„realităţi"*, în care sunetul şi imaginea, convenabil „retuşate", sunt *înregistrate*/„eternizate" în materia celuloidului cinematografic sau a benzii/discului etc. şi *transmise* eteric sau cablat „urbi et orbi", creând o „nouă lume", o „nouă realitate", „îmbunătăţită"/ameliorată. Realităţile de factură spirituală par (tot numai *par*) să mai aibă loc doar în cărţile sau „producţiile" cinematografice de (/pentru) copii (între 8 şi 80 de ani) – cu „efecte speciale" de zâne, spiriduşi şi tot felul de super-eroi sau monştri. De acum, orice *veste*, oricât de *bună*, pare să fie

acoperită şi înecată de mulţimea şi vacarmul „şti-rilor" şi al „in-formaţiilor".

În sfârşit, „a-pare" şi noua „societate", cu mereu noile şi mereu altele „comunităţi", „reţele", „grupuri" etc. de „socializare". Cele nevăzute sunt tot mai ascunse în spatele celor văzute, dar şi acestea sunt pervers ascunse în spatele altora văzute, ca o cutie în altă şi altă cutie, „the next level" de perversitate a ascunderii şi eludării celor adevărate, esenţiale, dar de nevăzut prin doar partea văzută a fiinţei noastre şi în lipsa „simţurilor spirituale", precum credinţa şi iubirea. Şi astfel, la fiecare colţ al labirintului doar „văzut" ne aşteaptă câte încă o „descoperire" a unui „secret", care însă nu este decât încă o *decepţie* (prin rămânerea în acelaşi labirint al imanenţei) şi o păcăleală de ocupat timpul şi aşa destul de scurt al vieţii acesteia.

„Mediile", oricât ar fi ele de *virtuale* (şi chiar mai puţin decât cele raţionale/intelectuale/abstracte, care încă sunt mai aproape de cele adevărate), *nu* sunt prea spirituale, suportul lor fiind mai ales infrastructura materială, oricât de complicată (/complexă) ar fi aceasta. Ele rămân doar instrumentul rămânerii noastre în „simţual", chiar prin *iluzia* vreunei „vederi" a celor spirituale, a celor care sunt, prin fiinţa lor, altfel şi dincolo de cele văzute. O *criză de conţinut*, şi acută, şi cronică, este şi ea firească atunci, dacă până la urmă mesajul transmis de mediu este în realitate doar mediul care *se* transmite numai pe sine însuşi, pentru că „mediul este mesajul" – şi pentru că *Vestea* cea *bună*, Buna Vestire, Evanghelia Mântuirii şi a Împărăţiei,- este şi rămâne singura noutate veşnică, *singurul conţinut adevărat* cu putinţă.

Iar „balaurii" nevăzuţi se pot strecura şi ne pot devora partea sufletească în ascuns, prin distragerea atenţiei noastre doar către cele văzute. Până la urmă cam aşa stau lucrurile şi cu internetul („reţeaua") şi cu „socializarea" în/din sub-reţelele lui: acolo pare că „se întâmplă" totul, dar în spate, în partea nevăzută, neglijată, se petrece marea alunecare şi prăbuşire a îndepărtării *sufleteşti* a omului/persoanei de semenul şi aproapele său. Chiar dacă promisiunile sunt uneori mari cât „un munte de zahăr" (Zuckerberg, în limbile mai saxone), ele sunt la fel ca dulciurile în exces, ce provoacă boli de dinţi, carii, la copii şi diabet la adulţi. *Aproapele* de lângă tine ajunge mai departe decât miliardele de „depărtaţi" prieteni virtuali şi potenţiali (numai), pentru că distanţele au devenit „cosmice", de nesfârşiţi ani-lumină până la *cer* – care, de fapt şi conform ştiinţei post-moderne, nici nu prea mai există în viziunea sa tradiţională.

Este ceva bine/bun sau rău în toate acestea – mai ales pentru creştini, sau mai ales pentru viaţa noastră sufletească, sau şi mai ales pentru tinerii îndeosebi atraşi de scamatoriile „noutăţii" mereu trecătoare, dar care ce lasă în urmă...? Dacă numai în România, ţară totuşi spre 90% creştină şi ortodoxă, numărul de conturi pe reţelele de socializare a atins în acest an jumătatea numărului populaţiei (cca 10 milioane! [http://www.dailybusiness.ro/stiri-new-media/cele-mai-populare-retele-sociale-in-romania-97606/, 20.05.2014]), aceasta poate suscita măcar unele întrebări, precum: este o problemă de cantitate şi de echilibru sau de „stăpânire de sine" şi „prezenţă de spirit" în cazul participării la „noile" ispite, adică o problemă de *discernământ spiritual* şi de *deosebire a duhurilor*, precum deosebirea radicală între Agheasmă şi înecul cu prea multă apă chioară sau între Sfânta Euharistie şi prea multa doar beţie?

Sau sufletul nostru, acest micro-cosmos ce poate cuprinde chiar mai mult decât ideea nesfârşirii macro-cosmosului, fiind creat după chipul Dumnezeirii, este încă o dată atras la părtăşia întru nimic, care este chiar mai tristă şi mai tragică decât participarea la vreun „gunoi" oarecare? În acest caz, *postirea* de ispitele lumii mai are vreo relevanţă? Sau, dacă „n-avem, oare, dreptul, să mâncăm şi să bem" (1 Cor. 9, 4), „Înţelepciunea a fost găsită dreaptă de către toţi fiii ei" (Luca 7, 35)?

Este adevărat că până şi în străfundul iadului, apărând acesta oarecum încă o dată în amăgirea mlăştinoaselor medii post-moderne, lumina Cuvântului lui Dumnezeu este şi va fi mereu prezentă, săditâ fiind, prin Iconomia Mântuirii, în chiar inima firii omeneşti, fie şi numai sub chipul unui *semn* „de avertizare" – „atenţie, urmează o prăpastie!" sau *nu numai* „cu toată viteza înainte!"

Dar, dincolo de orice retorică, pentru cei ce cred în Mântuirea desăvârşit descoperită oamenilor de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, o întrebare şi ontologică, şi gnoseologică, dar mai ales teologică (pastorală şi soteriologică totodată) ar putea fi: de ce, oare, Mântuitorul, ca un Dumnezeu atotputernic şi Făcător a toate, nu a venit cu internet, multi-canale de televiziune şi alte neînchipuite mass-medii care să-i aducă nenumăraţi „prieteni"-ucenici sau măcar ceva „like"-uri, preferând „sărăcia" celor doar câţiva apostoli, şi aceia atât de slabi cu duhul, încât unul L-a vândut (Mat. 26,14-15), iar ceilalţi s-au risipit când Păstorul a fost bătut (Mat. 26, 31)? Iar apoi, spre capătul urcuşului duhovnicesc, esenţial pentru viaţa, pentru fiinţa noastră, pe care ni-l propune Postul Mare, oare de ce nu aflăm decât chipul vieţii unei Sfinte Marii, scăpată din robia patimilor şi a idolatriei egiptene [A se vedea *Viaţa Sfintei Maicii noastre Maria Egipteanca*, ce se citeşte la Denia Canonului celui Mare din a cincea Săptămâna a Sfântului şi Marelui Post, în *Triod*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1970, p. 729-740], pentru a afla desăvârşirea în pustia cea mai adâncă a lumii acesteia şi care, goală de toate „hainele" bogăţiei şi ştiinţei pământeşti, s-a putut ridica (la propriu şi în rugăciune) deasupra celor materiale şi a „valurilor" lor, până la a stinge depărtările şi răstimpurile legate de „par-curgerea" acestora, neştiutoare de carte (analfabetă), dar citând „din Scriptură", împodobită fiind cu Harul Cunoştinţei Cuvântului lui Dumnezeu ?

În copilărie, atât de matur şi profetic, *ne jucam* (doar) „telefonul fără fir" – încă nu „apăruseră" telefonul mobil şi conexiunea wi-fi – şi *ne amuzam* (doar!) atunci când constatam „experienţial" cum cuvintele ajungeau cu totul modificate/„stricate" de la cel dintâi până la cel de pe urmă din şirul (sau „reţeaua" copilărească a) comunicării. Oare, uitând şi pierzând înţelepciunea copilăriei curate, să cădem în urâta orbire a infantilismului adult, ratând astfel ajungerea „la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos" (Efes. 4,13)?

Pro- și anti-facebook: prezent și viitor

Atunci când discuți despre Facebook, nu poți să fii decât pro sau contra; orice părere neutră îți este interzisă, căci acest veritabil fenomen social a atins un nivel global, ceea ce face ca fiecare dintre noi să nu-l mai putem ignora. Într-un fel sau altul, facem parte din „Generația Facebook"…

Nu dorim să facem aici o istorie a acestei rețele de socializare. Există bibliografie pe acest subiect [Vezi, de exemplu, John Naughton, *From Gutenberg to Zuckerberg: What You Really Need to Know About the Internet*, Quercus, 2012; Ben Mezrich, *The Accidental Billionaires: The Founding of Facebook, A Tale of Sex, Money, Genius, and Betrayal,* Doubleday, 2009; Julia Angwin, *Stealing My Space: The Battle to Control the Most Popular Website in America*, Random House, 2009. A se vedea și articolul scris de Sarah Phillips, „A brief history of Facebook", în *The Guardian*, 25 iulie 2007, disponibil la adresa electronică http://www.theguardian.com/technology/2007/jul/25/media.newmedia.], iar celor care vor să se „inițieze" pe scurt le recomandăm două filme: documentarul *Download: The True Story of the Internet*, respectiv filmul *The Social Network*, care îl are ca protagonist pe fondatorul Facebook-ului, Mark Zuckerberger (magistral interpretat de Jesse Eisenberg). În articolul de față ne dorim să atingem două aspecte: primul, cadrele de manifestare ale fenomenului Facebook, respectiv ceea ce-l face atât de popular astăzi; al doilea, dacă și în ce măsură această rețea de socializare va rămâne o constantă în istoria umanității, marcându-ne modul în care interacționăm unii cu ceilalți.

Pentru foarte mulți dintre semenii noștri, a trăi „cu Facebook-ul" ține deja de normalitatea vieții de zi cu zi. Importanța comunicării pentru oameni – creați ca „ființe dialogale" – este mai presus de orice îndoială, iar rețeaua amintită pare că îndeplinește admirabil această sarcină: putem lua legătura foarte repede cu ceilalți, indiferent de distanță; putem avea acces la cele mai importante evenimente ale celorlalți, iar aceștia la ale noastre; putem să regăsim cunoștințe (de exemplu foști colegi de școală generală sau liceu) despre care, fără Facebook, probabil că după o vreme ne-ar fi foarte greu să ne mai reamintim exact până și numele etc. Astfel, Facebook-ul tinde să îndeplinească marea ambiție a fondatorului: să conecteze fiecare om de pe planetă, utilizând serviciile puse la dispoziție de el. Cu câteva click-uri, fiecare poate în mod privat și „gratuit" (explicăm imediat ghilimelele) să difuzeze (deja în jargon: să dea *share*) poze, texte sau mesaje audio și video celor pe care îi are „prieteni" (*friends*).

În fapt, lucrurile nu sunt chiar atât de simple. Această comunicare facilă nu este, din păcate, sinonimă cu comuniunea autentică. Accesul la anumite informații despre cineva – selectiv, alese chiar de el – nu descoperă profunzimile tainice ale acelei persoane. Pe de o parte, fiecare om dorește ca ceilalți să afle despre el doar ceea ce este mai bun și frumos (lucru exprimat de *like*-urile pe care cineva poate să ți le ofere la ceea ce ai postat); pe de altă parte, acest lucru fiind valabil și în cazul celorlalți, pe Facebook se creează un fel de „paradis virtual" în care limitele și neajunsurile vieții reale, „de afară", sunt uitate pentru o perioadă mai scurtă (în cazul unora, mai lungă) de timp. Paradoxal, cu cât crește comunicarea facilă pe internet, cu atât pare să scade comuniunea autentică cu cei de lângă noi în viața de zi cu zi. (Alienarea uneori extremă la care poate ajunge cel care navighează ore și zile întregi pe net, confundând existența în spațiul virtual cu adevărata existență, o regăsim în următoarea glumă tragi-ironică: „Ieri mi-a căzut netul și a trebuit să-mi petrec timpul cu părinții mei. Par oameni de treabă…")

Că Facebook-ul este un veritabil „devorator de timp" o recunosc chiar și cei mai împătimiți utilizatori. Recurgând la cel mai puternic resort uman, mândria, rețeaua pare că devine pentru unii un cerc vicios al trăirii în laudă prepetuă… Dar poate că tocmai aceasta a fost și intenția celor care l-au creat: să-l țină pe om cât mai mult conectat, „legat", pe Facebook…. Fapt simbolic: ușurința cu care poți să-ți creezi un cont pe Facebook, în totală contradicție cu dificultatea de a șterge (*delete*) un cont.

Se știe că, după un număr de 5000 de „prieteni", ți se schimbă categoria – devii un VIP, iar prietenii tăi se transformă în „fani". Indiferent de număr, câți dintre aceștia sunt însă în realitate persoane pe care să le numești cu adevărat prieteni? Câtor dintre aceștia le-ai spune cele mai adânci secrete ale tale? Cu câți dintre ei ai ieși la plimbare prin parc? Faptul că unii prieteni primesc titulatura de „prieten" nu-l transformă în mod automat într-unul, la fel cum cineva care „îți dă *like*" nu înseamnă în mod automat că te și place (de multe ori putând fi vorba doar de un gest reflex, exersat după multe ore de navigat pe paginile altora, precum și de inexistența unui buton pe care să scrie *dislike*).

Dincolo de toate aceste neajunsuri, Facebook-ul are marea calitate de a face admirabil lucrul pentru care a fost creat: a facilita comunicarea între oameni. În timpul nostru, în care informația este vitală, acest fapt valorează imens. Nu întâmplător creatorul rețelei, Mark Zuckerberg, este actualmente miliardar, și nu întâmplător există alți investitori care, atrași de sumele imense ce circulă (în special din reclame) în jurul rețelelor de comunicare, încearcă „să spargă" monolitul Facebook. Pentru cei unii care-și aduc aminte, deja cu nostalgie, de *yahoo messenger* sau *skype*, Facebook este doar o fază tranzitorie în această goană virtuală a omului modern de a comunica cât mai mult și cât mai ușor. Indubitabil, piața cunoaște rivali puternici pentru dl Zuckerberg, cum ar fi Jan Koum și Brian Acton, fondatorii WhatsApp, rețea pentru mobile surprinzător de asemănătoare cu Facebook-ul. (De aici și o serie de procese în instanță, unde se cer despăgubiri de sute de milioane de dolari [Brian X. Chen, Vindu Goel, „Winning over the creators of an anti-Facebook", în *International New York Times*, Saturday-Sunday, February 22-23, 2014, p. 15.].)

În concluzie, aproape ca orice lucru datorat creativității și imaginației umane, Facebook prezintă deopotrivă aspecte pozitive și negative. Având rolul de a facilita comunicarea, rețeaua poate să ne fie utilă în măsura în care nu ne închide în propriul egoism și nu devine un surogat pentru adevărata comuniune. Cu gândul la pilda samarineanului milostiv, ridicăm problema iubirii aproapelui: cine este cu adevărat aproapele nostru? „Prietenul" de pe Facebook, care, de multe ori, ni se prezintă într-o lumină strălucitoare, dar falsă, sau omul palpabil de lângă noi – uneori nu atât de atrăgător, dar *real*? Răspunsul este ușor de dat, fiindcă ține de iubire – iar iubirea nu există decât pentru cineva concret, real, în caz contrar fiind doar o iluzie.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

#Facebook, #blogger și #twitter…

(urmare din p. 4)

să pui pocăință și să ceri iertare. Și totuși… refugiul pe care ne închipuim că îl găsim în rețeaua Facebook confirmă nevoia de duhovnicesc. Înseamnă că tocmai acolo trebuie acționat, pentru că *acolo sunt ceilalți*, care fugind sau *refugiindu-se* de cele duhovnicești demonstrează tocmai ce mare nevoie au de ele" (Oana Besnea, studentă la Paris).

De ce au nevoie? Pentru că setea lor de socializare strigă tocmai neîmplinirea lăuntrului lor. Îl caută inconștient pe Dumnezeu, neștiind că-L caută. Rețelele sociale arată, de altfel, în ce măsură tineri debusolați sunt în pragul de a face alegeri cumplite pentru întraga lor viață, ca să nu spun pentru veșnicie. www.tpu.ro, secțiunea Dragoste și sex, este o astfel de platformă în care decizia de avort se negociază cu comentarii oscilând între inconștiență, teribilism și grabă de a fi om mare. Unde sunt acei îngeri veghetori dintre noi, creștinii, care să salveze vieți printr-o postare inspirată? Dar cum?, se pune problema, cum să te adresezi salvator cuiva care fuge lăuntric de propria conștiință dacă îi dai soluții în același duh cu el și nu întru Duhul lui Hristos?

Facebook-ul pare însă că a devenit pentru tinerii de azi nu doar o opțiune, ci o obligație. „Trebuie neapărat să fiu pe Facebook" afirmă un liceean contemporan, argumentând prin aceea că „a nu fi este o sinucidere în plan social" (Le Monde, *La quête de soi en réseau*, 24 mai 2014, p. 4-5). Cu alte cuvinte, ori ești în rețeaua de socializare, ori nu contezi, nu exiști. Această lume nouă în care trebuie să ai loc vine cu regulile ei, cu codurile ei, cu exigențele ei, cu avantajele ei. Pe un adolescent în acută căutare de identitate, problema riscurilor îl interesează poate mai puțin. Ești dispus să asumi risc pentru că este, prin excelență, vârsta când vrei să te afirmi în exteriorul autorității părinților cercul tău de prieteni și cunoștințe este cel care te legitimează și îți primește primul inițiativele și identitatea. Sau cel puțin așa ți se pare că trebuie să fie. Este o vârstă a riscului, hormonal vorbind, este perioada în care te ferești cel mai puțin de pericole pentru mirajul afirmării tale ca persoană, este vârsta căutării identitare acute. Iar pericolul pe astfel de rețele există: de la rechinul uman care racolează victime în căutarea satisfacerii sexuale la responsabilul de resurse umane care îți verifică dosarul și trecutul înainte de a te angaja, de la serviciul de informații care te urmărește ca individ în acțiunile tale până la anonimul de pe internet care intră în bucătăria trăirii tale pentru negrija ta de a-ți fi împărțit intimitatea cu orice neavenit.

Dorita socializare prin rețele de profil vine cu un întreg arsenal de practici și concepte. Imaginea joacă un rol important. Fotografierea la fotograf, cu câteva generații în urmă, a lăsat locul democratizării luării imaginilor de către membrii întregii familii, pentru ca de o generație încoace, a adolescenților de azi, să putem vorbi de copii crescuți cu telefonul portabil în mână (Le Monde, p. 4-5) prin care imaginea se produce cu maximă ușurință oricând prin *smartphone*. Dependența de acest asistent personal este evidentă la tânărul de azi: în timp ce stă de vorbă cu tine, sms-urile, mms-urile și instantaneele în imagine țâșnesc în toate direcțiile printr-un *multitasking* care ar putea impresiona dacă nu ai vedea însă efectul dominant: împrăștierea, cea care fără efortul unei rugăciuni lăuntrice cât de dese, în tot timpul și locul, de e cu putință, merge în direcția opusă adunării ființei tale în inimă. Suntem într-o cultură a exteriorizării. Imaginea servește la producerea unei imagini despre sine, a grupului de apartenență („tribul" urban din care faci parte), a culturii tale, ceva ce scapă adultului, pentru că aici ești în spațiul libertății tale neîngrădite de nimeni, spațiul afirmării tale. Dar nu numai predilecția pentru imagine, film, *selfie* este de observat. Apar concepte noi care exprimă practici noi. „Extimitatea" devine alternativă a intimității atunci când un tânăr trimite către prietenul/prietena sa sms-uri purtătoare de imagini care-i exteriorizează intimitatea, un fel de „angajament" profan. *Snapchatul*, trimitere de imagini efemere programate să „dureze " mai puțin de 10 secunde, reduce riscul încăperii pe mâini străine a celor din intimitatea ta. Rostul lui e să-i faci parte celuilalt de emoțiile tale, de acele clipe și stări perisabile prin care exprimi ce simți tu, ce trăiești tu într-un anume moment.

Posibilitățile de a transmite celuilalt ce trăiești și simți sunt deci altele azi decât înainte. Ele se validează însă duhovnicește numai în măsura în care pe aceste canale și în aceste medii de comunicare încape și Duhul. În nici un caz nu pot înlocui plinătatea de viață oferită de Biserică prin sinaxa liturgică, spațiu prin excelență de restaurare a omului întrucât cere participare ființială, de om întreg. Una din mizele contemporaneității pare a fi lupta cu unilateralizarea omului, miza fiind prezența lui întreagă în actul de viață, adunat din risipirile de tot felul… Pentru moment rețelele sociale nu mă confortează în ideea că ar putea cuprinde cumva omul întreg și nu fragmente din el, oferite preferențial ca imagine favorabilă a sinelui în ochii celorlalți. Pariul înduhovnicirii *felului în care* folosim aceste mijloace de socializare, *dacă* alegem să le folosim, este însă în plină desfășurare. Personal, cred că există un potențial de sfințire personală prin a interveni duhovnicește în mediul virtual. Cu binecuvântare de duhovnic și rugăciune, îmi pare și acesta un apostolat. Îndrăznim?

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂȘANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Vineri, 2 mai. P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Catedrala Mitropolitană, din Sibiu, după care a participat la slujba înmormântării Părintelui Ezechil Oancea, fost consilier eparhial.

Duminică, 4 mai. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Naşterea Maicii Domnului* de la Măgura-Jina, a cărei stareţă este monahia Olimpiada Barbu.

Miercuri, 7 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 9 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Duminică, 11 mai. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Treime*, din Parohia Dacia, Prot. Rupea, al cărei preot paroh este P.C. Pr. Laurenţiu Gârneată. În aceeaşi zi a săvârşit Taina Sf. Maslu în Parohia Cuciulata, al cărei preot paroh este P.C. Mircea Comşa. La final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

Miercuri, 14 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 16 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Duminică, 18 mai . P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica *Naşterea Maicii Domnului,* a Mănăstirii Boholţ, a cărei stareţă este monahia Teodora Hulpan. La final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

Miercuri, 21 mai. Sub protia P.F. Patriarh Daniel, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena,* cu prilejul hramului istoric.

Joi, 22 mai. P.S. Sa a participat la lucrările Sf. Sinod la Reşedinţa Patriarhală.

Duminică, 25 mai. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Parohia Rucăr, al cărei preot paroh este P.C. Silviu Goga. La final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

Luni, 26 mai. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Nicolae* din Parohia Făgăraş II, al cărei preot paroh este P.C. Marcel Dobrea. La final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi.

Miercuri, 28 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Joi, 29 mai. De marele praznic al *Înălţării Domnului*, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie alături de un sobor de preoţi, la Biserica *Sfântul Apostol Andrei* a Mănăstirii Berivoi, al cărei stareţ este P.C. Iosif Toma. La final a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor.

Vineri, 30 mai. P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Întocmit de
Diac. Ovidiu MUREŞAN

Internetul sau virtualizarea virtualităților

Misiunea Bisericii a fost întotdeauna îndreptată spre înnoirea creaţiei, prin colaborarea sinergică a voinţei umane cu harul lui Dumnezeu, spre desăvârşirea şi spiritualizarea lumii. Dar, tot misiunea Bisericii este şi aceea de a sprijini mai întâi omul în direcţia aflării propriei chemări în planul lumii create, aceea de a fi un preot al creaţiei, care întoarce darul lui Dumnezeu, lumea, spre Dăruitor, ca mulţumire-Euharistie.

Însă, există multe piedici în calea realizării de sine a omului în conformitate cu menirea sa, mai ales în vremea noastră. Una dintre aceste piedici este chiar omul, datorită faptului că, „muritorii de rând trăiesc în această lume fără a o cunoaşte. Ei nu ştiu unde se sfârşeşte lumea reală şi unde începe cea a imaginaţiei" [Cf. Wilhelm Stekel, *Profunzimile sufletului,* trad. de Andra Hâncu, Ed. Trei, Bucureşti, 2013, p. 9].

Sfântul Maxim Mărturisitorul a vorbit mult despre raţiunile lucrurilor create, care au în ele însele o virtualitate ce le personalizează în cadrul comuniunii unora cu altele, împlinirea totală găsind-o în comuniunea cu Logosul lui Dumnezeu. Lumea are aşadar, prin creaţie, o virtualitate spre comuniune, spre desăvârşirea prin comuniune. Şi omul are, din momentul în care a fost creat, imprimată în fiinţa sa o virtualitate, şi anume, de a deveni din fiinţă „după chipul lui Dumnezeu", o făptură „după asemănarea lui Dumnezeu" (Fac. 1, 26-27).

Dar, în cazul omului, situaţia virtualităţii fiinţei sale este particularizată. Vorbim, în cazul omului, despre o virtualitate polară, care se pretează la a fi utilizată de către om în scop bun sau rău. De aceea, în Rai, prin rânduiala lui Dumnezeu, omul avea două posibilităţi sau direcţii în care era posibil să-şi împlinească fiinţa, două direcţii în care putea să se dezvolte şi să se actualizeze pe sine în raport cu Dumnezeu sau cu lumea creată. Cele două direcţii sunt simbolizate de cei doi pomi prezenţi în mijlocul raiului (Fac. 2, 9). Alegerea omului a fost „pomul cunoştinţei binelui şi răului", în pofida avrtismentului primit de la Dumnezeu în legătură cu efectul pe care l-ar avea asupra omului, respectiv moartea (Fac. 2, 16).

Astfel, după căderea lui Adam nu mai există fapte neutre, deoarece totul stă sub semnul alegerii lui sau a efectului alegerii lui, chiar şi realitatea. În acest sens, este important de reţinut faptul că „oamenii nu recunosc un lucru ca realitate şi chiar ca valoare superioară decât pentru faptul că în prealabil l-au ales ca valoare" [Nikolai Berdiaev, *Încercare de metafizică eshatologică*, trad. de Stelian Lăcătuş, Ed. Paideia, 1999, p. 152]. Dar, valoarea aleasă, fiind rod al primei alegeri, nu este şi ea sub semnul morţii. Ce-i drept, alegerea este o activitate care implica toată afectivitatea umană, însă nu implică tot omul, în ea nu este angajat omul întreg, cu existenţa lui.

Reaşezarea omului, prin posibilităţile noi pe care le oferă Internetul, într-o dimensiune a virtualităţii nu înseamnă că el revine în starea de dinainte de păcat. Ce-i drept, omul trăieşte iluzia că îşi re-creează un spaţiu de viaţă originar, asemenea celui în care a fost creat de Dumnezeu. Un spaţiu al virtualităţii, însă, un spaţiu virtual al virtualităţii, în care, spre deosebire de spaţiul paradisiac, conţine în plus posibilitatea ca, orice opţiune pe care ar face-o omul să nu mai fie pretabilă la o imputare. Acţiunea umană se produce şi nu se produce în acelaşi timp. Este ca şi cum, Adam ar avea posibilitatea să decidă prin propriile forţe ca fapta lui – virtuală, în acest caz sau situaţie nouă – de încălcare a poruncii lui Dumnezeu, să nu fie socotită nici bună, nici rea, ci neutră. Însă, această virtualitate virtuală este doar o simplă iluzie.

Biserica, pe de altă parte, nu doreşte doar o angajare iresponsabilă şi parţială a omului, ci, dimpotrivă, ea doreşte o implicare totală şi o responsabilitate autentică a omului faţă de propria mântuire. Încă de la Botez, prin afundarea în apa Botezului – care simbolizează, conform Sfântului Vasile cel Mare, virtualităţile creaţiei primordiale încă „netocmite" – Biserica îl încorporează pe om în mod real în Trupul lui Hristos, adică în Sine, hrănindu-l prin Sfintele Taine şi îmbogăţindu-i viaţa, existenţa, cu sens. O virtualitate doar virtuală n-ar avea niciun sens.

Tot la fel, virtualizarea angajamentului omului faţă de lume ajunge să virtualizeze lumea însăşi. Faţă de realitatea virtuală, realitatea creată de Dumnezeu este realitate în sine şi pentru alţii, pe când, realitatea virtuală este doar realitate pentru alţii, iar nu realitate în sine. Din acest motiv, tehnologiile de ultimă generaţie transformă radical relaţiile dintre oameni, dar şi raportul omului cu realitatea, deoarece, omul poate alege să dea unei realităţi virtuale statutul care îi convine şi, eventual, chiar să creadă în acea realitate [În Serge Tisseron, *Lumea virtual: avataruri şi fantome,* trad. de Alina Bodnaru, Ed. Trei, Bucureşti, 2013, p. 135]. Credinţa lui nu va putea fi însă mai mult decât o superstiţie, deoarece în legătură cu superstiţia funcţionează principiul magic al similitudinii, conform căruia, „imaginea este obiectul însuşi" [Stuart A. Vyse, *Psihologia superstiţiei,* trad. de Anacaona Mîndrilă-Sonetto, Ed. Trei, Bucureşti, 2012, p. 25].

Dar, ceea ce este extrem de interesant este ceea ce subliniază deja citatul lui Berdiaev, şi anume, faptul că „omul este un animal viclean, inconştient de viclenia lui; e greu de înţeles şi greu să se înţeleagă el însuşi. Omul este în stare să-şi agraveze suferinţa ca să sufere mai puţin (...), aşa încât, suferind de ceva, omul se consolează prin altă suferinţă" [Cf. Nikolai Berdiaev, *op. cit.*, p. 87].

Cu alte cuvinte, nereuşind să se împlinească în conformitate cu virtualitatea sa fiinţială, omul virtualizează potenţialităţile pe care le are, virtualizează şi lumea în care trăieşte, astfel încât totul să devină neutru din perspectivă valorică, morală etc. Faptul în sine este paradoxal, atâta timp cât se solicită like-uri sau dislike-uri, fără vreun alt criteriu anume, decât bunul plac al navigatorului fără busolă şi cu „aparatele de bord" date peste cap".

Pe de altă parte, fiind creştini, trebuie să nu uităm că omul este – încă – o persoană în virtutea intenţionalităţii şi a transcenderii spre ceilalţi semeni ai săi. Contează foarte mult informaţia, virtuală sau nu, însă contează şi mai mult conştiinţa care selectează informaţia.

Şi din acest punct de vedere este foarte interesant ce spune Nikolai Berdiaev despre modul în care omul se raportează la ceea ce este văzut şi la cele nevăzute. „Omul, spune Berdiaev, este incapabil să nege lucrurile văzute, care se impun acceptării sale, şi se înclină înaintea realităţii lor, dar este capabil, sau se crede capabil, să nege realitatea lui Dumnezeu. Omul dispune de toată libertatea în experienţa negării lui Dumnezeu, iar cele care îi asigură această libertate sunt chenoza şi incognito-ul lui Dumnezeu" [*Ibidem*, p. 21].

Cu alte cuvinte, chenoza reală a Fiului lui Dumnezeu, făcut Om pentru a-l mântui pe om, înnoieşte virtualitatea fiinţei umane de a deveni, cum spunea Sfântul Atanasie cel Mare, dumnezeu prin har. Ce datorie am avea noi, oamenii? Cred că aceea de a nu virtualiza această virtualitate.

Pr. Vasile GAFTON

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Epoca lui Constantin Brâncoveanu în context sud-est european: Biserică, societate, geopolitică

Cu ocazia tricentenarului martiriului Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, Sfântul Sinod a proclamat anul acesta ca an comemorativ, ceea ce a prilejuit numeroase manifestări care au adus în lumină personalitatea domnitorului martir Constantin Brâncoveanu şi ceea ce avea să se numească după secole, nu fără uimire, „epoca brâncovenească". Pe această linie comemorativ-omagială s-a înscris şi Colocviul Ştiinţific Internaţional „Epoca lui Constantin Brâncoveanu în context sud-est european: Biserică, societate, geopolitică", organizat, în perioada 12-14 iunie la Sibiu, de trei instituţii de prestigiu din Sibiu şi Bucureşti: Arhiepiscopia Sibiului, Institutul de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române şi Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Colocviul s-a deschis joi dimineaţa în Capela Mitropolitană, cu o slujbă de Te Deum oficiată de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Binecuvântarea cercetătorilor veniţi din ţară şi de peste hotare, a profesorilor Facultăţii, precum şi a altor numeroşi participanţi a continuat prin cuvântul de deschidere adresat de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului. Înaltpreasfinţia Sa a subliniat necesitatea înţelegerii şi aprofundării dimensiunii jertfelnice a vieţii marelui voievod Constantin Brâncoveanu şi diversitatea formelor prin care domnitorul martir şi-a asumat slujirea lui Hristos şi a Bisericii. Cuvântările inaugurale au continuat în Aula „Mitropolit Ioan Metianu" a Facultăţii de Teologie şi au fost rostite de către: prof. dr. Nicolae Şerban Tanaşoca, directorul Institutului de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române, pr. acad. Mircea Păcurariu, pr. prof. Aurel Pavel, decanul Facultăţii de Teologie, şi pr. prof. Nicolae Chifăr, după care s-a continuat programul prestabilit al comunicărilor.

Trecem în revistă cercetătorii şi titlurile comunicărilor acestora din prima zi a colocviului, 12 iunie: prof. dr. Paschalis Kitromilides (Universitatea din Atena) – „Constantine Brâncoveanu and Greek learning", prof. dr. Nicolae Şerban Tanaşoca – „Reminiscenţe ideologice şi sugestii literare bizantine în epoca brâncovenească", prof. dr. Vera Tchentsova (Paris) – „Le clergé grec et la Russie à l'époque du prince Brâncoveanu: le témoignage des archives russes", dr. Lia Brad-Chisacof (ISSEE) – „Despre piesa de teatru «Doamna»", arhid. prof. dr. Ioan I. Ică jr – „O apologie a Sfântului Grigorie Palama în Ungrovlahia Sfântului Constantin Brâncoveanu şi contextul ei european", pr. prof. dr. Nicolae Chifăr – „Contextul politic bisericesc sud-est european în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu", dr. Andrei Timotin (ISSEE) – „Studiul geografiei istorice în epoca brâncovenească", arhim. dr. Policarp Chiţulescu – „Două cărţi rare tipărite la Veneţia cu cheltuiala lui Constantin Brâncoveanu", monahia dr. Atanasia Văetişi – „Mănăstiri şi viaţă monahală în Bucureştiul epocii brâncoveneşti". După încheierea primei zile de comunicări, s-a mers în excursie documentară la Răşinari, unde au fost vizitate Biserica „Sfânta Parascheva", casa arhierească şi muzeul etnografic organizat de parohia ortodoxă din localitate, precum şi cavoul unde a fost înmormântat Sfântul Andrei Şaguna, mitropolitul Transilvaniei. Seara s-a încheiat cu o scurtă preumblare prin împrejurimile pitoreşti ale Răşinarilor.

A doua zi, vineri, 13 iunie, în sala profesorală a Facultăţii de Teologie au continuat comunicările în plen. Prima susţinere a avut-o prof. dr. Alexandru Kopirovski (Moscova) – „On the Byzantine and Western European influences in the works by Simon Ushakov, Head of the Icon painting workshop in the Moskow Kremlin", dr. Mihai Ţipău (ISSEE) – „Săbiile brâncoveneşti", dr. Ioana Iancovescu – „Ce este mai cuviinţat pravoslavnicului stăpân decât a înfrumuseţa pre cei de sub ascultarea lui, mai nainte de toate, cu blagocestiia?", pr. prof. dr. Octavian Moşin (Chişinău)–„Influenţa epocii brâncoveneşti în spaţiul pruto-nistrean", pr. prof. dr. Dorin Oancea – „Martiriul – realitate religioasă universală sau specific creştină?", dr. Cristina Feneşan (ISSEE) – „Condamnarea la moarte a Brâncovenilor în concepţia juridică otomană", prof. dr. Ioana Feodorov (ISSEE) – „Noi consideraţii privitoare la tipăriturile pentru arabii ortodocşi sub patronajul lui Constantin Brâncoveanu", dr. Petre Guran – „Constantin Brâncoveanu şi stilul cultural naţional". Cea de-a doua zi a colocviului s-a încheiat cu o excursie documentară în localitatea Ocna Sibiului, unde a fost vizitată frumoasa biserică ctitorită de Sfântul Constantin Brâncoveanu în 1701, care păstrează şi un portret al domnului din 1723. Bunăvoinţa şi ospitalitatea harnicilor ocneni au fost încununate de autorităţile locale împreună cu părintele consilier Savu Popa, slujitor în această străveche aşezare, şi de fiii săi, Savu şi Ştefan.

Sâmbătă, 14 iunie, în a treia zi a colocviului, întreg grupul de cercetători s-a deplasat la Făgăraş, la minunata biserică ridicată în 1697 de către domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, în care se păstrează intacte catapeteasma şi icoanele, precum şi porţiuni întregi de frescă. Următoarea oprire s-a făcut la cunoscuta Mănăstire Sâmbăta de Sus, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie a Sfântului Constantin Brâncoveanu. Aici, întâmpinaţi cu multă bunăvoinţă de părintele arhim. Ilarion Urs, stareţul mănăstirii, cercetătorii au vizitat frumoasa incintă brâncovenească a chinoviei, construită prin osteneala vrednicului de pomenire Antonie Plămădeală, fost mitropolit al Transilvaniei, precum şi muzeul şi bogata bibliotecă din clădirea Academiei Sâmbăta, ctitorii ale aceluiaşi harnic mitropolit. În sala de conferinţe a Academiei Sâmbăta au fost formulate concluziile colocviului, s-a stabilit traducerea într-o limbă de circulaţie internaţională şi publicarea tuturor textelor comunicărilor făcute, într-un volum care să fie distribuit în circuitul ştiinţific internaţional. Organizarea şi atmosfera colocviului, datorate în mare parte domnului lect. dr. Ioan Ovidiu Abrudan şi celorlalţi organizatori, au fost deosebit de plăcute. În contextul înaltei ţinute ştiinţifice a comunicărilor membrilor Institutului de Studii Sud-Est Europene al Academiei Române şi ale celor ai Facultăţii de

Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu s-au purtat dialoguri constructive, s-au comunicat date inedite şi s-au derulat imagini puţin ştiute, privitoare la epoca iniţiată de domnia voievodului martir Constantin Brâncoveanu, totul derulându-se într-un cadru sărbătoresc, adesea luminat şi îmbogăţit prin rugăciunile făcute împreună, totul conducând spre noi perspective de cercetare.

Arhim. Policarp CHIŢULESCU

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 25-28

1 şi 15 iulie 2014

Sfântul Ierarh Andrei Şaguna şi familia Barcianu

Comuna Răşinari, „un sat vechi, românesc", în care pulsa atât credinţa, cât şi cultura în secolul al XIX-lea, a fost spaţiul în care **Sfântul Ierarh Andrei Şaguna** a putut regăsi oameni eruditi, care l-au susţinut, în modul cel mai concret, în activitatea sa ierarhică de la Sibiu.

Ce l-a determinat să se îndrepte spre răşinăreni chiar din primele zile ale păstoririi sale, de vreme ce întreaga Mărginime a Sibiului era cuprinsă de duhul credinţei ortodoxe şi vibra de acelaşi patriotism şi deschidere spre cultură?

Marele arhiereu a iubit Răşinariul cu frumuseţile lui, dar şi pe răşinăreni, căci ei au fost aceia care l-au ajutat să-şi împlinească gândul cu care a venit în Ardeal: acela „de a reînvia episcopia transilvăneană şi pe români din adâncul lor somn să-i deştepte şi către tot ceea ce este adevărat, plăcut şi bun să-i atragă".

Comuna se bucura şi de un precedent clerical deosebit, prin alegerea sa ca reşedinţă episcopală în secolul al XVIII-lea, deoarece aici au locuit episcopii sârbi: Dionisie Novacovici, Sofronie Chirilovici, Ghedeon Nichitici şi Gherasim Adamovici. Din reşedinţa episcopală, smerita căsuţă ţărănească, aceştia au condus sufletele credincioşilor ardeleni între anii 1761 şi 1796.

În această perioadă, dar şi în timpul episcopului Vasile Moga, în Răşinari s-au evidenţiat mai multe familii, la loc de frunte fiind şi cea a **Barcienilor**, prin vasta lor cultură, simţ patriotic şi iubire de neam.

Barcienii, poate cea mai efervescentă dinastie, atât din punct de vedere eclesiastic, cât şi cultural, a oferit ierarhului Şaguna sprijin în momentele dificile ale păstoririi sale.

Cum s-a materializat legătura dintre Andrei Şaguna şi Barcieni?

Cronologic vorbind, ierarhul îi cunoaşte pe răşinăreni în 1847, cu ocazia vizitei pastorale la şcoala din comună, pe care o aşază sub ocrotirea Maicii Domnului, prin oferirea hramului acestei şcoli Buna Vestire. Este momentul în care **preotul Sava Barcianu** face o analiză a situaţiei învăţământului românesc, pe care îl găseşte „foarte îndărăpt", dar îşi mărturiseşte nădejdea în acţiunile ierarhului pentru înviorarea şcolii româneşti, care va fi pentru popor „balsam vindecătoriu ranelor căşunate de veacuri".

Şerban Barcianu, fratele preotului Sava, îl numeşte pe vicarul Şaguna „cultivator şi sămănător al seminţei celei adevărate şi mântuitoare" [Pr. Emilian Cioran, *Episcopul Moga. Mitropolitul Andrei Şaguna şi şcoala din Răşinari – Patronul şcoalei*, în *Monografia Şcoalei Primare de Stat „Octavian Goga" din Răşinari, jud. Sibiu*, redactată de Stan A. Ionescu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1936, p. 39].

Ierarhul va reveni la Răşinari după numirea ca episcop al Eparhiei ortodoxe române din Transilvania.

Socrul preotului Sava Barcianu, Coman Cioran, îl va ajuta pe Andrei Şaguna cu suma de 2000 de florini pentru a putea pleca la Carloviţ şi a fi hirotonit arhiereu. Fiind sărac şi eparhia săracă, cum avea să mărturisească mai târziu, se adresează băncii săseşti Sparkassa pentru ridicarea unui credit, care nu i se acordă, în schimb este îndrumat către Coman Cioran din Răşinari, care ar putea ajuta chiar şi un viitor episcop.

Tot cu această ocazie răşinărenii îi fac cadou o reverendă.

Mitropolitul Andrei Şaguna a intuit de timpuriu calităţile remarcabile ale lui Sava, cu care va colabora şi va cultiva o relaţie de prietenie autentică şi fructuoasă. La Revoluţia de la 1848, atât mitropolitul, cât şi Sava Barcianu se identifică ca diplomaţi, dar şi luptători activi. Preotul Sava îl va însoţi pe mitropolitul Andrei Şaguna pe Câmpia Libertăţii de la Blaj, iar din delegaţia de 30 de membri, condusă de mitropolit pentru a prezenta Curţii de la Viena doleanţele românilor, vor face parte trei răşinăreni: Sava Popovici-Barcianu, Ioan Pinciu, notar, şi Şerban Giurculeţ.

La întoarcerea în Răşinari, delegaţia este întâmpinată, cu entuziasm, la intrarea în sat, iar preotul Sava va face o dare de seamă a călătoriei şi a misiunii la care a participat. Remarcabil este îndemnul pe care îl face răşinărenilor, în finalul comentariului său, de a conştientiza faptul că păstorirea arhiereului Şaguna este providenţială pentru timpurile, locurile şi oamenii de atunci. Astfel le spune răşinărenilor: „Fiţi ascultători întru toate preabunului nostru arhiereu şi vă plecaţi voinţei lui, daţi mulţumită lui Dumnezeu că ne-a învrednicit a avea în aceste timpuri grele, un părinte, care, cu nespusă râvnă, ziua şi noaptea, din toate puterile lucră pentru fericirea poporului, grijei sale încredinţat, carele, ca un bun ostaş, se lupta pentru cauza cea dreaptă a Românilor" [Idem, *Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: Barcianu 1699-1903*, Sibiu, 1955 (1991), p. 59]. Cuvintele preotului Sava nu conţineau nimic gratuit şi artificial în ele, ci exprimau bucuria simplă a unei relaţionări cu un arhiereu profund spiritual, dar la fel de profund patriot şi diplomat activ.

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Biserica – spaţiul liturgic al Sfintei Euharistii (II)

Dar David *„n-a putut să înalţe casă numelui Domnului Dumnezeului său, din pricina războaielor cu popoarele dimprejur"* (III Regi 5, 3), însă Cuvântul Domnului i-a proorocit: *„Fiul tău, pe care Eu îl voi pune în locul tău pe tron, acela va zidi templu numelui Meu"* (III Regi 5, 5). Aşa s-a învrednicit fiul lui David, Solomon cel Înţelept, să aducă la îndeplinire făgăduinţa tatălui său. *„Iar în anul patru sute optzeci, după ieşirea fiilor lui Israel din Egipt, în al patrulea an al domniei lui Solomon peste Israel, în luna Zif, care este a doua lună a anului, a început el să zidească templul Domnului"* (III Regi 6, 1). *„Şi a zidit Solomon templul şi l-a terminat"* (III Regi 6, 14). *„Iar în anul al unsprezecelea, în luna Bul, care este luna a opta, a terminat el templul, cu toate părţile lui şi după toate rânduielile lor; aşa că l-a zidit în şapte ani"* (III Regi 6, 38). Templul lui Solomon a dăinuit peste patru secole, devenind simbolul israelitean predilect, garant al unităţii lumii iudaice, atât în sens reli-

(continuare în p. 4)

† SOFRONIU
Episcopul Oradiei Mari

Din cuprins:

† Dr. Laurenţiu Streza
Tainic şi real în celebrarea euharistică (III) | pagina **5**

Pr. Dr. Ioan Ciprian Cândea
Realităţi socio-religioase ale secolului al XIX-lea, desprinse din corespondenţa familiei Barcianu | paginile **2** şi **7**

Preot Nicolae Jianu
Răşinariul şi familia Barcianu. Sava Popovici Barcianu – 200 de ani de la naştere | paginile **6-7**

Sfântul Ierarh Andrei Şaguna şi familia Barcianu

(urmare din p. 1)

De altfel, nu doar Sava gândea în aceşti termeni, ci şi comunitatea de răşinăreni pentru care Şaguna reprezenta „un preafericit nume", care s-a făcut „nemuritor în inimile Românilor transilvăneni şi ale întregii ginte romane", aşa cum se exprima învăţătorul Nicolae Lazăr, în cuvântarea pe care a ţinut-o la primirea răşinărenilor reîntorşi de la Viena [*Ibidem*, p. 57.].

După terminarea revoluţiei legătura dintre episcopul Andrei Şaguna şi Sava Popovici-Barcianu cunoaşte noi valenţe în creştere. Astfel, în 1855 preotul Sava este chemat la Sibiu să predea Dogmatica la Institutul Teologic şi va rămâne pe acest post doar un an, când îl roagă pe mitropolitul Andrei Şaguna să-i permită întoarcerea la Răşinari. De acum părintele Sava se va afirma pe plan livresc, ca autor de manuale, traducător, copist şi permanent în slujba ierarhului său prin abilitatea gândirii sale pertinente şi critice în receptarea tipăriturilor ce urmau a fi publicate la Sibiu.

În 1855, mitropolitul îi încredinţează lui Sava misiunea de a fi preot militar pentru soldaţii români din armata austriacă, aflată în Ţara Românească şi Moldova, în timpul războiului din Crimeea. Activitatea sa a fost extrem de apreciată de către autorităţile militare de atunci, de aceea mitropolitul îi scrie preotului Dan, tatăl lui Sava, o scrisoare exprimându-şi bucuria colaborării cu preotul răşinărean: „părintele Sava, fiul Sfinţiei Tale, cu purtările sale în slujba cu care l-am trimis eu acolo, mi-au câştigat multă cinste înaintea Domnilor… împărăteşti mai înalţi, şi prin aceste purtări m-au bucurat" [Idem, *Mitropolitul Andrei Şaguna şi comuna Răşinari*, în „Revista Teologică", anul XIII, nr. 6-7, 1923, p. 226.].

Relaţia mitropolitului Şaguna cu familia preotului Sava Barcianu s-a dezvoltat şi după moartea lui Sava, căci fiul său Daniil va păşi, ca şi tatăl său, pe tărâmul acurateţii spirituale, dar şi cărturăreşti. Daniil crescuse în casa seculară a Barcienilor din Răşinari, i se imprimase aceeaşi dorinţă de dezvoltare prin spiritualitate şi cultură, simţise ca şi tatăl, bunicul şi o întreagă generaţie fiorul coabitării cu o bibliotecă vastă, rară şi preţioasă. Cu siguranţă a simţit durerea şi bucuria de a fi român, a înţeles ce este patriotismul şi a avut şansa de a-l cunoaşte şi a-l percepe pe mitropolitul Şaguna ca pe un părinte, un casnic şi prieten al părinţilor lui, dar şi al răşinărenilor, de vreme ce acesta poposea atât de des în casa lor, unde petrecea „zile întregi". Consideraţia deosebită a mitropolitului faţă de familia părintelui Sava nu a rămas fără ecou nici în cazul lui Daniil, despre care mitropolitul obişnuia să spună: „Din tine, fiule, vom face un preot vrednic" [Idem, *Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: Barcianu 1699-1903*, Sibiu, 1955 (1991), p. 79].

În 1870 mitropolitul îi acordă lui Daniil Barcianu o bursă de studii, un semn clar al încrederii în capacităţile intelectuale şi morale ale tânărului. Daniil va pleca în străinătate cu îndemnul: „Mergi la Viena, apoi la Bonn şi vino acasă mare învăţat". Cuvintele mitropolitului se vor împlini deplin, de vreme ce Daniil se reîntoarce cu titlul de doctor în biologie cu o lucrare de anatomie vegetală embriologică, prima de acest gen în istoria biologiei româneşti. Pe lângă biologie a studiat şi în domeniul filosofiei şi al pedagogiei.

Toată perioada studenţiei sale şi-a dedicat-o exclusiv dezvoltării culturale, iar îndemnul mitropolitului a fost firul roşu în schiţarea scopului studiilor sale: „Cu adevărat succes mare am avut. Mă întreb numai cu teamă, dacă putea-voi cu învăţătura mea să aduc folos Patriei, aşa cum şi părintele Şaguna aşteaptă de la mine", îi scria tatălui, imediat după ce obţinuse titlul de doctor. Din nefericire, imediat după întoarcerea sa de la studii, situaţia politică pe care tânărul doctor în ştiinţe o va întâlni în Transilvania nu-i permite să îşi continue cercetările biologice. Spaţiul transilvănean de atunci nu era pregătit să primească oameni la fel de valoroşi ca Daniil, de aceea a fost întâmpinat cu mai multă adversitate decât simpatie şi recunoaştere profesională. Cu toate acestea înrâurirea morală, patriotică şi spirituală pe care străbunii săi şi părintele Şaguna, aşa cum îl numea Daniil, au avut-o asupra lui s-a tradus emblematic prin tot ce a întreprins în cariera sa. Ca profesor, s-a distins prin profunzime în predare şi concepere de materiale pedagogice, precum şi prin principiul educativ şi practic pe care le folosea cu precădere în defavoarea celui descriptiv. Ca patriot, Daniil s-a numărat printre semnatarii Memorandumului, motiv pentru care a stat în închisoare timp de 14 luni la Vaţ. Pe tărâm literar, se remarcă şi ca publicist, ctitor şi redactor de reviste literare transilvănene (*Foaia ilustrată, Rândunica*). La comemorarea a 25 de ani de la moartea mitropolitului Andrei Şaguna, Daniil lasă să se distingă în discursul său memorabil, apreciat de contemporani ca o adevărată opera literară, nu doar talentul său şi măiestria poetică, ci mai ales emoţia de a creiona trăirile întregii comunităţi răşinărene la despărţirea de „moşneagul dârz" cu „înfăţişare de patriarh".

Dorinţa Sfântului Ierarh Andrei Şaguna de a-şi dormi somnul de veci la Răşinari vine ca o prelungire a comuniunii cu cei care l-au iubit şi pentru care a reprezentat un etalon. Barcienii au văzut în Sfântul Ierarh Andrei Şaguna un model, o sursă generatoare de inspiraţie şi un suflu patriotic capabil să ardă ca o torţă hrănită prin credinţă, înţelepciune, curaj şi iubire. La rândul său, Sfântul Ierarh Andrei, mitropolitul Transilvaniei, a regăsit în familia Barcienilor autenticitatea valorilor, împletirea armonioasă a spiritualităţii, a culturii şi a românismului. Acurateţea gândirii şi simţirii a fost punctul comun al Barcienilor cu mitropolitul Şaguna, iar ce a urmat, ca rod al legăturilor, nu a fost decât o firească şi fructuoasă consecinţă a unei lucrări de apostolat.

Realităţi socio-religioase ale secolului al XIX-lea, desprinse din corespondenţa familiei Barcianu

Familia Barcianu surprinde şi inspiră pe orice transilvănean, dar şi pe orice căutător de autenticitate a trăirii, a slujirii, a desăvârşirii prin spiritualitate şi cultură. Pentru cei care trăim în secolul al XXI-lea, cu toate progresele tehnice, dar şi relaţionale, este aproape de neînţeles cum o întreagă generaţie din spiţa aceleiaşi familii a reuşit să surprindă prin maniera lor unică de a conviețui într-un spaţiu rural, unde s-au dedicat celor din jur, au studiat temeinic, şi-au aprofundat cunoştinţele la marile universităţi europene ale timpului, s-au afirmat pe arena literară, teologică, pedagogică a vremii, s-au implicat în lupta naţională a confraţilor lor şi, peste toate, şi-au organizat armonios viaţa de familie, cultivând reale sentimente de iubire şi respect reciproc.

Poate cea mai comună şi, în acelaşi timp, remarcabilă trăsătură a Barcienilor a fost convingerea lor că aici, în vatra Răşinariului, un sat „pur românesc", se pot dedica cel mai bine nu doar răşinărenilor, ci şi întregii naţiuni din care fac parte. Răşinariul a rămas mereu în conştiinţa lor, atunci când erau departe, ca un loc de renaştere şi ca un izvor de unde îşi vor revărsa toată experienţa acumulată. De altfel, această stare interioară fusese receptată şi de mitropolitul Şaguna, care poposea zile întregi în casa lor şi, la rândul său, reprezenta un model pentru membrii mai mici sau mai mari din familia Barcienilor. Cert este că atât Sava, cât şi fiul său Daniil, cei care au avut şansa de a studia în străinătate, îşi declină demersul lor cărturăresc „părintelui Şaguna", cum îl numeau pe Sfântul Ierarh.

Scrisorile din aceste perioade de studiu descriu tocmai relaţiile profunde ce existau în familie, dar şi între Barcieni şi mitroplitul Şaguna.

Sava Popovici-Barcianu îi scrie tatălui său de la Viena, în repetate rânduri, cu emoţie, încărcată de un profund respect. Dragostea faţă de învăţătură i-a fost insuflată, cu siguranţă, de tatăl său şi aceasta reiese din scrisorile trimise la Răşinari din capitala imperială: „Eu, precum Sf. Ta bine ştii, pentru dragostea ştiinţelor mă depărtai, nu fără durere de ce-mi este mai preţuit şi mai iubit în lumea aceasta, adecă de casa părintească" [Pr. Stavr. Emilian Cioran, *Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: Barcianu 1699-1903,* Sibiu, 1955 (1991), p. 33]. Fără îndoială, această dragoste faţă de familie i-a fost sădită de părinţi şi dezvoltată, în special, de tatăl său, preotul Daniil, căruia îi murise soţia la o vârstă foarte fragedă şi, astfel, cunoscuse el însuşi sentimentul înstrăinării de fiinţele dragi [Printre puţinele însemnări rămase de la preotul Daniil, s-a păstrat şi aceea în care îşi exprimă starea sufletească de apăsare la pierderea soţiei: „La anul 1825, 14 Sept mi-au răposat preoteasa mea fiind foarte tânără, numai de 27 de ani, frumoasă şi înţeleaptă şi cuminte, foarte bună şi numai trei săptămâni fiind bolnavă şi am rămas cu patru copii, şi o copilă a rămas numai de un an… şi am rămas eu foarte întristat cât nu ştiu ce să mai fac în această lume fără de părinţi şi fără de preotească". *Ibidem*, p. 28].

Nu putem să nu remarcăm, comparativ, acelaşi stil simplu, lipsit total de orice artificiu stilistic şi emoţional întâlnit atât la Sava, cât şi la tatăl său, ori de câte ori sunt puşi în ipostaza de a-şi exprima trăirile şi experienţele. De altfel, majoritatea scrisorilor lui Sava sunt adresate tatălui, un semn distinctiv clar că în casa părintească s-a format şi a primit resorturile fiinţiale ce şi-au pus amprenta asupra dezvoltării personalităţii sale pe tot parcursul vieţii. În1855 mitropolitul îi încredinţează lui Sava misiunea de a fi preot militar pentru soldaţii ortodocşi din armata austriacă, aflată în Ţara Românească şi Moldova, în perioada „războiului Crimeii", iar din această perioadă de 6 luni, cât a funcţionat ca preot militar, a trimis şase scrisori care se cunosc azi, oferind prin acestea o adevărată cronică a timpului şi a locurilor pe unde a umblat. Se remarcă un stil plin de acurateţe în transcrierea realităţii, care era cu totul diferită faţă de cea din satele transilvănene. El menţionează sărăcia, mizeria, lipsa condiţiilor materiale elementare, „duhu de speculă" [Idem, *Corespondenţa unui preot din anii 1848 şi 1856 – fost şi duhovnic militar*, Revista Teologică, Anul XXIX, nr. 2-3, 1939, p. 106], preoţi „pretutindenea mulţi, dară prea puţini harnici" [*Ibidem*, p. 107], dar mai ales răceala sufletească tocmai a acelora care sunt români. „Frăţioare… o astfel de răceală, indiferentism, ba pociu zice despreţuire a românului pământean către românul străin, de altă patrie, încă n-am văzut" [*Ibidem*, p. 105] îi scria, de la Bucureşti, cumnatului său Pinciu. Despre moldoveni, în schimb, are cuvinte mai blânde, numindu-i „oameni mai prietenoşi şi mai iubitori de străini" [*Ibidem*, p. 110]. Scrisorile conţin şi descrieri în detaliu ale slujirii sale preoţeşti. Astfel, într-o scrisoare adresată tatălui relatează de la Ploieşti: „Aici mi-am început dară slujba mea ca duhovnic al armatei. Sâmbătă am ispoveduit, înainte şi după amiazi la vreo 200 feciori de legea noastră, români, sârbi, poleci" [*Ibidem*, p.104]. De la Bucureşti, va scrie aceluiaşi „Prea-iubit tată": „Soldaţi de legea noastră se află aici peste 900, mai toţi români şi puţini rusniaci. Din partea Sf. Mitropolit mi s-au rânduit o biserică, unde se împărtăşesc Miercurea şi Sâmbăta, iară în celelalte zile se ispoveduesc câte 150 pe zi" [*Ibidem*, p. 108].

Din scrisoarea adresată soţiei reiese grija şi dragostea autentică purtată întregii familii, pentru care a şi acceptat misiunea de preot militar: „Eu ştiu prea bine, că îţi va cădea greu, că aceste Sfinte Sărbători ale Învierii, acum în doi ani nu le-am putut petrece laolaltă cu părinţii şi copiii noştri; dară…Tu vezi prea bine, că eu nu caut plăcerile mele, ci numai aceia ce poate aduce pentru vremea viitoare vreun folos sau cinste fiilor noştri" [*Ibidem*, p. 111]. Despre fiecare

(continuare în p. 7)

Pr. Dr. Ioan Ciprian CÂNDEA

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 iunie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la Schitul „Înălţarea Domnului" din localitatea Augustin, jud. Braşov. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *protosingel* pe P.C. Ieromonah Iosif Bozga, duhovnicul aşezământului.

Luni, 2 iunie. A prezidat, la Biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, conferinţa preoţească cu tema: „Sfânta Taină a Spovedaniei şi Sfânta Taină a Euharistiei în viaţa duhovnicească a credincioşilor". Au participat preoţii din protopopiatele Braşov, Bran-Zărneşti şi Săcele. În cadrul conferinţei, Î.P.S. Sa a prezentat preoţilor cele patru volume cuprinzând opera integrală a Părintelui Profesor Ene Branişte, apărute la Editura Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 3 iunie. A prezidat, la protopopiatul Făgăraş, conferinţa preoţească cu tema „Sfânta Taină a Spovedaniei şi Sfânta Taină a Euharistiei în viaţa duhovnicească a credincioşilor". Au participat preoţii din Protopopiatele Făgăraş I, Făgăraş II şi Rupea. În cadrul conferinţei, Î.P.S. Sa a prezentat preoţilor cele patru volume cuprinzând opera integrală a Părintelui Profesor Ene Branişte, apărute la Editura Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeaşi zi, a participat la sărbătoarea revederii absolvenţilor promoţiei 1970-1974 de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu, adresând celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. Seara, a participat, la Sala Thalia din Sibiu, la premierea elevilor merituoşi de la Olimpiada Judeţeană de Religie, precum şi la spectacolul dedicat comemorării Sfinţilor Martiri Brâncoveni, susţinut de elevi şi profesori de religie de la mai multe şcoli din judeţ.

Miercuri, 4 iunie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Catedrala Mitropolitană din Sibiu cu prilejul festivităţii de absolvire a unei noi promoţii de studenţi de la Facultatea de Teologie din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a vizitat şantierul de lucrări de la Schitul Bazna din jud. Sibiu.

Joi, 5 iunie. A prezidat, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie din Sibiu, conferinţa preoţească cu tema: „Sfânta Taină a Spovedaniei şi Sfânta Taină a Euharistiei în viaţa duhovnicească a credincioşilor". Au participat preoţii din Protopopiatele Sibiu, Mediaş, Avrig, Sălişte şi Agnita. În cadrul conferinţei, Î.P.S. Sa a prezentat preoţilor cele patru volume cuprinzând opera integrală a Părintelui Profesor Ene Branişte, apărute la Editura Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului. În aceeaşi zi, a primit la Reşedinţa mitropolitană vizita domnului Ionel Valentin Ivan, Preşedintele Academiei Române, şi a domnului Alexandru Surdu, vicepreşedintele Academiei Române.

Vineri, 6 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Sâmbătă, 7 iunie. A participat, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, la slujba Vecerniei, unde au fost prezenţi şi membri ai Asociaţiei „Oastea Domnului" din toată ţara. Cu această ocazie, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 8 iunie – *Praznicul Pogorârii Sfântului Duh.* A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Luni, 9 iunie – *Praznicul Sfintei Treimi.* Cu ocazia hramului Catedralei Mitropolitane din Sibiu, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu Î.P.S. Irineu, Mitropolitul Olteniei, P.S. Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, P.S. Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi un mare sobor de preoţi şi diaconi. La sfârşitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură, mulţumind, totodată, aleşilor oaspeţi pentru împreuna slujire.

Marţi, 10 iunie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat comisia de examinare a candidaţilor pentru ocuparea Parohiilor Turcheş I şi Turcheş II din Protopopiatul Săcele.

Miercuri, 11 iunie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu vizita doamnei Judith Urban, consulul general al Germaniei de la Sibiu.

Joi, 12 iunie. A participat la deschiderea lucrărilor Simpozionului Internaţional „Epoca Brâncovenilor în context sud-est european: Biserică, societate, geopolitică", organizat în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 13 iunie. A participat, la Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, la manifestările prilejuite de împlinirea a 167 de ani de la înfiinţarea primei şcoli de ofiţeri militari din spaţiul românesc. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a participat la slujba de Te Deum oficiată în Capela Mitropolitană cu prilejul deschiderii lucrărilor şedinţei de constituire a noii Adunări Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului. A prezidat, apoi, în Aula Facultăţii de Teologie şedinţa propriu-zisă.

Duminică, 15 iunie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din localitatea Dopca, Protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. Pr. paroh Mihai Gavrilă Simen, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 16 iunie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A vizitat şantierul de pictură de la Paraclisul Casei Voievodale de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Marţi, 17 iunie. La Capela Mitropolitană, a oficiat slujba de hirotesie întru *duhovnic* a P.C. Pr. Mihail Roman de la Parohia Călvaser, Protopopiatul Mediaş.

Miercuri, 18 iunie. A examinat la Teologie Liturgică masteranzii anului II de la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 19 iunie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 20 iunie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 22 iunie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" din localitatea Amnaş, Protopopiatul Sălişte. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. Pr. paroh Nuţă Ionel Ciprian, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 23 iunie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 24 iunie – *Sărbătoarea Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul.* A participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii „Sfântul Ioan Botezătorul" din Poiana Braşov. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 25 – joi, 26 iunie. A participat, la Patriarhia Română, la lucrările Comisiei Sinodale pentru Statut şi Regulamente.

Vineri, 27 iunie. A vizitat şantierul de pictură al Paraclisului Casei Voievodale de la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov. În aceeaşi zi, a participat, la Muzeul „Brukenthal" din Sibiu, la vernisajul expoziţiei de fotografie „100 de ani de la Primul Război Mondial".

Sâmbătă, 28 iunie. A participat, la Şcoala de Artilerie şi Geniu din Sibiu, la festivitatea depunerii jurământului militar. A oficiat o slujbă de binecuvântare şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 29 iunie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor prezenţi la Schitul „Soborul Sfinţilor Apostoli" din Bran, jud. Braşov.

Luni, 30 iunie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Una dintre preocupările principale ale Preafericitului Părinte Patriarh Daniel este cea legată de învăţământul teologic şi calitatea acestuia. În acest sens, a fost iniţiată în cadrul Editurii Basilica a Patriarhiei Române o colecţie de cursuri, manuale şi compendii de teologie ortodoxă. Între primele apariţii din cadrul acestei colecţii a fost compendiul de ***Istoria Bisericii Ortodoxe Române*** al **Părintelui Academician Mircea Păcurariu**, pe care autorul ni l-a dăruit cu mult drag şi o dedicaţie de suflet. Compendiul a văzut lumina tiparului pentru prima dată în anul 1993 la Chişinău, prin apariţia de atunci venindu-se în ajutorul reînfiinţatei mitropolii a Basarabiei în activitatea misionar-pastorală. În anul 2007 am socotit de cuviinţă să reeditărm această lucrare într-o variantă revăzută şi adăugită sub egida Editurii Andreiana a Mitropoliei Ardealului, având în vedere cererea mare venită din partea studenţilor teologi, a elevilor seminarişti şi a preoţilor noştri. Cererea aceasta este justificată având în vedere autorul lucrării şi stilul concis în care este prezentată istoria Bisericii Ortodoxe Române în câteva sute de pagini, spre deosebire de varianta mult mai amplă a celor trei volume. În 2014 compendiul a intrat în colecţia mai sus amintită a Patriarhiei Române şi apare în varianta adăugită la zi, cu ultimele evoluţii istorice din Biserica noastră.

În cadrul aceleiaşi colecţii de cursuri, manuale şi compendii de teologie ortodoxă a apărut şi volumul de ***Apologetică ortodoxă,*** **coord.** de **Conf. Univ. Dr. Adrian Lemeni** de la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Apariţia acestui volum este una reparatorie şi împlinitoare în acelaşi timp, având în vedere că această disciplină a fost eliminată din planurile de învăţământ în perioada comunistă, iar după 1990, când a fost treptat reintrodusă, nu s-a reuşit, până acum, realizarea unui manual. După cum arată şi coordonatorul volumului, în lucrarea aceasta „sunt abordate aspecte care conturează o expresie structurată şi concentrată a Adevărului de credinţă" bazat pe mărturisirile Sfinţilor Apostoli sau ale mucenicilor. Totodată, lucrarea ne oferă, din perspectivă istorică, principalele etape din parcursul gândirii filosofice şi ştiinţifice din spaţiul european. Prin acest volum se reface legătura firească dintre viaţa şi mărturisirea de credinţă păstrată în Sfânta Tradiţie şi reflecţia teologiei ortodoxe contemporane. Trebuie să subliniem faptul că lucrarea aceasta evidenţiază şi aportul deosebit al Părintelui Dumitru Stăniloae prin teologia sa deopotrivă mărturisitoare şi cuprinzătoare la dezvoltarea echilibrată şi nuanţată a Apologeticii. Nădăjduim că acest manual de apologetică va fi receptat cum se cuvine în mediul academic teologic românesc şi va fi de un real folos pentru cei ce doresc să deprindă tainele teologiei în dialogul său cu alte ştiinţe.

Din partea Editurii Deisis din Sibiu am primit lucrarea ***Embrionul şi sufletul lui la Sfinţii Părinţi, în izvoarele filosofice şi medicale greceşti***, aparţinând doamnei **Marie-Helene Congourdeau**, ce a fost tradusă în limba română de doamna Maria-Cornelia Ică. Lucrarea abordează un subiect foarte actual pentru lumea de azi, anume problema legată de statutul embrionului uman şi până la urmă dreptul său la viaţă. Am susţinut şi noi iniţiativa cetăţenească „Unul dintre noi" prin care s-a dorit sublinierea rolului deosebit pe care embrionul uman îl are, dar această iniţiativă nu a avut sorţi de izbândă în faţa forurilor decizionale europene. Din păcate! Legalizarea avortului a repus în discuţie acest drept la viaţă înainte de naştere şi am ajuns în faţa faptului de a regăsi practic mai multe forme de umanitate cu un statut diferit. După cum arată şi autoarea, găsim un prim prag la naştere, apoi avem un al doilea prag marcat de trecerea perioadei de la care nu mai poate fi practicat avortul. Un al treilea prag e marcat de posibilitatea producerii unor embrioni *in vitro,* acest prag fiind reprezentat de perioada de la care nu se mai poate experimenta pe un embrion. Iată, aşadar, câteva informaţii care îl atrag pe cititor încă de la începutul cărţii şi care ne determină o lectură completă a lucrării. Recomandăm această apariţie editorială tuturor celor interesaţi de aceste aspecte, dar cu precădere preoţilor noştri, pentru o cât mai bună cunoaştere a unor aspecte cu care se confruntă tot mai mult în activitatea lor misionar-pastorală.

Mitropolitul Laurenţiu

Biserica – spaţiul liturgic al Sfintei Euharistii (II)

(urmare din p. 1)

gios, cât şi naţional, efigia culturii evreieşti antice, cu puternice reverberaţii până în prezent, locul sacru pe care a fost edificat fiind considerat, chiar şi astăzi, de către evreii pioşi, centrul lumii, nombrilul pământului, locul geometric al jertfei bine-mirositoare, teritoriul sacrosanct al prezenţei lui Dumnezeu pe Terra. Mântuitorul Iisus Hristos Însuşi, Fiul lui Dumnezeu înomenit, l-a numit *„Casa Tatălui Meu”* (Luca 2, 49).

Urmărind evoluţia istorică de la Templul din Ierusalim la Noul Sion, Biserica, vom observa trecerea treptată, din pricina imposibilităţii participării tuturor evreilor la cultul de la templu, dar şi din cauza distrugerilor repetate, culminând cu dărâmarea edificiului de către administraţia romană, la cultul sinagogii, atât în Ţara Sfântă, cât şi în diaspora iudaică. Domnul nostru Însuşi a frecventat sinagogile, S-a rugat în ele, a învăţat acolo poporul (Matei 13, 54; Luca 4, 16-17). Peste stratul primordial al cultului iudaic, practicat la Templu şi în sinagogi, s-a aşternut ţesătura nouă, de har, a Noului Sion, Biserica, iar Cortul Mărturiei, Templul slavei divine, devine, în Duhul lui Dumnezeu, prin lucrarea mântuitoare a harului, Chivotul lui Dumnezeu pogorât pe pământ, după Înălţarea Domnului la cer şi Pogorârea Duhului Sfânt peste Sfinţii Apostoli, în chip de limbi de foc, la Cincizecime. Protocreştinii au respectat, la început, cultul mozaic, şi după Înălţare (Faptele Apostolilor 2, 46; 3, 1-2; 5, 20-42), participând la serviciul divin de la templu şi din sinagogi, cu îndoită semnificaţie: îndeplinirea obligaţiilor rituale cerute de Legea lui Moise, dar şi, în special, dorinţa imperioasă de a propovădui Legea cea Nouă, de a răspândi învăţătura lui Hristos, de a mărturisi Evanghelia, de a disemina creştinismul până la marginile lumii cunoscute, elanul lor misionar fiind puternic susţinut de infrastructura existentă deja, prin sinagogi, în toată diaspora iudaică.

Noutatea fundamentală însă, în creştinism, este dată de cultul creştin particular, în case, locul sfânt şi sfinţitor al Sfintei Euharistii, germenele Ecclesiei, sâmburele Bisericii, piatra de temelie a Chivotului lui Dumnezeu pe pământ, eşafodajul Veşmântului liturgic al Cinei celei de Taină, scheletul peste care se va clădi Basilica creştină, casa smerită a adunării comunităţii care oficia *„frângerea pâinii”* şi *„binecuvântarea paharului”*, urmând arhetipului oferit de Mielul lui Dumnezeu la Cina cea de Taină din *„foişorul de sus”*. Acolo, în case particulare, departe de ochii iscoditori ai persecutorilor şi delatorilor, primii creştini se reuneau la *„frângerea pâinii”*, citirea cărţilor Sfintei Scripturi, atât cele ale Vechiului Legământ, cât şi, mai ales, ale Noului Legământ, intonarea rugăciunilor, cântarea psalmilor şi imnelor, nucleul Dumnezeieştii Liturghii pe care o celebrăm solemn şi adevărat, cu evlavie şi bucurie, şi astăzi, în Chivotul lui Dumnezeu pe pământ, Biserica. Iar după cuminecarea sfinţilor cu Sfintele Taine, urmau agapele frăţeşti, banchetul euharistic fiind succedat de ospăţul cumpătat al dragostei frăţeşti. *„Şi în fiecare zi, stăruiau într-un cuget în templu şi, frângând pâinea în casă, luau împreună hrana întru bucurie şi întru curăţia inimii”* (Faptele Apostolilor 2, 42).

Pe fondul simplităţii comunităţilor creştinismului primar, pe la începutul celui de-al treilea secol al erei creştine, crescând numărul adepţilor noii religii, religia iubirii vrăjmaşilor şi iertării greşelilor aproapelui, marele scriitor şi gânditor creştin Origen („Despre rugăciune”, XXX, 6) aminteşte de consacrarea unei încăperi special destinate cultului creştin, în incinta caselor particulare respective, încăpere exclusă de la orice altă utilizare, iar comunităţile de credincioşi reunite în acele locuri pentru rugăciune sunt de pe acum denumite *„ecclesiae”*, ceea ce înseamnă biserici, cuvânt al cărui sens va trece, ulterior, şi asupra locului adunării credincioşilor creştini. Iar când persecuţiile anticreştine scădeau în intensitate sau chiar încetau, precum şi, îndeosebi, după Edictul constantinian din Mediolanum, din 313, s-a început marea şi impresionanta trudă ctitoricească, de zidire a primelor biserici creştine, adevărate chivote, părând corăbii ale mântuirii, coborâte din cer pe pământ, pentru a-i înălţa pe cei ce se mântuiesc, de pe pământ la cer. Despre modul înălţării chivotelor adunărilor euharistice dau mărturie vechile Rânduieli bisericeşti anonime (pseudoepigrafice), începând cu veacul al treilea, „Constituţiile Apostolice” şi „Testamentum Domini”.

Din toate monumentele literare ale antichităţii creştine transpare imaginea de hlamidă liturgică a bazilicii creştine, de chivot pentru Dumnezeiasca Euharistie, al cărei rost latreutic este evident: *„casa să fie lungă, asemenea unei nave, întoarsă spre Răsărit, având pastoforii spre Răsărit de fiecare parte. În mijlocul lor să stea tronul episcopului, iar de o parte şi de alta a lui să şadă prezbiteriul, iar diaconii să stea în picioare lângă ei bine echipaţi în veşmântul mare, căci sunt asemenea mateloţilor şi căpeteniilor vâslaşilor. Sub purtarea de grijă a acestora, laicii să şadă în toată bunărânduiala şi linişte, iar femeile să şadă separat păstrând şi ele tăcerea”*. [Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1985, p. 351.] Tot aşa, în „Testamentul Domnului” [*Constituţiile apostolice*, Cartea a II-a, Cap. 57, apud. Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, volumul I, *Canonul apostolic al primelor secole*, Editura Deisis, Sibiu, 2008, p. 646.], sunt date detalii ale construirii locaşului sfânt, în vederea îndeplinirii funcţiunilor liturgice specifice. Astfel, *„în partea dreaptă a intrării din dreapta să fie un diaconicon, ca să se poată pune prescurile sau ofrandele care se aduc”*.

Sau, *„Biserica să aibă un locaş al catehumenilor, care să fie şi locaşul pentru cei care trebuie exorcizaţi, dar zisul locaş să nu fie separat de biserică, întrucât e necesar ca aceştia să intre în ea şi să stea în ea şi să asculte citirile, cântările duhovniceşti şi psalmii. Să fie apoi un scaun / tron* [al episcopului] *spre răsărit, la dreapta şi la stânga sa să fie locurile* [sau scaunele mai joase] *ale prezbiterilor; în partea dreaptă să şadă cei ce sunt mai de seamă şi mai de cinste, care se ostenesc în cuvânt, iar în partea stângă cei de vârstă mijlocie. Iar locul scaunului / tronului* [episcopului] *să fie înălţat* [de la pământ] *cu trei trepte, pentru că acolo trebuie aşezat şi altarul”*. Deci, cel ce prezidează Euharistia, episcopul, îşi are tronul în altar, încadrat de sintronon, scaunele mai joase ale prezbiterilor, care-l înconjoară pe arhiereu la celebrarea euharistică, după vârstă şi demnitate, la fel atunci, în antichitatea creştină, ca şi acum, în timpurile noastre. Şi se observă delimitarea spaţiului liturgic, perpetuată până în prezent în Biserica Ortodoxă. *„Casa însăşi să aibă în dreapta şi în stânga două porticuri: unul pentru bărbaţi şi unul pentru femei”*.

„Testamentum Domini” notează prevederi clare şi pentru delimitarea altarului sau pentru ofrande, pentru locul preoţimii, pentru diaconicon, pentru citiri. *„Altarul să aibă o perdea făcută din bisus* [de in curat], *pentru că este nepătat”*. *„Pentru pomenire să se zidească un loc în care şezând preotul cu protodiaconul şi citeţii să înscrie numele celor ce aduc ofrande sau ale celor pentru care s-au adus, ca atunci când sunt aduse ofrandă de episcop cele sfinte, citeţul sau protodiaconul să-i numească pe aceia la pomenirea pe care o fac ei, rugându-se preoţii şi mulţimile. Căci aşa este modelul* [typus] *în cer”*. *„Locul prezbiterilor să fie înăuntrul perdelei, lângă locul de pomenire”*. *„Lângă diaconicon să fie şi „korbana”* [chivotul] *şi toată vistieria tezaurului”*. *„Locul de citire al citirilor să fie în afara altarului, nu departe de el”*.

Iar, mai aproape de noi, Sfântul Maxim Mărturisitorul, în „Mystagogia” sa, prezintă biserica astfel: *„fiind un singur locaş, se deosebeşte, totuşi, după forma ei spaţială, împărţindu-se în locul destinat numai preoţilor şi liturghisitorilor, pe care îl numim ieration, şi în cel lăsat pe seama întregului popor credincios, pe care îl numim naos. Dar e una după ipostas”*. [*Testamentum Domini*, Cartea I, Cap. 19, apud. Ioan Ică jr., *Canonul Ortodoxiei*, volumul I, *op. cit.*, p. 791] Şi mai aproape de noi, Părintele Dumitru Stăniloae vorbeşte despre unitatea preoţilor din altar şi a credincioşilor mireni din naos, care înaintează împreună spre unirea cu Dumnezeu, în locaşul bisericesc, locul călătoriei comune, a clerului şi a credincioşilor, spre Dumnezeu. Biserica înaintează spre Dumnezeu doar în comuniune, iar creaţia cosmică, doar în solidaritate cu locaşul bisericesc, poate rămâne în stare de Biserică extinsă, ce-i cuprinde pe toţi în ea. Deci, o singură Biserică, având trei aspecte: locaşul bisericesc, creaţia cosmică şi cea umană. [Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mystagogia*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2000, p. 15-16]

Fără a tenta o istorie a artei şi arhitecturii bisericeşti ortodoxe, fie şi sub forma unei schiţări, vom arăta, totuşi, că întotdeauna şi pretutindeni bisericile ortodoxe au fost înălţate într-un stil unitar, deşi cu o extrem de largă paletă a formulelor tehnice şi a modalităţilor de expresie, într-o diversitate stilistică remarcabilă, ce poartă pecetea inconfundabilă a locului şi timpului în care au fost ridicate, respectând mereu gustul şi concepţiile estetice predominante la nivelul fiecărei epoci de dezvoltare din istoria umanităţii, dar ele au rămas până astăzi şi aşa vor dăinui până la sfârşitul veacurilor, în strictă fidelitate faţă de principiile ecleziologiei, într-un permanent exerciţiu de respectare a scopului, rostului şi nevoilor cultului creştin public, simbolismul lor dogmatic şi liturgic devoalând, tuturor iubitorilor de adevăr şi frumos, rolul preponderent latreutic al locaşului de închinare creştinesc, sigiliul dreptei credinţe, pecetea harului (pe care o şi primesc, prin ungerea cu Sfântul şi Marele Mir, în cadrul slujbei de sfinţire a bisericii), chivotul Sfintelor Taine ale lui Hristos. Biserica ortodoxă este şi va fi ceea ce a fost dintru început: chivot şi corabie, tabernacol şi navă spre cer, în neabătută respectare a prescripţiilor din „Constituţiile Apostolice”, din tratatele de mistagogie şi de erminie, de la Maxim Mărturisitorul până la Simeon al Tesalonicului şi Nicolae Cabasila.

În întreg arealul lumii ortodoxe, al Commonwealth-ului bizantin, a dobândit drept de cetate stilul tradiţional bizantin, având ca matrice stilistică, imagine arhetipală, pierduta (pentru moment) Sfânta Sophia de la Constantinopol, cu toate replicile ei balcanice sau septentrionale. Icoană a comunităţii euharistice, Aghia Sophia rămâne prototipul bisericilor ortodoxe, dovada clară a bisericii-chivot, spaţiul liturgic al Sfintei şi Dumnezeieştii Euharistii. Operă de sinteză, între lumea clasică greco-romană şi arta orientală, biserica bizantină, cu cele trei încăperi consacrate (altarul, naosul şi pronaosul), este expresia deplinei suprapuneri între actul liturgic al comunităţii euharistice şi spaţiul care adăposteşte obştea drept-măritoare, poporul lui Dumnezeu, călăuzit de urmaşii Sfinţilor Apostoli, către limanul mântuitor al Împărăţiei cerurilor, sub celesta binecuvântare a Celui ce ţine toate, Cel ce aduce şi Cel ce Se aduce, Cel ce primeşte şi Cel ce Se împarte, Arhiereul cel Mare şi Veşnic, Păstorul şi Mielul, la picioarele Tronului Căruia stau cohortele de martiri, spre Împărăţia Căruia aleargă toţi sfinţii, de a Cărui împărtăşire flămânzesc şi însetează toţi credincioşii.

Într-o atare perspectivă se înscrie şi demersul nostru, modest şi fără prea mari pretenţii, de a prezenta locaşul de cult propriu Bisericii Ortodoxe drept Chivot al lui Dumnezeu pe pământ, spaţiul liturgic al Dumnezeieştii Euharistii, haina de zidărie (piatră, cărămidă sau lemn), împodobită frumos, care îmbracă Trupul mistic al lui Hristos, Mireasa Domnului, Biserica, aflată în stare de adoraţie a Celui Preaînalt, de sfântă rugăciune la Tronul Preasfintei Treimi. Şi, dacă nu este prea mare efortul pe care-l propunem, să îndrăznim, împreună, a contempla priveliştea unică ce se desfăşoară înaintea ochilor noştri şi a vedea câtă splendoare ascunde, câtă mistică trăire cuprinde, la câtă frumuseţe îmbie imaginea superbă a Chivotului lui Dumnezeu coborât pe pământ, Cetatea lui Dumnezeu întrupată în atâtea biserici, atâtea chivote, atâtea corăbii, care se întorc, sub cârma Unuia şi Aceluiaşi Păstor şi Miel, pline de slujitori şi credincioşi, umplute până la refuz de mulţimea celor dornici de veşnicia cu Hristos, în Duhul Sfânt, adăpostind poporul lui Dumnezeu, comunitatea Sfinţilor, în comuniune cu Preasfânta Treime, mulţime nesfârşită de biserici navigând spre Cer, pline cu sfinţi, corăbii plutitoare pe apele nevăzute ale harului, chivote ce se întorc în Patria cerească, la Tatăl…

Tainic şi real în celebrarea euharistică (III)

Preotul, săvârşitorul văzut al Sfintei Liturghii, simţind această sporire a prezenţei lui Hristos, se cutremură şi se prosternează în faţa lui Dumnezeu înainte de a săvârşi principalele acte liturgice. În acest gest avem expresia cea mai tranşantă a realismului liturgic: preotul arată că nu săvârşeşte numai un simbol gol de prezenţa lui Hristos, ci, prin ceea ce va săvârşi, prezenţa prin lucrare a lui Hristos va fi şi mai accentuată [Pr. P. Vintilescu, *Liturghierul explicat,* Bucureşti, 1972, p. 30].

Proscomidia nu este doar o simplă pregătire a materiei de jertfă, ci o anticipare şi o pregătire a Jertfei de sine, având deci un *„caracter sacrificial"*.

Alături de „Mielul lui Dumnezeu", la Proscomidie este reprezentată prin miride întreaga Biserică, cea biruitoare din ceruri, Maica Domnului şi toţi sfinţii, şi cea luptătoare, de pe pământ, a „celor vii", realizându-se astfel în cadrul Sfintei Liturghii „comuniunea sfinţilor". În triunghiul comuniunii: credincioşi – sfinţi – Hristos sunt integraţi prin pomeniri şi cei adormiţi în Domnul.

Prezenţa lui Hristos, care sporeşte gradual, realizează în acelaşi timp prin actele liturgice şi o *actualizare* a diferitelor lucrări mântuitoare. Proscomidia ne aminteşte atât de întrupare, ca premisă a răscumpărării, cât şi de Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului Hristos.

La Proscomidie începe ceea ce numeşte Al. Schmemann *„lucrarea tainică a ofrandei"* [Pr. Al. Schmemann, *Euharistia, Taina Împărăţiei,* trad. rom. de Pr. Boris Răducanu, Bucureşti, 1993, p. 105-137]; ofranda adusă de credincioşi, sub forma darurilor de *pâine şi vin*, care îi reprezintă şi pe ei, nu numai dragostea lor, este primită la Proscomidiar, unde devine ofranda Bisericii. Hristos, Capul Bisericii, Îşi asumă această ofrandă şi o prezintă apoi Tatălui. Astfel, ofranda, pornind de la noi, ajunge la Proscomidiar, apoi pe masa Sfântului Altar şi după aceea spre Altarul cel mai presus de ceruri [*Ibidem,* p. 106].

Într-un mod unic este prezent Hristos în Sfânta Liturghie de la binecuvântare până la „Ieşirea mică". Simbolic este indicată perioada Vechiului Testament în care a existat o cunoaştere vagă a Împărăţiei lui Dumnezeu. Numai proorocii şi patriarhii, Maica Domnului, dreptul Iosif, magii L-au recunoscut pe Fiul lui Dumnezeu; iar acum, actual, prin actele liturgice, se indică un progres în venirea Împărăţiei lui Dumnezeu printre noi [Pr. Prof. P. Vintilescu, *op. cit.,* p. 170]. Este un stadiu mai puţin avansat în urcuşul credincioşilor spre Împărăţie.

Prin *intrarea mică* sau ieşirea lui Hristos la propovăduire se revarsă peste comunitatea liturgică mai accentuat Împărăţia, care, după ce a licărit o clipă la început prin binecuvântarea mare, a rămas mai mult nădăjduită în vremea ecteniilor şi antifoanelor, rostite sau cântate înainte de ieşirea lui Hristos la propovăduire. Acum iese Hristos în mod mai simţit, dar şi intră ca om prin slujire în altar, arătând mijlocirea continuă pe care o face în faţa Tatălui pentru oameni. Aceasta este o comemorare şi o actualizare a începutului propovăduirii Mântuitorului, dar indică şi o ieşire continuă la învăţătura noastră [*Ibidem,* p. 171].

Evanghelia reprezintă în mod mai accentuat pe Hristos, pentru că ea este purtătoarea cuvintelor şi faptelor Sale mântuitoare pururea lucrătoare şi actuale; acolo unde se citeşte ea, e văzut ca fiind de faţă Însuşi Cel ce le-a rostit şi le săvârşeşte pururea. Nicolae Cabasila spune: „Prin Evanghelie se arată Însuşi Hristos vorbind credincioşilor" [N. Cabasila, *Tâlcuirea...,* p. 61].

Între Cuvântul Evangheliei şi Taina prezenţei reale a Domnului în Sfânta Euharistie este o interdependenţă: Cuvântul fundamentează Taina, pregăteşte venirea, împlinirea ei, iar Taina este întruparea Cuvântului, actualizarea lui.

Cuvântul fără Taină ar rămâne o simplă învăţătură, o teorie neîmplinită, iar Taina fără Cuvânt ar fi o lucrare magică [Schmemann, *Euharistia*..., p. 72].

Cuvântul lui Dumnezeu către noi este o sămânţă care rodeşte. Oamenii sunt fiinţe cuvântătoare, făcute pentru a se deschide şi a se pătrunde reciproc: prin cuvântul Său Hristos pătrunde în noi şi ne configurează după chipul Său. Este o împărtăşire de Hristos, care ne deschide şi orientează spre desăvârşita împărtăşire euharistică.

Prezenţa tainică, misterioasă, a Domnului sporeşte cu fiecare act, gest şi cuvânt al preotului; la ieşirea cu Sfintele Daruri, comunitatea priveşte uimită Taina cea Mare: pe Împăratul, Care Se arată pentru noi, acoperit de smerenie, în Ierusalim, pentru a Se jertfi şi a Se înmormânta; iar în prezent, aşezându-Se pentru vederea duhovnicească, fiind Cel înviat, dar în stare de veşnică jertfă în faţa Tatălui. El păşeşte spre Golgota pătimirii şi spre un mormânt în care vrea să atragă viaţa noastră veche şi spre permanenţa stării Lui de jertfă [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 229].

Toate actele principale ale Sfintei Liturghii sunt introduse şi urmate de ectenii, ca pregătiri pentru o manifestare tot mai accentuată a misterului cultic. Purtarea Sfintelor Daruri exprimă apropierea, momentul Jertfei: Darurile puse înainte „afierosite" cuprind ofranda noastră inclusă în ofranda Bisericii şi asumată de Hristos.

Creşte şi prin aceasta prezenţa lui Hristos între noi şi se înlătură distanţa dintre agneţul văzut şi Mielul junghiat în Trupul şi Sângele Domnului.

Am ajuns acum la momentul culminant, al marii rugăciuni euharistice (de mulţumire). Abia acum, după acest urcuş, putem să aducem lui Dumnezeu prinosul recunoştinţei noastre, pentru faptul că „din nefiinţă la fiinţă ne-a adus" şi, căzând noi, iarăşi ne-a ridicat (ne-a mântuit) şi mai ales pentru că „ne-a suit la cer şi ne-a dăruit împărăţia ce va să fie".

Ofranda noastră a ajuns în cer, Jertfa euharistică se săvârşeşte în cer. Noi suntem răpiţi împreună cu Hristos la cer.

Duhul Sfânt este invocat apoi în cadrul epiclezei să desăvârşească lucrarea sfinţitoare: să vină „peste noi şi peste darurile puse înainte". Toată Liturghia este o invocare, *o epicleză*. Darurile încep drumul lor ascendent de la Proscomidiar până la masa Altarului. Acum Duhul Sfânt va desăvârşi lucrarea, *arătându-le* a fi Preacuratul Trup şi Scumpul Sânge al Mântuitorului Hristos.

Epicleza – sfinţirea darurilor – este primirea lor de către Tatăl. Tot ce se jertfeşte lui Dumnezeu se sfinţeşte. Epicleza este o venire prin Sfântul Duh a lui Hristos Cel pururea în stare de jertfă: Hristos Se arată El Însuşi obiectiv pe Sfânta Masă ca jertfit şi înviat. Aşa Se arată Tatălui ca jertfă, dar Se arată şi ochilor sufleteşti ai credinţei noastre. „Cel care se jertfeşte lui Dumnezeu – spune Sf. Chiril al Alexandriei – este sfinţit şi adus lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă: victima devine a Lui, se umple de puterea Lui curăţitoare… Dar noi nu putem deveni singuri astfel de jertfe şi astfel Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om fără de păcat şi în această calitate de jertfă, de predare în faţa Tatălui, şi acum prin Sfântul Duh Se uneşte cu noi, ca şi noi să ne facem asemenea jertfe şi astfel să răspândească şi din noi buna mireasmă a Jertfei lui Hristos" [Pr. Prof. D. Stăniloae, „Fiinţa Tainelor în cele trei confesiuni", în *Ortodoxia,* nr. 1, 1956, p. 19].

Se face acum mijlocirea de obşte, legată direct de cea făcută la Proscomidie. Credincioşii pomeniţi nominal şi reprezentaţi prin fărâmiturile puse pe Sfântul Disc se vor bucura acum de sfinţenia care iradiază din Trupul lui Hristos şi se vor uni cu Sfântul Sânge când toate părticelele vor fi puse în Sfântul Potir. Se exprimă prin aceasta comuniunea cu Hristos a tuturor celor pentru care se roagă Sfânta Biserică.

Comuniunea deplină cu Hristos se realizează însă prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Său. Acum se împlineşte scopul Sfintei Liturghii: sfinţirea darurilor, în vederea sfinţirii credincioşilor. Prin împărtăşire, un Eu spiritual dumnezeiesc se întâlneşte cu alt eu, omenesc, se unesc două euri care rămân totuşi distincte: aceasta este Taina dragostei dumnezeieşti [*Ibidem,* p. 359].

Împărtăşirea cu Trupul şi Sângele lui Hristos: chemare la Masa Împărăţiei.

Coborârea lui Hristos la noi, în cadrul Sfintei Liturghii, are drept scop ridicarea noastră împreună cu El la cer, chemarea noastră de a gusta din bunătăţile pe care le vom primi plenar, în Împărăţia cerurilor.

Taina cea mare a Sfintei Liturghii nu este doar modul prezenţei reale a Mântuitorului sau al prefacerii elementelor, ci şi *extinderea* în credincioşi şi *conştientizarea* acestei prezenţe reale. Este tainică prezenţa Domnului sub chipul pâinii şi al vinului, este tainică prezenţa lui Hristos, ca răstignit şi înviat în acelaşi timp, şi este plină de mister şi atragerea noastră în această stare de jertfă.

Cum Hristos Domnul, Cel înviat şi înălţat la cer, Se află acum pururea în stare de jertfă în faţa Tatălui pentru noi? Mântuitorul, ca om, Se absoarbe într-un mod cu totul desăvârşit în faţa Tatălui, ca necontenit să fie mărit ca Dumnezeu. Hristos a luat asupra Sa în mod desăvârşit acest destin uman, vrând ca *om* să-L mărească necontenit pe Dumnezeu, să trăiască prin şi pentru Dumnezeu într-o predare totală a Sa ca om Tatălui: aceasta este *moartea tainică* [Odo Casel, *Das christliche Kultmysterium*, Regensburg, 1935, p. 34].

Omul poate muri de această moarte tainică ce îl îmbogăţeşte numai dacă se împărtăşeşte de această moarte tainică a lui Hristos. Sfânta Liturghie este Jertfă şi Taină pentru că înfăţişează acest mister de nepătruns al morţii necontenite a lui Hristos, nedespărţită însă de Învierea Lui. Iisus Hristos *aşa* se primeşte de credincioşi în Sfânta Euharistie spre a fi trăit: în Jertfa Lui neîncetată, ca răstignit şi înviat în acelaşi timp, imprimându-ne şi pe noi de această stare de jertfă şi înfăţişându-ne împreună cu Sine Tatălui ca jertfe vii bine mirositoare [Pr. Prof. D. Stăniloae, „Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni", în *Ortodoxia* (V), 1953, nr. 1, p. 95].

Trupul Domnului a devenit, prin moarte, înviere şi înălţare, plin de viaţă dumnezeiască, o membrană străvezie şi comunicantă prin care se transmite viaţa Lui spirituală: Trupul Domnului, cel viu, cel plin de simţiri curate şi de viaţă dumnezeiască, în care sunt reflectate simţirile şi viaţa sufletului Lui şi prin aceasta viaţa dumnezeiască imprimată în sufletul celor care se împărtăşesc de El, curăţia şi viaţa dumnezeiască din sufletul Domnului.

„Deci, unindu-ne prin Sfânta Împărtăşanie toţi cu Hristos pentru a ne dărui cu El Tatălui, ne unim toţi nu numai cu Hristos, dar şi cu Tatăl şi cu Duhul, ne unim şi între noi la Cina Împărăţiei: aceasta este Împărăţia Sfintei Treimi, intimitatea maximă între Dumnezeu şi om." [Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 375].

„Credinciosul este chemat la nuntă…, evenimentele mântuirii nu mai sunt trecute şi închise, ci prezente şi lucrătoare…, ne învăluie, ne mântuiesc. Cina cea de Taină nu s-a terminat, n-a trecut suflarea Cincizecimii. Ospăţul unirii Fiului de Împărat continuă în Biserică, toţi membrii ei fiind mirese şi nuntaşi. Mereu are loc căsătoria cea plină de iubire între Fiul Împăratului şi noi, mereu participăm la ospăţul acestei nunţi, înaintăm spre unirea tainică a Împărăţiei viitoare. Trăim sub zorile eshatologiei, pregătindu-ne pentru întâlnirea cu Soarele atotstrălucitor al zilei nesfârşite..." [Arhim. Vasile, *Eisodikon,* Sfântul Munte, 1974, p. 124-126, la Pr. Prof. D. Stăniloae, *Spiritualitate...,* p. 357].

Investigarea făcută în jurul valenţelor misterului cultic, desfăşurat plenar în Sfânta Liturghie se doreşte a sublinia faptul că în celebrarea euharistică avem tainica întâlnire reală cu Hristos sau atragerea noastră cu voia în actul morţii şi Învierii Sale, care este o continuare a morţii şi învierii Sale istorice. Actele externe: ritualul, arhitectura, iconografia reprezintă văzut, prin simbol, actele prin care am fost mântuiţi: moartea, Învierea, Înălţarea, dar tainicul vine de undeva de *dincolo* de ele, printr-o umplere a lor de putere dumnezeiască:

„Misterul lui Hristos care s-a săvârşit istoric şi substanţial cu Domnul se săvârşeşte cu noi în forme figurate, simbolice, care însă nu sunt chipuri pur externe, ci sunt umplute de realitatea vieţii celei noi, mijlocită nouă de Hristos. Această participare «sui generis» la viaţa lui Hristos, care, pe de o parte, este simbolică, iar pe de alta, este reală, o numesc cei vechi «tainică» sau «mistică» şi este dată mereu credincioşilor prin celebrarea misterului cultic" [Odo Casel, *Das christliche Kultmysterium*, p. 33].

RĂŞINARIUL ŞI FAMILIA BARCIANU
Sava Popovici-Barcianu – 200 de ani de la naştere

La 200 de ani de la naştere şi 135 de ani de la trecerea la cele veşnice, aducem prinos de adâncă recunoştinţă preotului cărturar Sava Popovici Barcianu. Fiind al patrulea cu prenumele Sava din ilustra familie Barcianu, care a dat Bisericii şi neamului nostru şapte generaţii de preoţi, protopopi şi profesori, părintele Sava a depăşit „înţelepciunea molitfelnicului", prin aceasta înţelegând că el a avut şi alte preocupări în afara slujirii lui Dumnezeu.

Ca şi ceilalţi membri ai familiei Barcianu, a luptat pentru afirmarea politică şi culturală a românilor ardeleni. Pentru a aprecia la adevărata valoare atât personalitatea sa, cât şi a celorlalţi Barcieni, este bine să cunoaştem împrejurările în care au trăit şi şi-au desfăşurat activitatea ca slujitori ai altarului şi ai neamului.

În prima jumătate a veacului al XVIII-lea, s-a aşezat la Răşinari **Coman Bârsan**, venit din Ţara Bârsei. Prin căsătoria cu o răşinăreancă pune bazele familiei Bârsan, iar mai târziu urmaşii lui, a patra generaţie, latinizează numele patronimic Bârsan în Barcianu. În documentele vechi latineşti, râul Bârsa se numea Barcia, iar Ţara Bârsei, de unde îşi trăgeau obârşia Bârsăneştii, se citea Tera Barcensis, de unde şi numele de Barcianu.

Coman Bârsan s-a născut în anul 1699 şi a trăit 105 ani, din care 84 la Răşinari, până în 1808. Dascăl din 1720 şi preot al răşinărenilor din 1740, primeşte din partea episcopului Sofronie Chirilovici demnitatea de protopop al Răşinariului, fiind şi omul de încredere al arhiereilor care şi-au avut reşedinţa în casa episcopală.

Urmaşul protopopului Coman Bârsan a fost **Sava Popovici cel Bătrân,** născut în Răşinari la 1735. La 11 octombrie 1764 a fost hirotonit diacon în biserica „Veche" din Răşinari de către episcopul Dionisie Novacovici şi la17 februarie 1768, întru preot de episcopul Partenie al Râmnicului, scaunul vlădicesc din Transilvania fiind vacant. Ridicat la rangul de protopop al Sibiului, devine şi consilier al episcopului Gherasim Adamovici pe care-l însoţea în vizitele sale canonice în eparhie. Păstoreşte în Răşinari până la moartea sa, în 21 mai 1808, dar nu trebuie să uităm că între anii 1787 şi 1795 a avut o contribuţie deosebită la definitivarea lucrărilor de pictare a bisericii „Cuvioasa Paraschiva".

Protopopul Sava Popovici cel Bătrân a rămas în istoria culturii româneşti din Transilvania ca unul din „cei mai eruditi ardeleni din timpul său". Era un om cu carte şi cu o minte ascuţită şi cuprinzătoare. Ca preot şi dascăl, vedea setea de cunoaştere a poporului român şi aceasta putea fi satisfăcută numai prin carte. Cum în vremea sa erau foarte puţine cărţi şi acelea cu caracter bisericesc, în special cărţi de rugăciuni, s-a hotărât să copieze cărţi tipărite. Se zbate să-şi procure cărţi, pe care le copiază şi le recopiază „ca să fie la toţi de obşte de folos", după cum scria el, în anul 1781, pe manuscrisul lucrării „Minunile Maicii Domnului".

Dinastia de preoţi Barcianu continuă cu fiii lui Sava Popovici cel Bătrân, **Sava Popovici cel Tânăr** (1765-1816) şi **Daniil Popovici** (1767-1810), ambii preoţi în Răşinari, slujind alături de tatăl lor. O fiică a lui Daniil se va căsători cu preotul Ioan Bratu, bunicul lui Octavian Goga. La rândul său, Sava cel Tânăr a avut doi fii: pe Sava care a studiat la Academia de Pictură din Viena şi a rămas acolo, şi pe **Daniil (Dan)**, care a preoţit la Răşinari între 1817-1867. El a avut doi băieţi: Sava şi Servian, ajuns judecător la Curtea de Apel din Tg. Mureş şi două fete: Dobra şi Ana, aceasta din urmă căsătorită cu directorul de şcoală Ioan Brote, care la 1848 este numit prefect al legiunii române din comitatul Sibiu.

Cel mai mare dintre fiii lui Daniil, **Sava Popovici Barcianu** (1814-1879), încheie şirul ilustru de preoţi ai familiei Barcianu. Om de înaltă cultură şi probitate morală, a fost colaboratorul apropiat al Sfântului Andrei Şaguna, ierarhul Transilvaniei.

În 1820, la 6 ani, a început să înveţe carte la şcoala din Răşinari, apoi a urmat cele cinci clase de gimnaziu la Sibiu. Făcându-se remarcat prin inteligenţă şi sârguinţă, este îndrumat să urmeze filozofia la Cluj, unde, pentru a se putea întreţine, devine meditator al fiului unui conte maghiar. În acest timp, prin studiu intens, îşi însuşeşte singur limbile italiană şi franceză, acestea adăugându-se limbilor pe care deja le cunoştea, latină, germană şi maghiară.

După doi ani, cu banii câştigaţi ca profesor particular, în toamna anului 1837 a plecat la Viena, pentru a face studii de medicină. După mai puţin de un an se întoarce acasă. Între timp a făcut şi studii de teologie la Sibiu. În anul şcolar 1838/9 ocupă postul de învăţător la „şcoala nemţească" şi director al şcolii din Răşinari. După căsătoria încheiată cu Stanca Cioran, fiica lui Coman Cioran, mare proprietar în Răşinari, la 8 octombrie 1839, episcopul Vasile Moga l-a hirotonit preot pe seama parohiei Răşinari, unde a păstorit cu mare vrednicie timp de 40 de ani.

Vrednic slujitor la altarul Bisericii strămoşeşti, Sava Popovici-Barcianu s-a remarcat ca dascăl cu rodnică

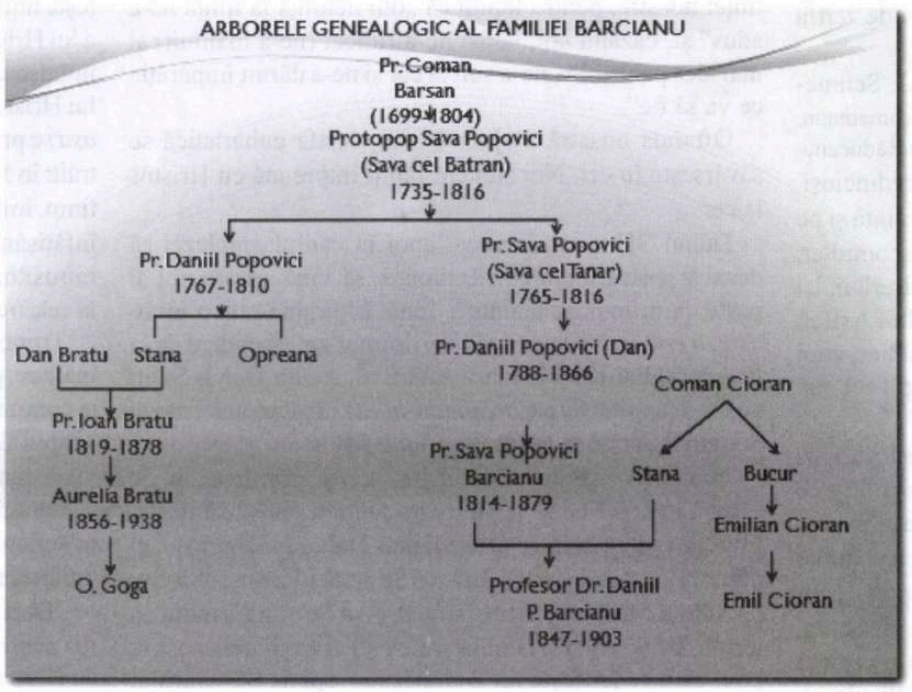

activitate, autor de manual şi luptător pentru drepturile românilor transilvăneni.

Ca director la Şcoala poporală din Răşinari, 1838-1847 şi din nou între 1856-1863, s-a îngrijit de calitatea învăţământului, acesta luând un avânt îmbucurător. Predarea se făcea în limba română, germană şi latină şi pe lângă celelalte discipline el a cerut să se introducă şi geografia şi istoria, folosind manuale tipărite dincolo de Carpaţi. Autorităţile vor să-l înlocuiască, pe motiv că „în faţa lui învăţătorii folosesc cărţi şcolare neaprobate", iar „la istorie şi geografie, dascălii nutresc tendinţe ultranaţionaliste". Sfântul ierarh Andrei, care se îngrijea de şcoala din Răşinari, a intervenit, explicând guvernatorului că răşinărenii prin ocupaţia lor de oieri transhumanţi trebuiau să cunoască locurile pe unde să-şi poarte turmele şi era firesc să se predea astfel de noţiuni copiilor la şcoală. Ordinul de demitere s-a revocat şi directorul Sava şi-a putut duce mai departe activitatea nestingherit.

Părintele Sava a fost şi un mare luptător pentru drepturile românilor din Ardeal. A participat împreună cu 300 de răşinăreni la Marea Adunare Naţională de pe Câmpia Libertăţii de la Blaj, din 3/15 mai1848, unde românii din toată Transilvania cereau autonomie, eliberarea din iobăgie şi egalitate în drepturi cu celelalte naţiuni. În ziua următoare, a fost ales, împreună cu notarul Ioan Pinciu, învăţătorul Ioan Brote şi săteanul de statură impozantă Şerban Giurculeţ, în delegaţia de 30 de membrii, care urma să fie condusă de ierarhul Andrei Şaguna la Viena, pentru a prezenta împăratului doleanţele românilor. În călătoria sa nu i-a uitat pe cei de acasă şi, ca un adevărat păstor sufletesc, le-a trimis două scrisori, prin care îi îndemna să aibă răbdare şi încredere că se vor acorda drepturi şi românilor şi-i îndemna: „Fiţi ascultători întru toate preabunului nostru arhiereu şi Vă plecaţi voinţei lui, daţi mulţumită lui Dumnezeu, că ne-a învrednicit a avea în aceste timpuri grele un părinte, care, cu nespusă râvnă, ziua şi noaptea, din toate puterile luptă pentru fericirea poporului, grijei sale încredinţat" (Prot. Emilian Cioran, *Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori Barcianu*, Sibiu, 1955).

Râvna pentru câştigarea unor drepturi pentru naţiunea română îl determină să facă parte din escadronul de 300 de răşinăreni, ca simplu călăreţ, sub comanda cumnatului său Ioan Brote, participând la acţiunile de la Deva, Şiria şi Arad. În a treia expediţie a răşinărenilor, la Uioara (Ocna Mureş), devine lăncer pedestru, alături de parohul Ioan Bratu, bunicul lui O. Goga, care era capelan campestru, compania având-l stegar pe acelaşi Petru Muţiu Bădiţoiu. Steagul escadronului se păstrează şi astăzi în muzeul satului, iar o poză cu stegarul revoluţionarilor răşinăreni se află în muzeul bisericesc „Casa episcopală". În martie 1849, când trupele generalului Bem au ocupat Sibiul, conducătorii unităţilor răşinărene au fost nevoiţi să se refugieze prin Vama Cucului în Ţara Românească, luând cu ei şi pe Timotei Cipariu. Părintele Sava a organizat trecerea grupului peste munţi la Voineasa, având-l călăuză pe parohul Bratu.

Atât călătoria la Viena a preotului Sava alături de Sfântul Ierarh Andrei Şaguna, cât şi participarea la luptele revoluţionarilor români, aveau să ducă la apropierea celor doi. Ierarhul, văzând zelul parohului din Răşinari şi străduniile răşinărenilor, care au pus mâna pe armă pentru o cauză dreaptă, dar şi ajutorul pe care l-a primit de la Coman Cioran, străbunicul filozofului Emil Cioran, avea să se lege de „satul din margine de codru" şi de locuitorii lui pentru tot restul vieţii sale.

De la Sava-Popovici Barcianu ne-au rămas peste cincisprezece cărţi originale, traduse sau prelucrate, dintre care amintim: *Adunare de istorii morale alese* (traducere,1846), *Curs de aritmetică* (1848), *Abecedar român* (1851), *Istoria biblică* (1853), *Gramatica românească pentru şcolile poporale* (1852), *Gramatica româno-germană* (1855), *Dicţionar german-român şi roman-german* (1128 p., finisat de fiul său Daniil şi publicat în 1888).

Pentru activitatea sa pe plan bisericesc, cultural, social şi politic a fost distins cu medalia „Crucea de aur cu coroană", ales membru în comitetul asociaţiunii ASTRA (1862) şi numit membru corespondent al Societăţii Academice Române (1869). Spre sfârşitul vieţii, mitropolitul Ioan Meţianu i-a încredinţat conducerea protopopiatului Sibiu.

A murit la 24 martie 1879, în vârstă de 65 de ani şi a fost înmormântat în cripta familiei Barcianu din cimitirul din Răşinari. În *Telegraful Român,* din 28 martie 1879, se consemna: „Biserica noastră a pierdut un fruntaş al ei, naţiunea un zelos luptător, literatura română un vrednic propagator, comuna pe cel mai distins membru, săracii pe un povăţuitor al lor, familia pe un bun şi iubitor părinte".

Ultimul din şirul de preoţi, protopopi şi profesori ai străvechii familii Barcianu a fost **Daniil Popovici-Barcianu.** Este cunoscut ca unul dintre cei mai de seamă pedagogi militanţi din veacul trecut, autor de manuale de istorie naturală, publicist, fondator şi editor de reviste la Sibiu, memorandist şi primul român care şi-a obţinut doctoratul în biologie. S-a născut la 19 octombrie 1847 în Răşinari, în familia preotului cărturar, Sava Popovici-Barcianu, la botez primind numele bunicului său. Alături de fratele său, Sabin şi de cele două surori, Ana şi Constanţa, a crescut în atmosfera patriarhală a Răşinariului de altădată, sub îndrumarea tatălui său, preot, şi a preotesei Stanca, născută Cioran.

A început să înveţe la şcoala primară confesională din sat, apoi a urmat studiile secundare la Gimnaziul Evan-

(continuare în p. 7)

Preot Nicolae JIANU, Răşinari

Protopopul Sava Barcianu, omagiat la Răşinari

La împlinirea a 200 de ani de la naşterea protopopului şi învăţătorului Sava Popovici-Barcianu, Arhiepiscopia Sibiului, parohiile şi Primăria din Răşinari, judeţul Sibiu, au organizat mai multe manifestări dedicate memoriei preotului cărturar din localitatea învecinată cu cetatea Sibiului.

Comemorarea marelui protopop şi cărturar Sava Popovici-Barcianu, întemeietorul şcolii din Răşinari şi autorul mai multor manuale şcolare, printre care şi unele de învăţare a limbii germane, a început la Biserica „Sfânta Treime", în incinta căreia se află mausoleul Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei.

De altfel, măreaţa biserică din Răşinari a fost o adevărată catedrală a sfântului ierarh, care poposea adesea în localitatea românească pentru a se bucura de linişte, de priveliştea minunată şi de oamenii cu o credinţă şi un patriotism de apreciat.

În biserică, Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi soborul de preoţi au oficiat Acatistul Sfântului Andrei Şaguna şi un Parastas pentru protopopul Sava Popovici-Barcianu şi alţi slujitori ai Domnului din Răşinari, trecuţi la Domnul.

La finalul slujbelor religioase, PS Episcop Andrei Făgărăşanul a transmis binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, şi a vorbit despre importanţa unor astfel de manifestări spirituale şi culturale pentru viaţa poporului român, care are datoria de a-şi cinsti şi a-i omagia pe vrednicii înaintaşi.

„Familia Barcianu a dat neamului românesc şapte generaţii de preoţi. Au slujit la Sfântul Altar, dar au şi luminat neamul românesc de la catedră, pentru că au fost dascăli şi formatori de suflete. Ne bucurăm că la această comemorare sunt mulţi copii îmbrăcaţi româneşte şi îi felicităm şi îi binecuvântăm", a spus PS Episcop Andrei Făgărăşanul.

Simpozion la Primăria din Răşinari

Comemorarea a continuat în Sala „Emil Cioran" din cadrul Primăriei Răşinari, unde a avut loc un simpozion academic închinat vieţii şi activităţii protopopului Sava Popovici-Barcianu.

Primarul Bogdan Bucur a urat bun-venit oaspeţilor în debutul întâlnirii, iar mai apoi, prefectul Ovidiu Sitterli a subliniat locul fruntaş pe care l-a avut mereu Răşinariul în rândul comunităţilor ardelene, prin oamenii de cultură născuţi aici, preoţii vrednici şi oamenii gospodari.

Mesaje de omagiere au mai venit şi din partea vicepreşedintelui Marcel Luca de la Consiliul Judeţean, şi a consilierului cultural de la Arhiepiscopia Sibiului, pr. Savu Popa, prin care s-a subliniat elocinţa protopopului Sava Popovici-Barcianu şi faptul că din două ramuri descendente din familia preotului s-au născut bine-cunoscuţii răşinăreni şi coloşi ai literaturii şi poeziei române, Emil Cioran şi Octavian Goga.

Simpozionul a continuat cu mai multe prelegeri, prin care a fost elogiată personalitatea protopopului Sava Popovici-Barcianu, apropiat colaborator al Sfântului Andrei Şaguna prin funcţia de asesor consistorial. Protopopul Barcianu a făcut parte din delegaţia trimisă la Viena la Revoluţia din 1848-1849, a fost membru al ASTRA şi membru corespondent al Academiei Române.

Drd. Ştefan Mărculeţ

RĂŞINARIUL ŞI FAMILIA BARCIANU

(urmare din p. 6)

ghelic-Luteran din Sibiu (1858-1866). La îndrumarea părinţilor şi a Sfântului Andrei Şaguna, ierarhul îndrăgit al acestei familii care îi spunea adesea: „Din tine, fiule, vom face un preot vrednic", s-a înscris la Institutul Teologic Sibiu(1866-1869). În anul şcolar1869/70) a funcţionat ca învăţător şi director la şcoala din Răşinari, apoi mitropolitul Andrei Şaguna, cunoscând capacităţile sale intelectuale şi morale i-a acordat o bursă în străinătate. Timp de patru ani a audiat cursuri de Filozofie, Pedagogie şi Ştiinţe naturale la Universităţile din Viena, Bonn şi Leipzig, de unde s-a întors în iulie 1874, ca doctor cu o teză din domeniul Botanicii, tipărită în acelaşi an la Naumburg, cu titlul :*Untersuchungen über die Bluthentwicklung der Onagraceen.*

Terminând studiile universitare, a revenit în patrie, rămânând doi ani fără ocupaţie, deşi a fost solicitat ca profesor la Universitatea din Bucureşti . A refuzat, răspunzând cu respect regelui Carol I „că mai e mult de lucru în Ardeal şi luptători sunt puţini".Abia la 2 noiembrie 1875 este numit secretar II al Asociaţiunii ASTRA, cu sediul în Sibiu , unde lucrează pentru înfiinţarea Şcolii de fete a acestei instituţii. La 6 mai a primit postul de profesor suplinitor la Institutul Teologic-Pedagogic unde predă ştiinţele naturii, limba română şi desenul. De acum îşi începe strălucita sa carieră didactică, pentru care s-a pregătit în străinătate şi care va dura un sfert de veac.Ca profesor s-a remarcat prin profunzime, atât în predare, cât şi în conceperea materialelor pedagogice. Şi-a câştigat respect în faţa elevilor pentru seriozitatea şi acurateţea sa. Petru Şpan, fost elev, ni-l prezintă ca pe un pedagog desăvârşit:"La ore era de o scrupulozitate, seriozitate, acurateţe şi stricteţe deosebită. Mulţi dintre învăţătorii noştri, acestui bărbat au să mulţumească pentru destoinicia câştigată şi felul de a întrebuinţa corect la vorbire şi scriere limba maternă. La aprecierea faptelor şi prestaţiunii elevilor se conducea de obiectivitate şi severitate".(Mircea Păcurariu, *Cărturari sibieni de altă dată*, Cluj, 2002).

A publicat manuale didactice, lucrări de pedagogice, a iniţiat apariţia unor periodice şi a editat câteva dintre operele părintelui Sava, tatăl său. Amintim: *Elemente de istorie naturală pentru şcolile poporale* (2 vol., Sibiu, 1883); *Lucrul de mână în şcolile de băieţi şi în Institutul pedagogic* (Sibiu,1885) şi *Istoria naturală în şcoalile poporale* (Sibiu). A fost şi un apreciat ziarist. Împreună cu alţi literaţi a redactat *Foişoara Telegrafului Român*, *Tribuna, Rândunica*, *Foaia pedagogică*.

În anul 1901, la recomandarea mitropolitului Ioan Meţianu a fost ales „asesor referent şcolar"(consilier cultural), având ca sarcină îndrumarea tuturor şcolilor poporale din Arhiepiscopia Sibiului.

Familia Barcianu prin membrii săi, preoţi, protopopi şi profesori, s-a remarcat printre personalităţile de seamă ale Bisericii, ale scrisului românesc şi ale politicii transilvănene, timp de 200 de ani. Răşinariul devenise astfel spaţiul în care Barcienii au crescut şi s-au format şi de unde au revărsat, în întreaga Transilvanie, asemeni luminii unui far, însufleţire pentru şcoală, Biserică şi neam.

Realităţi socio-religioase ale secolului al XIX-lea

(urmare din p. 2)

copil şi sarcinile specifice vârstei aminteşte în scrisoare, din care reiese că era un excelent organizator al vieţii familiale, dar şi un tată, soţ şi fiu iubitor, căci, deşi coresponda cel mai des cu tatăl său, îi aminteşte soţiei de grija pe care trebuie să o aibă şi faţă de bătrânul preot Dan: „Grijeşte şi de tata ca să aibă mulţămire întru toate" [*Ibidem*, p. 110].

Relaţia pe care Sava o va avea cu propriii săi copii vine ca o prelungire şi reflecţie a armoniei părinteşti pe care a experimentat-o în casa Barcianu. Perioada de studiu petrecută de Daniil în străinătate va fi extrem de fecundă, iar multe din trăirile sale sunt surprinse în scrisorile trimise acasă. Din acest punct de vedere scrisorile traduc protecţia şi însuflarea părintească permanentă, dar şi un ascuţit simţ al limbii literare, ce dovedea, din partea celor doi, un nivel intelectual ridicat.

Tânărul Daniil studiază la Leipzig, în anul 1872, cursuri de filozofie. Printre profesorii pe care i-a audiat a fost şi Nietzsche. Marele filozof, care pe atunci abia împlinise 30 de ani, era profesor la Basel şi venea la Leipzig în calitate de conferenţiar invitat. În acest sens, Daniil cere consimţământul tatălui său şi-l roagă totodată să obţină şi aprobarea mitropolitului Şaguna. Daniil scria tatălui său: „…prelegerile lui Nietzsche întrec orice închipuire şi pe cât suntem de mulţi în amfiteatrul universităţii, îndesaţi şi umăr la umăr, cu gâturile întinse peste capetele celorlalţi, totuşi nici o suflare nu împiedică zborul cuvintelor luminatului filozof" [Olga Greceanu, *Casa Barcianu din Răşinari*, Universul Literar, 50, nr. 45, 1 noiembrie 1941, p. 5].

Corespondenţa lui Daniil atât cu tatăl, cât şi cu prietenii săi demonstrează şi patriotismul său. Daniil era interesat de străduinţele prin care conducătorii români ardeleni încercau să obţină drepturi pentru naţiunea lor. Şi în această privinţă, tatăl lui Daniil reprezenta un model, căci preotul Sava Barcianu a rămas un bun prieten cu Avram Iancu până la sfârşitul vieţii acestuia. „Când mă cercetează Avram Iancu e o zi de mare sărbătoare sufletească pentru că fiecare cuvânt de al lui e o sămânţă mai mult pentru înălţarea neamului, pentru drepturile poporului român, pentru moralitatea naţiei", scria fiului său Daniil în străinătate, nu cu mult înaintea morţii lui Iancu [*Ibidem*, p. 98].

Asemeni tatălui său, Daniil nu a disociat educaţia prin cultură de educaţia patriotică. Dacă tatăl său a fost activ implicat în Revoluţia de la 1848, Daniil, în aceeaşi măsură, nu va rămâne departe de evenimentele socio-politice transilvănene de la sfârşitul secolului al XIX-lea. În 1890 este ales în comitetul Partidului Naţional, iar din această postură va fi semnatar al Memorandumului înaintat împăratului de la Viena şi condamnat la închisoare, alături de ceilalţi colegi din comitet. Este remarcabilă pledoaria pe care Daniil o susţine în favoarea românismului, şi din această poziţie refuză să semneze depoziţia sa la tribunal pentru că nu a fost redactată în limba română [Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, *Doi memorandişti sibieni: profesorii Daniil Popovici-Barcianu şi Dimitrie Comşa*, în Revista Teologică, Seria Nouă, Anul II (74), nr. 3, 1992, p. 76-77]. Perioada dificilă de încarcerare a petrecut-o însufleţit de reacţiile de solidaritate venite din toate părţile Transilvaniei. Este interesantă relatarea publicistului D. Comşa despre vizita lui Badea Cârţan la Vaţ. Acestuia i s-a refuzat accesul în închisoare şi din acest motiv, „ca să arate, *scrie D. Comşa*, că n-a uitat pe martirii neamului, s-a aşezat liniştit la poarta de intrare a penitenciarului şi, scoţând fluierul din şerpar, a început să doinească de jale, timp îndelungat, spre surprinderea trecătorilor unguri din afară şi spre mulţumirea celor întemniţaţi, ieşiţi în curte, şi asupra cărora acest semn de viaţă, transmis peste ziduri, produsese o profundă impresie" [Vasile Netea, *Istoria Memorandului românilor din Transilvania şi Banat*, Col. Transilvania, Fundaţia Regele Mihai I, Tiparul Vremea, Bucureşti, 1947, p. 395].

Concluzionând, putem afirma că arhiva de corespondenţă a familiei Barcianu reprezintă o veritabilă sursă de informare asupra realităţii acelor timpuri, dar este, peste toate, o confirmare a valorii şi nobleţii acestei familii răşinărene.

Preotul ca duhovnic (III)

Lucrarea pastoral-misionară pe care preotul o săvârşeşte în cadrul comunităţii parohiale, realizată prin săvârşirea sfintelor slujbe şi predicarea cuvântului lui Dumnezeu, este completată de lucrarea individuală a preotului cu fiecare credincios în parte, pentru a i se da fiecăruia ceea ce este necesar şi corespunzător naturii şi persoanei sale. Lucrul acesta preotul îl realizează prin Taina Sf. Spovedanii, în calitatea sa de îndrumător spiritual al credinciosului. Spovedania este în esenţa ei o taină a Bisericii, în acelaşi timp, ea este şi o instituţie de pedagogie divină, prin care se îndrumă sufletul prin resorturile sale cele mai adânci în vederea unei educaţii în sens creştin. Administrarea Sf. Spovedanii impune duhovnicului anumite datorii speciale determinate de obicei de termenii: *duhovnicul judecător, duhovnicul învăţător şi duhovnicul doctor sufletesc.*

În calitatea sa de părinte duhovnicesc el poate să aprecieze, să judece faptele mărturisite de credincioşi în lumina învăţăturii Mântuitorului, să le dea calificativul cuvenit, să lămurească credincioşii asupra caracterului moral al faptelor săvârşite, să le indice remediile de vindecare şi de însănătoşire a vieţii sufleteşti, legând sau dezlegând, după caz, cu puterea harică proprie duhovnicului. Relaţiile dintre preot şi credincioşi trebuie să fie ca între părinţi şi copii. Apelativul de *„părinte"*, cu care credincioşii se adresează preotului, este poate cel mai potrivit pentru ostenitorul în *„via Domnului"*. Comunitatea creştină este asemenea unei familii, în care membrii ei se află în relaţii de iubire curată. Părintele adevărat îşi tratează copiii cu iubire, înţelegere, răbdare, chiar şi atunci când trebuie să-i mustre. Asprimea părintească porneşte din iubire şi din dorinţa de îndreptare a copiilor. La fel trebuie să se comporte duhovnicul în scaunul de spovedanie, când credincioşii vin la dânsul pentru a primi uşurare şi mângâiere sufletească, eliberarea conştiinţei de sub presiunea păcatelor şi restabilirea lor în starea harică. Pentru a putea face lucrul acesta preotul trebuie să fie omul duhului. Biserica l-a consacrat cu numirea de *„părinte duhovnicesc"* (pnevmaticos patir) şi *„om duhovnicesc"* (pnevmaticos anis), *„iconomul pocăinţei"* (iconomos metanoias). Chemarea lui supremă este ca, întâi de toate, să fie el plin de duh, şi, în al doilea rând, duhul care se află în el să-l împărtăşească şi fiilor săi sufleteşti. De aici necesitatea ca, înainte de spovedirea credincioşilor, duhovnicul să

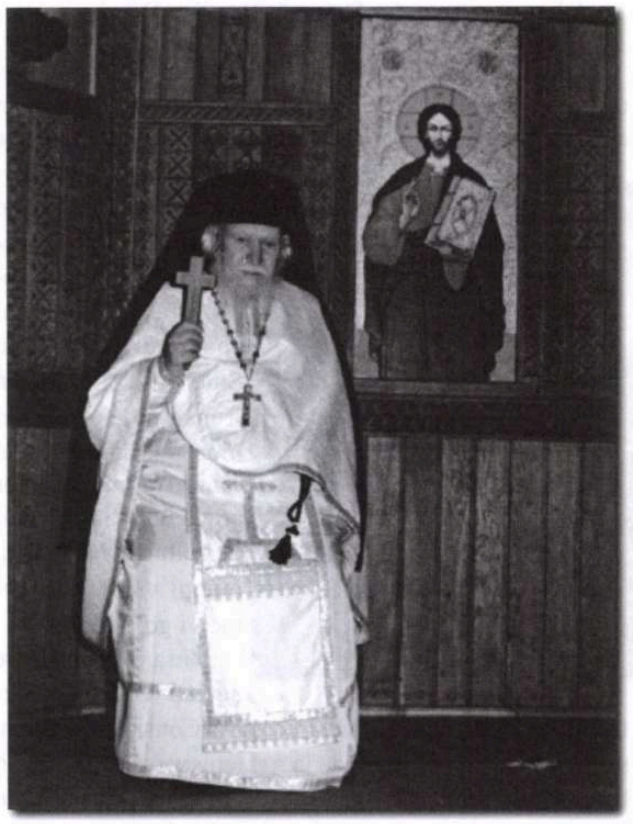

se supună el însuşi exerciţiilor spirituale la care supune pe fiii săi duhovniceşti. El însuşi să se mărturisească, să postească şi să se roage cât mai mult, ca viaţa duhovnicească să transpire prin toată viaţa lui.

În scaunul mărturisirii duhovnicul are misiunea de judecător, învăţător şi medic sufletesc.

1. *Ca judecător* ascultă cu atenţie, cu răbdare, cu dragoste şi cu evlavie mărturisirea penitentului. Prin întrebări potrivite îl ajută să-şi verse răul din suflet şi astfel să-şi redobândească liniştea lăuntrică. O grijă deosebită trebuie să aibă la punerea întrebărilor. Aceasta să se facă prietenește, cu duhul blândeţii, cu mare prudenţă şi cuviinţă, şi să nu intre în amănunte care nu ţin de taina mărturisirii. Cu alte cuvinte, să se ferească de cele două extreme: *spovedirea superficială şi grăbită, precum şi cea scrupuloasă şi minuţioasă.*

2. *Ca învăţător* duhovnicul are chemarea de a sfătui, de a mângâia şi de a învăţa pe penitenţi despre toate adevărurile propovăduite de Biserică şi necesare mântuirii. Le va spulbera îndoielile şi le va arăta datoriile lor creştineşti faţă de Dumnezeu, faţă de aproapele şi faţă de sine însuşi. De multe ori trebuie să facă, în scaunul de spovedanie, o mică catehеză pentru a-i lămuri pe fiii săi duhovniceşti asupra unor învăţături de credinţă.

3. *Ca doctor sufletesc* trebuie să fie un bun psiholog, să cunoască tainele şi patimile sufletului omenesc, cauzele bolilor şi remediile prin care să le tămăduiască. Disciplina şi terapeutica penitenţială este cel mai însemnat capitol de igienă spirituală pe plan parohial. Prin exerciţii, convorbiri, meditaţii şi lecturi duhovniceşti, prin rugăciune şi post, prin darul slujbelor şi prin înrâuririle personale, duhovnicul are datoria de a elibera personalitatea morală a penitentului de tirania forţelor păcatului, să-l determine la convertire, să asigure sănătatea sufletească şi trupească a penitenţilor.

Misiunea de duhovnic este una dintre cele mai grele şi pline de răspundere dintre slujirile preotului, dar este şi frumoasă şi plină de satisfacţii în împlinirea preoţească. El trebuie să fie pregătit în tot momentul ca să dea răspuns satisfăcător la orice întrebare, să dea povaţă înţeleaptă în fiecare caz, să aplice fiecărui penitent epitimia ducătoare la scop şi să acorde dezlegare de păcate celor care merită, iar celor care sunt în grea boală sufletească să le aplice tratamentul potrivit pentru însănătoşire.

Arhim. VISARION JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

Despre legătura dintre spovedanie şi împărtăşire (II)

3. Sfânta Scriptură şi Tradiţia patristică a Bisericii noastre pun un mare accent pe creşterea noastră spirituală, lucru posibil doar printr-o maturizare a conştiinţei duhovniceşti. Bineînţeles, mărturisirea mai deasă ajută la acest lucru, dar numai pe cei din „clasa de mijloc". Cei care vin ocazional la Biserică nu înţeleg de ce ar trebui să se mărturisească mai des sau chiar se sperie de aşa ceva, iar pe cei care sunt cât de cât înaintaţi în trăirea duhovnicească acest lucru îi oboseşte sau le încetineşte avântul lor firesc. Mărturisirea nu trebuie să fie percepută ca o posibilitate de a primi iertare pentru păcate pe care nici nu le înţelegi sau nu lupţi în niciun fel pentru a scăpa de ele. O astfel de mărturisire devine în scurt timp un formalism amăgitor! Practica duhovnicească arată că o persoană care se împărtăşeşte câteva săptămâni la rând cu o singură spovedanie este mai atentă la viaţa sa duhovnicească decât cea care este chemată să se spovedească înainte de fiecare împărtăşire. Cei din prima categorie vor creşte şi vor spori duhovniceşte, înţelegând corect sensurile împărtăşirii şi spovedaniei, pe când cei din a doua categorie vor percepe spovedania doar ca un ghişeu în care se dau (sau chiar se vând!) bilete pentru împărtăşire. Aşa se întâmplă de cele mai multe ori, deşi pot exista şi multe excepţii.

Creştinii noştri trebuie să înţeleagă că pocăinţa nu se reduce la mărturisirea păcatelor şi primirea dezlegării. Orice rugăciune şi trăire duhovnicească este pocăinţă. Aceasta nu exclude mărturisirea păcatelor în prezenţa episcopului/preotului, ci o completează şi o desăvârşeşte. Putem spune că pocăinţa este „un exerciţiu terapeutic permanent", iar mărturisirea este „o operaţie chirurgicală". Noi însă am ajuns să-i operăm pe oameni la tot pasul, ţinându-i într-o anestezie continuă, dar nu-i mai învăţăm cum să trăiască sănătos. Sf. Apostol Pavel îndeamnă ca înainte de împărtăşirea cu Sfintele Taine „să se cerceteze omul pe sine însuşi şi aşa să mănânce din Pâine şi să bea din Pahar" (I Corinteni 11, 28). Aici se are în vedere o cercetare a propriei conştiinţe, care trebuie educată în aşa fel încât omul să-şi vadă păcatele sale şi să se pocăiască pentru ele, iar dacă păcatele sale constituie impedimente canonice pentru împărtăşirea cu Sfintele Taine, atunci el trebuie să meargă să se mărturisească şi să-şi asume epitimia rânduită până la reintegrarea în comunitatea euharistică a Bisericii de care s-a rupt prin păcat.

Cred că în decursul vieţii omul poate avea doar câteva spovedanii care să fie adevărate întoarceri de la păcat sau „înnoiri ale Botezului", iar unii nu ajung să experimenteze niciodată o astfel de întoarcere, chiar dacă se spovedesc relativ des. Orice s-ar spune, o spovedanie făcută în fiecare săptămână sau chiar şi în fiecare lună nu poate avea intensitatea pocăinţei adevărate şi „râurile de lacrimi" despre care vorbesc Sfinţii Părinţi cu referire la pocăinţă. Deci suntem nevoiţi să recunoaştem că nu toate spovedaniile sunt spovedanii în sensul deplin al cuvântului, iar spovedania şi pocăinţa sunt noţiuni care se intersectează, dar nu sunt identice.

Pentru a ne împărtăşi cu Sfintele Taine trebuie să avem o permanentă stare de pocăinţă şi o zdrobire a inimii, fără de care nu putem să ne apropiem de Potirul euharistic. Dar aceasta nu înseamnă că de fiecare dată trebuie să mergem să ne mărturisim, dacă conştiinţa noastră nu ne îndeamnă la aceasta. Iar dacă simţim nevoia mărturisirii şi acest lucru este posibil de făcut, atunci trebuie să-l facem neapărat: fără grabă, fără stereotipuri, fără a transforma mărturisirea în „şedinţe la psiholog", fără a discuta probleme care ar putea fi discutate în afara mărturisirii şi, bineînţeles, fără a obosi preotul în mod exagerat. Există persoane (în special femei) care, dacă ar fi posibil, ar sta la mărturisire şi câte o oră în fiecare zi, ajungând la înşelări periculoase. Dar o astfel de abordare nu este una duhovnicească, ci una sentimentală, iar uneori chiar drăcească. Se pare că diavolului îi este mai interesant atunci când îţi dă impresia că tu faci ceva bun decât atunci când nu te lasă să faci nimic. De aceea, mai ales preoţii tineri trebuie să fie atenţi la mărturisirile îndelungate şi detaliate, dar să se păzească şi de formalismul dezlegărilor pe bandă rulantă, care numai spovedanii nu sunt.

Fenomenul spovedaniilor formale se observă mai ales în oraşe şi în unele mănăstiri, unde practica mărturisirii, mai ales în posturi, trebuie revizuită urgent şi radical. Altfel, îndrăznesc să spun că multe din spovedaniile care se fac pur şi simplu nu sunt valabile. Iar nevalabilitatea lor se vede şi din faptul că cei mai mulţi (ne)credincioşi, care vin o dată pe an pentru a se spovedi şi a se împărtăşi, imediat după aceasta continuă să ducă un mod de viaţă păcătos şi străin de Evanghelie. Preoţii consideră că, fiind mai îngăduitori cu astfel de oameni, îi câştigă, dar de fapt se amăgesc, pentru că ei tot în afara Bisericii rămân, iar împărtăşirea, chiar şi după rugăciunea de dezlegare, s-a făcut cu nevrednicie. Dumnezeu poate să ierte şi pe uciga-şul, şi pe curvarul care aduc pocăinţă sinceră şi-şi schimbă

(continuare în p. 9)

Ieromonah Petru PRUTEANU

Despre legătura dintre spovedanie şi împărtăşire (II)

(urmare din p. 8)

viaţa, dar a dezlega şi a da Trupul şi Sângele Domnului tuturor beţivilor şi curvarilor care apar o dată pe an la Biserică, iar în zilele imediat următoare continuă viaţa lor pătimaşă, e un lucru periculos şi fără urmări pozitive. Nu vorbim aici de excepţii…

4. În concluzie, la această primă parte, aş dori să punctez câteva idei practice, pe care nu le impun, ci doar le propun spre discuţii:

a) Din cauza lipsei de catehеză în Biserică, deseori oamenii trăiesc în păcate deosebit de grave, pe care le consideră o normalitate. Mă refer aici în special la concubinaj, dar şi la alte păcate trupeşti devenite la modă. De aceea, pentru cineva care vine să se împărtăşească o dată sau de 3-4 ori pe an, mărturisirea înainte de fiecare împărtăşire este obligatorie, mai ales dacă preotul nu cunoaşte viaţa acelei persoane. De fapt, mărturisirea înainte de fiecare împărtăşire a apărut anume în acest context, când oamenii au început să se împărtăşească doar de câteva ori pe an.

b) Apare întrebarea dacă trebuie sau nu să dăm împărtăşania celor care deja mulţi ani la rând se împărtăşesc o singură dată pe an, ca un obicei, neavând dorinţa sinceră de a fi mădulare vii ale Bisericii. De ce să-i amăgim pe aceşti oameni şi să ne amăgim şi pe noi înşine? Minimul euharistic fixat de Biserică este împărtăşirea o dată la trei duminici (Canonul 80 Trulan), nu o dată pe an. Celor care se împărtăşeau o dată pe an eu le-am dat voie să se împărtăşească numai dacă acceptau condiţia (cred eu justificată) de a veni cel puţin 2-3 duminici la rând la împărtăşire. Aşa au ajuns unii, pentru prima dată în viaţă, să se împărtăşească câteva duminici la rând şi chiar să ţină tot Postul Mare. Unii dintre aceia continuă să se împărtăşească şi acum, iar pe alţii nu i-am mai văzut. Dar chiar şi aşa, cel puţin am încercat să-i scot din minciuna că dacă te împărtăşeşti o dată pe an e OK, şi cel care face aceasta este ortodox în toată regula.

c) Cei care încep să vină mai des la Biserică şi înţeleg necesitatea şi folosul împărtăşirii mai dese, cred că, într-o primă fază (durata căreia depinde de fiecare om în parte), trebuie să fie spovediţi înainte de fiecare împărtăşire, apoi cu o singură spovedanie să se împărtăşească de 2 ori, apoi de 3 ori, până când vor ajunge la o maturitate duhovnicească, când vor depăşi matematica şi vor veni să se mărturisească de fiecare dată atunci când va fi nevoie, iar viaţa lor duhovnicească să fie una echilibrată. Apare întrebarea dacă în astfel de situaţii credincioşii trebuie să treacă să ceară binecuvântare pentru fiecare împărtăşire sau nu. Eu cred că în cazul unora da, iar în cazul altora nu este nevoie.

d) Creştinii care sunt membri vii ai Bisericii, citesc Sfânta Scriptură şi alte cărţi duhovniceşti, îşi fac rugăciunile de dimineaţă şi seară, ţin cele 4 posturi, miercurile şi vinerile, sunt împăcaţi cu toţi şi se mărturisesc o dată la 3-4 săptămâni, cred că se pot împărtăşi la fiecare Liturghie fără prea multe condiţii suplimentare. În toate însă e bine să se urmeze sfatul duhovnicului, care nu trebuie să cultive în om ascultarea de el, ci să arate drumul corect spre Hristos şi să educe în el o conştiinţă trează şi sănătoasă. Un duhovnic bun niciodată nu va impune fiilor săi duhovniceşti condiţii pentru împărtăşire pe care el însuşi nu le îndeplineşte, deşi poate are o mai mare nevoie.

Ca un epilog la acest scurt studiu, aş dori să punctez pe scurt felurile de abordare ale raportului dintre spovedanie şi împărtăşire, care nu de puţine ori a generat discuţii aprinse, creându-se chiar impresia conturării a două tabere adverse care nu se pot nicidecum înţelege la această temă. Şi, într-adevăr, unele „tabere adverse" există şi ele practic nu comunică una cu alta, ci doar se atacă mai mult sau mai puţin frăţeşte şi, de obicei, fără argumente istorice şi canonice irefutabile. Unii citează anumiţi duhovnici, alţii îi citează pe alţii, dar puţini dintre ei încearcă să raporteze tradiţiile dintr-un anumit timp şi spaţiu concret la Sfânta Tradiţie a Bisericii Universale.

Opinia generală despre cele două tabere este următoarea: cei care se autointitulează „tradiţionalişti" consideră că spovedania trebuie să preceadă în mod obligatoriu împărtăşirea euharistică, iar cei care sunt numiţi de către „tradiţionalişti" ca fiind „liberali" consideră că nu-i nevoie în mod obligatoriu să te spovedeşti înainte de împărtăşirea euharistică. (Apropo, cei ce se numesc „tradiţionalişti" nu vorbesc aproape deloc despre spovedania înainte de Sfântul Maslu, ceea ce confirmă o dată în plus unghiul destul de îngust al abordării problemelor.)

În realitate însă, eu cred că portretul acestor „tabere" este mult mai complex şi cei care se apucă să abordeze acest subiect trebuie să ţină cont anume de nuanţe, fără să se grăbească să-i pună pe ceilalţi într-o „oală" în care aceia se simt cu totul străini. Eu, de exemplu, văd nu două, ci **patru abordări diferite ale relaţiei dintre spovedanie şi împărtăşire** şi, respectiv, patru „tabere" mai mult sau mai puţin opozante:

Tabăra întâi

Din ea fac parte cei care spun că, la modul general, spovedania trebuie să preceadă împărtăşirea. De obicei, în această categorie intră cei care vorbesc despre o împărtăşire de câteva ori pe an şi nici nu-şi pun problema

unei împărtăşiri mai dese, nemaivorbind de împărtăşirea sistematică. În legătură cu această abordare aş vrea să precizez următoarele:

a) Împărtăşirea doar de câteva ori pe an nu corespunde Tradiţiei Bisericii şi ea nu ajută în măsura necesară creşterea duhovnicească a credinciosului. De cele mai multe ori, cei care se ţin de această pseudo-rânduială nu caută o relaţie vie şi permanentă cu Hristos, ci doar bifează respectarea unui obicei extrem de discutabil.

b) Adepţii împărtăşirii rare în permanenţă fac apel la „vrednicie", dar niciunul dintre ei n-a reuşit să explice în ce mod cel care se împărtăşeşte de 4 ori pe an e mai vrednic decât cel care se împărtăşeşte săptămânal. Practica mea pastorală (şi cred că nu doar a mea) confirmă contrariul. Cei care se împărtăşesc doar de 3-4 ori pe an nici nu ştiu ce-i aia „pravilă înainte de împărtăşire", nu ţin toate posturile şi nu prea citesc din Biblie sau din Sfinţii Părinţi, pe când cei care se împărtăşesc mai des, chiar dacă nu sunt perfecţi, cunosc şi fac toate astea. Deci cine e mai vrednic?

c) Dacă cineva doreşte totuşi să se împărtăşească doar de câteva ori pe an (ceea ce e mai bine decât deloc), cred că este obligatoriu ca acesta să se spovedească înainte de fiecare împărtăşire. De la o astfel de realitate a şi pornit „regula" spovedaniei înainte de fiecare împărtăşire.

Tabăra a doua

Din ea fac parte cei care acceptă o împărtăşire relativ deasă, dar totuşi nu sistematică (adică nu la fiecare Liturghie participată), şi consideră că spovedania trebuie făcută înainte de fiecare împărtăşire. Despre această tabără pot să spun următoarele:

a) Aceştia conştientizează în mod corect necesitatea pocăinţei permanente şi în special înainte de împărtăşire, dar îngustează posibilităţile pocăinţei doar la Taina Spovedaniei.

b) Confundă spovedania sacramentală (care în trecutul Bisericii se făcea rar şi numai în cazul păcatelor deosebit de grave) cu mărturisirea gândurilor (practicată mai ales în mediul monastic şi care poate fi făcută în fiecare zi şi nu neapărat la un preot hirotonit). De fapt, spovedania sacramentală poate fi făcută la orice preot care are binecuvântarea ierarhului şi ea presupune o disciplină canonică clar reglementată, pe când primirea mărturisirii gândurilor şi sfătuirea duhovnicească nu o poate face oricine şi tocmai de aceea apar atâtea „traumatisme duhovniceşti" în rândul credincioşilor naivi.

c) Pe de o parte, adepţii acestei tabere nu pot demonstra istoric, canonic sau liturgic obligativitatea spovedaniei înainte de fiecare împărtăşire, iar, pe de altă parte, o astfel de practică impusă mirenilor niciodată nu a fost şi nu va deveni obligatorie pentru clerici, iar dublele standarde în acest sens sunt ipocrite şi periculoase. Şi aceste duble standarde nu se referă doar la spovedania înainte de împărtăşire, ci şi la stricteţea postului şi, mai ales, la frecvenţa împărtăşirii.

d) Ei nu oferă soluţii practice cum s-ar putea spovedi sute de oameni săptămânal, fără a formaliza Taina Spovedaniei şi fără a o transforma în ghişeu în care se împart bilete la împărtăşanie.

e) Aceştia vorbesc în permanenţă despre faptul că viaţa creştinilor de astăzi este mult diferită de viaţa credincioşilor din vechime, care, într-adevăr, se împărtăşeau mai des şi fără să se spovedească de fiecare dată. Pentru orice istoric, afirmaţia sună mai mult decât ridicol. Şi pe una din piramidele egiptene din mileniul II î.Hr. se întâlneşte afirmaţia că „în trecut copiii ascultau de părinţi, iar acum nu mai ascultă". Deci iluzia despre trecutul glorios al omenirii nu-i deloc nouă şi ea se aplică perfect inclusiv la moralitatea creştinilor de-a lungul istoriei.

Tabăra a treia

Din ea fac parte cei care promovează ideea unei împărtăşiri dese sau chiar sistematice, cu posibilitatea(!), pentru cei mai râvnitori şi conştienţi, de a se împărtăşi pe perioada a 2-4 săptămâni cu o singură spovedanie. Nu toţi credincioşii activi sunt pregătiţi pentru o aşa abordare, dar de aceştia sunt destul de mulţi, iar libertatea duhovnicească care li se oferă întăreşte mai mult conştiinţa şi evlavia lor. Eu sunt adeptul acestei „tabere", iar singurul risc pe care-l văd este acela de a nu şti când omul este pregătit să treacă de la spovedania înainte de fiecare împărtăşire, recomandabilă într-o primă etapă, la împărtăşirea de câteva ori cu aceeaşi spovedanie. Riscul este însă mult mai mic decât dacă s-ar merge pe ideile promovate de prima şi a doua „tabără", iar rezultatele pozitive pot fi observate în mai multe comunităţi unde se lucrează intens şi conştient în această direcţie.

Tabăra a patra

Din ea fac parte cei care promovează ideea că spovedania şi împărtăşania sunt cu totul separate una de alta şi fiecare credincios trebuie(!) să se împărtăşească la fiecare Liturghie, dar se poate(!) spovedi atunci când îl îndeamnă conştiinţa. Niciodată n-am fost şi nu voi fi adeptul unei astfel de practici, pe care o consider periculoasă şi ineficientă din punct de vedere duhovnicesc.

Întrucât nu mi-am propus să scriu un tratat teologic, ci doar să concretizez nişte poziţii, cred că fiecare poate să-şi aleagă tabăra care-i place mai mult. Eu deja am făcut o alegere pe care, cu multă atenţie şi responsabilitate, încerc să o aplic în practică, fără a forţa pe nimeni. În acest sens am şi binecuvântarea unor stareţi din Sfântul Munte pe care-i consider foarte înaintaţi atât în teologia teoretică, cât şi în cea trăită.

Ştiu că sunt unii din prima şi a doua tabără care ar vrea să-i împingă în a patra categorie pe toţi cei care gândesc diferit de ei, refuzând parcă să sesizeze şi o a treia cale, care e destul de echilibrată. Mai mult decât atât, acest tip de acuzatori au o sete nebună de a mai depista un „eretic", care nu se încadrează în limitele lor de gândire. Dar până la urmă, dacă e să folosim cu aceeaşi uşurătate copilărească cuvântul „eretic", atunci prima „tabără" nu este mai puţin eretică decât „a patra". Iar celor din a doua şi a treia categorie nu le rămâne decât să discute mai mult unii cu alţii, fără a se grăbi cu acuzaţiile şi stigmatizările…

Arhitectonica inteligibilă a lumii la Franz Kafka (IV)

Episodul din catedrală şi dialogul lui Josef K. cu preotul sunt deosebit de relevante pentru condiţia artistului, dar şi pentru miza religioasă a procesului:

Eşti acuzat, îi spuse preotul extrem de încet.

Da, spuse K., mi s-a anunţat lucrul acesta [...]

Eu te-am făcut să vii aici, spuse preotul, ca să-ţi vorbesc.

Nu ştiam, spuse K. Eu venisem ca să-i arăt catedrala unui italian.

Lasă nimicurile, spuse preotul. Ce ţi-i în mână? O carte de rugăciuni?

Nu, răspunse K., e un album cu monumentele de artă ale oraşului.

Aruncă-l, îi spuse preotul [*Ibidem*, p. 181].

În timp ce-i vestise inculpatului vina, preotul stătea în amvon. Sacerdoţiul nu-i permitea să se apropie într-un astfel de moment de acuzat, chiar dacă, pare să-l fi înţeles ca om, de vreme ce la urmă coboară şi-i întinde mâna.

Prin cartea de rugăciuni şi albumul de artă care trebuie aruncat, Kafka reiterează conflictul dintre artă şi religie, dintre creatorul de geniu şi exigenţele eticii creştine.

Între om şi divinitate există o incomensurabilă prăpastie ontologică. Ca exponent al lumii sensibile, ca fenomen, omul nu poate avea acces nemijlocit la curţile inteligibilului, nu poate atinge *lucrul în sine*. Accesibilitatea fiinţei la energiile necreate are întotdeauna loc printr-un analogon material, chiar dacă acesta este învestit cu realitate divină.

Josef K. nu reuşeşte să-i cunoască pe superiorii tribunalului care-i instrumentează procesul, cu atât mai puţin pe judecătorul suprem, după cum agrimensorul (arpentorul) K. nu intră niciodată în castel.

Omul kafkaian nu poate ajunge niciodată în posesia adevărului ultim. Atât Josef K, cât şi agrimensorul K. mor fără a obţine un astfel de privilegiu, deşi au fost obsesiv preocupaţi de găsirea lui.

Logica procesuală implică o mărturisire generală, o recunoaştere *in corpore* a momentelor traseului delictual personal, lucru pe care, din cauza egolatriei intelectuale, inculpatul nostru nu-l va face niciodată, preferând să-şi camufleze conflictul metafizic după cortina unei iluzorii hiperactivităţii cotidiene. Culpa, transcendentală, desigur, se cere mărturisită, confesată, asumată prin intermediul afectivităţii, nu al intelectului: *Mărturiseşte deci la prima ocazie. Abia după aceea ai să poţi să încerci să găseşti vreo posibilitate de scăpare. Abia după aceea, şi nici atunci n-o să izbuteşti, decât dacă o să-ţi vină cineva în ajutor.*

Povara infinităţii legii nu poate fi purtată decât de o natură care să aibă atributele infinităţii. Mecanismele culpei transcendentale nu pot fi reglate decât de un Sine transcendental.

Faţă de Kierkegaard sau Heidegger, care considerau anxietatea, respectiv *angst*-ul un element pozitiv în ecuaţia cunoaşterii, Kafka nu teoretizează niciodată astfel de existenţiale, ci le trăieşte la cote paroxistice. Nicio urmă de cameleonism, de cabotinism la acest „Crist" mundan, la acest soter voluntar cu pustule canceroase în nimb, condamnat de propria-i *chimie sufletească* să agonizeze pe trunchiurile tuturor clipelor lumii.

Josef K., alter egoul lui Franz Kafka şi al nostru al tuturor, trăieşte până la capăt absurditatea, nonsensul şi ridicolul procesului. Într-o seară este ridicat de la domiciliu de către doi indivizi care în cele din urmă îl înjunghie într-o carieră de la periferia oraşului: *unul din cei doi îl apucă tocmai atunci de gât, pe când celălalt îi înfipse cuţitul adânc în inimă şi îl răsuci acolo de două ori* [*Ibidem*, p. 196].

Execuţia are loc într-o *carieră de piatră, mică, pustie şi părăsită,* pentru că fiinţa nu poate fi înjunghiată decât în lume. Ori, ce este altceva cosmosul decât o carieră de piatră? Miliarde de planete, de bolovani vagabonzi, de meteoriţi şi sateliţi orbitează în jurul miliardelor de cuptoare de toate mărimile şi culorile.

Finalitatea fiinţei umane e umilitoare, dezonorantă, nu doar pentru om (inculpat), dar mai ales pentru Judecătorul suprem. E inestetic, inelegant să bagi în pământ o fiinţă a cărei singură vină este aceea de a fi descendentul unui protopărinte căruia odată cu interdicţia edenică i s-a sugerat şi posibilitatea de a o încălca, să amesteci cu râmele un om înzestrat cu o libertate precară pe care o instanţă juridico-metafizică inteligentă, sensibilă şi bine inteţionată ar fi trebuit să nu i-o dăruie de vreme ce (pre)ştia că şi-o va gestiona prost: *Ca un câine! Spuse el, şi era ca şi cum ruşinea ar fi trebuit să-i supravieţuiască* [*Ibidem*].

În Epistola către romani, Apostolul Pavel vorbeşte de relaţia dintre poruncă şi păcat, întrebându-se asupra ostensivităţii amartanice a Legii: *Ce vom zice deci? Au doară Legea este păcat? Nicidecum. Dar eu n-am cunoscut păcatul decât prin Lege. Căci n-aş fi ştiut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu pofteşti! Dar păcatul, luând pricină prin poruncă, a prins viaţă; iar eu am murit! Şi porunca, dată spre viaţă, mi s-a aflat a fi spre moarte; pentru că păcatul, luând îndemn prin poruncă, m-a înşelat şi m-a ucis prin ea. Deci Legea e sfântă şi porunca e sfântă şi dreaptă şi bună* [Romani 7, 7-12].

Comparată de unii comentatori cu universul cartezian sau cu atributele substanţei spinoziste [Vezi Radu Enescu, *op. cit.*, p. 189], ordinea din castel sugerează, pe de o parte, perfecţiunea transcendenţei, iar pe de altă parte, natura capricioasă, monstruoasă, a infinitului.

Prezenţa unor ecouri kierkegaardiene în *Castelul* lui Kafka a fost semnalată încă de Thomas Mann. Conflictul dintre etic şi religios întâlnit în stadializarea spiritului la Kierkegaard, apare clar exprimat în romanul *Castelul,* prin contrastul dintre personaje. Amalia întruchipează eticul, consecvenţa, raţionalitatea, iar funcţionarul castelului, agrimensorul (arpentorul) K., reprezintă religiosul. El nu agrează castelul, realizează absurdul unor decizii luate în el, însă, cu toate acestea, se pleacă în faţa lui pentru că subiectivitatea umană păleşte în faţa justiţiei divine. Kafka surprinde genial dimensiunea ambivalentă a divinăţăţii, cel puţin aşa cum se revelează ea la nivelul unei raţiuni umane limitate: pe de o parte, sublimă şi maiestuoasă în absconsitatea ei radicală, iar pe de alta, capricioasă, nemiloasă şi arbitrară. Datorită acestei contradicţii ultime, *Castelul* este văzut de către unii comentatori ca un analogon literar al paradoxului kierkegaardian [*Ibidem*, p. 23].

În *Colonia penitenciară*, care nu este altceva decât lumea, închisoarea cosmică, osândiţii (oamenii) sunt relativ liberi, îşi poartă lanţurile ca pe nişte trofee, se obişnuiesc cu execuţia, văd moartea ca un dat natural. De altfel, Kafka subliniază acest amănunt: *Condamnatul manifestă o asemenea supunere de câine, încât aveai impresia că-l poţi lăsa să umble liber pe povârnişurile din jur, şi că, pentru a începe execuţia, n-aveai decât să fluieri ca el să vină numaidecât* [*Ibidem*, p. 95].

Grapa, ingeniosul aparat de tortură din *Colonia penitenciară,* era dotată cu un mecanism de scriere pe trupul osânditului a legii încălcate: *Condamnatului i se scria cu grapa pe trup porunca pe care a încălcat-o* [*Ibidem*, p. 99].

Poruncile, ca şi greşelile, sunt multiple, însă toate sunt reductibile la imperativul edenic (care interzicea cuplului primordial să mănânce din *pomul cunoştinţei binelui şi a răului*) şi la încălcarea poruncii divine. Ofiţerul spune: *vina este mai presus de orice îndoială*. Aluzia scriitorului la căderea originară este mai mult decât evidentă. Grapa e de sticlă: *Pentru a da posibilitatea să urmărească execuţia, grapa a fost confecţionată din sticlă* [*Ibidem*, p. 102]. Transparenţa, vizibilitatea suferinţei e o realitate care, în simţul comun, reclamă justiţia divină. Aparatul de tortură este prevăzut cu două tipuri de ace: *Vedeţi aici, continuă ofiţerul, două feluri de ace, rânduite în diferite moduri. Lângă fiecare ac lung este unul scurt. Cel lung scrie, iar cel scurt stropeşte apă, pentru a spăla sângele şi a menţine scrisul vizibil în permanenţă* [*Ibidem*].

Apa simbolizează temporalitatea care, prin curgerea ei continuă, spală sângele plăgilor tăiate de grapa ontologică, modelând estetic suferinţa, oferind iluzia că totul e normal, suportabil şi curat.

Grapa kafkaiană, ca şi moartea, roade din trupul muritorului (condamnatului) în mod insidios, are răbdare, are metodă şi sistem: *grapa nu trebuie să ucidă imediat, ci în medie abia după un interval de douăsprezece ore; ora a şaşea este calculată să fie momentul culminant* [*Ibidem*, p. 104]. După două ore, condamnatului, zice Kafka, *i se scoate căluşul de pâslă din gură, întrucât osânditul nu mai are putere să strige* [*Ibidem*, p. 105]. Nu mai poate striga pentru că se obişnuieşte cu abisul durerii, devine burghez în neant.

Porunca este scrisă pe trup pentru că toţi purtăm stigmatele căderii, toţi îndurăm dârele grapei fiinţei, fragilitatea acestei carcase de pământ silite să înfrunte intemperiile unei planete capricioase; toţi deplângem transformarea luminii în argilă, a razelor nimbului în fire de păr şi intestine, a stropilor de rouă paradisiacă în urină. Toţi ne suportăm privirile triste, unghiile, transpiraţia acră, dinţii şi rânjetul de mamifer fioros, dorul de cer, zborul de gânsac tâmp şi tunicile de piele palide şi tăbăcite. Pe toţi ne încearcă nostalgia începuturilor şi regretul de a fi trecut de la eoni la pietoni.

Comandantul (judecătorul suprem, Dumnezeu) lipseşte de la execuţie, el e întotdeauna abscons în universul kafkaian. Prezent este doar ofiţerul, adjunctul comandantului. Acesta vorbeşte o limbă pe care osânditul nu o înţelege, deşi încearcă se decripteze explicaţiile executorului. Muritorii nu înţeleg limba infinitului, nu pot descifra sintaxa morţii.

La un moment dat, atunci când *a sosit vremea*, ofiţerul se adresează în sfârşit condamnatului în propria lui limbă, anunţându-l că este liber: *Ei, eşti liber, repetă ofiţerul. Pentru prima oară, chipul condamnatului prinse să se însufleţească. Era oare adevărat? Nu era doar o toană trecătoare de-a ofiţerului?* [*Ibidem*, p. 116].

După ce dădu ordin soldatului să scoată osânditul de sub grapă, ofiţerul scoase mica taşcă de piele (probabil o imagine a *Torrei*) unde se aflau schiţele pentru diversele pedepse (funcţie de care se regla angrenajul criminalei maşinării), dar şi alte dispoziţii de etică juridică şi, căutând, găsi o foaie pe care stătea scris: *Fii drept!* Urcă apoi cu ea în mână pe scară şi reconfigurează desenatorul, modifică radical dispozitivul angrenajului, pentru că era vorba de o execuţie paradigmatică, transcendentală. Ajuns jos îşi spală mâinile, nu în apă, pe care o găseşte murdară şi respingătoare, ci în nisip (nisipul este analogonul infinitului. Infinitul nu-şi poate spăla mâinile decât cu infinit). Apoi îşi leapădă hainele, le împătură cu grijă, scoate sabia din teacă (simbolul puterii), o frânge (actul chenotic, renunţarea la slava divină), o aruncă în groapă, după care se aşază gol sub grapă. La început maşinăria morţii părea să funcţioneze eficient şi silenţios: *De-abia fură prinse curelele în cataramе, că maşina şi începu să lucreze; patul trepida, acele dansau pe pielea ofiţerului, grapa oscila în sus şi în jos (...) totul funcţiona în linişte, nu se auzea nici măcar un zumzăit* [*Ibidem*, p. 119].

El, marele ofiţer, marele judecător, devine marele acuzat (Lucian Blaga ar fi fost mult mai inspirat dacă în loc de *Marele Anonim* şi-ar fi numit instanţa sa metafizică, paznicul misterelor, *Marele Acuzat*). Neantului însă îi este greu să înghită infinitul, moartea nu-şi poate îndura falimentul. Astfel, roţile dinţate ale maşinăriei sar una câte una, *se rostogolesc pe nisip, pentru a se culca apoi pe lat* [*Ibidem*, p. 120]. De această dată, grapa nu mai scrie nici o vină, ci înţeapă trupul ofiţerului până survine moartea, astfel încât nu mai puteai vorbi de o tortură, *ci de-a dreptul de un asasinat* [*Ibidem*, p. 121].

Când infinitul intră sub grapă, legea însăşi se descompune, când grapa muşcă din infinit îşi rupe dinţii.

Sacrificiul hristic (arhetipalitatea soteriologică) la care face aluzie Kafka a demontat mecanismele transcendentale ale culpei adamice. Ucigând prin moarte pe mama morţii, *Soterul* creştin a creat condiţiile de posibilitate ale vieţii eterne. Există o arhitectonică a inteligibilului potrivit căreia pentru o culpă metafizică trebuie să sufere nevinovatul, Infinitul. Legea este o ecuaţie care nu admite decât o singură soluţie: sacrificiul legiuitorului însuşi.

Asemenea altor opere kafkaiene şi *Colonia penitenciară* are un caracter plurivoc. Faptul că ofiţerul judiciar cade victimă unei maşinării inventate în prealabil de propria sa minte anticipează ideea alienării fiinţei umane prin tehnică, avansată, printre alţii, de Martin Heidegger, dar şi imposibilitatea salvării omului de sub grapa realităţii obiective.

Înstrăinarea, dezumanizarea omului prin tehnică e surprinsă şi în *America*. Eroul principal al romanului, Karl Rossmann, e conştient de imposibilitatea integrării în ritmurile civilizaţiei supertehnicizate fără preţul pierderii esenţei umane.

Asimilată şi asociată unor curente literare precum expresionismul, romantismul, suprarealismul sau existenţialismul, creaţia kafkaiană transcende cu siguranţă taxonomia scolastică a ismelor literare convenţionale. Însingurarea, anxietatea, monstruozitatea, resemnarea omului în faţa arbitrarietăţii infinitului şi a absurdului existenţial, meticulozitatea descrierii arhitectonicii inteligibile a lumii sunt câteva din elementele care conferă originalitatea şi profunzimea celui mai straniu, tenebros şi angoasant univers literar plăsmuit vreodată de o fiinţă scriitor-muritoare.

Lect. Univ. Dr. Vasile CHIRA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 1 iunie. La invitaţia Preasfinţitului Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţia Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Parohia Mărtineşti, jud. Hunedoara.

Marţi, 3 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit slujba prohodirii Părintelui pensionar Corneliu Constantin Codrea, în oraşul Victoria (Prot. Făgăraş).

Joi, 5 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sf. Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Sibiu cu ocazia festivităţii de absolvire a anului IV al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Vineri, 6 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană, după care a participat la slujba înmormântării doamnei Dana Mariana Creţu.

Sâmbătă, 7 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Parohia Cacova-Fântânele (Prot. Sălişte), cu ocazia sărbătorii *Fiii satului.*

Duminică, 8 iunie. Preasfinţia Sa a făcut parte din soborul arhieresc care a slujit la Catedrala arhiepiscopală din Râmnicu Vâlcea, cu ocazia întronizării ÎPS Varsanufie în demnitatea de Arhiepiscop al Râmnicului.

Luni, 9 iunie. Preasfinţia Sa a făcut parte din soborul arhieresc care a slujit la Catedrala Mitropolitană din Sibiu cu ocazia hramului „Sfânta Treime".

Marţi, 10 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Schitul Sibiel cu ocazia hramului.

Miercuri, 11 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Joi, 12 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit slujba de Te Deum la Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu cu ocazia deschiderii lucrărilor Simpozionului dedicat Sfinţilor Martiri Brâncoveni.

Vineri, 13 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie, urmată de slujba de Te Deum, la Capela Mitropolitană, cu ocazia deschiderii lucrărilor noii Adunări Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 14 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în parohia Combinat-Făgăraş.

Duminică, 15 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Schitul Şinca Nouă, cu ocazia hramului.

Miercuri, 18 iunie şi vineri, 20 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană.

Duminică, 22 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Parohia Mălâncrav (Prot. Mediaş). În după-masa aceleiaşi zile, Preasfinţia Sa a săvârşit Taina Sf. Maslu în Parohia Agârbiciu (Prot. Mediaş).

Marţi, 24 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie în Parohia Arpaşu de Jos (Prot. Avrig).

Miercuri, 25 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Capela Mitropolitană.

Duminică, 29 iunie. Preasfinţia Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Cârţişoara cu ocazia hramului.

Luni, 30 iunie. Preasfinţia Sa a făcut parte din soborul arhieresc care a slujit la Mănăstirea Bârsana (Episcopia Maramureşului şi Sătmarului), cu ocazia hramului „Soborul Sfinţilor Apostoli".

In memoriam

† Părintele Cornel-Constantin Codrea

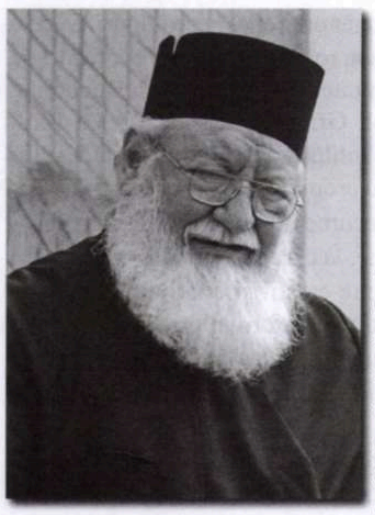

Un om firesc şi cald

Este foarte greu să-l cunoşti pe Părintele Cornel şi să nu rămâi marcat într-un fel. Pe mine m-a fascinat simţul artistic, rânduiala din gândire şi modul firesc şi cald în care ştia să se apropie de oameni. Ceva din frumuseţea iconică a sfântului se desprindea de pe chipul său luminos. Dacă aveai nevoie de linişte şi mângâiere nu trebuia decât să-l priveşti sau să auzi din gura dânsului: „Măi, să-ţi ajute Dumnezeu", spus cu atâta duh încât parcă mâna nevăzută a lui Dumnezeu îţi trecea părinteşte pe cap dinspre frunte spre ceafă. În timpul petrecut în preajma părintelui am aflat câte ceva despre omul care a înfruntat regimul ateu ridicând două biserici de zid în „Oraşul fără biserici" şi mii de biserici în sufletele celor care l-au cunoscut.

Pentru Părintele Cornel, Braşovul nu era numai aşezarea pitorească unde muntele îşi dă mâna cu oamenii la poalele Tâmpei, ci era şi locul unde acum 70 de ani a văzut pentru întâia oară lumina zilei, ca rod al dragostei părinţilor săi, Nicolae şi Virginia Codrea. Pe tatăl părintelui oamenii îl ştiu de „Moş Codrea". Apreciat pentru înţelepciunea sa, Moş Codrea dădea tuturor sfat bun atunci când era întrebat. Moş Codrea şi-a petrecut ultimii ani de viaţă la Mănăstirea Brâncoveanu, ca frate de mănăstire, alături de călugărul Casian, nepotul dânsului.

Părintele Cornel a urmat Liceul Teoretic „Radu Negru" din Făgăraş între anii 1951 şi 1954 şi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, între 1954 şi 1958. La terminarea Facultăţii a susţinut ca teză de licenţă lucrarea cu titlul „Virtuţile teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea". Trecerea timpului a demonstrat că aceasta nu a rămas numai tema lucrării de licenţă, ci chiar tema vieţii sale: să-şi iubească familia şi enoriaşii ca pe Dumnezeu.

Din 1958 până în 1960 lucrează la Întreprinderea de Montaj Bucureşti, mai întâi în cadrul filialei acesteia din Victoria, apoi în Bucureşti. În 1960 se căsătoreşte cu Marta-Paula Naumescu, fiica arhitectului Naumescu din Bucureşti, şi se angajează ca şef al atelierului de obiecte bisericeşti al Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române din Bucureşti. În 1961 a fost hirotonit diacon la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, unde a slujit până în 1967, anul în care a fost hirotonit preot paroh pe seama Parohiei Ortodoxe Gheja, Protopopiatul Luduş, judeţul Mureş.

Biserica din „casă"

În anul 1971, pe data de 1 noiembrie, a fost numit paroh al Parohiei Ortodoxe Victoria, Protopopiatul Făgăraş, devenită în 1986 Victoria I, după înfiinţarea în oraş a noii parohii (Victoria II). Odată cu venirea părintelui în parohie, viaţa oraşului a luat o turnură neaşteptată. Oraşul construit cu intenţia de a fi un oraş ateu, fără biserică, a început să se închege ca parohie. Dumnezeu Şi-a arătat, parcă, faţa peste poporul Său. Locuitorii nu mai erau nevoiţi să apeleze la parohiile vecine pentru serviciile religioase, pentru că de acum aveau preotul lor.

Împreună cu credincioşii a făcut demersurile pentru construirea bisericii, lucru care s-a şi întâmplat după multe eforturi, în urma unei „subtilităţi". Deşi prima intervenţie pentru construirea unei biserici în oraşul Victoria datează din timpul păstoririi Părintelui Malanca (1970-1971), totuşi nu s-a rezolvat nimic până la intervenţia salvatoare a Părintelui Cornel Codrea, care întocmeşte o altă documentaţie, cuprinzând un proiect de casă parohială, fără biserică. Aceasta a fost „subtilitatea" prin care a reuşit să primească aprobarea: a păcălit autorităţile vremii spunând că va construi o casă parohială, nu o biserică. Între 1977 şi 1978 s-au obţinut aprobările necesare, iar din 1978 Părintele Codrea a început lucrările de construcţie. Între 1978 şi 1979 s-a lucrat la fundaţie şi zidărie. Iniţial s-a construit o şură din lemn. În interiorul şurii s-a lucrat la transformarea acesteia în biserică prin zidirea pe interior a pereţilor, din exterior fiind vizibili doar pereţii vechii şuri.

Ziua de 1 octombrie 1989 a marcat împlinirea rugăciunilor Părintelui Cornel Codrea şi ale tuturor celor care s-au jertfit pentru ridicarea primei biserici din „Oraşul fără biserici": sfinţirea noului locaş de cult de către Înaltpreasfinţitul Mitropolit Antonie Plămădeală.

Jertfă pe Altarul Domnului

Îmi place să fac adesea comparaţia jertfei omului cu cea a unei lumânări. Pe măsură ce arde, lumânarea aduce lumină în jurul ei, dar în acelaşi timp se şi consumă. La fel s-a întâmplat şi cu sănătatea părintelui, peste care trecerea timpului şi ostenelile unei munci închinate preamăririi lui Dumnezeu şi slujirii oamenilor şi-a lăsat amprenta în mod vizibil. Şi totuşi, cu pasul greu, cu spatele drept, dar împovărat de istoria transformării „Oraşului fără biserici" într-un oraş cu viaţă duhovnicească autentică, părintele se îndrepta în zilele de slujbă spre locul care însemna totul pentru el: biserica.

Datorită vredniciei cu care a lucrat în problemele bisericeşti, Părintele Cornel Codrea a fost ales consilier eparhial şi membru în Adunarea Naţională Bisericească, având ocazia şi bucuria nespusă de a participa la alegerea ca mitropolit al Ardealului a Înaltpreasfinţitului Părinte Laurenţiu Streza şi contribuind astfel la împlinirea dorinţelor credincioşilor ardeleni. Pentru activitatea deosebită a primit mai multe distincţii, dintre care amintim pe cele de iconom stavrofor şi cetăţean de onoare al oraşului Victoria.

Ctitor a două biserici

Şi, cum râvna unui om ca Părintele Cornel nu se poate opri decât atunci când neputinţa trupului dictează, părintele şi păstoriţii săi au dorit ca Parohia Victoria I să aibă încă un locaş de cult, cu arhitectură exterioară specifică, întrucât biserica „Cuvioasa Parascheva" aduce mai mult a casă, din exterior. De aceea, la cererea Părintelui Codrea, în anul 1991, Preasfinţitul Serafim Făgărăşanul, în acea vreme Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a sfinţit locul pentru construcţia unei biserici noi, cu hramul „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul", în parcul de pe strada Victoriei. În anul 1998 au început lucrările pentru construcţia noii biserici, continuate, după pensionarea părintelui, de către succesorul său, Preotul Adrian Magda.

Dumnezeu l-a binecuvântat pe Părintele Cornel cu 5 copii: Damiana, singura care locuieşte în Oraşul Victoria; Gabriela, care s-a stabilit în Bucureşti; Constantin, care locuieşte în Braşov; Cornel, ieromonah la Mănăstirea Brâncoveanu, şi Viorica, plecată în Italia, dar şi cu mulţi nepoţi.

Pr. Adrian MAGDA

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

PĂRINTELE ENE BRANIȘTE
despre Sfintele Taine, Sfânta Liturghie și slujirea preoțească

Sub atenta îndrumare a ÎPS Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, editura Andreiana continuă să publice opera marelui liturgist ortodox român din secolul al XX-lea, Părintele Ene Braniște. Astfel, au apărut următoarele trei volume: *„Vremea este a face Domnului...". Studii de Teologie Liturgică şi Artă creştină*, vol. II, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014; *Bucuria sfinţitoare a Liturghiei. Studii de Teologie Liturgică*, vol. III, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014; *„Preoţii Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate...". Studii de Teologie Pastorală, predici şi cuvântări*, vol. IV, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014. Despre importanţa contribuţiei aduse de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște la dezvoltarea Teologiei Liturgice româneşti şi necesitatea reeditării operei sale astăzi am vorbit cu ocazia apariţie primului volum al seriei (vezi „Părintele Profesor Ene Braniște, magistru al Teologiei Liturgice în teologia ortodoxă română din sec. XX", în *Telegraful Român* 161 (15 octombrie 2013), nr. 39-40, p. 8). În continuare ne vom axa pe prezentarea sintetică a celorlalte trei volume amintite, subliniind specificul şi valoarea fiecăruia.

Volumul al doilea debutează cu o expunere a celor 7 Laude bisericeşti, adică a slujbelor ce se săvârşesc în cadrul unei zile liturgice. Interesant este că Părintele Braniște a acordat o mare atenţie necesităţii uniformizării cultului liturgic ortodox, fapt evident şi în secţiunea următoare, în care se regăsesc analizate unele cărţi de cult (aşa cum era firesc, predomină analiza Liturghierului). Actuale sunt îndrumările tipiconale, în special în ceea ce priveşte slujbele în sobor. În fine, ultima secţiune îl arată pe autor a fi un specialist nu doar în teologia liturgică, ci şi în arta creştină. Preocuparea pentru arhitectura şi iconografia bisericească românească reiese mai ales din studiile „Programul iconografic al bisericilor ortodoxe. Îndrumător pentru zugravii de biserici" şi „Mai multă grijă pentru forma arhitectonică a bisericilor ortodoxe" (p. 444-535, respectiv 536-543), alte studii fiind dedicate unor locaşuri de culte, cum ar fi Şerban Vodă din Bucureşti sau biserica din Rodna.

Volumul al treilea cuprinde trei mari părţi: prima este dedicată Sfintei Liturghii, a doua Sfintelor Taine, pentru ca în ultima parte să regăsim studii de Liturgică comparată. Sfânta Liturghie, ca centru al vieţii eclesiale, are, în viziunea Părintelui Braniște, o valoare decisivă pentru mântuirea omului. Nu întâmplător el şi-a dobândit consacrarea academică printr-o teză de doctorat ce a avut ca temă *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*. În studiile reunite în acest volum, Părintele Ene Braniște arată o bună cunoaştere şi a altor scrieri patristice (ca *Mystagogia* Sfântului Maxim Mărturisitorul, p. 136-149), pe baza cărora îşi va consolida concepţia liturgică. Astfel, în scrierile sale regăsim preocupări pentru: evidenţierea slujirii preoţeşti ca întruchipare a slujirii sacerdotale a lui Iisus Hristos, explicarea unor părţi ale Liturghiei (ca, de exemplu, proscomidia), însemnătatea Sfintei Liturghii pentru viaţa creştină, modul în care credincioşii se cuvin a lua parte la Sfânta Liturghie ş.a.m.d.

Tot pe baza scrierilor Sfinţilor Părinţi – nu doar din Răsărit, ci şi din Apusul creştin! –, Păr. Braniște se va preocupa şi de rolul celorlalte Taine în viaţa credincioşilor. Recurgând la scrierile unor sfinţi ca Ambrozie de Milano, Ioan Gură de Aur sau Nicolae Cabasila, el va expune o teologie sacramentală „generală", care acordă atenţie lucrării sfinţitoare a tuturor Tainelor, dar şi una „specială", care evidenţiază specificitatea unei Taine în viaţa credincioşilor. În orice caz, cele două aspecte sunt complementare, aşa după cum cititorul va observa mai ales în modul în care sunt prezentate Tainele „de iniţiere" – Botez, Mirungere, Euharistie – de către teologul român.

Specialist în Teologia Liturgică ortodoxă, Păr. Ene Braniște s-a dovedit a fi un bun cunoscător şi al altor tradiţii liturgice creştine. Acest fapt se remarcă în modul în care el a folosit metoda comparatistă pentru a sublinia punctele comune şi diferenţele dintre cultul ortodox şi cele romano-catolic, vechi-catolic, armean sau copt. În contextul dialogurilor ecumenice actuale, studiile sale sunt extrem de actuale, întrucât ele ne reamintesc că slujirea lui Iisus Hristos are loc nu doar prin cuvânt (teologie), ci şi prin faptă (slujire liturgică). Drept urmare, regăsirea punctelor comune dintre Biserica Ortodoxă – adevărata continuatoare a Bisericii apostolice şi patristice – şi celelalte Biserici şi confesiuni creştine nu poate avea loc doar prin *lex credendi*, ci şi prin *lex orandi*. Modul de teologhisire al Părintelui Braniște este o veritabilă „lecţie" pentru teologii liturgişti ortodocşi, care trebuie să regăsească valenţele sobornicesti (universale) ale cultului ortodox, şi în special ale Liturghiei ortodoxe, pe care să le prezinte deopotrivă celor „de acasă" (creştinii ortodocşi), cât şi celor „din afară". (Fapt semnificativ: multe din convertirile la Ortodoxie din secolul al XX-lea s-au datorat contactului cu frumuseţea tainică a slujbelor ortodoxe, respectiv cu simbolistica adâncă a icoanelor ortodoxe...)

Ultimul volum arată că Părintele Profesor Ene Braniște a fost preocupat în opera sa nu doar de Liturgică sau Artă creştină, ci şi de Pastorală, Omiletică şi Catehetică. După cum se arată în „Prefaţă" (p. 5-6), studiile de Teologie pastorală reunite în acest volum urmăresc trei probleme centrale: 1. Preotul ca persoană liturgică, cu o chemare sau vocaţie specială, instituită prin hirotonie şi trimisă spre împlinirea misiunii sfinte, având o viaţă morală pilduitoare şi plină de virtuţi, ca păstor şi om; 2. Preoţia, ca instituţie divină, legată direct de slujirea arhierească a Mântuitorului Hristos, cu o profundă argumentare biblică şi cu o misiune mântuitoare de împlinit, în Biserică şi societate...; 3. Mijloacele şi metodele pastorale necesare conducerii credincioşilor pe calea mântuirii.

Alături de studiile de Teologie pastorală au mai fost publicate şi alte scrieri ocazionale ale Părintelui Braniște: panegirice, închinate cu predilecţie către trei sfinţi (Sfântul Nicolae, Sfântul Dimitrie Basarabov şi Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica); predici, dintre care cinci la marile praznice şi treisprezece la unele Duminici ale anului bisericesc, la care se adaugă şi predici tematice, cum ar fi cele rostite în Săptămâna Sfintelor Patimi sau la hramul Facultăţii de Teologie (30 ianuarie) – tot aici fiind republicate şi unele recenzii ale autorului la lucrări cu caracter omiletic; necrologuri, ca cele scrise sau rostite pentru doi profesori de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, Pr. Prof. Grigorie Cristescu şi Pr. Prof. Petre Vintilescu; în fine, cuvântări, referate sau cronici de la participările cu caracter ecumenic ale Părintelui Profesor Braniște, la care se adaugă şi alte scrieri eterogene ca stil şi conţinut. (Mai ales în contextul informaţional de azi, când lectura a căzut în desuetudine, util ar fi studenţilor teologi să citească eseul „Gânduri şi însemnări despre carte şi citit", p. 695-704.)

În „Prefaţa" celui de-al patrulea volum, ÎPS Dr. Laurenţiu Streza scria: „Aflându-ne la finalizarea celor patru volume care reunesc opera integrală, culeasă din diferitele publicaţii, a mentorului şi Părintelui nostru Ene Braniște, considerăm că ne-am îndeplinit doar o datorie de suflet, aducându-i astfel cuvenitul omagiu în numele tuturor ucenicilor săi..." (p. 7). Dincolo de această omagiere personală, ca o „datorie de suflet", reeditarea studiilor şi articolelor Părintelui Ene Braniște reprezintă un fericit eveniment în teologia românească şi din alte motive, obiective: 1. face accesibilă o operă teologică de mari dimensiuni, care până acum fusese fărâmiţată în diverse reviste şi jurnale, ea demonstrându-şi unitatea şi coerenţa abia după ce a fost strânsă la un loc; 2. reprezintă un model de acrivie şi seriozitate a muncii ştiinţifico-academice pe care teologii tineri nu o pot ignora; 3. reaxează teologia pe experienţa liturgico-eclesială; 4. reevidenţiază dimensiunea integrală şi universală a teologiei ortodoxe, subliniind necesitatea unei perspective interdisciplinare şi interconfesionale în teologie.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 29-32

1 şi 15 august 2014

• SFINŢII MARTIRI BRÂNCOVENI •

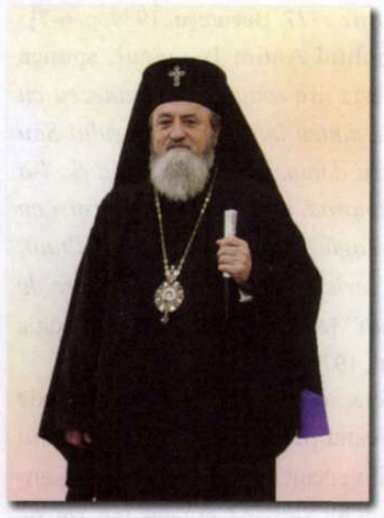

Sfântul CONSTANTIN BRÂNCOVEANU – figură emblematică de conducător creştin

Anul 2014 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca an al Sfinţilor Martiri Brâncoveni, având în vedere că în acest an se împlinesc 300 de ani de la sfârşitul martiric al domnitorului Constantin Brâncoveanu, dimpreună cu cei patru fii ai săi şi cu ginerele său, sfetnicul Ianache. Având în vedere tema conferinţei, am socotit de cuviinţă să subliniez câteva dintre aspectele definitorii care l-au caracterizat pe domnitorul român trecut în rândul sfinţilor, aspecte care pot servi drept izvor de inspiraţie şi în zilele noastre.

Neamul Brâncovenilor începe de pe vremea lui Mihai Viteazul, impunându-se prin reprezentanţii lui în Divanul ţării, dar şi în viaţa economică. Bunicul dinspre tată, Preda Brâncoveanu (fiul lui David din Brâncoveni), postelnicul din vremea lui Matei Basarab (fiind căsătorit cu nepoata de soră a lui Matei Basarab) şi mare logofăt în vremea lui Constantin Şerban, era foarte bogat, stăpânind vreo 200 de sate, 18.000 de iepe, 5000 de boi, 4000 de porci, 300 de stupi şi 1500 de robi ţigani, încât cunoscutul călător Pavel din Alep mărturisea că fusese „foarte bogat şi fără de pereche în această (ţară), ca şi în orice altă ţară". Ctitorise şi Mănăstirea *Dintr-un Lemn* cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" (1634-1635) şi Mănăstirea Brâncoveni (refăcută în 1633), fiind şi ctitor la Mănăstirea Gura Motrului cu hramul „Cuvioasa Parascheva", zugrăvită ulterior (1705) de Constantin Brâncoveanu [Maria Holban, *Călători străini în ţările române,* vol. VI, „Călătoria lui Paul din Alep", traducere M.M. Alexandrescu – Dersca Bulgaru, Bucureşti, 1976, p. 215]. Tatăl său, Papa Brâncoveanu, nu mai puţin bogat, ajunge şi el postelnic şi prin căsătoria cu Stanca, fiica postelnicului Constantin Cantacuzino (ginerele lui Radu Şerban, înrudit cu Mihai Viteazul), devine şi el foarte bogat. Într-un manuscris al Liturghierului, aflat azi în Arhiva Academiei de Ştiinţe din Belgrad, scris de Radu Sârbu în Ţara Românească pe la 1654, este zugrăvit, în două imagini diferite, Preda Brâncoveanu cu familia sa [Virgil Cândea – Constantin Simonescu, *Prezenţe româneşti peste hotare: Bulgaria, Jugoslavia, Grecia,* Bucureşti, 1987, p. 52-53 şi fig. 49-50]. Avea doar un an Constantin Brâncoveanu, când tatăl său, în februarie 1655, în timpul răscoalei seimenilor şi dorobanţilor, ridicaţi împotriva domniei, este omorât în casele sale din Dealul Mitropoliei, fiind socotit complotist. Viitorul domn avea să fie crescut de mama sa şi bunica după tată, Păuna Greceanu, şi mai ales de unchiul Constantin Cantacuzino, căruia i se adresa cu apelativul „tată". Copilărind la Bucureşti, în casele părinteşti, aproape de curtea domnească, învaţă carte grecească şi latinească. Murindu-i şi cel de-al doilea frate, Barbu, în 1674, Constantin Brâncoveanu devine singur moştenitor al bogatei sale familii şi căsătorindu-se cu nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti, adaugă mult averii sale. În timpul domniei unchiului său Şerban Cantacuzino, Brâncoveanu devine „vftori postelnic" (al doilea postelnic) la 20 de ani (1674) şi „vftori logofăt", după doi ani, în timpul domniei lui Duca-Vodă, mare agă (comandant al trupelor de dărăbani şi seimeni şi răspunzător de paza capitalei) la numai 25 de ani, în timpul domniei unchiului său, Şerban Cantacuzino, ajungând apoi ispravnic de scaun, mare postelnic şi, în 1682, mare spătar (cu funcţii militare ca acelea de general, şef al poliţiei şi ministru al apărării naţionale din timpurile moderne). În numele voievodului Şerban Cantacuzino, Brâncoveanu este trimis la curtea prinţului Mihail Apafi, în Transilvania, la împăratul austriac şi la ţarul Rusiei, ca diplomat al voievodului.

Aceste antecedente biografice au generat unanimitatea alegerii lui ca domn din partea boierilor ţării, după cum spune şi cronica: *„Şi făcură socoteală că Constantin logofătul Brâncoveanu este de neam de al lui Matei vodă şi are şi alte bunătăţi, blândeţi şi altele; să-l ridice pre dânsul domn, că şi om este în vârsta de va putea chivernisi domnia cum să cade, în vreme ce este ţara ocolită de oşti şi de primejdii... Şi aleseră pe Constantin logofătul Brâncoveanu să le fie domn şi să ridicară cu toţii din curtea domnească şi merseră la Mitropolie, unde este obiceiul a să pune domnii şi îndată ce au sosit acolo... ziseră cu toţii: Logofete, noi cu toţii pohtim să ne fii domn! El zise: Dar*

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Ctitor şi binefăcător al unor aşezăminte bisericeşti din Transilvania

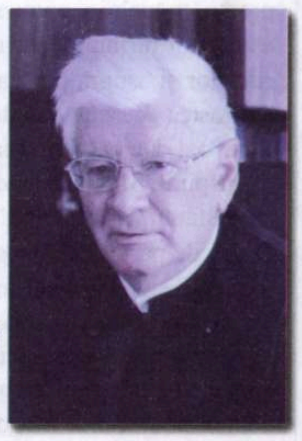

Domnitorul Constantin Brâncoveanu este cunoscut în istoria poporului nostru ca un *martir al credinţei ortodoxe, ca un mare ctitor şi restaurator de locaşuri sfinte, ca un îndrumător al culturii româneşti medievale, ca un sprijinitor al popoarelor ortodoxe din Balcani şi Orientul Apropiat căzute sub dominaţie otomano-islamică*, într-un cuvânt, ca un adevărat reprezentant „al Bizanţului de după Bizanţ". Dar, în acelaşi timp, Constantin Brâncoveanu a fost şi un mare ctitor şi binefăcător al mai multor aşezăminte bisericeşti din Transilvania învecinată. Prin aceasta el continua politica de secole de sprijinire a Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania, care, încă din secolul al XIV-lea, era în strânse legături cu mitropoliţii Ţării Româneşti, dar şi cu domnitorii de acolo, care, în tot decursul istoriei, au ctitorit biserici şi mănăstiri în teritoriile intracarpatice.

Înainte de toate Constantin Brâncoveanu a fost un *sprijinitor al Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei*, cu sediul la Bălgrad (Alba Iulia), în momentele cele mai dramatice din istoria ei, după ce Transilvania fusese încorporată între graniţele Imperiului Habsburgic în 1688, iar după câţiva ani, în 1698-1701, s-a petrecut dureroasa dezbinare a Bisericii Ortodoxe ardelene. Constantin Brâncoveanu, cunoscând

(continuare în p. 4)

Pr. Prof. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

† Visarion, Episcopul Tulcii
O comemorare a Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu la Făgăraș acum 100 de ani | pagina **6**

† Sebastian, Episcopul Slatinei și Romanaților
Localitatea Brâncoveni, „leagănul" voievodului sfânt Constantin Brâncoveanu | pagina **7**

Acad. Alexandru Surdu
Constantin Brâncoveanu și Cetatea lui Dumnezeu | paginile **4** și **9**

NEVOIA DE VOIEVOZI

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Mulți dintre oamenii societății laice, paraleli cu orice cunoaștere a valorilor ierarhice din Biserica Ortodoxă, m-au întrebat, deseori, cum de sunt iubiți arhiereii și preoții, monahii și oamenii Bisericii, în general. În ciuda atacurilor furibunde, nu toate nedrepte, asupra obiceiurilor lor și asupra persoanelor lor. Și le-am răspuns că dragostea aceasta vine dintr-o inexprimabilă nevoie de voievozi. De oameni a căror credință crește din Cer.

Inspirat, Sfântul Sinod a consfințit anul acesta pomenirii Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu și celor dragi, de parte bărbătească, din imediata sa apropiere. O familie voievodală martir. Spun inspirat, mai ales privind la zbaterea Europei și a politicii românești. Un an greu de îndoieli și acțiuni de ură și discreditare a persoanei umane, neamuri presate de antreprize de interese economico-sociale, negocieri false și acțiuni umanitare mincinoase. Pentru România, o căldare de venin ne adapă iluziile că încă mai suntem un Stat de drept și independent. Lipsiți de aplomb în plan internațional, politicienii noștri – pururea candidați la mediocrizarea și crizarea demnității naționale – se învinovățesc și își partinizează valorile, fiecare promovând propriul adevăr. O suficiență iminentă străbate structurile de rezistență ale construcției motivației de a fi român. Mândrii false, despotisme ieftine, demisii nedemne din misiuni ce ar fi ținut demnitatea poporului mai aproape de valoarea sa europeană. O sarabandă de invective și calomnii deraiază pe ecrane în fiecare zi și, din nefericire, Țara trăiește din ecrane.

Undeva, între Slatina și Caracal, într-o luncă vie odinioară, la Brâncoveni, casa unde s-a născut Voievodul, unde a fost deprins să fie om și conducător de Țară, un zid năruit mai amintește doar de cula unde a zâmbit dintâi lui Dumnezeu. Anii comunismului au transformat locul în grajd, sediu de CAP, și le-a îngăduit oamnilor să strângă pietrele construcției în propriile ogrăzi. La Pitești, vechea pușcărie comunistă, unde în **Salonul 4 Spital** s-a derulat cea mai halucinantă experiență de psihiatrie socială – uciderea sufletului, a fost salvată doar prin bunăvoința lui Dumnezeu și inspirația unui tată căruia i s-a stins feciorul, întărit în misiunea sa de fetele sale. Alături, aparținând unei firme particulare, celularul de la Pitești ține sub un chepeag, neatins, izul pușcăriei comuniste de odinioară. Acolo, prin 1970, locațiile au fost date unei antreprize de construcții, în speranța că angajații lor le vor dărâma cu totul, să nu rămână nici o urmă. Dar a rămas. Ca o bancă a acuzării, în care progeniturile ucigașilor de altădată ne zâmbesc cu superioritate.

Pe câmpurile de lângă Stalingrad, 250.000 de români nu au cruce. Da. Nici urmă să li se recunoască jertfa, fie ea și absurdă după actualele canoane ale non-combatului, pentru Neam și spiritul voievodal de dreptate. Alți 70.000 de români ardeleni, jertfiți sub steagul Ungariei hortiste, dorm vegheați de alt drapel decât tricolorul românesc. Și situația e neîndreptată și nedreaptă. Prin ea suntem judecați. Și primim mereu lecții de demnitate, de la democrația construită pe foamete și ucidere în masă, care ne amenință că ne vor spune cine suntem. Știm bine. Nu suntem nicidecum un neam de perfecți. Dacă era așa, eram Biserică, nu Țară. Și din nefericire cununa muceniciei nu ne-a fost mereu la îndemână. Unde a existat câte un martir au existat și Iude care să-l vândă. Fie Cantacuzini, fie moți nevrednici, fie câte un ideolog de Partid și de Stat, fie câte un politruc scăpat în Divizii reșapate la ordinul Sovietelor.

De unde ar mai putea renaște Țara dacă locurile de naștere ale voievozilor sunt lihnite de lumină, temnițele comuniste șterse cu grijă din memoria imediată, câmpurile de luptă plantate cu bozia uitării? Poate doar dacă ne reamintim că la Brâncoveni o mânăstire se roagă pentru ctitori, la Pitești o minunată capelă veghează pomenirea Sfinților din Închisori, la Stalingrad, de o vară, un preot din Chișinău și un delicat mărturisitor de istorie națională, Vasile Șoimaru după numele său, au purtat o cruce din două lemne înnodate cu tricolorul românesc. Un obraz ne arde de rușine, altul se aprinde de candoare. Nevoia de voievozi mă îndeamnă la rândurile de față. Din străfundurile gropilor comune de la Mănăstârka ori Oranki, de sub dalele de piatră din drumul Nijni-Novgorodului ori de sub traversele căii ferate transsiberiene, din hăul de tău al pușcăriei de la Novocerkassk sau din firul de iarbă al taigalei nemărginite se-aud inimile alor noștri. La fel ca din temnițele Imperiului Austro-Ungar, Aiudul și Gherla sunt parte integrantă, identic cu cele din tăinuitele gropnițe ale Stambulului. „Nu lăsați credința, nu lăsați credința...". Vuietul lumii îl acoperă și numai cei ce voiesc mântuirea îl surpind, în vibrația de Har a Bisericii.

De ani, Ortodoxia este singura memorie reală a istoriei Țării. Nu, nu în manuale ori documente publicate, nu în studii și articole, cu rost și ele, ci în pomelnicele fiecărei familii românești. Mai înainte de a fi în Sinaxare, Vodă Brâncoveanu ori Neagoe Basarab ori Ștefan cel Mare au fost în pomelnicul mănăstirilor și ctitoriilor lor, au fost pe buza arsă de dor de dreptate a poporului binecredincios. Și cu ei Oastea Țării, cei jertfiți pentru Unitatea de pe pământ și din Cer a Neamului Românesc. De ce ar trebui astăzi să uităm că fundamentul vocației voievodale este mărturisirea de credință, copleșirea cu dragoste a poporului, neisipitirea cu false nădejdi? Bisericii îi revine misiunea de a reaminti acestea toate, de a spune lumii că voievozii pot fi imperfecți, dar că moartea martirică șterge drama trădărilor de circumstanță ori acumulările de ură prin care, uneori, au plătit tronul lumii. Pe cel ceresc l-au luat prin asalt, clipa morții fiindu-le pilduitoare. La declasarea vocației de conducător la care asistăm în lumea modernă, redefinirea valorilor Evangheliei în planul social devine urgență pastorală de gradul zero. Postim de iubire, ne umplem de o ură mediocră și nesăbuită, isterizăm sentimente lipsite de fundament duhovnicesc! Avem parte de dezorientare și dezbinare. Bârfim nevrednic și facem din bârfa noastră prilej de mândrie. Căci, nu-i așa, mândria a născut criza politică iar lăcomia, pe cea economică, actuala criză fiind, în fond, un recul al ieșirii noastre din Evanghelie.

Este din ce în ce mai clar că valorile, pentru a fi trăite, trebuie să fie transmise. Ori Brâncoveanu, un tată ce-și supune fiii jerfei la care Însuși Tatăl ceresc a supus pe Fiul său, Unul-Născut, este incomod gândirii contemporanilor săi și contemporanilor noștri. Și tocmai prin aceasta adapă, prin Biserică, dorul de voievozi. Să-i chemăm să revină, chiar dacă am lăsat în ruine locurile ce ne aduceau aminte că ne-au împodobit pământul mai înainte de a ne împodobi Cerul. Să zguduim zidurile temnițelor și gropilor comune, tranșeelor și haturilor în care s-au stins cu rugăciunea și plânsul nostru de pocăință. Altfel, istoria e repetabilă.

Sfântul Constantin Brâncoveanu – figură emblematică de conducător creştin

(urmare din p. 1)

ce aș vrea eu cu domnia, de vreme ce ca un domn sânt la casa mea, nu-mi trebuiește să fiu! Iar ei ziseră: Ne rugăm, nu lăsa țara să intre alți oameni sau răi sau nebuni să o strice, ci fii! Și-l luară de mâini și-l împingeau de spate..." [Ediția: Constantin Greceanu, *Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 până la martie 1717,* București, 1959, p. 6-7].

Sfetnicul său, mitropolitul Antim Ivireanul, spunea despre noul domn că acesta „*se roagă lui Dumnezeu cu căldură ca să dea putere dintru înălțimea lăcașului Său și prea luminatului nostru domn, pe care Pronia Sa l-a ales și l-a pus peste acest norod, ca să poată chivernisi cu înțelepciune, să țină întreagă turma ce i s-a încredințat, în mulți ani, luminat, cu fericită sănătate și s-o apere de lupii cei văzuți și nevăzuți*" [Antim Ivireanul, *Opere,* ediția Gabriel Ștrempel, București, 1972, p. 22].

Aceasta a fost atmosfera, în condițiile în care, la 34 de ani, Constantin Brâncoveanu primea domnia, iar puținii boieri din opoziție, care îl vedeau domn pe Iordache Cantacuzino, nevârstnicul fiu al lui Șerban Cantacuzino, sau pe ginerele acestuia, aga Constantin Bălăceanu, nu numai că au cedat, dar s-au refugiat din țară în Transilvania, trăind cu speranța că vor primi de la austrieci sprijin.

Ajuns pe tron la o vârstă pe care am putea-o considera tânără, Constantin Brâncoveanu nu a făcut politica armelor, ci a făcut marea politică a culturii, după cum arăta Nicolae Iorga. Iată așadar un model de conducător luminat, model ce ar putea servi drept inspirație și în zilele noastre. Nicolae Iorga arată și de ce este un bun exemplu, anume că „în timp ce cu sabia ar fi ajuns la nimicirea sa și a țării, cu înțelepciune în socotirea vremilor și cu cartea s-a ridicat la înălțimea nu numai de voievod al Țării Românești, ci și la aceea de ocrotitor al românilor de pretutindeni și chiar al Ortodoxiei, de purtător de grijă al tuturor bisericilor creștine din Răsărit, de urmaș al autorității împăraților bizantini". [Nicolae Iorga, *Constantin Vodă Brâncoveanu. Viața și domnia lui,* Vălenii de Munte, 1914, p. 26]

Cu toată aplecarea sa spre cultură, Constantin Brâncoveanu a fost un bun voievod al acestui pământ, pe atunci „năpădit cu tot feliul de lumesc rău și nevoi, ca și alte țări, călcat și pustiit de stricăcioasele oștiri, Vodă Brâncoveanu păzea țara cu multă înțelepciune și chiverniseală", după cum se arată în prefața la *Mărgăritarele lui Zlataust.* Cu daruri, haraciuri, plocoane și ajutoare „a îndestulat Poarta, preferându-le alternativei armelor și gesturilor pripite, care puteau transforma țara în hățaș de pradă a hulpavelor oști turco-tătare". Slujind și servind pe turci de nevoie, le era doar vasal, fără să neglijeze însă drepturile țării sale, Brâncoveanu, cu aceeași istețime și bogate daruri a știut cum să întâmpine prudent și politicos pretențiile celorlalte puteri occidentale. [Pr. Prof.Dr. Niculae Șerbănescu, *Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești,* în *Sfântul voievod martir Constantin Brâncoveanu,* Ed. Cuvântul vieții, București, 2014, p. 87] În aceste împrejurări, iată că voievodul martir oferă o bună lecție de diplomație pentru conducătorii din zilele noastre, pentru că amenințat de permanente pericole, fără armată și, astfel, cu țara deschisă oricărui năvălitor, Constantin Brâncoveanu s-a arătat un **om al neutralității veghetoare** și a izbutit să păstreze hotarele țării neștirbite.

[Conferință susținută în cadrul Școlii de vară: *Provocările istoriei ca știință și disciplină de învățământ la începutul mileniului trei* (Sibiu, 7-12 iulie 2014)]

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Marţi, 1 iulie. Î.P.S. Sa a avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Miercuri, 2 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 3 iulie. A primit la reşedinţa mitropolitană vizita domnului Ioan Cindrea, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu.

Vineri, 4 iulie. A vizitat şantierul de pictură de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Duminică, 6 iulie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor de la biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu. Cu acest prilej a sfinţit pictura sfântului lăcaş. În cadrul Sfintei Liturghii l-a hirotonit pe diaconul Dan Nicolae Obancea întru preot pe seama parohiei Săcele-Turcheş I, protopopiatul Săcele. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. Sorin Bucur, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 7 iulie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 8 – miercuri, 9 iulie. A participat la Mănăstirea Caraiman, jud. Prahova, la şedinţa de lucru a Comisiei pentru Statut şi Regulamente a Patriarhiei Române.

Joi, 10 iulie. Î.P.S. Sa a participat la cursurile Şcolii de vară „Provocările istoriei ca ştiinţă şi disciplină de învăţământ la începutul mileniului III", desfăşurate în sala de conferinţe a Hotelului Parc din Sibiu. În aceeaşi zi, a prezidat comisia de evaluare şi susţinere a tezei de doctorat „Inculturaţia şi misiunea în activitatea Sfântului Pavel la Atena", realizată de domnul Ştefan Mărculeţ sub îndrumarea ştiinţifică a pr. prof. dr. Aurel Pavel.

Vineri, 11 iulie. A avut program de lucru la cabinet. A vizitat Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbătă de Sus, jud. Braşov.

Sâmbătă, 12 iulie. A oficiat slujba de sfinţire a bisericii cu hramurile „Înălţarea Domnului" şi „Sfântul Serafim de Sarov" de pe Valea Avrigului. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În cadrul slujbei, l-a hirotonit întru diacon pe teologul Mihail Mitrea. La sfârşitul slujbei, a acordat acte de cinstire principalilor binefăcători.

Duminică, 13 iulie. A slujit Sfânta Liturghie împreună cu P.S. Visarion, Episcopul Tulcii, la biserica „Sfântul Nicolae" din localitatea Şinca Nouă, protopopiatul Făgăraş I, unde comunitatea a aniversat 250 de ani de la înfiinţarea localităţii şi 120 de ani de la târnosirea bisericii parohiale. În timpul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa l-a hirotonit pe diaconul Mihail Mitrea întru preot pe seama parohiei Săcele – Turcheş II, protopopiatul Săcele. La sfârşitul slujbei, i-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe preotul paroh Sorin Daniel Suciu şi pe preotul pensionar Mircea Moldovan.

Luni, 14 iulie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 15 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Miercuri, 17 iulie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 18 iulie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 20 iulie – *prăznuirea Sfântului Prooroc Ilie Tesviteanul.* A participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii „Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul" din localitatea Pelişor, judeţul Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 21 – joi, 31 iulie. A efectuat un pelerinaj în Grecia.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

La Editura Mega a apărut lucrarea profesorului **Nicolae Edroiu** referitoare la ***Scrierea chirilică românească***. Este interesantă abordarea autorului asupra acestei probleme, având în vedere că misiunea culturală a fraţilor Chiril şi Metodie începută în a doua jumătate a secolului al IX-lea a avut consecinţe însemnate pentru istoria culturală europeană. Aceştia au fost cei care au dat bătrânului continent un al treilea alfabet, care venea după cele două deja tradiţionale, grec şi latin, alfabet care va influenţa şi cultura românească. Primele influenţe survin încă din etapa scrierii chirilo-metodiene, etapă cunoscută ca glagolitică, urmată de etapa chirilicului definitivat. Alfabetul acesta a fost utilizat în spaţiul cultural românesc în secolele X-XVI pentru exprimarea în scris a slavonei folosite în scrierea din Ţările Române. Primele cărţi bisericeşti ieşite din tipografii româneşti, epigrafe şi alte texte erau redate în această perioadă istorică în slavo-română cu slove chirilice. În secolul XVI se trece la scrierea în limba română, dar, datorită tradiţiei chirilicului în spaţiul românesc, limba română adoptă alfabetul chirilic. A existat o perioadă de tranziţie (mijlocul sec. XVI – mijlocul sec. XVII) când cele două limbi au coexistat, scrierea româno-chirilică constituind o realitate în cultura românească a secolelor XVII-XIX, fiind cea de-a doua mare etapă a chirilicei în istoria scrisului românesc. Problematica acestor cărţi tipărite noi am studiat-o în cadrul manuscriselor din Biblioteca Mitropoliei Ardealului, care fac parte azi din patrimoniul naţional. Ele marchează atât trecerea spre limba vorbită de popor, cât şi legăturile cultural-spirituale cu Ţările Române. Iată aşadar cât de importantă şi lămuritoare este şi această lucrare a profesorului Nicolae Edroiu apărută la 1150 de ani de la crearea primului alfabet slav de către Sfinţii Chiril şi Metodiu, alfabet care a influenţat atât de mult cultura noastră românească.

*

Editura „Andreiana" a Arhiepiscopiei Sibiului a publicat lucrarea ***„Spovedania, proba maturităţii duhovniceşti"***, de **pr. Vasile Gafton**, protopopul de Avrig, judeţul Sibiu. Apărută în contextul preocupărilor academice şi duhovniceşti din cadrul Anului omagial al Sfintei Euharistii, lucrarea părintelui Gafton constituie o valoroasă resursă teologică atât pentru preoţi, cât şi pentru credincioşii care doresc să cunoască mai multe despre această Sfântă Taină. După cum sugerează şi titlul, lucrarea are ca scop să demonstreze cu argumente teologice, dar şi de ordin psihologic, că Spovedania nu este o simplă formalitate, un lucru imperios necesar înainte de primirea Sfintei Euharistii, ci o lucrare, un examen care deschide posibilitatea atingerii unei culmi a existenţei. Curajul de care trebuie să dea dovadă fiecare om în faţa scaunului de spovedanie este firul roşu al acestei lucrări. Acest curaj îndepărtează orice soi de egoism, de răutate interioară şi îi determină pe toţi credincioşii să renunţe la falsităţile existenţei mundane, care de multe ori pătează nu doar existenţa lor, ci şi pe cea a celor din jur, şi să se apropie de Adevăr şi de Viaţă.

*

Tot sub egida Editurii noastre eparhiale a apărut un volum ce reproduce **manuscrisul de versuri religioase transilvănene aparţinând fraţilor Nicolae şi Procopie Picu Pătruţ.** Lucrarea, îngrijită de dr. Oana-Mădălina Popescu, este însoţită de un aparat critic prin care sunt explicate anumite lipsuri din text şi sunt marcate fragmentele şterse sau locurile greu de descifrat.

Manuscrisul de versuri religioase aparţinând celebrului miniaturist şi compozitor tradiţional Picu Pătruţ din Săliştea Sibiului, copiate de fratele său Nicolae, se păstrează în original la Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Sibiu, în fondul Acte fasciculare, dosarul G, numărul 46.

După descrierile dr. Oana-Mădălina Popescu din introducerea ediţiei apărute recent la Editura „Andreiana", manuscrisul amintit este scris în limba română, având caractere chirilice şi imitând tiparul. Cele 408 pagini ale manuscrisului, adică 204 file, sunt datate la 1860 şi adună versuri religioase la praznicele împărăteşti şi la sărbătorile unor sfinţi.

Pe lângă aceste versuri, manuscrisul mai conţine şi câteva predici la duminici de peste an, scrise tot în versuri. Textul manuscrisului este semnat la sfârşitul fiecărei părţi de Nicolae Pătruţ, fratele cunoscutului miniaturist Procopie Picu Pătruţ. Autoarea ediţiei susţine în introducere că manuscrisul este, de fapt, o copie după lucrarea cea mai însemnată a lui Picu Pătruţ, şi anume „Stihos adică Viers la toate praznicele Domnului nostru Iisus Hristos şi ale Pururea Fecioarei Maria şi ale sfinţilor celor mai însămnaţi de Maica Beserică".

Publicarea manuscrisului de versuri religioase transilvănene de la 1860 reprezintă un pas important în aprofundarea operei lui Picu Pătruţ. Mai mult decât atât, manuscrisul demonstrează încă o dată bogăţia spirituală şi culturală a Mărginimii Sibiului din secolele XVIII-XIX, puternic centru de românism şi de luptă pentru apărarea Ortodoxiei în Transilvania. Cei doi fraţi din Săliştea Sibiului au contribuit enorm la întărirea Ortodoxiei în această parte a Transilvaniei, iar prin activitatea lor culturală sunt conservate şi păstrate versuri populare sau ale unor creatori precum Anton Pann, Vasile Aaron, Ioan Barac, Ioan Tincovici. O bună parte dintre versurile acestora au fost copiate şi păstrate de Picu Pătruţ, manuscrisele menţionând de fiecare dată paternitatea acestor creaţii deosebite.

Mitropolitul Laurenţiu

Sfântul Constantin Brâncoveanu şi Cetatea lui Dumnezeu

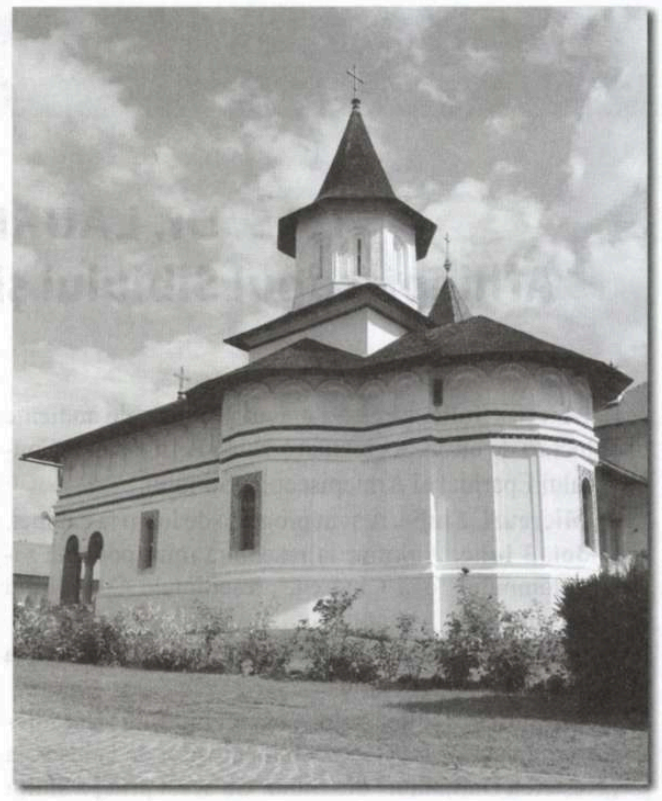

Fiecare martir al creştinătăţii a fost ucis, chiar dacă este vorba despre aceiaşi călăi, într-un alt fel, dovedind ingeniozitatea, ca să-i spunem aşa, ucigaşilor de creştini, cel puţin atunci când creştinii aceştia au avut legătură cu neamul nostru sau al strămoşilor noştri întru dreapta credinţă. Şi am putea să începem cu Sf. Apostol Andrei, cel dintâi care le-a adus daco-geţilor de la Pontul Euxin şi din Nordul Mării Negre lumina Evangheliei, pentru care a fost răstignit pe crucea în formă de „X”(„chi”), a primei litere din scrierea grecească a numelui sfânt al Mântuitorului.

În vremurile acelea creştinii aveau de înfruntat mânia stăpânitorilor romani, căci aceştia îi considerau, în ciuda blândeţii şi supunerii de care dădeau dovadă, că nu respectă obiceiurile păgâne politeiste şi nu participă la acţiunile, frecvente în vremea aceea, de asuprire a semenilor şi de exterminare a acestora prin războaie. Considerându-i pe toţi oamenii egali în faţa lui Dumnezeu, creştinii nu-i venerau nici pe conducătorii romanilor, indiferent de rangurile acestora sau de bogăţiile lor şi nici nu participau la petrecerile lor tradiţionale, în cadrul cărora erau sacrificate persoane umane şi erau chinuite animale. Aceasta, oricâte avantaje le-ar fi oferit păgânii, ceea ce se pare că era de neconceput pentru aceştia, le stârnea o furie greu de imaginat, dovadă şi chinurile cumplite la care erau supuşi creştinii nevinovaţi faţă de condamnaţii obişnuiţi pentru furturi sau crime.

Este greu de ştiut câţi creştini au fost schingiuiţi şi ucişi de către romani, de regulă în public, pentru învăţătura de minte a celor care mai îndrăzneau să creadă în Sfânta Evanghelie şi dacă n-ar fi fost lucrarea Duhului Sfânt, ca să le dea putere şi să-i ocrotească, ar fi pierit cu totul până şi amintirea creştinilor din Imperiul Roman în cele trei secole de prigoană.

(continuare în p. 9)

Acad. Alexandru SURDU

Ctitor şi binefăcător al unor aşezăminte bisericeşti din Transilvania

(urmare din p. 1)

intenţiile Curţii imperiale din Viena de a trece pe românii ardeleni la „unirea” cu Biserica Romei, a încercat, atât cât i-a stat în putere, să împiedice această acţiune. Aşa se face că în ianuarie 1698, când Atanasie Anghel a fost hirotonit la Bucureşti ca mitropolit al românilor ortodocşi din Transilvania, a fost obligat să semneze o „carte de mărturie” că va respecta întru totul învăţăturile Bisericii Ortodoxe Răsăritene, mai ales pe cele care erau atacate şi răstălmăcite de calvini şi de catolici. Noul mitropolit Atanasie Anghel a primit din partea domnitorului cărţi şi veşminte liturgice, dar şi dania anuală de 6000 de aspri, pe care domnitorii munteni, începând din timpul lui Matei Basarab, o acordau Mitropoliei Ortodoxe din Transilvania. Iar la 15 iunie 1700, Constantin Brâncoveanu a dăruit Mitropoliei transilvane o moşie la Merişani, în judeţul Argeş. Din nefericire, moşia a fost pierdută după ce Atanasie Anghel a acceptat oficial unirea cu Roma la Viena, în martie/aprilie 1701. Acelaşi domnitor, în înţelegere cu mitropolitul Teodosie al Ţării Româneşti şi cu Antim Ivireanul, viitorul mitropolit, a trimis la Alba Iulia pe meşterul tipograf Mihail Ştefan, care, în anul 1699, a tipărit aici două cărţi: *Chiriacodromionul*, care nu era altceva decât o reeditare, cu mici adăugiri, a *Cazaniei* mitropolitului Varlaam al Moldovei (1643), precum şi o *Bucoavnă*, adică un manual de citire pentru şcolari.

După apostazia mitropolitului Atanasie Anghel, Constantin Brâncoveanu a întreţinut strânse *legături cu preoţii şi credincioşii din Şcheii Braşovului*, care au devenit cei mai energici apărători ai Ortodoxiei în faţa uniatismului. Aşa se face că mai multe delegaţii de preoţi şi credincioşi şcheieni s-au prezentat la mitropolitul Teodosie şi la Constantin Brâncoveanu, declarându-le că doresc să fie luaţi sub jurisdicţia canonică a Mitropoliei din Bucureşti. Se cunoaşte şi o scrisoare a lui Constantin Brâncoveanu către preoţii şi credincioşii şcheieni, din 5 iulie 1701, prin care îi încuraja să rămână statornici în credinţa ortodoxă. Acelaşi domnitor, în anul 1702, a trimis o delegaţie la Moscova – în frunte cu fraţii Teodor şi David Corbea, fii de preot din Braşov – pentru a încheia o înţelegere secretă cu statul moscovit. În scrisoarea cu 34 de puncte, pe care Brâncoveanu a trimis-o atunci ţarilor Ioan şi Petru, se cerea intervenţia acestora pe lângă împăratul Austriei, pentru ca românii transilvăneni să nu fie siliţi să accepte unirea cu Biserica Romei, iar bisericile ortodoxe din Braşov-Şchei şi din Făgăraş să rămână în stăpânirea ortodocşilor. Aceleaşi solicitări le-a făcut Brâncoveanu şi într-o scrisoare pe care a trimis-o direct împăratului de la Viena, prin mijlocirea lordului William Paget, trimisul Angliei la Istanbul, care, în drum spre Viena, a trecut prin Ţara Românească. Din nefericire, intervenţiile lui Brâncoveanu au rămas fără urmări. Cu toate acestea, legăturile braşovenilor cu domnitorul muntean şi cu mitropoliţii săi, Teodosie şi Antim Ivireanul, au continuat şi în anii următori.

Pe lângă schimbul de scrisori între ei şi braşoveni, cei doi mitropoliţi au hirotonit preoţi pentru biserica „Sf. Nicolae” din Şchei, iar Brâncoveanu le-a oferit ajutoare în bani, cărţi de slujbă tipărite atunci în Ţara Românească, precum şi anumite drepturi şi scutiri de dări pentru negustorii din Braşov care făceau negoţ în Ţara Românească ori pentru ciobanii din Ţara Bârsei care îşi duceau acolo oile la păscut. Iar una din fiicele sale, Ancuţa, care a trăit ani în şir la Braşov, a lăsat prin testament suma de 1000 de taleri pentru lărgirea unui paraclis de la biserica „Sf. Nicolae”.

Concomitent cu aceste legături, Constantin Brâncoveanu *a ctitorit şi câteva locaşuri de închinare în Transilvania*. Era o adevărată „tradiţie” de veacuri ca domnii munteni şi moldoveni să fie ctitori ai unor biserici şi mănăstiri în Transilvania: Neagoe Basarab, care a zidit o biserică în Zărneşti, domniţa Zamfira, fiica lui Moise Vodă Basarab, care a refăcut din temelie mănăstirea Prislop, Mihai Viteazul, care a ctitorit catedrala mitropolitană din Alba Iulia, Matei Basarab, ctitorul bisericii din Turnu Roşu (fost Porceşti), lângă Sibiu, iar dintre moldoveni menţionăm doar pe Ştefan cel Mare şi Sfânt, ctitorul bisericilor din Vad şi Feleac.

Bunicul lui Constantin Brâncoveanu, vornicul Preda din Brâncoveni, a ctitorit, în 1654, o biserică în satul Sâmbăta de Sus, unde avea o moşie, căreia nepotul său îi va dărui apoi câteva cărţi de slujbă.

Cea mai importantă ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu în Transilvania este, fără îndoială, mănăstirea de la *Sâmbăta de Sus*, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, ridicată în anii 1699-1700. Biserica este de dimensiuni reduse, în plan triconc, specific bisericilor din Ţara Românească, având şi un frumos pridvor la intrare, specific arhitecturii „brâncoveneşti”. Probabil a fost zugrăvită de meşterii trimişi din Ţara Românească. Domnitorul ctitor i-a dăruit veşminte şi cărţi de slujbă, dar şi ajutoare în bani. Avem o mărturie despre un tânăr, Bucur din Sâmbăta de Sus, care era întreţinut de Brâncoveanu la o şcoală de cântări din Bucureşti. Mănăstirea a fost refăcută şi pictată în anul 1766 cu sprijinul financiar al lui Manolache şi Nicolae Brâncoveanu, descendenţi ai domnitorului. Din nefericire, ea a fost distrusă în anul 1785 din dispoziţia autorităţilor habsburgice de atunci. A fost readusă la viaţă de mitropolitul Nicolae Bălan, în perioada interbelică, dar mai ales de mitropolitul Antonie Plămădeală, în ultimele două decenii ale secolului al XX-lea.

O altă ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu este biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” din *Făgăraş*, zidită între anii 1697 şi 1698, sub îndrumarea lui Neagoe Rătescu, trimisul domnitorului. Este construită în plan triconc, cu pridvor deschis la intrare, deci în planul arhitectonic specific epocii brâncoveneşti. Se mai păstrează azi pictura murală originală din altar şi naos, probabil realizată de zugravul Preda din Câmpulung. Impresionează aici mai ales pictura iconostasului, de mari dimensiuni, care îi aparţine aceluiaşi Preda (el a mai pictat bolniţa şi paraclisul „Sf. Ştefan” de la Mănăstirea Hurezi). Domnitorul ctitor s-a îngrijit şi de traiul slujitorilor bisericii, pe seama cărora a dat un hrisov de danie, prin care rânduia să li se dea 50 de taleri anual, ca să le fie „de hrană şi îmbrăcăminte”. Din nefericire, biserica „Sf. Nicolae” din Făgăraş a avut o soartă tristă, pentru că în luna august 1723 a fost luată cu forţa de episcopul unit Ioan Patachi, declarând-o catedrală episcopală unită (un timp episcopii uniţi şi-au avut sediul la Făgăraş, după care a fost mutat la Blaj). Protestele doamnei Maria Brâncoveanu pe lângă autorităţile de stat habsburgice au rămas fără rezultat. Ctitoria brâncovenească a redevenit ortodoxă abia în octombrie 1948.

A treia biserică ridicată de Constantin Vodă Brâncoveanu în Transilvania a fost cea din *Ocna Sibiului*, cu hramul „Sfinţii Arhangheli”. A fost zidită între anii 1698 şi 1701, pe locul unei vechi biserici ridicate de Mihai Viteazul în anul 1600. Se mai vede şi azi tabloul votiv care îi înfăţişează pe cei doi domnitori-ctitori. Şi biserica de aici a avut aceeaşi soartă tristă: în aprilie 1761 a intrat în Ocna Sibiului cunoscutul general Nikolaus Adolf von Buccow, însoţit de trupe de infanterie şi cavalerie, precum şi de episcopul unit Petru Pavel Aron de la Blaj. Credincioşii s-au refugiat în păduri, încât generalului i-a fost foarte uşor să intre în biserică şi să o atribuie puţinilor uniţi din localitate; episcopul Aron a resfinţit-o tot atunci. Biserica a rămas în stăpânirea uniţilor până în octombrie 1948.

După părerea mai multor istorici şi istorici de artă, biserica din *Poiana Mărului*, lângă Zărneşti, ar fi tot o ctitorie brâncovenească; domnitorul avea o moşie în acest sat. Numeroasele refaceri ulterioare nu ne permit astăzi să stabilim forma iniţială a bisericii.

Aşadar, pe lângă numeroasele ctitorii din ţara sa (mănăstirile Hurezi, „Sf. Sava”, „Sf. Ioan cel Mare” şi „Sf. Gheorghe Nou”, toate în Bucureşti, sau cele rezidite din temelie, la Mamul, Brâncoveni şi Sadova, ori cele care au beneficiat de reparaţii sau adăugiri), Constantin Brâncoveanu a fost şi un ctitor şi binefăcător al unor biserici ardelene. Românii de aici – mai ales cei din Şcheii Braşovului – nu l-au uitat. Martiriul său a fost consemnat în câteva cronici scrise de preoţii de la biserica „Sf. Nicolae” din Şchei, ca şi în anumite cântece populare de aici, din Transilvania. De aceea, avem datoria şi noi, cei de azi, să-l cinstim ca pe un vrednic mărturisitor şi martir al credinţei, alături de fiii săi, Constantin, Ştefan, Radu şi Matei şi de sfetnicul Ianache Văcărescu.

Brâncoveanu Constantin, boier vechi şi domn creştin

La 29 octombrie 1688, la tronul Ţării Româneşti ajunge tânărul de 34 de ani, Constantin Brâncoveanu. Sprijinul pentru accederea la treapta domniei i-a venit din familie, de la unchii săi, stolnicul Constantin şi marele spătar Mihai, fraţii precedentului domn, Şerban Cantacuzino, trecut între timp la cele veşnice.

Brâncoveanu, descendentul unei familii de boieri olteni, a rămas orfan de tată la o vârstă fragedă, motiv pentru care a crescut sub protecţia Cantacuzinilor, care îi erau rude dinspre mamă, dinspre Stanca Cantacuzino. Cel care a jucat un mare rol atât în educaţia – *Din fragedă pruncie ai înţeles, voievodule Constantin, că 'frica Domnului este începutul înţelepciunii' şi te-ai adăpat din izvorul cel nesecat al dumnezeieştilor Scripturi* [*Acatistul Sfinţilor Brâncoveni,* Icosul al 2-lea] –, cât şi în îndrumarea tânărului Constantin în primii paşi ai carierei sale politice a fost stolnicul Constantin Cantacuzino [*Istoria Românilor,* vol. V, O epocă de înnoiri în spirit european (1601-1711/1716), Virgil Cândea (coord.), Bucureşti, Academia Română, Editura Enciclopedică, 2003, p. 248]. Or, într-o societate ca cea a Evului Mediu românesc, în care domnea *duhul* [religios al] *ordinii ierarhice* (Lucian Blaga) – sub raport sociologic, ea fiind *multinivelară* [Traian Herseni, *Despre clasificarea ştiinţelor sociale,* în „Sociologia militans", vol. I, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968, p. 27] – poziţia unei familii sau a unei persoane pe scara socială era definitorie pentru ceea ce însemna în prezent ori se proiecta spre viitor [Iolanda Ţighiliu, *Societate şi mentalitate în Ţara Românească şi Moldova, secolele XV-XVII,* Bucureşti, Paideia, 1997, p. 127].

Sub raportul înrudirilor, sub cel genealogic, tânărul Constantin Brâncoveanu era fiul lui Papa Brâncoveanu sau *Papa din Brâncoveni* [Aşa cum apare el într-un document din 5 iunie 1676 (Nicolae Stoicescu, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara românească şi Moldova, sec. XIV-XVII,* Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 126; cf. Ilie Chiriţă, *Papa postelnicul Brâncoveanu,* în „Arhivele Olteniei", XI, 1932, pp. 176-182)] şi al Stancăi, fiica lui Constantin Cantacuzino, postelnic, nepot de fiu al lui Preda Brâncoveanu, mare vornic. Constantin Brâncoveanu s-a căsătorit cu Maria, fiica lui Neagu postelnicul, care era fiul lui Antonie Vodă din Popeşti (1669-1672) [Stoicescu, *op. cit.,* p. 126]. Aici se cuvine să remarcăm faptul că boierimea română nu a constituit o castă închisă, în care nimeni din afară nu avea acces, dovada fiind chiar domnul, chiar Antonie Vodă, care era fiul lui Mihai Grecul, un negustor ridicat la rangul boieriei de Mihai Viteazul. Dinspre mamă, cum am relatat deja, era nepotul de soră a domnitorului Şerban Cantacuzino (1678-1688) şi al fraţilor săi, descendenţi din ilustra familie a Cantacuzinilor, care a dat atâţia basilei pe tronul Bizanţului imperial [Fie şi pentru o succintă privire asupra istoriei, mai degrabă evenimenţiale, a Bizanţului, precum şi a dinaştilor bizantini, cf. Stelian Brezeanu, *O istorie a Imperiului Bizantin,* Bucureşti, Albatros, 1981, 288 p. În schimb, pentru rolul cultural al elitelor, cf. Basile Tatakis, *Filosofia bizantină,* trad. din limba franceză Eduard Florin Tudor, Studiu introductiv şi postfaţă Vasile Adrian Carabă, prefaţă Émile Bréhier, Nemira, 2010, 400 p.]. Familia Cantacuzino, ramura stabilită în Ţara Românească, era înrudită cu alte familii boiereşti de aici ori din Moldova, precum Buicescu, Buhuş, Grădişteanu, Fărcăşanu, Filipescu, Creţulescu, Catargi, Corbeanu, Gheţea, Mogoşescu, Drugănescu, iar lista ar putea continua. Acest veritabil *clan cantacuzin* a fost, de altfel, singura grupare boierească de familie din istoria Ţării Româneşti care s-a impus, deopotrivă prin influenţă politică şi avere, la domnia ţării [*Istoria Românilor,* vol. V, pp. 213-214; cf. Mihail banul Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor,* N. Iorga (ed.), Bucureşti, 1902, p. 82].

Constantin Brâncoveanu va parcurge un *cursus honorum* pornind de la demnitatea de paharnic (amintit într-un document din 25 iunie 1672), urmând la rangul de al doilea postelnic (20 ianuarie 1674-1675), logofăt al doilea, adică locţiitor de logofăt (1 noiembrie 1675–30 decembrie 1677), în fine, logofăt (27 februarie – 31 mai 1678) [Stoicescu, *op. cit.,* p. 126]. Trimis de Gheorghe Duca (1673-1678), în toamna lui 1678, să-i întoarcă pe boierii plecaţi în pribegie – majoritatea din tabăra Cantacuzinilor –, fuge la Rusciuc după unchiul său, Şerban Cantacuzino. Ulterior, în timpul domniei acestuia (1678-1688), Brâncoveanu este trimis sol domnesc la Constantinopol, în 1681, cu misiunea de a încerca schimbarea principelui Transilvaniei, Mihail Apafi (1661-1690), după care devine mare spătar (10 ianuarie 1682 – 14 noiembrie 1686), apoi mare logofăt (15 decembrie 1686 – 28 septembrie 1688); cariera sa strălucită va fi încununată prin accederea la treapta domniei, domnie începută, cum am arătat mai sus, în 29 octombrie 1688 – fiind uns domn de mitropolitul Teodosie Veştemeanul (1668-1672; 1679-1708), ierarh cu strămoşi din sudul Ardealului [Constantin Ittu, *Omilii nerostite,* apare cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Dr. Laurenţiu Streza, Mitropolitul Ardealului, Sibiu, Editura Andreiana, 2012, cap: „Primul Mitropolit al Ţării Româneşti care a rostit *Crezul* în româneşte: Teodosie Veştemeanul (1668-1672; 1679-1708)", pp. 19-30, la pp. 22-26] – şi încheiată nu doar prin mazilirea din 24 martie 1714, în Miercurea Mare din

Săptămâna Patimilor, ci şi tragic, prin decapitarea, pe malurile Bosforului, în chiar ziua de 15 august [Este cunoscut faptul că Biserica Ortodoxă Română, prin hotărârea Sfintului Sinod din iunie 1992 – canonizare hotărâtă în şedinţa din 20-21 iunie, proclamarea oficială a canonizării făcându-se în 21 iunie –, a decis canonizarea lor, cu zi de prăznuire pe 16 august, o zi după martiriul acestora], a domnului, a celor patru fii ai săi, Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, precum şi a sfetnicului Ianache [Stoicescu, *op. cit.,* pp. 126–127].

*

Pe de o parte, Constantin Brâncoveanu a beneficiat de o educaţie aleasă, fiind cunoscător de greacă şi turcă. Pe de altă parte, în politica sa externă, domnitorul a avut o cancelarie activă, cu dieci precum Giovanni Candido Romano ori Anton Maria del Chiaro, pentru limba latină, Ladislau Teodor Dindar ori Bartolomeo Ferrari, pentru germană, Andreas şi Nicolaus Wolff, pentru polonă, fraţii David şi Toader Corbea, din Scheii Braşovului, pentru maghiară, respectiv rusă, şi, nu în ultimul rând, clucerul Afenduli, pentru turcă [*Istoria Românilor,* vol. V, p. 257].

Specialiştii, adică turcologii, atrag atenţia că limba turcă a Evului Mediu este cunoscută ca limba turco-osmană sau otomană. De reţinut că limba aceasta a fost, timp de câteva secole, *linqua franca* în zona de iradiere politică şi culturală a Imperiului Otoman [Mihail Guboglu, *Paleografia şi diplomaţia turco-osmană.* Studiu şi album, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1952, p. 5]. Suportul exprimării limbii turco-osmane a fost o variantă a alfabetului arabo-persan (*elifbe*), iar influenţele din arabă şi persană nu s-au manifestat numai la nivelul lexicului, ci şi la nivel gramatical, în timp ce doar modul de formare a verbului a rămas pur turcesc. Ca şi în restul lumii musulmane, se dezvoltă o artă a caligrafiei, iar textele în turco-osmană, ca şi cele în arabă ori persană, au dezvoltat o *simbolistică a scrierii*, legată în special de conotaţiile ideii de *soartă* sau *destin,* idee redată în turcă prin *ce ţi-e scris în frunte,* iar în arabă prin participiul *maktub* – „scris" [Nadia Anghelescu, *Limbaj şi cultură în civilizaţia arabă,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986, p. 42-43].

Studiul limbii turco-osmane – unii autori îi spun *osmanlie* [Dan Prodan, *Amprenta limbii turco-osmanlie asupra limbii române,* în „Luceafărul", Anul 6, august 2012, ediţia online (http://www.luceafarul.net/amprenta-turco-%E2%80%93-osmanlie-asupra-limbii-romane –19 mai 2014); autorul recenzează cartea filologului Emil Suciu, *Influenţa turcă asupra limbii române,* vol. I: studiu monografic, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010, 913 p.] –, ca obiect al paleografiei de profil, presupune depăşirea unei întregi serii de bariere: limba de cancelarie, ca, de altfel, şi cea literară, prin structura lexicului ei, se dovedeşte a fi o îmbinare de arabisme, persianisme şi turcisme. Într-un atare context, osmanistul paleograf trebuie să cunoască, pe lângă turcă, cel puţin regulile elementare ale gramaticilor arabă şi persană. Dispoziţiile rigide ale cancelariei otomane pretindeau ca un scrib (*kalemgi* sau *kiatib*) să fie capabil să redacteze un *firman* – din persanul *ferman,* „poruncă", „ordin" [Aurel Decei, *Relaţii româno-orientale,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p. 123, n. 3] – sau orice alt document, fie el cât de lung, într-o singură frază. Uzând de o astfel de manieră de scriere, s-a ajuns la situaţii în care verbul predicativ să se găsească fie la sfârşitul unor părţi, fie chiar la sfârşitul documentului. Nu în ultimul rând, inventarul extrem de bogat şi de stufos al formulelor diplomatice, completat de stilul pompos şi înflorit al retoricii orientale, ascunde ori umbreşte sensul, chiar conţinutul actului respectiv, sporind dificultăţile de înţelegere pentru osmanistul paleograf al zilelor noastre [Guboglu, *op. cit.,* p. 6.].

Actele emise în cancelaria imperială (sultanală) purtau sus o *invocatio,* în turco-osmană *hüve* (din arabul *huwa*), după care urma *tugra,* „aplicarea", „aplicarea înălţată", „semnul", „semnătura (nobilă, preaslavită)", toate fiind sinonime – *tugra* fiind considerată *Monogramm oder graphisches Emblem... des Osmanen-Herrschers,* „monograma sau semnul grafic al conducătorilor otomani" –, adică după „iscălitura" padişahului, urma formula: *porunca semnăturii imperiale este că...* [Decei, *op. cit.*, p. 123, n. 3 şi 5] Specialiştii au identificat şi documente turco-osmane cărora le lipseşte protocolul final, *temlâknâme,* adică datarea [*Ibidem,* p. 126–127, n. 8].

*

Drama Brâncovenilor a lăsat urme în folclor, păstrându-se în cântece ori transmiţându-se în balade. Iată un fragment, din *Balada Brâncovenilor,* pe care ulterior o va culege Vasile Alecsandri: ***Boier vechi şi domn creştin**// Într-o joi de dimineaţă,/ Zi scurtării lui de viaţă,/ Brâncovanul se scula,/ Faţa blândă el spăla./ Barba albă-şi pieptăna,/ La icoane se-nchina,/ Pe fereastră-apoi căta/ Şi amar se spăimânta!/ „Dragii mei, cuconi iubiţi!/ Lăsaţi somnul, vă treziţi,/ Armele vi le gătiţi,/ Că pe noi ne-a-nconjurat/ Paşa cel neîmpăcat/ Cu-ieniceri, cu tunuri mari/ Ce sparg ziduri cât de tari!"// Mult acolo nu zăcea,/ Că sultanu-i aducea/ Lângă foişorul lui/ Pe malul Bosforului./ „Brâncovene Constantin,/ **Boier vechi, ghiaur hain**!/ Adevăr e c-ai gândit/ Pân-a nu fi mazilit,/ Să desparţi a ta domnie/ De a noastră-mpărăţie?// „Câini turbaţi, turci, liftă rea!/ De-ţi mânca şi carnea mea,/ **Să ştiţi c-a murit creştin/ Brâncovanul Constantin**!"*

Lector univ. dr. Constantin ITTU
Cercetător ştiinţific, Muzeul Naţional Brukenthal

O comemorare a Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu la Făgăraş, acum 100 de ani

Se împlinesc în acest an – 2014 – în luna august 300 de ani de la moartea mucenicească a voievodului Constantin Brâncoveanu şi a celor patru fii ai săi dimpreună cu ginerele său, sfetnicul Ianache Văcărescu.

De 300 de ani neamul românesc l-a trecut în neuitare pe voievodul creştin, l-a cântat în balade şi în clipele cele mai grele ale existenţei sale chipul Sfântului Brâncoveanu i-a insuflat curaj, i-a insuflat tărie şi l-a făcut să fie pururi biruitor asupra tuturor răutăţilor văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi.

Constantin Brâncoveanu este fără îndoială exemplul – simbol al personalităţii – care, prin mărturisirea credinţei creştine şi prin moartea sa martirică, a trecut în panteonul sfinţilor români fiind icoana unui domnitor capabil să se sacrifice pe sine şi pe ai săi pentru credinţă şi ţară.

Tocmai de aceea, numele lui a trecut în nemurirea colectivă a credinţei româneşti fiind încrustat în baladele populare, în cărţile de istorie ca şi în literatură sau dramaturgie.

Cu siguranţă că în acest an comemorativ vor avea loc multe manifestări omagiale închinate lui, organizate fie de Biserică, fie de instituţiile Statului pentru eternizarea numelui şi a faptelor sale.

Amintirea lui n-a pierit niciodată din conştiinţa românilor, astfel încât de 300 de ani el a fost mereu pomenit ca un voievod gospodar, cu o domnie îndelungată în vremuri haine, ca un stăpân de moşie românească, mereu cu grijă de soarta ţării, ca un ctitor de neasemuit de frumoase mănăstiri şi biserici, ca un bun creştin care în ceasul cel de pe urmă a făcut dovada supremă a credinţei sale în Dumnezeu. Un astfel de moment s-a petrecut în urmă cu o sută de ani în Ţara Făgăraşului, loc de care Constantin Brâncoveanu era foarte legat, zidind la Sâmbăta de Sus o vestită mănăstire închinată Adormirii Maicii Domnului, precum şi o biserică în oraşul Făgăraş.

La împlinirea a 200 de ani de la moartea Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, preoţimea din Protopopiatul Făgăraş a organizat o frumoasă manifestare omagială urmată de un pelerinaj la ruinele mănăstirii Sâmbăta de sus ctitorită de voievodul martir.

Protopopul de atunci al Făgăraşului, Nicolae Borzea, a convocat în ziua de 1 mai 1914 pe preoţii din protopopiat în parohia Sâmbăta de Sus apuseană unde a fost fixată conferinţa pastorală.

A fost aleasă această localitate pentru că aici a fost restaurată integral biserica şi prin efortul comunităţii s-a zidit şi o nouă şcoală, iar prezenţa preoţimii ar fi dat un sentiment de mulţumire parohienilor şi i-ar fi îndrumat şi pe alţii la astfel de lucruri folositoare pentru viaţa spirituală şi culturală a neamului. A doua zi după conferinţă, a fost organizat un pelerinaj la ruinele mănăstirii de la poalele munţilor, pelerinaj la care au luat parte toţi preoţii prezenţi precum şi o mare mulţime de popor din Ţara Oltului şi de peste Olt (de pe Ardeal) şi chiar din părţile Târnavei.

Cu prapurii în frunte, pelerinii au ajuns la sfântul locaş unde s-a oficiat mai întâi sfinţirea apei urmată de Taina Sfântului Maslu şi a parastasului pentru familia voievodului ctitor.

Protopopul Nicolae Borzea se adresează la sfârşitul slujbei celor prezenţi printr-un cuvânt înaripat şi bine ales, care a mers la inima tuturor celor prezenţi:

„Asemenea moşilor şi strămoşilor noştri aţi alergat la acest loc de vindecare şi întărire sufletească. Aţi venit ca să arătaţi că voi nu v-aţi lăsat legea strămoşească, că voi sunteţi tot în legea veche a moşilor şi strămoşilor noştri … Aţi venit la aceste ruine ale mănăstirii lui Constantin Brâncoveanu, care, ca un creştin adevărat, mai bucuros şi-a jertfit viaţa sa şi a fiilor săi decât să se lepede de legea dreptcredincioasă. Priviţi aceste ruine tăcute cari de aproape două secole sunt mute. Astăzi şi-au primit din nou glasul lor cel vechiu fără nici o schimbare. După două veacuri aproape împlinite de tăcere intră din nou în ele strănepoţii”.

Vorbind despre evenimentul dureros al Uniaţiei de la 1701, el arată că poporul, în marea lui majoritate, a rămas credincios legii străbune, deşi tunurile lui Bukov au dărâmat altare şi biserici, deşi prin samavolnicie biserica lui Brâncoveanu din Făgăraş a fost luată cu sila şi dată uniţilor.

„Strămoşilor noştri ortodocşi nu le-a mai fost îngăduit a se ruga aici bunului Dumnezeu, mănăstirea a fost spartă, călugării ei împrăştiaţi pentru ca să se stingă credinţa ortodoxă din aceste locuri. Dar această stingere n-a fost decât trecătoare, căci, iată, astăzi credinţa cea veche străluceşte din nou masei poporului nostru care şi astăzi trăieşte având credinţa cea veche, credinţa străbună” spune el.

A mai rostit cuvânt preotul Chirion Adămoiu din parohia Sâmbăta de Sus apuseană care propune între altele ca izvorul de la mănăstire să poarte numele protopopului Nicolae Borzea, cel care a fost iniţiatorul acestui pelerinaj.

Între cei prezenţi se numărau şi asesorul consistorial Matei Voileanu precum şi catehetul Ilie Beleuţă, viitor cadru didactic la Academia Andreiană din Sibiu.

Tot protopopul Nicolae Borzea va organiza în ziua de 15 august 1914 o slujbă de pomenire lui Constantin Brâncoveanu în biserica ortodoxă din Făgăraş. La această slujbă, oficiată după Sfânta Liturghie din ziua de Sfânta Maria Mare, a participat un sobor de preoţi, credincioşi precum şi mulţime de soldaţi ***„glotaşi”*** din garnizoana Făgăraş.

La sfârşitul slujbei a ţinut o cuvântare închinată voievodului martir – ctitor al bisericii din Făgăraş ce-i poartă numele – catehetul Ilie Beleuţă, prezent şi la pelerinajul amintit.

După cuvântarea omagială, cantorul bisericii, I. Oprescu, a dat citire unei ***„Dedicaţii”*** ocazionale compusă de ***„un parochian”***. Această ***„Dedicaţie”*** cuprinde 10 strofe şi arată în versuri istoria tristă a uniaţiei în Făgăraş şi luarea bisericii brâncoveneşti de către uniţi, încheindu-se astfel:

„Astăzi la aniversare
Fiind sărbătoare mare
Brâncoveanu Constantin,
Boier vechi şi domn creştin,
Din mormânt de s-ar scula
La uniţi s-ar arăta
Şi amărât le-ar cuvânta …
Primesc de la ortodocşi,
Că mi-au rămas credincioşi,
Credincioasa lor slujire
La Sâmbăta'n mănăstire
Întru a mea pomenire.
Şi aici în Făgăraş
Zidindu-mi ei nou locaş”.

Iată cum, în urmă cu două veacuri, preoţimea făgărăşeană a ştiut să cinstească aşa cum se cuvine memoria acestui mare bărbat şi Sfânt al neamului românesc.

Cinste înaintaşilor se cuvine pentru acest lucru, iar pentru cei de astăzi exemplul lor să fie de urmat întru cinstirea faptelor vrednice ale înaintaşilor!

† VISARION,
Episcopul Tulcii

După 300 de ani... Să ne ierţi Doamne!

Am avut nevoie de un secol ca să ne reamintim de Constantin Brâncoveanu. Am avut nevoie de trei secole să-l repunem pe piedestalul firesc al istoriei şi să-i oferim recunoaşterea şi închinăciunea cuvenită unui Sfânt-martir, unic în Sinaxarul creştinătăţii universale. Este un fapt paradoxal pentru un popor care-şi revendică un creştinism apostolic. Cu toate acestea, realitatea nu pare să ne facă cinste, cel puţin la nivel de politică de stat, căci în folclor şi balade, vrednicul domnitor nu a fost uitat niciodată de către omul simplu, iar Biserica i-a ţinut mereu candela aprinsă.

Anul acesta, ieşind în întâmpinarea faptului că se împlineau 300 de ani de la răsunătorul martiriu ce zguduise întreaga lume creştină şi musulmană deopotrivă, Biserica Ortodoxă Română a hotărât ca anul 2014 să fie an comemorativ dedicat Sfinţilor Martiri Brâncoveni. A fost mişcarea înţeleaptă prin care Biserica a salvat de la ruşine o clasă politică incapabilă să înţeleagă faptul că istoria unui popor nu este doar o simplă disciplină şcolară, opţională, ci rezerva existenţială din care se oxigenează prezentul şi din care se dezvoltă generaţiile viitoare.

Dar poate că nimic nu este întâmplător, căci ne aflăm în an electoral prezidenţial, un an în care românii îşi caută din nou alesul, modelul de lider, care să îi reprezinte şi care să-i conducă cu cinste şi onoare spre 2018, an ce va marca un secol de Independenţă a României. Prezentul este prea sărac în repere şi valori publice, astfel că dangătul brâncovenesc ar putea fi semnalul care să-i trezească pe români. Bătrânul domnitor nu şi-a uitat niciodată poporul, conducătorii noştri însă şi-au uitat înaintaşii.

O clasă politică supradimensionată, preocupată doar de gâlcevi şi interese personale nu mai avea timp şi de istorie. Şi chiar dacă lumina înţelepciunii le-ar fi străfulgerat conştiinta am fi avut o mare problemă. De unde să citească aleşii poporului despre ceea ce înseamnă un bărbat de stat? Despre ceea ce înseamnă dragostea de ţară dusă până la jertfa personală şi cea familială. Din care manuale? Din manualele şcolare? Din acele manuale care amintesc, în patru ani, doar cinci şase rânduri despre Sf. Domnitor Constantin Brâncoveanu? Este trist! Şi uite aşa ajungem în spirala fără sfârşit. Ce pedeapsă pe acest popor!

Într-o asemenea situaţie, Biserica a făcut ceea ce ştia să facă de secole. S-a rugat, iar de această dată a făcut-o cu glas tare, asemenea profeţilor din trecut. A început să aprindă candele, să cureţe pereţii bisericilor ce au păstrat istoria vie a acestui popor, istoria Sfântului Constantin Brâncoveanu şi a familiei sale. A început să bată clopotele mai tare şi să predice despre moartea martirică, despre demnitate, despre renunţarea la tot în numele credinţei, despre sfinţenie ca mod de viaţa.

A început de la km 0 al ţării, acolo unde Sf. Gheorghe patrona de secole mormântul marelui domnitor. A scos sfintele oseminte şi le-a îmbrăcat frumos în racla aurită a recunoştinţei, iar apoi le-a purtat pe uliţele metropolei bucureştene, chemând lumea la închinare şi adevăr. De la vlădică la opincă, toţi au început să murmure istoria bătrânului domnitor, ce-şi sacrificase familia pentru a-şi salva neamul.

Ca odinioară, dangătul de clopot a început să răsune la Mogoşoaia, Potlogi, Surpatele, Hurez, Polovragi sau Sâmbăta de Sus, locurile pe unde domnitorul zidise sfinte locaşuri de închinare.

De peste mări şi ţări s-au adunat şi delegaţi ai Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, ai Patriarhiei Alexandriei, ai Patriarhiei Antiohiei, ai Patriarhiei Ierusalimului şi ai Patriarhiei Georgiei, Biserici pe care sfântul domnitor le-a susţinut în vremuri de restrişte, spre slava lui Dumnezeu.

(continuare în p. 11)

Dr. George GRIGORIU

Localitatea Brâncoveni, „leagănul" voievodului sfânt Constantin Brâncoveanu

Comuna Brâncoveni, situată în partea centrală a judeţului Olt, este leagănul Basarabilor care, de aici, au dat ţării doi domni de seamă: pe Matei Basarab şi pe Constantin Brâncoveanu.

O versiune istorică spune că spiţa Brâncovenilor din neamul Basarabilor, care avea moşii în tot cuprinsul judeţului, îşi trage numele de la satul Brâncoveni, iar satul de la moşul Brancu, existând până astăzi, în zonă, „Valea Brancului". Altă versiune afirmă că satul şi-ar fi luat numele de la stăpânii care se înrudeau cu voievodul sârb Lazăr Brancovici, cuscrul lui Neagoe Vodă Basarab.

Satul este menţionat pentru prima dată la 23 septembrie 1386, apoi la 31 ianuarie 1418, în documentele de la curtea lui Mircea cel Bătrân. La 1 septembrie 1491 şi 31 august 1492, domnitorul Ţării Româneşti, Vlad Călugărul, era de acord ca satul Brâncoveni să aparţină mănăstirii Bistriţa. Această danie era făcută de către Barbu Craiovescu şi fraţii săi. Mai târziu, alături de alte sate ale boierilor Craioveşti este amintit şi Brâncoveniul în documentele din 16 martie 1494 şi 7 septembrie 1509 [Constantin COJOCARU, Ion POPESCU, *Brâncovenii − leagăn al marilor Basarbi*, Ed. Hoffman, Caracal, 2008, p. 11].

Până la 3 mai 1518, moşia Brâncovenilor a fost a lui Neagoe Vodă. Acesta a înzestrat pe jupâneasa Neacşa, fata lui Horvat logofătul, cu jumătate din moşie, iar pe cealaltă jumătate o vinde pentru 3000 de aspri bărbatului Neacşei, jupânul Dobrovoe, pentru „slujbe ce au slujit domniei". Neacşa se căsătoreşte a doua oară cu Peia Portarul, iar pe la 1529 i se naşte o fată, amintită în documente drept Calea „a Neacşei". În anul 1570, Calea a primit confirmarea domnitorului Alexandru Vodă de a stăpâni Brâncoveniul, pentru că „este bătrână şi dreaptă moşie" [Nicolae IORGA, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor. Actul de danie V*, p. 169].

Pe la anul 1597, satul Brâncoveni era pe jumătate al jupânului David Postelnicul, care „să ţie jumătate din sate şi mori din vii şi din tot venitul, cât va fi de baştină Brâncovenii" [C. COJOCARU, I. POPESCU, *op. cit.*, p. 56]. Până la Matei Basarab, viitorul domn şi voievod, Brâncoveniul a fost împărţit în două, de către două familii înrudite. În timpul lui, satul Brâncoveni a devenit reşedinţa Judeţului Romanaţi şi, o vreme, şi a Episcopiei Râmnicului [Pr. Ioan D. CIUCĂ, Prof. Univ. Bianca PREDESCU, Prof. Ion M. CIUCĂ, *Un destin românesc exemplar − Brâncovenii*, Parohia Câmpu Mare − Olt, 2004, p. 66]. Aşa se explică faptul că Matei Basarab a construit aici o curte domnească şi a rectitorit mănăstirea.

Mai târziu, Brâncoveniul ajunge să fie stăpânit de către Preda Brâncoveanu, nepot al lui Matei Basarab, ulterior revenind lui Papa Brâncoveanu, tatăl lui Constantin, viitorul domn martir. În 1689, Brâncoveniul lui Constantin este ocupat de către austrieci. Trupele imperiale, conduse de principele de Baden şi însoţite de aga Bălăceanu, rivalul voievodului, ajung aici, aducând multe pagube. Domnitorul Constantin vine în vizită la moşia Brâncoveni în anii 1688, 1692, 1693, 1694, 1695, 1699 şi în 1702, cu gândul de a o împărţi, în mod egal, celor patru fii ai săi.

În anul 1721, austriecii au jefuit şi au ocupat Brâncoveniul (se vorbeşte de 5000 de soldaţi), la fel şi în 1774, când au ocupat mănăstirea şi palatul, iar pe 18 august 1787 au distrus totul; la fel s-a întâmplat şi în 1821 şi 1848, când acestea au fost ocupate de către turci, iar în anul 1864 moşia Brâncovenilor a fost redată locuitorilor.

Palatul, ce avea mai multe clădiri, se afla pe dealul din apropiere. Curtea era înconjurată de un zid înalt, sprijinit de contraforţi, în partea de apus având două porţi de acces. În jurul curţii, ce avea forma unui romb cu laturile neegale, şi o suprafaţă de 7.381,5 stânjeni pătraţi, se afla şi o biserică cu pridvor şi o turlă înaltă, cu acoperiş conic. Locuinţa domnească se găsea în partea de nord-est a curţii şi se compunea din două clădiri orientate spre sud, fiecare având un pridvor. Spre răsărit se mai găsea o altă casă (8 x 9 stânjeni), cu un balcon în faţă, iar spre apus erau şopronul, bucătăria şi o locuinţă (16 x 6 m) [Veniamin NICOLAE, *Ctitoriile lui Matei Basarab*, Bucureşti, 1982, p. 30].

Zidul de incintă era întortocheat, din cauza terenului. În afara zidului era o palisadă şi un canal, prin care Matei Basarab abătuse o parte a râului Olt, care înconjura vârful dealului şi se vărsa într-un heleşteu. Palatul (50 x 20 m) impresiona pe oricine, dar astăzi nu mai există nici măcar ruinele [*Ibidem*, pp. 28-30].

Biserica domnească „Sfântul Ierarh Nicolae" se află amplasată în marginea cea mai de nord a satului Brâncoveni, lângă locul unde, pe vremuri, a fost palatul lui Matei Basarab şi poate că va fi făcut parte chiar din incinta acestuia. Este construită din zid şi are ctitor pe domnitorul Matei Basarab şi pe doamna sa, Elina. În 1674, aceste bunuri intrau în posesia lui Constantin Brâncoveanu [V. DRĂGHICEANU, *Curţile domneşti brâncoveneşti*, în *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, aprilie-iunie, Bucureşti, 1911, p. 60].

De jur-împrejurul bisericii şi chiar între zidurile fostului conac se află morminte, căci curtea bisericii servea drept cimitir. În interiorul bisericii se găsesc portretele ctitorilor: de o parte „Io Matei Basarab V.V. şi Doamna Elina", iar de cealaltă parte „Io Constantin V. V. şi Doamna Maria" (nepoata lui Antonie Vodă de la Popeşti). Cimitirul din jurul bisericii datează încă de pe vremea lui Constantin Brâncoveanu, dovada făcând-o crucea italianului Giorgio Pessena Levino, mare meşter-pietrar din vremea aceea care, fiind bolnav de ciumă, a murit pe 29 octombrie 1707, şi împreună cu fratele său Dimitrie şi cu mama sa Ana au fost înmormântaţi în partea de sus, în dreptul altarului. Pe crucea lor, cioplitorul a scris în limba latină un text, care se traduce astfel: *„Aici zace răposatul de pioasă amintire, creştinul jupân Gheorghe Pesena Levin care, umblând după un trai mai bun, găsi în schimb moartea. Eu, Ioan Pessena Levin am îngrijit şi am ridicat această preasfântă cruce, atât pentru mântuirea păcatelor celor vii, cât şi spre veşnica mântuire".*

Cu ocazia săpăturilor arheologice şi a lucrărilor de restaurare din anul 1972, aici s-au descoperit temelia unei biserici mai vechi (probabil de la 1500), în interiorul celei zidite de către Matei Basarab, precum şi mai multe morminte, printre care unul de copil şi două de adulţi, cruci, inele, paftale de centură, costume de brocard, fibule, o chitie etc., care au fost duse la Bucureşti. Nu s-a descoperit, în schimb, nici până astăzi, tunelul care făcea legătura între palatul domnesc şi mănăstirea Brâncoveni, despre a cărui existenţă vorbeşte tradiţia locală.

Astăzi, din vechea curte de la Brâncoveni se mai păstrează doar biserica şi o parte din zidul ce înconjura palatul, dar se mai pot vedea şi gropile lăsate, urmare săpăturilor făcute de către localnici pentru a scoate cărămida temeliei clădirilor brâncoveneşti.

Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu şi legătura sa cu mănăstirea Brâncoveni

Neamul Brâncovenilor a fost unul dintre cele mai vechi şi mai vestite din Ţara Românească. Din rândul lor, Constantin Vodă Brâncoveanu şi fiii săi şi-au scris numele şi în Cer, pecetluindu-şi ataşamentul lor faţă de Biserică şi de Dumnezeu cu nimbul sfinţeniei.

Între ipotezele care s-au vehiculat, privind locul de naştere al domnitorului, a fost şi aceea a meleagurilor romanaţene. Însăşi data naşterii a fost controversată, în cele din urmă găsindu-se mai acceptabilă consideraţia secretarului său de origine italiană, Anton Maria del Chiaro Florentino, potrivit căruia acesta împlinea, în ziua martirizării sale (15 august 1714), vârsta de 60 de ani. [Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniţă, Pr. Conf. Constantin Pătuleanu, *Constantin Brâncoveanu şi relaţiile sale cu Europa veacului al XVIII-lea,* Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2006, p. 36].

Fiu al postelnicului Papa din Brâncoveni şi al Stancăi Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu s-a născut, aşadar, la 15 august 1654. Bunicul său, Preda Brâncoveanu, cel mai mare boier al vremii, posesor al unei imense averi şi mare ctitor de mănăstiri, era cunoscut ca om evlavios

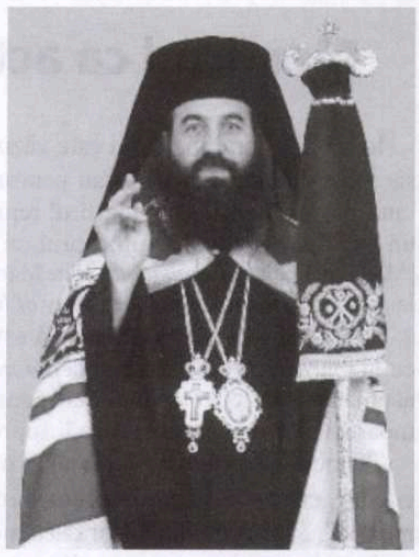

şi milostiv cu cei care aveau nevoie de ajutorul lui. Se spune despre el că obişnuia să se trezească la vremea rugăciunilor de noapte şi citea adesea Psaltirea, lua parte la slujbele de la Sfânta mănăstire Brâncoveni şi cânta la strană.

La numai un an de la naşterea sa, Constantin Brâncoveanu îşi pierde tatăl, el însuşi scăpând numai prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, în mod miraculos: o ţigancă pe nume Zamfira, care avea şi ea un „copil oacheş", îşi dă propriul prunc seimenilor să fie ucis în locul lui Constantin, care era căutat de aceştia. Nu după mult timp, în 1658, domnitorul Mihnea al III-lea, pârând pe câţiva dintre boierii săi lui Chinan-Paşa Vizirul, între care şi pe Preda Brâncoveanu, toţi au fost ucişi. Astfel, Preda Brâncoveanu şi cu fiul său Papa au fost îngropaţi la mănăstirea Brâncoveni, locaş ctitorit şi înfrumuseţat mai târziu de urmaşul lor, voievodul.

Curţile şi conacele pe care le-a posedat domnitorul au fost moştenite de la părinţii şi strămoşii săi, cea mai importantă fiind curtea domnească de la Brâncoveni – leagănul marilor Basarabi. Anton Maria del Chiaro, care a trăit ani de zile în preajma sa, afirmă că voievodul a refăcut curtea şi mănăstirea, foarte mult dorind să stea la moşia sa de la Brâncoveni pentru vânătoare, să judece unele procese, sau la culesul viilor toamna.

Pe lângă aceste moşteniri paterne, singurul succesor al Papei Brâncoveanu mai primeşte ca proprietăţi, din partea mamei sale Stanca, şi moşiile satelor Bârza şi Mirila. De menţionat că, în perioada anilor 1666-1688, când era doar boier, Constantin a cumpărat încă alte 13 localităţi, parte dintre ele pe teritoriul judeţului Olt: Osica, Scărişoara, Floru şi Tia de Sus. Ajuns domnitor, domeniul său funciar devine din ce în ce mai mare, cu proprietăţi ce se întindeau de la Mehedinţi până la Buzău şi din Argeş până la Dunăre, cronica vremurilor considerându-l *„cel mai bogat proprietar funciar pe care l-a avut vreodată Ţara Românească"* [*ibidem*, p. 124]. Multe din aceste proprietăţi au fost închinate ctitoriilor brâncoveneşti, în special mănăstirii Brâncoveni, necropola părinţilor săi. Aceasta, pe lângă domeniile donate de vrednicul domnitor, a primit şi numeroase obiecte de cult, între care cea mai importantă este Evanghelia care poartă pe una din filele ei un autograf autentic al domnitorului. Această evanghelie, tipărită în anul 1682, cu coperţi de lemn îmbrăcate în catifea roşie şi argint imprimat, a fost luată în 1971 la Muzeul de Istorie Naţională din Bucureşti, dar în data de 17 noiembrie 2003, prin strădania D-lui Insp. Andrei Vlădăreanu de la Arhiepiscopia Bucureştilor, a fost redată mănăstirii.

Deşi legat de aceste meleaguri, domnitorul şi-a ales ca necropolă Mănăstirea Horezu, unde şi-a pregătit din vreme mormântul. Drama sfârşitului său, însă, nu i-a mai îngăduit împlinirea acestei dorinţe. Decapitat în Constantinopol împreună cu fiii şi sfetnicul său, urmare uneltirilor boierilor, bravul voievod a trecut din istorie în veşnicia sfinţeniei pe 15 august 1714, pentru „marea crimă" de a-şi fi iubit demnitatea şi credinţa mai mult decât tronul. Trupul său, adus cu mare greutate în ţară de către doamna Maria, soţia sa, a fost îngropat în biserica „Sf. Gheorghe Vechi" din Bucureşti, unde domnul şi-a trăit ceasul canonizării sale în iunie 1992.

Aceste legături ale Sfântului cu meleagurile romanaţene au inspirat Episcopia Slatinei şi Romanaţilor să-l ia pe bravul şi sfântul domnitor, încă de la înfiinţare (2008), drept Ocrotitor, preluându-i chipul în mod simbolic pe stema sa oficială.

† SEBASTIAN,
Episcopul Slatinei şi Romanaţilor

Martiriul ca act eclesial de (auto)formare: exemplul Martirilor Brâncoveni (I)

În mod general martiriul este văzut ca un act de autosacrificare pentru un bine sau pentru o cauză. În opinia unui profesor american, martirul reprezintă însă nu doar un exemplu de sacrificiu propriu, ci şi de auto-formare [Matthew Recla, „*Autothanatos*: The Martyr's Self Formation", în *Journal of the American Academy of Religion* 82 (2014), nr. 2, p. 472-494, aici p. 472]. Decisivă este „calitatea" morţii celui martirizat, care determină o *autothanatos*, o moarte asumată şi astfel relevantă atât pentru cel care acceptă moartea, cât şi pentru cei care îi supravieţuiesc.

Termenul de *autothanatos* este preluat de la Martin Heidegger, care definise fiinţa umană ca fiind „Fiinţă-spre-moarte", *Sein-zum-Tode*. Dar dacă moartea este trăsătura caracteristică tuturor oamenilor, prin ce s-ar deosebi moartea martirică de orice alt tip de moarte? În primul rând, imaginea martiriului ca sacrificiu nu poate fi negată, căci ea se întâlneşte în toate prezentările de martiri încă din epoca primară a Bisericii. Este o imagine dublată în general de alte două considerente: martirii au murit într-o epocă în care creştinismul era o minoritate, o *religio illicita*; apoi, pe baza sacrificiului martirilor s-a ajuns la triumful creştinismului asupra păgânismului. Tertulian, un părinte apologet din a doua jumătate a secolului al II-lea şi începutul secolului al III-lea, sublinia că „sângele martirilor este sămânţa creştinismului" (*Apologeticum* 50). Acest principiu a stat la baza răspândirii creştinismului în Imperiul roman, putând fi ilustrat prin numărul mare de creştini care au suferit chinuri şi chiar moartea din pricina credinţei lor încă din primele două secole creştine.

În al doilea rând, martirii nu erau altceva decât „imitatori" ai lui Iisus Hristos, Care reprezintă modelul prin excelenţă al vieţuirii creştine. Mergând prin imitarea acestui model până la moarte, martirul devine nu doar unul pentru creştinism, ci şi pentru Hristos. Doar în acest sens, dacă Mântuitorul Iisus Hristos a murit pe Cruce şi a înviat pentru a mijloci la Tatăl ceresc pentru toţi oamenii, atunci şi martirii – care se sacrifică într-un act *in memoriam* – reiterează la nivel uman această mijlocire pentru semeni la Dumnezeu-Creatorul tuturor. Astfel, în al treilea rând, martiriul devine o „moarte-pentru-ceilalţi", o moarte în folosul comunităţii. „Caracterizarea martiriului ca sacrificiu păstrează prestigiul ierarhic al vieţii asupra morţii ca fundament al existenţei" [*Ibidem*, p. 474]. Această idee caracterizează promovarea vieţii în Hristos de către misionarii creştini ca sens al existenţei, dar o viaţă care trece prin şi dincolo de moarte (vezi sensul versetului biblic „dacă grăuntele de grâu nu moare…").

Aceste considerente asupra martiriului ne îndeamnă să privim cu alţi ochi şi martiriul Sfinţilor Brâncoveni. În opinia noastră, nu întâmplător Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a decretat 2014 ca fiind „Anul Omagial Euharistic" şi „Anul comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni". Această decizie pune în strânsă legătură centrul vieţii liturgice a Bisericii – Sfânta Euharistie – cu autentica mărturisire de credinţă, cea a martiriului. Într-adevăr, pe de o parte teologia ortodoxă afirmă centralitatea euharistică a întregii vieţi creştine, căci Taina Sfintei Euharistii, „Taina Tainelor" sau Taina prin excelenţă a Bisericii, este modul maxim de comuniune a omului cu Dumnezeu în această lume. Pe de altă parte, împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Fiului veşnic al lui Dumnezeu întrupat reclamă din partea fiecărui credincios o viaţă vrednică de apartenenţa la Trupul tainic al lui Iisus Hristos, Biserica. Vorbim despre relaţia dintre „regula rugăciunii" şi „regula credinţei" (*lex orandi – lex credendi*), adică despre întruchiparea credinţei în mărturisirea faptelor. Există o legătură indisolubilă între Liturghie şi teologie – spiritualitate care transpare în special în cazul martirilor.

Noi ne oprim aici asupra unui singur exemplu, cel al Sf. Ignatie Teoforul. În însuşi actul acestei *martyría*, primul scriitor creştin timpuriu vede nu numai culminaţia credinţei sale în Hristos, ci şi a Împărtăşirii de Iisus, date în Euharistie. „Lăsaţi-mă numai – scrie el în epistola sa către Biserica din Roma – să fiu vărsat ca libaţie lui Dumnezeu câtă vreme mai e un altar". După care adaugă: „Sunt grâu al lui Dumnezeu şi vreau să fiu măcinat de dinţii fiarelor, ca să fiu găsit pâine curată a lui Hristos". Aici revelaţia prezenţei lui Iisus în Pâinea euharistică e recapitulată în persoana martirului. Şi aici îşi găseşte recapitularea ei nu numai Euharistia, dar şi apele baptismale deopotrivă: „Nu mai este în mine foc care să iubească materia, ci apă vie care grăieşte în mine şi-mi spune înăuntrul meu: «Vino la Tatăl!»". Sfântul Ignatie tânjeşte după supliciul său, fiindcă vede în aceasta împlinirea vocaţiei sale de creştin, iar această vocaţie la rândul ei nu este nimic altceva decât aceea de a deveni un Templu, o epifanie (vezi Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Romani*, cap. IV-VI).

Faptul că dorinţa acestui om nu era o aberaţie patologică, ci se înrădăcina în conştiinţa Bisericii timpurii, este evident dacă ţinem seama de dimensiunea liturgică a martiriului [Detalii la † Irineu Slătineanu, „Martiriul ca jertfă euharistică", în Picu Ocoleanu, Radu Preda (ed.), *Viaţă liturgică şi etos comunitar. Preliminarii la o teologie socială ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2007, p. 16 ş.u]. Sfântul Ignatie era convins că abia în momentul sacrificiului său începea să fie un ucenic al lui Hristos. Pentru el, atât *Martyria*, cât şi Euharistia sunt „leacul nemuririi şi doctoria împotriva morţii" (Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni* XX, 2), pentru a trăi veşnic în Hristos, căci ambele experienţe mistice sunt legate de participarea la Învierea lui Hristos – premiza învierii noastre. „Relaţia vie cu Hristos este resortul conţinutului dinamic al credinţei martirilor. Mucenicul are conştiinţa prezenţei sale în Hristos şi a prezenţei lui Hristos în el, în experienţa lui. Mucenicul trăieşte atât prin patima lui Hristos cât şi prin Sfânta Euharistie. Domnul Hristos a fost adus jertfă «ca o oaie spre junghiere şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde». Asemenea lui Hristos, în suferinţa sa martirică, ca într-o liturghie a fiinţei sale, mucenicul lui Hristos şopteşte neîncetat cuvintele tâlharului de pe cruce: «pomeneşte-mă Doamne când vei veni întru împărăţia Ta» (Lc. 23, 42). Alteori, martirul repetă în timpul patimii sale ceea ce Domnul său a strigat pe Cruce: «Doamne, în mâinile Tale îmi încredinţez duhul meu» (Lc. 23, 46)" [Ibidem, p. 18-19].

Relaţia strânsă dintre martiriu, Hristos şi Euharistie nu este însă specifică nici unui anumit timp, nici unui anumit loc din istoria Bisericii. În spaţiul românesc, oricine vrea să vorbească despre autentica mărturie creştină nu poate să facă abstracţie de cazul cutremurător al Sfinţilor Martiri Brâncoveni.

Lect. Dr. Ciprian TOROCZKAI

Gânduri despre sufletul românesc

Într-una din cărţile sale, Constantin Noica scria despre nevoia de a avea o Românie actuală care să facă un pas mai departe de lumea patriarhală, sătească şi anistorică, spre o formă de individualizare în care creaţia personală să depăşească creaţia populară anonimă. Reperele „creaţiilor personale" sunt concludente dacă Noica îi aduce la lumină pe domnitorii Neagoe Basarab şi Dimitrie Cantemir alături de Lucian Blaga.

Cu toată această nevoie, în discursul de recepţie, la Academie, acelaşi Lucian Blaga făcea elogiu satului românesc arătând că mândria satului de a se găsi în centrul lumii şi al unui destin ne-a menţinut şi ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc.

Satul nostru românesc a tezaurizat o mulţime de valori spirituale, morale şi culturale care ar trebui aduse din nou în actualitate, fără a cădea într-o nostalgie a repetiţiei trecutului. Criza satului românesc a fost definită foarte nimerit de Patriarhul Daniel: „Astăzi satul românesc este oarecum răstignit între idealizare nostalgică şi abandonare practică, între identitate tradiţională şi supravieţuire precară".

Şi tot într-un discurs de recepţie la Academie, prozatorul Liviu Rebreanu avea să spună că „suntem şi vom fi totdeauna neam de ţărani. Prin urmare, destinul nostru ca neam, ca stat şi ca putere culturală atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul ţăranului. Dar mai atârnă, în aceeaşi măsură, şi de felul cum va fi utilizat şi transformat acest aur în valori eterne. „Aurul curat" din sufletul ţăranului este imaginea lui verticală, dăruirea de sine jertfelnică, frumuseţea credinţei împărtăşite de la port şi până la purtare.

Chiar dacă nu place multora, Biserica a rămas aproape singură în efortul ei de a păstra în omul modern rădăcinile tradiţiilor sale, explicându-i ciclurile vieţii, de la naştere până la moarte, printr-o succesiune de elemente (nu totdeauna creştine), dar pline de semnificaţii spirituale.

La invitaţia unui bun prieten, părintele Trandafir Vid, am participat şi eu la evenimentele prilejuite de Festivalul „Ziua portului popular românesc" organizat pe ziua de 6 iunie (a.c) de Episcopia Ortodoxă Română a Italiei, în toate cele 203 parohii ortodoxe româneşti din cadrul eparhiei.

În cadrul Protopopiatului Emiglia Romagna s-a desfăşurat în parohia ortodoxă din localitatea Porretta Terme o întâlnire a preoţilor din protopopiat cu credincioşii îmbrăcaţi în straie de sărbătoare şi cu alţi invitaţi şi oficialităţi italiene, vizionând, în cochetul cinematograf al localităţii, filmul „Satul de demult", realizat de Astra Film România. În regia lui Dumitru Budrală, filmul a primit premiul pentru cel mai bun film la cea de-a doua ediţie a Festivalului de film etnografic din acest an, de la Zlatna, România.

Prezentarea acestui film a constituit suportul unor ample discuţii legate de satul românesc, de cosmologia portului popular, de ritualurile de nuntă şi înmormântare sau de tipul pastoral al sufletului ţăranului român. Unul din cercetătorii problemelor de sociologie pastorală românească, Traian Herseni, arată că toate formele superioare ale culturii noastre populare ţin de singurătatea pastorală: dorul ca şi jalea, doina ca şi basmul. În tot acest dialog, s-a concluzionat ideea că actul religios nu are numai o consecinţă cultică sau spirituală, ci influenţează şi viaţa socială, aduce un spor de calitate vieţii într-o anumită comunitate.

Înclinaţia românilor spre dimensiunea veşnică a existenţei, izvorâtă parcă dintr-o dorinţă ascunsă de a opri timpul în loc, sau măcar dea mai încetini grabnica lui trecere, sunt ilustrate atât de frumos în poezia lui Blaga intitulată „Sufletul satului": „Eu cred că veşnicia s-a născut la sat./Aici orice gând e mai încet,/şi inima-ţi zvâcneşte mai rar,/ca şi cum nu ţi-ar bate în piept/ci adânc în pământ undeva".

Cuvântul „pământean" înseamnă de obicei în limba română, „omul locului". El poartă în sine taina mormântului („iar noi pământenii din pământ suntem zidiţi şi în acelaşi pământ vom merge"), dar şi a cerului, a morţii trupului şi a nemuririi sufletului, fiindcă el e ţărână modelată după chipul lui Dumnezeu cel Viu. De aceea pământeanul cultivă deodată cu pământul şi dorul veşniciei.

Prin acest festival al portului popular românesc organizatorii au urmărit păstrarea şi promovarea din generaţie în generaţie a complexităţii şi profunzimii sufletului românesc, care se reflectă atât de edificator în frumuseţea costumului popular şi se mărturiseşte prin întărirea conştiinţei identităţii noastre româneşti şi ortodoxe.

În noul context creat, Uniunea Europeană va trebui să acorde o atenţie deosebită respectului identităţii şi specificului cultural şi spiritual al fiecărui popor. Procesul de individualizare a societăţii moderne a condus în Europa Occidentală, cel puţin în ultimele 4-5 decenii, la o diminuare a rolului credinţei şi practicilor religioase în viaţa omului.

Reperele Ortodoxiei în noua Europă, subliniază Patriarhul Daniel, trebuie actualizate, în sensul că e nevoie de „o reflexie teologică profundă privind legătura dintre etică şi politică, dintre spiritual şi social, dintre naţional şi universal, dintre local şi global, dintre urban şi rural. O atenţie deosebită trebuie acordată reflexiei comune privind natura şi finalitatea libertăţii, precum şi asupra relaţiei dintre libertate şi responsabilitate în societatea de azi, şi mai ales dintre libertatea individuală şi solidaritatea socială".

Prin acest festival comunitatea ortodoxă din Italia şi-a arătat încă o dată disponibilitatea de comuniune prin mărturisirea identităţii sale culturale, parte integrantă a unei culturi europene din care creaţia populară anonimă face parte.

Cristian MUNTEAN

Constantin Brâncoveanu şi Cetatea lui Dumnezeu

(urmare din p. 4)

Este firesc în acele vremuri ca mulţi creştini, pentru a scăpa de asuprirea religioasă romană, să se refugieze în zonele periferice ale Imperiului sau dincolo de graniţele acestuia, mai ales la populaţiile vorbitoare de aceeaşi limbă romanică, adică la daco-romanii din Nordul Dunării, unde cultele se practicau liber şi sclavagismul fusese abandonat după retragerea trupelor romane. Dovada o constituie martirizarea, pe vremea năvălirii goţilor, a unor creştini din Nordul Dunării: Sf. Nichita, „mult chinuit şi ucis prin foc", sau Sf. Sava, care, după chinuri îndelungate, „s-a săvârşit prin lemn şi apă". Goţii au fost cu timpul alungaţi, iar o parte dintre ei s-au creştinat, ca şi stăpânitorii romani din Răsăritul şi din Apusul Imperiului, dar pe teritoriul fostei Dacii s-au perindat, până în zilele noastre, mereu alţi asupritori păgâni sau duşmani ai creştinătăţii, care au făcut ca numărul martirilor creştini nici să nu mai încapă în calendarele noastre şi să fie sărbătoriţi întreolaltă, cum se zice, căci tot aşa au fost adesea şi „îngropaţi de-a valma" în locuri necunoscute. Amintirea lor se cinsteşte în Duminica Sfinţilor Români, a doua Duminică după Rusalii, numărul acestora fiindu-i cunoscut numai Bunului Dumnezeu, care ne ştie pe toţi şi nu uită pe nimeni. Dar dintre toţi mucenicii acestui neam, chinuiţi în fel şi chip, după cruzimea şi sălbăticia păgânilor lipsiţi de orice milă, *Constantin Brâncoveanu*, Domnitorul Ţării Româneşti între 1688 şi 1714, se pare că a fost unul dintre cei mai oropsiţi, căci mânia turcilor s-a îndreptat şi asupra sfetnicului său, Ianache Văcărescu, şi asupra celor patru fii ai Domnitorului, în cadrul unui „spectacol fioros", la care au fost obligaţi să asiste, alături de sultan, de curtenii acestuia şi de reprezentanţii străini, soţia Domnitorului, fiicele şi ginerii acestuia.

În istoria martirajului românesc, relatată de Părintele Acad. Mircea Păcurariu, mai apare un singur caz în care călăii romani s-au gândit să aducă la locul de supliciu al preotului creştin Montanus, în anul 304, în cetatea Sirmium, şi pe soţia acestuia, „socotind că ea va fi mai slabă din fire şi îl va îndupleca să aducă jertfă zeilor". Dar nici daco-romanul acela şi nici Domnitorul român nu s-au lăsat înduplecaţi, preferând chinurile şi moartea decât lepădarea de dreapta credinţă. Dar între cele două evenimente trecuseră deja aproape 1500 de ani, un mileniu şi jumătate. Eram în 1714, anul în care filozoful Leibniz scria celebra sa carte *Monadologia,* în care vorbeşte despre Cetatea lui Dumnezeu – *Civitas Dei* –, despre Monarhia cea adevărată, despre morala armoniei desăvârşite nu numai între oameni, ci şi între oameni şi natură. Auzise oare Leibniz despre modul în care îşi „distra" oaspeţii sultanul de la Istanbul?

Erau, ce-i drept, vremuri grele, dar totuşi, cel puţin în Ţara Românească şi tocmai datorită strădaniilor depuse de Domnitorul Constantin Brâncoveanu, înaintea războiului nefericit al ruşilor lui Petru cel Mare şi al moldovenilor lui Dimitrie Cantemir cu turcii, începuse să se întrezărească parcă şi la noi, mai mult sau mai puţin clară, dacă nu imaginea „Cetăţii lui Dumnezeu", cel puţin o parte din măreţia ctitoriilor Sale, ale căror urme se văd până în zilele noastre. Căci, în cugetul Voievodului român, din cetatea lui Dumnezeu, nu puteau să lipsească lăcaşurile sfinte, spre care, la ruga de veacuri a drept-credincioşilor valahi, năpăstuiţi de toate hoardele păgâne, Acesta să-şi îndrepte privirea-I milostivă.

Oricum, pentru noi, creştinii ortodocşi, mănăstirea, în general, oriunde ar fi, este *o cetate a lui Dumnezeu*. Şi este chiar înconjurată de ziduri, cu turnuri de apărare împotriva atacatorilor păgâni, cum au fost şi mai sunt încă *mănăstirile-cetăţi* de la Muntele Athos, clădite pe colţuri de stânci aproape inaccesibile. Dovada că Domnitorul român s-a gândit la ele o constituie daniile pe care le-a făcut mănăstirilor de la Muntele Athos, în special mănăstirii „Sf. Pavel", pentru care a şi făcut un paraclis şi o trapeză. La fel şi mănăstirilor de la Meteora, din Ţara Sfântă şi de la Muntele Sinai.

Constantin Brâncoveanu este cunoscut pentru cele 19 biserici zidite în Ţara Românească, dintre care cinci în Bucureşti, mai cunoscută fiind Biserica „Sf. Gheorghe", în care au fost adăpostite o parte dintre moşiile viitorului sfânt. Dar cele mai vestite ctitorii ale Domnitorului sunt mănăstirile de la Hurezu şi de la Sâmbăta de Sus. Şi mai ales ultima, care ne este nouă, ardelenilor, cea mai dragă, care a suferit şi mânia „păgânilor" austrieci, care au dărâmat cu tunurile peste 150 de mănăstiri ortodocse din Trasilvania, zăcând în ruină din 1785 până în 1946, când a fost restaurată şi resfinţită de către Mitropolitul Nicolae Bălan şi apoi, prin grija Mitropolitului Antonie Plămădeală, a devenit imaginea pământeană a Cetăţii lui Dumnezeu, aşa cum a visat-o, în stil brâncovenesc, marele ctitor în anul 1696. Mănăstirea este aşezată pe unul dintre făgăraşele râului Sâmbăta, care izvorăşte din cele mai înalte masive muntoase ale Carapaţilor Meridionali. Este un fel de podiş rotund, înconjurat cu dealuri, după care urmează câmpia depresionară şi la câţiva kilometri, casele sătenilor. După 1990 au apărut, ca pretutindeni pe la noi, vile şi pensiuni ale pricopsiţilor, pe care încearcă zadarnic să le ţină la distanţă un fel de împrejmuire mai mult artizanală, cu o poartă maramureşană sculptată în

lemn, după care urmează aleea principală care conduce spre zidurile mănăstirii. Intrarea largă şi înaltă este străjuită de două turnuri: unul, pe sub care se trece şi altul, în dreapta, ca un bastion de apărare, un fel de precetate, care sugerează poarta vămii din poveste. Spre stânga se vede cimitirul mănăstirii şi o cruce mare de piatră ridicată în amintirea luptătorilor anticomunişti din Munţii Făgăraş.

Înălţimea zidurilor înconjurătoare este impunătoare, dar nenumăratele lor ferestre pe două paliere şi culoarea albă strălucitoare, în contrast cu verdele pădurii, le conferă totuşi blândeţea cuvenită a păcii sufleteşti. Dar abia după trecerea pe sub înalta poartă cu bolta zugrăvită, la care privirea zăboveşte pe chipurile marelui ctitor, ale mitropoliţilor ardeleni şi al Sfintei Fecioare Maria, al cărei hram îl are biserica lui Brâncoveanu; după ce ţi-ai făcut Sfânta Cruce şi ţi-ai terminat rugăciunea, simţi fiorul Duhului Sfânt, care pluteşte în jurul Bisericii Voievodale. Înainte de a-i trece însă pragul, covorul veşnic verde al gazonului te conduce spre Izvorul Tămăduirii, al apei vii a mănăstirii din care eşti îmbiat să te împărtăşeşti, să-ţi speli privirea în unda de cristal şi să simţi pe frunte adierea rece din adâncuri.

Dacă este zi de slujbă, eşti călăuzit mai întâi spre Marele Paraclis de lângă Palatul Rezidenţei Mitropolitane şi poţi asculta slujba într-o încăpere dotată cu rezonatori, în care melodiile şi sfintele cuvinte izvorăsc parcă din icoanele a căror chemare te trage spre Înaltul Cerului. Aici, înlăuntrul Cetăţii lui Dumnezeu, toate sunetele se aud altfel: şi toaca, şi clopotele, şi cântecele păsărilor, şi vorbele cuvioşilor părinţi. Ele nu pleacă, ci parcă se întorc de pretutindeni către tine, din crestele înzăpezite ale munţilor, din piscurile înalte cu căciuli de nori, din albastrul cerului, din verdeaţa ierbii şi a chiparoşilor şi din albul acela sferic al Bisericii, pe care eşti îndemnat mereu s-o ocoleşti cu grijă, să te pregăteşti parcă, să meriţi cu adevărat să-i treci pragul. Şi este bine să o faci, căci ai încă multe de învăţat.

Pe latura dinspre munte, ca şi de jur-împrejurul celor patru ziduri de cetate se întinde şirul de colonade brâncovene cu două caturi, pe sub care eşti îndemnat parcă să treci şi să zăboveşti, la vremea cuvenită, fie în Marea Trapeză a mănăstirii, fie în imensa bibliotecă, fie în muzeul mănăstirii. Aici ţi se aşterne în faţă, scrisă sau zugrăvită cu măiestrie, istoria zbuciumată a sfântului lăcaş, de la primele stânci, care par însufleţite, pe care le-au desprins din făgaşele muntelui stăpânitorii din străvechime ai acestor locuri şi le-au răsădit în preajma izvorului cu apă vie şi tămăduitoare, ca borne megalitice ale timpului, după care se va fi fost oprit aici şi Domnitorul să aleagă „loc de mănăstire şi de pomenire", ridicând întâi o cruce de piatră, apoi o biserică de lemn şi, spre veşnică pomenire, biserica de piatră. Cuviosul Arsenie Boca le numea „pietre de poticnire" şi le-a aşternut el însuşi, cu ajutorul localnicilor, în vremurile când şi-a petrecut aici sfintele nevoinţe, mângâindu-le cu mâinile sale bătătorite şi cu privirea ochilor săi de smarald, iar părintele Teofil Părăianu le-a stropit cu lacrimile de cristal ale ochilor săi închişi, prin care i-a fost hărăzit însă numai lui să vadă heruvimii poposind aici, pe stâncile acestea, pe care astăzi plâng şi se roagă drept-credincioşii: „Şi lasă, dacă poţi, în urma ta o piatră la margine de drum, spre amintirea trecerii tale de la cele lumeşti la viaţa fără de sfârşit".

Şi vei găsi aici, dacă vei şti să cauţi, manuscrise vechi legate-n cărţi şi mai ales tipărituri din vremea domniei în Ţara Românească a lui Constantin Brâncoveanu, când cele 5 tipografii de la Bucureşti, Snagov, Buzău, Râmnicu Vâlcea şi Târgovişte au alcătuit aproape o sută de cărţi în limbile: română, greacă, slavonă şi arabă. Cele mai importante au fost traducerile în româneşte ale cărţilor sfinte, tipărite în multe exemplare, pe care Domnitorul le dăruia clericilor. Cea mai cunoscută a fost *Biblia de la Bucureşti*, tipărită în 1688 sub auspiciile lui Brâncoveanu.

Tot aici se găsesc cele mai valoroase picturi bisericeşti, mai aleş pe sticlă şi pe lemn, care continuă arta iconarilor sprijinită de Marele Domnitor. Şi soarta, soarta acestuia, care a devenit şi a rămas tema centrală a picturilor pe icoane şi pe toţi pereţii lăcaşurilor de cult din această Cetate a mănăstirii. Supliciul Domnitorului creştin, a slujitorului său şi a celor patru copii, sub supravegherea sultanului Ahmed al III-lea şi a marelui vizir Gin Ali-paşa a fost şi a rămas marea jale a Cetăţii.

Abia acum, şi numai astfel pregătit, poţi trece pragul Sfintei Biserici în jurul căreia s-au refăcut cu trudă şi migală, cu lacrimi şi sânge, cu jertfe şi speranţe deşarte de aproape două veacuri, zidurile vechii ctitorii; s-a reclădit, s-a zugrăvit şi s-a cântat povestea înfricoşătoare a Marelui Voievod. Şi s-a bătut pe toacă şi pe limbile de aramă ale clopotelor. Şi parcă le auzi pe toate şi cu mare spaimă cazi în genunchi în faţa altarului. Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, iartă-ne, Doamne, păcatele după mare mila Ta! Şi Bunul Dumnezeu ne-a ascultat rugămintea, căci mulţi au fost cei care s-au închinat şi cu mare credinţă, astfel încât în anul 1992, după ce sfinţenia lor a fost îndelung cinstită de toată creştinătatea, mucenicia Brâncovenilor a fost canonizată şi este de atunci sărbătorită cu mare fast în ziua de 16 august.

Aflând, într-un fel sau altul, de numeroasele fapte bune ale Domnitorului Constantin Brâncoveanu, de ctitoriile sale şi de marea sa credinţă, mulţi sunt cei care se vor fi întrebat, de ce i-a fost hărăzită această pedeapsă mai aprigă decât toate cele cunoscute până la el şi chiar după aceea şi, mai ales, ştiut fiind că nimic nu se întâmplă fără voia Domnului? Dar cine suntem noi ca să putem înţelege voia Bunului Dumnezeu? Ceea ce ne-a fost nouă hărăzit, cât mai facem umbră pământului, este să ne cutremurăm de amintirea acelor vremuri, ca şi de altele, care le-au urmat şi mai ales de acelea care ar putea oricând să mai vină pentru noi şi pentru întreaga Creştinătate.

De trei secole, de la sângerosul eveniment, despre care ne este greu şi astăzi să ne imaginăm, cum de s-a putut petrece, ştim încă acum că numele celor vinovaţi au fost cu totul uitate, dar despre Constantin Brâncoveanu, despre Domnul Creştin şi Martirul Creştinătăţii ştie o lume întreagă şi va şti mereu că este un Sfânt şi şi-a găsit locul cuvenit în Cetatea lui Dumnezeu, iar în Cetatea Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, chipul său cioplit în piatră albă este străjuit de marii Mitropoliţi ai Ardealului, precum în Cer, aşa şi pe Pământ.

Între teama de a pierde şi siguranţa de a poseda veşnic „obiectul" iubirii sau sursa fericirii, în viziunea Fericitului Augustin

Dacă în gândirea lui Platon iubirea [*Ἔρως*] era înţeleasă ca o nevoie, ca o dorinţă însetată după un „obiect" vrednic de iubit aflat în lipsă, deci neposedat încă, posesia obiectului iubirii — lucru dorit întotdeauna de cel care iubea —, presupunea însă, pentru ca iubirea să fie deplină, şi veşnicia lui – lucru în definitiv irealizabil datorită efemerităţii lumii care cauza pierderea, în cele din urmă, a ceea ce la un moment dat era iubit şi posedat.

Problematizarea mai veche de origine platoniciană a *relaţiei dintre iubire şi frica de a nu pierde ceea ce iubim* sau, spus în alţi termeni, a posedării veşnice a obiectului iubirii, aşa cum transpare ea în dialogul *Sympósion* (*Banchetul* lui Platon), capătă o soluţie creştină în termenii în care Fericitul Augustin (354–430) defineşte dragostea ca *„poftă"* [*appetitus*] sau *„afect"* [*affectus*]. Mai exact, el susţine că fiecare afect este legat de un „obiect" definit, şi este nevoie de acest obiect pentru a declanşa afecţiunea în sine, oferind astfel un scop/ţel pentru aceasta. În aceşti termeni, *iubirea* este văzută ca fiind *„un fel de mişcare"* spre un „obiect" pe care-l ştim şi dorim ca fiind „bun" [*bonum*]. Urmându-l pe Platon, atunci când spune că *noi dorim doar ceea ce nu avem, deoarece credem că obiectul dorinţei este bun şi ne va face fericiţi*, Augustin adaugă că după ce *vom avea/poseda obiectul iubirii, dorinţa noastră se termină*, cu excepţia cazului în care suntem ameninţaţi cu *pierderea* lui. În acest caz, *dorinţa de a „avea" se transformă într-o frică de „a [nu] pierde"*. Altfel spus, în timp ce *pofta* [i.e. iubirea] urmăreşte/caută binele, *frica* ne cauzează sentimentul de temere şi fuga de relele [*malum*] declanşate în urma pierderii „obiectului" dorit. Consecinţa este că, atâta timp cât dorim *lucruri temporale/efemere, suntem în mod constant sub ameninţarea acestei frici de a [nu] pierde ceea ce am câştigat.* Acesta e şi motivul pentru care *dragostea pentru lucrurile din lume*, Augustin o denunţă ca fiind *cupiditas* – genul de dragoste greşită care ne trage *„în jos"*, spre efemer, din cauză că este o *„greutate"* pe/pentru suflet, în timp ce dragostea dreaptă/corectă – *caritas* –, este cea care caută *eternitatea şi binele imuabil*, fiind capabilă să ne atragă în direcţia opusă, şi anume *„în sus"*, în ceruri, afară din temniţele efemerei noastre existenţe pământeşti.Cu toate acestea, atât *dragostea adevărată cât şi cea greşită* au în comun faptul că sunt *dorinţa poftei* (înflăcărate) – *appetitus*. Diferenţa dintre cele *două tipuri de dragoste* se află, prin urmare, numai *în obiectul iubirii*. Prin urmare, Augustin avertizează, „Iubeşte, dar fii atent la ceea ce iubeşti".

La fel de important pentru Augustin este şi conştientizarea faptului că *nimeni nu este cu adevărat fericit dacă trăieşte în frica/teama de a pierde obiectul sau sursa fericirii.* În mod constant supus regulii date de *poftă şi teamă* (a se vedea în acest sens paralelismul asemănător dintre *plăcere şi durere* la Sfântul Maxim Mărturisitorul), viitorul este incert şi suntem în *imposibilitatea de a fi fericiţi*. Dramatic este că „orice" poate fi perceput ca un „obiect" al binelui pentru mine — deci, chiar şi în rău o persoană nu iubeşte nimic altceva decât ceea ce ea crede că este binele ei.

De aceea, susţine Augustin, viaţa adevărată este „una care este atât *veşnică cât şi fericită*". *Soluţia* lui este de a introduce un concept/o viziune diferit(ă) de iubire: şi anume, una care nu mai vizează *un anumit bun* oarecare, ci unul *absolut sau „cel mai mare" bun în sine* [*summum bonum*]. Acest bun absolut trebuie să fie *eternitatea* (însemnând că e veşnic), deoarece eternitatea *nu este ceva ce se poate pierde împotriva voinţei tale.* O iubire care caută ceva în condiţii de siguranţă dar în acelaşi timp de unică folosinţă pe pământ este în mod constant frustrată, pentru că totul este sortit să piară în cele din urmă. Aşadar, va spune Augustin, dintre toate lucrurile „doar acelea pe care le-am numit eterne şi imuabile [*aeterna sat que incommutabiles*] sunt cele de care avem a ne bucura[*fruendum*]; cât despre celelalte, trebuie să ne servim [*utendum*] de ele, ca să ajungem să ne bucurăm deplin de cele dintâi" (*De Doctrina Christiana* I, 39). Pentru a fi mai precis, Augustin oferă un exemplu pentru contextualizarea celor afirmate mai sus:

„Dacă am fi călători şi nu am putea trăi *fericiţi* decât în ţara noastră şi dacă, nefericiţi în călătoria noastră şi doritori să punem capăt nefericirii, am vrea să ne reîntoarcem în ţară-ne, am avea nevoie de vehicule fie terestre, fie marine, de care să ne *folosim* ca să fim în stare să ajungem *în ţara de care avem a ne bucura*; iar dacă *ne-am desfăta cu plăcerile călătoriei şi cu mersul în vehicul* şi, ajungând *să ne bucurăm de ceea ce trebuie să folosim*, am vrea ca drumul să nu ia repede sfârşit şi, *înlănţuiţi de o dulceaţă perversă, ne-am înstrăina de ţară, a cărei dulceaţă ne-ar face fericiţi*, tot aşa, călătorind în această viaţă muritoare, «îndepărtaţi de Domnul» [*2 Co* 5, 6], dacă vrem să ne întoarcem în ţară, unde am putea fi fericiţi, *trebuie să folosim «această lume», nu să ne bucurăm de ea*, pentru ca «atributele nevăzute ale lui Dumnezeu să fie contemplate şi înţelese prin creaţie» [*Rm* 1, 20], cu alte cuvinte *prin corporal şi temporal să ajungem să cuprindem eternul şi spiritualul*" (*De doctr. chr.* I, 8-9).

Într-o frază concisă, Augustin va rezuma teoria sa în felul următor: „Ne bucurăm de acel lucru pe care îl iubim [*diligimus*] pentru el şi că avem a ne bucura doar de acel lucru care ne face fericiţi [*beati*], iar de restul, a ne folosi" (*De doctr. chr.* I, 73). El devine şi mai precis atunci când susţine că trebuie **să facem din eternitate obiectul dorinţei noastre**, adică Dumnezeu–Prea Sfânta Treime: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, „Binele suprem şi imuabil", (*De doctr. chr.* I, 80), binele care le dă oamenilor beatitudinea [*beatificum bonum*] (*De doctr. chr.* I, 65), „Acela de la care ai tot ceea ce îi înapoiezi". (*De doctr. chr.* I, 42) şi înaintea Căruia dacă „orice altceva *ne* apare ca demn de a fi iubit [trebuie] să fie luat şi dus într-acolo unde se revarsă întregul şuvoi al iubirii noastre" (*De doctr. chr.* I, 43), adică spre El. Aşadar, „să mergem spre Acela de care bucurându-ne suntem fericiţi" (*De doctr. chr.* I, 77).

În concluzie, dacă *„lucrurile de care avem a ne bucura sunt Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh/res igitur qui bus fruendum est, Pater et Filius et Spiritus sanctus"* (*De doctr. chr.* I, 10) iar „orientarea sufletului spre bucuria de Dumnezeu pentru El însuşi" o numeşte Augustin «dragoste» [*caritas*] (*De doctr. chr.* III, 37) — căci doar atunci „omul este desăvârşit, atunci când în toată viaţa sa se îndreaptă spre viaţa imuabilă şi se ataşează de ea cu toată afecţiunea sa" (*De doctr. chr.* I, 41) — este clar că obiectul iubirii fiind veşnic, *frica* (posibilitatea de pierdere *„împotriva voinţei tale"* şi eşecul în privinţa obiectului iubirii şi a veşnicei lui posesiuni) dispare.

„La Tine cred eu că trebuie să revin; deschide-mi mie acum când bat la uşa Ta; învaţă-mă în ce fel se poate ajunge la Tine! Nu mi-a mai rămas nimic altceva decât voinţa; nimic altceva nu mai ştiu decât că cele nestatornice şi pieritoare trebuie lepădate, iar cele sigure şi veşnice trebuie căutate. Asta fac, Părinte, fiindcă numai aceasta am cunoscut; dar nu ştiu încă pe ce cale aş putea ajunge la Tine. Oferă-mi, arată-mi, dăruieşte-mi proviziile necesare drumului. Dă-mi credinţa, dacă cei care aleargă la Tine te găsesc prin credinţă; dă-mi virtutea, dacă cei care aleargă la Tine te găsesc prin virtute; dă-mi ştiinţa, dacă ei te găsesc prin ştiinţă! Sporeşte-mi credinţa, sporeşte-mi speranţa, sporeşte-mi dragostea! *O Tu, Bunătate de necuprins, unică şi care trebuie să fii adorată!*" (*Siloloqvii* I, 5).

Pr. Drd. Cătălin CRIŞAN

In memoriam

† Părintele NICOLAE GRĂDINARU a trecut la cele veşnice

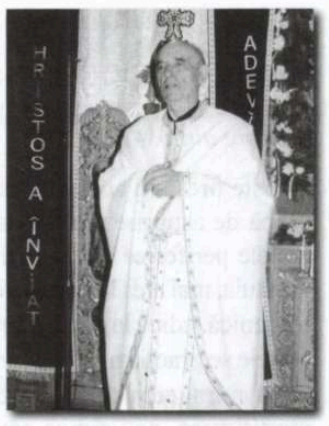

Părintele Nicolae Grădinaru s-a născut în data de 12 mai 1925, în localitatea Sângătin, comuna Apoldu de Jos, jud. Sibiu. Primele patru clase le-a urmat în satul natal, apoi opt clase de Şcoală Normală Pedagogică pentru învăţători din Sibiu. După stagiul militar a urmat cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu, pe care le-a absolvit în anul 1953, ulterior lucrând, pentru 2 ani, ca administrator la fabrica „Victoria" din Sibiu.

În anul 1955 s-a căsătorit cu Magdalena Maria Hociotă, în acelaşi an fiind numit preot în satul natal, unde a slujit timp de 5 ani. În anul 1960 a fost transferat în parohia Şugag, jud. Alba, unde a păstorit 21 de ani, iar de la 15 februarie 1981 a fost numit duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu, unde a activat până în anul 1992, când s-a pensionat. Îmbisericit la Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt" din cartierul Valea Aurie (Sibiu), a mai slujit încă 22 de ani, până la data de 25 iulie 2014, când a trecut la Domnul.

În cadrul Sfintei Liturghii, oficiată în ziua înmormântării, P.C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan a făcut un portret al părintelui Nicolae Grădinaru, arătând frumoasa colaborare între duhovnicul Institutului Teologic şi părinţii profesori, menţionând comportamentul ireproşabil al părintelui, seriozitatea, convingerea preoţească, exigenţa, ordinea şi punctualitatea în institut.

Ca delegat al Înaltpreasfinţitului Mitropolit Dr. Laurenţiu Streza, Mitropolitul Ardealului, Preasfinţitul Părinte Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, care a şi oficiat Sfânta Liturghie cu un sobor de preoţi şi profesori universitari, a dat citire cuvântului de condoleanţe al Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu al Ardealului.

Din cuvântul Înaltpreasfinţitului Mitropolit reţinem următoarele: „Am primit cu întristare creştinească trecerea la cele veşnice a Preacucernicului părinte pensionar Nicolae Grădinaru, vrednic slujitor, vreme de 59 de ani, ca preot la parohia Sângătin, jud. Sibiu, parohia Şugag, jud. Alba, şi ca preot duhovnic la Institutul Teologic din Sibiu, păstor sufletesc smerit şi harnic, cu o pilduitoare slujire pastoral-misionară şi cu o înţelegere profundă a rostului vieţii, a încercărilor şi suferinţelor, dar şi a bucuriei şi a binecuvântării lui Dumnezeu pe calea mântuirii".

Cuvânt de condoleanţe a transmis familiei şi Preasfinţitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, iar din partea Facultăţii de Teologie din Sibiu a rostit cuvânt de mângâiere pentru familie P.C. Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel, decanul Facultăţii. Dintre părinţii slujitori la înmormântarea părintelui Nicolae Grădinaru a făcut parte şi P.C. Pr. Prof. Dr. Nicolae Dura, de la Parohia Ortodoxă Română „La Sfânta Înviere" din Viena (Austria), care a rostit un cuvânt referitor la pregătirea pentru mântuire. Cuvânt de recunoştinţă la acest moment îndoliat au transmis şi unii dintre cei mai apropiaţi ucenici ai părintelui Nicolae Grădinaru: P.C. Pr. Prof. Dr. Ioan Cristinel Teşu, de la Facultatea de Teologie din Iaşi, P.C. Pr. Prof. Dr. Mihai Săsăujan, de la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

Din datele biografice ale părintelui Nicolae Grădinaru reiese că cei mai mulţi ani de slujire i-a avut la biserica din Valea Aurie, în numele comunităţii de aici rostind un cuvânt de rămas bun părintele Simion Săsăujan, care a arătat contribuţia părintelui Nicolae Grădinaru la realizarea comuniunii liturgice în biserică.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească!

Pr. Simion SĂSĂUJAN

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Miercuri, 2 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Sâmbătă, 5 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie sub protia P.S. Ioachim Băcăoanul, în Parohia Frumoasa, Jud. Bacau.

Duminică, 6 iulie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în parohia Veneţia de Jos, Protopopiatul Făgăraş I; în cadrul aceleiaşi zile a participat la Taina Sf. Maslu în parohia Boarta.

Marţi, 8 iulie. P.S. Sa a participat la Festivalul Naţional de Toacă de la Victoria.

Sâmbătă, 12 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Măgura, Jina.

Duminică, 13 iulie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în Biserica Sf. Împăraţi Constantin şi Elena din Sibiu.

Sâmbătă, 19 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Chirpăr în cadrul aceleiaşi zile a oficiat Botezul pruncului Nathanael Arsenie, fiul P.C. Pr. Florin Radu, Parohia Aciliu.

Duminică, 20 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Parohia Turnişor II. În cadrul aceleiaşi zile a participat la lansarea Monografiei localităţii Jina, la Căminul Cultural din loc. Jina.

Vineri, 22 iulie. P.S. Sa a participat la Academia Forţelor Terestre, la Avansarea în Grad a absolvenţilor promoţiei 2014.

Sâmbătă, 26 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Predeal.

Duminică, 27 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Schitul Colţul Chiliilor; în cadrul aceleiaşi zile a tuns în treapta de rasofor pe Părintele Vichentie.

Luni, 28 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Parohia Valea Aurie. În cadrul aceleiaşi zile a participat la Slujba Înmormântării P.C. Pr. Grădinaru Nicolae, fost duhovnic al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Sibiu.

Marţi, 29 iulie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

După 300 de ani... Să ne ierţi Doamne!

(urmare din p. 6)

Au durat ani buni, pentru ca Sfântul domnitor să construiască biserica Sf Gheorghe-Nou din Capitală, dar au durat şi mai mulţi, pentru ca astăzi, aceasta biserică, cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Daniel, sub vrednicul preot paroh Emil Nedelea Cărămizaru să revină la strălucirea dintâi, o adevărată catedrală europeană, iar din picturile maestrului Ioan Moldoveanu să răsune istoria nescrisă-n manuale.

Aici, în frumosul pridvor brâncovenesc, credincioşii sau simpli vizitatori află povestea Sf. Constantin, a celor patru fii ai săi şi a sfetnicului Ianache. De la stânga la dreapta, în sens invers acelor de ceasornic, tablourile amintesc de momentul încoronării ca domnitor, funcţie pe care acesta nu şi-a dorit-o, dar pe care a acceptat-o cu umilinţă, doar pentru a-şi sluji neamul şi credinţa.

Apoi urmează episodul ctitoriilor, simbol al unei dezvoltări culturale fără precedent, într-un context geopolitic extrem de tensionat, Ţara Românească fiind înconjurată de cele trei mari imperii: Imperiul Otoman, Imperiul Ţarist şi Imperiul Habsburgic, care, în lipsa unei abilităţi diplomatice extraordinare a domnitorului, ar fi transformat-o într-o ruină. Ni s-au păstrat nu mai puţin de 282 de scrisori trimise de Brâncoveanu diferiţilor destinatari, din care 170, au un caracter politic şi diplomatic. Evitarea războiului, cunoaşterea adversarului şi politica de alianţe au fost elemente cheie ale domniei lui Brâncoveanu.

Aceasta dezvoltare culturală şi artistică, susţinută de publicarea a sute de cărţi şi construirea multor locaşuri de cultură, a fost posibilă printr-o politică economică ce i-ar putea face invidioşi pe marii miniştri de Finanţe, ai Lucrărilor Publice, ai Educaţiei sau ai Culturii, de astăzi.

De asemenea, trebuie amintită longevitatea domniei lui Brâncoveanu, vreme de peste 25 de ani, într-o perioadă în care domnitorii nu apucau să guverneze mai mult de câţiva ani. Nu trebuie uitate nici duşmăniile şi jocurile politice ale familiilor boiereşti dornice de a pune mâna pe putere şi care slăbeau ţara, divizând-o în funcţie de interese. Toate acestea au fost ţinute în frâu printr-un uriaş efort diplomatic de către domnitor. Citându-l pe Nicolae Iorga, „Brâncoveanu a izbutit să păstreze nu numai Ţara Românească, ci întreaga noastră naţiune, ca trup politic, cu suflet românesc, timp de mai bine de un sfert de veac".

«Vreau să mor creştin! Loveşte!»

Invidia şi lăcomia duşmanilor externi dar şi interni ai lui Brancoveanu, au făcut totuşi ca acesta să primească în mod oarecum neaşteptat de la Mustafa-aga, reprezentantul Sultanului, năframa neagră a mazilirii, chiar în preajma Paştilor. Pentru domnitor şi familia sa începea tragica călătorie a Golgotei.

Urmează pictura ce aminteşte de drumul spre Stambul şi întemniţarea la Edicule, torturile inimaginabile, iar într-un final celebra execuţie ce avea să cutremure întreaga lume. Faptul avea să fie menţionat de către Andrea Memno, ambasadorul Veneţiei la Înalta Poartă:

„Duminică, 15 august, de dimineaţă, s-a tăiat capul bătrânului principe al Valahiei, tuturor fiilor lui şi al unui boier care îi era vistier. Iată cum s-a făcut: încă de dimineaţă Sultanul Ahmed se puse într-un caiac împărătesc şi veni la Serai, pe canalul Mării Negre, în faţa căreia era o piaţă unde a adus pe Brâncoveanu Voievod, pe cei patru băieţi ai lui şi pe vistierul Văcărescu. I-au pus în genunchi unul lângă altul, la o oarecare depărtare. Un gâde le-a scos căciulile din cap şi sultanul i-a mustrat, făcându-i haini.

Apoi li se deteră voie a face o scurtă rugăciune. Înainte de a se ridica securea deasupra capului, au fost întrebaţi de voiesc să treacă la islam şi atunci vor fi iertaţi. Glasul cel înăbuşit de credinţă al Brâncoveanului răsună si zice înspăimântat de această insultă: «Fiii mei! Iată toate avuţiile si tot ce am avut am pierdut; să nu ne pierdem însă sufletele! Staţi tari şi bărbăteşti, dragii mei, şi nu băgaţi în seamă moartea. Priviţi la Hristos Mântuitorul nostru, câte a răbdat pentru noi şi cu ce moarte de ocară a murit! Credeţi tare întru aceasta si nu vă mişcaţi, nici vă clătinaţi în credinţa cea pravoslavnică!».

La aceste cuvinte, Ahmed se făcu ca un leu turbat şi porunci să li se taie capetele. Gâdele înfiorător ridică securea şi capul marelui vistiernic Văcărescu se rostogoli pe pământ. Apoi începu cu uciderea copiilor, începând cu cel mai mare. Când gâdele ridică securea la capul celui mai tânăr dintre copii, Mateiaş, numai de 12 ani, acesta se îngrozi de spaimă. Sărmanul copilaş, văzând atâta sânge de la fraţii săi şi de la Văcărescu, se rugă de sultan să-l ierte, făgăduindu-i că se va face turc. Însă părintele său, domnul Brâncoveanu, al cărui cap a căzut la urmă, înfruntă pe fiul său şi zise: «Mai bine să mori în legea creştinească decât să te faci păgân, lepădându-te de Iisus Hristos pentru a trăi câţiva ani mai mult pe pământ».

Copilaşul ascultă, ridică capul şi cu glas îngeresc zise gâdelui: «Vreau să mor creştin! Loveşte!». În urmă, ucise şi pe Brâncoveanu. O, Doamne, Doamne, pana-mi tremură când scriu execuţia ce am văzut şi mă întreb: putut-a fi de faţă cineva şi să nu fi plâns, văzând capul nevinovatului Mateiaş, tânăr, tinerel, rostogolit pe jos, lângă capul părintelui său, părând a-l îmbrăţişa!".

De parcă nu ar fi fost suficientă această execuţie trupurile mucenicesti le-au fost aruncate în apele Bosforului, iar capetele expuse în sulițe, la poarta Seraiului. După multe intervenţii, d-na Maria Brâncoveanu a reuşit să aducă trupul soţului ei la Biserica Sf. Gheorghe-Nou, acolo unde astăzi i se închină, în continuu, zeci şi sute de pelerini, nu doar din Bucureşti, ci din toată România şi întreaga lume.

În naosul bisericii de la km 0, Sfantul domnitor îşi odihneşte veşnicia, împăcat că şi-a slujit Ţara şi Credinţa cu devotament, chiar dacă pentru unii urmaşi ai săi, ce ne guvernează astăzi, numele său reprezintă doar denumirea unei staţii de metrou – Constantin Brâncoveanu – de pe magistrala a doua. Aceştia uita că formula de Sfânt este definitorie pentru înţelegerea corectă a acestui personaj uriaş din istoria şi Sinaxarul spiritualităţii româneşti, dar şi pentru corecta asumare a fişei postului unui adevarat lider de stat. Obligaţia morală presupune asumarea totală, nu doar a numelui ci şi a renumelui celui care a redefinit ideea de conducător şi care ne-a lasat un testament sfânt al demnităţii naţionale.

În numele acestora poate ar trebuie să rostim cu sfială : Să ne ierţi Doamne, căci au trecut 300 de ani! sau mai bine să plecăm genunchii, precum Iorga în fata mormântului şi să spunem cu reverenţă: „Mă închin în faţa ta, Mare Domn şi bun creştin al neamului românesc!"

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

CTITORIA BRÂNCOVENEASCĂ DIN FĂGĂRAŞ
Izvor viu şi nesecat de autentică spiritualitate ortodoxă românească

Ţara Făgăraşului, acest pământ binecuvântat de Dumnezeu, de la poalele Carpaţilor, îşi are istoria sa prin care vorbeşte cu Creatorul atât prin ctitoriile sale mănăstireşti şi de mir, unele ocrotite de Dumnezeu de la distrugerea totală sau altele rezidite din temelie pe locul celor dispărute, cât şi prin vieţuitorii şi slujitorii acestora, nevoitori pe calea desăvârşirii. În acest an, 2014, care a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca an omagial al Sfinţilor Martiri Brâncoveni: Constantin Voievod, dimpreună cu cei patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, şi sfetnicul Ianache, de la martiriul cărora se împlinesc 300 de ani, ne bucurăm că şi în Ardeal, în Arhiepiscopia Sibiului, se găsesc ctitorii ale acestui mare Domnitor şi Martir sau ale familiei sale, acestea fiind: Mănăstirea Sâmbăta de Sus, care îi are acum ca protectori pe sfinţii martiri Brâncoveni, o biserică în Făgăraş, una la Ocna Sibiului şi biserica din Poiana Mărului – „ semne" binecuvântate peste timp ale credinţei şi iubirii jertfelnice pentru Dumnezeu a familiei Brâncoveanu.

Între ctitoriile ce au dăinuit de-a lungul vremii se înscrie Biserica „Sfânta Treime" şi „Sfântul Nicolae" din Făgăraş. Voievodul Constantin Brâncoveanu, sensibil la cererea ortodocşilor făgărăşeni, a hotărât să le construiască biserică şi aceasta pentru că zeci de ani ei au fost nevoiţi să participe la Sfânta Liturghie prin satele învecinate.

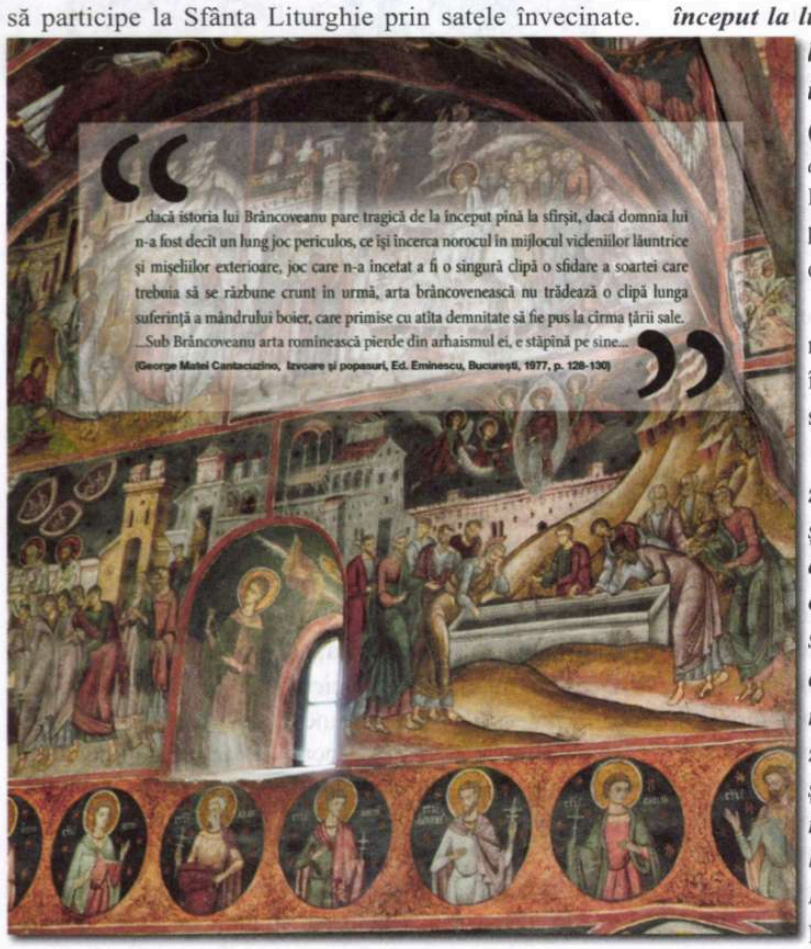
„...dacă istoria lui Brâncoveanu pare tragică de la început pînă la sfîrşit, dacă domnia lui n-a fost decît un lung joc periculos, ce îşi încerca norocul în mijlocul vicleniilor lăuntrice şi mişeliilor exterioare, joc care n-a încetat a fi o singură clipă o sfidare a soartei care trebuia să se răzbune crunt în urmă, arta brâncovenească nu trădează o clipă lunga suferinţă a mândrului boier, care primise cu atîta demnitate să fie pus la cîrma ţării sale. ...Sub Brâncoveanu arta românească pierde din arhaismul ei, e stăpînă pe sine..."
(George Matei Cantacuzino, Izvoare şi popasuri, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1977, p. 128-130)

Cererea lui, adresată principelui calvin al Transilvaniei, Mihail Apafi, a fost luată în considerare, urmând însă a fi respectate anumite condiţii, între care: să nu fie deranjată jurisdicţia Bisericii reformate asupra preoţilor religiei greceşti-ortodoxe, zidurile noii biserici să nu fie prea groase, nici prea înalte, din respect pentru Cetatea Făgăraşului, ale cărei turnuri se cuvine să domine toată împrejurimea.

Construirea bisericii a început în 17 iunie 1697 şi s-a terminat în 30 septembrie 1698 sub îngrijirea pitarului Neagoe Rătescu şi a preotului Cristea, după cum arată pisania:

„Această sfântă şi dumnezeească beserecă a răsăritului, Io Constandin Basarab Voievod, domnul şi oblăduitorul a toatei Ţărei Rumăneşti, în slava şi lauda prea sfentei şi necuprinsei în trei ipostase şi una sfântă troiţă şi întru cinstea sfântului şi de ciudese (minuni, n.n.) făcătoriului Nicolae, episcopului Mirelichiei, a cărui şi hram iaste, din temelie cu toată cheltuiala sa o au rădicat şi o au zidit la anul de la spăseniia (mântuirea, n.n.) lumii 1698, la al zecelea an al domniei sale. Şi s-au început la luna lui iunie 17 zile şi s-au sfârşit la luna lui septembrie 30 zile, la anul ... Şi au fost ispravnic Neagoe pitar Rătescu, leat 7206 (1697-1698)" [N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, XIII, p. 94-95; Valer Literat, *Oraşul şi ţara Făgăraşului*, Făgăraş, 1943, p. 16; menţionează că se mai păstrează şi un clopot de la Brâncoveanu].

Prin hramul pe care îl poartă, a fost închinată Sfintei Treimi şi Sfântului Nicolae. La începutul sec XX, Nicolau Aron (monograful şcolilor şi bisericilor din Făgăraş) consemna:

„Voievodul Constantin Brâncoveanu zideşte mândra biserică de la răsăritul oraşului, din Rumânia de sus (aşa se numea atunci această parte a Făgăraşului n.n.) pe care pune o inscripţie de toată frumuseţea, săpată în piatră, cu slove scoase în relief, cu emblema lui de Domn al Ţării Româneşti şi cu menţiunea că biserica a fost zidită în al zecelea an al domniei sale – ca şi cum ar fi fost ridicată în propria ţară, nu în ţară străină" [Nicolau Aron, *Monografia bisericilor, şcoalelor şi reuniunilor române din Făgăraş*, tiparul Tipografiei jer Preda, 1913, Făgăraş, p. 7].

Ctitoria brâncovenească din Făgăraş se remarcă şi din punct de vedere al planului de construcţie, făcând parte din categoria bisericilor cu plan dreptunghiular alungit, încheiate spre răsărit cu o absidă şi încoronate cu un turn-clopotniţă, ridicat deasupra pronaosului. Biserica are un plan rectangular alungit, compartimentat în pridvor, pronaos şi naos, încheiat spre răsărit cu o absidă poligonală la exterior şi semicirculară la interior. Interiorul este acoperit cu calote cu pandantivi, calote care se regăsesc inclusiv în pridvor şi la absida altarului. Accesul la masivul turn-clopotniţă, aflat deasupra pronaosului, se face printr-o scară construită sub formă de melc, într-un turnuleţ special, alipit uneia din faţadele laterale.

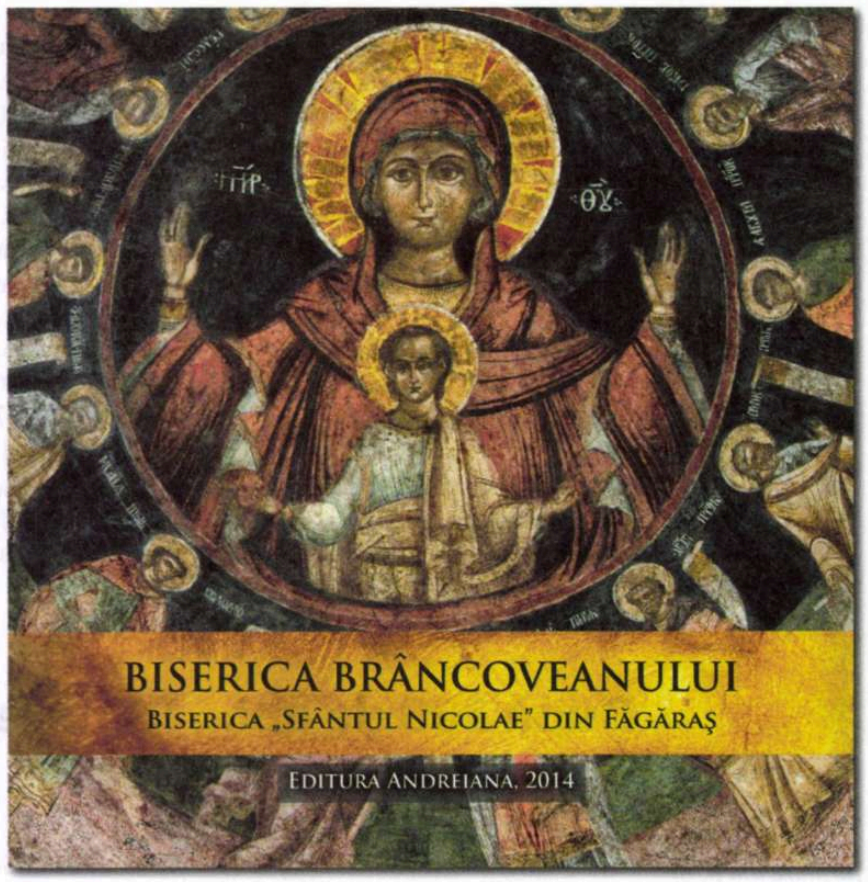

Ca Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, dar şi ca fiu al acestor meleaguri, cu multă bucurie în suflet şi cu dorinţa continuării lucrărilor înaintaşilor noştri, am binecuvântat această lucrare în imagini şi pe toţi care au contribuit la realizarea ei şi o recomandăm şi pe această cale tuturor iubitorilor de spiritualitate şi cultură, spre pomenirea veşnică a Sfinţilor Martiri Brâncoveni, care sunt ocrotitorii Ţării Făgăraşului.

Cu ocrotirea Sfintei Treimi, prin mijlocirea Sfinţilor Martiri Brâncoveni şi prin nevoinţa ostenitorilor rânduiţi de Sus, povăţuiţi de Preacucernicul Părinte Protopop Marcel Dobrea şi de colegul Preacucerniciei Sale, preotul Ioan Dincă, dar mai ales prin rugăciunile din cer ale multor credincioşi făgărăşeni care s-au închinat de-a lungul secolelor în această preafrumoasă biserică, nădăjduim că ea va continua să rămână un izvor viu şi nesecat de autentică spiritualitate ortodoxă românească, chezăşie a mântuirii noastre.

Mitropolitul Laurenţiu

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001, BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1, Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 33-36

1 şi 15 septembrie 2014

• CRUCEA EDUCAȚIEI •

EDUCAȚIA – LUMINĂ PENTRU VIAȚĂ

Mesajul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la începutul anului şcolar 2014-2015

Fiecare început de an şcolar reprezintă, deopotrivă, un moment de bucurie şi de emoţie pentru copii, mai ales pentru cei din clasa zero, dar şi de intensificare a responsabilităţii părinţilor şi profesorilor privind înţelegerea valorii educaţiei ca lumină pentru viaţă.

În dezvoltarea unei educaţii autentice pentru viaţă este esenţială *cultivarea unei legături statornice şi a unei cooperări rodnice între Biserică, familie şi şcoală*, precum şi valorificarea contribuţiilor specifice acestora. În contextul actual, marcat de tendinţe ideologice individualiste şi secularizante care erodează valorile consacrate ale familiei tradiţionale, este cu atât mai necesară această conlucrare benefică între instituţii fundamentale. Mai precis, în societatea de consum din zilele noastre, marcată tot mai mult de o mentalitate care orientează copiii, adolescenţii şi tinerii spre senzaţionalul artificial şi profitul material, este esenţială cultivarea unei educaţii credibile axate pe luminile călăuzitoare ale vieţii, atât la nivel personal, cât şi la nivel comunitar. Aceste lumini sunt: *credinţa în Dumnezeu şi valoarea unică şi eternă a persoanei umane, creată după chipul lui Dumnezeu – Izvorul vieţii veşnice, iubirea generoasă a omului ca bază a comuniunii umane în familie şi în societate, cultivarea creativităţii pentru îmbogăţirea tezaurului peren al umanităţii şi cultivarea responsabilităţii pentru natură ca dar al lui Dumnezeu oferit generaţiilor umane prezente şi viitoare*.

În domeniul educaţiei, Biserica Ortodoxă Română a avut un rol semnificativ de-a lungul istoriei poporului român, contribuind la organizarea şi îmbogăţirea educaţiei şi a culturii naţionale. Prin *Protocolul cu privire la predarea disciplinei religie – cultul ortodox în învăţământul preuniversitar şi la organizarea învăţământului teologic ortodox preuniversitar şi universitar* (29 mai 2014), Biserica este chemată să valorifice potenţialul ei specific în domeniul educaţiei, contribuind împreună cu Ministerul Educaţiei Naţionale la *creşterea calităţii şi orizontului actului educaţional*.

Noi considerăm că prin educaţia religioasă este evidenţiată *complementaritatea dintre spiritualitate şi ştiinţă, dintre credinţă şi cultură, reliefându-se şi dimensiunea formativă a acesteia, nu doar informativă*. Educaţia religioasă oferă un orizont spiritual cuprinzător sau integrator, un liant care relaţionează şi integrează cunoştinţele de la celelalte discipline, spre a forma împreună *un reper spiritual luminos şi edificator pentru viaţă, trăită în comuniune de iubire şi coresponsabilitate pentru binele comun*.

Trăim într-o societate din ce în ce mai dezorientată, în care generaţiile actuale de tineri sunt tentate să creadă că reuşita în viaţă constă în acumularea rapidă de bogăţii materiale, în trăiri intense de tip senzaţional şi în cucerirea unei poziţii sociale proeminente. Banul, plăcerea şi puterea sunt idolii societăţii secularizate, consumiste şi tot mai individualiste, care-i deturnează azi pe mulţi oameni de la căutarea valorilor spirituale profunde ale vieţii în comuniune de iubire cu Dumnezeu, exprimată în rugăciune, şi cu oamenii, în fapte bune. *Omul secularizat a pierdut practica rugăciunii ca izvor de bucurie şi de iubire statornică în familie, în prietenie şi în societate*. El se hrăneşte adesea cu iluzia că sufletul omului poate fi umplut cu lucruri materiale limitate şi cu senzaţii efemere, motivând că mormântul ar fi ultima destinaţie a sa ca fiinţă spirituală inteligentă vieţuind pe pământ.

Într-un asemenea context, *este nevoie de redescoperirea şi de reafirmarea reperelor autentice ale educaţiei*. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur arată că o educaţie veritabilă contribuie la dezvoltarea unei *înţelepciuni* care îl orientează pe copil şi pe tânăr spre iubirea nelimitată şi bucuria netrecătoare pe care le oferă credinţa în Dumnezeu, Făcătorul şi Mântuitorul lumii, descoperite nouă de Iisus Hristos Cel răstignit şi înviat, Care a biruit păcatul şi moartea, dăruind lumii viaţă veşnică.

De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă pe părinţi zicând: *„Învaţă-ţi copilul să nu pună preţ nici pe bani, nici pe slava omenească, nici numai pe viaţa de aici. Dacă va avea astfel de gânduri, va fi un înţelept”* [Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre slava deşartă şi despre creşterea copiilor*, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2001, p. 427]. Acelaşi Sfânt Părinte spune că rostul vieţii pământeşti trecătoare este acela de-a ne pregăti pentru viaţa cerească netrecătoare: *„Ce câştig avem de pe urma vieţii acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o câştigăm pe cea viitoare?”* [Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Omilia a XC-a, III, în colecţia „P.S.B.”, vol. 23, E.I.B.M.B.O.R., 1994, p. 1003]

Ne rugăm Domnului nostru Iisus Hristos, Învăţătorul lumii şi Izvorul înţelepciunii veşnice, să-i lumineze şi să-i binecuvinteze pe toţi copiii, tinerii, părinţii, educatorii, învăţătorii şi profesorii, în noul an şcolar, *dăruindu-le bucuria împlinirii vocaţiei principale a educaţiei de-a fi lumină pentru viaţă*.

Domnitorul Constantin Brâncoveanu – sprijinitor şi promotor al culturii

Într-o societate contemporană în care cultura este mai tot timpul marginalizată, iată că în acest an al Sfinţilor Martiri Brâncoveni, ne răsare şi modelul omului de cultură, pentru că voievodul Constantin Brâncoveanu nu a făcut politica armelor, ci a făcut marea politică a culturii, după cum arăta Nicolae Iorga. Crescut în rafinata ambianţă culturală a Cantacuzinilor, viitorul domn, încă din tinereţe, s-a format ca *om de carte, cu gust pentru tot ceea ce este frumos*, fapt care a făcut ca „domnia lui să reprezinte momentul cel mai de seamă al vechii culturi româneşti” [Pr. Prof. Dr. Niculae Şerbănescu, *Constantin Brâncoveanu, domnul Ţării Româneşti,* în *Sfântul voievod martir Constantin Brâncoveanu,* Ed. Cuvântul vieţii, Bucureşti, 2014, p. 88].

Cel dintâi lucru pe care l-a făcut Brâncoveanu a fost să continue tipărirea *Bibliei de la Bucureşti* (1688), prima Biblie completă în româneşte, în cea mai frumoasă limbă românească, pe înţelesul tuturor românilor din Ţara Românească, din Dobrogea, din Oltenia, din Moldova, din Banat şi din Ardeal, Crişana şi Maramureş. Până în zilele noastre oricine o poate citi şi înţelege şi, în cea mai mare parte, traducătorii mai noi au menţinut „limba ca un fagure de miere, cu miros de bună mireasmă duhovnicească şi cu grai de vechi cazanii, a Bibliei de la Bucureşti”. [Antonie Plămădeală, *De la Filotei al Buzăului la Andrei Şaguna”,* Ed. AOR Sibiu, 1997, p. 125] Trebuie să menţionăm aici un lucru care spune multe despre acest sfânt martir: începută de predecesorul său Şerban Cantacuzino, din smerenie, Constantin Brâncoveanu, cu toate că Biblia a apărut în timpul lui, a numit-o cu numele

(continuare în p. 3)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Din cuprins:

Pr. Conf. Dr. Constantin Necula
Educaţia, ca o cruce de lumină... | pagina **2**

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Nevoia de educare | pagina **4**

Pr. Vasile Grăjdian
Tradiţie şi educaţie | pagina **5**

† Visarion, Episcopul Tulcii
Crucea educaţiei | pagina **8**

EDUCAȚIA, CA O CRUCE DE LUMINĂ...

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

Sunt convins că nu de pomană începutul clasic al şcolii, până la nebunia a tot felul de reforme, era fixat pe 15 septembrie, în raport cu Înălţarea Sfintei Cruci. Ce intuia Spiru Haret, de exemplu, sau Simion Mehedinți, ca să numesc doar doi dintre cei mai cunoscuți filosofi ai educației practice românești, şi scapă reformiştilor de astăzi, este realitatea fundamentală că Școala este legată fiinţial de Biserică, prin Biserică de Cruce şi, prin ea, de Înviere. Pentru că educația nu este o chestiune de moft, ci de crez, de fidelizare a unor adevăruri fundamentale, de adâncire în tainele cunoaşterii lumii prin cunoaşterea lui Dumnezeu.

Asist de o bună bucată de vreme la inflexiunile aceleiaşi melodii, *Internaționala*, îndreptată împotriva antifoanelor educative. O criză de imaginație, semn că nu sunt mari oameni de cultură până la urmă, vine către noi prin vitriolarea religiei în şcoală. Am admis mereu că nu avem nici programa perfectă, nici profesorii perfecți, nici manuale perfecte. Mi-aduc însă aminte mereu că cine vrea să aibă prieteni perfecți moare singur. Perfecționismul acut de care suferă reformatorii nu ține cont de adevărata valoare a sufletului uman, transformându-l mereu în marfă de schimb pentru multi ori plurinaționale, ventuzele de energie umană care transfomă visele noastre în cimitire de fier ruginit, în uri şi viclenii. O construcție lipsită de sensurile sale veşnice nu înnobilează oamenii cu nici un soi de libertate. Poate doar libertatea de a fi păcătos, puturos, retrovers moral şi fizic.

Este greu astăzi să mai propui **pedagogia creştină drept un exercițiu social**. Când toată lumea se vrea, fie şi un pic, profetă, când toți vrem să avem dreptate, oricare ar fi preţul pentru aceasta, şi propriile interese sunt prezentate ca fiind mai importante decât ale comunității, când fiecare judecă şi condamnă pe fiecare, silirea voii proprii trebuie să înceapă cu smerirea de sine, cu pocăința fiecăruia dintre noi. Cui să o vesteşti însă, ce tonalitate trebuie să aibă glasul care trebuie să treacă peste zgomotul de fond al vieții noastre rutinate şi ruinate în dreptăți obscure, dinamitate de orgolii şi ipocrizii? Glasul lumii îndeamnă la jumătăți de măsură şi umflări de orgolii, la adevăruri partinice şi la modele umane semipreparate, la mediocrități valorice şi morale. Scleroza vieții interioare ne contorsionează şi viața exterioară. Remarcăm în fiece clipă toată drama aproapelui şi a noastră atunci când ne silim să facem binele, să trăim în pace şi să zidim cu tăcerea noastră liniştirea aproapelui. Ni se răspunde cu îndoială, neîncredere, zâmbete de superioritate... A te sili să educi un om ca să te mântuieşti şi ca să-l ajuți în mântuire nu concordă cu transformarea ta într-un robotel fariseic de făcut puncte la biserică sau în văzul comunității, pe esplanade de vedetism mediocru, de umplut dosare de acreditare ori de salarizare merituoasă, ci biruirea patimilor care te încearcă, liniştirea sufletului tău pentru a creşte iubirea în jurul tău. În casa ta, în anturajul tău sau în oraşul tău.

Am remarcat că toți experții în scoaterea religiei din şcoală afirmă că religia, actul religos în sine, este o chestine de viață particulară, insistând pe extrema intimității. Nimic mai corect. Doar că pentru a creşte şi a se manifesta credința – vârful viu al religiozității, pentru a rezista lumii din afară, credința are nevoie de aportul comunității. **Izolaționismul nu poate fi admis drept metodă pedagogică,** decât dacă ai viziunea nenorocită a reformei învățământului din anii 1948-1949, când, împotriva naturii sufletului tânărului român, s-au îngropat religia şi limba română, istoria națională şi libertatea de exprimare sub principiile umanismului ateu, sub vraful istoriografiei lui Roller şi principiile limbii ruse, limba unei universalități absurde. Silirea de sine, aşa cum o vedea această reformă, nu avea nimic de a face cu îndumnezeirea firii umane, ci doar cu dezvoltarea culturii fricii şi foamei, a ascultării necondiționate în lagărul de idei al ateismului. Oferta educațională propusă de tristele figuri ale reformismului „onegistico-filozofic" seamănă mult cu excursiile organizate pentru copii, pelerinajele unei pseudo-teologii a libertății de turmă. Mai mult la McDonald's, visând la Disneyland ori la un hamburger în aspic, drumeți pe cărările de lumină falsă ale mallurilor decât la malurile de lumină ale culturii naționale: morminte de sfinți, câmpuri înflorite peste eroi, cetăți niciodată supuse, văi ce-adăpostesc tezaurele de viață curată ale unei copilării decente. Anxietatea copiilor, ADHD-ul lor, îndoparea lor cu medicamente profilactice pe sistemul umplerii gropilor de gunoi – luăm de bun ce alții aruncă, absurdizarea prin motivări mincinoase, toate arată spre ce-i grăbim prin discursurile insipide ale apărătorilor unei libertăți de gândire închipuite.

Ceea ce uită oamenii ce plâng libertatea de a fi nătâng cu ştaif este că vine vremea, şi acum poate fi, când la fruntariile Țării nu vor sta să lupte membrii academiilor de pripas şi nici cetățenii Absurdistanului educațional. Curajul nu se ia din nutreț de serie, ci din jăratecul tipsiilor purtate cu har. În luptele pentru România nu au murit cei ce n-au crescut crezând în Crucea ei, iar steaua ce au propus-o supraviețuitorii ascunşi în ideologii obscure a rănit în cele cinci colțuri ale sale toată demnitatea, furând politicii şi culturii de astăzi mii de tineri intelectuali. Doar ei ne-au mai rămas, veghetorii din cer ai robiei de-acum. Seamănă gardienii libertății de pripas cu prima generație de gardieni din temnițele comuniste, care depăşeau în exces de zel pe cei ce-i instruiseră. Loveau şi ucideau cu mai mare rigoare, ascundeau moartea martirilor în cinisme democrate, depăşind granița umanității, spre iad. Nici pregătirea şi nici stupefianta auto-promovare ce şi-o dăruiesc astăzi unii altora, cercurile refuzului de Hristos, nu le îngăduie să-şi bată joc de noi, ceilalți. Un minunat, altfel, filosof epistolar, aducea ca argument al scoaterii din şcoală a religiei scrisorile şi dialogurile cu prietenii săi. E limpede că, dacă te plimbi în cercul unor prieteni neîncrezători în determinarea demnității prin apropierea de Dumnezeu, porți cuvântul lor. Şi puterea cuvântului tău scade, crescând neliniştea. Eu străbat, prin voia lui Dumnezeu, anual, zeci de şcoli şi licee, ascult tineri şi port cu ei povara nemulțumirii lor pentru un sistem educațional perimat, cu o educație apocrifă în valori morale, sistem colapsat în proiecte, despre care nu li se explică nimic. Pruncii sunt speriați de planificările şcolii, de isteriile dascălilor lor, de insuficienta calitate a predării, de singurătatea care-i macină, de dorul de părinți – mai atenți la scadența ratelor decât la irişii lor plini de aşteptări. Am străbătut penitenciare şi spații de criză umană- alcoolism, droguri. Refuz să cred că experiența mea pedagogică şi competența mea umană se fundamentează doar pe diplomele dobândite ori punctele obținute în procese de competiție punctuale. Eu ştiu ce înseamnă să bâjbâi fără Dumnezeu prin cultură şi ştiință, atât cât mi-a îngăduit Dumnezeu. Dacă ei nu l-au aflat pe Hristos, de ce vorbesc despre El şi împotriva candorii ce se naşte în inima cuibărită în Binele Ceresc? Oare nu e o competență ştiințifică să vorbeşti doar despre ceea ce şti? Ori vom prelua moda politicienilor de a vorbi orice împotriva Adevărului şi a propriei națiuni? Politrucii nu dialoghează, ci condamnă şi vor mereu să aibă dreptate.

Suntem aşadar dinaintea unui complet de judecată permanentă. Deoparte dorința oamenilor lui Dumnezeu de a dărui viață copiilor. Iar când greşesc o fac din neatenții conținute în însăşi actuala perioadă, grea şi frustrant de echivocă în valori. Pe de altă parte, procurorii noii dezordini culturale. Ne acuză că suntem vinovați de vina de a crede, de a iubi, de a nădăjdui. Nu, nu trebuie să ne dovedim nevinovăția. Ca orice complet de politruci temeinici ne vor condamna oricum. Să spunem simplu: da, iubim Crucea. Da, credem că orice catedră este prelungirea în şcoală a Catedralei. Da, Dumnezeu e viu şi ne cere să vă iubim cu orice preț. Chiar cu prețul vieții noastre. Urâți-ne, loviți în idealul nostru, călcați-ne în botinele caduce ale falselor intelectualisme. Noi, noi avem pentru ce muri: pentru Învierea noastră. Voi?

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Am primit lucrarea **Mariei Ivăniş Frenţiu** referitoare la ***Aspecte ale limbajului liturgic românesc,*** care reprezintă varianta dezvoltată a tezei de doctorat a autoarei. Ne-a atras atenția subiectul lucrării prin care se încearcă a fi surprinse aspectele implicate în funcționalitatea limbajului liturgic, de către autoarea absolventă a facultăților de Filologie şi Teologie. Lu-

crarea dedicată limbajului liturgic ortodox este un studiu detaliat şi complex, bazat pe o bibliografie teoretică semnificativă şi pe parcurgerea a sute de pagini de text al cărților de cult. Ceea ce a determinat-o pe autoare să purceadă la efectuarea acestei cercetări a fost faptul că, de cele mai multe ori, se pune semnul egalității între limbajul religios şi limbajul liturgic, fără a se ține seama de ce le individualizează, în această lucrare fiind surprinsă complexitatea şi specificul limbajului de cult.

Lucrarea este una de noutate în spațiul românesc având în vedere, în primul rând, demonstrarea existenței unei funcții argumentate prin analiza funcționalistă a limbajului liturgic, o atenție specială fiind acordată teonimelor, prin care se concretizează funcția liturgică. În al doilea rând, autoarea realizează o descriere extinsă a limbajului liturgic prin identificarea particularităților de expresie la cele mai importante niveluri ale limbii. Recomandăm călduros această lucrare pentru preoții şi cercetătorii din domeniul teologiei liturgice, şi nu numai, pentru o cât mai bună cunoaştere a importanței limbajului liturgic.

În acelaşi registru, legat de studierea limbii în contextul cultic, am primit de la Profesorul **Mihail Diaconescu** 3 volume dedicate **Teologiei ortodoxe şi artei cuvântului**. Este vorba de o lucrare elaborată într-un context cultural contradictoriu şi tensionat, în care discutăm mai multe despre publicații în mediul virtual. Cu toate acestea, trilogia de față ne arată că autorii continuă să-şi compună operele şi să le publice în varianta clasică, iar trilogia aceasta a lui Mihail Diaconescu se adresează celor care privesc problemele estetice în mod demn şi responsabil. După cum mărturiseşte chiar autorul trilogiei, a realizat aceste volume *nu numai ca o aplicare a principiilor estetice generale la un domeniu limitat al creației estetice, ci şi din convingerea că actualele rătăciri ale unor aspiranți la titlul de scriitor ar putea fi îndreptate*. Impresionante, cele trei volume sunt concepute ca un tratat elementar ce cuprinde noțiunile fundamentale ale teoriei literaturii şi relațiile complexe dintre acestea. Tocmai de aceea tratatul are un caracter selectiv, fiind conceput ca o introducere în domeniul abordat. Acest fapt a determinat alegerea problemelor discutate, dispunerea lor în ansamblul tratatului, succesiunea logică a demonstrațiilor şi formularea unor concluzii. Îmbucurător este faptul că autorul trage concluzii strâns legate de viziunea teologică a artei, în general, şi a literaturii, în special, la care achiesează şi autorul.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 6 august – *Praznicul Schimbării la Faţă a Domnului.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Schitul „Schimbarea la Faţă" din Păltiniş, jud. Sibiu.

Joi, 7 august. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Vineri, 8 august. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 10 august. A oficiat Sfânta Liturghie, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, la Catedrala Mitropolitană „Sfânta Treime" din Sibiu. A adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. Sărbătoarea a continuat cu o slujbă de Te Deum săvârşită de preoţii şi diaconii prezenţi, cu ocazia aniversării zilei numelui Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu, de Sfântul Mucenic Lavrentie, şi a hirotoniei întru arhiereu.

Luni, 11 august. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 12 august. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 14 august. A slujit, împreună cu PS Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Vecernia Mare, Litia şi Prohodul Maicii Domnului la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Vineri, 15 august – *Praznicul Adormirii Maicii Domnului.* A slujit Sf. Liturghie şi Taina Sf. Maslu la Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus, împreună cu P.S. Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu un mare sobor de preoţi şi diaconi, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură.

Sâmbătă, 16 august – *Sărbătoarea Sfinţilor Brâncoveni.* În ziua de cinstire a Sfinţilor Martiri Brâncoveni, Î.P.S. Sa a participat, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel şi de ceilalţi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la sfinţirea picturii noi şi la binecuvântarea lucrărilor de la Biserica „Sfântul Gheorghe Nou" din Bucureşti, una dintre cele mai reprezentative ctitorii brâncoveneşti, în care se păstrează moaştele Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu.

Duminică, 17 august. A participat, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel şi de ceilalţi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la sfinţirea picturii restaurate de la Biserica „Sfântul Gheorghe" din incinta *Ansamblului istoric brâncovenesc* de la Mogoşoaia.

Luni, 18 – marţi, 19 august. A participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Miercuri, 20 august. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 21 august. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 24 august. A târnosit la exterior cu Sfântul şi Marele Mir, iar la interior a sfinţit picturile nou realizate la Biserica „Sfânta Treime" din localitatea Presaca, Protopopiatul Sălişte. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *sachelar* pe P.C. pr. paroh Nicolae Vintilă, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a aşezat piatra de temelie pentru noua biserică „Naşterea Maicii Domnului" şi „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din localitatea Păuca, Protopopiatul Sălişte. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 25 august. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 26 august. A avut program de lucru la cabinet. A vizitat şantierul de lucrări de la Schitul „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Bazna, jud. Sibiu.

Miercuri, 27 august. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 29 august – *Sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul.* A săvârşit Sf. Liturghie la Mănăstirea Buneşti, jud. Braşov. În aceeaşi zi, a oficiat slujba de parastas întru pomenirea vrednicului de amintire Mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Sâmbătă, 31 august. A slujit Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Nicolae" din localitatea Voila, Protopopiatul Făgăraş II. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumuseţare a bisericii. L-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Ioan Aurel Şerban, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Pr. Dr. Cristian Vaida

Domnitorul Constantin Brâncoveanu – sprijinitor şi promotor al culturii

(urmare din p. 1)

celui care a iniţiat-o, fiind cunoscută până azi ca *Biblia lui Şerban Cantacuzino* sau *Biblia de la Bucureşti*.

Totodată, prin strădania sa şi prin contribuţia financiară, pe tot cuprinsul ţării s-au ridicat biserici, mănăstiri şi palate cu remarcabile linii arhitectonice şi picturi de mare valoare. La îndemnul său au fost înfiinţate şcoli şi tipografii, a oferit burse elevilor români din Transilvania în şcolile acestea, iar celor din Ţara Românească le facilita studiul la şcoli din străinătate.

Că întreaga operă culturală din timpul domniei sale a fost dirijată de domnitor personal, ne-o spune biograful său, Radu Greceanu, în prefaţa la *Triodul* din 1700, mărturisind că a lucrat „den poruncă". Nu numai din cauza potrivirii numelui, ci mai ales pentru că s-a ridicat cu faptele şi virtutea la aceeaşi înălţime, e comparat de contemporani cu împăratul Constantin cel Mare, Mitrofan al Buzăului afirmând că numele lui îi va rămâne nemuritor în această lume, ca şi al „celuilalt Mare Constantin". Nicolae Iorga îl citează pe Filothei sin agăi Jipa, care îl compară pe Brâncoveanu cu Alexandru-Ptolemeu, aşa cum în *Mărturisirea Ortodoxă* din 1699 îl compară şi Sevastos Kimenitul.

Moartea Domnitorului martir şi păstrarea credinţei străbune

Chipul morţii lui, într-un secol în care cultura, în Europa, înlocuise de mult apucăturile barbare, a uimit lumea. Consulul italian la Constantinopol, Andrea Memno, chemat de sultanul Ahmet şi de vizirul Gin Ali Paşa, împreună cu alţi membri ai corpului diplomatic, să asiste la decapitarea Brâncovenilor, scria poate în aceeaşi zi dogelui Veneţiei: „Pana îmi tremură când scriu despre cele ce am văzut!" [*Ibidem*].

Înaintaşul nostru în scaun, mitropolitul Antonie, afirma: „Un astfel de om a omorât sultanul: ctitor de biserici şi mănăstiri cărora le-a dăruit un stil românesc în zidire, un stil ca un suflet frumos şi luminos la Hurezi, Potlogi, Mogoşoaia, Buzău, Făgăraş, Sâmbăta. Un astfel de om a omorât sultanul: ctitor de cultură prin carte românească, arabă, gruzină, grecească şi slavonească, în ţară şi în alte ţări îndepărtate, precum Siria şi Gruzia.

Un astfel de om a omorât sultanul: protector generos al ortodoxiei din Athos până departe, la mănăstirea de la poalele muntelui Sinai, care îi păstrează până azi portretul în stăreţia arhiepiscopului.

Un astfel de om a omorât sultanul: domnitor evlavios, iubitor şi apărător al păcii ţării sale în timpul unei domnii de 26 de ani, un mare diplomat, ştiindu-se orienta fără greş printre suliţele a trei împărăţii: otomană, rusă şi austriacă. (...) Numele sultanului criminal nu merită să fie pomenit. Europa care a asistat la masacru cu indiferenţă şi-a atras mânia lui Dumnezeu. Căci nici Europa nu poate fi înţeleasă. Se spune chiar că unii ambasadori apuseni au acceptat primirea în audienţă la sultan în timpul execuţiilor, pe podiumul frumos ornamentat de pe care trogloditul, ghemuit pe un tron, urmărea spectacolul. S-ar cuveni ca istoria să-l pedepsească, să-l descalifice din toate demnităţile, inclusiv din aceea de om, pe acest tiran care, ucigându-l pe domnitor aşa cum a făcut-o, a nesocotit tot neamul peste care domnise. Ne-a stropit pe toţi, în ochii sufletelor, cu sângele său. Dar a fost sânge de martir. Să nu-l ştergem. Să-l venerăm. Căci nici el, nici coconii lui n-au primit turcirea, adică trecerea la religia lui Mahomed, ca să-şi scape viaţa, precum li se propusese. Nici nu şi-au putut imagina martirii, un Brâncoveanu turcit, tată sau fii, lepădaţi de legea lor ortodoxă, în care trăiseră şi se săvârşiseră toţi domnitorii înaintaşi, şi toţi românii de pretutindeni. Şi-au aplecat în credinţă capetele pe butuc, unul după altul. (...) Au mai fost în istorie, şi înainte, şi după Brâncoveanu, astfel de crime abjecte, nedrepte, zguduitoare, absurde. Toate rămân la fel de condamnabile. Nu există, de altfel, crime mari sau crime mici. Tăierea lui Constantin Brâncoveanu şi a coconilor săi, în ziua Adormirii Maicii Domnului, în plină vară, la Istanbul, a fost şi ea cea mai mare. Să îngenunchem pe durerea şi pe amintirea Brâncovenilor cu evlavie, cu adânc respect şi cu speranţa că jertfa lor a fost primită ca o tămâie binemirositoare la Altarul Părintelui ceresc, pentru ei şi pentru noi" [Ibidem].

Tragedia morţii lui Brâncoveanu a impresionat în mod deosebit pe cronicarii din Şcheii Braşovului. Protopopul Florea Baran, în 15 decembrie 1716, lasă în manuscris mărturii pline de nostalgie, din care redăm câteva fragmente [I. Prişcu, *Slove vechi,* în „Gazeta Transilvaniei", 1920, nr. 966]: *„Văleat* (anul) *1716, meseţa* (luna) *Dechemvr. 5 dni* (ziua). Într-acest an şi-ntr-această lună ce scrie mai sus, multă tulburare a sosit în Ţara Ungurească (n.n., Transilvania) *multă frică de robia păgânilor de turci şi de tătari, care neîntocmire s-au tras după adormirea fericitului Io Constantin Voevod B(râncoveanu) B(asarab), care a domnit în Ţara Muntenească 25 i pol* (împliniţi). *Şi-ntr-aceşti ani ai domniei lor, or sărac, or bogat, or neguţător, or boier de neam ştiut ce-i pribegia sau fuga în bejenii în vreme de iarnă, ce toţi, mic şi mare subt oblostia a lui s-au odihnit, cine-ş în ale sale şi din nimic au făcut şi din puţin au agonisit. Să zicem: erau toţi în fericite zilele lui în agonisinţă şi cei de loc şi cei veniţ, tocma ca albina în vremea ei, când îi îmblă timpul de-ş face agonisinţă în voe până ce nu-i mai încape în hambar. Acesta a întrat în inimile unor din neamul lui şi puind meşteşugari în to feliul, l-au dat în sama păgânilor de turci şi ducându-l la împăratul lor pe Constantin Vodă şi cu patru feciori ai lui i-au tăiat pe toţ acolo. O! Proroace şi împărate Davide, cum prin luminarea Duhului, că luând domnia nepotu-său Ştefan sin Stolnicul Constantin, n-au nici doi ani, ce l-au şi luat turcii pă el şi pă tată-său şi i-au sugrumat pre amândoi. Apoi, după ce l-au luat pe unchiu-său, pe Mihai spătarul şi l-au tăiat şi pe el acolo la Odriiu. După mazilirea lui Ştefan vodă venit-au domn Ungrovlahiei grec Nicolae vodă cel tiran, carele, precum să zice, când va să bată Dumnezeu pe o ţară cu un domn rău, o bate... Şi am scris eu P(rotopop) F(lorea) ot Braşov, ca să să ştie, 7224*" [Vezi lucrarea noastră *Sfântul Constantin Brâncoveanu şi braşovenii,* Ed. Andreiana, Sibiu, 2014].

Nevoia de educare

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Recitesc, de o vreme încoace, cărţi care mi-au marcat adolescenţa, care au pus în viaţa mea un rost, care mi-au adus înţelesuri noi şi mi-au dat curajul de a ieşi din clişee, convins de cuvintele lui Seneca: „Mulţimea de cărţi îl încarcă pe cel care învaţă, nu îl formează".

Stau să mă întreb câţi dintre noi, în această eră digitală, mai găsim răgazul unor lecturi formatoare? Am devenit superprofesionişti citind şi citând fragmentar lucrări de referinţă în domeniul în care ne specializăm, dar pierdem din vedere nevoia unei formări autentice care trebuie să treacă proba timpului şi să construiască ansamblul.

Dacă fiecare om e o formă de încăpăţânare, o idee, o lume care-şi face încercarea, e greu să crezi că educaţia ar ţine de sistem şi că s-ar putea face doar cu catalogul.

E ispititor „visul" lui Noica din „Jurnalul filozofic": „Visez o şcoală în care să nu se predea, la drept vorbind, nimic. Să trăieşti liniştit şi cuviincios, într-o margine de cetate, iar oamenii tineri, câţiva oameni tineri ai lumii, să vină acolo spre a se elibera de tirania profesoratului. Căci totul şi toţi le dau lecţii. Totul trebuie învăţat din afară şi pe dinafară, iar singurul lucru care le e îngăduit din când în când e să pună întrebări. Dar nu vedeţi că au şi ei de spus ceva, de mărturisit ceva? Şi nu vedeţi că noi nu avem întotdeauna ce să le spunem? Suntem doar mijlocitori între ei şi ei înşişi (Dar nici asta nu trebuie să le fie spus)."

Radiografia pe care Constantin Noica o face modelului educaţional în 1944 este, din nefericire, aceeaşi după şaptezeci de ani. Într-adevăr este greu de acceptat tipul de educaţie propus de filosof, dar cred că percepţia asupra educaţiei ar trebui să ţină seama de abordarea noiciană.

Relaţia maestru-discipol se construieşte nu pe principiul că unul dă şi celălalt primeşte ci, mai adevărat, după cuvintele lui Léon Bloy: Nu se ştie cine dă şi cine primeşte. În definitiv, o şcoală în care profesorul nu învaţă şi el ar fi o absurditate. De aceea Noica credea că singura şcoală creatoare de cultură e aceea în care profesorul însuşi trece examene.

În acest context putem vorbi şi de relaţia duhovnic-ucenic ce ar trebui să conştientizeze caracterul trecător al lumii prin schimbarea sistemului de referinţă (de la lumea văzută la realitatea de dincolo de ea) prin împărtăşirea de Tainele Bisericii. Stricăciunea lumii, scurtimea vieţii şi proximitatea morţii dau la iveală deşertăciunea la care duce alipirea de lume. Şi în cazul acesta, atât duhovnicul, cât şi ucenicul sunt chemaţi să aibă privirea aţintită spre Împărăţia lui Dumnezeu.

În prima jumătate a secolului trecut intelectualitatea era preocupată de educaţie prin formarea caracterului. (Noica pleda pentru dăruirea unor „stări de spirit", nu conţinuturi, sfaturi sau învăţături.) Învăţământul de azi, chiar dacă nu a renunţat teoretic la idealul umanist al formării caracterelor, rămâne cantonat în zona impersonală a competenţelor.

De aceea e greu să vorbeşti astăzi în termeni reali despre educare, când accentul cade în special pe informare şi memorare.

Dacă cultura intelectuală nu este subordonată unei culturi a conştiinţei şi a dezvoltării voinţei noastre, fiinţa noastră morală va fi primejduită. Adevărata forţă motrice a omului întreg, aceea care acţionează în mod hotărâtor asupra întregii conduite a vieţii şi care constituie un factor fundamental al sănătăţii fizice, este caracterul.

În aceste condiţii ar trebui să ne întrebăm, măcar, dacă evaluarea elevilor/studenţilor după criteriile memoriei mecanice, al volumului cunoştinţelor sau al concordanţei rigide cu baremul sunt suficiente pentru evaluarea reală a vreunui tânăr.

Ar fi necesar de luat în calcul un alt tip de evaluare care ar ţine seama de valoarea morală/religioasă, de valoarea psihologică, de valoarea intelectuală şi poate, nu în ultimul rând, de valoarea emoţională. Această nouă abordare ar ţine seama şi de scopul principal al evaluării, care este îmbunătăţirea calităţii elevului, şi nu pedepsirea lui. Avem o concepţie greşită faţă de evaluare atunci când o considerăm o armă care ne arată cât de buni profesori putem fi, dovedindu-i elevului că nu ştie suficient.

Putem vorbi de o „notă oficială" rezultată în urma unui test la care elevul a obţinut un anumit punctaj, dar putem vorbi şi de o „notă reală", care ţine cont de rezultatul şcolar, de capacităţile elevului, de starea lui de sănătate şi de toate influenţele exercitate asupra lui în sistemul extins din care face parte (familie, colegi, profesori, prieteni, mass-media, mediu social etc).

Pentru acest tip de evaluare avem nevoie de un alt profil de profesor, care să fie dedicat nu doar volumului de informaţii pe care îl transmite, ci, mai ales, relaţiei pe care o stabileşte cu elevii săi. Vom spune mereu că timpul este insuficient şi salariile nemotivante, dar aceste argumente nu stau în picioare când vorbim despre educaţie, pentru că educaţia nu poate fi compensată de ceva material. Motivaţia materială poate fi doar o consecinţă, nu neapărat o prioritate.

Dacă metodele de predare trebuie să se adapteze la capacităţile senzoriale şi intelectuale ale elevilor, ar fi necesar ca metodele de evaluare să fie în consens cu cele de predare.

Vorbim astăzi din ce în ce mai mult despre estetică. Vorbim despre chirurgia estetică, despre estetică dentară, avem tomuri de estetică ortodoxă, de ce n-am vorbi şi despre estetică şcolară?

Omul nu este un robot care ştie să facă lucruri mecanice, e o fiinţă complexă care simte, gândeşte şi voieşte. Cred că avem nevoie de o estetică a predării/evaluării care să aplice principiile generale ale esteticii.

Ideal ar fi ca atunci când se întoarce de la şcoală, elevul să aibă nu numai convingerea că a fost evaluat corect, ci şi bucuria că la şcoală e frumos.

Tare mă tem că această grijă excesivă faţă de hârtii nu ne lasă să vedem frumuseţea atât de diversă a elevilor pe care îi avem.

Frumuseţea şcolii înseamnă frumuseţea profesorilor şi a elevilor, frumuseţea predării, a evaluării, a întregului mediu şcolar. Nimeni nu ne reţine de la dobândirea acestei stări, doar propriile neputinţe.

S-ar nimeri, în încheiere, o povaţă a lui Noica: „Ce nu ştiu pedagogii şi ştie bunul-simţ românesc: «Nu da povaţă celui ce nu ţi-o cere, căci nu te ascultă. Înseteză-l întâi. Pune-l în situaţia de a ţi-o cere. Şi pe urmă spune-i – dacă ai de spus ceva»".

Nevoia de educare ţine de nevoia ucenicului de maestru şi a maestrului de ucenic. Discipolul vine la tine să-ţi ceară. Tu trebuie să-l înveţi că n-are nimic de primit... că trebuie să crească.

Educaţia creştină – încotro?

În urmă cu ceva vreme, urmărind o emisiune de televiziune, am ajuns să cred, cu durere în suflet, că noi românii nu mai ştim să ne creştem copiii.

Copiii sunt răsfăţaţi, neascultători, ba mai mult, ei sunt cei care „dictează" ce şi cum trebuie să facă părinţii şi bunicii. Şi… vai de părinţii care nu ascultă de copii!.. Sunt copii „moderni", educaţi cu televizorul şi calculatorul…

Bieţii părinţi, prea ocupaţi să le creeze „toate condiţiile", să nu le lipsească nimic, ajung în disperare de cauză să apeleze la psihologi, cu cunoştinţe şi experienţe pedagogice, pentru a afla unde greşesc şi ce e de făcut.

Şi-atunci, ca medic şi mamă a patru copii, mi-am zis că…, deşi înţeleg că există şi copii cu „toane" sau cu „personalitate puternică", mi-e greu să accept că am ajuns într-un asemenea impas, că nu mai ştim cum trebuie să procedăm. Şi mă întreb: Oare cum şi-or fi educat copiii mamele şi bunicile române de-a lungul istoriei, fără să studieze psihologia copilului sau pedagogie, fără televizor sau calculator şi totuşi au reuşit să crească destui români destoinici?

Răspunsul este foarte simplu. Pentru că îşi creşteau copiii în „frica de Dumnezeu" şi, chiar dacă ştiau să vorbească mai puţin „cu copiii despre Dumnezeu", vorbeau mai mult „cu Dumnezeu despre copii", adică se rugau pentru ei, aşa cum ne învaţă dintotdeauna Sfinţii Părinţi şi cum ne învaţă până azi marii noştri duhovnici.

Oare noi mai ştim să ne rugăm pentru copii şi împreună cu copiii noştri? Oare copiii noştri mai rostesc măcar „Îngerelul" seara la culcare? Mai mergem cu copiii la biserică? Îi împărtăşim regulat cu Sfintele Taine? Mai ştim să-i învăţăm ce înseamnă virtuţile creştine (dragostea faţă de aproapele nostru, smerenia, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, credinţa, nădejdea, facerea de bine, înfrânarea, curăţia)?

Citeam într-o carte scrisă de Pr. Rafail Noica despre nevoia de a creşte copii răbdători; ori noi ne străduim să nu-i deranjeze nimic, nici măcar o haină sau o lenjerie mai aspră (folosim balsam de rufe!?), darămite să rabde alte lucruri mai puţin plăcute.

Oare ce-i de făcut? Singura noastră şansă este să învăţăm din nou să ne încadrăm în *libertăţile* (nu „constrângerile", cum cred unii) vieţii creştine, să devenim practicanţi ai vieţii creştine autentice şi să-i luăm pe Maica Domnului, pe Sf. Stelian, pe toţi Sfinţii şi Îngerii, ca ajutători şi mijlocitori în tot ce facem pentru copiii noştri.

Şi totuşi, dacă mai vedem azi în multe biserici copii aduşi de părinţi la Sf. Împărtăşanie în fiecare duminică, este un semn că încă nu e totul pierdut. Privindu-i, mă gândesc de fiecare dată cu ochii în lacrimi: Oare pentru ce îi pregăteşte Dumnezeu? Pentru vremuri mai bune, pentru vremurile din urmă sau, poate, pentru cununa muceniciei? Numai Domnul ştie!

Dr. Georgeta Marga
Medic primar epidemiolog
Direcţia de Sănătate Publică Sibiu

TRADIȚIE ŞI EDUCAȚIE

În folosirea curentă a cuvintelor, folosirea lor cea de zi cu zi şi de atâtea ori neglijentă, putem avea uneori sau adeseori impresia că ele, cuvintele, sunt mereu aceleaşi, că au acelaşi înţeles şi/sau sunt la fel înţelese de toţi oamenii – sau măcar de cei ce vorbesc aceeaşi limbă. Că lucrurile, nu stau chiar aşa se poate observa din multele explic(it)ări ale unora sau altora dintre cuvinte şi/sau a ceea ce exprimă ele, prin multe alte cuvinte, în dicţionare, lexicoane, tratate, poeme etc. sau uneori dincolo de cuvintele însele, prin discuţii şi comentarii, medieri şi judecăţi, diplomaţie şi chiar războaie…

Ne mai putem gândi şi la înţelesul unui aceluiaşi cuvânt pentru omul aflat la vârsta copilăriei, apoi a maturităţii sau a bătrâneţii, înţeles mereu mai bogat sau mai sărac, mai adânc sau mai superficial, cu o nuanţă mai optimistă sau mai descurajată, mereu cu o viaţă parcă proprie, cu o identitate mai stabilă sau mai schimbătoare.

Un cuvânt/termen/concept/noţiune care, îndeosebi în vremurile mai din urmă, şi-a schimbat adesea înţelesul sau a fost mereu altfel înţeles (cel puţin în România ultimelor decenii) este *educaţia*.

Un înţeles al „educaţiei" care ne sare actualmente imediat în faţă ar fi acela că de educaţie se ocupă în special *şcoala*/învăţământul/sistemul de învăţământ/etc., aşadar o instituţie specializată în educaţie, care se află în subordinea sau sub conducerea/îndrumarea unui *minister al educaţiei*. „Minister(ium)-ul" aduce o nuanţă etimologică de „slujire", care actualizată ne-ar trimite la (un) „serviciu", firesc într-o civilizaţie (post-)modernă cu sectorul de servicii bine dezvoltat. Prin oarecare consecinţă, educaţia ar trebui să fie realizată printr-o categorie de servicii pe care o societate civilizată şi le-a dezvoltat în acest scop. Care scop? A(c)h! Educaţia…

Că (şi) în domeniul educaţiei lucrurile nu sunt chiar atât de simple şi de clare se poate observa din (prea) numeroasele *reforme* ale învăţământului (/educaţiei), uneori de la an la an, în aceeaşi Românie a ultimelor decenii – dar nu numai… Când s-a încercat, mai serios sau mai demagogic, să se răspundă la întrebările, nu doar retorice, privind ***scopul şi importanţa educaţiei***, în ultimii ani s-au auzit tot felul de „formule/slogane", precum (dintre multe): „modele" (deci nu doar unul, ceea ce creează o problemă a alegerii sau combinării lor), „reformă" (la fel, dacă sunt mai multe şi evident diferite, apare problema concurenţei lor şi uneori a anulării reciproce – astfel *reforma reformei* poate însemna întoarcerea la punctul de plecare, după o tristă pierdere de timp, de viaţă), „stabilitate" (de obicei anulată de reformele repetate), „finanţare" (câţi bani ar trebui alocaţi educaţiei din bugetul naţional/european etc.?, de obicei prea puţini, dar subfinanţarea ca şi finanţarea suficientă – care/câtă ar fi aceea? – nu rezolvă automat problemele, pentru că mai importantă este *folosirea adecvată/corectă a finanţării*, care s-a văzut adesea căpuşată de corupţia egoistă şi mercantilă, „acoperită" de hârtii justificative, inclusiv „diplome", de atâtea ori fără „acoperire")… şi aşa mai departe.

Ce rămâne după atâtea aventuri „educaţioniste" pline de vanitate (de la „van", adică nimic) politică şi/sau „ştiinţifică", intelectuală sau numai semidoctă (sau poate nici măcar, eventual pseudo-doctă)?

La nivelul comun, al „publicului" general, se mai aud acuzele „împărţirii" vinei, ca la un divorţ, între *şcoală* şi *părinţi/familie*. „Cine este de vină?" în cazul eşecului educaţional, atunci când o bună parte dintre tinerii ajunşi la maturitate nu-şi găsesc sau îşi găsesc cu greu locul în societate, între ceilalţi oameni. Părinţii, unii (încă) rămaşi în ţară şi supra-ocupaţi de grijile vieţii – serviciu şi distracţii – sau plecaţi la lucru în „străinătate" (câte ecouri duhovniceşti are acest cuvânt!) acuză şcoala şi (implicit) profesorii de lipsa de competenţă în buna educare a copiilor. Din acest punct de vedere pot fi amuzante sau triste situaţiile în care unii părinţi îi „învaţă" la vreo şedinţă cu părinţii pe învăţători/profesori cum trebuie să-şi facă meseria, că doar de aia sunt plătiţi din taxele lor, ale părinţilor – asta în cazul în care aceştia (părinţii respectivi) nu-i desfiinţează direct pe educatori în faţa copiilor lor, nemailăsând aproape nicio şansă vreunui viitor respect între învăţător şi învăţăcel…

De cealaltă parte, cadrele didactice vorbesc uneori despre copii veniţi deja „cu probleme" din familie, care nu mai au acei, pe vremuri pomeniţi, „şapte ani de acasă", ca bază importantă pentru viitoarea formare de şcoală. Dar de unde să-i mai aibă, dacă „cei şapte ani de acasă", din familie, sunt prea adesea înlocuiţi de vreo creşă, baby-sitter/bonă sau grădiniţă (cu orar cât mai prelungit)…?

Dacă se acceptă o parte de adevăr de fiecare parte, se poate astfel constata că, în vremurile mai noi, există probleme privind ecucaţia, şi de partea familiei, şi de partea şcolii… Sau nu, nu există nicio problemă, dacă scopul vremurilor este altul, mai lax în acest domeniu, că „ce atâta şcoală?", că „uite, alţii au reuşit în viaţă şi fără atâtea diplome" (care oricum sunt tot mai ieftine de când cu imprimatele low-cost) şi „ce să mai chinuim atâta copiii, cu aşa multă învăţătură?", adică, aşa cum s-ar fi zis în *alte* vremuri, o mentalitate de chiulangiu, viitor „de viitor" plagiator (up„grade"/update post-modern)… Şi atunci, „la vremuri noi, pedagogii (sau ideologii?) noi": printre altele, să învăţăm jucându-ne, de plăcere, fără efort, cu multă libertate a alegerii *individuale* (nu *personale* şi chiar dacă şcolarii sunt foarte minori încă şi nu pot deosebi stânga de dreapta), să (re)dobândim un „rai educativ", „roz-bonbon (fără aluzii neapărat) cu picăţele" etc.

Dintr-o perspectivă *tradiţională* poate fi o perspectivă îngrijorătoare, dar trebuie observat că, dacă tot am amintit de perspectiva tradiţională, legată de *tradiţie*, în pomenitele vremuri mai noi există şi o oarecare problemă (de sens, de înţeles al cuvintelor/conceptelor/noţiunilor) privind raportarea *tradiţiei* la *educaţie*, sau, reciproc, a *educaţiei* (mai noi) la *tradiţie*.

Tradiţia, într-un înţeles mai adevărat (şi mai vechi, de fapt foarte vechi, dacă nu cel mai vechi cu putinţă), este ea însăşi *educaţie/învăţătură prin excelenţă* – şi inevitabil, prin tradiţie, *de excelenţă*. În creştinism şi în celelalte religii ale Bibliei, educaţia ca Tradiţie face referinţă şi este legată de Cuvântul lui Dumnezeu, Cel prin Care, (de) la începuturile a tot ce există, toate *au învăţat* să existe, iar în particular, prin Cuvântul Celui mai mare Învăţător (/Pedagog), Însuşi Dumnezeu, omul a fost învăţat cu ce să se hrănească (Fac.1, 29), de ce să se ferească pentru a-i fi bine (Fac. 2, 16-17) şi cum să numească celelalte fiinţe (Fac. 2, 19-20)… Această Învăţătură (şi Descoperire) prin Cuvântul lui Dumnezeu este, de fapt, singura învăţătură/educaţie veşnică şi veşnic folositoare oamenilor din toate vremurile, deci menită a fi transmisă, predată veşnic, din generaţie în generaţie, „din tată în fiu", adică de la părinţi, cei dintâi educatori, la copii, ca un apostolat veşnic…

Dar, mai nou, odată cu schimbarea mentalităţilor („vânturilor"/duhurilor – o tempora, o mores), asistăm la o separare, apoi chiar la o situare antagonică a înţelesurilor celor doi termeni, *educaţie şi tradiţie*, care, cândva, erau *una*, tradiţie ***si*** educaţie. „Cuvinte magice", precum „noul", „reforma" etc., par a introduce o anume incompatibilitate între educaţie şi tradiţie, celei din urmă, *tradiţiei* sau *Tradiţiei*, fiindu-i rezervat/îngăduit cel mult locul de (încă şi doar) una dintre educaţiile posibile – dar nu neapărat recomandată, altele fiind mai de „bon ton", mai la modă, mai adecvate noilor vremuri… Că vremurile se (mai şi) schimbă şi atunci nici o educaţie nu prea mai este de vreun folos până la urmă, nefiind „definitivă" din start şi pasibilă de curânda înlocuire de/cu alte „noutăţi"/„prospături" – aceasta nu face decât să arate sau să ascundă un anume nihilism (pernicios/bolnav) al respectivelor „mereu tot mai noi" concepţii educative.

Care sunt atunci valorile sau adevărurile fundamentale pe care *Tradiţia ca educaţie* le-a propus şi le propune din totdeauna şi pentru totdeauna şi care ar fi critica de factură raţional(ist)ă mai veche sau mai nouă a acestora?

Adevărul, Binele, Frumosul ca şi lumini veşnice ale Fiinţei şi Numelui lui Dumnezeu, cel după al Cărui chip am fost creaţi noi oamenii (Fac. 1, 26-27), Poruncile Legii (Ieş. 20, 1-17) şi Fericirile (Mat. 5, 2-12), „«Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul Tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău şi din toată puterea ta». Aceasta este cea dintâi poruncă. Iar a doua e aceasta: «Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi». Mai mare decât acestea nu este altă poruncă" (Marc. 12, 30-31) şi toate celelalte învăţături şi descoperiri ale Însuşi Cuvântului lui Dumnezeu sunt temelia veşnică (şi luminătoare) a oricăror alte învăţături („Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă" – Mat. 6, 33), fiind menite a fi împărtăşite tuturor generaţiilor omeneşti, spre folosul cel mântuitor.

De cealaltă parte, *critica* (tot mai „criticistă") ce se consideră pe sine *liberă* de orice constrângere poate spune că orice adevăr, bine şi frumos, ca şi oricare alte învăţături par relative şi supuse schimbării istorice şi nu ar fi nevoie de vreun (dumne)zeu pentru a le formula şi/sau a le propune, într-un fel/de un fel sau altul, şi chiar de multe alte, noi şi ciudate feluri, pentru aceasta fiindu-şi sieşi suficientă raţiunea omenească (sau, mă rog, ceva analog acesteia, după vreo expresie mai neologistic posibilă). Dar, ca un şarpe care îşi înghite coada spre a se înghiţi pe sine până la anihilarea totală (tot despre „nihil" e vorba), *critica liber(al)ă* se poate aplica şi criticii liber(al)e înseşi, cu aceeaşi libertate de a declara (prin *liberă alegere* a voinţei şi raţiunii omeneşti etc.) că nici ea (şi „metoda" sa) poate nu reprezintă un/singurul adevăr imuabil (adică, până la urmă, de ce atât(e)a reformă/reforme, revoluţii în educaţie – schimbarea, de ce?) şi atunci nu mai rămâne decât/chiar numai nimic… sau numai Dumnezeu – şi învăţătura Tradiţiei, în planul educaţiei.

Şi apropo de *libertate*, şi în condiţiile chiar ale libertăţii omeneşti/raţionale, omul rămâne mereu liber în a alege între libertatea „raţională" şi ascultarea de (=credinţa în) Creatorul a toţi şi toate, inclusiv Creator al libertăţii omeneşti, reiterând *putinţa alegerii* strămoşului Adam, înainte de cădere… În totală libertate, pot alege credinţa în Cel care a creat totul, inclusiv libertatea mea şi în felul acesta am o bună speranţă a păstrării ei în continuare sau pot alege neascultarea şi credinţa în orice altceva, „orice altceva" ce nu prea are „combustibil" propriu pentru a exista şi care mă poate antrena într-un picaj sinucigaş (în care există tot mai puţină putinţă de alegere liberă) spre nimic… Cam aşa stau lucrurile în cea ce priveşte temelia/bazele/fundamentul oricărei educaţii cu viitor – „Căci nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Iisus Hristos" (I Cor. 3, 11).

Pentru că orice educaţie sănătoasă şi folositoare priveşte nu doar vreun viitor istoric trecător, de câţiva ani/câteva decenii de viaţă omenească probabilă (şi idolatrizată spre „traiul în bună stare", doar materială), ci trebuie să privească un destin al omului mult mai însemnat, acela al Mântuirii şi desăvârşirii chipului şi asemănării lui Dumnezeu, căruia I-a fost menit de la început, spre viaţa veşnică şi fericită în Împărăţia Sa.

Implicit, când nu explicit, orice educaţie este întotdeauna *religioasă* (chiar şi în ironia negaţiei anti-*religioase*, negaţie ce nu poate subzista prin sine-însăşi şi fără a nega, doar, ceva existent), pentru că pe această temelie, singura posibilă şi care nu poate fi decât Hristos Dumnezeu, acceptat sau negat, în continuare fie se vor construi *idoli* – adică orice ce nu descoperă pe Dumnezeu, construcţii trecătoare, materiale sau spirituale, ce rătăcesc spre moarte menirea omului – fie această temelie va folosi pentru participarea omului la Desăvârşita Creaţie a lui Dumnezeu, în care, în lumina Harului, toate cele existente îşi descoperă Creatorul. Altfel spus „fiecare să ia seama cum zideşte… de zideşte cineva pe această temelie: aur, argint, sau pietre scumpe, lemne, fân, trestie" (I Cor. 3, 10; 12).

Şi de aceea, orice „sistem" educativ adevărat este acela care descoperă învăţăcelului (/şcolarului/elevului/studentului) menirea sa şi a întregii omeniri în cadrul Iconomiei Creaţiei şi a Mântuirii şi în lumina Harului Duhului Sfânt, pentru ca astfel viitorul om/om adevărat să ajungă „la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos" (Efes. 4, 13).

Pr. Vasile GRĂJDIAN

Cateheză despre Sfânta Taină a Pocăinței (I)

I. Pregătirea aperceptivă

Care sunt Sfintele Taine de iniţiere în viaţa creştină sau în viaţa de har a Bisericii? (Acestea sunt: Botezul, Mirungerea şi Euharistia.) Când se aplică acestea? (Ele se aplică succesiv odată cu încreştinarea săvârşită prin Taina Botezului.) Ce efecte au aceste Sfinte Taine? (Taina Botezului ne oferă harul iertării păcatului strămoşesc şi regenerarea naturii umane ce poartă în sine rănile păcatului. Taina Mirungerii ne oferă darurile Sfântului Duh spre creştere duhovnicească, iar prin Dumnezeiasca Euharistie ne împărtăşim cu însuşi Trupul şi Sângele Mântuitorului, integrându-ne în Trupul lui Hristos, care este Biserica.)

Cunoscând slăbiciunile firii omeneşti supuse păcatului – că „nu este om care să fie viu şi să nu greşească" sau, cum recunoaştem împreună cu psalmistul, că „păcatul meu este pururi înaintea mea" –, Mântuitorul, pe lângă Taina Botezului, a Mirului şi a Euharistiei, a mai instituit încă un mijloc de dobândire a harului divin spre însănătoşirea firii căzute în păcat.

II. Anunțarea temei

Aceasta este ***Sfânta Taină a Pocăinței***, numită şi ***a Mărturisirii*** sau ***a Spovedaniei***, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Cuvântul „pocăinţă", de origine slavă, indică starea de căinţă, de regret, de părere de rău în urma unei greşeli săvârşite, sau a păcatelor prin care se încalcă voia lui Dumnezeu sau neîmplinirea poruncilor Lui. Această stare de regret atrage, în mod firesc, pentru omul înţelept, sau pentru credinciosul practicant al credinţei active, hotărârea de a evita greşeala săvârşită, spre a nu se repeta neajunsurile sau neplăcerile pe care le-a pricinuit aceasta.

Pe de altă parte, ideea de pocăinţă are un caracter de profunzime vizând schimbarea vieţii, înnoirea ei. Acest fapt se realizează, în primul rând, prin schimbarea de mentalitate, ştiut fiind că din gândul omului porneşte, potrivit voinţei sale libere, atât păcatul, cât şi virtutea… Iar schimbarea de mentalitate atrage după sine înnoirea vieţii, a comportamentului, a faptelor săvârşite. De aceea, Evanghelia evidenţiază faptul că Mântuitorul, începându-şi activitatea mesianică de eliberare a firii omeneşti de sub dominaţia păcatului şi de sub robia patimii, prin instaurarea în sufletul oamenilor şi în lume a împărăţiei lui Dumnezeu, „spune: s-a împlinit vremea şi *s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie*" (Marcu 1, 15). În această situaţie, pocăinţa nu este un simplu regret, o simplă părere de rău, ci un act de schimbare sau de înnoire duhovnicească, fiindcă termenul, în originalul grecesc, folosit de evanghelist – *„metanoeite"* (*„pocăiți-vă"*) – defineşte tocmai *schimbarea de mentalitate, care atrage după sine schimbarea de comportament, adică schimbarea firii omenești prin restabilirea chipului lui Dumnezeu în om și deschiderea drumului spre desăvârșirea acesteia*. Şi cum omul nu poate ajunge singur la această schimbare a firii, *Dumnezeu ne oferă harul Său ca lucrare a Sfântului Duh, care ne transformă viața, făcând ca „Hristos să ia chip în noi"* (Galateni 4, 19 b). Această primire a harului, care „pe cele slabe le întăreşte şi pe cele neputincioase le vindecă", ne determină să facem deosebirea dintre Sfânta Taină a Pocăinţei şi simpla pocăinţă ca regret al păcatelor săvârşite, întâlnită, sub diferite forme, la toate religiile şi mai ales în predica Sfântului Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului. Vedem această deosebire şi din faptul că Sfânta Taină a Pocăinţei, ca iertare a păcatelor şi regenerare a firii prin harul Sfântului Duh, a fost la început doar făgăduită de Mântuitorul în cadrul activităţii Sale mesianice, când a spus, cu un anume prilej, Sfinţilor Apostoli, în calitatea lor de continuatori ai activităţii Sale în lume: „Amin grăiesc vouă: oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer" (Matei 18, 18; 16, 19). Apoi, Evanghelia ne arată că puterea de a lega şi a dezlega păcatele oamenilor a fost acordată de către Mântuitorul Sfinţilor Apostoli abia după ce au câştigat harul sfinţitor. Şi aceasta se întâmplă după învierea Sa, când, adresându-se Sfinţilor Apostoli, „a suflat asupra lor şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt! Cărora veţi ierta păcatele, vor fi iertate, şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (Ioan 20, 22-23).

În acest context, se cuvine să evidenţiem faptul că lucrarea sfinţitoare a harului primit prin Taina Pocăinţei în scopul regenerării firii omeneşti nu exclude, ci implică şi împlineşte lucrarea harului prin adeziunea voinţei noastre libere, adică a strădaniei depuse de cei ce primesc această Sfântă Taină, de a face mereu vie rodirea harului în viaţa personală şi comunitară în care îşi desfăşoară viaţa. În această situaţie, ca act de voinţă, Taina Pocăinţei trebuie cultivată şi ca *virtute creştină*, sub forma pocăinţei continue, ca strădanie de neîntreruptă depăşire a stării de păcătoşenie.

Sub aspect duhovnicesc, Sfânta Taină a Pocăinţei face vie şi activă lucrarea harului divin în urma *examenului de conştiinţă*, mai ales când precede împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului; motiv pentru care ea hotărăşte primirea cu vrednicie sau nevrednicie a Dumnezeieştii Euharistii, după cuvintele Apostolului: „… Aşa că oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevred-

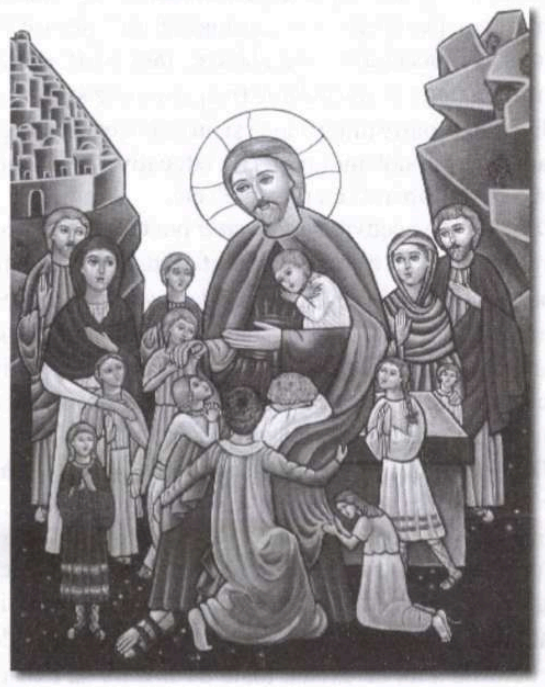

nicie, va fi vinovat faţă de trupul şi de sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine, şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, îşi mănâncă şi îşi bea osândă, nesocotind trupul Domnului. Pentru aceasta sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit. Căci de ne-am fi judecat noi singuri, nu am mai fi judecaţi, dar fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi" (I Corinteni 11, 27-32).

Se cuvine să precizăm, în continuare, că examenul de conştiinţă nu reprezintă o simplă inventariere a greşelilor săvârşite, ci este o realitate de adâncă *cunoaştere de sine*, de analiză atentă a *stării de păcătoşenie* care opreşte lucrarea harului divin în viaţa duhovnicească.

În această situaţie, examenul de conştiinţă, ca *recunoaștere a stării de păcătoșenie*, sesizează păcatul ca un rău ce nu aparţine firii umane create de Dumnezeu, ci este un adaos impropriu; este boala care degradează natura umană, ducând-o la pieire prin nocivitatea împătimirii. Iar împătimirea este înrobirea ce duce la moartea spirituală. În acelaşi timp, păcatul, în complexitatea lui trebuie interpretat ca un dezastru pe care îl aduce, prin tensiuni, conflicte şi dezordine, vieţii comunitare…

Examenul de conştiinţă conduce, în mod firesc, la ***mărturisirea păcatelor***, *care cuprinde în sine trei aspecte duhovniceşti: recunoaşterea stării de păcătoşenie, regretul sau căinţa pentru păcatul săvârşit şi hotărârea de îndreptare a vieţii*. Aceste aspecte le putem vedea mai bine din pilda fiului risipitor, când ni se spune că acesta *„şi-a venit în sine"*, căindu-se de situaţia în care l-a dus păcatul şi, luând hotărârea ridicării, *va mărturisi cu zdrobire de inimă*: „Tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău…". La fel şi Zacheu, după ce se căieşte de păcatele sale, *mărturisindu-le Mântuitorului*, ia hotărârea de a se îndrepta…

Înaintea mărturisirii păcatelor, şi anume după citirea „rugăciunilor de dezlegare" de către părintele duhovnic, cel ce se spovedeşte este atenţionat de acesta asupra sincerităţii cu care se cuvine să facă mărturisirea tuturor păcatelor, în urma examenului de conştiinţă: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilinţă. Deci nu te ruşina, nici te teme să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată şi sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Şi eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte îmi vei spune mie; iar de vei ascunde de mine ceva, să ştii că toate păcatele îndoite le vei avea; ia seama dar, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat".

De aici vedem că mărturisirea păcatelor se înscrie şi ca un act de *curaj duhovnicesc*, în sensul că aşa cum nu ţi-a fost ruşine să săvârşeşti păcatul, nu trebuie să te ruşinezi nici a-l recunoaşte şi a mărturisi spre a primi harul iertării lui Dumnezeu şi puterea de a nu-l mai săvârşi.

Dacă prima fază a Tainei Pocăinţei rezidă, după cum am văzut, în ***mărturisirea păcatelor***, cea de-a doua fază este ***rugăciunea de dezlegare***, rostită de către preotul duhovnic şi care are următorul conţinut: „Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu darul şi cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule (N), şi să-ţi lase toate păcatele. Şi eu, nevrednicul preot şi duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert şi te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin".

Cea de a treia fază a Tainei Pocăinţei este ***canonul*** *sau* ***epitimia***, dată de *preotul duhovnicesc* cu scopul de a ajuta pe cel ce a luat hotărârea îndreptării să împlinească acest lucru, prin anumite exerciţii duhovniceşti. Canonul este, astfel, asemenea unui leac ajutător, şi nu o pedeapsă asemenea unei sancţiuni juridice. Epitimia sau canonul constă din rugăciuni, postiri, acte de binefacere etc. Ele se dau de către preotul duhovnic în urma unei atente deliberări, în funcţie de păcatele săvârşite.

1. Din cele de mai sus putem stabili că ***săvârșitorul Tainei*** este episcopul sau preotul duhovnic, ca succesori direcţi şi autorizaţi ai Sfinţilor Apostoli.

2. ***Primitorul*** este orice credincios al Bisericii care, simţindu-şi conştiinţa împovărată, simte nevoia dobândirii iertării din partea lui Dumnezeu şi a eliberării din păcat.

3. ***Partea văzută*** a Tainei Pocăinţei este însăşi *mărturisirea păcatelor*. La început această mărturisire era publică, în faţa întregii obşti a credincioşilor, apoi a devenit particulară, în scaunul spovedaniei, sub epitrahilul preotului, la icoana Mântuitorului şi în prezenţa Lui nevăzută, care ascultând mărturisirea păcatelor, acordă prin cuvintele preotului dezlegarea.

Partea văzută *a Tainei este pronunțarea dezlegării de păcate pe care o săvârșește preotul în urma mărturisirii* pe care o face penitentul, deodată cu hotărârea de îndreptare a vieţii duhovniceşti.

4. ***Efectele Tainei Pocăinței*** sunt: iertarea acordată şi primirea împăcării cu Dumnezeu şi cu semenii, redobândirea harului divin mântuitor, a păcii şi a liniştii duhovniceşti.

Este momentul şi locul potrivit să arătăm că sunt unii creştini de nuanţă neoprotestantă care, deşi le place să se numească „pocăiţi", nu acceptă totuşi Taina Pocăinţei. Ei spun că mărturisirea trebuie făcută direct lui Dumnezeu, aşa cum a făcut psalmistul (Psalmul 50, 3-5; 32, 5), fiindcă numai Dumnezeu poate ierta păcatele. Făcând însă o analiză substanţială a acestei obiecţiuni, remarcăm faptul că mărturisirea făcută direct lui Dumnezeu în Vechiul Testament nu se referă la Taina Pocăinţei, fiindcă aceasta a fost instituită de către Mântuitorul. În Legea Veche nici nu exista. Cât despre iertarea păcatelor, într-adevăr, numai Dumnezeu iartă păcatele. De fapt, preotul este doar un mijlocitor care administrează darul de a lega şi dezlega, cu care Mântuitorul i-a împuternicit pe Apostoli, iar aceştia, la rândul lor, l-au lăsat episcopilor şi preoţilor, ca unii care sunt continuatorii activităţii lor. Pe drept putea spune Sfântul Ioan Gură de Aur în acest sens: „Câte fac preoţii jos, le întăreşte Hristos sus, şi judecata robilor o confirmă Stăpânul".

Mai spun apoi cei ce nu acceptă Taina Pocăinţei că mărturisirea trebuie să fie făcută de către credincioşi între ei, conform spuselor Sfântului Apostol Iacob: „Mărturisiţi-vă unul altuia păcatele şi vă rugaţi unul pentru altul…" (Iacob 5, 16). Citind însă contextul vedem că „unul şi altul" reprezintă tocmai pe preot şi pe credincios (vezi versetele 14 şi 15).

Pr. prof. univ. dr. Sorin COSMA

SFÂNTA EUHARISTIE ÎN LITERATURA PATRISTICĂ

Operele Sfinţilor Părinţi reprezintă o sursă inepuizabilă în tratarea temei euharistice, care iese în relief prin abordarea ce abundă în originalitate, profunzime şi complexitate. Demersul Sfinţilor Părinţi concordă, de altfel, cu bogăţia fundamentală şi centrală a Tainei Euharistice [Etimologic vorbind, cuvântul „euharistie" provine din grecescul ευχαριστία care înseamnă mulţumire sau recunoştinţă, precum şi derivatele acestuia, ca verbul ευχαριστώ – a mulţumi şi adjectivul ευχάριστος, mulţumitor sau recunoscător. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Prof. Ecaterina Braniște, *Dicţionar de cunoştinţe religioase*, Editura Andreiana, Sibiu, 2010, p. 147.] în creştinătate. Sfinţii Părinţi au fost deseori puşi în situaţia de a explica sau a lua atitudine faţă de practici şi interpretări greşite ale Tainei, dar operele lor sunt un rezultat al propriilor trăiri spirituale deosebite. Ei înşişi au experimentat efectele binefăcătoare ale Euharistiei [Acest cuvânt îşi are temei în Evanghelia după Matei, unde citim că Iisus Hristos I-a mulţumit lui Dumnezeu Tatăl, înainte de a da ucenicilor pâine şi vin, la Cina cea de Taină: „Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi, dând ucenicilor, a zis: Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu. Şi luând paharul şi **mulţumind** (εὐχαριστήσας), le-a dat, zicând: Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26-28).] şi astfel au avut puterea să le expună cu toată convingerea, dar şi cu o maturitate spirituală şi intelectuală autentică.

Didahia sau *Învăţătura celor doisprezece Apostoli,* fără îndoială, cea mai veche operă literară creştină postbiblică cunoscută, ne descoperă Euharistia ca jertfă şi taină a comunităţii bisericeşti. Ea este numită mâncare şi băutură duhovnicească [*Didahia sau Învăţătura celor doisprezece Apostoli*, X, 2, în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, col. P.S.B., vol. 1, traducere, note şi indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979, p. 29-30.], viaţă veşnică şi se săvârşeşte duminica. Euharistia este precedată de două rugăciuni de invocare: una pentru potir, alta la frângerea pâinii, iar după împărtăşire, urmează rugăciunea de mulţumire [*Ibidem*, IX, 1-4, p. 29].

Didahia, manual elementar de religie, ne arată că Taina Botezului şi a Spovedaniei sunt condiţii esenţiale pentru a accede la jertfa euharistică: „Nimeni să nu mănânce, nici să bea din euharistia voastră, ci acei care au fost botezaţi în numele Domnului" [*Ibidem*, IX, 5, p. 29.], iar „când vă adunaţi în Duminica Domnului, frângeţi pâinea şi mulţumiţi, după ce mai întâi v-aţi mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată" [*Ibidem*, XIV, 1, p. 31].

De asemenea, acest document este preţios prin remarca asupra funcţiei unificatoare a Euharistiei, sintetizată prin comparaţia celor împărtăşiţi cu unitatea dintre boabele de grâu din pâine: „Precum această pâine frântă, odinioară risipită pe coline, a fost adunată în aşa fel ca să nu mai fie decât una, aşa să se adune Biserica Ta de la marginile pământului, întru împărăţia Ta" [*Ibidem*, IX, 4, p. 29].

Sfântul Ignatie Teoforul, în *Epistola către Efeseni,* compară Euharistia cu un remediu medical, numind-o: „leacul nemuririi şi doctorie pentru a nu muri, ci a trăi veşnic în Iisus Hristos" [Sfântul Ignatie Teoforul, *Ep. către Efeseni,* XX, 2, în col. cit., p. 164.], iar în *Epistola către Smirneni* numeşte Euharistia „Trupul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, trupul care a pătimit pentru păcatele noastre şi pe care Tatăl, cu bunătatea Sa, L-a înviat" [Idem, *Ep. către Smirneni,* VII, 1, p. 184.]. El menţionează şi importanţa săvârşirii Euharistiei de către cei cu autoritatea spirituală necesară: „Numai acea Euharistie este bună, care este făcută de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit" [*Ibidem.*]. De asemenea îi îndeamnă pe Filadelfieni să participe la o singură celebrare euharistică, subliniind unicitatea Jertfei Mântuitorului: „Căutaţi să participaţi la o singură euharistie; că unul este Trupul Domnului nostru Iisus Hristos şi unul este potirul spre unirea cu Sângele Lui" [Idem, *Ep. către Filadelfieni,* IV, 1, p. 179].

Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, cel mai remarcabil apologet al Bisericii Răsăritene [Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu – Pr. Conf. Univ. Dr. Nicu Dumitraşcu, *Patrologie,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004, p. 36.], în *Apologia I*, descrie şi explică, pe scurt, rânduiala Liturghiei din vremea sa, în vederea apărării creştinilor de acuzaţiile mincinoase create pe seama adunărilor de cult ale acestora. El dă o explicare dogmatică ritualului euharistic, arătând importanţa materiilor şi consfinţirea acestora: „Se aduce celui ce prezidează adunarea fraţilor pâine şi un pahar de vin amestecat cu apă, pe care acesta luându-le, înalţă laudă şi slavă Părintelui tuturor, în numele Fiului şi către El... Apoi, diaconii dau fiecăruia să se împărtăşească din pâinea şi vinul amestecat cu apă, care s-au prefăcut în euharistie" [Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, *Apologia I*, LXV, în *Apologeţi de limbă greacă*, col. P.S.B., vol. 2, traducere, introducere, note şi indice de Pr. Prof. T. Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă şi Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980, p. 70.]. Potrivit Sfântului Iustin, credinţa în realitatea Tainei Euharistice, Botezul şi Pocăinţa sunt condiţiile obligatorii pentru cei care vor să se împărtăşească [„Hrana aceasta se numeşte la noi euharistie. Nimeni nu poate participa la ea decât numai cel ce crede că cele propovăduite de noi sunt adevărate şi care a trecut prin baia iertării păcatelor şi a renaşterii, trăind mai departe cum ne-a transmis Hristos. Căci noi nu primim acestea ca pe o pâine comună şi nici ca pe o băutură comună; ci, după cum, prin Cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, S-a întrupat şi a avut în vederea mântuirii noastre şi trup şi sânge, tot astfel şi hrana transformată în Euharistie, prin rugăciunea cuvântului celui de la El, hrana aceasta din care se hrănesc sângele şi trupurile noastre, prin schimbare, am fost învăţaţi că este atât Trup, cât şi Sânge ale Acelui Iisus întrupat." *Apologia I,* LXVI, *col. cit.*, p. 70.].

Sfântul Irineu de Lyon aşază Euharistia în centrul viziunii sale despre lume şi istorie. În pâine şi în vin toată creaţia trece prin mâinile omului şi prin munca sa pentru a fi aduse de el (*Adversus haereses*, IV, 18, 2) [Alexis Van Der Mensbrugghe, *Teologia jertfei euharistice în lumina Sfintei Scripturi şi a Sfinţilor Părinţi*, traducere de Paraschiv V. Ion, Mitropolia Olteniei, anul XX, nr. 7-8, 1968, p. 596.]. Sfântul Părinte spune că pâinea şi vinul, deşi provin din natura creată, Hristos le confirmă ca fiind ale Sale şi după ce le-a binecuvântat prin cuvântul lui Dumnezeu, El le redă oamenilor pentru a face să sporească trupul şi sângele acestora [Sfântul Irineu al Lyonului, *Against Heresies*, Book V, cap. V, 2-3, col. *Ante-Nicene Fathers* (ANF), vol. 1, Edited by Alexander Roberts & James Donaldson, Hendrickson Publishers, Cleveland, 2004, p. 532-533.]. Simţind ameninţarea gnostică a Bisericii, pe care a ales să o apere dând expresie ştiinţifică credinţei, Sfântul Irineu învaţă că materiile euharistice mântuiesc, fiind hrană şi subzistenţă, deoarece sunt Trupul şi Sângele lui Hristos în mod real, şi nu aparent: „Aşa cum mlădiţa viţei, plantată în pământ, a adus rod, la vremea ei, sau cum sămânţa de grâu, căzând în pământ şi putrezind, a răsărit cu rod înmulţit prin puterea Duhului lui Dumnezeu, şi, primind cuvântul lui Dumnezeu, devine Euharistia, care este Trupul şi Sângele lui Hristos, tot aşa trupurile noastre, fiind hrănite de El şi fiind puse în pământ, unde suferă putrezirea, se vor scula iarăşi la timpul rânduit lor" [*Ibidem*, Book IV, cap. XVIII, 5, p. 485].

Pr. Dr. Ioan Ciprian CÂNDEA

Preotul ca duhovnic (IV)

Tratamentul diferitelor temperamente

Ca duhovnic, preotul trebuie să ţină cont de însuşirile principale ale sufletului omenesc. Una dintre acestea este şi libertatea sa. Aceasta înseamnă că omul, dispunând de libertate morală, nu poate fi constrâns la nici un fel de act moral, prin urmare nici la actele care privesc mântuirea lui. El poate fi condus prin luminarea minţii, prin buna dispoziţie a voinţei lui, prin înlăturarea condiţiilor defavorabile şi crearea unor condiţii favorabile faptelor bune. Trebuie să ţină seama apoi de condiţiile speciale, sufleteşti şi trupeşti, materiale şi morale, în care se găseşte respectivul credincios. Între cele sufleteşti, se caută mai întâi temperamentul şi caracterul lui.

Psihologia ne arată că sunt patru feluri de temperamente: *sanguinic, coleric, melancolic şi flegmatic.*

1. *Temperamentul sanguinic* este emotiv până la exaltaţie şi depresie, activ, dar nestatornic. El evită singurătatea, îi place societatea, plăcerile şi tot ceea ce îi măgulește vanitatea. Ca aspect pozitiv, se poate remarca faptul că cel sanguinic este deschis şi accesibil la tot ceea ce este bun. Nerealizările sau neîmplinirile îl aruncă în deznădejde.

2. *Temperamentul coleric* este caracterizat prin energia voinţei, dar şi prin patima de dominaţie şi mândrie. El e mereu activ, nu suferă contrazicere şi e supărăcios. Ca fapt pozitiv, se poate remarca dorinţa şi voinţa puternică în realizarea unui lucru. Doreşte cu orice preţ să-şi impună punctul de vedere, chiar dacă nu este cel mai bun.

3. *Temperamentul melancolic* reprezintă pe individul care se retrage în *eul* propriu, neîncrezător în lumea din afară, supărăcios şi, uneori, brutal faţă de alţii, fără să o ştie. Are deosebită dispoziţie pentru închipuiri ale fanteziei (narcisism). Dacă îi lipseşte buna îndrumare religioasă e uşor accesibil tuturor rătăcirilor. Faţă de cel ce îl răneşte e neîmpăcat şi răzbunător. Nu rareori este dispus să-şi satisfacă poftele senzuale pe cale nenaturală. Ca fapt pozitiv, se poate remarca deschiderea lui spre o viaţă sufletească superioară.

4. *Temperamentul flegmatic* este impropriu oricărei încordări, îi place comoditatea, liniştea, acordă uşor încredere altora, nu ţine mânie. Se simte bine în posesia de averi, la mâncat şi băut. Nu ştie să păstreze un echilibru în viaţă. Comoditatea şi lâncezeala îl face să cadă uşor în păcatul desfrânării, sub toate manifestările lui.

Trebuie remarcat faptul că aceste patru temperamente rar se găsesc în stare pură. În viaţa de zi cu zi a credinciosului, ele sunt amestecate sau cu anumite nuanţe de tranziţie (trecătoare). Ele variază şi în funcţie de vârstă: copilăria este mai mult sanguinică, tinereţea melancolică, bărbăţia colerică şi bătrâneţea flegmatică.

În tratarea pastorală a lor, *sanguinicii* se vor îndrepta cu multă dragoste spre deprinderea virtuţilor, arătându-li-se frumuseţea acestora şi urâciunea păcatelor. Cu multă grijă vor fi îndrumaţi să se ferească de anturajele rele şi de tot ceea ce poate să-i ducă la păcat, să fie stăruitori în rugăciune şi în primirea Sfintelor Taine.

Colericii vor fi îndrumaţi spre idealul suprem, care este mărirea lui Dumnezeu şi mântuirea sufletului. Să fie îndrumaţi a-şi înfrâna ambiţia, mânia şi toată patima, să se supună autorităţilor. Din aceste motive, ei au nevoie de conducere energică şi hotărâtă, care să le impună o disciplină şi o ordine.

Melancolicii trebuie trataţi, la început, cu multă grijă. După ce au fost convinşi că li se vrea binele şi acordă încredere duhovnicului, atunci să li se arate binele suprem şi calea care duce la acesta. Trebuie îndrumaţi să fie amabili cu alţii, făcându-li-se mici servicii şi recurgând la ajutorul lor, ca astfel să fie scoşi din singurătatea lor.

Flegmaticii au nevoie de o îndrumare care să-i scoată treptat din comoditatea ce îi caracterizează, fără însă a li se cere prea mult deodată. Trebuie să li se impună anumite norme hotărâte în ce priveşte toate deprinderile necesare învingerii pornirii spre lenevie şi moleşeală.

Pe lângă temperament, trebuie ţinut cont şi de caracter, înţelegând prin caracter facultăţile spirituale şi morale ale credinciosului care dau notă distinctivă şi esenţială individului. După calitatea principiilor morale care stau la baza caracterului, se poate stabili dacă persoana respectivă este înclinată spre săvârşirea binelui sau a răului. În îngrijirea pastoral-duhovnicească, pentru formarea caracterului creştin, se va ţine cont de principiile morale creştine.

Pentru a cunoaşte toate aceste lucruri, atât de necesare în îndrumarea duhovnicească a credincioşilor, este neapărat nevoie de studierea disciplinelor de sociologie şi psihologie religioasă şi laică.

Arhimandrit VISARION JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu, judeţul Braşov

CRUCEA EDUCAȚIEI

Una din marile provocări pentru lumea contemporană o constituie problematica educaţiei religioase, doar simpla rostire a acestor cuvinte făcând să vibreze cele mai fine resorturi interioare ale omului şi, în acelaşi timp, să constituie un îndemn la căutare şi dialog cu propria conştiinţă, omul ajungând astfel la descoperirea propriilor trăiri afective şi la regăsirea de sine.

Să nu uităm că după 1989 situaţia s-a schimbat radical. Dacă înainte nu aveai altceva mai bun de făcut decât să citeşti o carte, astăzi sunt sute de programe TV, care se luptă pentru audienţă, aproape în fiecare casă este ispita internetului, a calculatorului şi a unor jocuri frumoase, de toate felurile, cum noi nici nu ne puteam imagina când eram tineri. Este firesc ca măcar o bună parte dintre tineri să fie atraşi şi să le cedeze din timpul lor. Proiectăm asupra prezentului, ca să îl judecăm, o imagine a trecutului nu tocmai completă. Poate la liceele bune, ca şi astăzi, erau elevii aceia valoroşi, cu care aveai ce povesti. Dar şi atunci erau licee mai slabe, unde altele erau preocupările de bază. Excepţiile semnalate sunt rare sau vin din vremuri când doar cei foarte buni făceau liceul. Ce poate face azi un profesor în concurenţă cu media, cum poate fi mai atractiv ca ea? Mulţi părinţi vin la şcoală şi spun că nu mai au ce face cu copilul lor. Se poate face ascultat profesorul, când părintele nu are succes? Au ajuns copiii mai pricepuţi la relaţii interumane şi iau tot ce vreau şi de la părinţi, şi de la profesori. Folosesc, pentru a convinge, toate armele din dotare, de la plâns, linguşeală şi exploatarea punctelor slabe până la ameninţare. Cei care ar trebui să facă educaţie sunt, astfel, destul de bine „dresaţi". Există însă şi excepţii: profesorii care rămân umani, relaţionali, vii, suficient de inteligenţi ca să nu se lase controlaţi şi atât de iubitori, încât îi doare inima să lase elevii să plece de la ei neîmbogăţiţi.

Dacă am face o adevărată educaţie profesorilor, ajutându-i, de exemplu, să recunoască şi să aplice legile învăţării, pe care le prezintă Bruce Wilkinson, în locul teoriilor fără rost, ar fi şanse ca numărul profesorilor buni să crească. Înainte aveau rezultate satisfăcătoare şi cu profesori mediocri, astăzi este mult mai dificil. Degeaba au intenţii bune, chiar iubire pentru copii, dacă aceştia le scapă printre degete. De aceea pentru una dintre cele mai dificile meserii, aceea de profesor, investim cel mai puţin efort. Cu un modul pedagogic, la care suma orelor nu depăşeşte durata unui semestru, mergem între tineri inteligenţi şi cu experienţă de relaţionare destul de multă. Pentru a învăţa un lucru concret, de exemplu, o specializare politehnică, sau tainele limbii şi literaturii, se studiază ani şi ani, dar pentru a învăţa cum să înveţi pe alţii, nu se consumă adunat nici jumătate de an. Nu este clar profesorului ce poziţie ontologică ar trebui să adopte; cum poate avea putere şi influenţă bună? Cum poate conduce tinerii, îi mai poate învăţa? Nostalgia după învăţământul trecutului şi metodele lui nu rezolvă problema prezentului, este nevoie de profesionalism şi de grijă autentică pentru tineri.

În mod evident, realizarea idealului educaţional este posibilă doar prin formarea personalităţii elevilor în acord cu valorile învăţăturii creştine, care îl conduc pe om spre respectarea conştientă, pe baza unei motivaţii interioare pozitive, a valorilor democraţiei, a diversităţii culturale sau religioase, spre sprijinirea semenilor pentru atingerea aspiraţiilor individuale şi sociale, cunoscându-se bine faptul că identitatea naţională şi valorile pe care le respectă şi le promovează în lume poporul nostru au izvoare creştine.

Puţine popoare au avut privilegiul de a se forma în istorie aşa cum s-a născut poporul român, ale cărui începuturi corespund cu cele ale creştinismului. Credinţa apostolică a reprezentat aluatul care a dospit toată frământătura populaţiilor amestecate de pe teritoriul vechii Dacii, închegându-se fără zgomot, dar aprins şi intens ca un popor creştin. Încă din primele veacuri, poporul creştin de pe aceste meleaguri a dat martiri, cuvioşi şi sfinţi ierarhi, mucenicia lor fiind înscrisă în actele martirice. Această credinţă lucrătoare, care uneşte laolaltă un neam lipsit de putere militară şi politică, este singura explicaţie pentru care poporul nostru trece nevătămat, mai bine de o mie de ani, prin toate încercările istoriei, rămânând român şi creştin. În Biserică, în tinda mănăstirilor, în credinţa Mântuitorului Hristos cel mort şi înviat, găsim secretul prin care un popor, văzut de mulţi doar prin prisma faptelor de vitejie ale înaintaşilor, traversează o perioadă atât de lungă în istorie, păstrându-şi intacte limba şi credinţa, adică „legea strămoşească".

Omul zilelor noastre are nevoie de un sistem de valori religioase care să-l orienteze în demersurile de formare a propriei personalităţi, acest proces fiind limitat şi incomplet în absenţa lor. Religia a avut întotdeauna, în cadrul sistemului public de învăţământ, un rol important în procesul

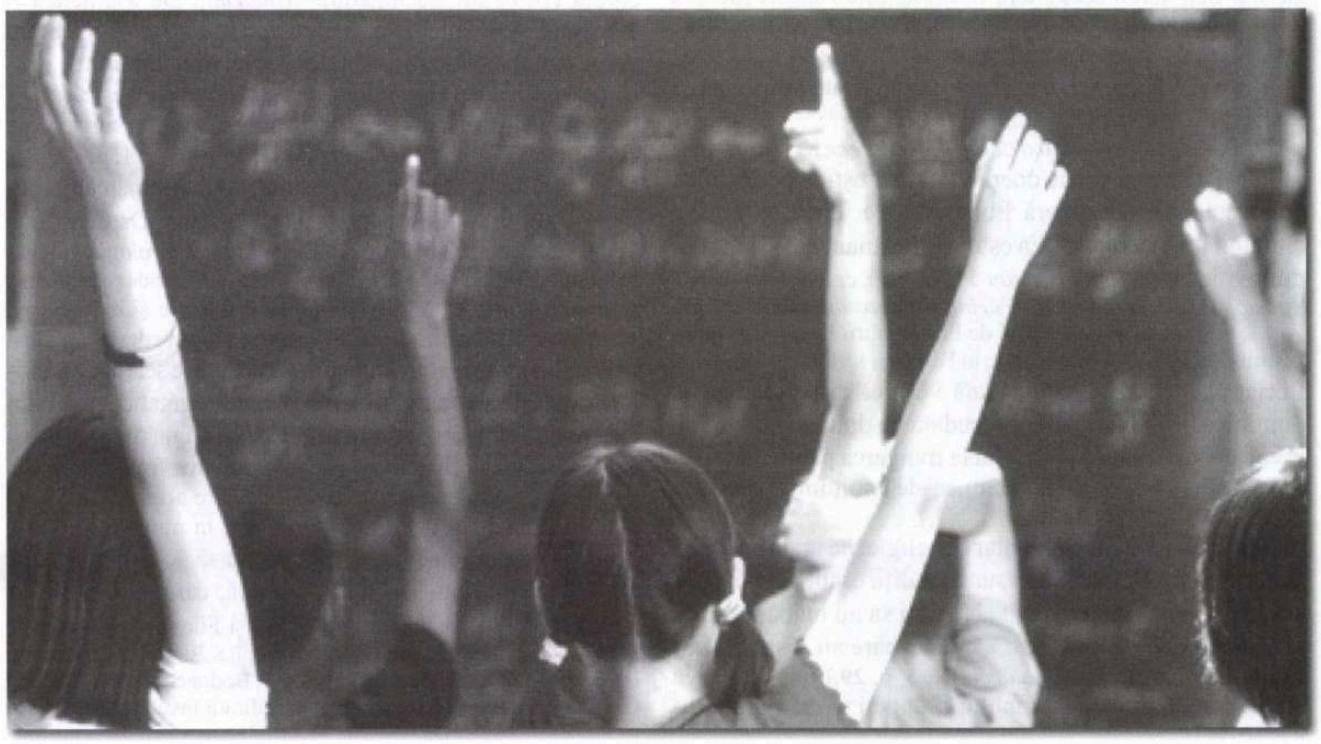

de formare a competenţelor şi atitudinilor moral-sociale.

Aşa cum geografia oferă cunoaşterea configuraţiei spaţiale a pământului, esenţială pentru cunoaşterea patriei şi a planetei, iar istoria oferă cunoaşterea succesiunii temporale a generaţiilor umane, religia oferă perspectiva comuniunii eterne de iubire între Dumnezeu şi oameni, răspunzând nevoii comunităţii româneşti locale şi naţionale de a-şi păstra bogăţia şi identitatea naţională şi de a transmite valori permanente tinerei generaţii [† Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Apostolat educaţional*, prefaţă, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2010, p. 6.].

Pe primul plan al acţiunilor educative ale Bisericii se află preocuparea pentru cunoaşterea lui Dumnezeu, demers care porneşte de la elementele oferite de revelaţia naturală şi tinde, conform învăţăturii Sfintei Scripturi şi a Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, spre vederea Lui, posibilă în urma valorificării revelaţiei supranaturale: „Cu cât omul se vede mai aproape de Dumnezeu, cu atât dorinţa de a ajunge la El devine tot mai arzătoare. Dumnezeu se ascunde mereu, antrenând sufletul într-un continuu urcuş. El nu se dă spre cunoaştere decât într-un mod proporţional cu capacitatea omului de a înţelege aceste lucruri. Pentru cel începător, El apare ca un prunc înfăşat în iesle, pentru cel care a progresat, El apare ca un Dumnezeu desăvârşit, Care se descoperă treptat, treptat" [† Irineu Slătineanul, *Omul, fiinţă spre îndumnezeire*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2000, p. 226.].

Valorile promovate prin ora de religie sunt desprinse din întregul pe care-l formează religia creştină însăşi. Ele sunt extrem de necesare, mai ales în această perioadă de secularizare a societăţii româneşti, întrucât ele reprezintă, pentru tineri, un reper spiritual şi un liant existenţial între toate cunoştinţele dobândite prin studiul celorlalte discipline. De altfel, mărturiile elevilor, ale părinţilor şi ale profesorilor vin să susţină importanţa şi necesitatea orei de religie la toate nivelurile de şcolaritate, evidenţiind modul în care aceasta răspunde aşteptărilor familiei, şcolii şi societăţii. Aceşti trei factori educativi principali trebuie să conlucreze real şi susţinut pentru a oferi o soluţie viabilă la obţinerea succesului oricărui demers educativ-religios. Profesorul de religie reprezintă un liant între cele trei instituţii educative prin plasarea de către acesta a Persoanei Mântuitorului în centrul activităţii sale didactice, prin prezenţa rugăciunii pentru elevi în programul religios, prin utilizarea unui dialog formativ cu elevii, îmbinând blândeţea cu severitatea şi prin valorificarea iubirii ca principiu educativ; o astfel de atitudine conduce către instaurarea unui climat afectiv cu valenţe formative şi motivaţionale în clasă, tinerii putând intra mai uşor şi în centrul vieţii parohiale, prin implicarea lor în diferite activităţi religioase, alături de părinţi.

Scopul predării religiei are un dublu aspect: informativ şi formativ. Ora de religie, realizată prin coparticiparea profesorului şi a elevilor, are o dimensiune care trece dincolo de spaţiul didactic, o dimensiune iniţiatică. Părintele Bria îndemna ca lecţia de religie să fie realizată în analogie cu istoria mântuirii. Sfânta Liturghie, ca formă de recapitulare a istoriei mântuirii, se constituie ca model pentru orice activitate catehetică, ora de religie atingându-şi plenitudinea şi finalitatea atunci când subiecţii (elevii) devin interesaţi şi practicanţi, conştientizând apartenenţa lor la Trupul mistic al lui Hristos, care este Biserica. Învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos a adus şi o nouă înţelegere a imaginii pe care omul trebuie să o aibă asupra propriei persoane: „Educaţia religioasă creştină este posibilă numai dacă Hristos Însuşi este primit în sufletul omului şi dacă acest suflet lucrează împreună cu Hristos la mântuirea sa" [Dumitru Călugăr, *Catehetica*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1984, p. 83.]; existenţa umană fiind un dar divin, omul nu se poate perfecţiona decât cu ajutorul Lui, prin apropierea de Persoana supremă, dar şi în relaţie cu semenii, iar acest proces este continuu, prelungindu-se în veşnicie.

De aceea astăzi, mai mult ca oricând, educaţia religioasă prin ora de religie se constituie ca un factor de stabilitate şi de comuniune în societatea românească, un izvor puternic de inspiraţie pentru a apăra şi a promova identitatea spirituală şi demnitatea persoanei, care trăieşte într-o lume din ce în ce mai pluralistă şi mai fragmentată din punct de vedere spiritual şi social. Deşi se resimt încă anii grei ai dictaturii comuniste, cu ateismul ei umilitor impus în şcolile de stat, şi asta în contradicţie cu voinţa unui popor religios, acest lucru nu a făcut decât să ne călească şi să ne înveţe ca, mai ales la vârsta întrebărilor existenţiale şi a formării spirituale a tinerilor, să nu mai dorim „o cultură fără credinţă, o ştiinţă fără spiritualitate, o materie fără spirit, o cunoaştere fără comuniune, o filosofie fără speranţă şi, îndeosebi, o şcoală fără suflet, adică o educaţie fără religie" [† Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *op. cit.*, p. 7.].

† VISARION
Episcopul Tulcii

Uzul și abuzul de rațiune în educația teologică

Acest articol este scris din perspectiva laicului implicat în procesul educațional teologic universitar și se dorește a fi o apologie a dimensiunii rațional-critice a teologiei. Premiza de la care pornim este aceasta: credința și sfințenia nu exclud rațiunea, iar rațiunea educației teologice constă tocmai în educarea rațiunii, desigur, în conformitate cu preceptele evanghelice.

„Credința are nevoie de rațiune" (*fides qaerens intellectum*), spunea Anselm de Canterbury. Ar fi prea facil să credem că această prerogativă este validă strict pentru modul occidental de a face teologie, unul definit în general de ortodocși ca fiind scolastic, în opoziție cu modul ortodox de teologhisire, unul duhovnicesc. În fapt, ispita de a transforma credința în ideologie (prin teologie) nu este străină nici Bisericii Ortodoxe [A se vedea reflecțiile critice ale lui Christos Yannaras, *Contra Religiei*, trad. Tudor Dinu, Anastasia, București, 2011, p. 80-90]. Că teologia și educația teologică ortodoxă pot să se îndepărteze de rolul lor o subliniase, de altfel, într-un admirabil studiu, și Pr. Alexander Schmemann. Acesta acuzase „clericalizarea teologiei și educației teologice", denunțând și efectele nocive ale acestui fenomen: 1. Excluderea laicității de la teologie, uitându-se funcția mărturisitoare a *tuturor* membrilor Bisericii (deopotrivă clerici și laici, bărbați și femei etc.); 2. Bilingvismul teologilor, care propovăduiesc un limbaj „pentru specialiști" (în speță unul scolastic și steril) și un altul pentru „mase" – dovadă a pierderii limbajului comun între teologie și laicitate; 3. Înstrăinarea progresivă a teologiei de Biserică poate fi efectul cel mai direct al pierderii centrării euharistico-liturgice a învățământului teologic [Alexander Schmemann, „Declericalizarea teologiei și a educației teologice", în *MA,* nr. 4 (1990), p. 103-106].

Același teolog reafirmase: „Funcția fundamentală a unui teolog este aceea de critic, evident, nu acel critic care caută mereu să găsească greșeli în Evanghelie… un critic al Bisericii empirice în relația ei cu Adevărul, cu Tradiția, cu conținutul credinței. Teologul nu este doar un apendice, un intelectual al Bisericii sau în Biserică". Exercitarea acestei funcții critice devine cu atât mai importantă cu cât, în vremea noastră, „episcopii nu au timp pentru ea, preoții nu au timp pentru ea, laicii nu au timp pentru așa ceva" [*Ibidem*, p. 104].

Posedarea discernământului critic, ce pare să apese din ce în ce mai mult strict pe umerii teologilor, nu poate să se manifeste însă în afara sferei rațiunii. Dimpotrivă, ea reclamă o gândire „corectă", adică adecvată vieții Adevărului pe Care-l mărturisește, iar aici intervine sarcina fundamentală a educației teologice. Teologii trebuie să educe deopotrivă sufletul și mintea studenților, pentru ca aceștia, la rândul lor, să poată să continue în viitor această sarcină extrem de dificilă. În pofida a ceea ce spun unii, *sfințenia nu exclude rațiunea*! Acest fapt este demonstrat în mod mai mult decât concludent de Sfântul Nicolae Cabasila, în *Epistola 8*, scrisă cândva înainte de anul 1345. Iată textul acesteia: „Ai întrebat despre cum anume sunt nedesăvârşiţi cei care nu urmează virtutea împreună cu raţiunea; lucru care apare de la sine, fiindcă aceştia sunt nedesăvârşiţi întrucât nu sunt şi înţelepţi. Chiar dacă sunt sfinţi, totuşi în viaţa de faţă le lipseşte un bine omenesc pe care-l puteau primi. Fiindcă nedesăvârşit este fiecare atunci când nu se face în bine actul spre care era [orientat] în potenţă. Pentru că oamenii sunt [orientaţi] în potenţă spre înţelepciune întrucât pot primi minte şi ştiinţă, dacă nu cumva ar primi înţelepciunea şi învăţătura prin har, cum s-a făcut cu Apostolii. Fiindcă aceştia nu mai sunt nedesăvârşiţi. Cei care n-au primit aşa înţelepciunea, sunt sfinţi ca unii care şi-au educat partea pătimaşă a sufletului lor, dar nu sunt încă şi înţelepţi, şi aşa sunt nedesăvârşiţi, întrucât caută să înveţe cele ce se cuvin de la sfinţii înţelepţi. Astfel Sfântul Amfilohie, deşi era hirotonit de îngeri şi nu era cu nimic mai prejos din pricina sfinţeniei, l-a întrebat totuşi despre cele pe care se cădea să le facă pe Vasile cel Mare. Iar acesta l-a învăţat şi i-a dat canoane şi legi [Este vorba de Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole canonice* 188, 199 şi 217 şi Epistolele dogmatice 233-236 (*PSB* 12, p. 480-492)]. Învăţătura însă nu e nimic altceva decât desăvârşirea celui învăţat, iar desăvârşirea este a celor încă nedesăvârşiţi. Învăţătura este şi lumină şi călăuză. De aceea, cel ce are nevoie de călăuză şi de ochi străini, e orb în acea privinţă, iar dacă în altă privinţă vede, atunci e chior. Iar dacă nu ajunge la o călăuză care să-l ia de mână, se face negreşit de râs şi ruşine. Se arată aşadar că aceştia sunt nedesăvârşiţi şi nu se deosebesc cu nimic de chiori, şi mare este paguba şi ruşinea acestora atunci când văd şi sunt văzuţi" [Mulţumesc P.C. Arhidiac. Prof. Dr. Ioan I. Ică jr. care mi-a pus la dispoziţie traducerea în limba română a acestei scrisori, precum şi studiul lui J.A. Demetracopoulos, „N. Cabasilas' Quaestio de rationis valore. An Antipalamite Defense of Secular Wisdom", în *Byzantina,* nr. 19 (1998), p. 53–98].

Citatul de mai sus ne trimite încă o dată la (re)evaluarea misiunii profesorului de teologie. Despre aceasta am scris cu altă ocazie câteva reflecții critice, pe care le rezum în încheierea acestui articol [Vezi „Prefața" în Ciprian Iulian Toroczkai, *„Cred, Doamne, ajută necredinței mele…". Exerciții teologice*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2013, p. 5-8].

În primul rând, posibilitatea de a preda la facultate ar trebui să însemne pentru fiecare o mare responsabilitate. Pe lângă predare, un bun profesor trebuie să fie la curent cu tot ceea ce se publică în domeniul său, să ia parte la cât mai multe simpozioane şi conferinţe, astfel încât să poată să-şi cunoască „punctele tari şi punctele slabe" în dialogul cu colegii, dar mai ales să scrie şi să publice sistematic.

Astfel, în al doilea rând, școală teologică fără studiu temeinic este inutilă. Dogmele Bisericii pot părea grele, dar ele necesită un efort de raționare și de explicitare din partea teologului fiindcă sunt absolut necesare pentru formarea – în ultimă instanță, pentru mântuirea – fiecărui creștin. (Iarăși, în nici un caz nu trebuie crezut că rațiunea e un obstacol în calea mântuirii, că doar celor inculți le este deschisă calea Împărăției cerurilor…) O facultate de teologie nu e o „școală de meserii" unde studenții învață să fie preoți „buni" – adică să știe doar să cânte, să facă slujbele, să țină contabilitatea bisericii și (eventual) să și predice, mai mult sau mai puțin coerent… După cum sublinia Pr. Georges Florovsky, sarcina este mult mai grea: „Avem nevoie de *o școală de profeți care să aibă tărie spirituală și intelectuală* (s.n.), în stare și dornici de a ieși în lume purtând cu ei adevărata cunoaștere, adevărata înțelegere, convingerea aprinsă și puterea de persuasiune… Ortodoxia nu e un lucru care se păstrează din inerție. Nicio tradiție nu poate supraviețui dacă nu e continuată de un efort creativ. Mesajul lui Hristos e veșnic și întotdeauna același, dar trebuie reinterpretat iarăși și iarăși în așa fel încât să devină o provocare pentru fiecare nouă generație … Nu e îndeajuns să păstrăm moștenirea trecutului, trebuie să facem totul pentru a o prezenta celorlalți ca pe un lucru viu…" [Vezi Andrew Blane, *Părintele Georges Florovsky – schiță biografică*, trad. Nectarie V. Dărăban, Renașterea, Cluj-Napoca, 2013, p. 121].

Citatul de mai sus mi-a adus aminte de ceea ce ne spunea și Părintele Ion Bria despre „harisma teologului", despre imensa responsabilitate ce atârnă pe umerii celor care doresc să-I slujească lui Dumnezeu prin cuvânt. De aceea, credem că teologului i se potrivesc cel mai bine cuvintele: „Cred, Doamne, ajută necredinței mele…"

Dr. Ciprian TOROCZKAI

Crucea și Potirul în educație sau dascălii învățați cu „tinda bisericii"

Până la 16 ani am trăit în vremuri nu de mult apuse, în care Religia nu se făcea organizat în școală. Totuși, părintele din sat a făcut ceea ce se putea face pentru a-și crește în ale credinței pe cei mai mici membri ai parohiei. Zelul său, în armonie cu dragostea pentru copii, îl făcea ca an de an, de două ori, în Postul Paștilor și în Postul Maicii Domnului să adune la Biserică pe copiii din sat, începând de la 7 la 14 ani, pentru vreo 10 întâlniri în care învățam primele noțiuni profesioniste, să zicem, despre credință. Acestea urmau natural după rugăciunile pe care le știam deja, după creșterea ce ne-o dăduseră bunicii, părinții, chiar mătușile (țin minte că se sileau să facă astfel ca nu cumva să intervină ceva și să nu mai putem ajunge la orele serii la biserică). Părintele scotea întotdeauna în mijlocul bisericii Sfânta Cruce, pe care ochii noștri de copii o priveau cu amestecate sentimente, luând aminte în egală măsură la frumusețea culorilor, dar și la chipul Domnului cu trupul mort și plin de răni, cu acele patru cuie care însemnau pironirea Sa. Întotdeauna aceste seri se încheiau cu un capitol scurt, special, pe care îl aborda părintele: spovedania. Iar la finalul întâlnirilor avea loc Taina aceasta și apoi în ziua de sărbătoare împărtășirea din Potirul euharistic.

M-a urmărit zelul și dragostea aceea a părintelui, încă din pimii ani de preoție, când am și predat religia timp de trei ani. Căutam să observ diferența dintre ce se întâmpla în sala de clasă la ora săptămânală de religie și ce făceam în serile Postului Adormirii Maicii Domnului, când încercam să evoc pastorația părintelelui Alexandru, făcând cu elevii ceea ce a dăruit el sufletului meu în anii copilăriei. Aceeași rețetă a dat aceleași roade. Crucea din Biserică, Spovedania și cateheza despre ea și mai ales Hristos Cel de pe Cruce primit de ei din Potirul liturgic, au făcut diferența dintre sala de clasă și „tinda bisericii".

Domnul Hristos, la 12 ani, întârzie nepermis de mult în Templu, îngrijorându-și părinții, care, certându-L, au auzit în loc de răspuns, întrebarea: *Oare nu în Casa Tatălui Meu Mi se cădea să fiu?* Azi, copiii de 12 ani, într-o majoritate zdrobitoare, când sunt chemați la treabă de părinți (dacă mai există conceptul de trudă a copiilor mărișori pentru propria familie), ne dau replica*: Oare nu în cele ale I-phone-ului (Minecraft-ului sau oricare alt joc) mi se cădea să fiu?*

Educația la ora de religie și cateheza din tinda Bisericii cu Crucea și Potirul în fața ochilor, sunt căile bătătorite de multe generații de copii. Rețeta aceasta veche va da și în **vremea de acum** roade, chiar dacă în **vremea aceea** nu erau tablete și gadget-uri. Învățătura (dată și în sala de clasă și în biserică) despre Cruce și despre Potir rămâne esențială în dăltuirea Celui Ce Este Dragoste în sufletul copiilor care se mai nasc în această țară. Căci și în Cruce și în Potir, Hristos Și-a pregătit Trupul și Sângele Său, din marea Sa iubire, chemând ca în stare de jertfă să vină și copiii, și părinții, și bunicii, și dascălii, și preoții pentru a gusta din Jertfa Lui.

Preoți! Înălțați Crucea și Potirul, ca binecuvântare peste popor și copiii din el. Dascăli de Religie, îndemnați spre Cruce și spre Potir pe copiii ce vi s-au dat să-i creșteți în ale credinței!

Pr. George PIȚ

DUMNEZEU ŞI PROBLEMA RĂULUI (I)

Concilierea răului din lume cu bunătatea, iubirea, dreptatea şi omnipotenţa lui Dumnezeu a creat crampe mentale tuturor teologilor şi filozofilor care s-au ocupat de ponerologie şi teodicee, de la Plotin la Leibniz şi de la Augustin la Dumitru Stăniloae.

Prin natura şi implicaţiile ei ontologice, sociale, economice sau politice, problema răului angajează nu numai teologia, ci şi o serie de ştiinţe, precum: filozofia, psihologia, dreptul, istoria, sociologia, antropologia, matematica şi fizica cuantică. O abordare teologică şi filosofică a răului ar trebui să ia în discuţie ideea de fiinţă supremă în teologie şi filosofie, raportul ei cu sine, cu lumea şi cu neantul, originea răului, concepţia despre rău în religiile lumii, fenomenologia răului sau metafizica şi psihologia libertăţii umane, ceea ce vom şi face, de altfel, în cadrul acestei expuneri, cu excepţia problemei libertăţii căreia îi vom dedica un studiu separat.

IDEEA DE DUMNEZEU ÎN ISTORIA RELIGIILOR

În istoria şi filosofia religiilor există diverse moduri de abordare a ideii de divinitate:

1. Cronologic, de la reprezentările religioase din paleolitic la perioada modernă;

2. După numărul zeilor: monoteiste (religiile popoarelor primitive, religia mozaică), henoteiste (religia vedelor), ateiste (budismul), politeiste (religiile Japoniei, religiile indiene, religiile egiptene, religiile Greciei şi ale Romei antice);

3. După numărul principiilor care reprezintă realitatea ultimă, respectiv dualismul (zoroastrismul, sistemele gnostico-maniheiste) şi monismul (religia indiană din perioada upanişadelor);

4. După tipul de materie/regn din care proveneau sau după zonele, domeniile de care răspundeau respectivele reprezentări ale divinului: divinităţi cosmomorfice, uranice, geomorfice, acvatice, vegetale, agrare, zoomorfice, dendromorfice sau antropomorfice. [Vezi J. Martin Velasco, *Introducere în fenomenologia religiei*, trad. de Cristian Bădiliţă, Ed. Polirom, Iaşi, 1997, p. 145-208]

Ideea de fiinţă supremă se configurează diferit la populaţiile primitive în funcţie de climă, ocupaţie principală sau tipul de civilizaţie: Mulungu, Maveza în Africa, Marele Manitu la pieile-roşii din America, Mangundi în Noua Guinee sau Daramulum şi Baiame în Australia. Aztecii adorau pe Quetzalcoatl (şarpele cu pene), Huitzilopochtli şi Tezcatlipoca; vechii peruvieni aveau pe Viracocha (spuma lacului), Pachacamac (cel care însufleţeşte pământul); chinezii, pe Hao Tien Şan-ti (împăratul de sus al marelui cer), pe Hu-tu (stăpânul pământului) şi ideea de „Dao" a lui Lao-tzi; la japonezi exista cultul camilor (cuni-no-toco-tachi), Izanagi şi Izanami, Amaterasu, zeiţa soarelui, Tsuchi-Yomi, zeul lunii, şi Ochonomachi care personifica pământul; egiptenii, pe Ra, Horus, Tum, Ptah, Isis şi Osiris, Anubis, Toth şi Hapi; la babilonieni întâlnim marea triadă cosmică, Anu, Enlil şi Ea, triada astrală: Sin, Şamaş şi Iştar; Marduc, Assur, Tammuz, El şi Baal erau adoraţi la canaaniţi, El-Dagon, Mot, Anat, Aliyan, Adonis şi Astarte la fenicieni; Hadad la aramei, Alah şi profetul Mahomed la arabi; Ahura Mazdah (stăpânul înţelept) şi Mithra la perşi; Varuna, prinţul zeilor, Indra, Agni la indienii din perioada vedelor; Brahma, în brahmanism; Vişnu, Şiva, Krîsna şi Rama în hinduism, Zeus, Hera, Poseidon, Apolo, Demeter, Ares, Atena, Hermes sau Dionysos la greci; Jupiter, Iunona, Marte, Venus, Diana, Fortuna la romani; Zalmocsis şi Gebeleizis la geto-daci; Lug la celţi, Ziu, Donar la vechii germani, Perun, Svarog, Veles (Volos) la slavi; Perkunas la vechile popoare baltice (lituan, leton şi pruşi), Elohim, Iahve la evrei; Dumnezeu, Iisus Hristos şi Fecioara Maria în creştinism.

IDEEA DE DUMNEZEU ÎN FILOSOFIE

Interogaţia asupra temeiului ontologic străbate obsesiv nu numai istoria religiilor, ci şi istoria filosofiei occidentale de la Thales din Milet la Heidegger.

În filosofia occidentală principiul transcosmic a fost numit, pe rând, arhe (principiul prim), Unu, Motor prim, Act pur, Dumnezeu [Numele lui Dumnezeu derivă de la verbul grec „theein" şi înseamnă *a hrăni, a purta de grijă, a conduce, a da viaţă tuturor*, adică *a zei, a dumnezei*. În limba română este format din două cuvinte latine: Domine şi Deus.], Substanţă, Ideal transcendental, Spirit absolut, Fiinţă supremă, Identitate absolută sau Nedeterminare. Se înţelege că descifrarea acestui cod ontologic a dat naştere unor soluţii care, de multe ori, se excludeau reciproc. Ideea de Dumnezeu la filosofii presocratici este legată de căutarea (confuză, adesea naivă) a primului principiu (arhe, initium rerum), responsabil de pluralitatea realităţii fenomenale. Thales din Milet identifică acest principiu cu apa, Anaximandru cu *apeironul*, Anaximene cu aerul, Heraclit cu focul, Pitagora cu numărul. Odată cu Xenofan din Colofon, care afirmă existenţa unui zeu unic necorporal şi nemuritor, cu conceptul parmenidian de Fiinţă şi cu nous-ul lui Anaxagora din Klazomenae se depăşeşte gândirea de tip materialist. De aici şi până la idealismul platonician n-a fost decât un pas. Platon se referă la natura transcendenţei atunci când vorbeşte de condiţia ontologică a Binelui, de regimul pe care-l are Binele în raport cu inteligibilele şi cu sensibilele. După cum lumina ca termen mediu dintre lucrul văzut şi văzător presupune o sursă, respectiv soarele, tot astfel şi lumina inteligibilă a cunoaşterii presupune o sursă a ei, un soare inteligibil care este, în ultimă instanţă, ideea de Bine. Această analogie platonică plasează ideea de Bine nu numai într-o transcendenţă faţă de sensibile, aşa cum sunt eidele (paradigmele) faţă de lucruri, ci într-o transcendenţă faţă de inteligibil. Avem deci de-a face cu un caracter suprainteligibil al Binelui, responsabil inclusiv de activitatea cognitivă a intelectului.

La rândul lui, Aristotel identifică o primă cauză a mişcării, care, deşi mişcă totul, rămâne nemişcată, un mişcător nemişcat. Substanţa primului motor aristotelic este un act pur, excluzând orice formă de potenţialitate.

Gândindu-şi numai propria sineitate, Primul motor concepe în actul acestei autogândiri întreaga coerenţă cosmică.

La Kant, ideea supremă a raţiunii este ideea totalităţii care, reprezentată ca individ, devine Ideal transcedental. Acest ideal, ca ipostaziere a materiei predicatelor, constituie o Fiinţă absolut perfectă care are toate predicatele afirmative, fiind numită de către Kant „ens realissimum", fiinţa cu cel mai înalt grad de realitate.

În ciuda faptului că autorul *Criticilor* nu recunoaşte existenţa necesară a acestei totalităţi, criticând sever argumentul ontologic, recunoaşte măreţia şi sublimul unei astfel de idei. Pentru Kant, Dumnezeu nu este o idee pură a raţiunii, ceea ce înseamnă că el nu poate face obiectul unui demers cognitiv obiectiv, ci este o idee unificatoare a raţiunii speculative sau cel mult un postulat al raţiunii practice. Dacă la Spinoza, prin conceptul de „causa sui" existenţa este conţinută analitic în esenţă, la Kant, asemenea includere este imposibilă. Hegel însă va critica amendamentele kantiene aduse argumentului ontologic. Pentru ca existenţa să se adauge sintetic conceptului, trebuie ca fiinţa să difere de neant fiindcă numai atunci conceptul poate, sau nu, să fie actualizat. Hegel arată faptul că diferenţa dintre fiinţă şi neant poate fi localizată numai în câmpul fiinţei determinate şi deci ea priveşte numai actualizarea conceptelor determinate. În cazul argumentului ontologic, este clar că el nu priveşte determinarea, ci nedeterminarea. Despre Dumnezeu, crede Hegel, nu se poate spune că este sau nu este (ca despre cei 100 de taleri despre care vorbeşte Kant), pentru că în El „a fi"-ul cu a „nu fi"-ul coincid.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

Un dialog al generaţiilor cu Ana Blandiana despre spiritul sacrificial românesc, de la Edikule la Sighet

Dădeau teii în floare când noi, absolvenţii promoţiei 1967, strigam catalogul în Sala Puşkin de la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca. Mirosul acela inconfundabil al teiului, legat direct de sesiunea examenelor de vară din studenţie, a rămas toată viaţa noastră o amintire specială, poate nu lipsită de un anume dramatism sufletesc, amintire în care refăceam mereu acolada tradiţională de la biletul de examen tras cu teamă şi până la nota, de obicei, maximă,

pentru că de obicei noi învăţam cu toată convingerea şi rezultatele erau pe măsură. Da, reveneam în Cluj cu bucuria unei întâlniri colegiale, acum când vârsta de 70 de ani la cei mai mulţi dintre noi dădea un farmec aparte acestei revederi, întinse pe 3 zile de program cultural, în care s-a făcut la Mânăstirea Nicula pomenirea colegilor noştri de promoţie plecaţi la Bunul Dumnezeu, alături de lansarea, şi ea tradiţională, a cărţilor recente ale Anei Blandiana. Prin forţa lucrurilor, prezenţa celebrei noastre colege a fost totdeauna garanţia reuşitei revederilor la Cluj. La propunerea pe care eu am făcut-o, de a ne revedea anual, de fiecare dată într-un oraş unde s-a stabilit câte unul dintre colegii noştri, ca astfel să cunoaştem zona culturală în care el vieţuieşte, se recunoaşte că cele două întâlniri de la Sibiu din anii 2008 şi 2009 au avut şi ele farmecul lor special, rămânând de referinţă, atât ca organizare, cât şi ca deschidere academic-culturală, pentru colegii care au participat.

Neîndoios că momentul cel mai special a fost pentru mine, în acest an, la Cluj-Napoca, inconfundabila noastră Alma Mater, conferinţa pe care celebra mea colegă de grupă a ţinut-o la Facultatea de Teologie Ortodoxă, unde tema prezentată de Ana Blandiana lega martiriul „Domnitorului de aur", cum îl numeau turcii pe Constantin Brâncoveanu, de suferinţele provocate de autorităţile comuniste în închisorile unde intelectualii perioadei interbelice suferiseră cele mai umilitoare opresiuni.

Comemorarea lui Constantin Brâncoveanu, al cărui martiriu pentru credinţa în Dumnezeu se profilează la tricentenar ca tulburător, chiar imposibil de urmat, a fost marcată în toate colţurile românismului din ţară şi dincolo de frontierele ei. Ascultând-o, tânăra generaţie de teologi din Cluj putea medita asupra replicii cutremurătoare pe care tatăl martir o dădea fiilor lui: „...bogăţiile şi viaţa ne sunt pierdute. Trebuie să ne îngrijim să nu ne pierdem sufletele..." Supremaţia Semilunei asupra Crucii s-a transformat într-o apoteoză a Credinţei şi presa europeană

(continuare în p. 11)

Anca SÎRGHIE

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂȘANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 3 august. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Parohia Săsăuş, Protopopiatul Agnita. În cadrul aceleiaşi zile a participat la Mănăstirea *Brâncoveanu* la premierea participanţilor la Tabăra de pictură.

Marţi, 5 august. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Schitul *Sf. Ioan Iacob Hozevitul* din Răşinari. În cadrul aceleiaşi zile a participat la Mănăstirea Bucium la Slujba Vecerniei unită cu Litia şi tunderea întru rasofor a Părintelui Melchisedec.

Miercuri, 6 august. De marele praznic al Schimbării la Faţă a Domnului, P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Schimbarea la Faţă a Domnului* din Bucium.

Duminică, 10 august. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Miercuri, 13 august. P.S. Sa a participat la slujba de înmormântare a tinerei Sonia Ochi, în Parohia Sânpetru, Protopopiatul Săcele.

Joi, 14 august. P.S. Sa a participat la slujba Vecerniei cu Litie şi a Prohodului Maicii Domnului la Sfânta Mănăstire *Brâncoveanu* de la Sâmbăta de Sus.

Vineri, 15 august. Sub protia I.P.S. Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, PS Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Brâncoveanu* de la Sâmbăta de Sus.

Sâmbătă, 16 august. P.S. Sa a oficiat, sub protia P.F. Părinte Daniel, Patriarhul B.O.R., slujba de sfinţire a picturii şi Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Gheorghe Nou* din Bucureşti.

Duminică, 17 august. P.S. Sa a săvârşit, sub protia I.P.S. Părinte Varsanufie, slujba de sfinţire a picturii şi Sfânta Liturghie în Biserica de la Palatul Mogoşoaia, din Arhiepiscopia Bucureştilor.

Luni, 18 august. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală şi slujba de Te-Deum pentru deschiderea lucrărilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 29 august. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sf. Maria,* loc. Techirghiol.

Duminică, 31 august. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea *Sf. Maria,* loc. Techirghiol.

Diac. Ovidiu MUREŞAN

UN DIALOG AL GENERAȚIILOR CU ANA BLANDIANA despre spiritul sacrificial românesc, de la Edikule la Sighet

(urmare din p. 10)

a consemnat tragicul eveniment din 1714 de la Istanbul. Pe Brâncoveanu folclorul l-a perenizat ca „Boier vechi și domn creștin", personalitate emblematică sintetizând idealul de a descinde din rădăcini de neam și de a apăra spiritualitatea creștină. Mai apoi, martiriul lui Horea a avut fascinantul rol de a-și asuma afirmația că dreptul la răzvrătire a fost dictat de împăratul habsburgic însuși. Istoricul Gh. Brătianu, care a prezentat originea poporului român, a fost obligat de autoritățile sovietice să amputeze Basarabia, dar a refuzat să dea sovieticilor argumentul științific solicitat, ca astfel ei să justifice ocuparea Basarabiei. S-a jertfit spre a nu infirma adevărul istoric și astfel a murit la Sighet la nici 55 ani.

La polul de sosire al demonstrației, apar intelectualii antrenați în lupta anticomunistă, prezentați în *Cartea morților* de Romulus Rusan. Dintre cei 2000 de oameni ai bisericii condamnați, 221 erau slujitori ai bisericii, fie preoți, călugări, prelați cenzurați de moarte. În 1962, când noi cu suflete entuziaste tocmai intram în facultate, la închisoarea din Gherla un preot era ucis cu coada măturii băgată în gât, pentru că nu acceptase să cădelnițeze cu excremente. Grotescă a fost și ideea ca, la Aiud, peste mormintele celor muriți în închisoare să se fi construit cocini de porci. Exemplele de atrocități nu puteau să nu cutremure întreaga asistență la această conferință pe care Ana Blandiana a citit-o cu un glas tremurat de emoție, vecin cu plânsul profund al sufletului ei impresionat de faptele tragice pe care le evoca. Ascultând-o, mi-am amintit de intervențiile colegei mele de grupă în anii facultății, când Doina Rusan, cum o cunoscuserăm noi ca studentă, ne uimea la seminarii prin gândirea mai profundă ca a oricăruia dintre noi, prin vibrația sensibilă în interpretarea de text literar, prin cunoștințele de obicei mai bogate despre tema pusă în discuție. Ascultată cu smerenie și încremenire în amfiteatrul noii clădiri a facultății, conferențiara a combătut ipoteza întemnițării numai a celor 14 episcopi greco-catolici, ea ținând să numere și pe cei ortodocși, care au avut același tratament. Modul cum le-a rostit numele dădea acestei evocări valoarea unei pisanii, de pe care nu puteau lipsi nici preoții executați pentru că ajutaseră grupurile de partizani ascunși în munți, unde astfel continuase lupta anticomunistă. Între ei, grupul Arnăuțoiu al celor 4 preoți executați fără milă.

În ultimii 20 de ani s-a creat o bogată literatură memorialistică din experiența tragică a închisorilor comuniste. Adevărul este că în temnițele comuniste s-a creat o unire în credință, iar desființarea bisericilor greco-catolice nu a folosit decât comuniștilor. După opinia conferențiarei, nici în prezent nu au rost atacurile ortodoxe împotriva greco-catolicilor și nici invers. Preotul ortodox Coman, tatăl Anei, avea un foarte bun prieten, pe Grigore Maxim, care era episcop greco-catolic. Se pot enumera atâtea exemple de modele coborâtoare din stirpea lui Constantin Brâncoveanu, martirul îngropat nu la Mânăstirea Hurezi, unde el își pregătise mormântul, ci la Biserica Sfântul Gheorghe Nou, locaș aflat la km 0 al Capitalei. La Sighet, trupurile celor morți erau îngropate fără cruce, cu brazdă, ca să nu mai poată fi recunoscuți. Prin anii '70 urmașii lui Brătianu și Maniu au primit demonstrativ câte un schelet, care de fapt nu erau ale acelor mari oameni politici care intraseră în închisori. Un caz a fost al preotului Florea Mureșan; adevărată personalitate, el fusese arestat în 1952 și trimis la Canal, ca și alți 700 de preoți. Rugându-se la Dumnezeu să scape cu viață, el a jurat că va ridica o biserică, ceea ce avea să se chiar întâmple și biserica înălțată prin osârdia lui se află în Munții Țibleșului. Tot el a ridicat o școală și un pod, dar o altă năpastă s-a abătut asupra lui și, din noua condamnare la Aiud, el nu a mai supraviețuit. Cunoscând asemenea destine, Ana Blandiana a ținut la Sorbona o conferință despre suferința românească, ce trebuie înțeleasă ca o zestre adusă patrimoniului european. Jules Michelet avea dreptate să considere că „istoria este mai ales geografie", dacă avem în vedere că suferința celor 50 de ani ai comunismului a fost prețul creării omului nou, cel cu creierul spălat și lipsit de memorie, a celui care astfel și putea să fie manipulat. Fără îndoială că omul nou este opera primordială a comuniștilor, care au aplicat cămașa de forță a corectitudinii politice proliferate de ei în scopul anulării criteriilor binelui și răului, a uitării tradiției. În realitate, memoria nu este drum spre trecut, ci cale spre făurirea viitorului, pe care nu-l poți edifica decât uitându-te în oglinda retrovizoare a trecutului. Ura este combustibilul principal al istoriei. După 300 de ani, modelul lui Constantin Brâncoveanu continuă să existe, fiind o dovadă că suntem vii.

Memorialul durerii de la Sighet are amenajată o cameră specială dedicată preoților ortodocși, catolici și neoprotestanți, reprezentați împreună, așa cum ei suferiseră în închisorile comuniste din România. Cei doi plămâni ai credinței românești sunt bisericile surori, cea ortodoxă și cea greco-catolică. La fel de mult impresionează în muzeu camera lui Nicolae Steinhardt și Cimitirul săracilor. Acest muzeu atât de special, din care vizitatorii ies cu fețele transfigurate de emoție, nu s-a edificat cu ajutorul vreuneia dintre biserici.

Întreaga asistență a ascultat conferința cu răsuflarea întretăiată, parcă mulțumită că retrăirea imensei suferințe, despre care Ana Blandiana vorbea, nu a făcut-o să izbucnească în hohote de plâns. Nu, ea nu a plâns, cum eram gata să credem în fiecare clipă, dar a semănat ceva minunat în suflete prin vorbele ei vibrând de o mare trăire a tragediilor istoriei românești. În mințile tinerilor, care nu au traversat anii cei năprasnici ai comunismului, s-a întemeiat o nouă responsabilitate. Da, studenții teologi au datoria asumării conștiente a acelui trecut, care îi obligă la atitudine trează, întrucât datorită jertfei înaintașilor, credința lor religioasă s-a păstrat viguroasă în acele condiții de represiune comunistă, așa cum nu a rezistat în societatea de consum din Occident.

Timpul acordat conferinței a fost dublat de cel al dialogului poetei cu sala, semn de normalitate greu cucerită în vremea din urmă, după sechelele comunismului care redusese publicul la tăcere. Vedeam acum formată cutezanța tinerilor teologi de a exprima o opinie liberă. Curiozitatea manifestată de public cu lejeritate, pe care o constatasem la conferințele mele ținute la Universitatea Humboldt din Berlin în anul 1999 sau la Universitatea Harvard din America în 2007 am descoperit-o, în sfârșit (!), și la auditorii români din amfiteatrul clujean. Aceasta, pentru prima dată! Faptul că, de la profesori la studenți teologi, audiența a fost electrizată de ideile conferinței a făcut ca și întrebările puse de tineri să curgă în cascadă, dovedind că la început de secol XXI problemele viitorului românesc nu lasă nepăsător acest tineret ortodox, ci dimpotrivă.

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

IPS LAURENȚIU, „CETĂȚEAN DE ONOARE“ AL JUDEȚULUI SIBIU

Recunoştinţă pentru activitatea pastorală şi academică

Consiliul Judeţean Sibiu a aprobat joi, 25 septembrie, proiectul de hotărâre prin care s-a acordat titlul de „Cetăţean de onoare“ Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. În cadrul şedinţei ordinare a Consiliului Judeţean a avut loc şi ceremonia de acordare a titlului, în prezenţa unor oaspeţi de seamă din mediul academic şi bisericesc.

Ceremonia a avut loc în sala de lucru a Consiliului Judeţean, după ce aleşii judeţului au aprobat o serie de proiecte pentru judeţ. Şedinţa a fost condusă de preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, Ioan Cindrea, alături de care s-au aflat vicepreşedintele Ioan Banciu şi secretarul Iordan Nicola. La ceremonie au participat Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, consilieri eparhiali, protopopi, preoţi, prefectul judeţului Sibiu, Ovidiu Sitterli, rectorul Universităţii „Lucian Blaga“ din Sibiu, prof. univ. dr. Ioan Bondrea, rectorul Academiei Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu“, generalul prof. univ. dr. Ghiţă Bârsan, cadre didactice, intelectuali şi alţi oaspeţi.

Înainte de acordarea titlului de „Cetăţean de onoare“, decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna“, pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel a citit „Laudatio“, în care a subliniat activitatea pastorală, didactică şi de cercetare academică a IPS Mitropolit Laurenţiu. Ierarhul a continuat tradiţia cercetării academice în domeniul Teologiei Liturgice, începută de marii dascăli Petre Vintilescu şi Ene Braniște, prin ample studii şi lucrări de specialitate, care au îmbogăţit teologia românească. După o exemplară slujire arhierească în scaunul de episcop de Caransebeş, IPS Laurenţiu a fost chemat în 2005 să păstorească sufletele credincioşilor din Mitropolia Ardealului.

„La Sibiu, slujirea Înaltpreasfinţiei Sale, inspirată şi ocrotită de Preamilostivul Dumnezeu, a dobândit o strălucire aleasă. În noua sa calitate, de întâistătător în istoricul tron al Mitropoliei Ardealului, urmând vrednicilor săi înaintaşi, mitropoliţii Andrei Şaguna, Ioan Meţianu, Nicolae Bălan, Nicolae Colan, Nicolae Mladin şi Antonie Plămădeală, Înaltpreasfinţia Sa, Arhiepiscopul şi Mitropolitul Laurenţiu s-a dedicat activităţilor în derulare, dar a iniţiat şi proiecte noi, axate pe câteva direcţii majore, şi anume: dezvoltarea programelor din sectoarele pastoral-liturgic, cultural-misionar, social-filantropic, economic-financiar şi patrimonial. Pe lângă nenumăratele sale activităţi în domeniul administrativ, patrimonial sau social, s-a ocupat, în mod special de activitatea culturală şi teologică, considerându-le o prioritate în misiunea Bisericii din zilele noastre“, a spus părintele Aurel Pavel.

„O misiune încredinţată de Dumnezeu“

După citirea cuvântului „Laudatio“, preşedintele CJ, Ioan Cindrea, i-a înmânat noului „Cetăţean de onoare“ diploma şi placheta pregătite pentru acest moment festiv. Preşedintele Cindrea şi-a exprimat, la acest moment festiv, atât recunoştinţa faţă de IPS Mitropolit Laurenţiu şi faţă de activitatea sa misionară de la Sibiu, cât şi bucuria de a acorda un asemenea titlu onorific: „Este o onoare pentru noi, ca reprezentanţi ai locuitorilor judeţului Sibiu să vă conferim acest titlu ca o recunoaştere a întregii activităţi. Urez Înaltpreasfinţiei Sale viaţă lungă şi sănătoasă pentru a putea duce mai departe lucrarea lui Dumnezeu, în folosul nostru, al tuturor“.

În cuvântul său, IPS Mitropolit Laurenţiu a mulţumit Consiliului Judeţean pentru titlul acordat şi a menţionat că întreaga sa slujire pastorală şi academică se datorează lui Dumnezeu şi unor oameni care l-au sprijinit de-a lungul vieţii.

„Totul se datorează lui Dumnezeu, pentru că El ne-a ajutat şi ne-a rânduit toate. Dumnezeu are cu fiecare dintre noi un plan, pe care nu-l putem bănui. Abia la sfârşitul vieţii ne putem da seama cu o oarecare tristeţe, pentru că timpul a trecut prea repede, că toate au fost rânduite de Dumnezeu şi că cinstea se cuvine Lui şi Bisericii Lui din care facem parte. Toate realizările mele s-au făcut cu sprijinul unor mari personalităţi, care au fost în viaţa mea piloni de mare rezistenţă. A rânduit Dumnezeu să întâlnesc oameni care m-au asumat, cum ar fi părintele profesor Grigorie Marcu, apoi părintele Ene Braniște şi Mitropolitul Antonie Plămădeală, care m-a chemat la o lucrare peste puterile mele şi mi-a spus că nu pot refuza o misiune încredinţată de Dumnezeu. Toate acestea nu sunt o vrednicie personală, ci au fost rânduite de Dumnezeu. M-am considerat mereu legat de Sibiu, deşi am venit din Ţara Făgăraşului şi m-am integrat foarte bine aici. Şi când am fost plecat la Caransebeş, am rămas legat de Sibiu. Dacă, până acum, am onorat Sibiul, iată că acum urbea se întoarce şi mă cinsteşte prin această onoare făcută printr-un act oficial. De acum, implicarea mea în viaţa cetăţii trebuie să fie şi mai accentuată“, a spus IPS Mitropolit Laurenţiu. Ceremonia s-a încheiat cu felicitările venite din partea oaspeţilor şi a colaboratorilor de la centrul eparhial.

Ştefan MĂRCULEŢ

Sfinții Brâncoveni cinstiți la ctitoria lor de la Sâmbăta de Sus

Mănăstirea „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus găzduieşte în perioada 22-24 septembrie Simpozionul „Cultura brâncovenească în contextul culturii europene”. Manifestarea este organizată de Arhiepiscopia

Sibiului, Secretariatul de Stat pentru Culte şi Muzeul Naţional Militar „Regele Ferdinand I”.

Sunt prezenţi la Sâmbăta de sus directorul Muzeului Militar „Regele Ferdinand I”, comandorul conf. univ. dr. Olimpiu Manuel Glodarenco, prof. univ. dr. Jipa Rotaru de la Academia Oamenilor de Ştiinţă din România, academicianul Constantin Bălăceanu Stolnici, academicianul Dan Berindei, prof. univ. dr. Gheorghe Anghelescu şi alţi invitaţi de la universităţile, muzeele şi centrele de cercetare din toată ţara.

Simpozionul a fost precedat de un Te Deum, oficiat de Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului în paraclisul mănăstirii, fiind prezenţi invitaţii la eveniment, obştea monahală şi credincioşi.

Lucrările au fost deschise de cuvântul IPS Mitropolit Laurenţiu, care a binecuvântat participanţii la manifestarea academică şi a vorbit despre martiraj, ca un act de totală închinare a vieţii lui Dumnezeu.

Au urmat mesajele reprezentanţilor instituţiilor care organizează evenimentul academic.

În cadrul manifestării, IPS Mitropolit Laurenţiu a primit din partea Universităţii „Spiru Haret”, filiala Râmnicu Vâlcea, o Diplomă de Excelenţă, iar participanţii au primit diplome de onoare din partea ogranizatorilor.

Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 37-40

1 şi 15 octombrie 2014

VIZITA CANONICĂ A PREAFERICITULUI PĂRINTE PATRIARH DANIEL ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, a efectuat, în perioada 4-5 octombrie 2014, o vizită pastorală în Arhiepiscopia Sibiului. Sâmbătă, 4 octombrie, la sosirea pe Aeroportul Internaţional din Sibiu, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost întâmpinat de către Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, dar şi de numeroase oficialităţi.

Inaugurarea Studioului local Radio Trinitas şi a Biroului de Pelerinaje „Basilica Travel"

De la ora 11:30 a avut loc inaugurarea oficială şi sfinţirea Studioului local Radio Trinitas şi a Biroului de pelerinaje Basilica Travel – Sibiu. Slujba de sfinţire a fost oficiată de către Patriarhul României, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, şi a autorităţilor locale, potrivit Radio TRINITAS.

Radioul, Televiziunea, Cotidianul sunt astăzi mijloace misionare

La final, în cuvântul Său, Preafericirea Sa a prezentat importanţa misionară a mijloacelor de informare ale Patriarhiei Române.

„Am sfinţit aici spaţiile pentru un punct de lucru al Biroului pentru pelerinaj al Patriarhiei Române şi de asemenea un studio al Radioului şi Televiziunii TRINITAS ale Patriarhiei Române în care însă vor fi şi reprezentanţii publicaţiilor Lumina. Ne bucurăm că aceste spaţii noi au fost puse la dispoziţie de către Arhiepiscopia Sibiului şi cu această amenajare deosebit de frumoasă se încurajează cei care lucrează în aceste spaţii şi, în acelaşi timp, se arată o deosebită grijă pentru lucrarea misionară a Bisericii. Radioul, Televiziunea, Cotidianul sunt astăzi mijloace misionare care aduc o deosebită bucurie credincioşilor noştri nu numai pentru că sunt informaţi, dar şi pentru că pot participa la viaţa Bisericii, pot participa la lucrarea Bisericii în societate şi, în acelaşi timp, există şi posibilitatea ca noi talente în media să fie descoperite, cultivate şi fructificate", a spus Patriarhul României.

Distincţii şi daruri

La final, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a acordat diploma omagială „Sfinţii Martiri Brâncoveni" părintelui Ec. Petru Madina, Consilier economic în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, şi domnului Ec. Valer Ioan Dumitrean, Consilier financiar al Arhiepiscopiei Sibiului. De asemenea, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a dăruit pentru studioul Radio TRINITAS şi pentru Biroul de pelerinaje Basilica Travel câte o icoană reprezentând pe Sfinţii Brâncoveni, dar şi numeroase cărţi.

Ctitoria din Făgăraş

Primii transilvăneni care au cinstit moaştele Sfântului Constantin Brâncoveanu au fost credincioşii din Făgăraş şi din împrejurimi. Câteva sute de credincioşi au venit sâmbătă, 4 octombrie, la Biserica „Sfântul Nicolae" din vechea cetate a Ţării Făgăraşului pentru a aduce prinosul de cinstire Sfântului Martir şi pentru a primi binecuvântarea lui Dumnezeu.

Racla în care se păstrează moaştele Sfântului Constantin Brâncoveanu a fost adusă de o delegaţie a Patriarhiei Române, condusă de Preasfinţitul Varlaam Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal. Delegaţia a fost întâmpinată de Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei şi Harghitei şi de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului. Au fost prezenţi la sărbătoare protopopi, preoţi din parohiile Ţării Făgăraşului şi mulţimi de credincioşi. Pe o scenă amenajată în curtea locaşului de cult, ierarhii şi soborul de preoţi au oficiat un Te Deum, iar racla cu moaşte a fost aşezată în apropiere de locul slujirii, pentru ca mulţimile de credincioşi să se închine la odoarele sfinte.

La finalul slujbei religioase, PS Episcop-vicar Varlaam Ploieşteanul a vorbit celor prezenţi despre Sfinţii Martiri Brâncoveni şi a transmis binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. „Sfântul Martir Constantin Brâncoveanu a fost foarte legat de Transilvania. A avut proprietăţi aici înainte de a ajunge domn al Ţării Româneşti, iar la 10 ani de la urcarea sa pe tronul acestei ţări a ctitorit aici, la Făgăraş, această frumoasă biserică, care de peste 300 de ani reprezintă inima Ortodoxiei în această zonă. A ridicat, însă, aici şi cunoscuta mănăstire de la Sâmbăta de Sus. De aceea, astăzi, pentru obştea creştină ortodoxă din Făgăraş este o sărbătoare de mare importanţă, de mare însemnătate duhovnicească şi un moment cu adevărat istoric", a spus PS Episcop Varlaam Ploieşteanul. Părintele episcop a oferit din partea PF Patriarh Daniel o icoană a Sfinţilor Martiri Brâncoveni, în care se află un fragment din moaştele domnitorului, încât de acum înainte făgărăşenii îl au mai aproape pe Marele Voievod şi Sfânt al Ţării Româneşti.

A urmat cuvântul IPS Arhiepiscop Ioan, prin care ierarhul a evidenţiat virtuţile Brâncovenilor şi jertfelnicia lor, demne de urmat şi de credincioşii zilelor noastre.

„Binecuvântat să fie Dumnezeu că într-o zi ca astăzi a trimis pe iubita sa slugă credincioasă, pe Constantin Brâncoveanu, înapoi în localitatea dumneavoastră, la biserica pe care a ctitorit-o", a spus IPS Arhiepiscop Ioan.

Mesajul de binecuvântare al Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, a fost transmis de PS Episcop Andrei Făgărăşanul.

(continuare în p. 2)

Ştefan MĂRCULEŢ

Din cuprins:

Lect. Dr. Ciprian Toroczkai
Martiriul ca act eclesial de (auto)formare: exemplul Martirilor Brâncoveni | pagina **4**

Pr. prof. univ. dr. Sorin Cosma
Cateheză despre Sfânta Taină a Pocăinţei | pagina **5**

Lector Univ. Dr. Vasile Chira
Dumnezeu şi problema răului | pagina **6**

Arhimandrit Visarion Joantă
Despre Sfânta Împărtăşanie | pagina **8**

VIZITA CANONICĂ A PREAFERICITULUI PĂRINTE PATRIARH DANIEL

(urmare din p. 1)

Binecuvântare la mănăstirea brâncovenească

Darul şi binecuvântarea au pogorât mai apoi, în seara aceleiaşi zile, peste obştea Mănăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, păstorită de părintele arhimandrit Ilarion Urs. PF Părinte Daniel şi un sobor de arhierei au venit la aşezământul brâncovenesc de la poalele Munţilor Făgăraş pentru a întâmpina delegaţia care a adus moaştele în Transilvania. Soborul de ierarhi condus de Patriarhul României a aşteptat delegaţia pe treptele vechii biserici a mănăstirii, ctitoria Marelui Voievod. Nu au lipsit de la momentul de sărbătoare a mănăstirii o Gardă de Onoare, protopopi din Arhiepiscopia Sibiului, preoţi, credincioşi, pelerini şi oaspeţi de seamă care au venit să se bucure alături de obştea monahală de acest moment istoric, de revenirea acasă a celui care a dăruit aceste locuri lui Dumnezeu. După oficierea unui Te Deum, PF Părinte Patriarh Daniel a vorbit despre importanţa ctitoriei brâncoveneşti de la Sâmbăta de Sus pentru trecutul şi prezentul credincioşilor ortodocşi din Transilvania. „Sfântul Domnitor Martir Constantin Brâncoveanu a ctitorit această mănăstire din Transilvania, deşi era domnitor al Ţării Româneşti. A ctitorit-o pe o proprietate a sa pentru a păzi, a întări şi a promova Ortodoxia românească. Mănăstirea aceasta a fost în timpul său nu numai un loc de reculegere, de rugăciune şi de meditaţie, ci şi un loc în care credinţa ortodoxă s-a păstrat şi s-a transmis prin carte tipărită şi prin formarea preoţilor slujitori, care erau atât de necesari în Transilvania", a subliniat Preafericirea Sa.

În cuvântul de bun venit, Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, şi-a exprimat bucuria, dar şi recunoştinţa pentru trăirea unui asemenea moment de maximă importanţă pentru viaţa credincioşilor din Ţara Făgăraşului. „Este un eveniment pe care noi îl vom reţine în istoria acestei mănăstiri, în istoria Ţării Făgăraşului, în istoria «Bisericii Sfântul Nicolae» din Făgăraş, şi nu numai. Bucuria aceasta s-a făcut spre slava lui Dumnezeu şi spre întărirea credinţei noastre", a spus IPS Mitropolit Laurenţiu.

Sfânta Liturghie la Altarul de vară

A doua zi, sute de pelerini au sosit la mănăstirea făgărăşeană pentru a cinsti moaştele ctitorului şi pentru a participa la Sfânta Liturghie oficiată de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, înconjurat de un sobor de arhierei, format din Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Înaltpreasfinţitul Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, şi Preasfinţitul Varlaam Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal. Slujba religioasă a fost oficiată la Altarul de vară al mănăstirii, participând oficialităţi, protopopi, preoţi, obştea mănăstirească şi sute de pelerini.

În cuvântul de învăţătură, Preafericirea Sa a explicat înţelesurile pericopei din Evanghelia după Luca, rânduită a fi citită în această duminică, în care se vorbeşte despre iubirea vrăjmaşilor.

„Evanghelia Duminicii a XIX-a după Rusalii ne arată că iubirea de vrăjmaşi ne face milostivi ca Dumnezeu. Mântuitorul Iisus Hristos ştia că în Vechiul Testament se cerea să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău, El însă, în Evanghelia de astăzi, ne spune: *Iubiţi pe vrăjmaşii voştri şi faceţi-le bine şi dacă daţi împrumut să nu aşteptaţi nimic înapoi şi, aceasta făcând, veţi fi fiii lui Dumnezeu cel Preaînalt Care este Bun şi cu cei nemulţumitori şi cu cei răi şi apoi adaugă: Fiţi milostivi, precum Tatăl vostru Cel din Ceruri milostiv este. Mântuitorul ne arată că dacă iubim pe cei care ne iubesc nu avem nicio mulţumire, dacă facem bine celor care fac bine nu avem nicio mulţumire, dacă împrumutăm, dar aşteptăm să ni se întoarcă nu avem mulţumire, dacă nu avem mulţumire înseamnă că nu am progresat duhovniceşte", a spus Preafericirea Sa.*

Totodată, în cuvântul Său, Patriarhul României a arătat că prin porunca Mântuitorului de a iubi pe vrăjmaşii noştri El cere să ne vindecăm de atitudinea păcătoasă pe care o avem în suflet, nimic altceva decât însănătoşire a modului nostru de a gândi şi de a făptui.

„A fi bun cu cei care îţi fac binele nu înseamnă nicio luptă cu tine însuţi de învingere a egoismului, nu înseamnă nici un progres duhovnicesc pentru că rămânem la nivelul comportamentului păgânilor sau al păcătoşilor. Evanghelia, de fapt, vrea să ne arate care este diferența între un păgân și un creștin, sau între un păcătos și un om sfânt. Nici un legiuitor din lume nu a cerut vreodată ca cineva să iubească pe vrăjmașii săi. În Vechiul Testament s-a spus iubește pe aproapele tău și urăște pe vrăjmașul tău. Acest îndemn din Vechiul Testament a fost radical schimbat când Mântuitorul propune ceva nefiresc la prima vedere, să iubești pe cel care este ostil, vrăjmaș. Prin aceasta vedem că Mântuitorul Iisus Hristos nu ia de model omul din lumea aceasta, păcătos, căzut, ci modelul este Dumnezeu cel Bun în Sine, Care este Bun și cu cei răi și cu cei nemulțumitori. De ce? Pentru că noi suntem făcuți după Chipul lui Dumnezeu cel Bun, cel Milostiv și numai bunătatea este umană, răutatea este demonică. Numai omul bun se aseamănă cu Dumnezeu cel Bun, omul rău nu se aseamănă cu Dumnezeu cel Bun după al cărui chip a fost creat. Deci firescul nostru nu este normal, naturalul pe care noi îl numim natural nu este natural, ci este natura căzută în păcat, egoistă, răzbunătoare care răspunde la răutate cu răutate. De aceea, când Mântuitorul cere să iubim pe vrăjmași, El cere să ne vindecăm de atitudinea păcătoasă pe care o avem în suflet când dorim să ne răzbunăm pe vrăjmașii noștri. Deci, ceea ce cere Mântuitorul Iisus Hristos este de fapt o însănătoșire a modului nostru de a gândi și de a făptui, și anume de a nu răspunde cu răutate la răutate, să răspundem cu bunătate tot timpul pentru a nu înmulți răutatea", a spus Preafericirea Sa.

Iubirea faţă de vrăjmaşi, a mai arătat Preafericirea Sa, este o poruncă ce se poate îndeplini numai prin rugăciune stăruitoare, prin ajutorul Mântuitorului Hristos.

„Porunca aceasta: Iubiți pe vrăjmașii voștri este greu de pus în practică. Atunci ce este de făcut? Mântuitorul Iisus Hristos spune: Fără Mine nu puteți face nimic , adică nimic bun și această poruncă a Lui nu poate fi împlinită fără ajutorul Lui. Deci, nimeni nu poate iubi pe vrăjmași în mod sincer, nu diplomatic sau fățarnic, ci în mod sincer, dacă nu cere în rugăciune stăruitoare ajutorul lui Hristos. De aceea, începutul iertării vrăjmașilor sau al iubirii față de vrăjmași într-o etapă ulterioară, pentru că mai întâi trebuie iertați și pe urmă exersarea în iubire milostivă, este rugăciunea pentru vrăjmași. Deci, rugăciunea pentru vrăjmași aduce în noi, cu timpul, o iubire milostivă și ne schimbăm noi înșine sufletul alungând din suflet amintirea răutății pe care am pătimit-o din partea altora", a spus Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

La final, PF Părinte Patriarh Daniel a oferit mănăstirii o icoană a Sfinţilor Martiri Brâncoveni, o cruce de binecuvântare, cărţi de cult şi publicaţii referitoare la marele domnitor. Patriarhul României a oferit Ordinul „Sfinţii Martiri Brâncoveni" pentru clerici părintelui stareţ Ilarion Urs, protopopului de Braşov, Dănuţ-Gheorghe Benga, şi protopopului de Bran-Zărneşti, Gheorghe Colţea. Aceeaşi distincţie, dar pentru mireni, a fost oferită preşedintelui Consiliului Judeţean Braşov, Aristotel Căncescu, şi primarului din Făgăraş, Sorin Mănduc.

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Luni, 1 septembrie. La începutul noului An Bisericesc, Î.P.S. Sa a participat la Sfânta Liturghie şi la slujba de Tedeum oficiate la Catedrala mitropolitană din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. În aceeaşi zi, a vizitat şantierul bisericii din Copşa Mică.

Marţi, 2 septembrie. A prezidat, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, şedinţa administrativă cu protopopii din Arhiepiscopia Sibiului.

Miercuri, 3 septembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Joi, 4 septembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A vizitat şantierul de lucru de la noua fabrică de lumânări a Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 6 septembrie. A participat, în Piaţa Mică din Sibiu, la deschiderea manifestării „Zilele culturii rromilor", prilej cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 7 septembrie. A participat la Ţebea, jud. Hunedoara, la manifestările prilejuite de împlinirea a 142 de ani de la moartea lui Avram Iancu, erou naţional. A slujit Sfânta Liturghie şi parastasul împreună cu PS Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, alături de un număr mare de preoţi şi diaconi. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 8 septembrie – *Sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului.* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Mănăstirea „Naşterea Maicii Domnului" Măgura-Jina, judeţul Sibiu.

Marţi, 9 septembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 10 septembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A vizitat şantierul de lucru de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Vineri, 12 septembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 13 septembrie. Î.P.S. Sa a participat la sărbătoarea hramului Mănăstirii Sădinca, jud. Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură, iar la sfârşitul slujbei a acordat acte de cinstire principalilor ctitori şi binefăcători.

Duminică, 14 septembrie – *Sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci.* La invitaţia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a participat la sărbătoarea târnosirii bisericii mari de la Mănăstirea „Înălţarea Sfintei Cruci" Caraiman, jud. Prahova. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea Predeal, jud. Braşov.

Luni, 15 septembrie. În ziua deschiderii noului an şcolar, Î.P.S. Sa a participat la festivităţile specifice de la Colegiul Pedagogic „Andrei Mureşanu" din Braşov, unde funcţionează şi Seminarul Teologic din oraş, la Colegiul „Andrei Şaguna" din Braşov, dar şi la Liceul Teologic „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu" din Făgăraş. A adresat elevilor şi cadrelor didactice de la fiecare unitate şcolară un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Marţi, 16 septembrie. A participat, la Capela mitropolitană, la slujba de Tedeum, ocazionată de începutul cursurilor preoţeşti pentru ocuparea gradelor didactice, organizate de către Arhiepiscopia Sibiului şi Facultatea de Teologie din Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a participat la şedinţa Consiliului profesoral de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Miercuri, 17 septembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A predat cursuri de Teologie Liturgică preoţilor înscrişi la cursurile pentru ocuparea gradelor profesionale, organizate la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Joi, 18 septembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 19 septembrie. A participat, în sala festivă a Hotelului Dumbrava din Sibiu, la sărbătoarea revederii de 45 de ani a absolvenţilor Academiei de Poliţie din Bucureşti. A oficiat o slujbă de parastas şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a predat cursuri de Teologie Liturgică preoţilor înscrişi la cursurile pentru ocuparea gradelor profesionale.

Sâmbătă, 20 septembrie. La biserica „Înălţarea Domnului" din Sibiu, Î.P.S. Sa a oficiat Taina Cununiei pentru tinerii Alin şi Anamaria Huzu, adresând celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 21 septembrie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Bungard, protopopiatul Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Ioan Codruţ Pampu, iar pricipalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire. În aceeaşi zi, a vizitat Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus.

Luni, 22 septembrie. A prezidat, la Mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, Simpozionul Naţional „Cultura brâncovenească în contextul culturii europene". În cadrul acestui simpozion, Î.P.S. Sa a prezentat prelegerea „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, ctitor de cultură românească şi spiritualitate ortodoxă".

Marţi, 23 septembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 25 septembrie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeaşi zi, a participat la şedinţa festivă a Consiliului Judeţean Sibiu, în cadrul căreia, Înaltpreasfinţiei Sale i s-a acordat titlul de „Cetăţean de Onoare al Judeţului Sibiu". A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 26 septembrie. A vizitat şantierul de lucru de la Centrul social-filantropic „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna" din localitatea Copşa Mică, jud. Sibiu.

Duminică, 28 septembrie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sfântul Vasile cel Mare" din localitatea Fofeldea, protopopiatul Agnita. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Ioan Dumitru Tătoiu, iar principalilor ctitori şi binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 29 septembrie. Î.P.S. Sa a participat, la Reşedinţa Patriarhală din Bucureşti, la şedinţa de constituire a Adunării Naţionale Bisericeşti. În aceeaşi zi, a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Marţi, 30 septembrie. A participat la festivităţile prilejuite de aniversarea a şapte ani de la întronizarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Părintele **Daniel Buda**, mai tânărul nostru colaborator de la Facultatea de Teologie din Sibiu care reprezintă Biserica Ortodoxă Română în structurile de la Geneva, ne-a oferit o lucrare referitoare la ***Bisericile ortodoxe la începutul secolului al XXI-lea şi mişcarea ecumenică***, apărută la Editura Astra Museum din Sibiu. Prezentul volum se referă la situaţia prezentă a participării Bisericilor Ortodoxe în mişcarea ecumenică şi la perspectivele de viitor ale acestei participări, dar găsim şi informaţii importante cu privire la istoria participării Bisericilor Ortodoxe în mişcarea ecumenică. Această carte se limitează însă la relaţia Bisericilor Ortodoxe cu Consiliul Mondial al Bisericilor. Autorul analizează începuturile participării ortodoxe în mişcarea ecumenică modernă pe baza a şase documente emise în perioada 1902-1952. În partea a doua, autorul a analizat relaţiile dintre Bisericile Ortodoxe şi CMB folosind ca puncte de plecare cronologice Adunările Generale ale CMB, iar ca izvoare de analizat, anumite documente emise de Bisericile membre ale CMB, fie înainte, fie în timpul sau după Adunările Generale.

În partea a treia a lucrării sunt prezentate o varietate de teme, printre care şi cea referitoare la beneficiile ortodocşilor ca urmare a participării lor în mişcarea ecumenică, iar capitolul următor este dedicat contribuţiei ortodocşilor aduse acestei mişcări, precum şi unor chestiuni stringente din cadrul CMB. Al treilea capitol este dedicat relaţiei dintre Biserica Ortodoxă Română şi mişcarea ecumenică. Al patrulea capitol se ocupă de nu mai puţin delicata relaţie dintre CMB şi regimurile comuniste.

Salutăm această apariţie editorială şi sperăm ca autorul să ia în considerare publicarea ei la o editură eparhială având în vedere că lucrarea aduce o contribuţie importantă la cunoaşterea originilor implicării ortodoxe în geneza şi formarea CMB, la mai buna înţelegere a aportului ortodocşilor, inclusiv de natură critică, la viaţa şi activitatea CMB şi, nu în ultimul rând, la înţelegerea situaţiei actuale şi a perspectivelor de viitor.

În cursul anului 2014 părintele **Daniel Buda** a editat a doua ediţie a tezei sale de doctorat intitulată ***Hristologia antiohiană de la Sfântul Eustaţiu al Antiohiei până la Nestorie***, publicată sub egida Editurii Presa Universitară Clujeană. Lucrarea se vrea a fi o monografie despre hristologia antiohiană în perioada ei clasică şi este adresată mai ales celor care, din diferite motive, nu au acces la literatura de specialitate din Occident. După cum arată autorul, volumul de faţă este versiunea publicată a tezei de doctorat susţinută în iulie 2004 la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, sub îndrumarea Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu. Faţă de textul tezei de doctorat nu apar diferenţe majore. Pe lângă recitirea de mai multe ori a textului şi corectarea micilor greşeli de scriere, principalul adaos la această variantă tipărită constă în precizarea în notele de subsol, acolo unde a fost cazul, a versiunilor româneşti ale unor traduceri din Sfinţii Părinţi, mai ales din Sfântul Ioan Gură de Aur.

Am primit de la Editura Astra Museum o lucrare semnată de **Delia Voina** şi **Nicuşor Dănuţ Ivănuş**, în care este prezentată ***Lumea satului interbelic în imagini fotografice.*** Satul a fost subiectul multor monografii, dar lucrarea de faţă îşi propune o altă abordare, prezentând satul uman, viu prin fotografii. Fotografiile aparţinând lui Emil Fischer, cel care se ocupa şi de tablourile a numeroase generaţii de studenţi teologi ai Academiei Andreiene din Sibiu, prezintă frumuseţea spaţiului rural prin îmbinarea particularităţilor locului cu măiestria artei fotografice. Volumul cuprinde o serie de fotografii inedite de o mare frumuseţe artistică a vestitului fotograf sibian Emil Fischer. Multitudinea imaginilor etnografice realizate ilustrează subiecte care au preocupat fotografii transilvăneni din a doua jumătate a sec. XIX. Ceea ce îl diferenţiază însă pe Fischer de ceilalţi este maniera în care a surprins cadrele şi personajele imortalizate pe hârtia fotografică, la el „regizarea" lăsând loc „realităţii".

Volumul de faţă se constituie într-un important instrument de lucru privitor la trecutul satelor româneşti transilvănene şi merită cercetat cu foarte multă atenţie.

Mitropolitul Laurenţiu

Martiriul ca act eclesial de (auto)formare: exemplul Martirilor Brâncoveni (II)

Urcat pe tronul Țării Românești în 1688, Constantin Brâncoveanu a domnit peste un sfert de veac, marcând istoria Neamului Românesc și a Bisericii. Cronica vremii ni-l descrie pe Brâncoveanu ca un „Domn pravoslavnic, cu dragoste si râvnă creștină. Credința… i-a călăuzit întreaga viață și i-a fost sprijinul cel mai puternic în ceasul crâncen al morții. El a lăsat în sufletul poporului amintirea unui domn creștin bun și drept. … gândul lui știa să se elibereze și să urce la Dumnezeu, purtat de aripile curate ale credinței". Domnia lui Constantin Brâncoveanu a început sub semnul apariției Bibliei în limba română, numită „de la București", în anul 1688. Și-a asumat rolul de protector al tiparului și al școlilor din Muntenia, dar și din Transilvania. De asemenea, a dat Bucureștiului o nouă Academie Domnească, transformând școala de la Sf. Sava în „colegiu public pentru pământeni și străini", cu o programă de studiu asemănătoare instituțiilor de grad superior. L-a adus de la Istanbul pe Andrei, viitorul mitropolit Antim Ivireanul, sub îndrumarea căruia se vor tipări numeroase cărți în limbile română, greacă, slavonă, gruzină și chiar arabă. A ctitorit mai multe biserici și mănăstiri, între care: bisericile de la Potlogi și Mogoșoaia, Mănăstirile Hurezi și Sâmbăta de Sus, Biserica „Sf. Gheorghe Nou" din București unde odihnesc sfintele sale moaște. La acestea se adaugă și biserica din Făgăraș, cu hramul „Sfântul Nicolae", de care cu bucurie își aduce aminte semnatarul rândurilor de față. La acest locaș de cult a fost adus, duminica și de sărbători, de către bunicii săi încă din copilărie, învățând astfel că nu există pe lumea aceasta nimic mai presus decât cunoașterea și iubirea de Dumnezeu…

Toate realizările pe plan socio-cultural și religios ale voievodului Constantin Brâncoveanu primesc o valoare mult sporită dacă sunt privite prin prisma sfârșitului său. Despre martiriul Sf. Constantin Brâncoveanu scria cu patos marele istoric român Nicolae Iorga: „La capătul celei mai zguduitoare tragedii, ce n-are pereche în analele sângeroase ale sultanilor de odinioară, numai atunci s-a pus capăt celor mai straşnice clipe pe care le poate suferi vreodată un suflet omenesc. Capul Domnului nu s-a putut dezlipi de trup, la lovitura nedibace, poate miloasă, a călăului, și, grămadă, trupul bătrânului părinte a căzut în țărâna udată de sângele tuturor copiilor săi" [Despre evaluarea activității voievodului Constantin Brâncoveanu ca om de cultură și protector al creștinătății a se vedea mai ales *Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu. Mărturisitor jertfelnic și ctitor darnic*, 2 vol., Ed. Cuvântul Vieții, București, 2014. De asemenea, numărul tematic, „Epoca brâncovenească", din *Tabor. Revistă de cultură și spiritualitate românească* 8 (2014), nr. 5.]. Mărturii despre desfășurarea execuției avem chiar de la martori din acea vreme. La 25 martie 1714, Voievodul Constantin Brâncoveanu este mazilit de turci, dus cu familia la Istanbul și închis în temnița Edicule („Șapte Turnuri"). Până în vară va fi torturat continuu pentru a mărturisi unde-și avea banii, turcii numindu-l „Altân Bei" („Prințul Aurului"). După torturi cumplite i-au smuls semnătura pentru aurul depus la Veneția.

La 15 august 1714, de Sf. Maria Mare, când împlinea 60 de ani, iar Doamna Maria își serba onomastica, Constantin Brâncoveanu a fost dus la locul de osândă Ialy Chisc („Chioșcul Mării"). Erau prezenți sultanul Ahmed al III-lea, marele vizir Gin Ali, reprezentanții creștinătății apusene (Franța, Anglia, Imperiul Habsburgic, Rusia), alături de numeroși privitori. Li s-a îngăduit să-și facă o ultimă rugăciune, după care sultanul le-a oferit viața dacă trec la mahomedanism. Del Chiaro notează răspunsul demn al Voievodului: „Împărate! Averea mea, cât a fost, tu ai luat-o, dar de legea mea creștină nu mă las! În ea m-am născut și am trăit, în ea vreau să mor. Pământul țării mele l-am umplut cu biserici creștinești și, acum, la bătrânețe, să mă închin în geamiile voastre turcești? Nu, Împărate! Moșia mi-am apărat, credința mi-am păzit. În credința mea vreau să închid ochii, eu și feciorii mei". Apoi și-a încurajat fiii astfel: „Fiilor, aveți curaj! Am pierdut tot ce aveam pe lumea aceasta pământească. Nu ne-au mai rămas decât sufletele, să nu le pierdem și pe ele, ci să le aducem curate în fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să spălăm păcatele noastre cu sângele nostru!" (În Letopisețul atribuit lui Nicolae Muste, se spune că unul dintre fii, cuprins probabil de frica morții, ar fi vrut să se „turcească", adică să renunțe la credința creștinească și să treacă la islam. Dar „l-au înfruntat tată-său cu cuvântul zicându-i: «Mai bine să moară în legea Creștinească, decât să se facă păgân turc»." [A se vedea Nicolae Iorga, *Viața și domnia lui Constantin-Vodă Brâncoveanu.*, Ed. Saeculum I.O., București, 2014, mai ales p. 193 ș.u.])

Sultanul a dat semnalul execuției. Primul fu decapitat vistiernicul Ianache Văcărescu, apoi cei patru fii ai domnitorului: micuțul Mateiaș, în vârstă de doar 11 ani, Răducanu (care urma să facă nunta după învoirea Vizirului), Ștefăniță și Constantin. Înmărmurit de durere, Domnul Constantin Brâncoveanu murmura: „Doamne, fie voia Ta", după care i s-a tăiat și lui capul. Cele șase trupuri decapitate au fost aruncate în apele Bosforului, iar capetele „purtate

în prăjini" pe ulițele cetății, după care au fost înfipte la o poartă a Seraiului [Vezi *Martiriul Sfinților Brâncoveni*, Ediție jubiliară 1714-2014 – 300 de ani de la săvârșirea mucenicească a Brâncovenilor, ediția a III-a, Ed. Sophia, București, 2014, p. 287]. Ținute acolo trei zile, sunt, într-un final, aruncate în mare. Creștinii pioși au pescuit trupurile și le-au înmormântat, pe ascuns, în biserica Adormirii Maicii Domnului din insula Halki. Osemintele Voievodului-Martir au fost aduse în țară de soția sa, Doamna Maria, în 1720 și îngropate pe ascuns în Biserica „Sf. Gheorghe-Nou" din București. Mormântul a fost acoperit de o placă de marmură albă, fără nume, iar identificarea s-a făcut după descoperirea, în 1914, a unei candele de argint cu inscripția: „Aici odihnesc oasele fericitului Domn, Io, Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod".

La 20 iunie 1992 Biserica Ortodoxa Română a canonizat pe Martirii Brâncoveni, stabilindu-le zi de pomenire la 16 august. Interesant este că au existat și alte încercări de canonizare a mucenicilor Brâncoveni care, deși nu s-au concretizat, demonstrează evlavia deosebită a credincioșilor față de aceștia, precum și conștiința ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române asupra sfințeniei și valorii deosebite a jertfei din ziua de 15 august 1714 [Am urmat descrierea lui Anton Maria del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valahia*, cap. VI-XII. Aceasta, ca și alte mărturii și documente esențiale epocii, vieții și sfârșitului Sfântului Constantin Brâncoveanu, au fost foarte recent reeditate în excelentul volum *Martiriul Sfinților Brâncoveni*, aici p. 249.]. Este vorba de manifestările din anii 1914, 1934 sau 1988, iar în cuvântarea rostită de patriarhul Iustinian în anul 1950, privind necesitatea canonizării unor sfinți români, printre cei amintiți se afla și numele lui Brâncoveanu [Drama Brâncovenilor a fost cântată și duios înfățișată în diverse creații populare, cum ar fi balade, cântece, poezie etc., care proslăvesc pe „Brâncoveanu Constantin, boier vechi și domn creștin". Ele au fost reunite recent în volumul lui I. Oprișan, *Mitul Brâncoveanu în creația populară românească. Studiu monografic și corpus de texte*, Ed. Saeculum I.O., București, 2014.]. (De ce nu s-a realizat această canonizare în anul 1955 nu știm. Poate doar presupune că autoritățile comuniste nu ar fi fost de acord cu canonizarea unor sfinți proveniți dintr-o familie boierească românească de tradiție, într-o vreme în care descendenții acesteia erau ponegriți și marginalizați datorită originilor burghezo-moșierești, în timp ce originile proletare erau considerate „sănătoase".)

După evocarea martiriului Brâncovenesc – modelul prin excelență al martiriului creștin pe pământ românesc – amintim reflecțiile memorabile [Detalii la Niculae Șerbănescu, „Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești (1688-1714) – 275 de ani de la moartea sa martirică – 1714 – 15 august – 1989", studiu reluat în *Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu. Mărturisitor jertfelnic și ctitor darnic*, vol. 1, p. 84-86] ale arhiepiscopul Anastasios Yannoulatos, care descria sensul martiriului ca mărturie creștină prin excelență. Este o mărturie prin sânge, după modelul lui Hristos, săvârșită de-a lungul secolelor și care se întâlnește și în zilele noastre. De fapt, sunt mai multe forme de martiriu: Sfinții Apostoli au fost martiri în activitatea lor misionară (2 Cor. 1, 8; 6, 4-6; 11, 26-27); mai târziu, monahii au trăit experiența martiriului prin viață lor ascetică în pustie, luptând direct cu forțele demonice și acceptând în mod liber experiența unei vieți în sărăcie; în toată istoria Bisericii regăsim apoi un lung șir de martiri și sfinți, pe care îi celebrăm zilnic, printre ei fiind bărbați, femei, copii, bogați, săraci, persoane de rang înalt sau persoane anonime; astăzi, participarea la martiriu îmbracă forme noi și neașteptate, fiind legată de injustiția socială și de confruntarea cu structurile societății contemporane, caracterizate prin secularizare.

Această activitate a Bisericii în lume se cuvine, desigur dublată de promovarea iubirii ca dar al Duhului Sfânt. Dintotdeauna sfinții au avut o atitudine de ajutor și consolare a celor aflați în nevoi și suferințe. Ei au fost „imitatori ai lui Hristos" (*Christomimetoi*) și „purtători ai Duhului Sfânt" (*Pneumatemphoroi*), exercitându-și învățătura profetică pentru schimbarea societății, pentru consolarea celor aflați în suferință și denunțarea opresiunii față de victimele nedreptății [Patriarhul Justinian, „Cuvântare ținută în Sfântul Sinod la Sărbătorirea a 25 de ani de la înființarea Patriarhiei Române", în *BOR* 68 (1950), nr. 3-6, p. 171].

Experiența sfinților poate să fie revelatoare pentru omul de astăzi căci doar acceptând durerea și Crucea, după modelul lui Hristos – urmat și de sfinții înșiși –, poți să ajungi la starea de fericire. Auto-sacrificiul (*kenosis*), prin urmarea unui ideal de viață ascetică, deschide calea îndumnezeirii (*theosis*). Rămâne o sarcină de îndeplinit ca înțelepciunea spiritualității ascetice a Bisericii Ortodoxe (*Philokalia*) să se regăsească în viața și gândirea de zi cu zi ca o contrapondere la hedonismul specific lumii de azi.

În final, ne punem întrebarea: care mai sunt actualitatea și relevanța martiriului Sfinților Brâncoveni pentru noi, cei de astăzi? Răspunsul este categoric: Foarte mare!, căci Sfântul voievod Constantin Brâncoveanu reprezintă clar exemplul de (auto)formare prin martiriu despre care vorbeam la început. Tot ceea ce a realizat în timpul domniei sale – ctitorii ecleziale și cărturărești remarcabile – își află apogeul în mărturia credinței în Mântuitorul Iisus Hristos prin propria viață și viața fiilor săi.

Formarea noastră ca și creștini nu se poate face dacă nu ținem seama de modelele autentice de viețuire creștină, indiferent de timpul în care trăim. Chiar dacă după căderea regimului comunist ateu pare improbabilă o persecuție din motive religioase, totuși cursul istoriei nu exclude această posibilitate. Astăzi sunt locuri în lume unde creștini sunt oprimați, întemnițați sau chiar uciși doar datorită „vinei" de a crede în Iisus Hristos [Vezi Archbishop Anastasios (Yannoulatos), *Mission in Christ's Way. An Orthodox Understanding of Mission,* Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts/ World Council of Churches Publications, Geneva, 2010, p. 152-153. Credem că nu întâmplător Dumnezeu a rânduit ca autorul să păstorească țara cea mai greu încercată de persecuții, și marcată de martiriu, în sec. XX, Albania]. Apoi, confruntarea cu „spiritul vremii" reclamă din partea creștinilor o mărturie puternică, căci doar așa poate fi contracarat relativismul tuturor valorilor pe care-l întâlnim în actualul context socio-istoric. În mod cert, Sfânta Euharistie și exemplul sfinților martiri constituie izvorul acestei mărturii puternice!

Lect. Dr. Ciprian TOROCZKAI

„Leagă sarcini grele şi le pun pe umerii oamenilor” (Matei 23, 4): penitenţa eclezială astăzi şi ipocrizia dublului standard în abordarea Spovedaniei şi a Euharistiei

Severitatea rigoristă mozaică [Câteva cazuri relatate în evanghelii de eliminare din sinagogă: *„Acestea le-au spus părinţii lui, pentru că se temeau de iudei. Căci iudeii puseseră acum la cale ca, dacă cineva va mărturisi că El este Hristos, să fie dat afară din sinagogă.”* (Ioan 9, 22); *vă vor scoate pe voi din sinagogi”* (Ioan 16, 2); *dintre ei veţi biciui în sinagogi* (Matei 23, 34)] şi ospitalitatea Bisericii (chiar ţinând cont de disciplina arcană) arătată şi motivată de apropierea lui Hristos de cei lepădaţi de societate, de vameşi, de păcătoşi, este unul din contrastele pe care capitolul mateian 23 le evidenţiază. Fariseii, prin abuzul de rigoare, pun în pericol mântuirea oamenilor, iar Biserica, aşa cum a învăţat Hristos, primeşte pe păcătos, spunându-i mereu ca de acum să nu mai păcătuiască. În conformitate cu Manson [T. W. Manson, *The Sayings of Jesus*, London, SCM, 1971, p. 101], fariseii au crescut numărul cazurilor în care un om ar putea ofensa pe Dumnezeu, dar nu au făcut nimic pentru a permite unui om să se apropie de El. Robin Nixon scrie, pe de altă parte, că *„intenţia iniţială a fariseilor în tradiţiile orale a fost de a face legislaţia relevantă pentru toate situaţiile din viaţa de zi cu zi, în diferite condiţii sociale”* [Robin Nixon, „Fulfilling the law: The Gospels and Acts”, în *Law, Morality, and the Bible* (ed. Bruce Kaye and Gordon Wenham; Dowers Grove, InterVarsity, 1978, p. 63]. Consecinţa firească a fost că fariseii au fost extrem de populari printre oamenii de rând. Iosif Flaviu [Cf. Josephus Flavius, *Antichităţi iudaice II, Cărţile XI-XX, De la refacerea templului până la răscoala împotriva lui Nero*, traducere, note şi indice de nume de Ion Acsan, Ed. Hasefer, Bucureşti, 2001, p. 161: *„vreau să remarc că fariseii au dat poporului prin viu grai multe porunci moştenite de la strămoşi, care n-au fost însă înscrise în cartea de legi a lui Moise. De aceea secta saduceilor le respinge şi susţine că numai ce stă scris are autoritate, pe când dogmele lăsate de strămoşi prin viu grai nu sunt obligatorii. În această privinţă izbucnesc adesea aprige dispute în care saduceii au de partea lor pe cei bogaţi, fariseii bucurându-se, în schimb, de favoarea mulţimii”*] afirmă că, atunci când, în istorie, a venit vorba de chestiuni legate de opinia publică, fariseii au mulţimea de partea lor. Fariseii nu aveau aşadar nici o putere oficială, ei au fost influenţi în primul rând din cauza popularităţii date de învăţăturile lor halakhice. Joachim Schaper susţine în mod corect că *„oamenii de rând au aderat la farisei, deoarece halakha fariseilor a apelat la ei”* [Joachim Schaper, „The Pharisees,” in *The Cambridge History of Judaism: The Early Roman Period*, vol. 3, ed. William Horbury, W.D. Davies, and John Sturdy; Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p. 412]. Comunitatea qumranită a ridicat obiecţii cu privire la conceptul fariseic de a construi un gard în jurul Torei, gard gândit pentru a proteja Tora şi pentru a o face relevantă pentru o generaţie nouă. Acest obiectiv a fost uşor distorsionat şi Tora s-a transformat într-o povară foarte grea.

Dovezile de mai sus demonstrează că fariseii nu pot fi arătaţi ca personaje unidimensionale. Imaginea care rezultă este una în care ei au căutat să facă legea mai clară pentru popor. Această realizare a fost însă afectată atunci când au folosit legea pentru a plasa sarcini pentru alţii, sarcini pe care ei înşişi nu au fost dispuşi să le poarte. *„Ei leagă sarcini grele”*, devenit o metaforă culturală legată de poverile inadecvate pentru forţa animalelor. În schimb Mântuitorul Hristos spune: *„Jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară”* (Matei 11, 30), arătând că liderii religioşi evrei nu au avut o compasiune reală pentru oamenii de rând. Evanghelistul Matei îi foloseşte pe cărturari şi pe farisei ca exemple negative, pentru a defini diferenţa dintre Mântuitorul şi aceşti lideri. Puterea şi statutul fariseilor sunt portretizate grafic (Mt 23, 4-7): ei impun sarcini, poartă însemne speciale, vor poziţii privilegiate şi caută onoarea publică. În această ierarhie socială, Matei interzice utilizarea titlurilor şi exercitarea rolurilor de autoritate (v. 8-12). Titlurile onorifice trebuie să fie evitate, deoarece Domnul Iisus Hristos este singurul Învăţător şi urmaşii Săi sunt toţi fraţi.

Iconomia şi acrivia au fost mereu cele două instrumente utilizate în câmpul pastoral al Bisericii. Acrivia (gr. akriveia – exactitate) este aplicarea strictă a canoanelor în cazuri în care doctrina şi tradiţia Bisericii trebuie să fie respectate cu rigoare. Acrivia se referă la validitatea şi aplicarea canoanelor, ca parte a tradiţiei permanente. În decursul istoriei, austeritatea aceasta canonică devine uneori exagerată şi pune în pericol însăşi mântuirea în cazuri personale. Acrivia a alternat cu iconomia, adică deschiderea misionară şi ospitalitatea pastorală a Bisericii. **Canoanele exagerate practicate fără discernământ pot fi evaluate ca sarcini grele impuse de preoţii care adoptă teoria dublului standard,** adică asprime şi penitenţă severă pentru alţii şi laxitate maximă pentru sine, în special la capitolul relaţiei dintre Spovedanie şi Euharistie: *„preoţii înşişi nu se spovedesc înainte de fiecare împărtăşire, iar **„ipocrizia dublului standard”** nu poate continua la nesfârşit. Aşa cum spun Sfinţii Ioan Gură de Aur şi Nicodim Aghioritul, regulile privind pregătirea pentru împărtăşire (post, rugăciune, spovedanie – dacă este cazul) trebuie să fie identice atât în cazul clericilor, cât şi al credincioşilor. Clericii nu au şi nu pot avea nici un fel de privilegii la primirea împărtăşirii, ci numai obligaţii suplimentare legate de învăţare şi slujire”* [Ierom. Petru Pruteanu, „Despre legătura dintre Spovedanie şi împărtăşire”, în *Îndrumător bisericesc pe anul de la Hristos 2014*, Apare cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, anul 162, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, p. 211-222]. Încă din anii 1960-1970, când s-a manifestat revirimentul euharistic în ortodoxie, în special în diaspora rusă, părintele A. Schmemann considera că situaţia teologiei ortodoxe e caracterizată prin două cuvinte: confuzie şi trezire [Pr. Alexandre Schmemann, „Theology and Eucharist”, în *St. Vladimir's Seminary Quarterly*, vol. 5, Nr. 4, 1961, traducere şi note Ioan Carp, p. 11], fapt care se manifestă până azi. Preotul şi profesorul dogmatist I. Bria este de părere, de asemenea, că *„nu se pot aplica credincioşilor dintr-o parohie canoanele aspre ce au fost prevăzute pentru monahi în secolele de regresiune ale bisericii”* [Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Liturghia după Liturghie. Misiune apostolică şi mărturie creştină azi*, Editura Athena, Bucureşti, 1996, p. 61]. Canoanele grele ating potenţialul maxim în practica excomunicării. Excomunicarea lasă „victimelor” cicatrici neşterse şi de multe ori cu un caracter de nesuportat. Excomunicarea este o practică bisericească veche, însă *„punctul de vedere al Noului Testament asupra excomunicării confirmat prin practica Mântuitorului Iisus Hristos indică faptul că excomunicarea ar trebui să fie aleasă în ultimă instanţă, atunci când toate celelalte căi de acţiune corective sunt epuizate şi penitentul refuză ostentativ şi deliberat să se pocăiască”* [Kubeka, M.J. & Masango, M.J., „The impact and effects of trauma resulting from excommunication”, *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies*, 1/2010 (66), p. 2]. Euharistia trebuie să servească drept un loc unde creştinii se pot elibera de frustrări personale într-un mediu de siguranţă [A.E.S. Wimberly, *Nurturing faith and hope*, The Pilgrim Press, Cleveland, 2004, p. 17], iar nu un privilegiu exclusiv al clerului.

În practica eclezială e recunoscut rolul Euharistiei în deconectarea primitorului de la *„presiunea timpului cultural”* [Rantoa S. Letšosa, „The function of the Easter moment in the observance of the Eucharist amongst Christian communities framed by traditional African and current Western time-concepts”, în *Verbum et Ecclesia*, 2011, Vol. 32, Issue 1, p. 1-8], dar trebuie menţionat un aspect evident în ultimii ani, când presiunea timpului fizic creşte pentru duhovnici în apropierea Paştilor. Funcţia momentului pascal în observarea comportamentului euharistic nu e de neglijat în discuţia despre penitenţă şi Euharistie. Atunci parcă **sarcinile grele** sunt cu totul eludate, căci *„grupuri de credincioşi aşteaptă să-şi împlinească obligaţia anuală printr-o sumară spovedanie de trei până la cinci minute. Însă o astfel de situaţie creează nenumărate probleme, atât în ceea ce priveşte percepţia asupra spovedaniei în mentalul colectiv, cât şi în practica săvârşirii şi primirii acestei Taine”* [Ciprian Iulian Toroczkai, „Împărtăşire deasă? Spovedanie deasă! (II)”, în *Telegraful Român*, nr. 9-12, 1 şi 15 martie 2014, p. 8].

Metodele penitenţiale de azi stau într-o puternică legătură cu Matei 23, 4, căci *„consilierea pastorală de azi are rădăcinile în timpurile vechi, atunci când preotul a fost considerat nu numai un lider spiritual, ci şi un agent de vindecare a societăţii”* [Y.E Lartey, *In living colour: An intercultural approach to pastoral care and counselling*, Jessica Kingsley, London, 2003]. Modul cum Hristos a respins metodele fariseice, acrivia de dragul acriviei sau excomunicarea din sinagogă ca metodă pastorală ne îndreptăţesc să reconsiderăm pastoral acest episod scripturistic.

Pr. Drd. George Cosmin PIŢ

Cateheză despre Sfânta Taină a Pocăinţei (II)

IV. Recapitularea–Aprecierea

Cine a instituit Taina Pocăinţei? (Mântuitorul nostru Iisus Hristos.) Cine a dat puterea Apostolilor de a lega şi dezlega păcatele oamenilor? (Tot Mântuitorul.) Exista înaintea venirii Mântuitorului Sfânta Taină a Pocăinţei? (Nu exista.) Dar ce era pocăinţa? (Era o virtute, sau o putere a sufletului determinată de regretul faţă de păcatul săvârşit, sau de vinovăţia care apăsa conştiinţa.) Ce oferă în mod special Taina Pocăinţei? (Oferă, odată cu harul dezlegării de păcate şi al împăcării cu Dumnezeu şi cu semenii, regenerarea firii şi recuperarea chipului lui Dumnezeu alterat de păcat.) De ce Taina Pocăinţei se mai numeşte şi „Mărturisire”? (Fiindcă dezlegarea păcatelor sau iertarea vine în urma mărturisirii lor. De aceea, mărturisirea trebuie precedată de căinţă şi urmată de hotărârea de a nu mai greşi.) Preoţii, având şi ei păcate, pot acorda altora dezlegarea de păcate? (Dezlegarea de păcate o acordă Dumnezeu, preoţii fiind mijlocitorii autorizaţi pentru dobândirea iertării păcatelor.)

V. Asocierea

Părinţii Bisericii pun Taina Pocăinţei în legătură cu *Taina Botezului* şi arată că precum apa curăţitoare a Botezului ne iartă păcatul strămoşesc şi păcatele personale, regenerând chipul lui Dumnezeu în firea omului, tot astfel şi lacrimile pocăinţei ne aduc harul iertării păcatelor şi al reînnoirii vieţii duhovniceşti, restabilind comuniunea cu Dumnezeu, cu semenii şi cu lumea, spre a se împlini în viaţă roadele împărăţiei lui Dumnezeu, care sunt „pacea, dreptatea şi bucuria în Duhul Sfânt” (*Romani* 14, 17).

Fiind aşezată de Biserică înaintea Dumnezeieştii Euharistii, Taina Pocăinţei, oferindu-ne harul iertării de păcate, creează posibilitatea împărtăşirii cu vrednicie cu Trupul şi Sângele Domnului, spre o continuă creştere şi desăvârşire a vieţii în Hristos.

La fel, Sfânta Taină a Pocăinţei poate fi corelată *Tainei Sfântului Maslu* prin care primim tămăduirea de bolile trupeşti. Mărturisirea păcatelor aduce însănătoşirea vieţii sufleteşti, iar iertarea păcatelor face ca harul vindecării sufletului să treacă şi la însănătoşirea trupului, cum am văzut că s-a întâmplat în cazul vindecării de către Mântuitorul a unui paralitic (*Marcu* 2, 5-11).

VI. Generalizarea

Taina Pocăinţei este acea Sfântă Taină în care, prin mărturisirea păcatelor în faţa preotului duhovnic, primim din partea Mântuitorului harul iertării păcatelor şi puterea de a renaşte la o viaţă spirituală prin restabilirea chipului lui Dumnezeu în perspectiva desăvârşirii firii sau naturii omeneşti.

VII. Aplicarea

Din cele tratate vedem că Taina Pocăinţei trebuie să primească din partea credincioşilor atenţia cuvenită, în sensul că mărturisirea păcatelor se va face cu toată sinceritatea, printr-un prealabil examen de conştiinţă, concretizat prin căinţa pentru păcatele săvârşite, precum şi de hotărârea de a nu le mai săvârşi.

De menţionat este faptul că se va face mărturisirea tuturor păcatelor săvârşite doar de la ultima spovedanie, fără a se repeta cele mai dinainte săvârşite pentru care s-a acordat cuvenita dezlegare din partea părintelui duhovnic. Se va acorda totuşi atenţie dacă nu s-a repetat săvârşirea lor, sau dacă este cazul patimilor, se va analiza modul în care s-a depăşit săvârşirea lor, spre a se realiza eliberarea de sub dominaţia lor. La fel, vor fi mărturisite şi greutăţile întâmpinate în strădania de îndreptare a vieţii duhovniceşti, precum şi modul în care a fost perceput ajutorul harului lui Dumnezeu spre sfinţirea vieţii.

Taina Pocăinţei poate fi primită ori de câte ori un credincios simte nevoia, dar mai ales, şi cu regularitate, înaintea Tainei Euharistiei.

Mărturisirea păcatelor se face în sfânta biserică, la icoana Mântuitorului, fapt pentru care se cuvine să împlinim rânduielile Bisericii de a citi şi împlini *„Îndrumările pentru Spovedanie”*, pe care le găsim în cărţile de cult sau în cărţile de rugăciune, de a ajuna şi de a ne împăca cu semenii, pentru ca acordând iertare celor ce ne-au greşit, să ne învrednicim şi noi de iertarea Părintelui ceresc.

Pr. prof. univ. dr. Sorin COSMA

DUMNEZEU ŞI PROBLEMA RĂULUI (II)

IDEEA DE DUMNEZEU ÎN FILOSOFIE

Hegel îşi propune să soluţioneze raportul dintre infinitate şi devenire. El nu poate accepta prăpastia dintre o substanţă absolut infinită care conţine toate afirmaţiile şi devenire. Pentru a explica această trecere de la Dumnezeu la lume, Hegel a schimbat caracterul totalităţii, care nu mai este substanţă pură absolut infinită, încremenită în sine, ci se autodesfăşoară, se autoexplicitează. Forma cea mai abstractă este Fiinţa pură. După devenirea abstractă şi logică se ajunge la sinteza lor care este concretul spiritual. Ideea absolută nu poate rămâne într-un spaţiu alienat de sine, ci se reîntoarce în propria sineitate asemenea fiului rătăcitor din Evanghelie. Dacă la început fiinţa pură este nedeterminată, la sfârşit ajunge la totalitatea determinării, devenind spirit absolut, conştient de sine. [Vezi Vasile Chira, *Dominantele gândirii cioraniene*, Editura Universităţii „Lucian Blaga", Sibiu, 2006, p. 39-46.]

Heidegger se va delimita, atât de conceptul teologic de transcendenţă, cât şi de cel propus de filosofia modernă. Ambele tematizări ale transcendenţei suferă de un mare neajuns: reprezentarea interiorităţii ca termen prin care se defineşte subiectivitatea. Primul lucru pe care-l face Heidegger în fenomenologia transcenderii este redefinirea direcţiei acesteia. Transcenderea nu înseamnă depăşirea unui spaţiu care ar închide subiectul în propria-i interioritate. Ceea ce se depăşeşte nu este barajul dintre exterior şi interior, ci fiinţarea în întregul ei. Transcenderea constă tocmai în depăşirea fiinţării din care face parte *Dasein*-ul. Cel ce transcende este *Dasein*-ul şi cel către care se face transcenderea este tot *Dasein*-ul. Cu alte cuvinte, *Dasein*-ul se depăşeşte pe sine în sine, în direcţia lui însuşi şi nu pe sine în direcţia unei alterităţi transcendente,, cum ar fi divinitatea.

Dumnezeul lui Heidegger este un *esse* care nu poate fi echivalat cu Deus; deşi are toate instanţele revelatorii ale lui Deus, nu are atributele teologice ale divinităţii creştine. [*Ibidem*, p. 50-53]

În lucrarea *Despre sclavia şi libertatea omului*, Nicolai Berdiaev face o distincţie între Dumnezeu şi ideea umană de Dumnezeu. Mânat de instinctul său de antropomorfizare omul proiectează asupra lui Dumnezeu propria lui imagine, atribuindu-I nu numai ce are natura umană mai nobil şi mai bun, dar şi ceea ce are ea mai rău şi mai josnic. E suficient să aruncăm o privire peste mitologia greacă, peste religiile precreştine sau chiar peste literatura veterotestamentară ca să ne convingem de acest adevăr. Un astfel de Dumnezeu etnomorfizat, sociomorfizat, politicomorfizat, privatizat de diverse religii, culte şi grupări sectare este mai degrabă un dictator celest decât un principiu al libertăţii şi iubirii absolute.

Dumnezeu nu este act pur, aşa cum susţinea Aristotel şi, ulterior, Toma D'Aquino, nu este absolut. *Absolutus* în limba latină înseamnă dezlegat, adică ceva care exclude raportul cu celălalt. Un Dumnezeu absolut nu poate participa la drama fiinţei, nu poate trăi (adică suferi) viaţa alături de om. Tendinţa de a încărca natura divină cu blazoane artificiale, mania superlativelor absolute i-a făcut pe teologii dogmatişti să neglijeze cel mai important atribut al divinităţii: umanitatea.

Instaurarea teocraţiei în plan istoric, concepţia monarhică, punitivistă, absolutistă despre Dumnezeu au fost şi sunt responsabile de apariţia scepticismelor, nihilismelor şi în speţă de proliferarea ateismului. A te încăpăţâna să justifici cu orice preţ, raţional-discursiv dreptatea divină în contextul existenţei răului din lume, este un exerciţiu similar cu atitudinea apologetică a prietenilor lui Iov ale căror discursuri au fost în final infirmate de către Dumnezeu. A susţine justiţia divină într-un univers plin de suferinţă, dominat de spectrul morţii, devine o provocare metafizică majoră ce nu poate fi rezolvată printr-un discurs. Dumnezeu nu are nevoie de avocaţi care nu-i înţeleg natura antinomică.

Ivan Karamazov, genialul personaj dostoievskian spune că el îl acceptă pe Dumnezeu, dar nu poate accepta lumea lui Dumnezeu. Nici o crimă, nici o boală, nici o lacrimă care curge din ochii unei fiinţe nevinovate n-ar trebui să se justifice în condiţiile în care vorbim de providenţă divină. Toate încercările de teodicee de la Augustin la Leibniz sunt mai mult sau mai puţin superficiale pentru că nu fac decât să absolutizeze universalul în detrimentul individualului, să culpabilizeze partea care nu se supune armoniei universale. Vorbind despre această armonie a întregului, Berdiaev subliniază faptul că Dumnezeu nu este neapărat managerul acestei totalităţi cosmice, El fiind mai degrabă sensul existenţei noastre: „Întregul, ordinea lumii nu justifică nimic: dimpotrivă, ele ar trebui aduse în faţa justiţiei şi obligate să se justifice. Ordinea lumii, armonia lumii: toate acestea sunt lipsite de sens existenţial, însemnând domnia determinării căreia i se opune domnia libertăţii. Dumnezeu se află întotdeauna în libertate, niciodată în necesitate, el se află în persoană, niciodată în întregul cosmic. Acţiunea lui Dumnezeu se exercită nu în ordinea lumii care încearcă să justifice suferinţele persoanei, ci în lupta persoanei, a libertăţii împotriva ordinii lumii. Dumnezeu a creat fiinţe concrete, persoane, centre existenţiale creatoare şi nu o ordine a lumii care ar implica decăderea fiinţelor, proiecţia lor în sfera obiectivării exterioare. Ar trebui să proclamăm exact contrariul a ceea ce pretinde toată lumea, să afirmăm că divinul se manifestă în „părţi" şi nu în individual şi nu în „general"; el se manifestă, nu în ordinea lumii care nu are nimic de-a face cu Dumnezeu, ci în revolta persoanei care suferă împotriva acestei ordini […] teologia raţională nu numai că a creat o falsă teodicee care, crezând că îl apără pe Dumnezeu, apără în realitate ateismul, dar, în plus, ea a creat şi o falsă doctrină a acţiunii providenţei divine în această lume. Dacă totul vine de la Dumnezeu, iar Dumnezeu nu acţionează decât spre binele ei, dacă acţiunea lui Dumnezeu se manifestă prin ciumă şi holeră, prin Inchiziţie şi torturi, prin războaie şi sclavia oamenilor, ar trebui să admitem, logic, că răul şi nedreptăţile nu există în această lume […] Dumnezeu nu este Providenţa lumii, Guvernatorul lumii, Pantocratorul: El este libertate şi semnificaţie, iubire şi sacrificiu, luptă împotriva ordinii lumii obiectivate" [Nicolai Berdiaev, *Despre sclavia şi libertatea omului*, trad. de Maria Ivănescu, Editura Antaios, Oradea, 2000, p. 88-91].

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

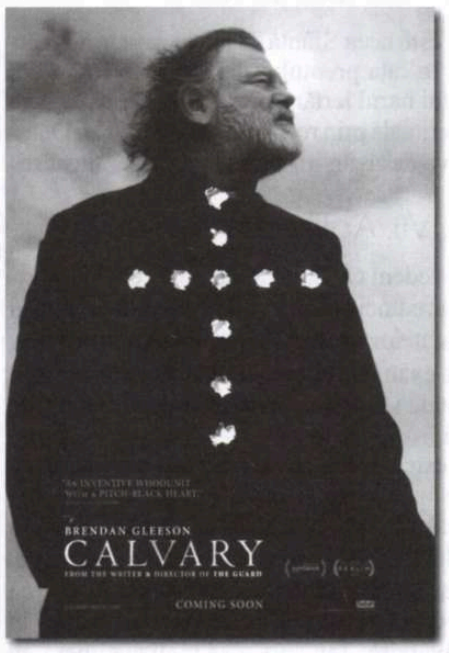

Cronica de film

„Vado… venio iterum crucifigi!"

„Nu are rost să omori un preot rău. O să ucidem unul bun. Va fi un şoc! Nu vor şti ce să înţeleagă din asta… Te voi ucide, părinte, pentru că nu ai făcut nimic rău! Te voi ucide pentru că eşti nevinovat!"

La 15 august a.c. cardinalul Sean Brady îşi anunţa retragerea de la conducerea Bisericii Romano-Catolice din Irlanda cu ocazia împlinirii a 75 de ani, punând capăt unei păstoriri marcate de numeroase acuzaţii că ar fi tăinuit şi tolerat abuzurile sexuale ale clerului din dioceza sa. Puternic ancorat în această realitate sinistră a vieţii bisericeşti din insulă este şi filmul regizat de către John Michael McDonagh. Titlul producţiei irlandeze, *Calvarul* (2013), îl pune deja pe spectator în gardă, indicând de la bun început direcţia spre care se îndreaptă acţiunea presărată de ample cadre a ţărmului sălbatic izbit de valurile Oceanului Atlantic.

Pelicula se deschide cu o imagine aparent paşnică, dominată de prim-planul părintelui James (Brendan Gleeson) în timp ce ascultă în semiîntunericul confesionalului pseudo-mărturisirea unui enoriaş care îşi încheie defularea cu promisiunea că îl va ucide duminica viitoare, executându-l în numele abuzurilor săvârşite de preotul care slujise înaintea sa. Ameninţarea, inspirată parcă din romanul *O crimă anunţată*, semnat de Agatha Christie, nu provoacă spaimă, păstorul fiind mai puternic marcat de suferinţa îndurată de viitorul său ucigaş.

După acest debut în forţă scena împărtăşirii micii comunităţi se desfăşoară ca o prezentare a suspecţilor, precum într-un veritabil roman poliţist. Dar în mod straniu, în locul unui zbucium firesc de a identifica posibilul criminal, părintele James îşi vede pe mai departe, poate cu un plus de interes, de vizitele pastorale şi de situaţia enoriaşilor săi: un măcelar abuziv (Chris O'Dowd), o soţie infidelă (Oria O'Rourke), un mecanic temperamental (Isaach de Bankol), un doctor cinic (Aidan Gillen), un baron egocentric (Dylan Moran), un scriitor fără inspiraţie (M. Emmet Walsh), un detectiv fără chef şi alte câteva suflete rătăcite. Reprezentativ pentru starea morală a parohiei este momentul incendierii bisericii din localitate şi lipsa de reacţie a enoriaşilor, indiferenţi la nenorocire şi sacrilegiu.

Deşi are în spate o experienţă vastă, păstorul nu reuşeşte să înţeleagă logica celui ce l-a ameninţat cu moartea, iar sfatul episcopului sau discuţiile insipide cu colegul său împreună-slujitor nu îl ajută cu nimic în acest sens.

Pe măsură ce trec zilele şi se confruntă cu tentativa de suicid a fiicei sale, precum şi dilemele nerecunoscătoarei lui parohii, trăsăturile protagonistului se relevă şi mai clar, dominând cadrele cu privirea sa sobră, ce exprimă tristeţea unui suflet care se străduieşte din răsputeri să treacă peste dificultăţile trecutului său: moartea soţiei, dependenţa de alcool şi alte angoase.

Asumându-şi misiunea de a purta crucea pentru comunitatea sa, părintele James dă dovadă de integritate, moralitate şi compasiune, deşi este mânat pe rând de furie, de raţiune sau de o tristeţe înfiorătoare. Dar întotdeauna cuvântul său are o subtilitate profetică, care trădează vocaţia autentică pentru sacerdoţiu, evidenţiată repetat, cu o regularitate asemănătoare celei a talazurilor ce se spulberă de stânci.

Refuzând autovictimizarea şi rezistând ispitei de a părăsi localitatea pentru a evita confruntarea cu ucigaşul său, protagonistul se întoarce în oraşelul de provincie ca un alt Petru după întâlnirea cu Mântuitorul pe Care Îl întreabă „Quo vadis, Domine?" Chemarea jertfei este întărită de un neauzit „Vado… venio iterum crucifigi" (dar bine punctat în registrul sonor de compoziţia lui Patrick Cassidy), o chemare pe care doar un autentic slujitor o poate duce la final, păşind de bunăvoie spre Golgota vestită cu o săptămână înainte. Duminica răstignirii, dar şi a învierii a venit!

Update: Duminică, 19 octombrie a.c., pe când se îndrepta spre biserică să slujească Sfânta Liturghie, Părintele Ilie Chişcari, teolog instruit şi biblist de perspectivă este izbit mortal de o maşină condusă de către o tânără băută şi fără permis: „*Va fi un şoc! Nu vor şti ce să înţeleagă din asta…*"

Dragoş BOICU

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Sâmbătă, 6 septembrie. P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie în Parohia Dumbrăveni, Protopopiatul Mediaş. În cadrul aceleiaşi zile, P.S. Sa a botezat prunca Petra Ploscaru în biserica Parohiei Dumbrăveni II.

Duminică, 7 septembrie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Bazna, Protopopiatul Mediaş.

Luni, 8 septembrie. De praznicul *„Naşterii Maicii Domnului”*, P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea Nocrich, jud. Sibiu.

Marţi, 9 septembrie. De praznicul *„Sf. şi Drepţii dumnezeieşti Părinţi Ioachim şi Ana”*, P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea Breaza, din loc. Breaza, jud. Braşov.

Sâmbătă, 13 septembrie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Deva.

Duminică, 14 septembrie. De praznicul *„Înălţării Sfintei Cruci”*, P.S. Sa a oficiat Sfânta Liturghie la Sfânta Mănăstire Prislop, împreună cu un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Luni, 15 septembrie. P.S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum la Colegiul Naţional „Octavian Goga” din Sibiu.

Marţi, 16 septembrie. P.S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum la Şcoala Generală „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna”, din Şura Mare, Protopopiatul Sibiu.

Duminică, 21 septembrie. Sub protia P.F. Părinte Patriarh Daniel, P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie şi Slujba de sfinţire a picturii şi catapetesmei Catedralei Episcopale din Slobozia.

Marţi, 23 septembrie. P.S. Sa a oficiat slujba de înmormântare pentru credincioasa Maria Stan, mama P.C. Pr. Vasile Stan, Protopopiatul Făgăraş I.

Duminică, 28 septembrie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Păucea, Protopopiatul Mediaş.

Luni, 29 septembrie. P.S. Sa a participat la şedinţa Adunării Naţionale Bisericeşti.

Marţi, 30 septembrie. P.S. Sa a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, oficiate în Reşedinţa Patriarhală din Bucureşti.

Diac. Ovidiu MUREŞAN

Despre Sfânta Împărtăşanie (V)

În cele 5 cuvântări în legătură cu Spovedania am arătat că mărturisindu-ne sincer păcatele în faţa preotului duhovnic, părându-ne rău de toate relele pe care le-am săvârşit, împlinind canonul dat de duhovnic, adică tratamentul însănătoşirii noastre sufleteşti, primim de la Dumnezeu iertarea şi dezlegarea de păcatele săvârşite, aşa cum se spune şi în rugăciunea pe care preotul duhovnic o rosteşte, făcând semnul Sfintei Cruci pe capul celui care s-a spovedit, zicând: *„Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul şi cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine, fiule duhovnicesc (N), şi să-ţi lase toate păcatele. Şi eu, nevrednicul preot şi duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert şi te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin”.*

Refacerea legăturii noastre cu Dumnezeu şi desăvârşita comuniune cu Dumnezeu o realizăm prin Sf. Împărtăşanie, deoarece prin ea ne unim în chip mistic cu Hristos, hrănindu-ne, întărindu-ne şi desăvârşindu-ne viaţa noastră spirituală.

Iată de ce, în cele ce urmează, dorim să spunem câteva lucruri în legătură cu Sf. Împărtăşanie şi rostul ei în viaţa noastră spirituală.

Când ne împărtăşim, preotul zice: *„Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu (N) cu Cinstitul şi Sfântul Trup şi Sânge al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci”.*

Prin urmare, două sunt binefacerile de care ne învrednicim atunci când ne împărtăşim: ne curăţim şi ni se iartă păcatele prin focul cel nematerial al dumnezeirii, care mistuie spinii păcatelor, aşa cum ne rugăm în rânduiala Sf. Împărtăşanii, unde se spune: *„arde cu focul cel fără de materie păcatele mele şi mă învredniceşte a mă sătura de desfătarea care este întru Tine”,* şi ne facem vrednici de viaţa cea veşnică: *„cel ce Mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică”* (In. 6, 54).

Sfânta Împărtăşanie este hrană spirituală care ni se oferă ori de câte ori se săvârşeşte o Sf. Liturghie. În cadrul Sfintei Liturghii auzim însuşi îndemnul Mântuitorului Iisus Hristos: *„Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor”* şi *„Beţi dintru acesta toţi, acesta este sângele Meu al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor”.*

Deci, din însuşi cuvintele Mântuitorului reiese că darurile de pâine şi de vin, care se aduc de către credincioşi, în cadrul Sfintei Liturghii devin Trupul şi Sângele adevărat ale lui Hristos, care ni se oferă ca hrană spirituală pentru noi, cei credincioşi: *„Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Căci trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu adevărată băutură”* (In. 6, 54-55).

Aşa cum hrana materială, prin legile firii, intră în alcătuirea şi întreţinerea vieţii noastre trupeşti, tot aşa şi Sf. Împărtăşanie intră în alcătuirea şi întreţinerea vieţii noastre sufleteşti, desăvârşind viaţa noastră sufletească, făcându-ne asemenea lui Hristos, adică devenind *„părtaşi ai dumnezeieştii firi şi să scăpaţi de stricăciunea poftei celei din lume”* (II P. 4, 7), adică dumnezei după har.

Dacă prin celelalte taine noi ne împărtăşim de harul Duhului Sfânt, adică de acea putere dumnezeiască, de energie divină, care izvorăşte din fiinţa lui Dumnezeu, dar este diferită de fiinţa lui Dumnezeu, prin Sfânta Împărtăşanie sau Euharistie noi ne împărtăşim de însuşi izvorul harului, adică din Hristos, devenind hristofori, adică purtători de Hristos.

Pentru ca primirea împărtăşaniei să aibă efecte pozitive asupra vieţii noastre sufleteşti este nevoie ca să ne pregătim. Primul pas al acestei pregătiri este însăşi mărturisirea păcatelor. Faptul că ne mărturisim păcatele recunoaştem că suntem păcătoşi, suntem nedesăvârşiţi, că avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu şi dorim acest ajutor. Primind acest ajutor prin spovedanie, harul iertării şi dezlegării, ne vom strădui ca viaţa noastră să se desfăşoare după voia lui Dumnezeu. Pentru a ne menţine în starea aceasta avem nevoie cât mai des de Sf. Împărtăşanie.

Ne punem întrebarea: Oare ne pregătim noi prin rugăciune, adică după rânduiala din Ceaslov, din Liturghier sau din Cărţile de rugăciuni?

Rugăciunile din aceste rânduieli au darul de a ne introduce într-u atmosferă duhovnicească de pocăinţă, de smerenie, de conştientizare a ceea ce facem prin Sf. Cuminecătură; Ne atrag atenţia că prin Cuminecătura cu Trupul şi Sângele Mântuitorului ne apropiem de focul cel mistuitor al dumnezeirii, îndemnându-ne să ne rugăm ca Dumnezeu să ne fie milostiv şi iubitor de oameni: *„Trupul Stăpânului vrând să-l primeşti spre hrană, fii cu frică să nu te arzi, că foc este; Sângele Lui vrând să-L primeşti spre împărtăşire, mergi şi cu cei ce te-au mâhnit de împacă. Şi aşa să îndrăzneşti să iei hrana sfântă. Vrând să te împărtăşeşti cu jertfa de Taină, cu al Stăpânului Trup făcător de viaţă, întru acest chip te roagă cu cutremur”.* Urmează, apoi, ca să citim Canonul pentru împărtăşire cu cele 12 rugăciuni care ne pun în situaţia de a medita cu profunzime la rostul vieţii noastre, la tot ceea ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră şi ce trebuie să facem noi pentru a ne putea împărtăşi de roadele Jertfei de pe Cruce a Mântuitorului Iisus Hristos. Suntem îndrumaţi în aceste rugăciuni la o viaţă virtuoasă, dar ne şi atrag atenţia asupra primejdiei împărtăşirii cu nevrednicie: *„căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie trupul şi sângele Domnului, osândă îşi mănâncă şi bea nesocotind Trupul Domnului”* (I Cor. 11, 27-29).

Ne punem întrebarea: Când suntem vrednici de împărtăşanie? E greu de răspuns. Într-o rugăciune de la Sf. Maslu se spune: *„Toată dreptatea noastră înaintea lui Dumnezeu este ca o cârpă lepădată”,* iar în Sfânta Scriptură se spune că atunci când vom face toate cele poruncite nouă, să zicem: *„slugi netrebnice suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem”* (Lc. 17, 10).

Să nu deznădăjduim! În rugăciunea a 6-a din canonul Sf. Împărtăşanii se spune: *„Ştiu, Doamne, căci cu nevrednicie mă împărtăşesc cu preacuratul Tău Trup şu scump Sângele Tău, şi vinovat sunt, şi osândă mie însumi mănânc şi beau, neputându-mi da seama, precum se cuvine, de Trupul şi Sângele Tău, Hristoase, Dumnezeul meu. Dar îndrăznind spre îndurările Tale, mă apropii de Tine, Cel ce ai zis: Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, rămâne întru Mine şi Eu întru dânsul. Deci nu mă pedepsi pe mine păcătosul, ci fă cu mine după mila Ta. Şi să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire şi curăţire, spre luminare şi spre pază, spre mântuirea şi sfinţirea sufletului şi a trupului... şi nu spre certare sau osândă...”*

Deci primirea Sfintei Împărtăşanii o luăm spre întărirea puterilor noastre sufleteşti în lupta împotriva păcatului.

De aceea să ne împărtăşim cât mai des. Să ne străduim ca prin împreună lucrarea noastră cu dumnezeiescul har să sporim duhovniceşte de la o spovedanie la alta, şi de la o împărtăşanie la alta. Avem nevoie de Sfânta Împărtăşanie aşa cum o plantă are nevoie de căldură, lumină şi apă. Dacă planta nu are aceste trei elemente se usucă şi nu e de nici un folos. Tot aşa se întâmplă şi pe planul vieţii spirituale. Spovedania rară şi împărtăşirea rară ne aduc în suflet uscăciune sufletească, care, în cele din urmă, ne poate provoca moartea spirituală. Sufletul care este pustiu în privinţa prezenţei harului lui Dumnezeu devine loc de refugiu al uneltirilor diavolului.

În rugăciunea pe care preotul o rosteşte după împărtăşanie se spune: *„Să-mi fie Sfânta Împărtăşanie spre sănătate, bucurie şi veselie şi pentru a putea sta la dreapta judecată de-a dreapta Mântuitorului”!*

Oare cine dintre noi nu îşi doreşte ca să aibă parte de sănătate sufletească şi trupească? Cine nu îşi doreşte pacea lăuntrică, pacea cu oamenii, pacea cu Dumnezeu? Cine dintre noi nu îşi doreşte să aibă parte de bucurie şi veselie care să ne determine să privim cu optimism la viaţă şi la rostul nostru de fiinţe făcute după chipul lui Dumnezeu şi chemate la asemănarea cu Dumnezeu.

Toate acestea le putem obţine prin spovedanie şi împărtăşanie cât mai deasă.

Să ne învrednicească Dumnezeu ca după spovedania şi împărtăşania pe care o facem, să dobândim sănătate sufletelor şi trupurilor noastre, să dobândim bucuria şi veselia comuniunii de iubire cu Dumnezeu şi oamenii în veacul de acum şi în cel ce va să fie.

Arhimandrit VISARION JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu, judeţul Braşov

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

NOUL AN UNIVERSITAR LA SIBIU

Peste 2000 de studenţi de la Universitatea „Lucian Blaga” şi de la Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu au participat la ceremonia comună din Piaţa Mare, prin care s-a deschis noul an universitar. În prima zi a noului an universitar, studenţii teologi au participat la Sfânta Liturghie oficiată la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Ca şi în anii trecuţi, cele două universităţi de prestigiu din Sibiu au organizat împreună manifestările din primele zile ale noului an de studiu şi nici de această dată n-au lipsit oaspeţi de seamă din mediul academic, din mediul de afaceri şi din rândul autorităţilor locale şi centrale.

În seara zilei de 30 septembrie, studenţii şi cadrele didactice de la cele două universităţi s-au strâns în Piaţa Mare din Sibiu, unde au ascultat mesajele rectorilor, ale autorităţilor şi ale celor doi studenţi care au împărtăşit câteva gânduri în numele celor 5000 de boboci ai Universităţii „Lucian Blaga” şi peste 500 ai Academiei Forţelor Terestre.

La ceremonie au fost prezenţi: ministrul delegat pentru învăţământ superior, cercetare ştiinţifică şi dezvoltare tehnologică, Mihnea Cosmin Costoiu, prefectul Sibiului, Ovidiu Sitterli, preşedintele Consiliului Judeţean, Ioan Cindrea, primarul Klaus Werner Johannis, rectorii Ioan Bondrea şi Ghiţă Bârsan, decanii facultăţilor din cadrul celor două universităţi şi cadre didactice.

În cuvântul inaugural, rectorul Universităţii „Lucian Blaga”, prof. univ. dr. ing. Ioan Bondrea, i-a îndemnat pe studenţi să depună eforturi în aceşti ani de studiu pentru a-şi îmbogăţi cunoştinţele şi pentru a-şi desăvârşi competenţele, astfel încât la final să aibă un parcurs ascendent în cariera îmbrăţişată: „Universitatea noastră este un pilon şi un motor de progres pentru oraş şi pentru judeţul Sibiu. Vă doresc să ajungeţi să profesaţi ceea vă place şi să fiţi conştienţi că ceea ce învăţaţi de la cadrele didactice vă va folosi pe viitor la găsirea unui serviciu dorit. Universitatea noastră are un real sprijin în companiile prezente la Sibiu, iar acest parteneriat este câştigător de ambele părţi”.

La rândul său, rectorul Academiei Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, prof. univ. dr. general Ghiţă Bârsan, a evidenţiat locul aparte al instituţiei conduse în mediul universitar sibian: „Îi asigur pe studenţi că au făcut o alegere bună venind să studieze la Sibiu, în oricare dintre universităţile din oraş, certificate la nivel naţional şi internaţional. Dascălii dumneavoastră au format la Sibiu o comunitate universitară de excelenţă”.

Mesajul IPS Mitropolit Laurenţiu

La ceremonie au fost prezenţi şi: decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna”, pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel, prodecanul instituţiei, pr. conf. univ. dr. Mircea Ielciu, şi alte cadre didactice, alături de studenţi teologi. Părintele Aurel Pavel şi pr. prof. univ. dr. Nicolae Chifăr au oficiat o slujbă de binecuvântare şi au transmis mesajul Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului: „Mitropolia Ardealului şi Facultatea de Teologie aduc o contribuţie semnificativă la apropierea şi cooperarea dintre Biserică şi Universitate, dintre credinţă şi cultură, dintre Teologie şi ştiinţă, depăşindu-se divergenţe artificiale şi descoperindu-se bucuria dialogului şi utilitatea cooperării în slujba formării educaţionale sănătoase şi a revelării frumuseţii spirituale a tinerilor”.

Şcoala Bisericii

La 1 octombrie, la Catedrala mitropolitană din Sibiu s-a oficiat Sfânta Liturghie, la care au participat cadrele didactice şi studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna” şi studenţi ai altor facultăţi din oraş.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, iar în soborul de preoţi s-au aflat profesori de la Facultatea de Teologie şi slujitorii locaşului de cult. Răspunsurile liturgice au fost date de corul studenţilor teologi, dirijat de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre.

Cuvântul de învăţătură a fost rostit de arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică jr., care a tâlcuit Evanghelia citită la Sfânta Liturghie, a chemării ucenicilor la apostolat, la misiunea de a fi vestitori ai Lui. O chemare asemănătoare au şi studenţii facultăţilor de Teologie, viitori slujitori ai sfintelor altare.

„Facultatea de Teologie face parte din şcoala Bisericii, care, la rândul ei, face parte din şcoala Evangheliei. Dacă nu este pusă la şcoala Evangheliei şi a Bisericii, şcoala teologică riscă să promoveze o ştiinţă abstractă, o profesie ca oricare alta, care nu schimbă lumea, oamenii şi pe cei care vorbesc despre ea. Este o şansă minunată pe care o avem în şcolile teologice de a vorbi despre mărturiile credinţei Sfinţilor Apostoli şi ale altora, dar nu putem fi la înălţimea lor decât atunci când suntem şi în şcoala Bisericii”, a subliniat arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică jr.

Parastas pentru Mitropolitul Nicolae

După Sfânta Liturghie a fost oficiată slujba de Parastas pentru Mitropolitul Nicolae Corneanu şi pentru toţi profesorii şi absolvenţii facultăţii sibiene care au trecut la Domnul. La final, PS Episcop Andrei Făgărăşanul a transmis binecuvântarea IPS Mitropolit Laurenţiu şi le-a urat studenţilor mult succes în noul an universitar.

„Misiunea de preot nu este de la oameni, ci de la Cel care L-a trimis pe Fiul Său în lume, să se nască din Fecioara Maria, prin lucrarea Duhului Sfânt, ca să ne mântuiască. Frăţiile voastre aţi venit cu mult drag în cetatea Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, care a pus temelia facultăţii noastre, şi aţi poposit aici pentru a vă pregăti să deveniţi apostoli într-o lume din ce în ce mai îndepărtată de Dumnezeu”, a spus PS Episcop Andrei Făgărăşanul.

Studenţii din anul I au avut, apoi, posibilitatea să-şi cunoască îndrumătorii, profesorii şi colegii, în cadrul primului curs ţinut în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu”.

Ştefan MĂRCULEŢ

Mesajul IPS Mitropolit Laurenţiu

Stimate Domnule Rector,
Doamnelor şi Domnilor Profesori,
Distinşi invitaţi,
Dragi studenţi,

În pragul începutului unui nou an universitar, se cuvine să mulţumim, întâi de toate, Preamilostivului Dumnezeu care ne poartă de grijă în toată vremea şi ne-a învrednicit să ne reîntâlnim în Piaţa Mare din Sibiu, profesori şi studenţi, purtând în suflete emoţia şi bucuria intrării într-un nou ciclu de învăţământ academic.

Universitatea, ca spaţiu cultural-ştiinţific-educaţional, are un rost covârşitor ca importanţă în societate, în special în viaţa tinerilor, deoarece ea formează, modelează personalităţile întreprinzătoare ale zilei de mâine, determinând, în mare măsură, calitatea vieţii umane pentru viitor. În acest sens, prezenţa Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna” în cadrul Universităţii „Lucian Blaga” din Sibiu îşi aduce o contribuţie semnificativă la apropierea şi cooperarea dintre Biserică şi Universitate, dintre credinţă şi cultură, teologie şi ştiinţă, depăşindu-se divergenţe artificiale şi descoperindu-se bucuria dialogului şi utilitatea cooperării în slujba formării educaţionale sănătoase şi revelării frumuseţii spirituale a tinerilor.

Astăzi, vă felicităm pe toţi cei de faţă, profesori şi studenţi ai Universităţii sibiene, şi ne rugăm Domnului Dumnezeu să ne binecuvânteze şi să ajute pe toţi cei care lucrăm în această aleasă instituţie academică să contribuim şi în viitor la afirmarea valorilor academice şi spirituale româneşti, la nivel naţional şi internaţional.

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului
şi Mitropolitul Ardealului

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE
Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 41-44

1 şi 15 noiembrie 2014

SFÂNTUL IERARH ANDREI ŞAGUNA a fost cinstit la Sibiu

Catedrala mitropolitană din Sibiu şi-a sărbătorit ocrotitorul, pe Sfântul Andrei Şaguna, prin ample manifestări religioase, la care au participat mai mulţi ierarhi, zeci de preoţi, sute de credincioşi, militari şi oaspeţi. Hram a fost şi la alte biserici parohiale şi aşezăminte monahale din Transilvania ocrotite de Sfântul Apostol Andrei.

Clerul şi credincioşii din Ardeal şi-au cinstit ocrotitorul în ultima zi a lunii noiembrie, când alături de Sfântul Apostol Andrei este sărbătorit şi primul Mitropolit al Transilvaniei, Sfântul Andrei Şaguna.

Pentru a patra oară consecutiv, Catedrala mitropolitană din Sibiu, unde se află moaştele Sfântului Ierarh, a adunat sute de credincioşi, preoţi şi oaspeţi de seamă, veniţi să se roage celui care a devenit, din 2011, patronul spiritual pentru toţi ardelenii.

Hramul a început cu o seară înainte, când Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, şi Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, au oficiat slujba Vecerniei şi Litia, împreună cu preoţii Catedralei, toţi preoţii din Protopopiatul Sibiu, stareţi şi monahi de la mănăstirile eparhiei şi slujitori din toate cele 11 protopopiate ale eparhiei. Racla cu moaştele Sfântului Andrei Şaguna a fost aşezată în mijlocul Catedralei mitropolitane şi înconjurată de o gardă militară de onoare, iar credincioşii au avut posibilitatea să se închine şi să se roage la sfintele odoare. Răspunsurile liturgice au fost date de corul studenţilor de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna", condus de pr. lect. univ. dr. Sorin Dobre.

După slujba religioasă a urmat o procesiune cu moaştele Sfântului Andrei Şaguna prin centrul istoric al oraşului. Fanfara militară, garda de onoare, ofiţeri şi militari purtând făclii, preoţi cântând troparul sfântului, studenţi teologi şi credincioşi au oferit procesiunii o frumuseţe şi o încărcătură spirituală aparte. La ieşirea din sfântul locaş, fanfara Garnizoanei din Sibiu a intonat imnul naţional al României.

La finalul procesiunii, IPS Mitropolit Laurenţiu a vorbit clerului şi credincioşilor pe treptele Catedralei mitropolitane şi a explicat însemnătatea acestei procesiuni prin oraşul unde a păstorit Sfântul Andrei Şaguna.

„Bucuria de a fi cu toţii împreună este o mărturie că am înţeles acele cuvinte sfinte lăsate de Sfântul Andrei Şaguna ca un testament: «Fiţi pe pace! Aveţi-vă bine! Nu vă sfădiţi!». Vom încerca să împlinim aceste cuvinte în viaţa noastră de toate zilele", a spus IPS Mitropolit Laurenţiu.

„O imitare credincioasă"

În ziua hramului, Sfânta Liturghie a fost oficiată de un sobor de arhierei din care au făcut parte IPS Mitropolit Laurenţiu, Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul de Alba Iulia, Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţitul Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria şi PS Episcop Andrei Făgărăşanul. La hram au participat prefectul judeţului Sibiu, Ovidiu Sitterli, preşedintele Academiei Române, Ioan Valentin Vlad, vicepreşedintele instituţiei, Alexandru Surdu, rectorul Academiei Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu", generalul Ghiţă Bârsan, demnitari, oficialităţi şi alţi invitaţi.

În cadrul Sfintei Liturghii, tânărul teolog Florin Pavel a fost hirotonit diacon, iar diaconul Petru Cosmin Dănilă a fost hirotonit preot pentru Parohia Retiş, Protopopiatul Agnita, judeţul Sibiu. Credincioşii au umplut Catedrala mitropolitană la slujba de hram, iar răspunsurile liturgice au fost date de corala „Timotei Popovici" a locaşului de cult.

(continuare în p. 12)

Ştefan MĂRCULEŢ

Ştiri noi privitoare la viaţa Sfântului Ierarh ANTIM IVIREANUL

Până nu demult toate monografiile consacrate marelui mitropolit – începând cu francezul Emile Picot până la cercetările şi ediţiile critice ale acad. Gabriel Ştrempel – ştiau că tânărul georgian Andrei a fost luat în robie de turci, care invadau adeseori Georgia, vândut ca sclav, ajuns la Istanbul (Constantinopol). De acolo, a fost răscumpărat fie de Patriarhia de Constantinopol, fie de vreun georgian înstărit. Ar fi trăit în preajma Patriarhiei ecumenice, unde a învăţat sculptura în lemn, caligrafia, pictura şi broderia, precum şi limbile greacă, arabă şi turcă. Se presupune, de asemenea, că prin anii 1689-1690 a fost adus în Ţara Românească de către noul domn Constantin Brâncoveanu (1688-1714) şi că la noi ar fi fost călugărit sub numele de Antim şi apoi hirotonit preot-ieromonah, şi că a învăţat „meşteşugul tiparului" în tipografia domnească din Bucureşti, condusă pe atunci de fostul episcop de Huşi Mitrofan, după care a ajuns el însuşi conducătorul tipografiei (Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, ed. a III-a, Iaşi, 2006, p. 121, şi *Dicţionarul Teologilor Români*, ed. a II-a, Bucureşti, 2002, p. 238-240, cu bibliografie).

În ultimii ani, Părintele Arhimandrit Mihail Stanciu de la Mănăstirea Antim din Bucureşti a publicat mai multe studii privind viaţa lui Antim până la venirea lui la Bucureşti în anul 1691. În urma unei vizite pe care a făcut-o în Georgia, a aflat de la mitropolitul Mihail că o veche tradiţie georgiană spune că Andrei-Antim este originar din localitatea Ude, din regiunea Mercheti, în apropierea graniţei cu Turcia. El ar fi făcut parte dintr-o familie aristocratică cu numele Hurtsidze, şi, ca atare, a dobândit o pregătire intelectuală şi artistică încă din familie şi în şcoala existentă acolo. Din nefericire, bande de hoţi locali, deci georgieni sau turci, răpeau mereu tineri şi tinere, care erau vânduţi apoi ca

(continuare în p. 4)

Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

Mircea-Gheorghe Abrudan
O biografie austriacă de secol XIX a episcopului Vasile Moga – la 240 de ani de la naşterea lui | pagina **5**

Pr. Prof. Dr. Cristian Muntean
Sfânta Taină a Spovedaniei – terapia sufletului | pagina **6**

Prof. dr. Maria Frenţiu
Liturghierul în limba română | pagina **8**

Ciprian Iulian Toroczkai
Ochiul minţii. Şi al credinţei? | pagina **9**

OMUL, în „cheie" a-topologică

Protopop
Pr. VASILE GAFTON

Suntem şi ne simţim câteodată străini într-o mare de „probleme" care configurează lumea în care trăim. Îi vedem pe unii dintre ceilalţi oameni stăpânind părţi întregi din aceste „probleme", prin trupul lor care este parte din această lume haotică şi ostilă. Şi, din păcate, stăpânind lumea prin trup, oamenii ajung ei sub stăpânirea lumii.

Însă, oamenii, deşi par să fie doar nişte agregate organice funcţionale în cadrele lumii, nu sunt doar trup, ci şi suflet. Ce-i drept, sufletul, străin în lumea aceasta, exilat printre nevoi ce nu sunt ale lui, păşeşte sfios să nu tulbure dezordinea atotputernică a instinctualelor porniri (in)umane spre mai multă stăpânire, însă nu de sine. Pe sine, oamenii se pare că nu se mai pot stăpâni. De ce? Pentru că uită de suflet. Din acest motiv aleg oamenii să stăpânească lumea. De aici rezultă tot mai numeroasele răbufniri spasmotice ale lumii, împotriva sufletului ce abia mai pâlpâie. Dar, din reacţiile extreme şi supradimensionate ne putem da seama de altceva, şi anume, cât de mult se teme lumea de suflet.

Lupta, firește, pare sortită să fie, de fiecare dată, inegală. Însă, pierderile se contabilizează doar de o singură parte. A lumii. Sufletul nu pierde niciodată. Chiar şi atunci când pare să biruie lumea, de fapt, ea nu biruie sufletul, ci se învinge pe sine însăşi. Deoarece, luptând împotriva sufletului, lumea nu face altceva decât să recunoască sufletul ca adversar. Iar el, sufletul, prin aceasta biruie lumea, deoarece nici nu are nevoie de o altă biruinţă în faţa lumii decât să fie recunoscut.

Însă, dincolo de această biruinţă a sufletului asupra lumii, înstrăinarea mai are un efect benefic. Ea generează în suflet un sentiment al singurătăţii care mocneşte sau răbufneşte câteodată în planul conştiinţei. Foarte posibil, acest sentiment al singurătăţii – într-o lume care nu este niciodată singură pentru că de fiecare dată se are pe sine însăşi şi se mulţumeşte cu sine însăşi şi îşi este autosuficientă sie înseşi – nu produce durere, ci, dimpotrivă, produce o linişte deosebită.

Să ne amintim că Mântuitorul Iisus Hristos agrea momentele de singurătate şi, am putea spune că, le căuta adeseori. Rugăciunea în singurătate era frecventată cu precădere de Iisus. Şi, de fiecare dată, Domnul Iisus Hristos alegea singurătatea ca modalitate de întâlnire cu Dumnezeu. Alegând singurătatea, putem spune că Îl alegea, de fapt, pe Dumnezeu. Din acest motiv, singurătatea pe care o simţim în lume este una care trebuie gestionată cu rugăciune şi cu deschiderea spre Dumnezeu. Lumea se are pe sine, iar cel singur în lume nu mai are nimic, nu se mai are nici măcar pe sine, însă Îl are pe Dumnezeu.

Astfel, singurătatea devine o opţiune pentru toţi cei care se dedică într-un mod plenar şi responsabil lui Dumnezeu. Pustia este una dintre caracteristicile singurătăţii. Poporul lui Israel a experimentat patruzeci de ani pustiul, cu tot ce implică el, cu oscilaţiile şi deviaţiile pe care le implică. Evreii au experimentat în pustiu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, manifestată prin hrana primită din belşug, prin izbăvirea de secetă, de şerpii veninoşi, prin poruncile scrise pe tablele de piatră. Au experimentat şi îndepărtarea de Dumnezeu şi şi-au făcut chip cioplit, însă, una dintre experienţele fundamentale pe care le-au avut în pustiu, în singurătate, departe de lume, a fost aceea a construirii şi consacrării unui „loc" lui Dumnezeu, Care venea şi poposea în Cortul Sfânt, „locul" lui Dumnezeu în mijlocul poporului.

Omul află într-un moment al vieţii sale (ca şi poporul lui Israel, după o călătorie de mulţi ani prin pustia lumii) că, neavând un loc al său în această lume – după cuvintele inspirate, care spun: „străin sunt eu la Tine şi străin ca toţi părinţii mei" (Ps. 38, 17) – singura lui soluţie este să-i gătească un „loc" lui Dumnezeu, să pregătească un „loc" al prezenţei lui Dumnezeu în lume.

Astfel, omul conştientizează că, de fapt, în această lume singura alegere posibilă pentru el este Dumnezeu. De ce? Pentru că numai Dumnezeu, odată ales, îl alege pe cel care L-a ales, fapt care nu se întâmplă în cazul oamenilor. Iar alegerea lui Dumnezeu se face întru iubire. De aceea, „noi Îl iubim pentru că El ne-a iubit întâi" (1 In. 4, 19).

În cazul în care omul nu Îl alege pe Dumnezeu, trebuie să ştie că suma tuturor alegerilor pe care le facem noi, oamenii, în această viaţă este moartea. Însă, prin Hristos-Domnul, Dătătorul de viaţă, suma tuturor alegerilor noastre poate să fie Viaţa. Aşa încât, alegerea lui Dumnezeu devine modalitatea în care noi putem şi trebuie să depăşim lumea aceasta, condiţionările lumii acesteia.

Condiţionările la care ne supune sau pe care ni le impune lumea creează starea noastră interioară, contribuind la înstăpânirea şi permanentizarea asupra noastră a sentimentului de singurătate şi înstrăinare despre care vorbeam ceva mai devreme. Din acest motiv, am putea spune că în perioada de timp petrecută de Adam în Rai, înainte de căderea lui în păcat, „locul" era cel care determina starea omului, pe când, după căderea în păcat starea este cea care determină „locul" omului, conform zicerii: „Unde-i bine, acolo este Patria!" sau locul unde se poate trăi, am spune noi. De altfel, şi exprimarea curentă foloseşte pentru absenţa, pentru lipsa unui loc şi pentru agitaţia pe care o provoacă lipsa unui „loc" cuvintele: „n-am stare!".

Lipsa sau pierderea „locului" atrage după sine pierderea autorităţii omului. Faţă de cine? Faţă de sine însuşi. Faţă de păcatul din sine însuşi. În momentul în care Dumnezeu i-a dat omului autoritate peste toate vieţuitoarele pământului, i-a dat această autoritate în legătură cu „locul" pe care îl ocupa în planul creaţiei ca imagine/chip al lui Dumnezeu (Fac. 1, 27). Dar, autoritatea a fost pierdută de om prin păcat, aşa cum am mai amintit, odată cu autoritatea omul pierzându-şi şi „locul" în care l-a aşezat Dumnezeu. Este cât se poate de vizibilă diferenţa dintre autoritatea paradisiacă şi cea postparadisiacă a omului în amintirea sau nostalgia pe care omul o nutreşte de-a lungul epocilor istorice pe care le-a traversat umanitatea [Referiri la acest fapt face Henri Bergson în *Cele două surse ale moralei şi religiei,* trad. şi studiu introductiv de Diana Morărașu, Ed. Institutul European, Iaşi, 1998, p. 31].

Însă, odată cu perioada Noului Testament, omul, rămas fără „loc" şi fără autoritate în faţa păcatului, primeşte de la Dumnezeu Duhul Sfânt, Care „suflă unde vrea" (In. 3, 8). Faptul că „suflă unde vrea" înseamnă, aşa cum spune Iisus, că nu ştim de unde este, dar şi că este peste tot. Deci, Duhul nu depinde de un „loc" anume însă va avea menirea sau rolul de a reaşeza omul în faţa lui Dumnezeu, întru adevăr, în Biserică, deoarece Duhul va vesti omului „tot adevărul" (In. 16, 13).

Recuperând adevărul omul se poate repoziționa în permanență, își poate configura sau reconfigura opțiunile, alegerile, având, de fiecare dată, ca reper pe Dumnezeu. Atunci, rezultatul tuturor alegerilor lui nu va mai fi moartea, ci, Viața, Hristos, Dumnezeu. Cu alte cuvinte, omul înțelege într-un sfârșit că nu mai are nevoie de un „loc" în lume, că poate renunța definitiv la a avea un „loc", însă, lucrul de care are cu adevărat nevoie este acela de a deveni el însuși „loc" al lui Dumnezeu și „locul", prin excelență, în care Dumnezeu acționează [La Alphonse Goettmann, *Bucuria. Fața lui Dumnezeu în om,* trad. din limba franceză: Viorica Juncan, Ed. Herald, București, 2010, p. 20].

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Părintele Daniel Buda ne-a dăruit volumul său ***Antiohia preniceeană. O istorie a creştinismului din Antiohia în perioada primară***, apărut la Sibiu în anul 2014. Acest volum este dedicat istoriei creştine a Antiohiei de la începuturi până în 324, însă cuprinde substanţiale referinţe la istoria politică a Antiohiei, mai ales la relaţia acestui oraş cu puterea centrală romană, în special cu împăraţii romani. Partea întâi cuprinde referiri la întemeierea oraşului şi legendele legate de acesta, denumirea, aşezarea, clima, bogăţiile naturale, suburbiile Antiohiei etc., precum şi un scurt istoric al Antiohiei de la întemeierea oraşului până la începutul erei creştine. Un întreg subcapitol este dedicat istoriei comunităţii iudaice antiohiene de la începuturile acesteia şi până la începuturile erei creştine. Elemente din istoria acestei comunităţi de la începutul erei creştine şi până la 324 au fost prezentate în restul volumului alături de celelalte aspecte ale istoriei antiohiene.

Următoarele patru părţi ale volumului au fost dedicate, în linii mari, câte unui secol de istorie creştină la Antiohia. Astfel, partea a doua se ocupă de istoria Antiohiei de la începutul erei creştine până la sfârşitul domniei împăratului Traian (1-117 d.Hr.). Perioada acoperă în întregimeprimul secol creştin, precum şi domnia unui împărat celebru precum Traian, dar şi sfârşitul episcopatului lui Ignatie al Antiohiei (20 decembrie 116).

Ne bucurăm pentru apariţia acestei cărţi şi binecuvântăm strădaniile autorului, care, pe lângă activitatea din structurile bisericeşti de la Geneva, găseşte timp să abordeze şi aspecte de istorie bisericească universală mai puţin cunoscute în literatura românească.

La Editura Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului a apărut, în cadrul Anului comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni, o lucrare coordonată de **Pr. Lect. Dr. Stelian Manolache**, ***Sfântul Constantin Brâncoveanu. Mărturii braşovene.***

Acum, când prăznuim 300 de ani de la petrecerea spre cele înalte a Sfântului Martir Constantin Brâncoveanu, am considerat o datorie de onoare să apelăm la mărturiile istorice pentru a pune în lumina cunoaşterii personalitatea marelui voievod în contextul legăturilor cu braşovenii, despre care au vorbit pr. prot. al Braşovului, Dănuţ Benga, tânărul muzeograf Nicolae Blaj şi pr. Vasile Prodea. În semn de mare respect, faţă de activitatea şi viaţa Sfântului Constantin Brâncoveanu, un prim pas noi l-am făcut încă din 16 august 2013, când, în cadrul complexului muzeal din Şcheii Braşovului, în urma discuţiilor cu părintele prof. dr. Vasile Oltean, am deschis expoziţia permanentă „Constantin Brâncoveanu şi Braşovul", menită să prefaţeze comemorarea celor trei sute de ani de la martirajul Sfântului Constantin Brâncoveanu şi al fiilor.

Suntem convinşi că noianul de documente nepublicate şi nestudiate oferă în continuare informaţii inedite, motiv pentru care nu pretindem că am epuizat subiectul, ci, dimpotrivă, deschidem doar drumul spre cunoaşterea acestora, de unde organizarea acestui simpozion de comunicări, cu lucrări inedite, pe care sperăm să le publicăm la editura noastră. Felicităm pe coordonatorii acestei lucrări de spiritualitate ortodoxă românească cu prilejul comemorării acestei mari personalităţi a istoriei noastre, acum la împlinirea celor 300 ani de la sfârşitul său martiric. Gânduri şi mulţumiri alese aducem şi distinsului nostru invitat, fiu al Braşovului, domnului academician Alexandru Surdu, care întotdeauna, prin alocuţiunile sale, a demonstrat, încă o dată şi încă o dată că a fost, este şi va rămâne, în conştiinţa noastră, un dascăl de profundă cunoaştere şi simţire românească.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Miercuri, 1 octombrie. În ziua înmormântării Înaltpreasfinţitului Părinte Nicolae, Mitropolitul Banatului, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Timişoara, alături de: Î.P.S. Serafim, Arhiepiscopul ortodox român al Germaniei, Austriei şi Luxemburgului şi Mitropolitul Ortodox Român al Germaniei, Europei Centrale şi de Nord, Î.P.S. Timotei, Arhiepiscopul Aradului, P.S. Lukian, Episcopul ortodox sârb al Ungariei şi administrator al Vicariatului Ortodox Sârb din Timişoara, P.S. Lucian, Episcopul Caransebeşului, P.S. Sofronie, Episcopul ortodox român al Oradiei, P.S. Daniil, Episcop-locţiitor al Episcopiei Daciei Felix, P.S. Siluan, Episcopul ortodox român al Ungariei. În continuare, a participat la slujba înmormântării oficiate de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

Joi, 2 octombrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 3 octombrie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeaşi zi, la Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din Braşov, Î.P.S. Sa, împreună cu sobor de preoţi şi diaconi a întâmpinat delegaţia condusă de Înaltpreasfinţitul Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului, care a adus vineri spre închinarea credincioşilor braşoveni, racla cu moaştele Sfintei Mucenițe Filofteia. A oficiat o slujbă de Tedeum şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. Seara, a vizitat Biserica „Sfântul Nicolae" din Făgăraş.

Sâmbătă, 5 octombrie. Împreună cu domnul Ovidiu Sitterli, prefectul jud. Sibiu, cu domnul Ioan Cindrea, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, Î.P.S. Sa l-a întâmpinat pe Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Aeroportul Internaţional Sibiu, care şi-a început vizita canonică de două zile în Arhiepiscopia Sibiului. De la ora 11:30 a avut loc inaugurarea oficială şi sfinţirea Studioului local Radio Trinitas şi a Biroului de pelerinaje „Basilica Travel" – Sibiu. Slujba de sfinţire a fost oficiată de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu, a unui mare sobor de preoţi şi diaconi şi a autorităţilor locale. După-amiază, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel împreună cu Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu au sfinţit paraclisul „Sfinţii Martiri Brâncoveni" din incinta *Casei Voievodale* a Mănăstirii braşovene „Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus". Seara, au întâmpinat, la intrarea în mănăstire, delegaţia condusă de Preasfinţitul Părinte Varlaam Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, care a adus, la Sâmbăta de Sus, racla cu moaştele Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu. S-a oficiat o slujbă de Tedeum, iar Patriarhul Bisericii noastre a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 5 octombrie. La Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, Sfânta Liturghie a fost oficiată la altarul de vară de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, împreună cu mai mulţi ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: Înaltpreasfinţitul Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Înaltpreasfinţitul Varsanufie, Arhiepiscopul Râmnicului, Înaltpreasfinţitul Arhiepiscop Ioan al Episcopiei Covasnei şi Harghitei, Preasfinţitul Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţitul Varlaam Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi un mare sobor de preoţi şi diaconi. La finalul evenimentelor, Înaltpreasfinţitul Părinte Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului, a adresat călduroase mulţumiri Preafericitului Părinte Patriarh Daniel pentru bucuria duhovnicească şi binecuvântarea aleasă pe care le-a adus credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului.

Luni, 6 octombrie. Î.P.S. Sa a participat la lucrările Congresului Internaţional „Sensurile şi importanţa Sfintei Taine a Spovedaniei şi ale Sfintei Taine a Împărtăşaniei în teologia, spiritualitatea şi misiunea ortodoxă contemporană", desfăşurat la Centrul Naţional pentru Formare Continuă „Dumitru Stăniloae". În cadrul congresului, Î.P.S. Sa a susţinut referatul „Sfânta Liturghie, Cina Împărăţiei Cerurilor şi deplinătatea împărtăşirii de Hristos".

Marţi, 7 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. În aceeaşi zi, a participat la Catedrala mitropolitană din Sibiu, la etapa mitropolitană a Concursului Naţional de Muzică Bisericească „Lăudaţi pe Domnul!", adresând celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 8 octombrie. A prezidat comisia examenului de capacitate organizat de Arhiepiscopia Sibiului pentru tinerii licenţiaţi în teologie.

Joi, 9 octombrie. Î.P.S. Sa a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 10 octombrie. A vizitat şantierul de pictură al bisericii Schitului Bazna din jud. Sibiu.

Duminică, 12 octombrie. Împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Amfilohie, Mitropolit de Kisamos şi Selinon (Grecia-Creta), Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Înaltpreasfinţitul Părinte Nicolae de Akhalkalaki şi Kumurdo (Georgia), şi Preasfinţitul Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Laurenţiu a oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" din municipiul Iaşi. La sfârşitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură despre semnificaţiile slujbei de sfinţire a unui locaş de cult. În aceeaşi zi, împreună cu ceilalţi ierarhi, a vizitat Mănăstirea Hadâmbu, jud. Iaşi.

Luni, 13 octombrie. Împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Nicolae de Akhalkalaki şi Kumurdo (Georgia), Înaltpreasfinţitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Înaltpreasfinţitul Părinte Amfilohie, Mitropolit de Kisamos şi Selinon (Grecia–Creta), Înaltpreasfinţitul Părinte Pavel de Sisaniou şi Siatista, Preasfinţitul Părinte Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Preasfinţitul Părinte Macarie, Episcopul românilor ortodocşi din Europa de Nord, Preasfinţitul Părinte Varlaam Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, şi Preasfinţitul Părinte Emilian Lovişteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt" din municipiul Iaşi.

Marţi, 14 octombrie, *Sărbătoarea Sf. Cuv. Parascheva.* A participat, la Catedrala mitropolitană din Iaşi, la manifestările prilejuite de serbarea Sf. Cuv. Parascheva.

Miercuri, 15 octombrie. A prezidat, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, conferinţa preoţească de toamnă cu tema *Anul comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni*. La conferinţă au participat preoţii din Protopopiatele Sibiu, Mediaş, Avrig, Agnita şi Sălişte, protopopii acestor unităţi administrative ale Arhiepiscopiei Sibiului şi slujitori misionari, invitat special fiind pr. prof. dr. Mircea Păcurariu.

Joi, 16 octombrie. A prezidat, la Biserica „Sfântul Nicolae din Şcheii Braşovului", conferinţa preoţească de toamnă cu tema *Anul comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni*. La conferinţă au participat preoţii din Protopopiatele Braşov, Săcele şi Bran-Zărneşti.

Vineri, 17 octombrie. A prezidat la sediul Protopopiatului Făgăraş, conferinţa preoţească de toamnă cu tema *Anul comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni*. La conferinţă au participat preoţii din Protopopiatele Făgăraş I, II şi Rupea. În aceeaşi zi, a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Duminică, 19 octombrie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Acoperământul Maicii Domnului", „Sfântul Mucenic Pantelimon" şi „Sfântul Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei" din Sibiu. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. În cadrul Sfintei Liturghii, l-a hirotonit pe diaconul Alexandru Socaciu întru *preot* pe seama parohiei Veneţia de Jos, protopopiatul Făgăraş II. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Claudiu Curiban, iar P.C. pr. paroh dr. Cristian Vaida i-a conferit distincţia *Crucea Şaguniană pentru clerici*. De asemenea, a acordat domnului Ioan Dăian, director regional al Transgaz Sibiu, *Ordinul Sfântului Ierarh Andrei Şaguna*. Acte de cinstire au primit, la rândul lor, Adunările şi Consiliile parohiale şi alţi binefăcători ai bisericii.

Luni, 20 octombrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 21 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 22 octombrie. În cadrul proiectului Asociaţiei „Invictus", Î.P.S. Sa a participat, la Centrul de Instruire pentru Comunicaţii şi Informatică „Decebal" din Sibiu, la ceremonia predării ştafetei voluntarilor implicaţi. A oficiat o slujbă de binecuvântare şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Joi, 23 octombrie. A participat, la Academia Forţelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu, la manifestările prilejuite de depunerea jurământului militar de către studenţii anului I. A oficiat slujba de binecuvântare şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Vineri, 24 octombrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 25 octombrie. Împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Î.P.S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii din cadrul Penitenciarului Aiud. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 26 octombrie, *Sărbătoarea Sfântului Dimitrie, Izvorâtorul de Mir.* Cu ocazia hramului, Î.P.S: Sa a slujit împreună cu Înaltpreasfinţitul Irineu, Mitropolitul Olteniei, Sfânta Liturghie la Catedrala mitropolitană din Craiova. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 27 octombrie. La sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureştilor, Î.P.S. Sa a participat la Sfânta Liturghie solemnă, oficiată de către Preafericitul Părinte Teofil al III-lea, Patriarhul Ierusalimului, dimpreună cu Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. În aceeaşi zi, la Sala Radio din Bucureşti, a asistat la desfăşurarea *Concursului Naţional de Muzică Bisericească „Lăudaţi pe Domnul!"*.

Marţi, 28 octombrie. A participat, la şedinţa solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii noastre, dedicată *„Anului omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii şi al Sfintei Împărtăşanii) şi Anului comemorativ al Sfinţilor Martiri Brâncoveni"*.

Miercuri, 29 octombrie. A participat la Palatul Patriarhiei, la lucrările şedinţei plenare a Sfântului Sinod.

Joi, 30 octombrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Vineri, 31 octombrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhieiscopiei Sibiului.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

Ştiri noi privitoare la viaţa Sfântului Ierarh ANTIM IVIREANUL

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

(urmare din p. 1)

sclavi chiar în orăşelul Ude, iar de acolo duşi la Istanbul sau în alte oraşe ca să fie revânduţi unor dregători turci şi oameni înstăriţi. O astfel de soartă tristă a avut şi tânărul Andrei Hurtsidze (vezi Mihail Stanciu, *Consideraţii privind originea Sfântului Antim Ivireanul*, în „Ortodoxia", an. LXII, 2012, nr. 3, p. 159-168).

Ulterior, tot Părintele Mihail Stanciu, pe când se afla la studii la Facultatea de Teologie din Tesalonic, a aflat de o scrisoare publicată abia în anii din urmă, care aduce o serie de întregiri cu privire la viaţa lui Antim. Este vorba de o scrisoare – redactată în limba greacă – a patriarhului Hrisant Notara al Ierusalimului (1707-1731), din decembrie 1709, adresată din Istanbul „tânărului domn Ianaki paharnicul Ţării Româneşti", adică lui Ianache Văcărescu, viitorul martir din 1714 alături de Constantin Brâncoveanu şi fiii săi. La data redactării scrisorii, mai precis între anii 1707 şi 1710, Ianache Văcărescu a deţinut funcţia de mare paharnic la curtea domnească din Bucureşti, dar în 1709, timp de şapte luni, a fost „capuchehaie", adică reprezentant al lui Constantin Brâncoveanu pe lângă Poarta Otomană, la Istanbul (cf. Nicolae Stăncescu, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Bucureşti, 1971, p. 252-253 şi Mircea Păcurariu, *Sfinţi daco-romani şi români*, ed. a IV-a, Bucureşti, 2013, p. 305).

Scrisoarea respectivă a fost publicată pentru prima oară de cercetătoarea Pinelopi Stathi în lucrarea sa *Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului – precursor al iluminismului neoelenic*, tipărită la Atena în 1999. Din greceşte, scrisoarea lui Hrisant a fost tradusă în limba română de părintele Mihail Stanciu şi publicată în rev. „Ortodoxia", an. VI, 2014, nr. 1, p. 132-142, şi apoi în culegerea de *Scrisori* a lui Antim Ivireanul, ediţie îngrijită de Arhim. Mihail Stanciu şi Acad. Gabriel Ştempel, Editura Basilica, Bucureşti, 2014, p. 43-65.

În scrisoarea respectivă, patriarhul Hrisant se plângea de nerecunoştinţa mitropolitului Antim faţă de Patriarhia Ierusalimului, nemulţumit mai cu seamă de faptul că mitropolitul ceruse să fie pomenit el – ca „ierarh al locului" – la slujbele care se săvârşeau în mănăstirile muntene „închinate" Patriarhiei Ierusalimului (despre aceasta vezi Alexandru Elian, *Antim Ivireanul – apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*", în vol. său *Bizanţul, Biserica şi cultura românească,* Ed. Trinitas, Iaşi, 2003, p. 181-193).

Dar din această scrisoare desprindem şi câteva date necunoscute din biografia lui Antim Ivireanul, inclusiv cele prezentate mai sus. Patriarhul scria că Antim (fost Andrei) a fost răpit de conaţionali ai săi georgieni şi vândut ca sclav (rob) unor turci, care cumpărau sclavi pentru diverşi dregători şi oameni înstăriţi. Nu se ştie unde şi cât timp a rămas în robie şi cum a ajuns în Ţara Sfîntă. Acolo – scrie Hrisant – a fost „(răs)cumpărat cu bani ai Sfântului Mormânt, primindu-şi libertatea de la răposatul (patriarh Dositei, n.n.) scriind noi (adică Hrisant, n.n.) scrisoarea sa de iertare". Deci acela care l-a eliberat din robie a fost patriarhul Dositei al Ierusalimului (1669-1707), un apărător neobosit al Ortodoxiei în Ţara Sfântă în faţa autorităţilor otomane, dar şi faţă de prozelitismul catolic de acolo, cunoscut prin multele sale călătorii pe care le-a făcut în Ţara Românească, Moldova şi Rusia, pentru a solicita ajutoare materiale pentru Patriarhia sa.

Din scrisoarea lui Hrisant mai rezultă că georgianul eliberat din robie a fost tuns în monahism la Ierusalim, sub numele de Antim şi hirotonit preot-ieromonah de patriarhul Dositei. Trăind deci în frăţia (obştea) Sfântului Mormânt la Ierusalim, ierarhul Antim a avut posibilitatea să înveţe temeinic limba greacă, vorbită de ierarhii şi monahii greci de acolo (lucru care se desprinde din tipăriturile sale greceşti, dar mai ales din scrisorile sale), precum şi limbile arabă (vorbită de locuitorii arabi de acolo) şi turcă, cunoscut fiind faptul că Ţara ajunsese sub dominaţie otomană încă din anul 1517 (deşi o putuse învăţa încă de când era robit de turci). Nu excludem nici posibilitatea ca tot în cadrul Patriarhiei din Ierusalim, ieromonahul Antim să fi învăţat sculptura în lemn, pictura şi broderia. Tot acolo a dobândit o frumoasă cultură teologică şi umanistă. În orice caz, era un tânăr înzestrat cu multe însuşiri, un om de excepţie, din moment ce patriarhul Dositei l-a răscumpărat din robie şi l-a luat în slujba Patriarhiei Ierusalimului.

În anii 1680-1682, patriarhul Dositei a făcut o lungă călătorie prin mai multe ţări ortodoxe, ajungând până la Moscova. Presupunem că în această călătorie patriarhul l-a avut ca însoţitor şi pe ieromonahul Antim, după cum l-a avut şi pe nepotul său Hrisant Notara, care era mereu alături de el. În 1682 patriarhul Dositei era la Iaşi, la mănăstirea Cetăţuia, ctitoria domnitorului Gheorghe Duca pe care o închinase Patriarhiei Ierusalimului (Sfântului Mormânt). În mod sigur era în Iaşi şi ieromonahul Antim, după cum ne informează scrisoarea lui Hrisant către Ianache Văcărescu: „şi văzându-l iscusit, iarăşi, prin voinţa răposatului stăpân (Dositei, n.n.) am vorbit cu Kir Mitrofan, episcopul Buzăului, să îl înveţe tipografia, târguindu-ne să îi plătim două sute de groşi şi astfel, datorită nouă, a venit acolo (la Bucureşti, n.n.) şi a devenit cunoscut şi cel ce este acum" (*Scrisori,* ed. cit., p. 54). Aşadar, patriarhul Dositei l-a adus pe Antim la Cetăţuia-Iaşi şi l-a plătit pe ieromonahul Mitrofan să-l înveţe meşteşugul tiparului. Acest Mitrofan, „ucenic" al Sfântului Mitropolit Dosoftei al Moldovei (1671-1674 şi 1675-1686, † 1693 în Jolkiev-Polonia) a lucrat în tipografia mitropolitană din Iaşi. Numele său este pomenit în două dintre cărţile tipărite de mitropolitul Dosoftei: *Molităvnic de-nţeles* (1683) şi *Viaţa şi petriacerea svinţilor* (4 vol., 1682-1686). Înseamnă că patriarhul Ierusalimului şi ieromonahul Antim au venit tocmai în această perioadă de afirmare a tiparului în limba română în Moldova. În 1682 patriarhul, cu sprijinul financiar al domnitorului Gheorghe Duca, a pus bazele unei tipografii greceşti la mănăstirea Cetăţuia, în care s-au imprimat mai multe cărţi de apărare a Ortodoxiei, în faţa prozelitismului catolic, necesare preoţilor şi credincioşilor de limbă greacă, mai ales celor din Patriarhia Ierusalimului. În aceste două tipografii, una românească la Mitropolie, alta grecească la Cetăţuia şi Sfântul Sava, Mitrofan l-a format ca meşter tipograf pe ieromonahul Antim, lucru menţionat şi în scrisoarea lui Hrisant Notara. Acum a avut posibilitatea să înveţe limbile slavonă şi română, dar şi să-l cunoască pe eruditul mitropolit Dosoftei al Moldovei. De asemenea se va fi format duhovniceşte sub îndrumarea unui ieromonah Macarie, fost egumen la Cetăţuia, pe care Antim îl trece în pomelnicul său, alături de părinţii săi trupeşti Ioan şi Maria şi de Mitropolitul Teodosie al Ţării Româneşti, trecut la cele veşnice în 1708 (Mihail Stanciu, *Descoperiri recente...*, p. 137-138).

Dar spre sfârşitul anului 1682, Mitrofan era ales episcop la Huşi, unde a păstorit până în vara anului 1686, când a fost nevoit să se refugieze în Ţara Românească, unde a ajuns conducătorul „tipografiei domneşti" din Bucureşti. În această calitate a îndrumat imprimarea şi diortosirea *Bibliei* din anul 1688, cunoscută sub numele de „a lui Şerban Cantacuzino" (1678-1688) sau „de la Bucureşti".

În această conjunctură, fără îndoială că lucrările greceşti şi româneşti tipărite la Cetăţuia şi la Mitropolie au apărut sub îndrumarea noului meşter tipograf Antim Ivireanul, stabilit acum definitiv pe pământ românesc.

Şi tot din scrisoarea patriarhului Hrisant trebuie să mai reţinem că ieromonahul Antim a fost numit şi egumen la mănăstirea Cetăţuia. Părintele Mihail Stanciu citează o „învoială" din 18 iulie 1689, în care apare ca mentor şi egumenul Antim de la Cetăţuia (Mihail Stanciu, *Descoperiri recente...,* p. 135-137, inclusiv nota 27).

Cu toate acestea, Antim a părăsit mănăstirea Cetăţuia prin 1690-1691, plecând în Ţara Românească. În scrisoarea către Ianache Văcărescu, patriarhul Hrisant se plângea de purtarea egumenului-tipograf Antim, pe care îl acuză că „a plecat de la metania lui", că „a dezertat de la Sfântul Mormânt", că era un „apostat de la metania sa", considerându-i plecarea de la Cetăţuia drept o „apostazie", fapt care l-a nemulţumit pe patriarhul Dositei, cel care-l răscumpărase din robie şi plătise pe ieromonahul Mitrofan să-l formeze ca tipograf (cf. vol. *Scrisori*, p. 54 şi 60). Cum să ne explicăm aceste cuvinte foarte dure la adresa lui Antim şi, mai ales, cum să ne explicăm plecarea lui de la Cetăţuia? Presupunem că a făcut acest pas fie pentru că îl nemulţumea atmosfera de intrigi şi lăcomie a călugărilor greci din mănăstirile româneşti închinate, aşa cum crede Părintele Mihail Stanciu, fie că n-a găsit înţelegere la noul domnitor Constantin Cantemir (1685-1693) (cf. Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi activitatea patriarhului Dosoftei* (sic) *al Ierusalimului*, Cernăuţi, 1929, p. 26), fie pentru că a fost chemat la Bucureşti de fostul său „dascăl" în ale tiparului, vlădica Mitrofan, după ce acesta a fost ales în scaunul episcopal de la Buzău, în 10 iunie 1691. Înclinăm spre această ultimă ipoteză. Nu este exclus ca însuşi patriarhul Dositei sau poate şi Mitrofan să-l fi recomandat lui Constantin Brâncoveanu, pentru a continua munca în tipografia domnească din Bucureşti. De altfel, dintr-o scrisoare „de apărare" a lui Antim către Constantin Brâncoveanu, din 19 ianuarie 1712, scria că: „Eu aici, în ţară, n-am venit de voia mea, nici de vreo sărăcie sau lipsă", ceea ce ne face să credem că s-a simţit dator să răspundă chemării pe care i-au făcut-o Dositei şi Mitrofan (cf. vol. *Scrisori*, p. 78).

De aici înainte, viaţa lui Antim Ivireanul este bine-cunoscută. În octombrie 1691 ieşea de sub tipar prima carte tipărită de la Bucureşti: *Învăţăturile împăratului Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*, tradusă din greaca bizantină în cea modernă de Hrisant Notara, pe atunci arhimandrit, viitorul patriarh. Din 1694 până în 1701 a fost egumen la mănăstirea Snagov şi conducător al noii tipografii de acolo, în care a format mai mulţi ucenici şi a tipărit 15 cărţi: şapte greceşti, între care *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă, cinci româneşti, una slavo-română şi un *Liturghier greco-arab* pentru credincioşii de limbă arabă din Patriarhia Antiohiei. A revenit la Bucureşti în 1701, tipărind, până în 1705, un număr de 15 cărţi (11 greceşti, două româneşti – între care şi o primă ediţie din *Noul Testament* din Ţara Românească –, una slavo-română şi un *Ceaslov greco-arab*). În 1705 a fost ales episcop la Râmnic, unde a înfiinţat tipografia în acest oraş, imprimând nouă cărţi: trei româneşti – între care şi *Liturghierul* şi *Evhologhion.* în limba română în 1706, într-un singur volum, ele fiind primele ediţii româneşti din Muntenia –, trei slavo-române şi trei greceşti. La 28 ianuarie 1708 Antim a fost ales mitropolit al Ţării Româneşti, păstrând scaunul până la arestarea şi moartea sa martirică din septembrie 1716. În această nouă slujire, a mutat tipografia de la Râmnic la Târgovişte, unde a tipărit 18 cărţi: 11 româneşti, cinci greceşti, una slavo-română şi una slavo-româno-greacă. În 1715 tipografia a fost mutată la Bucureşti, unde a mai tipărit două cărţi în limba greacă. În total, este vorba de 63 de tipărituri, dintre care 39 lucrate de el însuşi, iar celelalte de ucenicii pe care i-a format, mai ales la Snagov. Erau cărţi de o mare diversitate: cărţi din Sfânta Scriptură (*Psaltirea* şi *Noul Testament*), cărţi de slujbă, de apărare a Ortodoxiei sau de îndrumări pentru preoţi, cuvântări bisericeşti şi chiar lucrări de filosofie etc. După limba în care au fost tipărite, 30 de cărţi erau în limba greacă, 22 în limba română, una în slavonă, şase slavo-române, două greco-arabe şi una greco-slavo-română. Cele greceşti erau în marea lor majoritate solicitate de patriarhii Ierusalimului Dositei şi Hrisant Notara. Cărţile tipărite de Antim Ivireanul şi ucenicii lui s-au difuzat în toate cele trei ţări româneşti, între grecii de pretutindeni, la slavii sud-dunăreni şi la arabii ortodocşi din Patriarhia Antiohiei. La toate acestea mai putem adăuga şi câteva cărţi tipărite în limba georgiană la Tbilisi, de „ucenicul" mitropolitului, ipodiaconul Mihail Ştefan, trimis acolo de Constantin Brâncoveanu, la rugămintea regelui Vahteng VI.

Rezultă că Antim Ivireanul a slujit, prin tipăriturile sale, nu numai poporul român, ci şi întreaga creştinătate ortodoxă. La toate acestea se adaugă o serie de alte aspecte din activitatea sa pastorală şi de predicator, ca episcop de Râmnic şi ca mitropolit, sprijinul moral dat credincioşilor din Ardeal după dezbinarea din 1701, ctitoria mănăstirii „Antim" din Bucureşti, precum şi moartea sa martirică în septembrie 1716, deci la doi ani după mucenicia lui Constantin Brâncoveanu, binefăcătorul său. Toate acestea conturează pe deplin personalitatea acestui sfânt ierarh.

O biografie austriacă de secol XIX a episcopului VASILE MOGA – la 240 de ani de la naşterea lui

Spre deosebire de Sfântul mitropolit Andrei Şaguna, care s-a bucurat de o atenţie sporită din partea istoriografiei laice şi bisericeşti, româneşti şi străine, primul ierarh autohton al românilor ortodocşi din Transilvania, de după Unirea cu Biserica Romei, nu a beneficiat decât de un interes infim din partea istoricilor români. Această constatare se explică, pe de o parte, prin impactul major şi decisiv pe care păstorirea lui Şaguna a avut-o asupra ortodoxiei ardelene, de unde şi dorinţa de a-i descoperi şi restitui parcursul biografic şi activitatea ierarhică, iar pe de altă parte din cauza precarităţii surselor primare, ştiut fiind faptul că arhiva şi biblioteca eparhială din Sibiu au ars aproape în totalitate în timpul revoluţiei paşoptiste, mai exact în lunile de primăvară ale anului 1849, când cetatea a fost ocupată de trupele maghiare ale generalului Josif Bem. De aceea, orice descoperire de noi surse arhivistice, istoriografice străine şi din presa vremii despre viaţa şi activitatea episcopului Vasile Moga este nu numai binevenită şi salutară, ci mai ales imperios necesară pentru a contribui la redescoperirea personalităţii acestui arhiereu care s-a aflat timp de 34 de ani la cârma încercatei episcopii ortodoxe a Ardealului. Din acest motiv am considerat a fi potrivit ca la împlinirea a 240 de ani de la naşterea sa (17 noiembrie 1774) să restitui, în premieră, istoriografiei româneşti, biografia ierarhului, redactată şi publicată de Constantin von Wurzbach (1818-1893) în volumul 18 al cunoscutului său „Lexicon biografic al Imperiului austriac", apărut la Viena în anul 1868 [Constant von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 18. Theil, Druck und Verlag der k.k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1868, pp. 434-435]. Autorul nu tratează viaţa episcopului român într-un medalion biografic de sine stătător, ci o creionează la sfârşitul medalionului feldmareşalului maghiar Johann Moga, cu toate că nu stabileşte nicio legătură familiară între cei doi. În ciuda acestei aranjări în pagină, lexicograful austriac conferă un spaţiu destul de extins ierarhului român şi bisericii sale, structurându-şi relatarea pe două părţi. În prima este realizată o descriere sintetică a situaţiei ortodoxiei transilvănene de la începutul secolului al 18-lea până la numirea lui Moga, iar în cea de a doua se face o prezentare a vieţii, păstoririi şi sfârşitului pământesc al ierarhului român. Deşi elaborată cu aproape o sută cincizeci de ani în urmă, pe baza unei bibliografii extrase din presa germană a timpului (*Illustrirte Zeitung*, Leipzig), biografia mogaiană, în viziunea lui Wurzbach, rămâne relevantă pentru scrisul istoric şi teologic românesc nu atât prin informaţiile conţinute, de altfel binecunoscute, cât mai ales prin interpretarea pe care o dă anumitor evenimente eclesiastice din istoria modernă a românilor ardeleni şi prin diagnosticul pe care-l stabileşte episcopatului mogaian, în particular, şi eparhiei ortodoxe transilvănene, în general.

VASILE MOGA, episcop al valahilor greco-neuniţi,
† 29 octombrie 1845
Gravură în lemn după un desen de Johann Constant
(preluat din „Illustrierte Zeitung", nr. 140, Leipzig, 7. März 1846, p. 153)

Constantin von Wurzbach, Vasile Moga episcopul valahilor greco-neuniţi în Transilania

„Pentru a aprecia în mod corect situaţia lui Moga, trebuie făcute câteva precizări referitoare la Biserica greacă din imperiu. Credincioşii acesteia locuiesc în douăsprezece provincii diferite ale coroanei, însă într-un procent mai mare doar în Galiţia, Bucovina, Dalmaţia, Ungaria, Serbia şi Banatul Timişan, Croaţia şi Slavonia, Transilvania şi teritoriul graniţei militare. În aceste provincii sunt în total şapte milioane şi jumătate de creştini de rit grec, aceştia fiind însă dezbinaţi în aşa-numiţi creştini uniţi şi neuniţi. În Transilvania, unde a vieţuit episcopul Moga, populaţia totală înregistrează peste 2.300.000 de suflete, dintre care mai mult de jumătate sunt valahi şi câţiva sârbi. Aceştia îi aparţin în totalitate Bisericii greceşti, dar se împart în uniţi şi neuniţi, cei din urmă numărând peste 600.000 de suflete. Această dezbinare în greci uniţi şi neuniţi, cu toate că este una religioasă, are totuşi o origine politică, iar formarea unei Biserici greco-catolice în Transilvania este legată de dificultăţi felurite. În timp ce ţine cu fermitate toate dogmele iniţiale ale Bisericii greceşti, aceasta îl recunoaşte pe papă drept superiorul ei; preoţii ei având voie să se căsătorească şi să folosească limba poporului în cultul liturgic. Prin această unire trebuia ca legăturile care legau poporul valah, sau în primul rând pe preoţii săi – a căror influenţă asupra poporului este cunoscută a fi una majoră pretutindeni – de Austria să fie fortificate mai strâns prin Roma. Rămânând ancorat în trecut, cea mai mare parte a poporului valah s-a opus cu tărie acceptării acestei uniri, chiar şi formale, cu Biserica catolică, astfel că în anumite locuri au trecut la unire doar preoţii, nu însă şi poporul. Cele mai bune rezultate ale unirii s-au înregistrat în Galiţia unde s-au unit şi au rămas fideli Bisericii catolice aproape 2.200.000 de credincioşi, între aceştia numărându-se foarte puţini indivizi care au respins această unire. În Transilvania şi Ungaria această dezbinare s-a petrecut în anul 1697. Episcopul Teofil al II-lea a fost cel care a trecut la unire în anul menţionat. Imediat după trecerea lui Teofil, preoţii neuniţi ai valahilor nu au mai avut un episcop în Transilvania, astfel că au fost nevoiţi să recurgă în vederea dobândirii tainei preoţiei la episcopii din Moldova şi Valahia. Însă din moment ce această relaţie bisericească devenise îngrijorătoare din punct de vedere politic şi a generat o serie de tulburări, grecii neuniţi transilvăneni au fost supuşi, din punct de vedere al exercitării puterii episcopale, episcopului grec al Budei. În cele din urmă împăratul Iosif al II-le a restabilit în anul 1784 episcopia greco-neunită a Transilvaniei, iar dieta din anul 1791 i-a reglementat situaţia. De atunci episcopul valahilor neuniţi este ales de către un sinod, format din 41 de arhidiaconi sau 41 de protopopi – numiţi şi protopresbiteri sau decani –, în prezenţa unui comisar imperial, sinodul propunându-i împăratului trei persoane potrivite dintre care cel mai bine recomandat de către guberniul ţării este numit episcop de către monarh. Acesta îşi are reşedinţa în oraşul Sibiu şi primeşte pe lângă salariul său anual de 4000 de florini şi taxele stolare de hirotonie din partea tuturor clericilor greco-neuniţi din Transilvania, el este superiorul tuturor bisericilor ţării care aparţin acestui rit şi e sufragan al mitropolitului din Carloviţ. Episcopul Moga a devenit episcop al valahilor neuniţi din Transilvania în anul 1810 şi chiar şi către dânsul s-au îndreptat încercări felurite pentru a fi mişcat spre unirea cu Roma. Însuşi nunţiul apostolic pe lângă Curtea imperială austriacă, monseniorul de Luca, a călătorit personal în Transilvania pentru ca prin puterea convingerii să producă această atât de mult dorită unire [Wurzbach face o confuzie între misiunea secretă a iezuitului Ioachim Pedrelli, desfăşurată la Sibiu în anii 1820-1821, şi vizita în Transilvania a nunţiului apostolic vienez, Antonino de Luca (1856-1863), în septembrie 1858, care a avut mai multe întâlniri cu episcopatul greco-catolic român la Blaj. Despre încercările de atragere la unire a episcopului Moga vezi: Daniel Dumitran, *Un timp al reformelor. Biserica Greco-Catolică din Transilvania sub conducerea episcopului Ioan Bob*, ediţia a II-a, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2007, pp. 205-212; iar despre vizitele lui de Luca: Ana Victoria Sima, *Vizitele nunţiilor apostolici vienezi în Transilvania (1855-1868)*, vol. I-II, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003]. *Biserica unită oferă şi o serie de beneficii, de exemplu din partea statului se fac anumite lucruri pentru instituţiile ei şcolare şi pentru alte scopuri bisericeşti, atenţii de care neuniţii nu se bucură. Totuşi, episcopul Vasile Moga nu a putut fi câştigat, ci s-a opus cu o tărie consecventă tuturor ispitelor unirii. Datorită moderatelor sale venituri anuale a renunţat în mod hotărât la avantaje exterioare, care puteau fi dobândite doar cu preţul sacrificării acestor venituri, ceea ce îi fusese foarte clar şi dânsului. Însă în clipa în care a murit s-a văzut veneraţia de care se bucura în întreaga ţară. Episcopul era văzut de către toţi păstoriţii săi drept un sfânt, astfel că de aproape şi de departe mulţi au venit să-i aducă un ultim omagiu răposatului. Aşa se explică faptul că slujba de înmormântare a căpătat un caracter neobişnuit de fastuos. Cu toate că veniturile arhiereşti ale lui Moga erau destul de mici, el a izbutit să strângă ceva avere, din cuantumul acesteia afierosind 29.000 de florini pentru fundaţii religioase şi de binefacere. Însă situaţia globală a diecezei nu era între cele mai fericite, iar lipsurile de fiecare zi erau tocmai dintre cele mai grele. Cu gradul de şcolarizare în popor se stătea foarte prost, dar nici nu se putea sta altfel din moment ce însăşi preoţimea eparhială era într-un grad foarte mare needucată, şcolile erau lăsate în paragină, iar un popor receptiv şi uşor de câştigat pentru o situaţie politică şi bisericească mai bună a rămas foarte înapoiat în dezvoltarea sa intelectuală."*

Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Sfânta Taină a Spovedaniei – terapia sufletului

Pr. Prof. Dr.
CRISTIAN MUNTEAN

Preliminarii

În Biserica Ortodoxă, care este trupul real al lui Hristos, există bogăţia harului şi a lucrării lui Dumnezeu, prin care avem posibilitatea să vedem traumele sufletului, să le vindecăm prin Sfintele Taine şi prin asceză şi să fim ridicaţi la cea mai mare înălţime a umanului, să ajungem la unirea cu Dumnezeu. Aceasta se întâmplă dacă prin voinţa noastră liberă, prin libertatea noastră, ne vom afla pregătiţi pentru primirea darului inspiraţiei care purcede din harul dumnezeiesc.

Faptul că omul poate fi vindecat se află în legătură cu existenţa Bisericii, care este Trupul Dumnezeului-Om Hristos. Biserica nu e o comuniune nevăzută, ci e comunitatea eclesială în care omul dobândeşte iubirea de Dumnezeu şi iubirea de oameni şi respinge iubirea egoistă de sine, care este indisolubil legată cu ura de Dumnezeu şi de oameni. Omul, pentru a se vindeca de iubirea de sine egoistă, trebuie să depăşească individualismul şi să vină în relaţia comuniunii cu ceilalţi. Tocmai această comuniune este reuşită în interiorul Bisericii, care salvează toate caracteristicile comunităţii. Din această perspectivă Biserica poate fi numită spital. În interiorul Bisericii, omul dobândeşte relaţii corecte cu Dumnezeu, cu oamenii, cu creaţia. De aceea după tradiţia ortodoxă, boala este tulburarea relaţiilor dintre aceşti trei factori, în timp ce sănătatea este relaţia corectă a omului cu aceşti trei factori.

În interiorul Bisericii, omul elimină/depăşeşte suferinţa şi moartea, care sunt cauzele născătoare ale tuturor problemelor existenţiale. În Biserică, omul ar trebui să se raporteze la prezenţa celor trei „C": comunicare, comuniune, cuminecare, respingând individualismul personalist care pierde din vedere întâlnirea reală cu aproapele. De aceea pentru Biserică terapia nu poate fi psihologică sau etică, ci ontologică, din moment ce constă în depăşirea morţii.

Având ca element de bază prezenţa neîntreruptă a lui Dumnezeu în Hristos în realitatea istorică, creştinismul oferă omului posibilitatea îndumnezeirii, precum ştiinţa medicală oferă posibilitatea păstrării sau refacerii sănătăţii sale, însă în ambele situaţii se impune o anume procedură terapeutică şi un anume mod de viaţă. Vindecarea, în Ortodoxie, este strâns legată de traseul omului spre sfinţenie.

Trăindu-ne viaţa în Hristos, noi ne pregătim să întâmpinăm sfârşitul istoriei, experiind astfel viaţa aşteptată după a doua venire a lui Hristos. În creştinism, viitorul e trăit în prezent, iar Împărăţia cerurilor începe în viaţa aceasta. Sfinţii Părinţi ne spun că Împărăţia lui Dumnezeu este Harul Dumnezeului treimic – viziunea luminii necreate.

Părintele Ioannis Romanides, în lucrarea sa „Teologia Patristică", definea Ortodoxia ca disciplină terapeutică ce vindecă personalitatea umană. Ea diferă de celelalte ştiinţe prin faptul că cel ce a fost vindecat devine în mod automat el însuşi terapeut. Însăşi aplicarea disciplinei terapeutice asupra sa devine mijloc în vederea vindecării celorlalţi. Părintele mitropolit Hierotheos Vlachos avea să aducă unele precizări la această afirmaţie a lui Romanides spunând că atunci când cineva găseşte un terapeut ortodox şi se vindecă, acest lucru se realizează în măsura în care terapeutul ortodox lucrează ca membru al Bisericii, şi terapia este indisolubil legată de Sfintele Taine şi de viaţa liturgică a comunităţii.

Părintele Romanides ne face atenţi că în Biserica primară nu exista un terapeut anume, pentru că fiecare creştin era un terapeut. Acesta era misionarismul în Biserica primară. Astăzi, spune acelaşi Romanides, misionarismul constă în luminarea oamenilor care sunt superstiţioşi făcându-i creştini ortodocşi, dar fără a încerca să-i vindecăm. Astfel înlocuim o superstiţie cu alta fără a-i vindeca. Ori ortodoxia prezentată ca un Creştinism care nu vindecă, cu toate că cea mai importantă lucrare a sa este terapia, ar putea fi catalogată ca o altă formă de superstiţie.

Astăzi se vorbeşte de schimbarea modului de abordare a vieţii, de schimbarea mentalităţii, de schimbarea confesiunii şi credem că ele sunt sinonime cu pocăinţa. Astăzi în Ortodoxie pocăinţa se identifică doar cu acceptarea lui Hristos. Adică Îl acceptăm pe Hristos şi, întrucât Îl acceptăm, mergem la Biserică, aprindem şi câte o lumânare, ne facem băieţi de treabă, ne ducem; dacă suntem la vârsta copilăriei, la şcoli parohiale de catehizare sau, dacă suntem adulţi, la vreo manifestare religioasă şi s-ar presupune că trăim în metanoia, că ne-am pocăit. Sau dacă am făcut un oarecare rău în viaţa noastră şi am arătat oarece părere de rău şi ne-am cerut iertare, socotim că aceasta este pocăinţa. De fapt, acest lucru este pur şi simplu regret. Regretul este începutul pocăinţei. Nu se curăţă sufletul omului cu un simplu regret. Curăţirii de patimi a sufletului îi premerge frica de Dumnezeu şi pocăinţa, care nu încetează în decursul stadiului de curăţire şi care se desăvârşeşte odată cu dumnezeiasca luminare, adică cu luminarea minţii (vous nous) omului prin Harul Sfântului Duh („Teologia Patristică", pp. 56-58).

Într-o lume căzută şi păcătoasă, un aspect extrem de important al personalităţii noastre este nevoia de a fi vindecaţi, de a ne ridica după ce am căzut, nevoia de pocăinţă, de a ierta şi de a fi iertaţi.

Procesul de a aduce la lumină ceea ce este ascuns este decisiv, după povăţuirea duhovnicească. De fapt, acesta este şi principiul din psihoterapia modernă, însă Părinţii pustnici l-au gândit înainte de Freud şi Jung.

Există o apoftegmă a părinţilor pustiei din Pateric: „Dacă te tulbură gânduri necurate, nu le ascunde părintelui tău duhovnicesc şi osândeşte-le. Cu cât cineva îşi tăinuieşte mai mult gândurile sale, cu atât ele se înmulţesc şi capătă putere. Însă un gând rău, atunci când e descoperit, pe loc e nimicit. Dacă ascunzi diverse lucruri, ele vor avea mare putere asupra ta, însă dacă vei vorbi despre ele înaintea lui Dumnezeu, în prezenţa altuia, atunci acelea se vor veşteji, pierzându-şi puterea".

Ne străduim atât de mult să nu fim aflaţi niciodată. Ne străduim să nu fim aflaţi ca păcătoşi, unul faţă de altul, şi încercăm să nu fim aflaţi nici de Dumnezeu, deoarece căutăm mereu căi convenţionale de a reglementa lucrurile în ceea ce ne priveşte.

Biserica primelor veacuri era ancorată în sentimentul de unitate, de a aparţine celuilalt şi lui Hristos, sentimentul că Trupul lui Hristos, care este Biserica, nu trebuie să fie vătămat sau desfigurat de necredinţa omului. Aşa se explică cum a fost cu putinţă spovedania publică, singura formă de spovedanie folosită universal în primele veacuri de creştinism.

Mitropolitul Antonie de Suroj explică pe larg modul în care avea loc acest tip de mărturisire şi ce implica el. Atunci când omul dorea să se spovedească public trebuia să se pregătească. Cu excepţia procesului lăuntric care-l aducea la pocăinţă, el trebuia să se pregătească prin rugăciune şi post, prin toate exerciţiile spirituale care-i hrăneau luarea-aminte şi-l ajutau să-şi stăpânească trupul. Însă şi comunitatea care urma să primească spovedania trebuia să se pregătească. Oamenilor li se spunea ce urmează să se petreacă şi ei, la rândul lor, trebuiau să se pregătească prin post şi rugăciune pentru ca, privind propriul suflet, să se poată judeca pe ei înşişi stând înaintea judecăţii lui Dumnezeu; iar atunci când venea ziua spovedaniei, avea loc o întâlnire şi nu o judecată. Era o reintegrare – nu doar a persoanei care păcătuise în cadrul comunităţii, ci o reintegrare a întregii comunităţi în sensul redobândirii unei integrităţi care fusese pierdute prin păcat, prin căderea unuia dintre membrii săi.

Era, prin urmare, un act ce nu ţinea doar de mântuirea personală, ci Îl privea şi pe Dumnezeu şi pe toţi ceilalţi, de a se întoarce şi de a fi reintegrat; era un act de credinţă, un act de devotament şi loialitate faţă de Dumnezeu şi de ceilalţi, iar nu pur şi simplu un act prin care omul care greşise se îndreptăţea singur.

Se pare că acest lucru l-am pierdut cu totul şi ar fi important de recuperat într-un fel. Trebuie recuperat acest sens de unitate şi deplinătate. Pe lângă acesta ar fi necesar să recuperăm sentimentul că păcatul nu este ceva ce afectează o singură persoană, ci Trupul întreg al omenirii şi să înţelegem că păcatul contează pentru întregul Trup, nu doar în ceea ce priveşte solidaritatea afectivă de prietenie, ci la un nivel mult mai profund.

Dacă modelul prim, cu penitenţa publică, este cu precădere juridic, al doilea model, cu povăţuirea duhovnicească, este mai terapeutic. Începând cu veacul al IV-lea, odată cu numărul mare de creştini, sistemul penitenţei publice a fost folosit din ce în ce mai puţin. Într-o comunitate creştină mai largă, încrederea care exista în primele secole ale Bisericii s-a diluat. Discutarea în public, în prezenţa comunităţii, a păcatelor membrilor ei a devenit pricină de poticnire şi a devenit o întâlnire personală între preot şi penitent.

O întrebare pe care ar fi necesar să ne-o punem când vorbim de Taina Spovedaniei ar fi legată de modul în care ne raportăm la aceasta. Ne gândim la mărturisire în termeni juridici sau terapeutici? Vedem păcatul, în primul rând, ca pe o încălcare a legii sau îl vedem ca pe un simptom al bolii lăuntrice? Accentuăm în principal „legarea şi dezlegarea" sau vindecarea? Venirea la mărturisire este ca mersul la tribunal, sau ca la spital? Chiar dacă cele două căi par diferite ele se întrepătrund rămânând ca harul lui Dumnezeu să lucreze în duhovnic puterea vindecătoare a discernământului.

Părinţii îndumnezeiţi, cu discernământ, lucrează mai mult ca medici care-l vindecă pe om decât ca sfătuitori juridici şi legislatori. Văd boala oamenilor concreţi şi încearcă să-i vindece, să-i ajute să dobândească ochi bun şi, în continuare, să-i lase să înainteze pe drumul lor. Nu forţează libertatea fiilor duhovniceşti, din moment ce nu au intenţia de a dobândi fani. Le indică ţinta înaltă la care trebuie să ajungă, din moment ce aceasta se leagă intim de ontologia existenţei lor, le indică încă şi mijloacele terapeutice şi îi ajută în momentele de slăbiciune.

Principiul fundamental al terapiei este acela potrivit căruia traumele care sunt mărturisite se vindecă. Când ne hotărâm să ne spovedim, atunci începe procesul terapeutic. Atunci liniştea va inunda sufletul şi trupul.

Pocăinţa este acea cotitură a vieţii, acea schimbare a gândurilor, preschimbare a inimii, care ne pune faţă în faţă cu Dumnezeu, plini de nădejde fremătândă şi de bucurie, având convingerea că nu merităm milostivirea lui Dumnezeu, dar că Domnul a venit pe pământ nu pentru a judeca, ci pentru a mântui, că a venit nu pentru cei drepţi, ci pentru cei păcătoşi.

Pocăinţa ca Taină se deosebeşte de pocăinţa ca virtute şi stare. Ca virtute, pocăinţa o are fiecare om care are conştiinţa păcătoşeniei şi dorinţa de îndreptare. De exemplu: a avut-o Adam după căderea lui în păcat; este binecunoscută pocăinţa regelui David, după îndoitul păcat al uciderii şi al adulterului, care până la sfârşitul vieţii şi-a plâns păcatul spunând: „fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea e pururea" (Ps. 50); să nu uităm de admirabilul exemplu de pocăinţă al sfintei cuvioase Maria Egipteanca şi, nu în ultimul rând, de toţi sfinţii Bisericii care, de la o viaţă supusă păcatelor, s-au întors la Dumnezeu cu pocăinţă.

SFÂNTA EUHARISTIE ÎN LITERATURA POSTPATRISTICĂ (II)

Clement Alexandrinul descrie metaforic realitatea ontologică a fiinţei umane, căreia Dumnezeu, pe Care Îl numeşte „Viţa cea sfântă”, i-a dăruit pe Fiul Său, „strugurele profetic… marele strugure, care este Cuvântul cel strivit pentru noi”, iar Euharistia culminează cu împărtăşirea de „nemurirea Domnului” [Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 19, 3-4, în col. P.S.B., vol. 4, traducere, introducere, note şi indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982, p. 241]. Pornind de la materiile euharistice, Clement pune în paralel roadele Duhului şi ale Cuvântului: „Duhul este tăria Cuvântului, precum sângele este tăria trupului. În chip asemănător vinul se amestecă cu apa, iar Duhul cu omul; unul, amestecul de vin cu apă, hrăneşte spre credinţă; celălalt, Duhul, conduce spre nemurire; şi iarăşi amestecul celor două, a băuturii şi a Cuvântului, se cheamă euharistie, har lăudat şi frumos” [*Ibidem*, II, 20, 1. p. 241]. Prima folosire a termenului simbol pentru Euharistie se întâlneşte la Clement, care, referindu-se la minunea transformării apei în vin la nunta din Cana, numeşte vinul euharistic: „tainicul simbol al Sfântului Sânge” [M.E. Herghelegiu, *Aspecte ale evoluţiei epiclezeieuharistice din anaforalele Liturghiilor Sfântului Vasile cel Mare şi a Sfântului Ioan Gură de Aur*, „Ortodoxia”, an. XLVII, nr. 304, 1995, p. 61].

Învăţătura lui Origen despre Euharistie este aproape identică cu cea a lui Clement, chiar dacă este, în general, mai clară şi cuprinde, în special, interpretări alegorice în detrimentul celor literare. El păstrează aceeaşi linie profundă în descrierea efectelor Tainei Euharistice: „Odată hrănită şi adăpată cu Euharistie, care este pâinea cea vie şi adevărata băutură, aripa sufletului se reface şi se înalţă spre Dumnezeu” [Origen, *Contra lui Celsus*, VI, XLIV,în col. P.S.B. vol. 9, Studiu introductiv, traducere şi note Pr. Prof. Teodor Bodogae, Colaboratori Prof. N. Chircă, Teodosia Laţcu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984, p. 407].

Tertulian identifică Euharistia cu viaţa veşnică, spunând: „Hristos este pâinea noastră, fiindcă El este viaţa şi pâinea vieţii…. Astfel, cerând pâinea, cea de toate zilele, cerem veşnicia lui Hristos şi nedespărţirea de trupul Lui” [Tertulian, *Despre rugăciune,* VI, în *Apologeţi de limbă latină*, col. P.S.B., vol. 3, traducere de Prof. Nicolae Chiţescu,Teodor Constantinescu, Paul Papadopol şi Prof. David Popescu, introducere, note şi indici Prof. Nicolae Chiţescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981, p. 233], iar Sfântul Ciprian al Cartaginei trasează o linie demarcatoare clară între cei ce nu sunt şi cei ce sunt părtaşi la comuniunea euharistică, insistând asupra necesităţii împărtăşirii zilnice cu Hristos: „Hristos este pâinea vieţii şi această pâine nu este a tuturor, ci a noastră… a celor ce avem părtăşie cu trupul Lui. Cerem însă ca această pâine să ne fie dată zilnic, ca nu cumva noi, care suntem cu Hristos şi primim zilnic ca hrană a mântuirii Euharistia Lui, săvârşind cumva o greşeală… să fim separaţi de trupul lui Hristos” [Sfântul Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăcinea domnească*, XVII, în *col. cit*., p. 474]

Sfinţii Părinţi Capadocieni au schiţat pagini remarcabile, accentuând rolul Sfintei Împărtăşanii în renaşterea spirituală a fiinţei umane. Sfântul Vasile cel Mare, în *Epistola 93*, îndeamnă la împărtăşirea zilnică cu sfântul Trup şi Sânge al lui Hristos, ca un lucru bun şi folositor, oferind credincioşilor exemplul său personal: „Eu, scrie Sfântul Vasile, desigur, mă împărtăşesc de patru ori pe săptămână: duminica, miercurea, vinerea şi sâmbăta, precum şi în alte zile când se face pomenirea vreunui sfânt deosebit” [Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 93 către patrician Chesaria, în legătură cu comuniunea cu Sfintele Taine*, în col. P.S.B., vol. 12, traducere, introducere, note şi indici de Pr. Prof. Dr. Constantin Corniţescu şi Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, p. 269]. Epistola aminteşte şi de o practică des întâlnită în epoca primară, aceea de a consuma Împărtăşania acasă. Dând exemplu pe călugării care locuiesc în pustie sau pe creştinii care trăiau în timpul persecuţiilor, Sfântul Vasile cel Mare afirma că împărtăşirea în lipsa preotului nu constituia nicio greşeală, „pentru că altădată practica aceasta era întărită de o lungă obişnuinţă” [*Ibidem*, p. 269-270].

Pe deplin convins de caracterul sfinţitor al Euharistiei, Sfântul Grigorie de Nazians îi scrie, imediat după refacerea din boală, episcopului Amfilohie de Iconiu: „Limba unui preot meditând la Domnul adună bolnavii. Fă apoi marele lucru al celebrării Liturghiei şi dezleagă marea mulţime a păcatelor mele când pui mâna pe jertfa Învierii, Înalt Preasfinţite prieten, nu înceta şi să te rogi şi să pledezi

© Foto: Dragoş Boicu

pentru mine când faci să coboare Cuvântul prin cuvântul tău, când cu o tăietură nesângeroasă desparţi Trupul şi Sângele Domnului, folosind vocea ta ca lance” [Sfântul Grigorie de Nazians, *Epistola 171*, P.G., col. 322 BC, *apud* Conf. Univ. Dr. Marius Telea, *Antropologia Sfinţilor Părinţi Capadocieni*, Editura Emia, Deva, 2005, p. 404].

Sfântul Grigorie de Nyssa foloseşte imaginea otrăvii şi a antidotului în descrierea rolului Împărtăşaniei pentru om, afirmând că fiinţa umană, din punct de vedere psihofizic se hrăneşte atât material, cât şi spiritual. Dar de vreme ce comuniunea cu Dumnezeu fusese întreruptă, e nevoie de prezenţa unui antidot: „ Antidotul, scrie episcopul Nyssei, nu este altul decât acel trup care s-a arătat mai tare decât moartea şi care s-a făcut nouă început al vieţii” [Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic sau despre învăţământul religios,* 37, în col. P.S.B., vol. 30, traducere şi note Pr. Prof. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998, p. 338].

Astfel, Sfânta Împărtăşanie reprezintă hrană, dar are, potrivit Sfântului Grigorie de Nyssa, şi caracter extensiv, deoarece cel împărtăşit îi ancorează în transformarea sa şi pe ceilalţi: „Cel care se împărtăşeşte se umple de daruri, care sunt lucrătoare. Împărtăşit şi plin de puterea lui Hristos euharistic, creştinul străluceşte spre ceilalţi ca mirosul unei mâncări parfumate” [Idem, *Explicare corectă la cartea Eclesiastului*, Omilia VII, P.G. 44, col. 737 D, *apud*Conf. Univ. Dr. Marius Telea, *op. cit*., p. 405]. La fel de profund, folosind imagini plastice, Sfântul Grigorie îndeamnă la o pregătire specială pentru Taina Euharistică şi, amintind de truda lui Iosif din Arimateea de a pregăti trupul Domnului pentru punerea în mormânt, cu un giulgiu curat şi nepătat, este de părere că: „Noi trebuie să primim Sfântul Trup al Domnului cu suflet curat, iar dacă se va găsi în noi vreo pată, să o ştergem mai întâi cu apa lacrimilor” [Idem, *Despre desăvârşire către monahul Olimpiu*, în col. P.S.B., vol. 30, p. 466]. Sfântul Ioan Gură de Aur, orator excepţional, dar şi trăitor creştin în aceeaşi măsură, deplin convins de realitatea prezenţei lui Hristos în Euharistie, a atras atenţia, în predicile şi paginile dedicate Tainei Euharistice, asupra efectelor acesteia în viaţa creştinilor, dar şi asupra relaţiei dintre vizibil şi invizibil în înţelegerea acestei *taine înfricoşătoare*, după expresia marelui predicator. Sfântul Ioan le cere păstoriţilor săi să privească această taină cu ochi duhovniceşti şi precizează: „Când cuvântul lui spune: «Acesta este trupul Meu», să ascultăm şi să credem şi să vedem trupul Lui cu ochii sufletului. Hristos nu ne-a dat nouă ceva material, ci, în lucruri materiale, toate sunt duhovniceşti… Dacă ai fi fost fără de trup, ţi-ar fi dat daruri netrupeşti; dar pentru că sufletul este împletit cu trupul, ţi-a dat cele spiritual în cele material. Câţi nu spun azi: «Aş fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălţămintea Lui». Dar iată, tu Îl vezi, Îl atingi, Îl mănânci” [Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LXXXII, 4, în col. P.S.B., nr. 23, traducere, introducere, indici şi note Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 934]. Vedere spirituală e necesară, de asemenea, în înţelegerea faptului că minunea euharistică nu o săvârşeşte preotul, ci Însuşi Hristos: „Cine deci lucrează minunea euharistică?, întreabă Sfântul Ioan, Preotul care celebrează Sfintele Taine? Nu. Ceea ce avem sub ochi la altar nu este opera puterii omeneşti. Acela a Cărui acţiune aţi văzut-o la Cinea cea de Taină lucrează încă deasupra altarelor noastre, noi nu suntem decât slujitorii Săi, El este Cel care sfinţeşte, Cel care transformă” [Idem, *Omilii la Evrei*, XVII, 3, apud Conf. Univ. Dr. Marius Telea, *Sfânta Euharistie în gândirea Sfântului Ioan Gură de Aur*, „Revista Teologică”, an. IV (76), nr. 1, 1994, p. 41]. Sfântul Ambrozie al Milanului, în lucrarea „Despre Sfintele Taine”, schiţează o comparaţie grăitoare între mana consumată de evrei în pustie şi Euharistia pusă la îndemâna creştinilor, arătând superioritatea acesteia din urmă: „Mana aceea era din cer; Acesta (trupul lui Hristos) este mai presus de cer; …aceea era supusă stricăciunii dacă era păstrată pentru a doua zi; Acesta este străin de orice stricăciune… Evreilor le-a curs apă din stâncă, ţie sânge din Hristos; pe aceia i-a săturat apa pentru o oră, pe tine Sângele te-a spălat de păcate pe vecie. Iudeul bea şi însetează; tu, după ce vei bea nu vei mai putea înseta; aceea era în închipuire, Acesta este în adevăr” [Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre Sfintele Taine*, VIII, 48, în col. P.S.B., vol. 53, traducere, introducere şi note Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 21]. Caracterul real şi sfinţitor al Tainei Euharistice este argumentat de Sfântul Ambrozie prin evidenţa cuvintelor Mântuitorului, a căror limpezime trece dincolo de orice dialectică: „Domnul Iisus Însuşi strigă: *Acesta este Trupul Meu*; înanite de binecuvântarea cuvintelor dumnezeieşti altfel se numeşte pâinea, dar după sfinţire devine trup. El Însuşi îl numeşte Sângele Său… Şi tu spui: Amin, adică adevărat este! Ceea ce spune gura să mărturisească cugetul lăuntric; ceea ce spune cuvântul, să o simtă inima” [*Ibidem*, IX, 54, p. 23]. Sfântul Ambrozie este primul părinte bisericesc în Occident, care transferă valoarea sfinţitoare din momentul Epiclezei în momentul anamnezei, înţelegând realitatea euharistică a Trupului şi Sângelui Mântuitorului într-un sens substanţial şi identificând-o cu trupul istoric şi natural al Domnului [Alexis Van Der Mensbrugghe, art. cit., p. 592]. Acealaşi tip argumentativ în susţinerea prefacerii reale a pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele Domnului este folosit şi de Sfântul Chiril al Ierusalimului, care afirmă: „Să nu judeci taina după gustare, ci, neîndoielnic, încredinţează-te prin credinţă că ai fost învrednicit de Trupul şi Sângele lui Hristos” [Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a IV-a mistagogică: Despre trupul şi sângele lui Hristos*, IV, 6, traducere din limba greacă şi note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003, p. 356]. Prezenţa lui Hristos în Cina Euharistică implică nu doar prefacerea elementelor, ci şi transformarea celor ce gustă din ele, de aceea, sfântul părinte susţine cu fermitate că prin Împărtăşanie: „ajungem purtători de Hristos… iar după cuvântul Sfântului Petru, părtaşi firii dumnezeieşti” [*Ibidem*, IV, 3].

Pr. Dr. Ioan Ciprian CÂNDEA

LITURGHIERUL ÎN LIMBA ROMÂNĂ

În anul 1508, călugărul Macarie a tipărit în limba slavonă prima carte de cult în Biserica Ortodoxă, un *Liturghier*. Însă primul *Liturghier* în limba română este cel tipărit de Coresi [Textul a fost restituit filologic și comentat de Al. Mareș, la Editura Academiei, în 1969], în 1570, la Brașov. Cartea cuprindea doar textul *Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur* și *Rânduiala dumnezeiești proscomidii* și era tipărită din inițiativa episcopului calvin Pavel Tordași care urmărea convertirea românilor ortodocși. Primul pas spre convertire îl reprezenta înlocuirea limbii slavone cu româna în oficierea slujbei. Prin urmare, erau necesare cărți de cult, dintre care cea mai importantă era *Liturghierul*, care cuprindea ritualul desfășurării slujbei la care participa un număr mare de credincioși. Nu se știe cât de utilizată a fost în cadrul serviciului divin, din cauza reținerii Bisericii Ortodoxe Române de a introduce limba națională în cult, slavona fiind considerată o limbă sacră.

O altă traducere românească a *Liturghierului* [Editat de N.A. Ursu, sub egida Mitropoliei Moldovei și Sucevei, în 1980. Vom valorifica acest text în capitolul al treilea] a fost publicată la Iași, în anul 1679, de mitropolitul Dosoftei. Acest ierarh a naționalizat cultul religios din Moldova. Necesitatea de a înțelege credincioșii textele biblice și cărțile de cult a fost imboldul activității reformatoare a mitropolitului. Pe lângă *Liturghier*, Dosoftei publică și alte cărți de slujbă în limba română: *Psaltirea de-nțăles*, *Psaltirea slavo-română*, în 1680 și *Molitvălnicul de-nțăles*, în 1681. *Liturghierul* din 1679 cuprinde „Proscomidia", „Liturghiile" sfinților Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigore Dialogul, traduse din limba greacă, cărora li se adaugă: „Molitva colivelor", „La Paști, molitva cărnii", „Ș-alta la Paști", „Molitva cea mare de la duhovnic, ucenicilor de ispovadă" și „Molitve de iertat a tot blăstăm și afurisanie omului răpăosat". A doua ediție a *Liturghierului* apare tot la Iași, în 1683, și conține mai multe piese liturgice și rugăciuni decât erau în ediția princeps: „Rândul la svințitulantimiselor", „Molitva celor ce-ș aduc dar la svântabesearică den fruntea poamelor", „Molitvă la area cea cu pâine", „Molitvă la culesul viilor", „Molitvă la blagosloveniia vinului în cramă sau în pivniță sau la besearică ce-ș duce creștinul vin nou", „Slujba Vecerniei", „DiaconiileUtrănii" (Slujba Utrănii), „Otpusturile Praznicelor", „Otpusturile peste săptămână", „Rânduiala bdeniei, scoasă din izvoadele ceale grecești", „Rânduiala Poluvașniței duminica, și de preste toate zilele", „Văzglașeniile la Paști", „Molitve la SvântaPriceștenie a Svântului Marele Vasilie". Apar două texte patristice și postpatristice importante: „Cazanie la Gioi mari a dintru svinți Părintele nostru Ioan, arhiepiscopul de Țarigrad, Rostul de Aur. Cuvânt de învățătură" și o „Rugă pentru creștinătate a Svântului Calist, patriarhul de Țarigrad. După paraclis sau osveștenie". Anumite rugăciuni, printre care și „Cazanie la Gioi mari", sunt preluate din *Molitvănicul de-nțăles*. Numai Otpusturile praznicelor celor domnești și Otpusturile preste săptămână apar reproduse integral în slavonă. Nu se regăsesc în ediția a doua textele „La Paști, molitva cărnii" și „Molitve de iertat a tot blăstăm și afurisanie omului răpăosat".

Ezitarea bisericii în naționalizarea cultului divin este explicată de N.A. Ursu astfel: „Ca atare, în interesul apărării dogmelor și a cultului ei tradițional, care se confrunta atunci, ca și în secolele anterioare, mai ales în Transilvania, cu interesul suprem al unității și integrității naționale, biserica ortodoxă românească a opus, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, o rezistență eroică asaltului curentelor protestante, inclusiv inițiativei lor de traducere a cărților de cult în limba română. Mărturii ale acestei rezistențe sunt, între altele, martiriul mitropoliților de la Bălgrad, Ilie Iorest și Sava Brancovici, bogata literatură cu caracter explicit sau implicit antireformat tradusă ori elaborată în românește și publicată în secolul al XVII-lea, precum și însuși faptul că de la Coresi până la Dosoftei nu au mai fost publicate cele două cărți fundamentale de cult în limba română, «Molitvelnicul» și «Liturghierul»". [N.A. Ursu, „Notă asupra ediției", în *Dosoftei, Dumnedzăiasca Liturghie*, 1679, Iași, p. XLVI]

În același an, 1679, popa Pătru din Tinăud (Bihor) copiază un *Liturghier* [Atanasie Popa, „Un cărturar bihorean din sec. al XVII-lea: popa Pătru din Tinăud", în *LL*, XX, 1969, p. 194], într-o versiune diferită de cea a lui Dosoftei.

Mitropolitul Ungrovlahiei, Teodosie, a publicat la București, în 1680, un *Liturghier* cu text slavon, dar cu tipic tradus în română. Această carte de cult a fost reeditată în 1701 și 1702 la Buzău, de episcopul Mitrofan. Cărțile de cult publicate în jurul anului 1700 au tipicul în românește, iar textele liturgice în slavonă din cauza temerilor oficialităților ortodoxe. De aceea merită apreciat

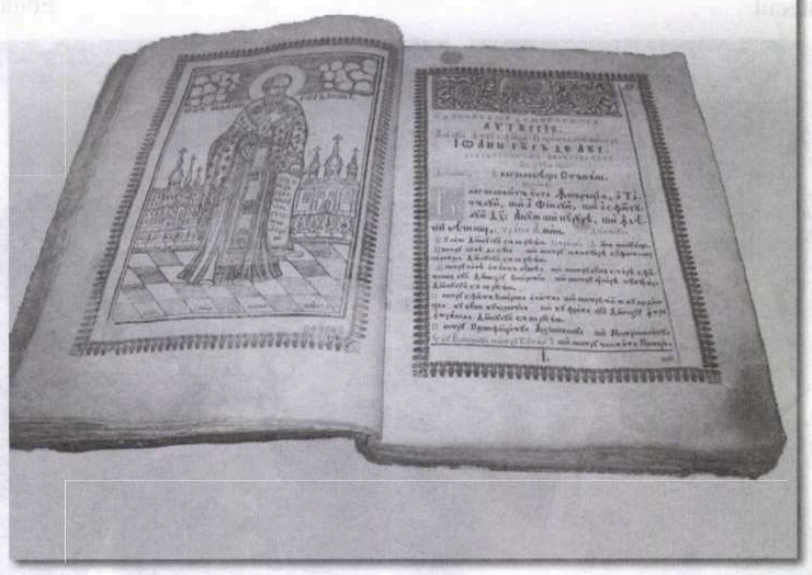

actul atât de îndrăzneț al lui Dosoftei care obținuse binecuvântarea patriarhului Partenie al Alexandriei. În epocă circulau și manuscrise bilingve sau trilingve, precum *Slujebniculslavo-greco-român* al mitropolitului Ștefan I al Ungrovlahiei, un slujebnic slavon, grecesc și românesc și câteva liturghiere slavo-române. Pe lângă tipic, acestea au și Crezul, precum și alte rugăciuni, traduse în limba română. [Violeta Barbu, „Preliminarii la studiul naționalizării serviciului divin: principalele versiuni românești ale Simbolului credinței (1650-1713)", în *LR*, XL, 1991, nr. 1-2, p. 27]

Naționalizarea cultului implica și dificultatea transpunerii și adaptării textelor poetice și a celor destinate cântării care, prin traducere, trebuiau să-și păstreze frumusețea și solemnitatea din limbile de împrumut (greacă și slavonă) și ritmul specific muzicii bisericești.

Între anii 1695-1706, în Banat și Transilvania au circulat mai multe cópii ale *Liturghierului* executate de copiștii Vasile Sturdza Moldoveanul, dascălul Văsii din Șcheii Brașovului, dascălul Gheorghe din Vima Turzii, popa Nicolae din Cigmău.

Mitropolitul Antim Ivireanul publică, în partea a doua a *Evhologhionului* apărut la Râmnic, în 1706, o altă versiune românească a *Liturghierului*. În prima secțiune a tipăriturii sunt prezente cele trei formulare ale Liturghiei, urmate de „Otpusturile praznicelor celor domnești ce să zic la Vecernie, la Utrenie și la Liturghie", „Otpusturile preste săptămână ce să zic la Vecernie, la Utrenie și la Liturghie" și „Văzglașeniile în zioa Sfintelor Paști la canon după fieștecarepeasnă".

Aceste texte liturgice au fost reproduse în 1713, la Târgoviște, cu titlul „Dumnezeieștile și sfintele Liturghii". Modelul va fi urmat și în reeditările ulterioare [Vezi edițiile: *Dumnezeieștile și Sfintele Liturghii*, București, 1728, 1729, 1741, 1746, 1747, 1780; *Sfintele și dumnezeieștile Liturghii*, Râmnic, 1733, 1747, 1759, 1767, 1787, 1813, 1817; *Dumnezeieștile și Sfintele Liturghii*, Iași, 1747; *Liturghie*, Iași, 1759, 1794; *Dumnezeieștile Liturghii*, Blaj, 1756, 1775, 1807; *Dumnezeieștile și Sfintele Liturghii*, Buzău, 1678; *Sfintele și dumnezeieștile Liturghii*, București, 1797; *Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie*, Sibiu, 1798; *Sfintele și dumnezeieștile Liturghii*, Sibiu, 1807, 1809, 1814, 1827] de la București și Râmnic, Iași și Blaj, devenind prototipul *Liturghierului* de astăzi.

În 1818 apare un *Liturghier [Liturghiile a Sfinților Ierarhi Ioan Hrisostomul, Vasile cel Mare și Grigore Dialogul*, Iași, 1818] îngrijit de Veniamin Costache (a doua ediție a acestuia va fi publicată în 1834). În prefețele ambelor ediții, mitropolitul își exprimă părerile cu privire la istoria limbii române și realizează o reușită modernizare sub aspect lexical [Vezi și Preot Prof. dr. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, EIBMBOR, București, 1994, p. 18-19], înlocuind mulți termeni de origine slavă cu alții de origine latină, precum *molitvă* cu *rugăciune*, *vohod* cu *intrare*, *dveră* cu *ușă*, *cădire* cu *tămâiere*, *sf. agneț* cu *sf. pâine*, *pocrovăț* cu *acoperământ*. În prefața ediției din 1834, mitropolitul precizează ce alte schimbări a mai realizat: *blagoslovenie* cu *binecuvântare*, *oglașenie* cu *chemare*, *predsfeștealnă* cu *înainte sfințită*, *prestol* cu *masă* etc. Schimbările propuse de mitropolitul Veniamin s-au impus (cu câteva excepții: *taine – misterii*, *zălosire – încredințare*) și s-au transmis până la nivelul textului liturgic actual. [Am luat ca termen de comparație textul *Liturghierului* apărut în anul 2000 la EIBMBOR] Mitropolitul a realizat o profundă reformare a limbajului, înlocuind normele moldovenești cu cele muntenești. Reformarea rânduielilor liturgice a urmărit cu deosebire desfășurarea corectă a „tainelor" bisericești. Astfel, a impus administrarea corectă a tainei botezului, prin trei afundări și nu prin turnarea apei pe cap.

O încercare de a schimba limbajul liturgic o datorăm lui Bartolomeu Anania care a obținut aprobarea Sfântului Sinod de a interveni cu câteva modificări în textul liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur. [Avem în vedere ediția a V-a, apărută la Cluj-Napoca în 2009] Menționăm câteva din propunerile mitropolitului Bartolomeu: „pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu Biserici" – *pentru neclintita statornicie a Sfintelor lui Dumnezeu Biserici*; „plinirea Bisericii" – *plinătatea Bisericii*; „nu ne lăsa" – *nu ne părăsi*; „Ție slavă înălțăm" – *Ție slavă-Ți înălțăm*; „încă ne rugăm" – *ne mai rugăm*; „fără de sminteală" – *fără alunecare*; „Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim" – *Noi, cei ce pe heruvimi în taină ni-i facem chip*; „Ca pe Împăratul tuturor să-l primim, pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești" – *Ca pe Împăratul tuturor primind, pe Cel ce nevăzut e'nconjurat de cetele îngerești* etc. O „inovație" (pe care o considerăm nejustificată) este introducerea apostrofului („într'însele", „s'au pomenit", „într'însa", „s'a arătat", „S'a născut" ș.a.). Mitropolitul Clujului a mai publicat și o încercare de adaptare a textului liturgic [Vezi *Cartea deschisă a Împărăției. O însoțire liturgică pentru preoți și mireni*, EIBMBOR, București, 2007] prin tâlcuirea verset cu verset a Liturghiei lui Ioan Gură de Aur.

În anul 2008 s-a publicat o altă ediție a *Liturghierului* care, fiind aspru criticată, a fost retrasă de pe piață.

La începutul anului 2012 a apărut o nouă ediție a acestei cărți de cult. *Cuvântul înainte* anunță că ediția se caracterizează prin bogăția nuanțării sensurilor teologice ale textului liturgic și prin evitarea arhaismelor. Cu toate acestea, descoperim cu surprindere întoarcerea la arhaisme pe care mitropolitul Veniamin Costache le înlocuise la ediția din 1818: *perdea – dveră*, *intrare – vohod*. Am sesizat punerea între paranteze a unor variante alternative de text: „pentru buna stare (statornicia) sfintelor lui Dumnezeu Biserici"; „pe iubitoarea de Hristos oaste (armată)"; „frumusețea (bunăcuviința) casei Tale"; „lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu enoriași (închinători)"; „sobornicească și apostolească (apostolică) Biserică"; „cu pace (în pace)" etc.

Anumite indicații tipiconale au fost corectate și formulate mai clar (spre ex.: „Forma corectă a răspunsului dat de popor este «Milă, pace, jertfă de laudă». A se vedea lămuririle de la sfârșitul acestei cărți" sau „Traducerea mai exactă: «al Legământului celui nou»").

Considerăm necesară apariția unui studiu istoric și exegetic despre *Liturghier*, în care să se prezinte toate manuscrisele și edițiile tipărite ale acestei cărți de cult în greacă, slavonă și română (poate chiar și în unele limbi moderne). O astfel de lucrare ar fi de interes atât pentru teologi, cât și pentru lingviști. S-ar putea explica astfel motivele care au condus la anumite schimbări în textul și rânduiala liturghiei. Cercetarea ar trebui realizată de un colectiv care să cuprindă teologi, filologi și alți oameni de cultură preocupați de limbajul liturgic, pentru a se evita astfel apariția unor texte liturgice revizuite cosmetic, dar care păstrează multe greșeli.

Prof. dr. Maria FRENȚIU

Ochiul minţii. Şi al credinţei?

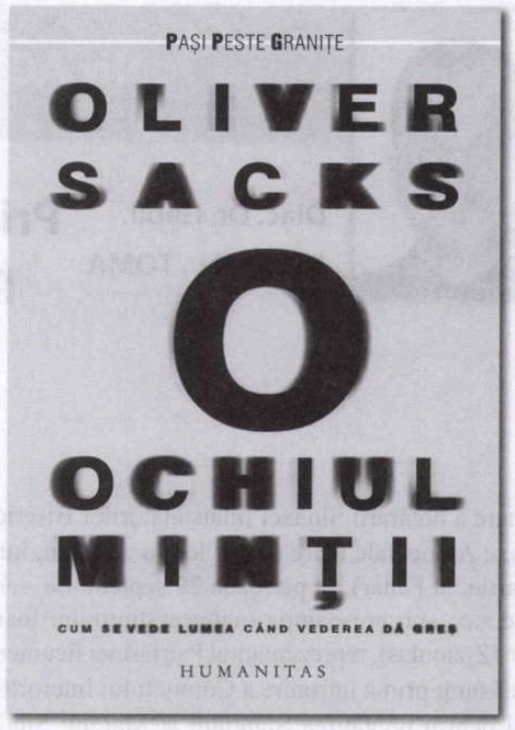

Nu am crezut niciodată că o să pot înţelege mai bine natura Bisericii şi rolul creştinilor citind o carte scrisă de un neurolog! Şi totuşi, „minunea" s-a întâmplat: cartea se numeşte *Ochiul minţii* (trad. Ioana Ilie, Humanitas, Bucureşti, 2014) şi a fost scrisă de Oliver Sacks (n. 1933), profesor de neurologie la New York University School of Medicine şi autor de cărţi de popularizare recunoscute pe plan mondial. (Cea mai cunoscută: *Omul care îşi confunda soţia cu o pălărie*, Humanitas, Bucureşti, 2005, 2011. A se mai vedea şi *Revenirea la viaţă*, Humanitas, Bucureşti, 2012; *Văzând glasuri*, Humanitas, Bucureşti, 2013; *Muzicofilia*, Humanitas, Bucureşti, 2009, 2012; *Un picior de sprijin*, Humanitas, Bucureşti, 2013.)

La fel ca în celelalte cărţi ale sale, Sacks expune în *Ochiul minţii* câteva din cazurile sale clinice, care aici au un numitor comun: orbirea parţială sau totală. Sunt cazuri impresionante şi deopotrivă emoţionante, ce ne demonstrează, încă o dată, că lumea „se vede" altfel atunci când nu vezi. Vădindu-şi talentul de medic şi povestitor deopotrivă, autorul demonstrează „complexitatea funcţionării creierului şi uluitoarea sa capacitate de a se adapta şi de a depăşi handicapul, fără a mai vorbi de tăria anumitor persoane, de resursele interioare pe care se sprijină în faţa provocărilor neurologice aproape imposibil de imaginat pentru noi ceilalţi" (p. 8). Astfel, o pianistă nu mai poate citi notele muzicale şi, în cele din urmă, ajunge incapabilă să recunoască chiar şi obiectele din jurul ei; o profesoară de neurobiologie, care nu a putut să vadă în trei dimensiuni toată viaţa ei, reuşeşte acest fapt la o vârstă destul de înaintată, ceea ce îi schimbă total percepţia asupra lumii; în fine, autorul însuşi, ajuns din medic pacient, face o mărturie asupra incapacităţii de a recunoaşte feţele oamenilor şi apoi, mai grav, despre efectele stranii ale cancerului său ocular.

Ce au de-a face toate aceste cazuri cu Biserica? Cred că mai mult decât am crede la prima vedere. În general, teologii definesc Biserica drept „o instituţie divino-umană", întemeiată de Iisus Hristos. Urmând textele scripturistice, regăsim însă cu totul alte simboluri, mult mai sugestive asupra naturii şi rolului Bisericii în lume. Cea mai cunoscută este cea paulină, de „trup al lui Hristos". Astfel, de prea multe ori doctrina despre Biserică a fost tratată fără nici o relaţie organică cu întruparea şi jertfa răscumpărătoare a Mântuitorului – văzând, astfel, în Biserică mai degrabă o comunitate a celor ce cred şi Îl urmează pe Hristos, decât însuşi „Trupul" Său, în care Hristos este prezent şi lucrează neîncetat, „prin Duhul", în vederea „recapitulării" tuturor în El Însuşi –, iar această metodologie teologică este în contradicţie cu viziunea scripturistică şi patristică. În consecinţă, deşi recunoştea că şi alte imagini şi simboluri, pe care le regăsim în Sfânta Scriptură, sunt valide în a exprima viaţa şi realitatea Bisericii – Împărăţie, Cetatea lui Dumnezeu, Noul Ierusalim, poporul lui Dumnezeu, familie etc. –, Georges Florovsky credea că toate aceste imagini trebuie completate cu noţiunea inclusivistă, sintetică, de „Trup". Ea are o importanţă capitală în gândirea Sf. Ap. Pavel şi nu poate fi tratată cu uşurinţă de teologia sistematică, întrucât reprezintă „cea mai bună mărturie" a unirii creştinilor cu Hristos prin Duhul Sfânt (vezi Col. 3, 4). (Printre alte imagini şi analogii ce desemnează unitatea organică între Domnul nostru Iisus Hristos şi credincioşi – Mireasa Domnului şi „unirea tainică" în Hristos şi credincioşi, lăcaşul construit din pietre multe şi vii, care se prezintă însă ca o „unică piatră", trunchiul şi ramurile sale etc. – s-a insistat în scrierile Sf. Ap. Pavel asupra termenului *soma* probabil datorită conotaţiilor sale sacramentale evidente.) Cu alte cuvinte, Biserica este prelungirea şi „plenitudinea" Întrupării, sau, mai exact întruparea se continuă deci şi se împlineşte în Biserică (Detalii în lucrarea noastră, *Tradiţia patristică în modernitate: Ecleziologia Părintelui Georges V. Florovsky (1893-1979) în contextul mişcării neopatristice contemporane*, ediţia a II-a, Ed. Astra Museum/ Andreiana, Sibiu, 2012, p. 162 ş.u.).

Consecinţa acestei viziuni scripturistice (şi patristice) despre Biserică evidenţiază două aspecte indisolubil legate: pe de o parte, fiecare fiinţă umană are nevoie de opera mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, fiindcă fiecare este bolnav şi are nevoie de salvare; pe de altă parte, Biserica reprezintă mediul în care resocializăm de pe o cu totul altă bază – a iubirii hristice – şi învăţăm pas cu pas să slujim altora (a se vedea îndemnul „Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos", Gal. 6, 2). Dintre aceste două principii, în special cel de-al doilea este ilustrat substanţial în cartea la care ne-am referit până acum!

În primul caz expus, pianista Lilian Kallir nu mai poate citi partiturile (suferă de alexie), dar dezvoltă alte „simţuri": „memoria sa auditivă, orientarea sa acustică s-au dezvoltat în asemenea măsură, încât i-a sporit capacitatea de a învăţa şi a reproduce o piesă muzicală după ureche. Acum, nu numai că putea interpreta o piesă muzicală în acest fel…, ci putea chiar să o rearanjeze în minte" (p. 15). În timp, Kallir va ajunge chiar să sufere de agnozie, adică să fie incapabilă să distingă obiecte şi persoane din jurul ei. (În urma unui astfel de incident, se va autodefini ca fiind „femeia care a confundat geanta doctorului cu geanta ei". Vezi p. 17.) Totuşi, ea va găsi metode de a depăşi handicapul ei. În primul rând, printr-o organizare foarte temeinică a lucrurilor sale; în al doilea rând, prin sprijinul direct al celor din jurul ei, şi mai ales al soţului. Observată de medic în mediul ei familiar, cele două reguli se vădesc a fi de foarte mare ajutor. Situaţia se complică însă atunci când trebuie să părăsească acest mediu, de exemplu, să meargă la supermarket. Atunci trebuia să ceară (şi să primească) ajutorul celor din jur pentru a trece strada, a identifica obiecte, a trece trepte incomode etc. Aşadar, pe de o parte resorturile interioare – pasiunea pentru muzică – iar pe de altă parte, sprijinul primit din exterior au făcut ca ea să-şi ducă existenţa în „normalitate". Lilian a fost ingenioasă şi rezistentă în cei 11 sau 12 ani de la debutul bolii sale – scrie Oliver Sacks. A mobilizat toate tipurile de resurse interioare în sprijinul său: vizuale, muzicale, emoţionale, intelectuale. Familia, prietenii, soţul şi fiica ei, mai ales, dar, de asemenea, studenţii şi colegii săi, cumpărătorii din supermarket, trecătorii au ajutat-o, cu toţii, să facă faţă situaţiei. Adaptările sale la agnozie au fost extraordinare, o lecţie care ne arată că, dacă se unesc forţele, agravarea constantă a unei probleme perceptive şi cognitive nu exclude posibilitatea de a-ţi trăi viaţa. Prin artă, prin muzica sa, Lilian nu a făcut doar faţă bolii, ci a şi depăşit-o" (p. 34). (Aceeaşi mobilizare extraordinară o găsim şi în cazul scriitorului Howard Engel. Acesta ajunge să sufere de alexie, adică nu mai poate citi, fără însă a-i fi afectată capacitatea de a scrie. Printr-un efort de voinţă, Howard va ajunge să… citească cu limba! Mai exact, a început să-şi mişte din ce în ce mai mult mâinile în timp ce citea, iar apoi şi limba, trasând în gură formele literelor. În acest fel el va reuşi chiar să scrie despre noua lui stare, conform sfatului dat de mama sa: „Scrie despre ceea ce ştii". Nu putem deci decât să fim de acord cu el atunci când spunea că, deşi problemele nu au dispărut niciodată, „am învăţat să le rezolv într-un mod mai inteligent". Vezi p. 80-81.)

Patricia H., o femeie foarte activă şi mondenă, devine, în urma unui accident cerebral, afazică (nu mai poate vorbi). Internată în spital, ea primeşte iniţial acest fapt cu oprobriu şi revoltă, căci aici, „indiferent de terapia administrată, lipseşte o dimensiune socială vitală", iar pacienţii se simt izolaţi şi singuri (p. 42). Cu timpul Pat – aşa cum era alintată de cei apropiaţi – reînvaţă însă cum să trăiască, cum să comunice cu ceilalţi chiar şi fără cuvinte. Are loc o reabilitare de-a dreptul uluitoare, care face din camera ei de spital „un adevărat salon monden, frecventat deseori de alţi pacienţi" (p. 48). Mai mult decât atât, cu timpul Patricia va depăşi şi mai mult condiţia de posibilă victimă; afişând un optimism uimitor, ea va înota (deşi paralizată pe partea stângă) şi va ieşi de câte ori va putea în lume, devenind datorită farmecului ei „favorita" tuturor.

Prosopagnozia este incapacitatea de a reţine chipurile – chiar cel propriu – iar cei ce suferă de această afecţiune sunt numiţi de Sacks cei „rătăciţi în labirintul feţelor". În fapt, suferind el însuşi încă din copilărie de prosopagnozie, autorul nu mai scrie aici relatările altora, ci propriile sale experienţe. Coroborate cu alte mărturii, ele îl duc la a face următoarea constatare: „Creierul este mai mult decât un ansamblu de module autonome, fiecare având o importanţă crucială pentru funcţia mentală specifică. Fiecare dintre aceste arii funcţionale specializate trebuie să interacţioneze cu alte zeci sau sute, integrarea lor totală generând un fel de orchestră extrem de complicată, cu mii de instrumente – o orchestră care se dirijează singură, schimbându-şi permanent partitura şi repertoriul" (p. 102).

Ultima parte a cărţii se constituie într-un fel de „jurnal medical" al autorului după ce a fost identificat cu un melanom ocular (cancer la ochi). Devenit din medic pacient, Oliver Sacks este îngrijit de un fost student de al său, doctorul Abramson, la care preţuieşte, pe lângă sensibilitate, tact şi delicateţe, şi faptul că „ne-a apreciat cu justă măsură – atât pe mine, cât şi pe melanomul meu". De asemenea, diagnosticarea cu cancer îi schimbă radical viaţa: „Problemele legate de dragoste şi de muncă – de ceea ce contează cel mai mult – au dobândit o intensitate şi urgenţă aparte" (p. 147). Cât de neaşteptată este manifestarea bolii aflăm din cele ce urmează: „S-a arătat, prin intermediul imageriei funcţionale, că părţile anesteziate îşi pierd, de fapt, reprezentarea în cortexul senzorial. Se pare că la fel se întâmplă cu partea dreaptă a câmpului meu vizual – nu mai transmite semnale către creier, nu mai este defel reprezentată acolo. Din punctul de vedere al creierului, nu există (ceea ce înseamnă mai mult decât simpla nevedere, n.n.)" (p. 189).

Nu putem încheia trimiterile la cartea *Ochiul minţii* fără a evoca şi acele episoade fascinante – şi în acelaşi timp amuzante – amintite în concluziile cărţii: psihologul australian Zoltan Torey, care a orbit într-un accident la vârsta de 21 de ani, şi-a dezvoltat într-o asemenea măsură „ochiul interior", capacitatea imageriei vizuale, încât şi-a schimbat singur toate jgheaburile de la casa sa, spre spaima vecinilor care nu puteau înţelege ce face un orb pe acoperişul casei sale, noaptea (ca şi cum pentru un orb ar fi contat dacă e zi sau noapte…) (p. 198-199). Apoi, Arlene Gordon a acordat o importanţă din ce în ce mai mare limbajului şi descrierii, care îi permiteau „să vadă" chiar oarbă fiind. Pasionată de călătorie, ea a *văzut* Veneţia, după propria mărturisire; şi tot ea a mai spus: „Văzătorilor le face plăcere să călătorească împreună cu mine. Le pun întrebări, ei privesc şi văd lucruri pe care, altfel, nu le-ar fi observat. Prea adesea, persoanele dotate cu vedere nu văd nimic! Toţi avem de câştigat – fiecare îmbogăţeşte lumea celuilalt" (p. 227).

În Evanghelia după Ioan, 9, 1-12, este consemnată vindecarea orbului din naştere, la Evanghelia după Marcu, 8, 22-26, vindecarea orbului din Betsaida, iar în Evangheliile sinoptice (Mt. 20, 29-34; Mc. 10, 46-52; Lc. 18, 35-43) vindecarea orbului de lângă Ierihon. Dacă mai adăugăm şi vindecarea unui îndrăcit orb şi mut (Mt. 12, 22-32; Mc. 3, 20-30; 11, 14-23), înţelegem că opera mântuitoare a lui Iisus Hristos i-a vizat pe cei bolnavi şi aflaţi în suferinţă. Dar oare nu toţi suntem în această stare – dacă nu de orbire fizică, atunci cu siguranţă spirituală? În consecinţă, fiecare dintre noi are nevoie de Mântuitorul, la fel cum fiecare dintre noi, membrii Bisericii, avem nevoie unii de ceilalţi. Parafrazăm aşadar cuvintele filosofului Petru Ţuţea: „În concluzie, trebuie să recunoaştem că suntem … orbi"!

Ciprian Iulian TOROCZKAI

DIN ACTUALITATEA BISERICEASCĂ PANORTODOXĂ

Diac. Dr. Habil.
ŞTEFAN L. TOMA

Prima întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe din 2016 (29 septembrie – 4 octombrie 2014, Chambésy/Elveţia)

Urmare a hotărârii Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale (care a avut loc în acest an, între 6 şi 9 martie, la Fanar), în perioada 29 septembrie – 4 octombrie a.c., sub preşedinţia Înaltpreasfinţitului Ioan de Pergam (Zizioulas), reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, s-a desfăşurat prima întrunire a Comitetului Interortodox Special pentru pregătirea Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (prevăzut pentru anul 2016), la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy.

Cu excepţia Bisericii Ortodoxe din Cehia şi Slovacia, toate cele treisprezece Biserici Ortodoxe Autocefale au fost reprezentate.

Obiectivele acestei întruniri au fost legate de revizuirea următoarelor trei Documente: 1. *Contribuţia Bisericii Ortodoxe la realizarea păcii, a dreptăţii, a libertăţii, a înfrăţirii şi a iubirii între popoare şi la îndreptarea discriminărilor rasiale şi de alte feluri*; 2. *Biserica Ortodoxă şi Mişcarea Ecumenică*; 3. *Relaţiile Bisericii Ortodoxe cu restul lumii creştine*.

După cum este cunoscut, aceste *Documente* se referă la ultimele trei teme din lista celor zece propuse pentru a fi prezentate Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, *Documente* care au fost adoptate de cea de A III-a Conferinţă Panortodoxă Presinodală (20 octombrie – 6 noiembrie 1986, Chambésy/Elveţia). Pentru că aceste texte au fost elaborate pentru a fi prezentate integral, aşa cum au fost ele aprobate atunci, în urmă cu 28 de ani, s-a considerat, în mod unanim, că este nevoie de o aducere a acestora la zi, pentru a corespunde realităţilor interortodoxe şi intercreştine de astăzi. Era necesar să se ia în considerare faptul că s-au înregistrat multe schimbări, într-un număr însemnat de Biserici Protestante, membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor (WCC), multe dintre acestea urmând calea liberalizării doctrinei şi a învăţăturii morale, motiv pentru care, Patriarhia Moscovei a şi suspendat dialogul cu unele dintre acestea.

În cadrul prezentei întruniri a Comitetului Interortodox Special au fost revizuite doar *Documentele* 2 şi 3, urmând ca *Documentul* 1 să fie analizat la următoarea întrunire a acestui comitet, care se va desfăşura între 15 şi 21 februarie 2015, tot la Chambésy/Elveţia. Odată elaborate, aceste *Documente* vor fi trimise tuturor Bisericilor Ortodoxe Autocefale spre studiu, iar apoi, următoarea Conferinţă Panortodoxă Presinodală, care va avea loc în anul 2015, le va trimite Secretariatului Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe (preconizat a avea loc în primăvara lui 2016), după ce vor fi fost deja adoptate prin consens (vezi diac. dr. habil. Ştefan Toma, „Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe sau sinodalitatea „ca singură cale de apărare a unităţii Bisericii", *Telegraful Român*, anul 162, nr. 13-14/1 aprilie 2014, p. 1 şi 5).

Istorica biserică „Sfânta Irina" din Constantinopol, locul unde s-a ţinut al II-lea Sinod Ecumenic (381), dar şi loc desemnat a găzdui Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe din anul 2016

Pe de o parte, Înaltpreasfinţitul Părinte Ilarion de Volokolamsk, reprezentantul Patriarhiei Moscovei, şi-a exprimat speranţa că evenimentul panortodox pregătit de mai dine de 50 de ani „va constitui piatră de hotar, care să unească Bisericile, să susţină rezolvarea poziţiilor comune asupra anumitor aspecte ale realităţii contemporane, cuprinse în *Agenda* viitorului Sfânt şi Mare Sinod al Bisericii Ortodoxe". Pe de altă parte, însă, acelaşi ierarh afirma că: „Viitorul Sinod, care va fi convocat, nu se poate numi Ecumenic şi nu va fi de aceeaşi importanţă cu cele 7 Sinoade Ecumenice, pe al căror fundament se bazează întreaga noastră credinţă ortodoxă". O astfel de abordare, pare a fi destul de singulară, la nivel panortodox, şi datorită faptului că, după cum istoria bisericească a arătat-o, nici un Sinod Panortodox nu a fost convocat ca „ecumenic". Termenul de „ecumenic" a fost dat de către conştiinţa pleromei Bisericii, ulterior, în sensul paulin, de „Trup al lui Hristos", raportat la asumarea şi aplicarea hotărârilor lui la nivel universal.

Reprezentantul Patriarhiei Moscovei şi-a exprimat profunda mâhnire în privinţa lipsei delegaţiei Bisericii Ortodoxe a Cehiei şi Slovaciei, care nu a fost invitată; exprimându-şi speranţa că va fi evaluată hotărârea de a nu fi fost invitată şi, în cele din urmă, va fi şi aceasta chemată: „Dacă Biserica Ortodoxă din Cehia şi Slovacia nu va fi invitată, perspectiva aplicării hotărârii Sinaxei Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe locale din Constantinopol, asupra stadiului pregătirii Sinodului Panortodox, va duce la imposibilitatea luării de hotărâri, datorită perceperii ca egale a tuturor delegaţiilor Bisericilor Ortodoxe Autocefale locale".

La prezenta întrunire a Comitetului Interortodox Special, Patriarhia Română a fost reprezentată de către Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Nifon de Târgovişte, alături de pr. prof. dr. Viorel Ioniţă. După cum aminteam, Patriarhia Ecumenică a fost reprezentată de Mitropolitul Ioan de Pergam (preşedinte), alături de pr. Gheorghe Tsetsis, arhim. Maxim Pathos şi Arhid. Ioan Chryssavgis; Patriarhia Alexandriei: Mitropolitul Serghie de Kalis Elpidos şi arhim. Nicolae Ioannidis; Patriarhia Antiohiei: Mitropolitul Vasile de Arkadia şi Gheorghe Gandour; Patriarhia Ierusalimului: Arhiepiscopul Aristarhos de Konstantinis, prof. dr. Teodor Iankou; Patriarhia Georgiei: Mitropolitul Andrei de Samtabisi şi Gori, pr. Gheorghe Zviantze şi monahul Antim Tsavatsisvili; Patriarhia Serbiei: Mitropolitul Amfilohie de Muntenegru, episcopul Irineu de Batska şi pr. Gaios Gaits; Patriarhia Moscovei: Mitropolitul Ilarion de Volokolamsk, pr. Nicolae Balashov şi diac. Anatoly Churyakov; Patriarhia Bulgariei: Mitropolitul Gavriil de Lovets şi prof. dr. P. Pavlof; Biserica Ciprului: Mitropolitul Gheorghe de Pafos şi prof. dr. Nicolae Zaharopoulos. Biserica Greciei: Mitropolitul Hrisostom de Peristeriou, Mitropolitul Ignatie de Dimitriada şi Mitropolitul Hrisostom de Messinia; Biserica Albaniei: Mitropolitul Ioan de Koritsa şi Mitropolitul Nicolae de Apollonia; Biserica Poloniei: Mitropolitul Gheorghe de Semiatitse şi pr. Andrei Kouzma. Secretariatul Pregătirii Sfântului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe a fost reprezentat de către Mitropolitul Ieremia al Elveţiei (secretar), alături de prof. dr. Vlasios Fidas.

După cum s-a putut constata, susţinerea şi continuarea demersurilor de consolidare a unităţii panortodoxe îl au ca promotor, în primul rând, pe Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, care a făcut din imperativul consolidării acestei unităţi, una dintre dimensiunile fundamentale ale diaconiei sale în Biserică. Acest aspect este adesea mărturisit de către Sanctitatea Sa, nu doar în cuvântări şi mesaje oficiale, ci şi în dialoguri de taină. Nu întâmplător, una dintre recentele publicaţii, care încearcă să surprindă darul *duhului unităţii*, cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe *Primus-ul inter Pares* al Ortodoxiei, îl defineşte drept „Patriarh al solidarităţii" (Vezi arhid. John Chryssavgis, Konstantinos Delikostantis, Ο Πατριάρχης της αλληλεγγύης/*The Patriarch of Solidarity*, Ed. Istos Yayin, Istanbul, 2013, 179 p.).

Constituie, aşadar, o nevoie stringentă, de a se găsi un „modus vivendi" în privinţa unităţii administrative a Bisericilor Ortodoxe locale, fără a fi desfiinţată independenţa ideii de autocefalie, reuşindu-se totodată, conformarea la imaginea slujirii Bisericii Ortodoxe „ca Una", în afară… Iată de ce Sfântul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe poate fi, pentru al treilea mileniu de istorie creştină, evenimentul providenţial, care va pecetlui veacurile ce vor urma!…

Surse: www.patriarchate.org, www.amen.gr, www.mospat.ru, www.arhiepiscopiatargovistei.ro

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Miercuri, 1 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu şi a participat la deschiderea anului universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă *Andrei Şaguna* din Sibiu.

Vineri, 3 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Sâmbătă, 4 octombrie. A participat la primirea Sfintelor Moaşte ale *Sf. Constantin Brâncoveanu* şi procesiunea cu acestea la Biserica *Sf. Nicolae*, ctitorie brâncovenească, din Făgăraş.

În cadrul aceleiaşi zile a participat la slujba de sfinţire a Paraclisului *Sf. Martiri Brâncoveni*, din cadrul Casei Voievodale a Mănăstirii Sâmbăta de Sus, oficiată sub protia Preafericirii Sale, P.F. Părinte Patriarh Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, alături de o parte din membrii Sf. Sinod.

Duminică, 5 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie sub protia I.P.S. Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului în Biserica *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena şi Sf. Corneliu Sutaşul*, Parohia Valea Cetăţii, Protopopiatul Braşov.

Luni, 6 octombrie. A slujit slujba de Tedeum în Biserica *Sf. Împ. Constantin şi Elena* din Sibiu, pentru Preoţii şi preotesele ajunşi la vârste venerabile, şi slujba Parastasului pentru cei trecuţi la cele veşnice.

Marţi, 7 octombrie. A slujit slujba de Tedeum în Parohia Aţel, Protopopiatul Mediaş, pentru copiii de la Centrul de Pictură amenajat în cadrul Şcolii Generale din Aţel.

Miercuri, 8 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vinerii, 10 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Duminică, 12 octombrie. Sub protia P.F. Patriarh Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a slujit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Hurezi, Arhiepiscopia Râmnicului.

Marţi, 14 octombrie. A oficiat Sfânta Liturghie alături de P.S. Episcop Siluan, în Biserica *Sf. Nicolae* din Jula Mică, Episcopia Ortodoxă Română a Ungariei.

Miercuri, 15 octombrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu, şi a hirotonit pe tânărul teolog Nicolae Bian întru diacon.

Vineri, 17 octombrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu, şi a hirotonit pe tânărul teolog Alexandru Socaciu întru diacon.

Sâmbătă, 18 octombrie. A oficiat slujba Botezului în Parohia Viscri, Protopopiatul Rupea, pentru pruncul Efrem, fiul P.C. Preot Gheorghe Răşoiu.

Duminică, 19 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu. În cadrul aceleiaşi zile a slujit Taina Sf. Maslu în Parohia Păuca, Protopopiatul Sălişte.

Luni, 20 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Liceului *Carol I* din Sibiu.

Marţi, 21 octombrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Sfânta Treime* din Sibiel.

Miercuri, 22 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Joi, 23 octombrie. A participat la şedinţa administrativă cu chiriaşii care locuiesc în imobilele ce aparţin Arhiepiscopiei Sibiului.

Vineri, 24 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 26 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica *Sf. Arh. Mihail şi Gavriil* din Geacăş, Protopopiatul Mediaş. În cadrul Sf. Liturghii P.S. Sa a hirotonit preot pe diaconul Nicolae Bian şi l-a instalat în postul de preot paroh. În cadrul aceleiaşi zile P.S. Sa participă la Slujba Privegherii în cinstea Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureştilor, în Catedrala Patriarhală.

Luni, 27 octombrie. Cu prilejul sărbătorii *Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureştilor,* a slujit Sf. Liturghie sub protia P.F. Părinte Patriarh Daniel, alături de membrii Sfântului Sinod.

Marţi, 28 octombrie. A participat la lucrările Sfântului Sinod.

Miercuri, 29 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 31 octombrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Întocmit de Diac. Ovidiu MUREŞAN

REFLECŢII DINCOLO DE ECRAN

Edere debes ut vivas, non vivere ut edas

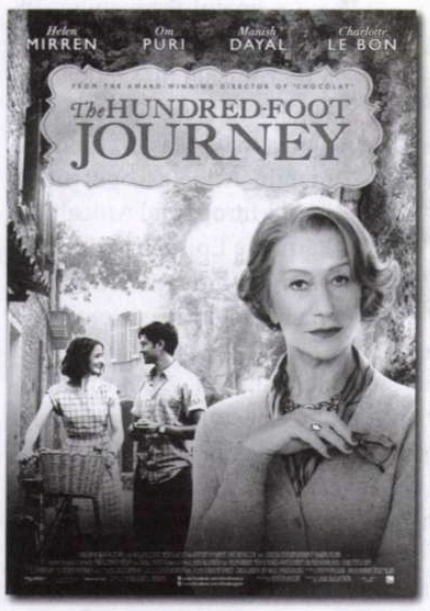

Pentru a găti trebuie să ucizi şi să faci stafii. Găteşti pentru a face stafii ce trăiesc mai departe în fiecare ingredient.

„Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă”, spunea Părintele Arsenie Boca până acum un sfert de veac, şi superficialitatea cu care citim texte scripturistice şi patristice fără a le digera, întâi de toate, noi înşine dovedeşte că aceste cuvinte nu au ajuns şi nu lucrează încă în inimile noastre, făcând ocoluri mari prin filtrele raţiunii, unde găsim argumente decente pentru a ne eschiva de la asumarea concretă a învăţăturii predicate.

O astfel de cale întortocheată este prezentată şi în ecranizarea romanului *The Hundred-Foot Journey* (*Călătoria de o sută de paşi*, tradus nefericit ca *Războiul din bucătărie*) cea mai recentă creaţie a regizorului Lasse Hallström, cunoscut îndeosebi pentru producţiile *Chocolat* (2000), *Hachi: A Dog's Tale* (2009) sau *Salmon Fishing in the Yemen* (2011). Deşi a fost întâmpinat cu mari rezerve, fiind etichetat ca pornografie culinară (food porn) care accentuează prezentarea spectaculoasă a momentelor preparării unui meniu ieşit din comun, filmul se distinge esenţial de pelicule cum ar fi: *Chef* (2014), *Love's Kitchen* (2011), *Bella Martha* (2001) sau remake-ul său *No reservations* (2007), întrucât pasajele culinare servesc mai degrabă ca pretexte pentru expunerea unei poveşti simple şi frecvent abordate, fiind o combinaţie între *Ratatouille* (2007) şi *Slumdog Millionaire* (2008), ce îmbină dramatismul cu momente comice şi de destindere. Într-adevăr gastronomia este privită drept arta de a folosi hrana pentru a crea fericirea, cum spunea Theodore Zeldin, dar desfăşurarea filmului descoperă tocmai deşertăciunea acestei „fericiri”, căutată în mâncare.

Marcat de un destin tragic, tânărul bucătar Hassan Haji îşi caută un rost în lumea culinară franceză, aflându-se în linia întâi a unui conflict dintre două culturi reprezentate de restaurantele situate la o sută de paşi unul de altul – unul cu specific indian şi celălalt tradiţional francez –, care flanchează drumul ce duce către localitatea Saint-Antonin-Noble-Val.

Prins între dorinţa de a aprofunda modul aproape religios în care este gătită mâncarea cu caracter etnic şi stilul provocator al bucătăriei internaţionale şi inovaţiile gastronomiei moleculare, Hassan creşte şi se dezvoltă într-un spaţiu încărcat de personaje excentrice, peisaje încântătoare şi meniuri spectaculoase.

Pe parcurs însă, Hassan descoperă acel supărător adevăr care îl bântuie pe tot omul plecat în lume să îşi găsească un rost: preţul real al ascensiunii se descoperă prea târziu, sacrificiile fiind prea mari în comparaţie cu vremelnica sa „realizare”. Fără să fi devenit un fiu risipitor, Hassan este un fiu pierdut, dezrădăcinat, ca un nor fără apă purtat de vânt, care nu se poate împlini decât prin întoarcerea la origini. Redescoperirea valorilor care l-au format şi nostalgia indusă de „fiecare muşcătură care te duce acasă” subliniază, în stilul specific al lui Lasse Hallström, solemnitatea momentului trezirii, al venirii în sine sau al conştientizării adevăratului destin al protagonistului, relevând că bucătăria este simbolul unui spaţiu intim, de profundă cunoaştere, o alegorie sau, mai bine spus, o „parabolă teologică”, după cum fusese intitulată traducerea în română a volumului *O Poeta, o Guerreiro e o Profeta*, semnat de Rubem Azevedo Alves († 19 iulie 2014). Chiar dacă nu constituie o formă teopoetică în sine, pelicula serveşte ca punct de sprijin pentru introspecţie pornind de la simboluri şi imagini multivalente şi plurisemantice, potenţată de cromatica aproape ireală a ingredientelor sau a peisajelor.

Firul acţiunii ar fi poate banal dacă nu ar fi întreţăiat de evoluţia personajelor secundare care sunt tot atâtea tipuri de oameni pe care îi găsim zilnic lângă noi: orgoliosul care nu poate recunoaşte valoarea celui de lângă el (Madame Mallory), conservatorul care nu acceptă îndepărtarea de la tradiţiile ancestrale (Papa), partenerul ros de invidie (Marguerite), văicăreţul lipsit de elan (Mansur) etc., persoane cu care trebuie să coabităm învăţând de la fiecare mica sau marea lecţie pe care ne-o pot preda prin comportamentul lor.

Meritul deosebit al peliculei rămâne prilejuirea unei meditaţii asupra faptului că mâncarea, oricât ar fi ea de simplă sau elaborată, bio, eco sau chimizată, este, în cele din urmă, viaţă pe care o „furi” prin curmarea ciclului de vegetaţie al plantelor sau prin uciderea unui animal, iar postul sau foamea ne arată, o dată în plus, că noi nu avem viaţă în noi înşine şi Dumnezeu singur este Izvorul vieţii, căci „întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor” (*In* 1, 4).

Dragoş BOICU

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

Sfântul Ierarh Andrei Şaguna a fost cinstit la Sibiu

(urmare din p. 1)

Cuvântul de învăţătură a fost rostit de IPS Arhiepiscop Irineu, care a evidenţiat viaţa aleasă, virtuţile, credinţa puternică şi activitatea misionară atât a Sfântului Apostol Andrei, cât şi a Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei.

„Noi, cei care astăzi îi cinstim pe Sfântul Apostol Andrei şi pe Sfântul Ierarh Andrei, credem că cea mai bună şi puternică veneraţie pe care putem să le-o oferim este să păşim pe calea îngustă a Evangheliei, pe calea îngustă a poruncilor lui Dumnezeu, adică să ne punem la unison voinţa noastră cu voinţa dumnezeiască. Aceasta înseamnă binele moral. O astfel de imitare credincioasă o putem face trăind o viaţă duhovnicească, păstrând identitatea noastră românească, preţuind valorile noastre etice nepieritoare şi iubind mult Biserica, mama noastră spirituală", a spus ierarhul.

Distincţii pentru Academia Română

La finalul Sfintei Liturghii, IPS Mitropolit Laurenţiu a mulţumit ierarhilor, preoţilor, militarilor, oaspeţilor şi tuturor credincioşilor pentru bucuria de a fi împreună la această mare sărbătoare a ardelenilor şi a tuturor românilor. IPS Mitropolit a subliniat în cuvânt contribuţia Sfântului Andrei Şaguna la propăşirea neamului românesc din Ardeal şi sfinţenia vieţii acestui mare ierarh al Transilvaniei.

„Sfântul Andrei Şaguna ne-a lăsat o bogăţie imensă pe care trebuie să o lucrăm şi să o sporim. Patrimoniul şagunian este unul cultural, spiritual, teologic şi material. El trebuie să fie întreţinut de noi pentru ca toţi credincioşii, toţi fiii Bisericii să se folosească de el", a spus ierarhul.

Sărbătoarea s-a încheiat cu un moment festiv. Preşedintele Academiei Române şi vicepreşedintele instituţiei au fost cinstiţi cu distincţia „Crucea Şaguniană pentru Mireni", semn al recunoştinţei pentru dăruirea în promovarea valorilor şi patrimoniului şaguniene în toată ţara şi pe plan internaţional.

„Academia Română este onorată prin acordarea acestei distincţii. Venim de multă vreme aici şi participăm totdeauna la sărbătoarea Sfântului Andrei şi a Sfântului Andrei Şaguna, precum şi la Ziua Naţională a României, cinstită la Alba Iulia. Suntem astăzi onoraţi şi recunoscători Înaltpreasfinţiei Sale pentru această distincţie", a spus preşedintele Ioan Valentin Vlad.

Sf. Ierarh Andrei Şaguna prăznuit la Răşinari

Pentru credincioşii din Răşinari, judeţul Sibiu, ziua de 30 noiembrie este o zi specială deoarece Sfântul Ierarh Andrei Şaguna, protectorul localităţii, este cinstit aici în mod deosebit. Un număr mare de răşinăreni a participat cu o seară înainte la procesiunea cu moaştele Sfântului Ierarh Andrei Şaguna prin centrul Sibiului, manifestare care a continuat, în ziua sărbătorii, la Răşinari. În satul de sub munte, unde adesea poposea Sfântul Mitropolit pentru a sluji şi pentru a se odihni, acolo unde şi-a găsit odihna veşnică, preoţii şi credincioşii au organizat o procesiune cu moaşte ale Sfântului Ierarh. La sfârşitul Sfintei Liturghii, toţi preoţii de la bisericile din Răşinari împreună cu mulţimi de credincioşi şi oficialităţi au participat la acest eveniment spiritual deosebit. Procesiunea s-a desfăşurat pe străzile comunei, având ca itinerar Biserica Veche – „Cuvioasa Paraschiva", fostă catedrală episcopală, Biserica „Sfântul Ilie", centrul satului şi Biserica „Sfânta Treime", locaşul de închinare unde Sfântul slujea cu mare plăcere şi sub a cărui streaşină a dorit să fie aşezat spre odihnă veşnică.

Slujba Acatistului

În faţa mausoleului de la biserica menţionată, preoţii au oficiat Acatistul Sfântului Andrei Şaguna. Mai apoi s-a cântat troparul Sfântului şi s-au rostit rugăciuni, prin care preoţii şi credincioşii au cerut să le fie ocrotitor şi mijlocitor către Dumnezeu. Aşa au înţeles răşinărenii să-l cinstească pe Sfântul Ierarh Andrei Şaguna, prin rugăciuni, cântări şi oferirea de iconiţe şi acatiste. Totodată, enoriaşii s-au bucurat şi de primirea tradiţionalei plăcinte de post.

Pr. Nicolae JIANU

Sf. Ierarh Andrei Şaguna a fost cinstit la Gura Râului

Protopopiatul Sălişte a organizat în seara praznicului închinat Sfântului Apostol Andrei şi Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei, un amplu festival de colinde, muzică patriotică şi poezie. Festivalul a avut loc în Gura Râului, judeţul Sibiu, şi a fost dedicat hramului Sfântului Andrei Şaguna.

În al patrulea an de cinstire ca sfânt a primului mitropolit al Ardealului, preoţii şi credincioşii din Mărginimea Sibiului au adus cinstire ierarhului ocrotitor al românilor din această parte a ţării, în cadrul unui eveniment cultural şi spiritual de marcă. La iniţiativa Protopopiatului Sălişte, prin eforturile protopopului Petru-Toader Damian, preoţii din jurul Sibiului au organizat, alături de corul parohial din Gura Râului şi de cvintetul instrumental „Fortissimo" din Deva, un festival de muzică şi poezie. Manifestarea a avut loc la Centrul Cultural „Ioan Macrea" din Gura Râului şi s-a desfăşurat în prezenţa Preasfinţitului Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a primarului din Sălişte, Horaţiu Răcuciu, a primarilor din localităţile Mărginimii Sibiului, precum şi a câtorva sute de credincioşi.
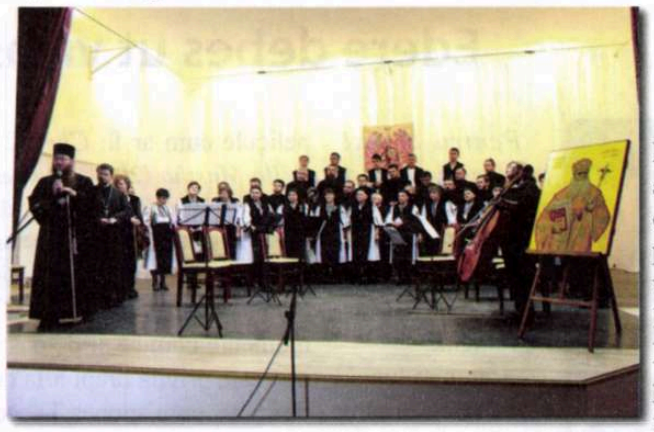
Festivalul a îmbinat într-un mod cât se poate de plăcut şi de înălţător colindul tradiţional românesc şi cel internaţional, versul străbun şi imnele religioase. Publicul participant a avut posibilitatea să audieze artişti hunedoreni, cărora li s-a adăugat maestrul Dorin Gliga, în acompanierea colindelor interpretate cu multă căldură sufletească de cele două coruri şi de câţiva solişti. Copiii înveşmântaţi în costumele populare specifice Mărginimii Sibiului au recitat poezii specifice acestei perioade din an, iar la final, preoţii din Protopopiatul Sălişte au intonat câteva cântece patriotice, prefaţând sărbătoarea din 1 decembrie şi subliniind astfel contribuţia esenţială a Sfântului Ierarh Andrei Şaguna la emanciparea neamului românesc din Ardeal.

„O încununare a sărbătorii"

La finalul festivalului, PS Episcop Andrei Făgărăşanul a transmis un mesaj de binecuvântare şi de felicitare din partea Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului. Părintele Episcop i-a felicitat pe organizatori pentru această inedită iniţiativă de cinstire a Sfântului Andrei Şaguna.

„Acest eveniment este o încununare a sărbătorii de astăzi, când i-am cinstit pe Sfântul Apostol Andrei şi Sfântul Ierarh Andrei Şaguna. Vă îndemn ca în această perioadă de post să Îl cinstim pe Cel care a făcut cerul şi pământul. Îi felicităm pe organizatori pentru această frumoasă seară de colinde", a spus ierarhul.

Festivalul va continua şi în anii următori la Gura Râului, ca o tradiţie în cinstirea Sfântului Andrei Şaguna, ierarhul care a fost foarte legat în timpul vieţii de Mărginimea Sibiului şi de preoţii şi credincioşii de aici.

Pagină realizată de Ştefan MĂRCULEŢ

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 45-46

1 decembrie 2014

• 150 DE ANI DE LA REACTIVAREA MITROPOLIEI ARDEALULUI •

„ANUL MÂNGÂIERII ŞI AL BUCURIEI SUPREME”

În 1864, în memoriile sale, marele ierarh al ardelenilor, Sfântul Andrei Şaguna, nota următoarele cuvinte: *„Acest an 1864, al mângâierii şi al bucuriei supreme, este pentru noi toţi românii de religie greco-răsăriteană (ortodoxă, n.n.) din Transilvania şi Ungaria de cea mai mare însemnătate şi epocală”*. Astfel simţea „Apostolul” românilor transilvăneni să îşi exprime bucuria unei mari împliniri: restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei. Era anul 1864, anul bucuriei Domnului în care, după un veac şi jumătate, românii ortodocşi din Transilvania au văzut lucrarea şi intervenţia lui Dumnezeu în istorie: o mare nedreptate istorică, desfiinţarea forţată a Mitropoliei Bălgradului în 1701, prin ingerinţele Curţii imperiale din Viena şi prin apostazia lui Atanasie Anghel, era atunci înlăturată. O mare biruinţă, o mare bucurie, izvorâtă din jertfa multor preoţi şi credincioşi, dăruia atunci Dumnezeu poporului nostru. Dar, acest dar ceresc venea în urma nenumăratelor strădanii ale *Sfântului Ierarh Andrei Şaguna*, care vreme de 15 ani a militat neobosit pentru ca autorităţile habsburgice să-şi îndrepte greşeala făcută în 1701, când au desfiinţat Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei, care avea o existenţă neîntreruptă de câteva secole. Pe bună dreptate scria profesorul Daniil Popovici Barcianu în 1898, când se împlineau 125 de ani de la moartea lui Andrei Şaguna: *„Dacă n-ar fi făcut nimic altceva decât să reînfiinţeze Mitropolia istorică a românilor din Transilvania şi Ungaria, ar fi fost de ajuns ca numele să-i rămână nemuritor pentru noi”*.

Din fericire însă, numele i-a rămas nemuritor şi prin alte multe fapte, pe lângă restaurarea Mitropoliei. A rămas nemuritor prin vasta sa lucrare misionar-pastorală şi culturală: prin reorganizarea Institutului Teologic-Pedagogic sibian, prin Gimnaziul (liceul) din Braşov, care dăinuieşte până azi şi îi poartă numele; prin cele aproape opt sute de şcoli primare care s-au înfiinţat în cuprinsul eparhiei; prin Tipografia diecezană, iniţiată de el, în care au apărut zeci de lucrări teologice, istorice, cărţi de slujbă, manuale şcolare; prin *Biblia* revizuită de el şi tipărită în anii 1856-1858; prin *Statutul Organic* din 1868, după care s-a condus Biserica Ortodoxă din Transilvania până în 1925, prin înfiinţarea Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român etc.

Prin toate aceste fapte măreţe pe care le-a realizat în cei 25 de ani de activitate jertfelnică la Sibiu, ca vicar, ca episcop, apoi ca Mitropolit, Andrei Şaguna a reuşit să redea demnitatea pe care o merita poporul său asuprit şi aflat între graniţele unui stat catolic; a salvat fiinţa lui naţională şi limba lui în faţa încercărilor de maghiarizare, a reuşit să dăruiască Ardealului o intelectualitate luminată, care va milita apoi, prin avânt şi faptă, pentru realizarea unităţii culturale, spirituale şi, apoi, naţional-politice în 1918.

Acestea sunt numai câteva aspecte din activitatea Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, pe care l-am canonizat la 28 octombrie 2011 şi a cărui pomenire o facem, în fiecare an, la 30 noiembrie. Faptele sale sunt perene, iar lumina şi amintirea lor se va perpetua din neam în neam, căci ele sunt darul şi binecuvântarea lui Dumnezeu peste neamul nostru românesc, daruri care dau roade bogate din generaţie în generaţie. Acum, când se împlinesc 150 de ani de la restaurarea Mitropoliei Ardealului şi trei ani de când a fost trecut în ceata sfinţilor, gustând şi împărtăşindu-ne mereu din lumina harismelor acestui mare Sfânt ierarh român, ne aducem aminte cu pioşenie şi recunoştinţă de toate faptele lui şi păstrăm in inimile noastre ca pe o bogată comoară ultimele sale cuvinte rostite pe patul său de suferinţă: *„Fiţi pe pace, aveţi-vă bine, nu vă sfădiţi!”*. Sunt trei îndemnuri profetice, lăsate de Sfântul Andrei moştenire nouă, tuturor românilor, care ne cheamă să preţuim mereu, cu deplină responsabilitate şi cu recunoştinţă veşnică faţă de Preamilostivul nostru Dumnezeu, darul unităţii noastre naţionale, al păcii dintre noi; şi al bunei înţelegeri.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

150 de ani de la restaurarea Mitropoliei Transilvaniei

Între faptele memorabile ale lui Andrei Şaguna, fără îndoială că la loc de cinste trebuie să aşezăm restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei, de la realizarea căreia se împlinesc 150 de ani. Pentru a înţelege mai bine importanţa acestui act, este bine să facem o incursiune în istoria Mitropoliei Transilvaniei.

Este bine ştiut că avem ştiri despre existenţa unor arhiepiscopi şi mitropoliţi ai Transilvaniei din secolul al XIV-lea, când este consemnat, pe o inscripţie din 1376, de la mănăstirea Râmeţ, „arhiepiscopul Ghelasie”. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, sunt atestaţi documentar doi mitropoliţi cu sediul în zona Hunedoarei, iar în ultimele decenii ale aceluiaşi secol şi în prima jumătate a secolului al XVII-lea, alţi patru mitropoliţi cu sediul în Feleac, lângă Cluj.

Au urmat câţiva mitropoliţi cu sediul în alte localităţi, mai ales la Geoagiu. Abia din 1571 sediul Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei s-a stabilit la Bălgrad (azi Alba Iulia), acolo unde au păstorit, între alţii, Sfinţii Mitropoliţi Ilie Iorest, Simion Ştefan şi Sava Brancovici, în secolul al XVII-lea. Ultimul mitropolit de aici a fost Atanasie Anghel, hirotonit la Mitropolia din Bucureşti în ianuarie 1698, dar care, în 1701, a acceptat unirea cu Biserica Romei şi a devenit primul „episcop” unit al Transilvaniei, încorporat în Imperiul austriac al Habsburgilor catolici. În felul acesta, Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei a fost desfiinţată şi în locul ei s-a creat o Episcopie Unită cu Roma (cu sediul la Alba Iulia, la Făgăraş, iar din 1737 la Blaj). Marea masa a

(continuare în p. 4)

Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

Emanuel Tăvală
Între moştenire şi patrimonii | pagina **2**

Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai Săsăujan
Concepţia ierarhului Andrei Şaguna despre autonomia bisericească naţională | pagina **5**

Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Mircea Ielciu
Părintele Arhid. Univ. Dr. Dr. H.C. Constantin Voicu la patriarhala vârstă de 85 de ani | pagina **7**

Lect. Univ. Dr. Vasile Chira
Obiceiul colindatului între mitologia greco-latină şi tradiţia creştină | pagina **10**

Între moştenire şi patrimonii

EMANUEL TĂVALĂ

În ajun de Crăciun ajungem să serbăm ***150 de ani de la reactivarea Mitropoliei Ardealului***, instituţie invariabil identificată cu cel care a luptat pentru actul de acum un secol şi jumătate, Sfântul Ierarh Andrei Şaguna.

La 28 octombrie 2011 a fost proclamată canonizarea sa ca sfânt al Bisericii Ortodoxe Române, cu dată de prăznuire, în fiecare an, la 30 noiembrie. În manifestările dedicate Sfântului Ierarh Andrei Şaguna, oarecum în mod justificat, aş spune eu, aproape că tindem să nu mai ţinem cont de numeroasele evenimente – definitorii, ori aparent minore, care au avut loc în viaţa acestui mare sfânt al Bisericii româneşti din Ardeal.

Pentru noi această devenire este justificată, având în vedere că acum el a fost ridicat *la cinstea sfintelor altare*, după cum spune Părintele Stăniloae. Astfel, raportarea noastră s-a modificat, de la una *pe orizontală*, la una *pe verticală*, ca pentru *un casnic al lui Dumnezeu*, acum asumat ca atare de către Biserică.

Despre personalitatea Sfântului, de acum, Andrei Şaguna s-a scris şi cu greu o să mai găsim ceva ce ar putea aparţine unei abordări istorice clasice despre care să avem impresia că este o noutate. Pe linia monografiilor dedicate lui, iată că pornind de la Nicolae Popea, cel mai apropiat *ucenic* al său, trecem prin lucrările lui Ioan Lupaş, ajungem la Gheorghe Tulbure, Keith Hitchins sau Johann Schneider. Ca un corolar, în anul 2012 părintele academician Mircea Păcurariu ne-a oferit o monografie care cuprinde şi momentul canonizării, lucrare care poartă şi pecetea unei viziuni sintetizatoare moderne, conformă cu noile cereri de lectură ale contemporanilor noştri. Din toate aceste lucrări răzbate puternica şi polivalenta personalitate a mitropolitului Andrei.

I-au fost dedicate şi lucrări cu caracter special, cum ar fi unele în care au fost analizate doar anumite aspecte ale personalităţii sale: activitatea misionar-pastorală, cea *învăţătorească* sau predicatorială, canonică, culturală, activitatea de edificator al altor instituţii – de la tipografie la Academie –, acţiuni pe tărâm educaţional, nu în ultimul rând, pe cel politico-naţional ş.a.

Există unele părţi ale moştenirii cu care ne-a îndatorat Andrei Şaguna şi faţă de care simţim (sau ar trebui să simţim) o mare responsabilitate.

În primul rând, avem ca moştenire fundamentală o structură eclezială cu rang de Mitropolie pentru românii din Ardeal, întemeiată prin eforturile sale deosebite. Iar aceasta trebuie păstrată, mai ales sub aspect duhovnicesc şi spiritual, dacă nu reuşim să o păstrăm şi din punct de vedere teritorial-administrativ. Aşadar, un aspect la care trebuie să medităm acum, la 150 de ani de la edificarea ei, este tocmai misiunea pe care structura eclezială gândită şi împlinită de el o are pentru creştinii ortodocşi din Ardeal.

Mult s-a zbătut Şaguna să creeze şcoli pentru tinerii români neştiutori de carte şi noi relativizăm azi atât de mult educaţia şi rostul ei, încurajând copiii să ia aminte la modele de o valoare îndoielnică sau încurajându-i să apeleze la educaţia oferită de mijloacele de informaţie precum televizorul sau internetul. Cât s-a zbătut Şaguna să ridice numărul anilor de studiu pentru Institutul Teologic Pedagogic din Sibiu, ştiind că numai prin cultură se ajunge la împlinire şi numai cu oameni educaţi poate să îşi îndeplinească şi să pună în aplicare proiectele sale pentru luminarea poporului. Care este poziţia noastră acum faţă de învăţământul confesional şi cel teologic, atât de mult promovat de Sfântul Ierarh Andrei Şaguna?

Tot legat de activitatea sa culturală, trebuie să menţionăm implicarea sa pe plan editorial, de unde avem o moştenire copleşitoare. Este o activitate care atât de bine a fost iniţiată de Şaguna, încât nu au putut s-o oprească nici oamenii politici, indiferent că erau maghiari, habsburgi, austrieci sau comunişti români, nici neprieteni din propria Biserică, dacă vor fi fost şi ei.

Şi uite cum azi ne mândrim că avem un ziar precum ***Telegraful Român***, *precum şi* o publicaţie anuală, care apare neîntrerupt, azi sub numele *Îndrumătorul bisericesc*. De noi ţine doar să onorăm nivelul la care s-a ridicat ***Telegraful Român*** în 160 de ani de luptă cultural-educativă şi naţional-politică. Şi, dacă ne-am obişnuit să dăm vina pe vremuri şi pe secularizare, şi pe atitudinea reticentă a tinerilor faţă de tot ce înseamnă mediu eclezial, iată că şi această moştenire publicistică şaguniană poate să fie în pas cu vremurile, şi nu *sub vremi*.

Iată că îl putem face cunoscut pe Şaguna şi moştenirea lui peste mări şi ţări, *via internetensis*, şi multă cinste îi facem marelui mitropolit! şi nu a fost nevoie decât de *o idee*.

Cât de copleşitoare e responsabilitatea de a ne ocupa de *Calendarul* iniţiat de mitropolit şi care iată că de peste 160 de ani este tipărit anual la Sibiu, sub egida Arhiepiscopiei Sibiului, ca *Îndrumătorul bisericesc*. Cât de bine a temeluit Şaguna tipografia la 27 august 1850, încât până azi văd lumina tiparului de sub teascurile sale cărţi de mare valoare, pentru că acesta a fost modelul lăsat de întemeietorul ei. Toate acestea făcând parte integrantă din misiunea Mitropoliei Ardealului.

Modelul de diplomat care este oferit de mitropolitul Şaguna este greu de egalat în zilele noastre de urmaşii *solilor bisericeşti* (*apocrisiarilor*) de odinioară.

De cât tact pastoral dă dovadă Şaguna în pastoralele sale; este greu de identificat în zilele noastre ceva asemănător!

Vorbind aşadar de o aniversare frumoasă a celei mai frumoase ctitorii şaguniene, Mitropolia Ardealului, am socotit potrivit să încercam să subliniem câteva din elementele patrimoniului şagunian lăsat nouă moştenire, ce trebuie să cinstim şi, dacă se poate, să vedem cum ne poziţionăm noi faţă de această moştenire. Şi, dacă tot am vorbit de *moştenire*, poate ar fi interesant să medităm la ultimele cuvinte ale Sfântului, care sunt atât de actuale: *„Fiţi pe pace, aveţi-vă bine, nu vă sfădiţi!"*

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Editura Andreiana continuă tipărirea volumelor din integrala publicistică a **Părintelui Profesor Liviu Stan**, această serie ajungând acum la volumul 5, care se ocupă de ***Probleme canonice actuale***. În volumul de faţă sunt strânse acele studii ale Pr. Prof. Dr. Liviu Stan care au tratat probleme canonice actuale pentru vremea în care s-au scris: *iconomia, intercomuniunea, viitorul sinod ecumenic (panortodox), data Paştilor, diaspora ortodoxă, canonizarea sfinţilor sau căsătoria religioasă*.

Oricum, aceste probleme au rămas actuale şi astăzi, fapt care dă acestui volum valoare şi atrage interesul şi mai mult asupra lui, mai ales în contextul în care Sinodul Panortodox este aproape să fie convocat şi să se desfăşoare. De altfel, întreaga viziune a renumitului canonist a fost, este şi va fi mereu actuală, chiar dacă astăzi nu o mai regăsim în totalitate în unele demersuri canonico-legislative.

Ne bucurăm că studiile profesorilor de odinioară de la Academia Teologică Andreiană se bucură de o mare actualitate şi receptivitate chiar şi la aproape o jumătate de veac de la scrierea lor, ceea ce spune multe despre calitatea studiului şi a cercetării realizate de către foştii noştri dascăli.

Am primit din partea **Pr. Dr. Vasile Mihai**, volumul său ***Orthodox Canon Law. Reference Book***, apărută la Holy Cross Orthodox Press în SUA. Lucrarea se doreşte a fi un compendiu de drept canonic realizat pe tematici. Este cu atât mai interesantă şi folositoare cartea prin abordarea sa, cu cât în România acest gen de compendii ne sunt cunoscute fiind întocmite de către Pr. Prof. Liviu Stan, de către Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, la finalul manualului său de Drept canonic; de asemenea, a mai apărut sub egida Editurii Andreiana o traducere a lucrării lui Lewis J. Patsavos, care şi ea are la final un astfel de compendiu. Pentru cei care vor cerceta această carte, pentru a se edifica asupra aplicării canoanelor în situaţii precise, ca şi pentru cei care doresc doar să îşi sporească cunoştinţele de drept canonic, trebuie spus că este indicat să citească mai întâi introducerea cărţii cu mare atenţie. De ce? Deoarece în introducere, cititorul se va familiariza cu particularităţile dreptului canonic ortodox şi va primi şi câteva modele de interpretare a canoanelor. Aceste exemple îi vor ajuta pe cititori să înţeleagă cât de importantă şi dificilă poate fi interpretarea şi aplicarea canoanelor pentru unele situaţii particulare.

Părintele Prof. Dr. Dumitru Megheşan a publicat, la Editura Andreiana, o carte deosebit de interesantă. Ea se prezintă ca o noutate excepţională şi se înscrie în tendinţa de a întinde punţi între teologie, pe de o parte, şi oamenii de ştiinţă, pe de altă parte. Titlul ei este incitant şi provocator: ***Îngerul Siloamului. Teologia mistagogică a Aghesmei mari***, şi aduce lămuriri pertinente în această direcţie. Lucrarea pe care ne-o oferă Părintele Dumitru Megheşan ne ajută să înţelegem posibilitatea ca materia să fie iluminată, fiindcă ea poartă în straturile ei profunde puteri speciale, pe care Dumnezeu, ca şi creator, le-a pus în aceasta. Aceste puteri sunt un fel de luminiţe a căror lumină s-a diminuat prin păcatele oamenilor şi care, la întâlnirea dintre Darurile lui Dumnezeu şi logoi-urile sau raţiunile Logosului divin suprem sau a Raţiunii supreme, se reaprind şi luminează în mod special materia.

Slujba Aghesmei mari oferă autorului posibilitatea de a aborda o privire atentă în profunzimile materiei şi de a observa frumuseţea şi armonia superbă care se află în părţile atomice şi subatomice din materie, respectiv din apă.

Mitropolitul Laurenţiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Sâmbătă, 1 noiembrie. Î.P.S. Sa a primit, la Reşedinţa mitropolitană, vizita domnului Hermann Schonnauer, rectorul Diakoniei de la Neuendettelsau.

Duminică, 2 noiembrie. A oficiat slujba de resfinţire a Bisericii „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" şi „Sfinţii Martiri Brâncoveni" din localitatea Mateiaş, protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Raul Darius Povârnaru, iar la sfârşitul slujbei l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Mircea Rusei şi a acordat acte de cinstire membrilor Consiliului Parohial, precum şi principalilor binefăcători.

Luni, 3 noiembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de lucru la cabinet. A vizitat şantierul de pictură de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Marţi, 4 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 5 noiembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 6 noiembrie. A participat, la Biblioteca Astra din Sibiu, la deschiderea Târgului Naţional de Carte şi Revistă Religioasă. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, în cadrul târgului, a participat la prezentarea noutăţilor editoriale ale Editurii Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului, prezentând auditoriului integrala părintelui profesor Ene Branişte, care cuprinde studiile de Teologie Liturgică, de Pastorală şi Artă creştină, precum predici şi cuvântări ale marelui profesor, grupate în patru volume: „Liturghia, sufletul etern al Ortodoxiei în rugăciune", „Vremea este a face Domnului", „Bucuria sfinţitoare a Liturghiei" şi „Preoţii Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate".

Vineri, 7 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeaşi zi, a fost prezent la Deva, la Catedrala Episcopală „Sfântul Ierarh Nicolae şi Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel", unde, împreună cu alţi membri ai Sfântului Sinod, l-a întâmpinat pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, care şi-a început vizita canonică oficială în Episcopia Devei şi Hunedoarei.

Sâmbătă, 8 noiembrie – *Sărbătoarea Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil.* A oficiat, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel şi de ceilalţi membri ai Sfântului Sinod, slujba de sfinţire a Bisericii „Naşterea Maicii Domnului şi Sfinţii Martiri Brâncoveni" din Deva, şi apoi Sfânta Liturghie. A participat, apoi, la inaugurarea Centrului Socio-medical „Sfântul Ierarh Nectarie" al Episcopiei Devei şi Hunedoarei.

Duminică, 9 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală „Sfântul Ierarh Nicolae şi Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" din Deva în prezenţa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Luni, 10 noiembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 11 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 12 noiembrie. A primit, la Reşedinţa mitropolitană, pe părintele Anthony McGuckin, renumit profesor de teologie şi preot ortodox din Statele Unite ale Americii.

Joi, 13 noiembrie. Cu ocazia împlinirii a nouă ani de la întronizarea Înaltpreasfinţiei Sale în scaunul mitropolitan de la Sibiu, a participat, la Capela mitropolitană, la slujba de Te Deum. Au fost prezenţi membrii Permanenţei Consiliului Eparhial, profesori de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna", protopopi şi preoţi de la protopopiatele din eparhie. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie, la festivitatea de decernare a titlului academic de Doctor Honoris Causa părintelui Anthony McGuckin. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi, în Capela mitropolitană, a oficiat slujba Tainei Sfântului Botez pentru Matei Ciprian Vaida, cel de-al treilea copil al P.C. pr. Cristian Vaida, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. După-amiaza, a participat la Muzeul Brukenthal din Sibiu, la vernisajul expoziţiei „O istorie prea puţin cunoscută. Spaţiile comerciale din centrul Sibiului istoric".

Vineri, 14 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 16 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Sfântul Nicolae" din localitatea Porumbacu de Sus, protopopiatul Avrig. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumuseţare a bisericii parohiale. În cadrul Sfintei Liturghie, diaconul Călin Vicu a fost hirotonit *preot* pentru Parohia Buzăiel, Protopopiatul Săcele. La sfârşitul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Nicolae Popa, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 17 noiembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Marţi, 18 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 19 noiembrie. A vizitat şantierul de lucrări de la Centrul social-cultural „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna" din Copşa Mică, jud. Sibiu. A vizitat, apoi, şantierul de pictură de la Schitul Bazna, judeţul Sibiu.

Joi, 20 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 21 noiembrie – ***Praznicul Intrării în Biserică a Maicii Domnului.*** A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Tuturor Sfinţilor" din localitatea Codlea II, protopopiatul Bran-Zărneşti. La sfârşitul slujbei, Î.P.S. Sa a acordat preotului Ioan Cioacă şi preotului Adrian Munteanu din Codlea distincţia „Crucea Şaguniană pentru clerici", pentru a încununa întreaga lor activitate misionară şi pastorală. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a sfinţit troiţa din incinta Grupării Mobile de Jandarmi „Burebista" din Braşov. Ca preţuire pentru misiunea de apărare a neamului românesc, comandantul unităţii de jandarmi, colonelul Cristian Paliştan, a primit din partea Î.P.S. Sale distincţia „Crucea Şaguniană pentru mireni", iar P.C. pr. militar Ioan Epaminond Boroş a fost hirotesit *iconom stavrofor.*

Sâmbătă, 22 noiembrie. A vizitat şantierul de lucru de la Centrul social-cultural Copşa Mică.

Duminică, 23 noiembrie. La invitaţia Preasfinţitului Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de târnosire a Bisericii „Bunavestire şi Sfânta Cuvioasă Parascheva" din localitatea Geoagiu-Suseni, Protopopiatul Orăştie, înconjurat de un sobor de arhierei, format din Înaltpreasfinţitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preasfinţitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei, şi de un sobor de preoţi şi diaconi. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Luni, 24 noiembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 25 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 26 noiembrie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela mitropolitană. A prezidat, la Facultatea de Teologie din Sibiu, comisia de examinare a preoţilor candidaţi pentru obţinerea gradului I în preoţie.

Joi, 27 noiembrie. A oficiat, în Capela mitropolitană din Sibiu, slujba de hirotesie întru *duhovnic* a P.C. pr. Alexandru Socaciu, paroh al parohiei Veneţia de Jos, protopopiatul Făgăraş I, şi a P.C. pr. Nicolae Bian, paroh al parohiei Geacăş, protopopiatul Mediaş. Seara a participat, în Sala festivă a Hotelului Ibis din Sibiu, la deschiderea oficială a celei de-a noua Conferinţe de chirurgie româno-sârbă. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 28 noiembrie. A fost prezent, la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, la slujba de Te Deum oficiată cu prilejul primirii oficiale a Preafericitului Părinte Ioan al X-lea, Patriarhul Antiohiei şi al Întregului Orient.

Sâmbătă, 29 noiembrie. A participat la Sala Thalia din Sibiu, la simpozionul dedicat Marii Uniri, realizat de Academia Română, Academia Forţelor Terestre, Universitatea „Lucian Blaga", Asociaţiunea Astra, Instituţia Prefectului – Judeţul Sibiu, Consiliul Judeţean Sibiu şi Primăria Municipiului Sibiu. A adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În ajunul prăznuirii Sf. Apostol Andrei, Ocrotitorul României, şi a Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei, Î.P.S. Sa a participat la slujba Privegherii de la Catedrala Mitropolitană. A adresat mulţimii credincioşilor şi pelerinilor prezenţi un cuvânt de învăţătură şi binecuvântare. A participat, apoi, la procesiunea organizată prin centrul municipiului Sibiu, cu moaştele Sf. Ierarh Andrei.

Duminică, 30 noiembrie – *Sărbătoarea Sf. Apostol Andrei, Ocrotitorul României, şi a Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei.* Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfinţitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Preasfinţitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfinţitul Gurie, Episcopul Devei şi Hunedoarei, PS Andrei Făgărăşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi cu un mare sobor de preoţi şi diaconi. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. La finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru mireni" domnului Ionel Valentin Vlad, Preşedintele Academiei Române, şi domnului Alexandru Surdu, Vicepreşedintele Academiei Române.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

150 de ani de la restaurarea MITROPOLIEI TRANSILVANIEI

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

(urmare din p. 1)

credincioşilor români din Transilvania au rămas statornici în credinţa ortodoxă, dar fără să mai aibă un ierarh în fruntea lor; din această cauză, preoţii ortodocşi erau hirotoniţi de ierarhi de dincolo de Carpaţi, mai ales la Bucureşti şi Râmnicu Vâlcea.

Datorită acestei situaţii nefireşti, reprezentanţii preotilor şi credincioşilor ortodocşi au înaintat memorii către Curtea imperială din Viena, cerând numirea unui ierarh ortodox şi încetarea persecuţiilor împotriva Bisericii Ortodoxe. Nesoluţionarea acestor revendicări legitime a dus la adevărate răscoale populare, cea mai înverşunată fiind cea condusă de ieromonahul Sofronie de la Cioara. Represaliile autorităţilor habsburgice au fost foarte dure: sute de preoţi şi credincioşi ortodocşi au fost aruncaţi în închisori, unii dintre ei pierzându-şi viaţa acolo ca adevăraţi neomartiri; mulţi credincioşi au fost trecuţi cu forţa la Biserica Unită, mănăstirile şi schiturile ortodoxe distruse cu tunurile sau arse din dispoziţia Generalului Nicolaus Adolf von Buckow.

Şi totuşi, în urma unor mişcări populare, Curtea imperială din Viena, respectiv Împărăteasa Maria Tereza, a fost nevoită să numească un episcop ortodox pentru clerul şi credincioşii români din Transilvania, în persoana episcopului sârb Dionisie Novacovici al Budei; el a fost urmat de alţi trei episcopi sârbi, toţi cu sediul în Sibiu.

În felul acesta s-a stabilit o ierarhie ortodoxă în Transilvania sub forma unei episcopii cu sediul în Sibiu, dar aceasta era subordonată Mitropoliei Ortodoxe Sârbe de la Carloviţ (oficial din 1783/1786), aflată tot între graniţele Imperiului Habsburgic. Abia în 1810/11, în urma numeroaselor memorii ale clerului şi ale credincioşilor, Curtea imperială a acceptat revenirea la o ierarhie naţională, prin alegerea ca episcop a preotului Vasile Moga (1811-1845), tot cu sediul la Sibiu. Succesorul acestuia în scaun a fost *Andrei Şaguna*, iniţial vicar, în 1846, apoi ales (decembrie 1847) şi hirotonit episcop la Carloviţ (aprilie, 1848).

Tânăr, ambiţios şi energic, Andrei Şaguna a început curând demersurile către Curtea imperială din Viena şi către Mitropolia din Carloviţ pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei, desfiinţată de Habsburgi în 1701. Acţiunile noului episcop au început încă din anul 1849, când a publicat broşura intitulată *Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericeşti naţionale a românilor de religie răsăriteană* (Sibiu, 1849, 15 p.), urmată de un *Adaus la Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericeşti naţionale a românilor de religie răsăriteană* (Sibiu, 1850, 23 p.). La 12 martie 1850, Şaguna a convocat la Sibiu primul „Sinod" (adunare) al eparhiei sale, la care au participat 24 de preoţi şi 20 de mireni (între care şi Avram Iancu). Sinodul a adresat un memoriu Curţii imperiale din Viena prin care se cerea restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei, precum şi aprobarea pentru convocarea unui sinod format din clerici şi mireni, care să se ocupe cu organizarea ei statutară.

În anii următori, după perioada aşa-numitului „absolutism" habsburgic, Şaguna a adresat alte numeroase memorii în acest sens, atât Curţii imperiale, cât şi patriarhului sârb Iosif Raiacici de la Carloviţ, prin care solicita ieşirea Bisericii Ortodoxe Române de sub jurisdicţia Mitropoliei (din 1848, Patriarhie) de Carloviţ şi restaurarea vechii Mitropolii româneşti din Transilvania. Din nefericire, a întâmpinat o opoziţie puternică din partea ambelor instituţii.

Lupta a fost reluată cu mai multă vigoare după 1859/1860, când se inaugurează un aşa-numit „regim liberal" (în locul celui „absolutist"). În 1860 e tipărită, la Viena şi la Sibiu, o nouă broşură, sub titlul *Memorial prin care se lămureşte cererea românilor de religie răsăriteană din Austria pentru restaurarea Mitropoliei din punct de vedere al sfintelor canoane* (23 p.). În acelaşi timp, împreună cu cei doi reprezentanţi ai românilor ortodocşi din

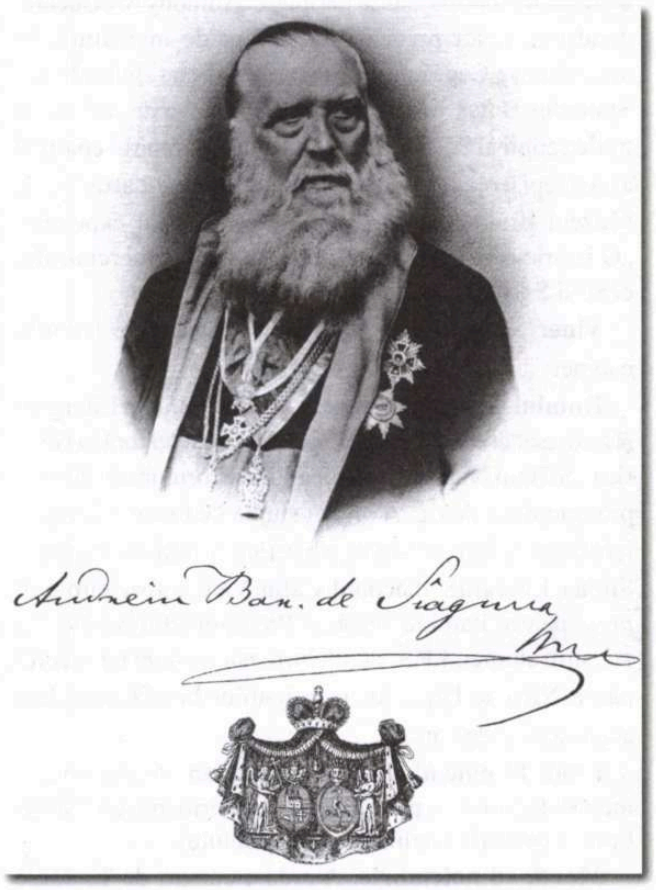

Banat şi Bucovina, a pus problema restaurării Mitropoliei în Senatul imperial din Viena.

După atâţia ani de eforturi, abia la 27 septembrie 1860 s-a dat o „rezoluţie imperială" prin care se preciza că Împăratul nu este împotriva restaurării Mitropoliei, dacă un sinod al tuturor ierarhilor ortodocşi din Imperiul Habsburgic şi-ar da asentimentul. Pe baza acestei hotărâri, Şaguna a convocat la Sibiu cel de-al doilea Sinod al eparhiei, în zilele de 24-26 octombrie 1860, la care au participat 46 de preoţi şi 52 de mireni. Membrii Sinodului au adresat un nou memoriu către împăratul Francisc Iosif, dar şi un memoriu către Sinodul mitropolitan din Carloviţ, prin care solicitau din nou restaurarea Mitropoliei Transilvaniei şi ieşirea de sub jurisdicţia Mitropoliei din Carloviţ. S-a trimis o scrisoare şi episcopului român Eugenie Hacman al Bucovinei (subordonată şi ea Carlovităului), prin care se solicita să intre sub jurisdicţia noii Mitropolii a Transilvaniei, pentru ca, în felul acesta, toţi românii ortodocşi din Imperiul Habsburgic să aibă o singură Mitropolie. Din nefericire, episcopul bucovinean nu a acceptat propunerea, ci a militat pentru crearea unei Mitropolii proprii, cu sediul la Cernăuţi.

Acţiunile pentru restaurarea Mitropoliei au continuat şi în anii următori, deşi destul de anevoios. Abia în 22-24 martie 1864 s-a întrunit un nou Sinod eparhial la Sibiu, cu 80 de „membri de drept" şi 92 de deputaţi „aleşi". De data aceasta, Sinodul a aprobat un regulament de organizare a afacerilor eparhiale, cu 174 de paragrafe (pe baza unui proiect prezentat de Şaguna). În toamna anului 1864, Sinodul episcopilor sârbi din Patriarhia de Carloviţ şi Congresul Naţional Bisericesc Sârb, ambele sub conducerea noului Patriarh Samuil Masirevici, şi-au dat asentimentul pentru separarea ierarhică a celor două Mitropolii, sârbă şi română, din monarhia habsburgică.

La 12/24 octombrie 1864, deci în ajunul Crăciunului, Împăratul Francisc Iosif a semnat un „autograf imperial", prin care se aproba restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe române a Transilvaniei şi numirea lui Andrei Şaguna ca arhiepiscop şi mitropolit. Noua Mitropolie urma să aibă două eparhii sufragane.

Chiar în ziua de Crăciun a anului 1864, noul mitropolit trimitea o circulară clerului şi enoriaşilor săi, prin care îi informa că strădaniile sale de un deceniu şi jumătate au fost încununate de izbândă; în aceeaşi circulară prezenta anumite îndrumări cu privire la separarea parohiilor din Arad şi Banat, pe seama celor din urmă urmând să se înfiinţeze o episcopie cu sediul la Caransebeş. În aceeaşi lună, împăratul a cerut patriarhului sârb să instituie două comisii, sârbă şi română, care să decidă ce fonduri revin Mitropoliei Transilvaniei din averea comună a Patriarhiei de Carloviţ.

Era necesară acum o lege după care să se conducă Mitropolia autocefală a Transilvaniei. Drept care, Mitropolitul Andrei a convocat, la Sibiu, un Congres Naţional Bisericesc al românilor ortodocşi din întreaga Mitropolie, cu câte 10 preoţi şi 20 de mireni din fiecare eparhie, deci un număr de 90 de deputaţi. Lucrările Congresului au durat 22 de zile, de la 16/28 septembrie până la 7/19 octombrie 1868, timp în care s-au dezbătut cele mai importante probleme privitoare la organizarea Mitropoliei. O comisie a Congresului, formată din 27 de membri (3 clerici şi 6 mireni din eparhie), a studiat un proiect prezentat de Mitropolitul Andrei, care, cu unele modificări, a fost adoptat sub numele de *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania*; a fost sancţionat de Împăratul Francisc Iosif la 28 mai 1869, de când a intrat în vigoare.

Nu intrăm în detalii cu privire la organizarea Mitropoliei şi a părţilor ei componente, ci vom reţine doar că statutul avea trei principii de bază: *autonomia* faţă de stat, *constituţionalitatea*, adică separarea celor trei „puteri" în Biserică: legislativă, executivă şi judecătorească, dar şi dreptul preoţilor şi al credincioşilor bărbaţi de a fi reprezentaţi în forurile de conducere bisericeşti, prin vot universal şi uninominal; *sinodalitatea*, adică colaborarea dintre clerici şi mireni la conducerea afacerilor bisericeşti în aceeaşi proporţie (1/3 şi 2/3); în felul acesta era înlăturat orice absolutism ierarhic. Rezultă că elementul mirean avea dreptul să participe la conducerea Bisericii în cele trei unităţi administrative ale ei: parohie, protopopiat, eparhie, în probleme bisericeşti, culturale (şcolare) şi economice. Toţi istoricii bisericeşti şi canoniştii români sau străini care au studiat *Statutul Organic* au apreciat superioritatea lui faţă de alte legi. Era o „Magna Charta" a organizării noastre bisericeşti, cum spunea Octavian Goga în 1923. De aceea, Andrei Şaguna a fost socotit drept cel mai de seamă legiuitor şi organizator bisericesc din toate timpurile. În conjunctura politică de atunci, după crearea Imperiului „dualist" Austro-Ungar, prin *Statutul Organic* (aprobat şi în „Casa Magnaţilor" din Budapesta în 1869, tot prin strădaniile Mitropolitului Andrei), Biserica a devenit o adevărată „citadelă" de apărare a credinţei ortodoxe, dar şi a fiinţei naţionale în faţa numeroaselor încercări de maghiarizare venite din partea Guvernelor din Budapesta după 1867.

Statutul Organic a rămas în vigoare până în 1925, când s-a votat un nou Statut de organizare pentru Biserica din România întregită. Principiile sale de bază au rămas şi în acest Statut şi chiar în cel din 1948/1964.

Concepția ierarhului ANDREI ȘAGUNA despre autonomia bisericească națională dezvoltată în cadrul consultărilor episcopilor ortodocși din monarhia austriacă (Viena, 1850-1851)

În perioada 15 octombrie 1850 – 2 iulie 1851, autoritățile austriece de stat au convocat, la Viena, pe toți episcopii ortodocși din monarhia habsburgică, pentru discutarea și identificarea unor formule unitare de organizare pe plan bisericesc și școlar. La aceste consultări episcopale („bischöfliche Berathungen") au participat mitropolitul Karlovitzului și episcopii Transilvaniei, Dalmației, Bucovinei, Timișoarei, Karlstadtului și Pakratzului, cu excepția celui din Bacska. Episcopul Aradului, Gherasim Raț, murise la 15 august 1850, fiind delegat, din partea consistoriului arădean, arhimandritul Ghenadie Popescu.

În contextul politic al interesului administrației austriece de stat pentru o ortodoxie organizată unitar pe teritoriul monarhiei, episcopul de atunci al Transilvaniei, Andrei Șaguna, a venit cu un proiect foarte îndrăzneț, propunând tatutul de autonomie al ortodoxiei în relație cu statul și de egalitate cu celelalte confesiuni recunoscute. Era exprimată și dorința unei reglementări ierarhice pe criterii naționale care urma să se constituie într-un răspuns inteligent pe plan bisericesc la evenimentele și mentalitatea generației anilor 1848 din spațiul central european. Autonomia bisericească națională cerută de Șaguna și înfăptuită mai târziu prin recunoașterea Mitropoliei Transilvaniei, la 1864, a devenit, în timp, cadrul de manifestare a emancipării naționale a românilor ortodocși din monarhia austriacă. Chestiunile interne bisericești și școlare au fost gândite în aceiași termeni ai întâlnirii ortodoxiei cu naționalitatea, concept specific secolului al XIX-lea care a avut efecte evidente asupra dezvoltării ulterioare a Bisericilor ortodoxe din monarhia austriacă.

La 27 iulie 1850, episcopul Șaguna îi imputa mitropolitului sârb al Karlovițului, Iosif Raiacici, amânarea, de trei ori, a consultărilor episcopilor, arătând necesitatea urgentă a ținerii unei astfel de întruniri, pentru binele Bisericii Ortodoxe din monarhia austriacă. [Scrisoarea episcopului Șaguna către patriarhul Iosif Raiacici, la 27 iulie 1850, la I. PUȘCARIU, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania. Studiu istoric despre reînființarea Mitropoliei dimpreună cu o colecțiune de acte*, Sibiu, 1900, Anexe, p. 70] Deja, în anul anterior, demarase acțiuni concrete care vizau restaurarea mitropoliei ortodoxe românești și reglementarea relațiilor ierarhice (Karloviț-Sibiu), de asemenea, rezolvarea unor chestiuni interne bisericești semnificative [La 25 februarie 1849, era prezentată împăratului Franz Josef, la Ölmutz, o petiție generală a tuturor românilor din monarhia habsburgică prin care se cerea existența unei *Biserici românești independente.* La 5 martie 1849, era înaintat un memoriu, cu conținut asemănător, Consiliului aulic de Miniștri. La 28 martie 1849, Șaguna se adresa personal către Rajačić, propunând, pentru prima dată, în mod direct, o separare a ierarhiei românești de cea sârbească. Printr-o altă petiție din 20 iulie 1849, înaintată Ministerului Cultelor, se cerea permisiunea pentru toți românii ortodocși din monarhie să țină un congres bisericesc pentru a-și alege un mitropolit al lor. La 12 martie 1850, era organizat la Sibiu un sinod eparhial alcătuit din clerici și mireni, care cerea aceluiași Minister să aprobe restaurarea Mitropoliei. Vezi Keith HITCHINS, *Ortodoxie și naționalitate*, pp. 208-210].

La 5 noiembrie 1850, Șaguna înainta consultărilor episcopilor din Viena propunerile sale cu referire la statutul ortodoxiei în relație cu statul austriac și cu celelalte confesiuni la nivelul organizării bisericești și al învățământului [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, Sibiu, 1889, pp. 312-313].

O temă esențială a discursului său a fost *recunoașterea, la nivelul autorităților de stat, a egalității Bisericii răsăritene (ortodoxe, n.n.) cu celelalte confesiuni creștine din monarhia austriacă*, ceea ce s-ar fi putut realiza prin extinderea privilegiilor prevăzute de constituția din 4 martie 1849 și asupra teritoriilor intitulate înainte „provincii ungare" [*Ibidem*, p. 312].

Propunea, de asemenea, *recunoașterea, printr-un decret special, a naționalităților și a limbilor creștinilor răsăriteni*, pornind de la limba comună utilizată, atât în slujbă, cât și în celelalte funcțiuni religioase, de fiecare națiune în parte [*Ibidem*, p. 312].

Solicita ca *numirea negativă de „Biserică neunită" să fie exclusă, folosindu-se pe viitor denumirea de „Biserică răsăriteană dreptcredincioasă"* [*Ibidem*, p. 312. Vezi și Mihai SĂSĂUJAN, „Biserică greco-neunită sau Biserică greco-răsăriteană? Considerații istorice și eclesiologice ale episcopului Andrei Șaguna la mijlocul secolului al XIX-lea", *Studii Teologice*, nr. 2/2005, pp. 27-41].

Aducea în discuție *reciprocitatea confesională*, cerând ca în localitățile mixte la nivel etnic sau confesional, atât

sărbătorile catolicilor, cât și cele ale ortodocșilor să fie respectate de cealaltă confesiune, indiferent de procentul numeric, în sensul în care în zilele de sărbătoare ale credincioșilor aparținând unei confesiuni, încăperile comercianților și meșteșugarilor aparținând celeilalte confesiuni să rămână închise până după-amiaza [*Ibidem*, p. 313].

Pentru *căsătoriile mixte* solicita să fie fixată norma ca slujba de binecuvântare a mirilor să fie săvârșită în parohia și de către preotul de unde provenea mireasa [*Ibidem*, p. 313]. În cazul în care una sau altă confesiune creștină refuza să oficieze și accepta doar să asiste pasiv, Biserica Răsăriteană să fie îndreptățită să săvârșească slujba de binecuvântare a mirilor dintre care unul aparținea ei [Vezi și memoriul din 10 martie 1851, înaintat de episcopul Andrei Șaguna, Ministrului Cultelor, Leo Thun, în: *Österreichisches Staatsarchiv Wien, Allgemeines Verwaltungarchiv, Ministerium für Kultus und Unterricht, Präsidium – Registratur, Kt.11, Grupa de acte nr. 141/1851*].

O altă temă fundamentală evidențiată cu multă stăruință în timpul consultărilor episcopilor a fost cea a *înființării unei mitropolii autonome a românilor ortodocși din monarhie*, urmând ca cele două națiuni, românii și sârbii, ce aparțineau confesiunii răsăritene, să se afle în raporturi de coordonare una cu cealaltă [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, pp. 312-313]. Încă de la hirotonirea sa, la Carloviț, în aprilie 1848, episcopul Andrei Șaguna își asuma, deja, „misiunea sacră" de a reînsufleți eparhia transilvană „potrivit dreptului canonic, nevoilor oamenilor și spiritului vremii". Aceste cuvinte constituiau, încă de pe atunci, o declarație de independență față de Biserica Sârbă, pentru respectarea dreptului canonic care presupunea, în concepția sa, restabilirea unei mitropolii românești separate, iar *spiritul vremii* necesita concesii substanțiale față de sentimentul național [K. HITCHINS, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1846-1873*, Editura Univers enciclopedic, București 1995, pp. 208-209].În pofida întregului efort depus în acest sens, nu s-a putut ajunge la un compromis între insistența lui Șaguna pentru o mitropolie românească separată și hotărârea lui Rajačić de a menține și de a întări unitatea administrativă a Bisericii.

Pentru o mai bună coordonare a vieții bisericești și școlare a românilor ortodocși din monarhie, ierarhul Transilvaniei propunea ca în cadrul Ministerelor de Interne, al Educației și Cultelor, al instituțiilor politice provinciale din Transilvania, Serbia, Banatul de Timișoara, Ungaria și Bucovina, ca și în cadrul consiliilor școlare ale acestor țări ale monarhiei, să fie înființată câte o secție românească pentru chestiunile bisericești și școlare ale acestora [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I., p. 313].

Șaguna considera necesară păstrarea unității dogmatice a Bisericii Răsăritene din Austria și un acord eventual al acesteia cu Patriarhia din Constantinopol cu referire la chestiuni strict bisericești, potrivit legislației bisericești [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I., p. 312].

La 16 noiembrie 1850, Andrei Șaguna înainta Ministrului de Interne, Alexander Bach, propunerile sale referitoare la ordinea de zi fixată pentru dezbateri. [I. PUȘCARIU, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania,* Anexe, pp. 73-87] În memoriul său, el saluta decizia „preaînaltă" de convocare a tuturor episcopilor ortodocși din monarhie pentru consultări în vederea reglementării chestiunilor interne bisericești și școlare, care necesitau însă o prealabilă clarificare a statutului extern al Bisericii Răsăritene din Austria în relație cu statul și cu celelalte confesiuni. Revenea, în mod detaliat, la ideile expuse la 5 noiembrie 1850, în cadrul consultărilor episcopilor, aducând în discuție încă un punct referitor la respectarea identității confesionale a copiilor de confesiune răsăriteană ortodoxă care frecventau școli aparținând unor confesiuni străine. Ei nu trebuiau să fie obligați să participe la orele de religie și la slujbele respectivei confesiuni, aceștia urmând să învețe învățătura de credință a religiei lor proprii, iar în duminici și sărbători să meargă la slujbele Bisericii lor.

În continuare, ierarhul român prezenta punctul său de vedere cu referire la temele aflate pe ordinea de zi a consultărilor ierarhilor ortodocși întruniți la Viena: consistoriile diocezane, dotarea clerului, înființarea de școli teologice și seminarii pentru Biserica Răsăriteană din Transilvania, școlile populare.

În pofida duratei foarte lungi a consultărilor episcopilor ortodocși din monarhia austriacă (15 octombrie 1850 – 2 iulie 1851), aceștia nu au reușit să propună guvernului imperial din Viena, unele concluzii comune pentru aplicarea lor ulterioară în organizarea bisericească internă, cu acordul politic de stat. Nu a existat o abordare sistematică a punctelor aflate pe ordinea de zi. Episcopul Andrei Șaguna și-a exprimat dezamăgirea pentru modul de desfășurare a lucrărilor [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I., p. 311]. Deja, la 8 noiembrie 1850 și, ulterior, la 15 mai 1851, a cerut permisiunea Ministerului Cultelor și Învățământului, de a pleca acasă. Din punctul lui de vedere, la așa-numitele consultări ale episcopilor ortodocși „ar fi trebuit să se discute și să fie fixate principiile de organizare ale Bisericii Ortodoxe din monarhia întreagă. S-a văzut, de la început, că mitropolitul Rajačić și episcopii sârbești n-au avut gânduri serioase cu privire la această problemă de căpetenie, ci insistau în tot chipul a pierde timpul cu lucruri secundare, sau chiar cu unele lipsite de orice importanță" [I. LUPAȘ, „Viața și faptele mitropolitului Andrei Șaguna", în vol.: *Mitropolitul Andreiu baron de Șaguna. Scriere comemorativă la serbarea centenară a nașterii lui*, Sibiu, 1909, pp. 118-119].

Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai SĂSĂUJAN

Prețuire și binecuvântare la ceas aniversar

Mesajul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la aniversarea a 85 de ani de viață a Pr. Prof. Dr. Constantin Voicu, Sibiu, vineri, 5 decembrie 2014:

Aniversarea împlinirii a 85 de ani de viaţă a *Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu* este o mărturie a unei bogate activităţi desfăşurate în slujba Bisericii şi a învăţământului teologic universitar românesc.

De la catedra de *Patrologie* şi *Literatură postpatristică,* Părintele Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu a desfăşurat, timp de aproape cinci decenii, o amplă activitate didactică, ştiinţifică şi pedagogică, formând multe generaţii de teologi. Simţul său practic a făcut posibilă numirea în diferite funcţii administrative de conducere: prorector (1976-1979) şi rector (1979-1992) la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, decan al Facultăţii de Teologie din Alba Iulia (1996-2000) şi decan al Facultăţii de Teologie din Oradea (2000-2004).

De asemenea, activitatea sa bogată a fost recunoscută prin acordarea de înalte distincţii de stat (Ordinul „Meritul Cultural" în grad de ofiţer) şi multe titluri academice. Toate acestea reprezintă un prilej de bucurie atât pentru Biserica noastră, cât şi pentru întreaga comunitate academică românească.

Împărtăşim bucuria evenimentului şi ne alăturăm tuturor celor care omagiază, cu prilejul acestei aniversări, personalitatea Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu şi exprimăm prețuire şi recunoştinţă pentru contribuţia sa la formarea teologică şi duhovnicească a multor generaţii de studenţi.

La ceas aniversar îl felicităm pe Părintele Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu şi ne rugăm Domnului nostru Iisus Hristos să-i dăruiască sănătate şi bucurie, pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţi ale căror opere le-a studiat şi le-a prezentat studenţilor în teologie.

Întru mulţi şi fericiţi ani!

† DANIEL,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Prețuire unui mare dascăl şi slujitor – PĂRINTELE CONSTANTIN VOICU, aniversat la 85 de ani

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" din Sibiu s-a aflat în sărbătoare cu o zi înainte de praznicul Sfântului Nicolae, deoarece una dintre personalităţile de marcă ale instituţiei, arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu, a fost omagiată la împlinirea a 85 de ani. Ceremonia a avut loc în capela facultăţii, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Laurenţiu, Mitropolitul Ardealului.

Cadrele didactice, preoţi, foşti şi actuali studenţi au venit ieri, 5 decembrie, în capela Facultăţii de Teologie pentru a-i aduce omagii, felicitări şi gânduri bune părintelui Constantin Voicu, fost rector al vechiului Institut Teologic şi o personalitate academică cu o contribuţie esenţială la dezvoltarea învăţământului universitar din Sibiu. Prin implicarea sa directă şi prin buna chivernisire a învăţământului teologic de la Sibiu în anii de după evenimentele din 1989, Universitatea „Lucian Blaga" avea să se nască pe fundamentul Facultăţii de Teologie, vechea Academie Şaguniană aducând prestigiu, patrimoniu academic şi valoare noii universităţi.

> ***„Din datorie sfântă aducem această prețuire, pentru că, ori de câte ori vă vedem, ne aducem aminte că ați făcut legătura dintre marea pleiadă a vechilor profesori ai facultății noastre şi generația actuală de dascăli de Teologie."***
>
> **† Laurențiu, Mitropolitul Ardealului**

Din acest motiv, conducerea actuală a Universităţii „Lucian Blaga" a participat la ceremonia de evocare a personalităţii părintelui Voicu, pentru a aduce recunoştinţa şi aprecierea instituţiei pentru cel care a iniţiat fondarea învăţământului universitar modern din Sibiu. Au fost prezenţi în capelă atât preşedintele Senatului universitar, prof. univ. dr. Constantin Oprean, cât şi rectorul Ioan Bondrea. Alături de aceştia s-au aflat pr. acad. prof. dr. Mircea Păcurariu, pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan, prodecanul facultăţii, pr. conf. univ. dr. Mircea Ielciu, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, pr. Ilarie Benchea, cadre didactice, protopopi, preoţi, studenţi şi alţi oaspeţi.

„Un adevărat părinte"

IPS Mitropolit Laurenţiu şi un sobor slujitor au oficiat un Te Deum, aducând mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra părintelui Constantin Voicu şi rugându-L să-i dea în continuare sănătate şi putere de muncă.

După slujba religioasă, pr. prodecan Mircea Ielciu, urmaşul la catedra de Patrologie al părintelui Voicu, a evocat personalitatea celui care şi-a jertfit mai bine de 50 de ani din viaţă în slujba învăţământului teologic de la Sibiu.

„A avut marea calitate de a înţelege pe oameni şi problemele lor nu doar cu mintea, ci şi cu inima. De aceea a rămas în conştiinţa zecilor de generaţii de absolvenţi, devenite preoţi şi slujitori ai Bisericii, ca un om de o mare bunătate şi disponibilitate. Cu toţii îl ştim ca «părintele rector», pentru că a fost un adevărat părinte", a spus părintele Ielciu.

În continuare, părintele Dumitru Abrudan a citit mesajul de felicitare al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, şi a amintit câteva dintre contribuţiile părintelui Constantin Voicu la dezvoltarea instituţiei şaguniene.

„Părintele profesor poate fi socotit mai-marele nostru, pentru că aşa este rânduiala vieţii noastre", a spus pr. Abrudan.

Ceremonia a continuat cu mesajele reprezentanţilor Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu. Rectorul Ioan Bondrea a subliniat în cuvântul său, rolul părintelui Voicu la înfiinţarea acestei instituţii.

„Nu trebuie să ne uităm înaintaşii, pentru că, altfel, nu mai putem să ne realizăm. În activitatea noastră de dascăli sau cea administrativă este nevoie să ne uităm în urmă, pentru a vedea ce au făcut bine înaintaşii noştri", a spus rectorul Ioan Bondrea.

La rândul său, preşedintele Constantin Oprean a evidenţiat câteva aspecte din activitatea Facultăţii sibiene, condusă o bună vreme de părintele Voicu.

„V-am cunoscut în toate ipostazele şi poate că de aceea, în această perioadă lungă din viaţa mea dedicată învăţământului, m-am modelat după personalităţi mari", a spus preşedintele Constantin Oprean.

Datoria de a ne prețui înaintaşii

Un oaspete de seamă al ceremoniei, profesorul luteran Hermann Pitters de la Departamentul de Teologie Protestantă al universităţii sibiene, a amintit într-un cuvânt atât prietenia cu părintele Voicu, dar mai ales ajutorul său oferit fraţilor de altă confesiune în vremuri de răstrişte.

„Am avut marele prilej de a sta sub aripile mari ale Bisericii Ortodoxe. A fost un merit deosebit mai ales al rectorului Constantin Voicu, care ne-a îmbrăţişat şi pe noi", a spus profesorul Hermann Pitters, care i-a oferit în dar părintelui Voicu un volum de teologie ortodoxă.

Nu în cele din urmă, IPS Mitropolit Laurenţiu şi-a exprimat gratitudinea faţă de cel care i-a fost dascăl, mentor şi un adevărat părinte.

„Din datorie sfântă facem această preţuire, pentru că, ori de câte ori vă vedem, ne aducem aminte că aţi făcut legătura dintre marea pleiadă a vechilor profesori ai facultăţii noastre şi generaţia actuală de dascăli de Teologie", a subliniat ÎPS Mitropolit Laurenţiu.

În finalul ceremoniei, părintele Voicu le-a mulţumit tuturor pentru urări şi pentru darurile oferite. Părintele profesor a amintit multe dintre perioadele şi evenimentele bune sau mai puţin bune din viaţa facultăţii.

„Ziua de 5 decembrie are o dublă semnificaţie pentru mine, pentru că, pe lângă ziua de naştere, îmi amintesc de ziua de 5 decembrie 1948 când l-am cunoscut pe Mitropolitul Nicolae Bălan, ca student în anul I. Din acea zi mi s-a schimbat viaţa şi, datorită Mitropolitului Nicolae Bălan, am ajuns ceea ce sunt astăzi", a spus părintele Voicu.

PĂRINTELE ARHID. UNIV. DR. DR. H.C. CONSTANTIN VOICU
la patriarhala vârstă de 85 de ani

Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna" şi-a câştigat de-a lungul anilor, statutul de venerabilă instituţie de învăţământ şi cultură în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Acest fapt se datorează în cea mai mare măsură personalităţilor teologice, adică profesorilor ei, care au ilustrat în mod excepţional disciplinele de studiu, ostenind fără preget la altarul Cuvântului şi împărtăşind lumina cunoştinţei sutelor de generaţii de studenţi, care s-au format pentru misiunea preoţească.

Este în tradiţia facultăţii noastre să omagieze la diferite momente aniversare, pe cei cărora le datorează prestigiul şi locul ei. Aflându-se într-un context teologic ecclesial, momentul aniversar de astăzi se înscrie într-un fel şi pe linia îndemnului paulin: „Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri...". Detaşându-ne de alertul ritm cotidian, se cuvine ca, la momente speciale, să aniversăm pe dascălii şi părinţii noştri întru cele ale devenirii întru ale teologiei şi să nu-i uităm, deoarece „...cine uită nu merită să trăiască, întrucât uitarea este moartea dinainte de moarte".

Între mai-marii noştri, atât ca vârstă, dar şi ca realizări, se numără, fără îndoială Părintele Rector Constantin Voicu, a cărui viaţă – timp de mai multe decenii – s-a împletit cu viaţa acestei facultăţi şi cu a Mitropoliei Ardealului.

Există oameni asupra cărora trecerea timpului nu lasă urme vizibile, iar robusteţea, implicarea, dinamismul şi pofta de viaţă de care dau dovadă face aproape imposibilă încercarea de a le intui vârsta. Din această categorie face parte şi Părintele Rector Constantin Voicu, care, la 5 decembrie 2014, a împlinit patriarhala vârstă de 85 de ani. De fapt, nici nu ni-l putem imagina altfel pe Părintele Rector, decât mereu implicat şi dispus să pună umărul acolo unde simte că este nevoie de priceperea şi experienţa sa. Numai aşa înţelegem cum a fost posibil ca aproape 13 ani să călătorească neobosit între Sibiu, Alba Iulia şi Oradea, unde, pe lângă activitatea didactică desfăşurată, care ştim că solicită foarte mult, a îndeplinit şi înalta demnitate de conducere a Facultăţilor de Teologie din aceste oraşe, în calitate de decan.

Sărbătoritul s-a născut la 5 decembrie 1929, în oraşul Braşov, într-o familie evlavioasă. Aici, după cursurile primare, şi-a făcut studiile liceale la vestita şcoală şăgunianã, unde îşi ia bacalaureatul. A urmat apoi cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit ca licenţiat în 1952. A continuat pregătirea şi aprofundarea teologică la Institutul Teologic din Bucureşti, frecventând cursurile de doctorat la secţia istorică, specialitatea Patrologie şi Literatură Postpatristică, unde obţine titlul academic de *Doctor în Teologie*, în 1975, cu teza: *Teologia muncii la Sfântul Ioan Gură de Aur şi actualitatea ei*. Între 1977 şi 1978 a făcut studii de specializare postdoctorale la Facultăţile de Teologie Protestantă din Geneva şi Neuchâtel (Elveţia).

Din 1952 şi până în 1996, activitatea Părintelui Rector a constat în îndeplinirea cu multă abnegaţie şi dăruire a mai multor funcţii şi responsabilităţi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, devenit apoi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna", din cadrul Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu. Astfel, între 1952 şi 1959 a fost bibliotecar al Bibliotecii Mitropolitane, iar din 1959 până în 1973 a îndeplinit funcţia de secretar-şef la Institutul Teologic Universitar. În 1973 ocupă prin concurs postul de lector la disciplina Patrologie şi Literatură Postpatristică, iar în 1975 devine conferenţiar. Se titularizează ca *profesor universitar* la aceeaşi catedră în 1976, predând studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor, fără întrerupere, până astăzi.

Se cuvine să aducem precizarea că între anii 1976 şi 1979 a îndeplinit şi funcţia de prorector, iar între 1979 şi 1992 (timp de 12 ani) înalta demnitate de rector al acestui renumit şi străvechi aşezământ de cultură teologică, care este Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna".

În perioada în care a condus în calitate de prorector şi rector a pus mult suflet şi devotament pentru buna desfăşurare a activităţii Institutului, ajutând la promovarea mai multor cadre didactice tinere, bine pregătite, care au reuşit să menţină la aceeaşi cotă înaltă învăţământul teologic sibian, a cărui faimă a fost şi este recunoscută nu numai în ţară, ci şi în străinătate.

Perioada anilor 1979 – decembrie 1989 a fost una extrem de dificilă pentru Biserică, în general, şi pentru învăţământul teologic în special. În ciuda acestor greutăţi, Părintele Rector a făcut dovada unei înalte şi abile diplomaţii bisericeşti, reuşind – cu ajutorul lui Dumnezeu – să rezolve într-un mod benefic şi fericit toate problemele care s-au ivit. Deşi autorităţile comuniste au încercat să reducă numărul studenţilor teologi şi să limiteze accesul tinerilor spre teologie, a reuşit să dejoace acest plan, ajutând, totodată, pe foarte mulţi preoţi şi călugări să-şi completeze studiile teologice universitare la forma fără frecvenţă.

Precizăm faptul că, graţie calităţilor sale intelectuale, morale şi diplomatice deosebite, Prea Cucernicia Sa a condus Institutul Teologic de atunci şi a reprezentat Biserica în diferite împrejurări, de aşa manieră încât idealurile şi interesele Bisericii şi ale învăţământului teologic ortodox să nu aibă nimic de suferit, ba mai mult, chiar să prospere.

Aproape zece ani, din perioada care a condus în calitate de rector, a lucrat şi a colaborat cu vrednicul de pomenire Mitropolitul Antonie Plămădeală, personalitate de o aleasă cultură, teolog erudit şi ctitor de vocaţie. Împreună au reuşit – după mari şi susţinute eforturi – să obţină în 1984 dreptul pentru Institutul Teologic din Sibiu de a organiza cursuri de doctorat şi de a acorda titlul academic de doctor în teologie.

După schimbările profunde din societatea românească, de după decembrie 1989, Prea Cucernicia Sa a reuşit într-o perioadă foarte scurtă să integreze Institutul Teologic în cadrul Universităţii „Lucian Blaga". Practic, Părintele Rector Voicu este şi părintele integrării noastre universitare.

În 1996 a fost ales decan la noua Facultate de Teologie a Universităţii „1 Decembrie" din Alba Iulia, aşezământ la a cărui înfiinţare a avut un aport deosebit. Din primăvara anului 2000 devine decanul Facultăţii de Teologie a Universităţii din Oradea. De fapt, legăturile sale cu Oradea sunt mult mai vechi, deoarece a activat şi anterior, în calitate de profesor asociat la această facultate.

Lista bibliografică a Părintelui Rector Constantin Voicu însumează zece lucrări în volum şi peste o sută treizeci de studii şi articole publicate în revistele de specialitate din ţară şi străinătate. Între acestea găsim studii de referinţă asupra marilor Sfinţi Părinţi ai Bisericii: Ignatie Teoforul, Policarp al Smirnei, Clement Romanul, Ciprian, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul şi Ioan Damaschin, care tratează o serie de aspecte ale teologiei patristice.

Ultimii 10 ani din viaţa Părintelui Rector îi putem numi perioada sau „epoca ctitoriilor în(tru) cuvânt". Când afirmăm acestea avem în vedere cele cinci cărţi (volume) publicate în acest răstimp: *Studii de teologie patristică*, EIBMBOR, Bucureşti, 2004, 466 p; cele trei volume dense de *Patrologie*, însemnând peste 1200 de pagini, apărute în prestigioasa Editură Basilica a Patriarhiei Române, în 2009, şi volumul *Botezul în Tradiţia patristică*, Sibiu, 2011, 322 de pagini.

Tot pe linie didactică se cuvine menţionată activitatea desfăşurată în calitate de conducător de doctorat. Până în momentul de faţă a îndrumat şi a finalizat pregătirea a peste 95 de doctoranzi, iar din 1976 şi până la finele anului 2014 a făcut parte din peste 200 de comisii de examen pentru acordarea titlului de doctor, nu numai în teologie, ci şi pentru alte ştiinţe, precum filozofie şi istorie, din marile centre universitare din ţară. A fost membru în *Comisia de Atestare a Diplomelor şi Titlurilor Universitare* şi a *CNCSIS*-ului, comisii care au funcţionat în cadrul Ministerului Educaţiei şi Cercetării. În 2004 a primit Ordinul *„Meritul Cultral"* în grad de ofiţer din partea Preşedinţiei României. Ca o recunoaştere a meritelor sale incontestabile pe tărâm didactic şi ştiinţific, la 7 decembrie 2004, Universitatea din Oradea, în cadrul unei ceremonii emoţionante,

desfăşurată în *Aula Magna*, i-a decernat *Părintelui Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu*, titlul de *Doctor Honoris Causa*. În 2012 şi Universitatea „1 Decembrie" din Alba Iulia, la propunerea Facultăţii de Teologie, i-a conferit titlul de *Doctor Honoris Causa*! Implicarea sa fără nicio ezitare în slujirea bisericească, i-a adus primirea de cruci patriarhale din partea Patriarhilor Justinian (1976), Justin (1982), Teoctist (1988 şi 2001) şi a actualului Patriarh, Preafericitul Părinte Daniel. De asemenea, Sanctitatea Sa, Demetrios I, Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, i-a conferit crucea patriarhală.

În anul 2007, Înaltpreasfinţitul Dr. Laurenţiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, în semn de preţuire pentru activitatea desfăşurată pe tărâm didactic şi bisericesc, i-a conferit Crucea Şaguniană. Se cuvine să mai amintim un aspect important legat de viaţa şi activitatea sa, şi anume, că Părintele Rector a mai avut un mare privilegiu: acela de a fi ucenicul devotat şi unul dintre apropiaţii Mitropolitului de pioasă amintire *Nicolae Bălan*, de la care a învăţat bunătatea, echilibrul, iubirea şi respectul faţă de Dumnezeu, de Biserică şi de oameni, capacitatea de a înţelege realităţile şi problemele oamenilor nu numai cu mintea, ci şi cu inima.

A rămas în conştiinţa şi amintirea generaţiilor de studenţi de la Sibiu ca un adevărat părinte, arătându-le acestora în permanenţă înţelegere, iubire şi bunăvoinţă. Preacucernicia Sa a înţeles că în relaţiile cu studenţii, cu colegii şi cu oamenii, în general, iubirea înseamnă „suprema responsabilitate pentru altul" şi că atât valorăm ca oameni, câtă bucurie reuşim să facem în jurul nostru.

Aflându-ne într-un context sărbătoresc, dar şi într-un mediu teologic şi eclezial, totodată, consider că este potrivit să apelăm la cuvintele pline de autoritate ale Sfântului Apostol Pavel care, în *Epistola către Evrei* 5, 4, spune: „...nimeni nu-şi ia singur cinstea..." Aşa este. „...Cinstea se dobândeşte prin merit" Or, tocmai aceasta facem prin intermediul rândurilor de faţă şi al evenimentului deosebit de astăzi: aducem, cu smerenie de ucenic, cinstea, preţuirea şi iubirea noastră unui vrednic slujitor la altarul învăţământului teologic românesc şi al Bisericii, la 85 de ani de viaţă.

Întru mulţi şi fericiţi ani, iubite Părinte Rector!

Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Mircea IELCIU,
Prodecanul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna"

Restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei în lumina Arhivelor de la Viena

În 24 decembrie 2014 se vor aniversa o sută cincizeci de ani de la restaurarea instituţiei fundamentale a Ortodoxiei româneşti din Transilvania, Banat, Crişana, Maramureş şi Sătmar: străvechea Mitropolie a Ardealului. Acest jubileu constituie prilejul potrivit pentru a prezenta cititorilor Telegrafului un aspect foarte puţin cunoscut referitor la parcursul istoric sinuos al restaurării instituţiei mitropolitane între anii 1848 şi 1865, după cum reiese din materialele conservate în arhivele vieneze.

Mitropolia Ardealului – rol istoric şi desfiinţare samavolnică

Instituţia mitropolitană transilvăneană îşi are rădăcinile în secolele XIII-XIV, perioadă în care izvoarele istorice interne şi externe, politice şi ecleziastice certifică prezenţa în Voievodatul Transilvaniei a unui arhiepiscop de rit răsăritean sau grec perceput de către autorităţile catolice, civile (maghiare) şi bisericeşti, datorită comuniunii sale cu Marea Biserică a Constantinopolului, drept schismatic. În consecinţă, obştea pe care o păstorea acest arhiepiscop şi mitropolit era pentru regalitatea maghiară şi episcopatul latin cea a „valahilor schismatici". Odată cu creşterea presiunii de trecere la catolicism, de care autorităţile ungare vor condiţiona tot mai categoric, începând cu veacul al XIV-lea, apartenenţa la aristocraţie şi la o structură socială privilegiată, marea masă a acestor „valahi schismatici încăpăţânaţi", cum sunt amintiţi în unele documente de sorginte apuseană, va fi exclusă de la exercitarea puterii politice în Ungaria medievală, românii devenind „toleraţi". Acest termen nu avea nici pe departe însemnătatea actuală, ci conform documentelor vremii însemna literal o „suferire", cu alte cuvinte o supravieţuire marginalizată şi permisă doar în măsura în care stările politice privilegiate (ungurii, saşii şi secuii), respectiv autoritatea regală maghiară, princiară ardeleană şi imperială austriacă îi considera folositori datorită contribuţiei covârşitoare pe care o aduceau la funcţionarea şi bunăstarea statului. Menţinerea de drept şi de fapt a acestei situaţii s-a perpetuat, în ciuda unor mici îmbunătăţiri survenite pe parcursul sec. XVIII, până la Revoluţia de la 1848, când naţiunii române îi este recunoscut un statut social-politic şi religios egal cu al celorlalte naţiuni ardelene. Lipsiţi, aşadar, de orice formă de reprezentativitate politică, socială sau naţională, singura modalitate de coagulare existentă de fapt şi cvasi-recunoscută de drept a fost instituţia bisericească, atât de rang episcopal, cât mai ales mitropolitan. De aici reiese şi rolul central fundamental jucat de instituţia mitropoliei în viaţa românilor transilvăneni, dar şi lupta pe care românii de pe ambii versanţi ai Carpaţilor au dus-o pentru protejarea şi menţinerea scaunului mitropolitan.

Între voievozii Principatelor Române care au patronat şi sprijinit cu generozitate Mitropolia Ardealului, cu sediul la Alba Iulia din secolul XVI, se numără Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi mai ales Constantin Brâncoveanu. Principele de aur cu coroană de martir s-a străduit să sprijine mitropolia într-o perioadă critică pentru existenţa eclesialităţii ortodoxe în Transilvania, când odată cu ocuparea principatului de către austrieci (1688-1699) s-a deschis şi calea prozelitismului catolic contrareformator al cărui scop esenţial a fost atragerea românilor la unirea cu Biserica Romei. În acest context, deosebit de nefast pentru Ortodoxia transilvană, vodă Brâncoveanu a decis ca, pe lângă dania anuală de 6000 de aspri (cu o valoare în epocă de 7,2 kg argint), acordată Mitropoliei Ardealului de către predecesorii săi „pentru că o ştim ca pe o corabie ce se leagănă în mijlocul valurilor mării, lipsită de cele din urmă mijloace, stând în mijlocul a tot soiul de eretici de feliurite credinţe şi fiind hulită de ei din toate părţile în deosebite chipuri", cum se preciza în hrisoavele domneşti, să ofere o nouă donaţie, moşia argeşeană Merişani, menită să asigure stabilitatea financiară a scaunului mitropolitan şi, astfel, să încurajeze rezistenţa ortodoxă.

În ciuda eforturilor lui Brâncoveanu, a ierarhiei ortodoxe extracarpatice şi a românilor braşoveni de a împiedica semnarea unirii, mitropolitul Atanasie Anghel şi o parte a clerului au adoptat uniaţia în cursul anilor 1698-1701, Mitropolia Ardealului fiind desfiinţată odată cu intrarea dogmatică şi canonică a lui Anghel în comuniune cu Roma în momentul rehirotonirii sale la Viena şi a retrogradării sale administrative la rang episcopal prin subordonarea nou înfiinţatei eparhii unite scaunului primaţial ungar de la Strigoniu.

Restaurarea Arhiepiscopiei şi Mitropoliei Ardealului

Cu toate că prin unirea cu Roma instituţia mitropolitană s-a pierdut, datorită importanţei ei istorice, prestigiul ei s-a perpetuat în memoria colectivă a românilor ardeleni, fie ei uniţi sau ortodocşi. Această realitate se poate uşor sesiza în paşoptism, când atât ortodocşii, cât şi greco-catolicii, iniţial împreună, ulterior separat, vor cere mai ales autorităţilor politice şi suveranului de la Viena restaurarea vechiului scaun mitropolitan ardelean care să-i cuprindă de această dată pe toţi românii din Monarhia Habsburgilor. În cele din urmă greco-catolicii vor primi statutul mitropolitan în anul 1853, prin înfiinţarea „Arhidiecezei unite române de Alba Iulia şi Făgăraş", iar ortodocşii abia în 24 decembrie 1864, prin emiterea de către împăratul Franz Joseph a unui autograf imperial care-l ridica pe Andrei Şaguna în demnitatea de arhiepiscop şi mitropolit al românilor ortodocşi din Transilvania şi Ungaria. Eparhia Ardealului cu reşedinţa la Sibiu era, astfel, ridicată la rangul de arhiepiscopie, aceasta formând alături de Episcopia Aradului şi de reînfiinţata Episcopie a Caransebeşului noua mitropolie românească, coordonată cu cea sârbească a Carloviţului, din jurisdicţia căreia era desprinsă.

Datorită lucrărilor semnate de Nicolae Popea, Ilarion Puşcariu, Augustin Bunea, Teodor Păcăţian, Ioan Lupaş, Ion Mateiu, Keith Hitchins, Ládislau Gyémánt, părintele academician Mircea Păcurariu şi universitarul clujean Nicolae Bocşan, se cunosc destul de bine etapele procesului restaurării mitropoliei, în general, respectiv demersul revendicativ dus pe cale petiţionară şi diplomatică de nemuritorul ierarh Andrei Şaguna pentru restabilirea demnităţii arhiepiscopale şi mitropolitane a scaunului ortodox al Ardealului, în particular.

Dosarul mitropoliei ortodoxe în arhivele Casei imperiale vieneze

Efecturarea unui stagiu de cercetare la Viena în cursul studiilor doctorale a constituit prilejul identificării în cadrul a două direcţii mari (Arhivele Casei, Curţii şi Statului; Arhivele Administrative Generale) ale Arhivelor Naţionale ale Austriei a unui veritabil dosar documentar inedit, masiv şi stufos, care conţine întreaga documentaţie oficială – în parte secretă – din epocă referitoare la chestiunea mitropoliei ortodoxe româneşti. Conservate în majoritate în fondul „Cancelariei Statului" şi al „Consiliului de Miniştri", dar împrăştiate şi în diferitele fonduri ale Ministerelor Cultelor şi Învăţământului, de Interne şi de Externe şi ale Biroului secret de Informaţii, documentele fac posibilă urmărirea întregii chestiuni pe parcursul anilor 1848-1869, majoritatea materialelor datând din epoca liberalismului austriac (1860-1865).

Varietatea şi multitudinea surselor primare referitoare la problematica mitropoliei ortodoxe româneşti ne descoperă faptul că acest subiect a constituit, alături de chestiunile egalei îndreptăţiri a naţionalităţilor şi a organizării dietelor sau parlamentelor regionale în epoca liberală, cel mai fierbinte şi des frecventat subiect referitor la românii din imperiu în dezbaterile cabinetului şi Curţii de la Viena. Motivaţia este deopotrivă naţional-politică, cât şi religioasă, aceasta explicându-se prin faptul că arhiereii români erau percepuţi de autorităţi drept unicii reprezentanţi legitimi ai poporului, Curtea încercând de nenumărate ori în cursul secolelor XVIII-XIX să recurgă la autoritatea ierarhilor pentru a implementa o serie de măsuri politice sau sociale. Or, datorită faptului că românii bănăţeni, ardeleni şi bucovineni vieţuiau în zonele de graniţă ale monarhiei austriece cu state ortodoxe (România şi Rusia), respectiv că în perioada revoluţiei paşoptiste tânărul şi energicul ierarh Andrei Şaguna câştigase un capital de încredere şi o influenţă foarte mare în rândurile tuturor românilor, nu doar a celor ortodocşi, în cercurile Curţii vieneze şi în faţa monarhului, i-au oferit şansa atât lui Şaguna să insiste asupra subiectului, cât şi factorilor politici decizionali să acorde o atenţie sporită chestiunii mitropolitane româneşti. De fapt, dosarul documentar ne dezvăluie că rezolvarea pozitivă pentru ortodoxia românească a acestui deziderat capital i se datorează în proporţie covârşitoare lui Andrei Şaguna însuşi, abilităţilor sale diplomatice, coerenţei şi fermităţii cu care a urmărit, odată cu anul 1848, împlinirea acestui scop.

Cuprinsul materialului arhivistic nu poate fi prezentat decât pe scurt atât datorită vastităţii documentelor şi a varietăţii subiectelor tematice conţinute, cât şi a spaţiului limitat avut aici la dispoziţie. În ceea ce priveşte conţinutul dosarului documentar vreau să subliniez că pe lângă corespondenţa lui Andrei Şaguna cu diferiţi miniştri şi oficiali ai imperiului, doar în parte restituită în cartea lui Ilarion Puşcariu, „Metropolia românilor ortodocşi" (Sibiu, 1900), materialele arhivistice reprezintă următoarele tipuri de surse: memorii ale românilor către împărat şi miniştri în vederea separaţiei ierarhice de sârbi şi restabilirea mitropoliei româneşti; referate întocmite de diverşi amploiaţi ministeriali şi miniştrii în funcţie; procese-verbale ale şedinţelor consiliului de miniştri; scurte relatări despre parcursul istoric al Bisericii Ortodoxe din Imperiul Austriac; corespondenţă între ministere, între cancelaria Transilvaniei, guberniul Transilvaniei şi autorităţile centrale vieneze; corespondenţă între diferiţi ierarhi ortodocşi şi catolici cu autorităţile cabinetului austriac; documente secrete redactate de agenţi ai biroului de informaţii; depeşe telegrafice, epistole, autografe şi rezoluţii imperiale ale lui Franz Joseph.

Conţinutul surselor documentare impune, totodată, o nuanţare a viziunii istoriografice de până acum. Astfel, dacă până în momentul actual era cunoscut faptul că principalul obstacol în calea redobândirii instituţiei mitropolitane româneşti l-a constituit atât opoziţia dârză a sârbilor faţă de proiect, ce implica separaţia ierarhică, administrativă şi funciară a românilor de sârbi, respectiv monopolul ierarhic al mitropoliei Carloviţului, cât şi imposibilitatea ajungerii la un acord între toţi românii din Austria cu privire la organizarea unitară a noii mitropolii, prin respingerea acestui proiect de către episcopul Eugen Hacman al Bucovinei, corpusul documentar vienez ne descoperă că amânarea acestui proiect bisericesc şi naţional românesc se datorează şi unui al treilea factor opozant influent: episcopatul greco-catolic român, respectiv nunţiatura apostolică la Viena. Văzând un pericol iminent în calea extinderii şi viitorului „sfintei uniri", ierarhia catolică română şi străină a intervenit direct la guvern şi la împărat să nu aprobe, ci să amâne *sine die* soluţionarea acestei cereri şaguniene. Cunoscând aceşti factori opozanţi, Andrei Şaguna a apelat direct la autoritatea împăratului pentru a obţine rezolvarea cererilor ortodocşilor români, neezitând în anumite momente tensionate să lase să se înţeleagă că nu va mai sprijini politica reformistă a cabinetului dacă nu i se va da satisfacţie/o soluţie acestei revendicări.

Împăratul şi cabinetul său au înţeles miza satisfacerii doleanţelor renumitului episcop de la Sibiu, dar nu au dorit eludarea totală a factorului bisericesc, mitropolitul şi sinodul de la Carloviţ, singura autoritate canonică legitimă pentru a conferi separarea ierarhică şi constituirea noii mitropolii româneşti. Astfel, în instrucţiunea în zece puncte înmânată comisarului imperial Joseph Philippovici baron de Philippsberg de către vicecancelarul aulic Reichenstein, în 14 iunie 1864, cabinetul vienez şi împăratul îi încredinţau comisarului schiţa agendei sinodului carloviţean, mandatându-l pe comisar, ca după alegerea noului mitropolit sârb „să provoace", „să someze" şi să susţină discutarea „despărţirii ierarhice şi constituirea graniţelor noii provincii bisericeşti" române. Apelul românilor la autoritatea împăratului şi-a găsit astfel expresia în presiunea pe care guvernul vienez a pus-o asupra sinodalilor sârbi în vederea restaurării mitropoliei româneşti. Din alte materiale documentare reiese cu claritate că materializarea proiectului mitropolitan însemna de fapt încununarea „năzuinţelor loiale" ale românilor, în general, şi ale lui Andrei Şaguna, în special, Viena văzând în actul înfiinţării mitropoliei româneşti autonome o recompensare a atitudinii loialiste a lui Andrei Şaguna faţă de tron şi de tot ceea ce însemna sistemul politic şi legislativ austriac. Meritele diplomaţiei politice a lui Şaguna devin în acest fel incontestabile nu numai în ceea ce priveşte propăşirea interesului social-politic al naţiunii, ci mai ales restabilirea vechii demnităţi a Bisericii Ortodoxe din Transilvania prin restaurarea instituţiei sale istorice fundamentale, Mitropolia, a cărei aniversare jubiliară o serbăm în acest an.

Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Un ierarh destoinic în vremuri de cumpănă

Una dintre personalităţile marcante ale istoriei bisericeşti transilvane contemporane a fost mitropolitul Nicolae Mladin de la a cărui naştere se împlinesc în această lună 100 de ani.

Deşi a fost un teolog de vocaţie, un predicator de excepţie, un profesor de teologie morală deosebit şi un ierarh iubit de cler şi de popor, totuşi, datorită sfârşitului său „tragic" cauzat de o boală cruntă ce i-a grăbit sfârşitul, el este mai puţin cunoscut în mediile bisericeşti şi culturale, mai ales de tânăra generaţie, iar numele său este pomenit când şi când doar în studii de specialitate, de multe ori doar la nivelul notelor bibliografice. Este nedrept acest lucru pentru un om de talia mitropolitului Nicolae, care a imprimat, ca profesor de morală, o direcţie specială teologiei morale în lumina patristicii şi a cercetării teologice contemporane, ale cărei reverberaţii se răsfrâng în gândirea ascetico-mistică până astăzi.

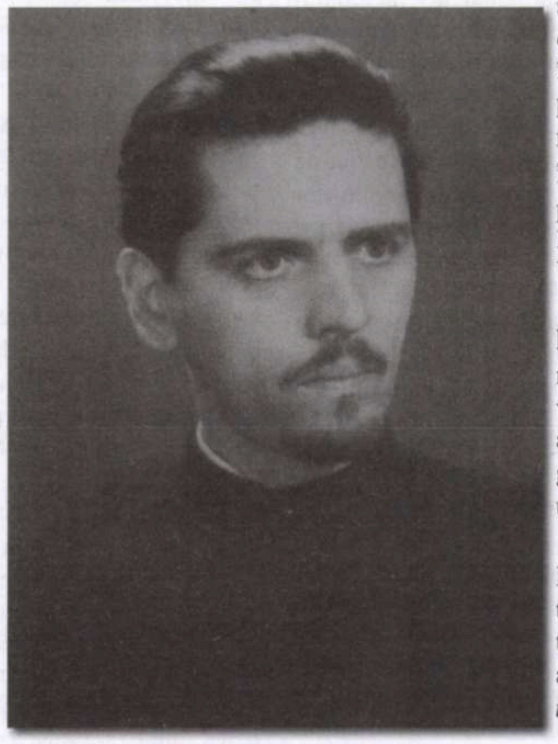

Cei care l-au avut profesor sau cei care l-au cunoscut mărturisesc despre darurile şi harurile excepţionale cu care a fost înzestrat ieromonahul Nicolae, ca şi de capacitatea de sinteză şi analiză pe care o avea, lucru oglindit şi în studiile strălucite pe care le-a făcut în ţară, dar şi în străinătate.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape mărturisesc despre elocinţa sa deosebită pe care o punea în lucrare, fie la catedră, fie la amvon, ca şi de scrisul său limpede, bogat şi atrăgător concretizat în sutele de articole şi studii scrise ca profesor sau ca redactor la foaia şaguniană „*Telegraful Român*" de la Sibiu.

Din amvon, profesorul Mladin vorbea ca un arhanghel, fulminant, convins de ceea ce predica şi cu dorinţa sinceră de a trasmite auditorului adevărurile revelate.

Nimeni n-a vorbit mai frumos ca el despre cinstirea Maicii Domnului şi a sfinţilor, despre rugăciune, despre tineret şi despre idealurile vieţii creştine, ca şi despre menirea omului peregrin prin zbuciumul vremurilor.

Din postura de profesor a fost chemat la înalta slujire de arhiepiscop şi mitropolit în scaunul de la Sibiu, scaun onorat de atâţia vrednici înaintaşi.

Se spune că înainte de a fi ales, întrucât existau unele reticenţe la nivel politic, un emisar al puterii de atunci a venit incognito în Catedrala mitropolitană din Sibiu într-o duminică în care din amvonul Catedralei cuvânta arhimandritul Nicolae Mladin. Impresia a fost atât de puternică, încât acesta l-a recomandat celor în drept pentru a fi chemat la demnitatea de mitropolit după moartea ierarhului cărturar Nicolae Colan. De fapt, în testamentul său Nicolae Bălan indica pe ieromonahul Nicolae Mladin ca urmaş al său, cunoscându-i capacităţile intelectuale şi aplicarea sa spre studiu. Acest lucru n-a fost posibil decât în 1967, când Sf. Sinod l-a ales ca arhiepiscop şi mitropolit la Sibiu. A fost hirotonit la 8 iunie 1967 – în ziua Înălţarii Domnului – în Catedrala patriarhală din Bucureşti, fiind instalat cu mare fast la Sibiu la 18 iunie 1967, chiar în ziua de Rusalii.

A doua zi de Rusalii a slujit ca arhiereu în Catedrală săvârşind prima sa hirotonie întru diacon în persoana tânărului teolog Horia Roman, fost paroh la Tălmăcel (1967-2013).

La câteva zile de la instalare a primit, la biserica din Şcheii Braşovului – o delegaţie a Conducerii de stat din acea vreme, condusă de Nicolae Ceauşescu. În faţa lor tânărul mitropolit a rostit o cuvântare care i-a impresionat pe toţi, făcându-l pe Ceauşescu să-i spună lui Bodnăraş şi lui Maurer, care erau în delegaţie: „***Bună alegere pentru Ardeal***".

Ca mitropolit a căutat să-şi îndeplinească cu responsabilitate misiunea deosebit de grea în acele vremuri ale regimului totalitar, care încerca să împiedice lucrarea Bisericii în rândul credincioşilor. Slujea mereu pe teren, în Catedrală sau la sfinţiri de biserici, vorbea cu aceeaşi pasiune fiind ascultat cu plăcere de auditori, predicile sale – o parte – fiind cuprinse în lucrarea „***Iisus Hristos, viaţa noastră***" apărută la Sibiu în anul 1973.

Pe tărâm social, cultural şi patriotic, era mereu prezent şi activ, întreţinând relaţii frăţeşti cu episcopii celorlalte confesiuni din Transilvania, dar şi cu autorităţile centrale şi locale.

La Centrul eparhial a zidit noul corp al Bibliotecii mitropolitane, a făcut reparaţii şi înzestrări la Institutul Teologic din Sibiu şi s-a îngrijit de restaurarea şi pictarea a sute de biserici din Eparhia ce cuprindea pe atunci şase judeţe.

Prin stăruinţele sale, ca şi prin diligenţele făcute a reuşit să fie reluate lucrările la Catedrala din Sf. Gheorghe – ce va fi sfinţită în anul 1983 de urmaşul său –, precum şi să zidească noua biserică „Sf. Arhangheli" din Sibiu, în urma aprobărilor obţinute de la prim-secretarii judeţeni de atunci Ferdinand Naghy şi Richard Winter.

A modernizat Tipografia eparhială şi a înzestrat-o cu cele necesare bunei desfăşurări a activităţilor ei, publicând în teascurile acesteia numeroase cărţi de teologie şi de spiritualitate ortodoxă, unele scrise chiar de el.

În anul 1969 a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Institutului Univeristar Teologic Protestant Unic din Cluj, susţinând cu acest prilej referatul „***Înnoirea teologiei***".

Din păcate, începând cu anul 1979, puterile fizice şi intelectuale i se împuţinează în urma unei necruţătoare boli, fiind pensionat de boală în anul 1980. Se retrage la mănăstirea de metanie, la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, unde va fi îngrijit cu devotament de către tânărul monah Irineu Duvlea, viitor stareţ al mănăstirii, astăzi episcop în America.

Trece la cele veşnice la 1 iunie 1986, fiind înhumat în cimitirul mănăstirii. A fost prohodit la altarul de vară din pădure de un ales sobor de ierarhi în frunte cu mitropolitul Moldovei de atunci, Teoctist Arăpaş, viitor patriarh. Un portret frumos i-a creionat atunci defunctului şi urmaşul său în scaun, mitropolitul Antonie Plămădeală, venit direct de la Bari – Italia unde se afla la o Conferinţă Interteologică.

Pe când eram episcop-vicar la Sibiu am avut posibilitatea să vorbesc cu multe persoane – clerici şi mireni – care l-au cunoscut pe Mitropolitul Nicolae Mladin şi toţi au avut numai cuvinte de apreciere la adresa lui. E drept că unii dintre colaboratorii apropiaţi l-au cam uitat – poate şi din cauza vremurilor de atunci –, dar personalitatea sa rămâne emblematică în istoria Bisericii transilvănene.

Acum, la împlinirea unui secol de la naşterea în Ţara Moţilor a acestui reputat ierarh, ne înclinăm în faţa memoriei lui rugând pe marele arhiereu Iisus Hristos să-i facă parte de odihnă în Patria Cerească ca unul ce s-a nevoit mult pentru Evanghelia Sa şi care, prin tot ceea ce a înfăptuit în ogorul Domnului, a intrat în veşnicie iar pe pământ a intrat în istorie.

Veşnica lui pomenire!

† VISARION,
Episcopul Tulcii

MITROPOLITUL NICOLAE MLADIN, omagiat la Abrud

Cu doar câteva zile înainte de împlinirea centenarului de la naşterea Mitropolitului Nicolae Mladin, a avut loc la Abrud, localitatea natală a ierarhului, un eveniment religios şi cultural de evocare a personalităţii celui care a păstorit credincioşii din Ardeal timp de 14 ani. Evenimentul a fost organizat de Asociaţia Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român (ASTRA), despărţământul Câmpeni.

Manifestările au avut loc joi, 4 decembrie, şi au fost precedate de Sfânta Liturghie oficiată de Înaltpreasfinţitul Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, în Biserica „Pogorârea Sfântului Duh" din Abrud, Protopopiatul Câmpeni. Ierarhul a fost înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi şi a rostit un cuvânt de învăţătură, binecuvântând mulţimile de credincioşi prezente la slujba religioasă. Cuvântul de învăţătură al ierarhului a fost legat de importanţa împlinirii poruncilor divine şi de metodele prin care se poate tămădui deznădejdea în zilele noastre. Atmosfera a fost una de mare sfinţenie şi de bucurie cerească, soborul de preoţi şi sutele de oameni prezenţi bucurându-se de comuniunea liturgică şi de cuvântul de învăţătură al ÎPS Arhiepiscop Irineu.

În continuare a avut loc ceremonia de sfinţire şi de dezvelire a bustului vrednicului de pomenire Mitropolit al Ardealului Nicolae Mladin, născut la Abrud în data de 18 decembrie 1914. Slujba a fost oficiată de ÎPS Mitropolit Laurenţiu şi de ÎPS Arhiepiscop Irineu, moment urmat de evocarea personalităţii ierarhului transilvan şi a activităţii impresionante, atât în calitate de Mitropolit al Ardealului, cât şi ca ilustru profesor de teologie. La manifestare au participat şi preşedintele Consiliului Judeţean Alba, Ion Dumitrel, primarul Nicolae Simina şi alte autorităţi locale, precum şi reprezentanţi ai ASTRA.

Alături de ASTRA, despărţământul Câmpeni, la organizarea evenimentului au contribuit Primăria Oraşului Abrud, Arhiepiscopia Ortodoxă Alba Iulia şi Consiliul Judeţean Alba.

Binecuvântare pentru oraş

Ziua s-a încheiat cu un alt eveniment important pentru istoricul Alburnus Minor, actualul oraş Abrud din Munţii Apuseni. ÎPS Mitropolit Laurenţiu şi ÎPS Arhiepiscop Irineu au binecuvântat sediul Societăţii Comerciale „Cupru Min S.A." Abrud, unde îşi desfăşoară activitatea o mare parte a locuitorilor oraşului. Evenimentul a avut loc în ziua de prăznuire a Sfintei Mucenițe Varvara, ocrotitoarea minerilor, zi în care se înalţă rugăciuni în memoria celor care şi-au pierdut viaţa în mină, dar şi pentru sănătatea celor care lucrează.

Pr. Florin CROITORU

Obiceiul colindatului între mitologia greco-latină şi tradiţia creştină

În urmă cu două milenii, potrivit tradiției creștine, are loc un eveniment, deopotrivă mundan și metafizic, care împarte istoria omenirii în două: coborârea lui Dumnezeu în timp, în persoana lui Iisus Hristos, Fiul Său născut din eternitate. O inițiativă divină, un act chenotic singular și necesar, dacă ne gândim la consecințele ontologice devastatoare ale căderii, dar și la posibilitățile transcendentale și logice ale unei redempțiuni eficiente.

Spre deosebire de religiile politeiste, de mitologiile și filosofiile antice care n-au oferit o soluție soteriologică și eshatologică în măsură să satisfacă setea de absolut a omului, să scoată ființa din abisul acestui exil cosmic, tarat de boală, suferință și finitudine, Iisus din Nazaret, Dumnezeul-om, calcă peste moarte, cu propria-i murire în ordine umană, ucigând pentru totdeauna, mama morții.

Persoana treimică, prezentă alături de Tatăl la facerea lumii, învățătorul care a schimbat Atena cu Ierusalimul și Parnasul cu Taborul, figura cea mai imitată de mistici și de sfinți, personalitatea care a inspirat opere muzicale de geniu, de la Palestrina la Bach, se naște neverosimil de simplu într-o iesle din Bethleem. Acesta este evenimentul major în jurul căruia gravitează tematic splendidele creații populare pe care le colindăm la sărbătoarea Crăciunului.

Denumirea de colindă este legată de verbul latinesc *calare* care înseamnă *a chema, a anunța*. De la acest verb s-a format cuvântul *calendae* care indică prima zi a fiecărei luni, moment în care romanii plăteau dobânzile la sumele datorate, înscrise în *calendarium,* adică în registrul de datorii. *Calendele* alături de *Brumalia, Saturnalia, Vota, Compitalia și Larentalia* făceau parte din ciclul sărbătorilor de iarnă la romani. În perioada *Calendelor* și a *Saturnaliilor*, romanii își dădeau unii altora daruri, organizau ospețe și diverse jocuri, se vizitau, înjunghiau porci pe la răspântiile drumurilor, se travesteau, își făceau urări pentru noul an. Acest grupaj festiv s-a răspândit prin legionari sclavi sau funcționari pe tot întinsul Imperiului Roman. Ca dovadă a extinderii obiceiurilor romane în Estul Europei și implicit în Dobrogea, avem un martirologiu anonim care consemnează drama unui soldat creștin pe nume Daius din Cetatea Durostorum (Silistra de azi), decapitat pentru faptul că, deși fusese ales prin sorți ca rege al *Saturnaliilor*, refuză să accepte acest rol.

Substituirea sărbătorilor de iarnă ale romanilor cu ciclul sărbătorilor creștine de la sfârșitul vechiului an și începutul celui nou a constituit un progres complex care a durat câteva secole. Cu toate acestea, filonul păgân n-a dispărut în totalitate, ci s-a contopit cu stratul creștin.

Caracterul mitologic al colindei este vizibil mai ales în spațiul transilvănean, în al cărui repertoriu se regăsesc tipuri precum: *Vânători preschimbați în cerbi*, *Merele primite de la soare*, *Ciuta, puiul și mana câmpului*, *Secerișul funest* sau *Nașterea din piatră.* [Monica Brătulescu, *op. cit.,* p. 68]

Multe din textele colindelor trimit la riturile de inițiere la pubertate care se practicau în societățile de tip vânătoresc, unde tânărul se confrunta cu un animal metamorfozat a cărui identitate o descoperă tocmai în momentul în care se pregătește să-l ucidă:

Pușca-n mână o luat-o/Și la codru o plecatu/Cerbuț mândru o vrut să-mpuște/– Ho, ho, ho, nu mă-mpușcare/Că io nu-s ce par a fire/Că io-s Ionu Sântionu/Nănașul lui Dumnezău. [A se vedea colindul *Mândru-și cântă un cerb în codru*]

Textele pe care le recită *pițărăii* în Transilvania și în Banat (*colindeții* în Oltenia) sunt asemănătoare cu urările romanilor din timpul Calendelor lui Ianuarie, o dovadă în plus că atât acest obicei, practicat de copii în seara de 23 decembrie, ca și tradiția colindatului propriu-zis sau al *descolindatului* [Gest ritualic opus colindatului, prin care colindătorii, în cazul în care sunt refuzați, apelează la gesturi violente precum smulsul porții, mânjitul ușilor cu păcură, spunând anumite formule incantatorii cu caracter malefic.Termenul a fost introdus în terminologia științifică de specialitate de etnologul Petru Caraman] nu au o origine exclusiv creștină.

Obiceiuri asemănătoare cu datina colindatului erau prezente și în Grecia antică, înainte de era creștină. Amintim aici sărbătoarea Kroniilor, serbările lui Hermes din Creta, cortegiile zeului Dionysos, sărbătoarea lui Hermes Charidotes din Samos etc. De asemenea, obiceiul colindatului este atestat încă din sec. VI a.Chr., la Megara, unde tinerii intonau un *Cântec al rândunicii*:

Adu-ne din casa ta bogată fructe și plăcinte,/Și adu și o cupă de vin și un coș cu brânzeturi/Rândunica nu refuză nici pâinea încălzită/Plecăm, ori căpătăm ceva?/Dacă ne dai plecăm, dar dacă nu, nu te lăsăm în pace/O să-ți luăm cu totul ușa și chiar nevasta de după ușă/Deschide ușa, deschide rândunicii/Căci nu suntem moși bătrâni, ci băiețandri.

În acest cântec sunt prezente nu numai „cererile" colindătorilor moderni, ci și rândunica, pasăre care apare frecvent la ucrainieni și români în motivul *păsării augur*: *A venit o rândunică/La geam s-a așezat/Să ciripească a-nceput…*

Până a se ajunge la colindatul de tip *ucranian – bulgar – român*, datina colindatului antic roman a trecut printr-o serie de metamorfoze, epurări, contaminări, acumulări succesive și elaborări. Avem aici în vedere tradițiile orientale asiatice, *polajenik*-ul [*Polajenik* este primul oaspete care intră în casă în ziua de Crăciun (*polajiti* = a veni, a sosi)] rusesc sau magia fantezistă (descântece de sănătate, fericire, dragoste, bogăție, căsătorie, prăsitul vitelor, rodire a pământului, etc.) a diverselor popoare din sud-estul Europei.

În concluzie, influența obiceiurilor care aveau loc în timpul sărbătorilor de iarnă la romani asupra ciclului de sărbători creștine de la sfârșitul și începutul anului este susținută de următoarele argumente: prezența unor elemente din cultul morților la sărbătoarea Crăciunului (*Moșii de Crăciun*, colindele pentru morți); ceremonia tăierii porcului; opulența gastronomică; grija și bunăvoința arătate față de cei săraci, servitori etc.; caracterul de *omen* a tot ceea ce se face în ziua de Crăciun; prognosticele meteriologice, agronomice, economice etc. ce se fac în ziua de Crăciun pentru viitorul an; vrăjile din perioada sărbătorilor de iarnă; obiceiul vizitelor reciproce, oferirea de daruri și urările de fericire și prosperitate; arderea butucului în noaptea de Crăciun, datină prezentă în cultul soarelui; rostogolirea unor roți de foc de pe dealuri; existența colacilor ceremoniali care imită forma soarelui; colindul cu caracter agrar, plugușorul, buhaiul (reminiscențe ale unor practici specifice cultului agrar dedicat zeului Saturn) [După vechiul calendar roman, *Saturnalia* se sărbătorea la sfârșitul lui februarie sau la începutul lui martie, fiind deci, la origine, o sărbătoare de primăvară]; aruncarea, în sus, în biserică a grăunțelor de porumb. [La poloni se obișnuia ca în ziua a doua de Crăciun să se arunce cu ovăz în biserică. Acestui obicei agrar i s-a dat ulterior sens creștin fiind interpretat ca o reiterare simbolică a lapidării sfântului Ștefan (Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare*, Editura Minerva, București, 1983, p. 350)]

Dincolo de rațiunile proniatoare sau de conjuncturile istorice favorabile, invocate de istoricii creștini pentru justificarea acestui transfer, trebuie să recunoaștem și abilitatea Bisericii de a găsi strategii psihologice pentru realizarea lui. De pildă, sărbătoarea Nașterii Domnului a fost mutată în secolul IV de pe data de 6 ianuarie, pe data de 25 decembrie pentru a contracara sărbătoarea cultului lui Mithra [Mithra este un zeu iranian născut tot la data de 25 decembrie al cărui cult a fost adus în jurul anului 100 p.Chr. de către soldații latini în Imperiul Roman] *Dies Natalis Solis invictis* (ziua de naștere a Soarelui neînvins). [Roma sărbătorește pentru prima dată, oficial, Crăciunul, în ziua de 25 decembrie în anul 354, iar Constantinopolul în 375 p.Chr. Pe de altă parte, unii istorici sunt de părere că fenomenul s-a întâmplat tocmai pe dos, aducând ca dovadă faptul că sărbătoarea lui Mithra a fost instituită oficial de către împăratul Aurelian abia în jurul anului 272 al erei creștine, deci la două secole și jumătate după întemeierea primelor comunități creștine] Biserica invocă aici faptul că nașterea lui Iisus s-a petrecut în timpul recensământului lui Cezar August care a avut loc la data de 25 decembrie anul 754 *ab urbe condita*.

Un lucru este evident, colinda ca formă de urare cu caracter epico-liric, așa cum o cântăm noi astăzi, e o creație eminamente creștină, chiar dacă o găsim *in nuce,* în tradiția antică romană. [Din nefericire, nu s-au păstrat manuscrise cu textele colindelor antice. Ceea ce putem deduce din scrierile autorilor romani este faptul că oamenii umblau din casă-n casă, își adresau formule de urare și își făceau reciproc daruri. Cea mai veche formulă de urare/colindă cunoscută a fost publicată de Du Cange care, în *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, reproduce un manuscris din secolul al XIII-lea din orașul Roma: *Gaudium et laetitia/Sit in hoc domo! Tot filii, tot porcelli, tot agni!...(Bucurie și veselie/ Să fie-n această casă/Atâția fii, atâția purcei, atâția miei…)*] Cu alte cuvinte, obiceiul colindatului e roman, însă forma și conținutul, pretextul, scopul, sunt, în esență, elemente care certifică originalitatea colindei creștine. Prin urmare, stratul mitologic nu impietează cu nimic profunzimea teologică sau valoarea literară a colindei creștine. Substituind personajele din mitologia populară cu ființe superioare ontologic omului sau cu ființe umane ajunse la gradul de sfințenie, în jurul cărora se brodează un imaginar miraculos, exprimat în varii tematici, stiluri și ritmuri, creștinismul a rafinat colinda, a consacrat-o ca gen, făcând din ea o capodoperă a literaturii folclorice românești.

Documentele scrise care fac referire la obiceiul colindatului pe teritoriul României [În afară de români, datina colindatului mai este atestată la bulgari, ucranieini, poloni, ruși, bieloruși, cehi, sârbi și croați] sunt relativ târzii. O primă mărturie despre această practică „păgână" o datorăm pastorului Andreas Mathesius din Cergăul Mic, județul Alba [Vezi George Breazul, *Patrium Carmen*, contribuții la studiul muzicii *românești*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1941, pp. 32-34], care, în anul 1697, vorbește într-un memorial despre obiceiul propriilor credincioși de a colinda în noaptea de Crăciun. Alte mențiuni despre colindă le întâlnim la Dimitrie Cantemir în lucrarea *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor.* [Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor, apud* G. Breazul, *op. cit.,* p. 34]

Din punct de vedere teologic, colindele românești sunt extrem de importante deoarece ele exprimă în limbaj popular marile adevăruri de credință: *ktiseologia, antropogonia, păcatul originar, chenoza hristică, soteriologia, mariologia sau eshatologia*.

De asemenea, din punct de vedere literar, colinda conține o lirică bogată, o viziune cosmologică profundă, o metafizică, o antropologie, calități care o apropie cu siguranță de poezia majoră. Poezia colindelor românești face apel la un set de simboluri extrem de relevante pentru teologia creștină: cerbul și căprioara, care semnifică perioada catehumenatului, și, prin sacrificare, ideea de renaștere la credința creștină; vulturul simbolizează Evanghelia; păunul este simbol al vieții veșnice; mărul ca analogon al pomului edemic, al paradisului pierdut, dar și simbol al iertării și al mântuirii; soarele care este asimilat cu Hristos; grâul care putrezește în brazdă și răsare, ca simbol al morții și învierii, dar și ca materie euharistică etc.

Ne amintim cu toții de farmecul sfânt al sărbătorilor de Crăciun, trăite la țară, de emoțiile și bucuria cu care așteptam să mergem la colindat, de nămeții prin care ne făceam loc spre ferestrele vecinilor, de traista în care adunam colaci, mere și nuci, de gerul iernii și de câinii care ne lătrau, de scânteierea puzderiilor de stele și de glasul binevoitor al gazdei care ne invita în casă.

În ultimele decenii lucrurile par să se fi schimbat, de parcă „lumea s-a sucit", cum se spune într-un cântec popular maramureșean. Postmodernitatea ne izolează într-un univers artificial. Nu ne mai acordăm activitățile cu ritmurile cosmice, nu mai arăm, nu mai semănăm, nu mai culegem. Luminile electrice orbitoare ne împiedică să mai vedem stelele, iar hainele moderne, terne și impersonale nu ne mai spun nimic. Colinda a devenit o steriotipie, o livrăm la comandă și adesea ne scapă esențialul, sensul ei mistagogic și mistic. Pretutindeni se aud colinde, în magazine, la radio, la televizor sau în sălile de spectacol. Colindă cântăreții de operă, rapsozi populari, folkiști sau maneliști. Orașele mari sunt pline de pseudocolindători: în autobuze, în tramvai, în metrou, în tren, toată lumea colindă cu crengi de brad în mână, cu acordeonul, cu mielul, cu capra, cu ursul. Adesea colinda devine un bun pretext pentru cerșit. Practic, nu mai știm să colindăm. Colinda e interpretată fals, atât la propriu, cât și la figurat. De fapt, este și ascultată fals, în sensul că ne raportăm la ea ca simpli consumatori de divertisment, dacă nu cumva o ascultăm în silă.

Transcrise pe cale orală, culese și publicate ulterior de preoți, învățători, compozitori sau etnologi, precum Anton Pann, At. Marinescu, Teodor Burada, G. Dem. Teodorescu, Gr. G. Tocilescu, Bârsăneanu, N. Păsculescu, Al. Viciu, Gh. Cucu, Béla Bartók sau Ovidiu Bîrlea ș.a., colindele românești au sfidat timpul, înfățișându-se astăzi ca un tezaur poetic viu, în măsură să contribuie la identitatea spirituală a acestui popor.

Poate că nimic nu definește mai mult condiția noastră umană decât starea de colind. Suntem cu toții colindători. Colindăm prin timp, prin inimi și prin moarte, pentru ca în cele din urmă să putem colinda transfigurați la curțile de lumină ale Acelei Gazde „decât care" nu există alta, nici mai darnică, nici mai mare.

Lector univ. Dr. Vasile CHIRA
Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Sâmbătă, 1 noiembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica *Sf. Nicolae* din Parohia Ernea, Protopopiatul Mediaş. La finalul Sf. Liturghii a slujit Taina Botezului pentru pruncul Dragoş Efrem, fiul P.C. Preot Marius Drăghici.

Duminică, 2 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Miercuri, 5 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 7 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană. În cadrul aceleiaşi zile a participat la slujba Privegherii şi întâmpinarea P.F. Părinte Patriarh Daniel în Catedrala Episcopală din Deva.

Sâmbătă, 8 noiembrie. A slujit, sub protia P.F. Părinte Patriarh Daniel, slujba de sfinţire şi Sfânta Liturghie la Biserica *Naşterea Maicii Domnului* din Deva, alături de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Duminică, 9 noiembrie. A slujit, sub protia Î.P.S. Părinte Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Deva.

Miercuri, 12 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 14 noiembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 16 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul *Sf. Împăraţi Constantin şi Elena* din Sibiu.

Miercuri, 19 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Joi, 20 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie sub protia Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolitul Olteniei, la Mănăstirea Bistriţa, Arhiepiscopia Râmnicului.

Vineri, 21 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* din Parohia Lazaret II, Protopopiatul Sibiu. În cadrul aceleiaşi zile a participat la slujba înmormântării P.C. Protosinghel Grigore Todea în Biserica *Adormirea Maicii Domnului*, Protopopiatul Braşov.

Duminică, 23 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul „Sfântul Apostol Andrei", Mănăstirea Berivoi, jud. Braşov. În cadrul aceleiaşi zile a participat la slujba de pomenire pentru militarii căzuţi la datorie în accidentul aviatic din jud. Sibiu, pe platoul Academiei Forţelor Terestre.

Marţi, 25 noiembrie. A slujit Taina Sf. Maslu în Biserica *Sf. Cuv. Parascheva*, Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Sălişte.

Miercuri, 26 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 28 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Sâmbătă, 29 noiembrie. Sub protia Î.P.S. Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la slujba Privegherii în Catedrala Mitropolitană din Sibiu şi la Procesiunea cu Sfintele Moaşte ale Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei.

Duminică, 30 noiembrie. Sub protia Î.P.S. Laurenţiu, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la slujba Sf. Liturghii, alături de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi, la Sărbătoarea Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. În cadrul aceleiaşi zile a participat la un concert de colinde în Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Sălişte.

Diac. Ovidiu MUREŞAN

Lucrarea duhovnicului în scaunul de spovedanie (V)

Mărturisirea sinceră, completă, cu părere de rău faţă de păcatele săvârşite, cu dorinţa de îndreptare sunt condiţii de care depinde lucrarea duhovnicului şi lucrarea Sf. Duh în viaţa fiecărui credincios.

În cele ce urmează vom zăbovi asupra lucrării duhovnicului în scaunul de spovedanie. Această lucrare este asemenea cu cea a medicului cu bolnavii care vin să-i ceară sfatul şi ajutorul în privinţa bolilor trupeşti, numai că lucrarea duhovnicului se desfăşoară pe planul vieţii spirituale. Aşa se explică denumirea de „doctor de suflete" dată de Sf. Grigorie de Nazianz în tratatul său *Despre preoţie*. Pentru a putea face această terapeutică spirituală cu rezultate eficiente, rânduiala Sf. Spovedanii cere ca duhovnicul, înainte de a asculta mărturisirea penitentului, să rostească o rugăciune în care se spune: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilinţă . Deci nu te ruşina, nici te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără de sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată, şi sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Şi eu nu sunt decât numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte îmi vei spune; iar de vei ascunde de mine ceva, să ştii că toate păcatele îndoite le vei avea; ia seama dar, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat".

Această rugăciune ne atrage atenţia că reuşita unei mărturisiri, a unei vindecări sufleteşti este legată de sinceritatea celor care îşi mărturisesc păcatele.

Se întâmplă însă un fenomen psihologic ciudat chiar în actul mărturisirii, şi anume: parcă suntem cuprinşi de o teamă şi o ruşine ca să dăm pe faţă unele păcate. Atât frica, cât şi ruşinea sunt o lucrare a diavolului care nu se bucură atunci când vrem să scăpăm de sub stăpânirea lui. Dacă nu ne-a fost ruşine şi frică atunci când am păcătuit, cu atât mai mult nu trebuie să fim stăpâniţi de acestea când vrem ca să ne mărturisim şi să scăpăm de coşmarul sufletesc pe care ni-l pricinuieşte săvârşirea păcatului.

Să luăm un exemplu practic, de boală trupească. Să zicem că ne doare stomacul. Mergem la medic şi îi spunem ce ne doare, care sunt manifestările durerii şi care ar fi, după părerea noastră, cauzele care au provocat acestea. Dacă noi nu spunem medicului lucrurile acestea, el cu greu ar putea să ghicească care e boala noastră şi ce tratament să ne dea. S-ar putea să stabilească un diagnostic şi să ne dea un tratament nepotrivit cu boala noastră. De aceea trebuie să îi spunem medicului că ne doare stomacul pentru că am mâncat prea mult, că ne doare pentru că nu mâncăm la orele stabilite, că durerea poate să fie consecinţa unei stări agitate. Pentru fiecare din aceste situaţii există un tratament specific. A da un diagnostic greşit şi un tratament greşit înseamnă că în loc să ne vindecăm de boală, boala se înrăutăţeşte, uneori cu consecinţe fatale.

Acelaşi lucru se petrece şi în privinţa mărturisirii păcatelor. Părintele Serafim Popescu, fost stareţ şi duhovnic al Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, ne spunea o vorbă înţeleaptă în legătură cu spovedania, şi anume ne zicea: „Ajutaţi-mă, ca să vă pot ajuta".

Prin urmare, lucrarea duhovnicului în ameliorarea şi vindecarea noastră sufletească este condiţionată de sinceritatea noastră. Nu suntem sinceri, căutăm să ocolim cauzele şi pricinile săvârşirii păcatelor în actul mărturisirii, nu ne putem vindeca, oricât de înduhovnicit şi iscusit ar fi preotul duhovnic. Când spun lucrul acesta mă gândesc la o icoană în care Mântuitorul este pictat bătând la o uşă. Intrarea lui în casă este condiţionată de bunăvoinţa celui care este înăuntru, deoarece uşa nu are clanţă decât în interior. Imaginea acestei icoane este luată din cartea Apocalipsei în care se spune: „Iată, stau la uşă şi bat: de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine" (Apoc. 3, 20). Cam aşa se petrec lucrurile şi în taina Sf. Spovedanii. Mântuitorul Iisus Hristos în chip nevăzut, prin mijlocirea preotului duhovnic, bate la uşa sufletului nostru. Deşi e Dumnezeu şi e Atotputernic, El nu forţează uşa sufletului nostru. Primirea Lui depinde de libertatea noastră de a deschide sau nu.

Făcându-ne mărturisirea sinceră, completă şi cu umilinţă, adică cu părere de rău, urmează ca duhovnicul cu iscusinţa sa să stabilească diagnosticul bolii noastre şi să ne dea tratamentul cel mai potrivit pentru ameliorarea şi vindecarea de bolile suferite.

Dacă nu suntem sinceri, atunci şi diagnosticul duhovnicesc nu va fi cel mai bun şi adevărat şi s-ar putea ca tratamentul spiritual la care suntem supuşi să ne fie spre paguba noastră sufletească.

Să fim însă cu luare aminte în legătură cu păcatele şi bolile sufleteşti pe care le pricinuiesc. Un păcat nemărturisit, în mod intenţionat, este asemenea unui vierme ascuns în cele mai adâncuri ascunzişuri ale fiinţei noastre. Aici el roade mereu, rana se măreşte putând lua aspectul unui cancer spiritual care ne poate aduce moartea sufletească.

Iată de ce tratamentul trebuie să cuprindă medicamentul cel mai adecvat. Aceasta însă depinde de sinceritatea noastră. Odată primit acest medicament spiritual trebuie să respectăm condiţiile cerute pentru ca el să dea rezultate. Ce ar însemna ca un bolnav care face tratament cu penicilină să bea alcool? Nu are niciun efect. Dimpotrivă, complică boala. Tratamentul este canonul pe care îl primim de la duhovnic, iar medicamentele care alcătuiesc acest tratament sunt învăţăturile dumnezeieşti propovăduite de Sf. Biserică, precum şi harul Sfântului Duh care lucrează prin taina Sf. Spovedanii. În farmacia spirituală a Bisericii se găsesc tot felul de medicamente spirituale. Un singur exemplu: În cartea Tobit din Vechiul Testament, Tobit dă fiului său Tobie sfatul acesta: „Să faci fapte bune, în toate zilele vieţii tale, şi să nu umbli pe căile nedreptăţii. Căci dacă tu lucrezi întru adevăr, vei izbuti în toate lucrările tale, ca toţi cei care umblă după adevăr" (Tobit 3, 52).

Iată un canon, un tratament, un medicament spiritual care ne poate ameliora şi însănătoşi din punct de vedere religios-moral, dacă ne ţinem de el.

Deci, să ne străduim ca toate faptele vieţii noastre să fie călăuzite după dreptarul şi adevărul dumnezeieştii învăţături a Bisericii. În felul acesta vom ajunge, cu timpul, ca să ocolim cauzele care ne pricinuiesc săvârşirea păcatelor. Aşa se va ajunge, în timp, ca harul Duhului Sfânt pe care îl primim prin iertarea şi dezlegarea pe care duhovnicul ne-o dă în numele lui Dumnezeu să fie lucrător şi aducător de roade bune.

Arhim. VISARION JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

„DICȚIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI” a apărut la Sibiu în a treia ediție

Orice popor ajunge să se recomande şi să se identifice prin cultura şi civilizaţia pe care a creat-o şi a lăsat-o moştenire peste timp generaţiilor viitoare. Moştenirea cultural-teologică era cunoscută doar parţial, pentru că nu am beneficiat până în vremurile din urmă de compendii, dicţionare sau enciclopedii care să ne prezinte într-o variantă sintetizată cultura teologică românească cu realizările ei şi cu cei care în mod magistral au ilustrat-o. Prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh s-au realizat până acum: o *Enciclopedie a ortodoxiei româneşti*, care cuprinde datele fundamentale ale istoriei şi vieţii Bisericii Ortodoxe Române, o *Istorie a monahismului românesc* şi o prezentare a *Teologiei Ortodoxe româneşti din secolul XX şi începutul secolului XXI*. Întrucât nu se poate să nu cunoaştem ce a mai fost, după ce reguli, după ce cărţi am fost călăuziţi, revine ca o recomandare absolută cunoaşterea acestei culturi sub diferitele ei aspecte.

Neavând o expunere completă şi sistematizată, în acelaşi timp, asupra culturii teologice româneşti, ca un împlinitor şi plinitor, Părintele academician Mircea Păcurariu a purces la realizarea unui *Dicţionar al teologilor români* pentru umplerea acestui gol, dar, în acelaşi timp, şi pentru conştientizarea noastră asupra a ceea ce suntem şi reprezentăm prin cultura teologică românească din care facem parte. Lucrarea este şi o sinteză a teologiei româneşti şi ne ajută, în acest fel, să facem un bilanţ al acesteia, dar informaţia oferită în această lucrare oferă baza pe care teologhisirea ortodoxă să poată continua activitatea creatoare ancorată însă în cercetările deja efectuate de înaintaşi.

Prima ediţie a lucrării s-a bucurat de un mare succes şi, mai mult, l-a recomandat pe autorul ei să fie ales ca membru corespondent al Academiei Române. La puţină vreme s-a ajuns la a doua ediţie, revăzută şi adăugită, care, de asemenea, s-a epuizat. Ţinând cont de faptul că după 1990 s-a constatat un real progres în cercetările de la noi şi că actuala generaţie de teologi încearcă să continue tradiţiile de muncă ale marilor teologi din secolul trecut, am cerut Părintelui Profesor Mircea Păcurariu să realizeze o aducere la zi a *Dicţionarului teologilor români*, pentru a-l tipări sub egida Editurii Andreiana a Mitropoliei Ardealului. În acest fel ne gândim să oferim profesorilor de teologie, cercetătorilor, studenţilor şi preoţilor un material de lucru indispensabil în redactarea oricărei lucrări.

În paginile prezentei ediţii se regăsesc cadrele didactice tinere de la facultăţile de teologie, care au imprimat un suflu nou învăţământului universitar prin lucrări şi abordări originale, sinteze, lucrări publicate în limbi de circulaţie internaţională, făcând ca, în acest fel, teologia românească să fie cunoscută şi în afara graniţelor ţării. Sunt prezentate biobibliografiile iluştrilor dascăli de teologie de odinioară împreună cu literatura dedicată lor, precum şi figuri luminoase de ierarhi, monahi, monahii şi preoţi ai Bisericii Ortodoxe cu scrierile lor şi scrierile dedicate activităţii şi operei lor. Toate aceste aspecte sunt aduse la zi, la nivelul cercetării din anul 2014, într-o variantă sintetizată, atât de caracteristică celui care ne-a fost profesor, iar acum colaborator şi prieten.

Putem spune acum că, dacă Mircea Eliade îi caracteriza pe cei care au locuit odinioară pe aceste meleaguri ca fiind „marii anonimi ai istoriei”, prin lucrări de talia *Dicţionarului teologilor români*, care apare acum pentru prima dată la o editură eparhială, suntem convinşi că nu va mai exista vreodată riscul unei asemenea caracterizări. Aceasta, pentru că lucrarea de faţă constituie cea mai pertinentă carte de vizită a Ortodoxiei româneşti, în care află sprijin oricine este interesat de vreun aspect ce se doreşte a fi cercetat.

Dacă avem o *Enciclopedie a ortodoxiei româneşti*, prin care se dă mărturie despre identitatea noastră eclezială românească, lucrarea de faţă este instrumentul de lucru ce nu trebuie să lipsească de pe masa de lucru a oricărui profesor de teologie, preot, cercetător, doctorand, masterand sau student teolog. Această lucrare vine să dea mărturie despre cultura noastră bisericească românească cu toate aspectele sale, fiind prezentate personalităţile care au ilustrat-o de-a lungul vremii.

Binecuvântăm apariţia acestei lucrări sub egida Editurii Andreiana, fiind convinşi că receptarea ei în rândul cercetătorilor şi al preoţilor va fi deplină, iar distinsului autor îi dorim ani binecuvântaţi pentru a lăsa Teologiei şi Bisericii încă multe valori nepieritoare.

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Alte apariţii la Editura Andreiana:

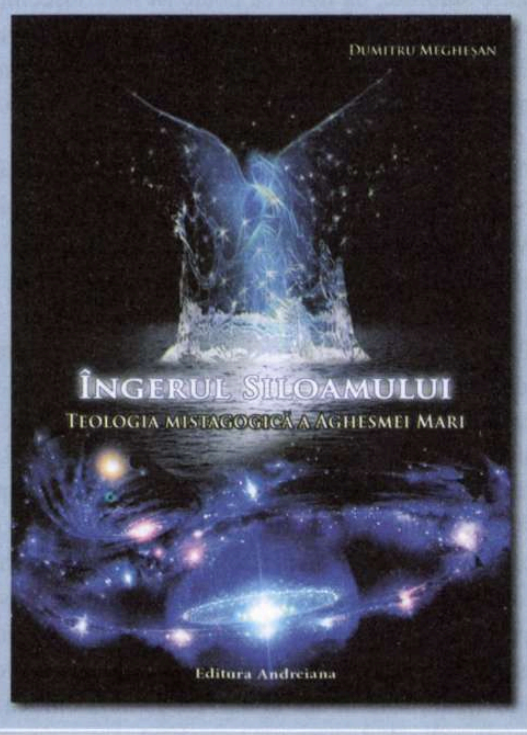

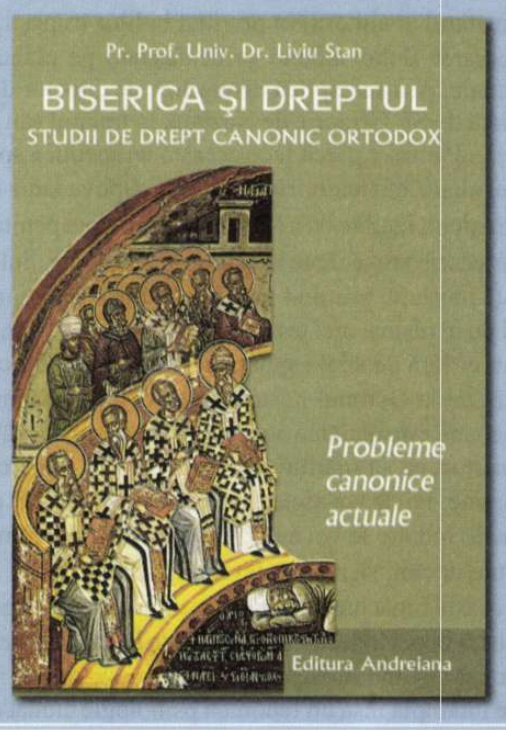

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 47-48

15 decembrie 2014

«TAINA ÎNTRUPĂRII DOMNULUI ŞI TAINA FAMILIEI CREŞTINE»

Cuvânt pastoral la Naşterea Domnului – 2014

† LAURENŢIU,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

„Astăzi S-a născut vouă Mântuitorul, şi acesta vă este semnul: Veţi afla un Prunc înfăşat, culcat în iesle." (Luca 2, 12)

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Prăznuim cu bucurie cerească, an de an, Sărbătoarea cea mare şi luminoasă a Naşterii Domnului. Ne bucurăm acum că Hristos vine la noi, că ne cercetează pe noi de Sus Mântuitorul nostru, Răsăritul răsăriturilor, Soarele dreptăţii, că se revarsă peste lume Milostivirea negrăită a lui Dumnezeu pentru a ne lumina vieţile, pentru a ne dărui nouă viaţa Sa curată şi bucuria Sa veşnică. Ne bucurăm în chip minunat la acest praznic pentru că simţim că Dumnezeu vrea să ne scoată din necazurile vieţii acesteia şi Se coboară la noi în chip smerit şi plin de delicateţea unui Prunc Divin, pentru a ne vorbi despre tainele Împărăţiei Sale, pentru a ne face să gustăm din viaţa Sa, pentru a ne umple de fericirea şi bunătatea dragostei Sale. Ne copleşeşte de bucurie Taina Întrupării Fiului sau a coborârii lui Dumnezeu la noi: *„Toţi să prăznuim,* ne îndeamnă Sfântul Ioan Gură de Aur, *văzându-L pe Dumnezeu pe pământ şi pe om în ceruri. Pe Cel de Sus jos, prin Taina Întrupării; şi pe cel de jos sus, pentru iubirea de oameni, căci astăzi Vitleemul s-a asemănat cerului, în loc de stele primindu-i pe îngerii care laudă; şi, în loc de soare, încăpându-L pe Soarele dreptăţii, Cel necuprins. Şi să nu căutăm în ce chip, căci, unde voieşte Dumnezeu, se biruieşte rânduiala firii. Căci a voit, şi a putut. S-a pogorât, şi a mântuit, toate împreună-alergătoare cu Dumnezeu s-au făcut"* [Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, PG 56, 385BC].

Întruparea lui Dumnezeu s-a petrecut acum peste 2000 de ani, însă bucuria care izvorăşte din prăznuirea noastră este mereu nouă şi înnoitoare. La fiecare praznic împărătesc, în cadrul *Sfintei Liturghii*, noi suntem chemaţi la Cina de taină a Mântuitorului, care continuă veşnic în Împărăţia cerurilor, iar la acest ospăţ deosebit Hristos Domnul nu ne dăruieşte doar Trupul şi Sângele Său spre mâncare, ci şi viaţa Sa ne-o dă şi ne face să trăim împreună cu El toate evenimentele vieţii Sale. De aceea ne bucurăm în fiecare an cu o bucurie negrăită la fiecare sărbătoare, pentru că Hristos vine la noi ca să ne ridice la Sine, să ne umple de bucuria vieţii Sale îndumnezeite. Stăm la masă cu Hristos, la Cina Împărăţiei, şi nu contenim a ne minuna şi a ne bucura de tainele cele mari ale iubirii lui Dumnezeu manifestate în timp şi în istorie. Doar participând la viaţa cultică a Bisericii putem cuprinde, atât cât poate cuprinde omul, misterul negrăit al Întrupării Fiului lui Dumnezeu, aşa cum au făcut-o Părinţii Bisericii: *„Cine nu va grăi, cine nu se va minuna de venirea lui Dumnezeu în lume?*, se întreabă Sfântul Atanasie cel Mare. *Sus, în cer, slobod, şi jos înscris în condici! Sus Fiu, şi jos rob! Sus împărat, şi jos slujitor! Sus bogat, şi jos sărac! Sus preaslăvit, şi jos numărat între datornici! Sus având scaun dumnezeiesc, şi jos odihnindu-Se în peşteră sărăcăcioasă! ... Cine nu se va minuna? ... Cel ce dezleagă toate Se înfaşă, Cel ce hrăneşte era hrănit, Cel necuprins Se vedea prunc ... O preaslăvite lucruri! Elisaveta a născut în casă luminată, iar Fecioara a născut în peşteră mică. Ioan pe pat, iar Domnul în iesle! Nu fără rost s-a făcut naşterea Domnului din fecioară, ci Se naşte în chip minunat ca să-l îndrepteze pe Adam cel întâi zidit..."* [Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt despre înscrierea Preacuratei Fecioare şi despre dreptul Iosif*, PG 28, 945CD]

Iubiţi credincioşi,

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu nu este pentru noi, creştinii, doar o importantă filă de istorie, pe care acum o comemorăm încercând sentimente de bucurie, ci ea este o actualizare tainică a acestui eveniment deosebit al vieţii lui Hristos, de trăirea căruia ne împărtăşim real atunci când intrăm şi şedem cu El la Cina Euharistică a Sfintei Liturghii. Aceasta este perspectiva din care toţi Părinţii Bisericii au vorbit despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu încercând prin analogii să redea adâncimea tainei praznicului Naşterii Domnului, folosind expresii care înfăţişează, prin contrast, necuprinsul cu mintea omenească al lucrării lui Dumnezeu în întreaga iconomie a întrupării: *„Taină străină şi neobişnuită văd, Cer fiind peştera, scaun de heruvimi Fecioara, ieslea sălăşluire, întru care S-a culcat Cel neîncăput, Hristos Dumnezeu, pe Care, lăudându-L, Îl slăvim!"*, cântăm cu bucurie în aceste zile împreună cu Sfântul Cosma Melodul [*Irmosul Cântării a 9-a,* „Canonul Naşterii Domnului", *Mineiul pe Decembrie*, Bucureşti, 2005, p. 445]. Toate cântările Bisericii ne îndeamnă „să ne curăţim simţirile" şi să ne întoarcem ochii minţii către Pruncul Cel născut în Betleemul Iudeii pentru a vedea că, prin venirea Sa în lume, Hristos le arată pe toate a fi taine şi că tot ce avem sunt daruri ale Sale, care au menirea de a fi întoarse îmbogăţite Ziditorului. Astfel, taină este *Fecioara de Dumnezeu Născătoare, Maică şi Fecioară* în acelaşi timp, care a născut în mod mai presus de fire. Taină este *familia sfântă* în care Mântuitorul S-a născut. Taină este risipirea nedumeririi *dreptului Iosif* şi che-

(continuare în p. 2)

† IRINEU,
Arhiepiscop
al Alba Iuliei

PASTORALĂ LA NAŞTEREA DOMNULUI – 2014

Iubiţi fii duhovniceşti,

Cu inimile pline de bucurie, în armonia frumoaselor colinde, întâmpinăm Naşterea după trup a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Acesta este evenimentul cel mai important din istoria mântuirii neamului omenesc, „unicul nou sub soare". Tatăl ceresc „n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mântuită prin El" (In. 3, 17). Mesia a venit în sânul istoriei stigmatizate de păcat şi de moarte, ca să realizeze înălţarea noastră duhovnicească, spre a ajunge „la starea de bărbat desăvârşit" (Efes. 4, 13).

Înţelegem, deci, că actul mântuitor de la Betleem este coborârea lui Dumnezeu pentru înălţarea omului. De aceea, Sfântul Atanasie cel Mare spune că Fiul lui Dumnezeu, prin Întruparea Sa, „a coborât cerul pe pământ, pentru ca noi să ne înălţăm la cer". Minunea Naşterii Domnului în peştera săracă nu preţuieşte nimic pentru noi, dacă Mântuitorul nu Se naşte în peştera sufletului nostru. Atât de mult doreşte aceasta, încât El fiecăruia îi şopteşte tainic: „Dă-Mi, fiule, Mie inima ta!" (Pilde 23, 26).

Drept-măritori creştini,

Este bine să ne întrebăm: Ce este un creştin? La această întrebare pot fi date multe răspunsuri. Un creştin este o persoană care recunoaşte că Iisus este „Fiul lui Dumnezeu Cel viu" (Mt. 16, 16), Mesia, Mântuitorul lumii. Un creştin este cel ce şi-a predat viaţa sa lui Hristos-Domnul şi-şi modelează fiinţa după învăţătura Sa evanghelică. Un creştin este cel ce s-a botezat, frecventând cultul divin şi primind regulat Sfintele Taine. Un creştin este cel care îşi iubeşte vrăjmaşii şi se roagă pentru cei care îl prigonesc, făcând mereu binele. Toate aceste definiţii ale creştinului sunt bune, dar nu sunt complete, fiindcă a fi creştin adevărat înseamnă a-L avea pe Hristos locuind în tine. A fi „în Hristos" înseamnă a fi o „făptură nouă" (II Cor. 5, 17) şi a umbla „întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 4).

Când un grup de creştini înfruntau martiriul în arena din Cartagina, în anul 203, printre ei era şi o tânără sclavă, Felicitas. Ea a născut în închisoare, în mari dureri, pe primul ei copil. Unul dintre gardieni i-a zis în acele momente: „Dacă tu suferi acum atât de mult, ce vei face când vei fi zdrobită de către fiare?". Ea a răspuns: „Ceea ce sufăr acum, sufăr eu singură. Dar atunci, Altul va fi în interiorul meu, Care va suferi pentru mine, întocmai cum eu voi suferi pentru El". Într-adevăr, Hristos era o prezenţă

(continuare în p. 6)

«TAINA ÎNTRUPĂRII DOMNULUI ŞI TAINA FAMILIEI CREŞTINE»

(urmare din p. 1)

marea lui de a fi ocrotitorul Stăpânului a toate şi martor al fecioriei Maicii Domnului. Taină este venirea magilor, care se lasă povăţuiţi de stea şi care nu caută *un Stăpân* îmbrăcat în haine scumpe, ci aduc daruri Pruncului ceresc născut în ieslea Betleemului.

Toate aceste lucrări tainice ne arată chipul cel minunat în care Dumnezeu lucrează tainic, nevăzut în lumea noastră văzută. *„Astăzi S-a născut vouă Mântuitorul, şi acesta vă este semnul: Veţi afla un Prunc înfăşat, culcat în iesle"* (Luca 2, 12), le spun îngerii păstorilor. Aşa a prevăzut Dumnezeu în planul Său cel veşnic, să vină în lume ca un Prunc, un Copil nevinovat Ce Se naşte în sărăcie într-o iesle, dintr-o Fecioară curată şi Care este ocrotit de un drept cu viaţă sfântă. Cel Preaînalt a venit la noi altfel decât a făcut-o în Vechiul Testament, nu în tunete şi în fulgere ca pe Muntele Sinai, ci ca un Prunc smerit, născut dintr-o Fecioară Preacurată, arătându-ne *delicateţea iubirii Sale*. Dumnezeu nu a renunţat, prin *chenoză*, prin *micşorarea Sa*, la cinstea care I se cuvine Fiului Său, ci, pentru a cuprinde în Sine întreaga fiinţă umană, S-a arătat în lume într-un mod plin *de gingăşie şi delicateţe*, sub chipul smerit al unui prunc născut în sărăcie şi simplitate, pentru a ne găsi pe noi, cei aflaţi întru întuneric şi în umbra morţii, pentru a ne dărui blândeţea, smerenia, simplitatea şi neraŭtatea Sa. Iată, semn ni s-a dat nouă astăzi: Prunc dumnezeiesc aflăm în ieslea simplă şi sărăcăcioasă, Prunc plin de bunătate, Care este bucuria mare a Bisericii, Prunc nou, Care S-a născut plin de tărie şi de pricepere, căci este *„Dumnezeu tare, stăpânitor, Domn al păcii"* (Isaia 9, 5), Prunc plin de curăţie şi de iubire jertfelnică, venit în lume în chip smerit şi încins cu scutece ca să ne slujească nouă.

Iubiţi credincioşi,

Hristos a venit în lume pentru a ne arăta tainele mari ale vieţii noastre, taine mari pe care le trăim, dar adesea nu le conştientizăm a fi daruri cereşti ce trebuie întoarse, prin mulţumire şi recunoştinţă continuă, Ziditorului.

Taina Întrupării, prin Familia Sfântă, sfinţeşte şi temeineşte Taina Familiei creştine, prin modelul desăvârşit al membrilor ei, părinţi şi copii. Copiii sunt taina vieţii noastre, sunt modul în care Dumnezeu Îşi arată iubirea Sa nemărginită în familiile noastre, sunt darul ceresc ce sfinţeşte viaţa şi casele noastre. Ei sunt proba de foc a iubirii noastre. Fără copii, iubirea noastră de părinţi rămâne egoistă şi fără nicio împlinire.

Aceste făpturi gingaşe, create după chipul lui Dumnezeu şi trimise în dar familiilor noastre, *copiii* au nevoie mai întâi de *mame primitoare şi iubitoare,* care îşi doresc copii şi se dăruiesc acestora şi familiei cu preţul vieţii lor, după modelul deplin al dăruirii Fecioarei Maria: *„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!"* (Luca 1, 38). Copiii rânduiţi de Dumnezeu au nevoie şi de *taţi* plini de credinţă, înţelepciune şi devotament, pentru a ocroti familia întreagă şi a se îngriji de creşterea şi educaţia lor.

Taina Crăciunului, cu bucuria ei cerească, se poate împlini şi repeta şi în familiile noastre. Mereu putem să Îl avem pe Hristos Prunc în casele noastre. Mereu putem ajunge mame devotate şi părinţi plini de iubire jertfelnică. *Darul lui Dumnezeu, al unei noi vieţi dăruite familiei şi lumii, în acelaşi timp, este un dar nepreţuit.* Acolo unde vine darul lui Dumnezeu viaţa omului se transformă în rai. *„Peştera"* casei noastre se face cer. În *„staulul"* nostru sărăcăcios vor veni „magii" cu daruri. *„Irod cel crud"*, vrăjmaşul lumii acesteia, nu va putea să ne omoare odorul ceresc. Atât doar se cere de la noi: să nu refuzăm şi să nu lepădăm darurile lui Dumnezeu. De restul se va îngriji El, aşa cum El a făgăduit. Chiar în mijlocul celor mai mari greutăţi materiale, noi trebuie să lăsăm darul lui Dumnezeu să vină în casele noastre.

Prin copii, Dumnezeu ne face nouă o mare cinste, căci El Însuşi creează sufletul fiecărui prunc şi îl trimite în dar mamei care va naşte. De aceea, omorârea pruncului nenăscut este un păcat de moarte, o respingere şi o dispreţuire totală aduse Creatorului, trimiţându-I înapoi darul iubirii Sale. De aici vor veni suferinţele fizice şi bolile incurabile purtate de astfel de mame. De nimic nu Se întristează Dumnezeu atât de mult ca de refuzul darului vieţii, prin omorârea unui suflet nevinovat.

Iubiţi credincioşi,

Acum, la 25 de ani de la jertfa martirilor din Decembrie 1989, societatea noastră este greu pusă la încercare. Libertatea de credinţă, valorile moral-spirituale pentru care s-a luptat, în care am crezut, pentru care mii de tineri s-au jertfit sunt trecute pe agenda Curţii Constituţionale şi puse sub semnul întrebării.

În urmă cu puţine săptămâni, am luat act cu profundă mâhnire de decizia discriminatorie a Curţii Constituţionale a României, îndreptată împotriva existenţei orei de religie în şcoli, o decizie prin care se încearcă descurajarea participării elevilor la ora de religie prin măsuri birocratice excesive pentru majoritatea părinţilor acestora, favorizând evident, în schimb, o minoritate care nu acceptă ora de religie, deşi învăţământul religios în ţara noastră este garantat de Constituţie.

Uităm, oare, de rolul fundamental al Bisericii noastre în edificarea Statului Naţional Român, de faptul că, în întreaga ţară, dar mai ales aici, în Transilvania, Ortodoxia a salvat şi înviat fiinţa noastră naţională? Uităm că Şcoala Românească s-a născut în Biserica Ortodoxă, că Sfânta Scriptură şi cărţile de cult au fost cele dintâi manuale de învăţătură, apărute şi ele în tiparniţele mănăstirilor ortodoxe? Uităm, oare, de rolul covârşitor al credinţei, al valorilor morale ortodoxe în creşterea sănătoasă a copiilor şi a tinerilor noştri?

Astăzi, la peste 500 de ani de la atestarea primei şcoli româneşti, care-şi desfăşura activitatea la Biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului (1495), când istoria dă mărturie desăvârşită despre rolul atât de important al Ortodoxiei în devenirea noastră ca neam, în consolidarea şi dezvoltarea valorilor spirituale ale ethosului nostru românesc, o Instituţie fundamentală a Statului înclină spre secularizare şi indiferentism religios, considerând, asemenea minorităţii atee, că religia discriminează!!

Refuzăm, oare, prin hotărâri constituţionale învăţământul religios – un dar pe care ni l-a dat Dumnezeu şi, în acelaşi timp, un drept pe care l-am dobândit? Chiar putem ignora faptul că mii de studii de sociologie şi psihologie arată cât de importantă este educaţia religioasă în viaţa copiilor noştri? *Dependenţa de droguri, violenţa, libertinajul sexual, hoţia* ş.a. sunt, conform acestor studii, în procente mult mai mari în familiile în care copiii au fost privaţi de educaţie religioasă. Se doreşte, oare, ca generaţii întregi de copii să nu aibă nicio alternativă şi niciun ajutor în faţa tentaţiilor societăţii moderniste, care consideră *sinuciderea un act de curaj*? Se doreşte, oare, ca în viitor ţara noastră să aibă oameni lipsiţi de orice sprijin spiritual, oameni lipsiţi de cultură religioasă, care urmăresc doar binele personal, nu şi al aproapelui şi al societăţii? Formarea *caracterului religios-moral* este o necesitate pentru copiii noştri, viitorul de mâine al Ţării, nu numai ai Bisericii. Acest proces foarte important începe în *familie*, se continuă în *şcoală* şi se desăvârşeşte în *Biserică*. În şcoală se face doar educaţie religioasă, nu îndoctrinare confesională, cum pretind cei potrivnici învăţării religiei, se împărtăşesc valori sufleteşti veşnice, nu simple informaţii. Copiii noştri crescuţi în familii creştine au dreptul de a cunoaşte spiritualitatea Bisericii şi tainele credinţei noastre, la şcoală să dobândească deprinderi şi aptitudini care să îi ajute în viaţă, pentru ca şi ei, la rândul lor, să poată întemeia o familie reuşită.

Considerăm că într-un stat de drept trebuie respectate şi drepturile majorităţii, nu numai ale unei minorităţi, în condiţiile în care credincioşii ortodocşi sunt majoritari între contribuabilii instituţiilor de învăţământ. Astfel, instituţiile Statului nu vor putea neglija acest lucru, încălcând un drept fundamental al familiei creştine.

Iubiţi credincioşi,

Naşterea Domnului este sărbătoarea coborârii lui Dumnezeu la noi, a locuirii lui Dumnezeu în şi printre oameni. Biserica ne îndeamnă să ne bucurăm nu ca la un praznic omenesc, ci ca la unul dumnezeiesc, nu lumeşte, ci mai presus de lume, nu cu cele ale noastre, ci cu cele ale Stăpânului, nu în ospeţe şi necumpătări, ci în bucuria Duhului Sfânt, pentru ca Pruncul născut în ieslea Betleemului să Se nască pururi şi să crească în inimile noastre prin împărtăşirea de Sfintele Taine, prin paza sfintelor porunci, prin vieţuire curată şi bineplăcută lui Dumnezeu. De aceea, iubiţi credincioşi, să devenim copii, să ne întoarcem în noi înşine, să descoperim pe Hristos Pruncul din inimile noastre, să ne curăţăm de patimi, să vieţuim aşa cum ne-a învăţat Pruncul dumnezeiesc şi astfel cu un glas toţi să cântăm cântarea dulce a Bisericii noastre:

„Ce vom răsplăti Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă? Că pentru noi, Dumnezeu este între oameni; pentru firea cea stricată, Cuvântul trup S-a făcut şi S-a sălăşluit între noi; pentru cei nemulţumitori, Făcătorul de bine; pentru cei robiţi, Slobozitorul; pentru cei ce şedeau întru întuneric, Soarele dreptăţii; pe cruce, Cel fără patimă; în iad, Lumina; în moarte, Viaţa; Învierea pentru cei căzuţi. Către Acesta să strigăm: Dumnezeul nostru, slavă Ţie!" [Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia la Sfânta Iulita*, PG 31, 253BC; Stihira laudelor glasului 7, *Octoihul mic*, Sibiu, 1991, p. 125]

Sărbători fericite! Un An Nou binecuvântat! Întru mulţi şi fericiţi ani!

La slăvitul Praznic al Naşterii Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu smerenie rugăm pe Cel Atotputernic să ne dăruiască tuturor sănătate sufletească şi trupească, întru toate bună sporire, iar în Noul An să reverse asupra noastră şi asupra lumii întregi harul păcii, al iubirii şi al bucuriei duhovniceşti. Întru mulţi şi fericiţi ani!

Redacţia „Telegrafului Român"

† SOFRONIE,
Episcop
al Oradiei

SCRISOARE PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI – 2014

„Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine...” (Filipeni 2, 6-8)

Iubit popor al lui Dumnezeu,

„Când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie” (Galateni 4, 4), pe Fiul Său cel Unul-născut, născut din veci din Tatăl, pentru a Se face om, în toate asemenea nouă, afară de păcat, pentru ca pe noi, cei mulţi şi păcătoşi, să ne răscumpere, să ne scoată din starea de umilinţă în care păcatul ne adusese, pentru a ne restaura demnitatea pierdută prin cădere, pentru a omorî moartea. Pentru noi, oamenii, El, Fiul veşnic al Tatălui, deofiinţă cu Tatăl, S-a smerit; bogat fiind, pentru noi a sărăcit, pentru ca noi cu sărăcia Lui să ne îmbogăţim (II Corinteni 8, 9). Pentru noi S-a micşorat *„cu puţin faţă de îngeri”* (Evrei 2, 9), pentru a ne întoarce la Tatăl nostru Cel din ceruri. Deşertarea, micşorarea, smerirea Fiului lui Dumnezeu înomenit la plinirea vremii, prin naşterea după trup din Fecioara, se numeşte, în teologia Bisericii noastre, chenoză.

Chenoza Cuvântului veşnic al Tatălui, asumarea firii omeneşti integrale, trup şi suflet, în ipostasul unic al Fiului Unul-născut din Tatăl mai înainte de toţi vecii şi unirea celor două firi, divină şi umană, în mod neamestecat, neschimbat, neîmpărţit şi nedespărţit, în unica persoană a Domnului nostru Iisus Hristos, se află în miezul tainei credinţei noastre ortodoxe cu privire la cea de a doua persoană a Preasfintei Treimi, Dumnezeu-Fiul înomenit, Dumnezeu-Omul. Credinţa ortodoxă, hristologia ortodoxă a fost apărată de Biserică prin mari sacrificii şi ne-a fost transmisă cu multă scumpătate de înaintaşii noştri, nouă revenindu-ne responsabilitatea apărării, mărturisirii şi transmiterii mai departe, generaţiilor ce vin după noi, a tezaurului hristologiei mântuitoare.

Astfel, în duh de smerenie, se cuvine să ne apropiem de marea sărbătoare a întregii creştinătăţi, naşterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos, desfăcând cureaua încălţămintelor noastre şi înţelegând cât de mare şi sfântă este taina naşterii după trup a Fiului veşnic al Tatălui, a înomenirii Fiului lui Dumnezeu, începând de la Buna Vestire a Maicii Domnului, de către Sfântul Arhanghel Gavriil. De aceea, Cea care L-a născut şi L-a dăruit lumii pe Fiul lui Dumnezeu (cf. Luca 1, 35), este preacinstită de Biserică şi numită, cu multă dragoste şi sfântă credinţă, Născătoarea de Dumnezeu. Aceste adevăruri ale Ortodoxiei suntem chemaţi să le mărturisim cu tărie în toate zilele vieţii noastre, dar mai cu seamă acum, la Crăciun, ca adevăr imuabil, în special în contextul lumii de astăzi, tot mai secularizate, mai desacralizate, mai îndepărtate de ceea ce este Crăciunul, marea sărbătoare împărătească a ortodocşilor.

Drept-măritori creştini şi creştine,

Poate că nicicând mai mult decât în zilele noastre, pericolul relativizării sărbătorii, spectrul înstrăinării de valorile netrecătoare ale credinţei noastre strămoşeşti, duhul potrivnic lui Hristos-Domnul bântuie printre noi, încercând să denatureze sensul Crăciunului, să lipsească praznicul de ceea ce-i este propriu: de Însuşi Domnul Iisus Hristos. Dar cum ar putea Crăciunul să mai fie sărbătoare fără Cel care i-a dat numele, Domnul Iisus Hristos? E drept că acelaşi lucru l-au încercat şi cei fără Dumnezeu, în timpul regimului totalitar comunist, dar n-au reuşit. Astăzi, sub măşti diferite, aceleaşi duhuri potrivnice încearcă să-i îndepărteze pe oameni de bucuria autentică a sărbătorii credinţei, de speranţa consistentă a izbăvirii de întuneric şi moarte, de frică şi de primejdie, prin chenoza Fiului lui Dumnezeu. De aceea, noi, creştinii ortodocşi, avem datoria de a apăra, a mărturisi şi a transmite mai departe adevărul credinţei ortodoxe.

Pericolele ce pândesc dinspre lumea secularizată nu trebuie lăsate să umbrească lumina praznicului împărătesc

în sufletele noastre. Se cuvine însă a rămâne în stare de veghe şi a nu lăsa duhurile străine să ne îndepărteze de ceea ce este Crăciunul: sărbătoarea naşterii după trup a Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Fecioarei, născut din veci, din Tatăl, fără de mamă şi *„la plinirea vremii”*, din maică, fără ispită bărbătească, prin lucrarea Duhului Sfânt. Este, de altfel, ceea ce facem noi, ortodocşii, atât în perioada premergătoare, a Sfântului Post al Naşterii Domnului, pe parcursul a patruzeci de zile, cât şi în zilele de sărbătoare, cele trei ale praznicului şi, ulterior, până la odovania acestuia, la treizeci şi unu decembrie.

Tot ceea ce se săvârşeşte, în această perioadă, în biserici şi în case, în oraşe şi sate, la mânăstiri şi în parohii, în toate aşezămintele bisericeşti, este o mărturisire a credinţei noastre ortodoxe. Sfintele slujbe, rânduielile creştineşti, colindele şi cântecele de stea, tradiţiile moştenite din străbuni sunt tot atâtea binecuvântate prilejuri care reuşesc să îmbrace sufletele noastre în veşmintele luminoase ale sărbătorii, inserându-ne şi pe noi în cohortele de laudă ale Sfinţilor şi Îngerilor, magilor de la Răsărit şi păstorilor, constelaţiilor şi peşterii betleemite, în bucuria ce însufleţeşte întregul univers, în explozia de fericire ce inundă cerurile şi pământul, lumea de dincolo şi lumea de aici, lăsându-ne să întrezărim, pe măsura credinţei, Raiul deschis.

Iubiţi fii şi fiice duhovniceşti,

Luând aminte la ceea ce se întâmplă în jurul nostru, vremea este a mărturisi că nu există nicio putere în cer sau pe pământ sau în lumea de dedesubt, care să fie în stare a aduce vreo atingere măritului praznic al Naşterii Domnului, oricât ar încerca, oricât s-ar opinti, oricâte eforturi ar depune, oricâte forţe ar arunca în luptă, oricâte ameninţări ar profera, oricâte războaie contra credinţei, prigoane contra credincioşilor, martirizări ale creştinilor ar dezlănţui. Pentru că nicio putere în cer sau pe pământ nu I se poate opune lui Dumnezeu, nu poate aduce vreo ofensă Preasfintei Treimi, oricât ar încerca. Şi duhurile rele ştiu aceasta, deşi sunt îngăduite de Sus, pentru încercare, să ispitească pe cei slabi în credinţă, să-i încurajeze pe cei leneşi la şi mai multă delăsare, iar pe cei indiferenţi la mai mare derivă. Forţele întunericului sunt limitate, puterea lor este trecătoare şi influenţa lor minoră, în comparaţie cu Ziditorul. Şi puterile întunecate ştiu că nu au nicio şansă şi că biruinţa nu le aparţine.

Dar este mare nevoie, e de maximă urgenţă a înţelege noi adevărurile dominatoare în univers. Anume, puterea cea nelimitată a lui Dumnezeu, Atotputernicul, măreţia netrecătoare a Celui ce S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, Pantocratorul şi Domnul, Arhiereul sufletelor noastre, *„Care a şezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri”* (Evrei 8, 1). Şi ştiind şi înţelegând că toate sunt îngăduite de Sus, mai uşor vom purta şi lupta noastră, mai lesne vom putea da şi mărturisirea noastră, mai luminos vom vesti şi bucuria noastră, că Fiul veşnic al Tatălui S-a născut din Fecioara, pentru noi, cei mulţi şi căzuţi, de-acum, de *„la plinirea vremii”*, fraţii Săi în umanitate, pentru noi, fraţii Săi mai mici, de la Adam până la ultimul ce se va naşte din femeie. Iar noi, drept-măritorii creştini, suntem chemaţi să răspândim lumina aceasta în jurul nostru, indiferent de condiţii, independent de gradul de secularizare al lumii din care facem parte, de indiferentismul religios, de ofensele aduse creştinismului.

De aceea, dragii mei fraţi şi surori, să nu lăsăm nimic să ne strice bucuria, să frângă dragostea noastră faţă de Domnul şi întreolaltă, să întristeze sufletele noastre! Să ne bucurăm şi să ne veselim, împreună cu moşii şi strămoşii noştri, în comuniunea de dragoste a Sfinţilor, sub omoforul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Să nu-i uităm pe cei săraci şi lipsiţi, pe cei bătrâni şi pe orfani, pe cei care au nevoie de dragostea şi ajutorul nostru, de atenţia şi sprijinul nostru, de mângâierea şi zâmbetul nostru. *„În iubire frăţească, unii pe alţii iubiţi-vă; în cinste, unii altora daţi-vă întâietate”* (Romani 12, 10). Şi dacă El *„S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând”*, atunci şi noi, în haina sărbătorii lui Hristos îmbrăcaţi fiind, să ne apropiem unii de alţii cu dragoste, *„cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât pe el însuşi”* (Filipeni 2, 3).

Pentru că peste toate şi deasupra tuturor este Cel ce odinioară S-a născut smerit în peştera din Betleem, Cel mai-nainte de veci, coborât în lume din Fecioara, *„la plinirea vremii”*, Care a mărturisit despre Sine: *„Eu sunt Alfa şi Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul”* (Apocalipsa 1, 8). *„Eu sunt Alfa şi Omega, Cel dintâi şi Cel de pe urmă, Începutul şi Sfârşitul”* (Apocalipsa 22, 13), *„Eu, Iisus... Eu sunt rădăcina şi odrasla lui David, steaua care străluceşte dimineaţa”* (Apocalipsa 22, 16).

„Harul Domnului Iisus Hristos, cu voi cu toţi! Amin” (Apocalipsa 22, 21).

† Arhiepiscop
IOAN SELEJAN
al Episcopiei
Covasnei și
Harghitei,
Mitropolit ales
al Banatului

Cuvânt pastoral la sărbătoarea Nașterii Domnului

„Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și, iată, vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele Lui Iisus." (Luca 1, 30-31)

Iubiți frați și surori în Domnul,

Iată, prin mila lui Dumnezeu, am ajuns să ne împărtășim azi din bucuria îngerilor la acest mare Praznic al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos.

Îngerii sunt slugile neadormite ale Preasfintei Treimi Dumnezeu.

Îngerii, aceste ființe cerești, L-au însoțit pe Hristos din Cer și până aici, în peștera din Betleem, unde S-a născut din Preacurata Fecioară Maria.

Iată locul unde s-au întâlnit Cerul cu pământul, Dumnezeu, îngerii și omul.

Oare de ce aici, în peșteră, în staulul oilor?!

Se pare că acesta era cel mai nepătat loc de pe pământ. Ieslea a fost tronul lui Dumnezeu pe pământ.

Ieslea a fost și altarul la care a slujit Fiul lui Dumnezeu mai întâi omului. Aici au primit binecuvântare cete de îngeri care au adus vestea nașterii Fiului lui Dumnezeu păstorilor și întregii lumi.

Tot de la acest altar au primit binecuvântare păstorii și magii care au adus daruri Pruncului Iisus și le-au pus pe acest sfânt altar – ieslea din peștera Betleemului.

Câte altare nu erau în acea vreme în Egiptul antic sau în Mesopotamia?! Câte temple mărețe, care azi sunt declarate minunile lumii și la niciunul n-a vrut să slujească Hristos?!

Doamne, cum ai ales ieslea în locul acestor altare?

Tu, Care ești înconjurat de heruvimi și serafimi, ai ales să fii înconjurat de mieii păstorilor din Betleem?!

Peștera a fost cel mai sfânt loc de pe pământ, iar Golgota a devenit, mai apoi, locul cel mai sfințit prin Sângele lui Hristos. De ce ieslea și nu templu!?

Răspunsul la această întrebare se află la marginea minții de unde vedem, din când în când, razele stelei care i-a călăuzit pe magi.

Era noapte, păstorii își păzeau turmele și s-a făcut arătare de îngeri. Locuitorii Betleemului dormeau, o lume întreagă dormea, treji erau doar neadormiții îngeri și păstorii; ei privegheau, doar ei Îl așteptau pe Mesia.

Aceasta a fost cea mai luminoasă noapte de pe pământ, de la Facere și până la Nașterea Fiului lui Dumnezeu.

Păstorii au văzut pentru prima oară albastrul infinit al cerului, unde și-au înălțat și ei mintea o clipă, însă nu și-au putut scutura aripile de umbra timpului și au rămas pe mai departe anonimii păstori din Betleem.

După cucerirea Daciei, la Roma a fost sărbătoare o sută douăzeci și trei de zile, dar la Betleem, la Nașterea lui Hristos, niciuna.

Azi, frate creștine, ești chemat să fii alături de îngeri și de păstori, să te bucuri că a venit în lume Hristos-Domnul și pentru tine. Peștera și ieslea sunt în Altarul bisericii unde ai fost dus și tu ca prunc în brațe, de maica ta, ca dar Pruncului Iisus. Când te-a dus spre a fi botezat, maica ta a luat atunci chipul magilor care I-au adus daruri: aur, smirnă și tămâie. Maica ta te-a dus pe tine dar lui Hristos, să fii pe veci al Lui și să trăiești în veșnicie întru bucuria sfinților în Cerescul Rai.

Doamne, ia-mă Tu acum de mână așa cum mă lua mama când eram copil!

Doamne, învață-mă să pășesc în Rai așa cum m-a învățat mama să fac primii pași în vatra casei!

Era prima noapte din univers în care strălucea Soarele dreptății – Hristos. Un Soare Care nu va mai apune, ci doar asfințește.

Bucuria îngerilor și a păstorilor a fost stinsă nu după multă vreme, căci Soarele, Ce abia răsărise, scotea la lumină fărădelegile unei lumi întregi.

Irod a fost primul care, pus în fața Luminii celei de Sus, s-a văzut pe sine și apoi a căzut în sine și din sine a căzut în adânc, în râul de sânge al nevinovaților prunci pe care i-a ucis vrând să stingă Soarele.

Irod nu s-a luptat cu pruncii, ci cu Soarele Hristos.

A vrut să stingă lumina Soarelui cu sângele pruncilor lovind cu sabia, fără milă, grumazul lor.

Irod deschide poarta unei noi galaxii în univers, galaxia martirilor. Cei ce se luptă cu Dumnezeu au o gândire cu sumă zero și au intrat în noaptea minții.

Ei nu pot gândi ce se întâmplă dincolo de apusul soarelui și nu au nicio amintire din viitor. Pendula timpului pentru ei se oprește deasupra mormântului.

Iubiți credincioși,

Oare și în spațiul mental al neamului nostru mai sunt mulți oameni care se luptă și azi să stingă Soarele?!

Azi se taie nu capul pruncilor, ci li se taie mintea. De nu le vom păzi mintea, iubite mame, vom deveni în curând un neam cu capul tăiat.

Apărați mintea pruncilor așa cum își apără pasărea puii în cuib, cu aripile ei, de păsările răpitoare.

Mutați mințile pruncilor din această lume în lumea Pruncului Iisus. Este singura lume unde vom trăi întru bucuria Duhului Sfânt.

Doamne, mă caut și nu mă mai găsesc. Caută-mă, Tu, și cred că mă vei găsi în adâncul păcatelor. Ridică-mă și du-mă înapoi în lumea pruncilor, în lumea prunciei Tale cu îngerii și cu păstorii.

Iubiților, viața omului nu este o sumă de amintiri, precum nici veșnicia nu este o sumă a timpului.

Timpul s-a născut în veșnicie și se va odihni tot în veșnicie.

Iubite mame, ce vom răspunde lui Dumnezeu și sociologilor la întrebarea de ce, în satele noastre, în urmă cu o sută de ani, erau mai mulți copii la școală decât azi?!

Oare suntem noi, cei de azi, autorii ultimului act din tragedia neamului nostru românesc?

Iubiți credincioși, oare Irod este modelul nostru, sau Hristos Care a spus: *„Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor."* (Mt. 19, 14)?!

A face socoteli cu moartea este cea mai cumplită aritmetică pentru un neam. Mulți, în decursul frământatei istorii a neamului românesc, au făcut socoteli cu moartea pentru neamul nostru, dar n-au reușit, pentru că Dumnezeu a fost cu noi și cu strămoșii noștri.

Doamne, nu ne părăsi la grele încercări!

În fiecare din noi e ceva de *„dincolo"*, suntem frământați cu ceva de *„dincolo"* și ne vom întoarce toți la Cel ce ne-a frământat din țărână și lacrima bucuriei Sale.

Omul fără suflet ar fi o sculptură vie sau cel mult un cadavru vertical.

Doamne, rogu-Te, păstrează rândul lumii, adică pe părinți să-i chemi la Tine înaintea pruncilor!

Iubiți frați și surori în Domnul,

Hristos a venit în lume să-l caute pe omul care căzuse în păcat. L-a aflat într-o peșteră, în peștera Betleemului și acolo m-a găsit și pe mine.

Peștera preînchipuia mormântul pe care îl găsise omul, era casa omului. Omul nu mai găsea drumul spre Cer, ci mergea mereu tot mai jos, mai în adânc.

Peștera era lumea întunericului. Așa cum Adam, după ce păcătuise, se ascunsese de Dumnezeu în Rai, așa și omul se ascundea de Dumnezeu în întuneric.

Omul fugea de lumină, fugea de Dumnezeu.

Omul se ascundea în întunericul minții, omul cobora tot mai în jos, la iad, acolo unde s-a stins iubirea.

Hristos S-a născut în această noapte sfântă aducându-ne lumină, ca în zorii acestei zile sfinte să ne dezlipim din îmbrățișarea nopții păcatului.

Odată cu Nașterea lui Hristos, omul dobândește dreptul la veșnicie și astfel putem spune că ne-am născut cu dreptul la veșnicie.

Omul nu este un adaos la lume, ci este bucuria și coroana creației lui Dumnezeu.

Omul a alungat tristețea din Rai. Omul este bucuria îngerilor și împreună Îl preamăresc pe Dumnezeu.

Azi, omului îi este frică de iubire și trăiește tot mai însingurat, precum un val fără țărm, ca un val care nu mai îndrăznește să sărute țărmul.

Societatea ne împinge azi spre o utopie impusă. Oare acesta este țărmul sărutului nostru – utopia?!

Noi sărutăm azi icoana Nașterii de unde primim dulcea îmbrățișare a Pruncului Iisus.

Iubiți credincioși,

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos este *„maica sărbătorilor creștine"*. Să prăznuim în această zi așa cum au prăznuit îngerii și păstorii din Betleem, prin privegheri, rugăciuni și laude aduse Fiului lui Dumnezeu, Care pentru noi a venit și a dat prima binecuvântare omului în peștera din Betleem.

El este Darul Tatălui făcut omului: Îl așază în iesle ca să fie hrană omului.

De azi, omul se hrănește, spre a sa nemurire, cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat din Fecioara Maria.

O, cât ne-a iubit Dumnezeu, ce dar scump a primit azi omul! Și nouă ni-L dă azi Dumnezeu, dar câți dintre noi Îl primim?! O, unde am ajuns!

Să refuzăm Darul lui Dumnezeu?!

Doamne, lovește cu Crucea Ta în inima mea cea de piatră ca să Te primesc pe Tine în a mea inimă!

Iubiți credincioși,

Vă îndemn, la acest Praznic Dumnezeiesc, să petreceți în rugăciune, la care să adăugați fapta cea bună, aceasta fiind mărturia dragostei ce o purtăm semenilor noștri.

Cercetați azi cele mai sărace familii, făcându-le și pe ele părtașe bucuriei Nașterii lui Hristos. Hristos S-a născut și pentru cei din palate și pentru cei de la o margine de lume.

Înmulțiți dreptatea, bunătatea și milostenia și peste toate acestea adăugați iertarea.

Bucuria cea cerească să vă însoțească toată viața!

Preacucernici părinți, cuvios cin monahal și iubiți frați și surori în Domnul din Eparhia Munților,

În urmă cu douăzeci de ani veneam în aceste părți, de la Ierusalim.

În tot acest timp, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu străduania frățiilor voastre, s-au ridicat altare noi, s-au restaurat biserici și case parohiale. N-a fost parohie în care să nu se adauge ceva la patrimoniul material și spiritual.

Am hirotonit preoți chiar și pentru parohii cu mai puțin de o sută de credincioși. Ne-am rugat împreună la hramurile mănăstirilor și ale parohiilor. Am reușit să fim o familie creștină ortodoxă românească, familie care L-a primit pe Hristos și pe Apostolii Săi în bisericile și casele noastre.

Credincioșii din părțile Banatului și Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au rânduit strămutarea mea pe granița de vest a României, spre a-i păstori pe creștinii ortodocși din acea parte de țară.

Atât timp cât veți îngădui, voi rămâne în inimile frățiilor voastre, iar eu, în fața Sfântului Altar, înainte de a o pomeni pe maica mea, vă voi pomeni pe frățiile voastre.

Nu ne despărțim, ci rămânem pe mai departe lucrători în unica Biserică a lui Hristos. De v-am greșit cu ceva cât v-am fost păstor duhovnicesc, vă cer cu smerenie iertare.

Rog pe Bunul Dumnezeu și pe Maica Domnului să vă ajute, să vă păzească, să vă întărească și să vă mângâie în zile de necaz.

O naștere „de Sus”, pentru înnoirea/transfigurarea celor „de jos”

† GURIE,
Episcop al
Devei și
Hunedoarei

Iubiți credincioși,

Nașterea Mântuitorului, pe care astăzi o prăznuim, ne invită **să reflectăm profund asupra existenței de dincolo de materie:** de unde a venit acest Prunc? De ce venirea Lui în materie și în istorie este un eveniment unic, irepetabil, cu consecințe majore asupra întregii omeniri? Cu ce scop a venit El pe pământ? Cât de importantă este lumea aceasta în raport cu cealaltă? Cât de realiști și de credibili suntem când mărturisim, în Crez, că „așteptăm viața veacului ce va să fie”?

Există ceva dincolo de lumea aceasta? Dincolo de materie? Lumea secularizată de astăzi este tentată să creadă că nu! **Că n-ar exista nimic dincolo de materie, iar spiritul, gândirea, sentimentele ar fi doar produse ale materiei.** De 2000 de ani Biserica ne învață însă exact contrariul: materia este un produs al spiritului; tot ceea ce este material și palpabil este o creație a lui Dumnezeu, Spiritul Suprem. Colindul străbun spune: „*De când Domnul S-a născut și pământul l-a făcut / Și cerul l-a ridicat, în patru stâlpi l-a răzimat / În patru stâlpi de argint și frumos l-a 'mpodobit. / Tot cu stele mărunțele, cu luceferi printe ele*” [G. Breazu, *Colinde*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993, p. 70 (*colindul 45*)].

Nu creierul este cel care secretă gândirea și generează starea de conștiență, ci sufletul făcut de Dumnezeu. Mintea și creierul uman pot exista și separat [O experiență relativ recentă din lumea științei i-a marcat profund pe savanți: este vorba despre o decorporalizare care a avut loc chiar în timpul unei operații pe creier, operație realizată la o clinică de prestigiu din Arizona (SUA). Pam Raynold, o tânără americană, în urma unei tomografii, a aflat că suferă de un anevrism uriaș; acesta se putea sparge oricând, provocând un dezastru în creier, și determinând moartea. Așa că a acceptat operația. Creierul i-a fost exsangvinat și în timp ce era în comă profundă a ieșit din trup. A văzut tot ceea ce s-a întâmplat, s-a întâlnit cu oameni dragi ei care au murit cu mult timp în urmă, a avut o întâlnire cu Dumnezeu – Lumina Care te absoarbe, dar a și știut tot ceea ce s-a întâmplat în sala de operație în timpul intervenției. Medicii au conchis: „Ne este foarte greu să explicăm cum mintea poate fi activă după moartea creierului! Activitatea ei cerebrală era zero, dar totuși a fost conștientă. Înseamnă că informația a fost percepută de undeva din afara corpului, apoi s-a reîncărcat în creier”.]. Știința contemporană a ajuns și ea la o concluzie similară. La întrebarea „*Ce este materia?*”, știința răspunde: energie condensată! Energia condensată ia această formă grosieră, devine materialitate. Exemplul cel mai edificator este atomul de uraniu care, distrus prin fisiune, declanșează eliberarea unei energii uriașe, distrugătoare. Era nucleară a început tocmai prin exploziile de la Hiroshima și Nagasaki, ce au stigmatizat istoria secolului al XX-lea.

În concluzie, noi vom spune: adevărata existență, **adevărata viață este dincolo de materie,** este în lumea spiritelor, în universul imaterial, unde Dumnezeu este evident, incontestabil, copleșitor, făcându-Și simțită prezența într-o manieră imposibil de contestat. Este lumea unde domină iubirea infinită a lui Dumnezeu și unde este stăpână lumina cea sfințitoare a Lui. De acolo a venit Pruncul Iisus, acolo S-a întors după Înălțarea Sa cu Trupul la cer, acolo vom ajunge cu toții, după ce vom trece prin poarta morții. Strămoșii noștri știau aceasta: „*Slavă să aibă nesfârșită / Dumnezeirea-ntreită / Unimea nedespărțită, // Tatăl atotțiitorul / și Fiul Izbăvitorul / Și Duhul Mângâietorul. // Unul, fiind în trei Fețe, / S-a pogorât să ne 'nvețe, / Să ne-arate cu blândețe, //Să pricepem, să 'nțelegem / Să cunoaștem, să alegem, / La iad, în munci, să nu mergem!*” [G. Breazu, *op. cit.*, p. 286 (*colindul 192*)].

Drept-măritori creștini,

Astăzi Dumnezeu devine materie, se face un bebeluș vulnerabil în brațele unei femei foarte iubitoare, dar sărmană, o femeie pe cât de bogată în sentimente, pe atât de săracă în cele materiale. Spune colindul: „*Că bogatul încă moare, ca tot omul de sub soare // Și averea lui rămâne, de o iau rude streine. // Cât se vor muta din lume, li s-a uitat al lor nume, // Li s-a uitat și mormântul,/ Că i-a 'mpresurat pământul*” [*Ibidem*, p. 299 (*colindul 203*)].

De ce oare optează Dumnezeu pentru această soluție, a întrupării? Pentru ca **să ne convingă pe noi de realitatea celeilalte lumi, nesfârșite.** Oamenii lumii noastre sunt tentați să se poarte ca și când nu există decât lumea aceasta, ca și când nu există decât materia. Or Dumnezeu este *mai presus* și *dincolo* de materie. El vrea să ne învețe că duhul este deasupra trupului, că spiritul este superior biologicului, că viața duhovnicească este mai importantă decât viața trupească, pământească. Mai vrea să ne spună că, privind lucrurile din perspectiva lui Dumnezeu, materia este o existență de categoria a doua! Este o existență secundară, care se va topi până la urmă în prima, cea spirituală.

Nu avem voie să ne „implântăm” în cele materiale, precum a făcut-o Irod. O zicală românească străveche spune: „*Viața este o punte. Ea nu a fost făcută pentru a-ți construi o casă pe ea!*”. Nu avem voie să investim toate eforturile noastre numai pentru confortul pământesc, uitând de cele cerești. **Dumnezeu S-a coborât în materie, pentru ca să ne ridice pe noi deasupra materiei**. Așa că într-o lume materialistă, precum este cea de astăzi, creștinii adevărați au curajul să meargă contra curentului, au curajul să-și trăiască viața, pregătindu-se permanent pentru moarte, curățindu-și viața de păcate, respectând poruncile lui Dumnezeu. **Ei nu se lasă intimidați de o cultură anti-hristică, ce ne îndeamnă să trăim ca și când nu ar exista nimic dincolo de moarte.**

Iubiții mei fii duhovnicești,

Ne întrebăm astăzi: Putem noi, oamenii, ființe materiale, să luăm contact trupește cu realități din altă lume, cu realități de alt ordin existențial? **Putem noi ajunge la Dumnezeu dacă El nu Se va coborî la noi?** Evident, nu! De aceea, Dumnezeu a hotărât să Se facă om, pentru ca omenește să ne vorbească, să ne fie accesibil, să comunice cu fiecare dintre noi în parte. De aceea inițiativa aceasta a lui Dumnezeu, a Întrupării, a adus în lume multă bucurie și pace. Făcându-se om, Dumnezeu nu ne mai este străin, ci, dimpotrivă, ne devine rudenie. Îl percepem ca prieten, ca apropiat, ca pe o ființă abordabilă, aflată în proximitate.

Sfântul Vasile cel Mare spunea frumos despre Întrupare: „Focul nu vine în fier prin deplasare, ci prin transmitere; îi transferă acestuia puterile, energiile sale, iar el nu se micșorează, ci umple întreg fierul”. Dumnezeu nu S-a deplasat spațial, ci a binevoit către neamul omenesc: „*Bunăvoire dumnezeiască a fost, nu mutare din loc!*” – spun textele liturgice.

Iubiți credincioși,

Glasul lui Dumnezeu l-au auzit în istorie mulți prooroci, dar omenirea a socotit că nu este de ajuns. Spunea frumos Nicodim Aghioritul: „*Vederea e mai demnă de crezare decât auzul!*”. La fel, în urma unei foarte puternice experiențe duhovnicești, în cartea Iov 42, 5 ni se spune: „Din spusele unora și ale altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut!”. Asta ne-am dorit noi, oamenii, dintotdeauna: să-L vedem pe Dumnezeu. Și din clipa în care El a acceptat să Se facă materie, să Se facă om, această dorință ni s-a împlinit!

De atunci a devenit posibilă și icoana, ca reprezentare artistică sugestivă a Dumnezeului făcut om, în diferitele etape ale vieții Lui pământești, de la naștere la mormânt, de la Înviere la Înălțare. Înainte de Întrupare, ea ar fi fost percepută drept un chip cioplit, mincinos, după Întrupare însă, ea este o oglindă a realității, o sursă de har pentru omul credincios, devenind expresie a unui adevăr ontologic. Spune colindul popular: „*I-auzi gazdă, ori n-auzi toaca-n cer și slujba-n rai. // Toaca-n cer cum o bătea, slujba-n rai cum o făcea; // Dumnezeu cum cuvânta, Maica Sfântă se ruga. // Și să stai să tot privești cum făcea slujbe cerești. // Îngerii, ținând stâlpări, cântau sfintele cântări. // Pentru-n Fiu ce S-a născut, Domnul nost' fără 'nceput! // Că S-a născut pe pământ // Fiul Tatălui cel Sfânt*” [*Ibidem*, p. 64 (*colindul 41*)].

Dragi fii întru Domnul,

Există un moment în istoria omenirii în care materia a fost pătrunsă de energiile covârșitoare ale Dumnezeirii într-o manieră vizibilă, explicită. Spune Arhiepiscopul Ierotheos Vlachos despre cele petrecute pe Muntele Tabor: „Revelarea îndumnezeirii firii omenești (a lui Hristos) e cel mai important eveniment din istoria omenirii!”.

Pruncul astăzi născut în iesle este Dumnezeu întrupat. Dar prin nașterea ca om, Dumnezeu atât de mult S-a micșorat, Și-a atenuat splendoarea, Și-a diminuat grandiozitatea, **încât li s-a părut celor necredincioși că nici nu este Dumnezeu**, ci un biet copil vulnerabil, expus tuturor pericolelor. În momentul Schimbării la Față de pe Tabor însă, Dumnezeirea Lui era de necontestat, era evidentă, strălucirea Lui venind de dincolo de lumea aceasta.

Trebuie însă ca noi să știm că **Lumina lui Hristos lucrează în două feluri: luminător și mistuitor; aceasta, în funcție de calitatea destinatarului**: pe cei buni îi hrănește, pe cei răi îi pârjolește. De aceea, Nicodim Aghioritul spune: „El Se face lumină pentru cei curățiți de păcate și foc pentru cei necurați!”. Să ne analizăm fiecare în parte, pentru a vedea ce efect are asupra noastră Lumina lui Hristos. Să ne întrebăm fiecare în parte dacă, la Judecată, Lumina Lui ne va hrăni sau, dimpotrivă, întrucât nu am avut pe pământ o viață conformă poruncilor divine, lumina Lui ne va mistui.

Spune Creatorul în colindul popular: „*Știi, Adame, ce ți-am spus, când în rai slobod te-am pus. // Nimica nu ți-am oprit, numai pomul Raiului. // Tu măru-n-gur 'ai luat, rău trupu 'ți-ai 'veninat. // Du-te, Adame, de la Mine, tu te-ai lipsit de mult bine. // Du-te din Raiul frumos, în pământu 'ntunecos. / Lasă raiul cu dulceață, du-te pe pământ cu ceață*” [*Ibidem*, p. 76 (*colindul 50*)].

Dragii mei creștini hunedoreni,

Se cuvine să ne întrebăm: Suntem noi duhovnicești atât pe cât ar vrea Dumnezeu să fim? Să ne gândim fiecare în parte: dacă Hristos ne-ar lua de-a dreapta Lui, pe Tabor, am fi pregătiți? Lumina Lui nu cumva ne-ar arde? Nu cumva doar atunci ne-am vedea păcatele? Căci pe ele ar trebui să le vedem de acum, ca să le pocăim, să le regretăm. Să ne amintim de îndemnul făcut de Sfântul Constantin Brâncoveanu fiului său cel mai mic, tentat să devină turc, pentru că avea doar 16 ani și nu gustase plăcerile vieții pământești: „*Fiule, noi am pierdut totul, averea, demnitatea, viitorul... Măcar viața veșnică să nu ne-o pierdem. Nimeni din neamul nostru nu a abjurat*”.

Martiriul Brâncovenilor este unul penitențial, făcut cu mult regret pentru păcate. Noi, cei de astăzi, îl eroizăm, îl interpretăm diferit, dar în centrul său stă pocăința. **Orice pocăință adevărată este un martiriu**, este o jertfă de sine, este un regret adânc pentru tot ceea ce am greșit până acum. Doar astfel ne purificăm și gustăm Lumina lui Hristos ca pe un nectar sfințitor [Observăm că Mântuitorul a făcut o selecție foarte riguroasă a Apostolilor luați cu El pe Muntele Schimbării la Față: Petru, Iacov și Ioan, prezenți în momentele esențiale din istoria mântuirii, la învierea fiicei lui Iair, în Grădina Ghetsimani etc. Adică i-a selectat pe cei mai exersați în cunoaștere duhovnicească, pe cei mai obișnuiți cu adâncimile vederii mistice. A vedea *mistic* înseamnă a vedea dincolo de aparențe, înseamnă a vedea deja realitățile din lumea de dincolo].

(continuare în p. 6)

O naștere „*de Sus*”, pentru înnoirea/transfigurarea celor „*de jos*”

(urmare din p. 5)

Iată ce mărturisire expresivă face ulterior Petru: „Pentru că v-am adus la cunoştinţă puterea Domnului Iisus Hristos şi venirea Lui, nu luându-ne după basme meşteşugite (poveşti), ci fiindcă am văzut slava Lui cu ochii noştri. Acest glas, al Tatălui, noi l-am auzit pogorându-se din cer, pe când eram cu Domnul în Muntele cel Sfânt! (Tabor)” (II Petru 1, 16-20). Iar Apostolul Ioan relatează: „Ce era la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieţii. Şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de Veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă. Aceasta vă vestim vouă, ca voi să aveţi împărtăşire cu noi” (I Ioan 1, 1-2).

Fraţi creştini drept-măritori,

Avem noi o inimă suficient de gingaşă încât să preţuim lucrurile duhovniceşti, cele mai presus de lume? Suntem noi suficient de înduhovniciţi ca să gustăm sărbătoarea venirii în lume a lui Dumnezeu ca pe **un eveniment colosal pentru propria noastră viaţă**, cu urmări asupra întreg restului vieţii? **Suntem noi pregătiţi pentru eventuala trecere în lumea cea mai presus de materie**, când Domnul va hotărî soarta noastră veşnică? Sau, dimpotrivă, suntem sclavii culturii secularizate de astăzi, care este în mare derută axiologică şi care nu mai ştie privi dincolo de aparenţe?

Creierele umane, pilotate de această cultură simplistă şi agresivă, au hotărât ca Religia la şcoală să o facă doar cel care o va cere! Aşa că, dacă nu suntem vigilenţi şi nu vom face cerere scrisă, copiii noştri nu vor mai beneficia de ora de Religie. Încet-încet, în lumea noastră, Binele ajunge prigonit şi răul se impune perfid. Încet-încet, se continuă prigoana contra Pruncului Iisus, venit în lume cu mesajul iubirii.

Mama-Biserică ne invită astăzi **să ne exersăm în iubire, să fim toleranţi cu defectele altora, dar intransigenţi cu ale noastre**, să începem prin a ne schimba noi înşine în bine şi abia apoi să avem pretenţia de a schimba lumea. *La un mare Părinte duhovnicesc a venit odată un ucenic recent intrat în mănăstire, care se tot plângea de confraţii săi, judecându-i, etichetându-i negativ, relevându-le neajunsurile. Plin de blândeţe şi de fermitate, avva i-a spus: „Fiule, când ai venit la mănăstire ai spus că vrei pacea. Atunci* ***caută să te schimbi pe tine, nu pe alţii.*** *Este mai uşor să îţi pui ţie papucei, decât să pui covor în întreaga lume!”.*

Iubiţi credincioşi,

Dacă am fi trăit şi noi pe vremea recensământului Cezarului August, şi am fi fost cetăţeni ai Ţării Sfinte, i-am fi deschis uşa casei noastre Femeii care urma să-L nască pe Dumnezeu pe pământ? Sau am fi considerat că este un deranj prea mare? „*Ia, sculaţi gazde, sculaţi, priveghind vă bucuraţi, / De măturaţi curţile, şi-aprindeţi făcliile. / Că vă vin colindători, noaptea pe la cântători;/ Şi v-aduc pe Dumnezeu, mititel înfăşeţel, curge mirul de pe el. / Faşă albă, de mătasă, Dumnezeu în astă casă!*” [G. Breazul, *op. cit.*, p. 28 *(colindul 16)*].

Avem în noi fiorul Duhului Sfânt măcar din când în când, pentru a simţi voia lui Dumnezeu? Ne-am sfinţit noi viaţa prin post şi spovedanie înainte de Crăciun? Sau ne-au furat grijile materiale şi am omis? Pe care treaptă, dintre cele trei ale vieţii duhovniceşti, ne situăm: curăţire, iluminare, îndumnezeire?

Apostolii, care au gustat extazul mistic pe Tabor, au înţeles, desigur, ce înseamnă îndumnezeirea. Dar noi suntem măcar iluminaţi? Suntem cu o avansată cunoaştere despre lumea de dincolo de materie şi despre scopul vieţuirii noastre pământeşti? Bătrânii noştri aveau convingeri ferme, imortalizate în colinde: „*Şi strălucea cu tărie, veste mare, bucurie: / Că veşnicul Dumnezeu a trimis pe Fiul Său. // Să Se nască'n Vifleem, precum proorocit avem; / Şi S-a născut pe pământ, astăzi Mesia cel Sfânt. // Scapă, Doamne, cu tărie, pe cei ce se roagă Ţie! / Şi Pruncul Cel luminat, toţi cu drag L-am aşteptat! // Şi la toţi, cu bucurie, Amin, Doamne, slavă Ţie!/ De acum până'n vecie, Naşterea Lui să ne fie!*”.

Fiul cel născut în iesle, Logosul din veci al Tatălui, să reverse în noi inteligenţa cea adevărată, înţelepciunea cea îmbogăţitoare, harul cel sfinţitor! Bucuria Crăciunului să umple inimile tuturor! Şi nici prosperitatea materială să nu lipsească din casele noastre în aceste zile sfinte de sărbători!

Sărbători fericite!* şi *„La mulţi ani!”

PASTORALĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI – 2014

(urmare din p. 1)

şi o putere interioară în viaţa tinerei Felicitas. Numai aşa se poate explica curajul extraordinar de a-L mărturisi pe Hristos în faţa morţii ei martirice.

Fiecare credincios este chemat să stăruie pe calea binelui „până când Hristos va lua chip” (Gal. 4, 19) în fiinţa lui. Dar pentru ca Hristos „să ia chip” în credincios, trebuie să Se fi născut în el. Această naştere mistică a lui Iisus repetă duhovniceşte naşterea Lui istorică. După cum observă Sfântul Maxim Mărturisitorul, Cuvântul lui Dumnezeu, „odată născându-Se după trup, pururea voieşte să Se nască după duh, pentru iubirea de oameni, celor ce voiesc; şi prunc Se face pe Sine în aceia, plăsmuindu-Se prin virtuţi”. Este bine că Dumnezeu este **pentru** noi (cf. Rom. 8, 31), este mai bine că Dumnezeu-Emanuel este **cu** noi (cf. Mt. 1, 23), dar este cel mai bine când El locuieşte **în** noi. Aşa S-a rugat Domnul pentru ucenici după Cina cea de Taină, zicând: „Părinte, Eu întru ei şi Tu întru Mine, pentru ca ei să fie în chip desăvârşit una” (In. 17, 23).

Ceea ce s-a petrecut odată, la Naşterea după trup a Fiului lui Dumnezeu din Preasfânta Lui Maică, se repetă duhovniceşte şi în persoana credinciosului. Sfântul Simeon Noul Teolog zice: „Aşadar, Îl zămislim nu trupeşte, cum L-a zămislit Fecioara şi de-Dumnezeu-Născătoarea, ci duhovniceşte, însă fiinţial”. Cât de important este să trăim în Hristos şi Hristos să trăiască în noi, ne-o arată El Însuşi când zice: „Eu sunt Viţa; voi, mlădiţele. Cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic” (In. 15, 5). Când viaţa Viţei (a lui Hristos) este în ramuri (în noi), suntem capabili să trăim cu adevărat şi să fim roditori. Acum, realmente, Hristos „Se sălăşluieşte, prin credinţă, în inimile noastre” (cf. Efes. 3, 17).

Adevărata criză de energie din lumea noastră este în tine, în mine şi în fiecare dintre noi, întrucât încercăm să trăim viaţa creştină fără prezenţa lui Hristos Care locuieşte în noi. Esenţa Evangheliei constă în naşterea lui Hristos în noi, pentru ca viaţa Lui cuceritoare să biruie moartea noastră interioară. Un Hristos Care nu este în noi nu este al nostru. Aceasta se aseamănă mult cu doi oameni care au o boală mortală, pentru care numai penicilina este tratamentul. Amândoi spun că ei cred în puterea penicilinei. Totuşi, unul o ia; celălalt nu o ia. Unul supravieţuieşte, iar celălalt nu. Tot aşa, un Hristos în exteriorul nostru nu ne face bine. Hristos Care sălăşluieşte în noi ne mântuieşte, ne dă putere, ne ajută să dobândim asemănarea cu Dumnezeu şi să devenim dumnezei după har, precum afirmă Clement Alexandrinul.

Iubiţi credincioşi,

Trăim un timp în care cele zece porunci dumnezeieşti şi Evanghelia lui Hristos sunt călcate în picioare, iar numele lui Dumnezeu este folosit în modul cel mai necuviincios. Nenumăraţi creştini iubesc astăzi „taina fărădelegii” (II Tes. 2, 7) şi adoră zei falşi, fiind obsedaţi de căutarea bunurilor materiale şi infestaţi cu ambiţii nesănătoase. În multe părţi ale globului pământesc, oamenii se omoară între ei, legalizând execuţia, eutanasia şi avortul. Toate acestea cauzează un întreg cortegiu de suferinţe şi atrag mânia lui Dumnezeu, „care se descoperă din cer peste toată fărădelegea şi peste toată nedreptatea oamenilor” (Rom. 1, 18).

Noi, creştinii, avem cu toţii chemarea să ne împăcăm cu Dumnezeu, Care este „mult-milostiv şi îndurător” (Ic. 5, 11). Să-I permitem, astfel, Mântuitorului divin să pătrundă în peştera întunecoasă a inimilor noastre, spre a sădi în ea lumina unei credinţe nezdruncinate, a unei speranţe sigure şi a unei iubiri arzătoare. Dacă Domnul este prezent în noi şi în mijlocul nostru, El va mistui, ca un foc puternic, ceea ce este păcat, răutate, ură şi necurăţie. În acest fel, e cu putinţă ca „în inimile noastre să domnească pacea lui Hristos” (Col. 3, 15). Aceasta este pacea senină a Betleemului, pace pe care v-o doresc tuturor, alături de urarea „La mulţi ani!”.

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu